Bundel van de Verenigde Vergadering van 5 juli 2018

00 Opening
- Oproepbrief VV 5 juli 2018

01 Vaststellen agenda
- Agenda VerenigdeVergadering 5 juli 2018.docx

02 Lijst van besluiten en toezeggingen V.V. 17 mei 2018, plus bijlagen audiotranscripten VV's
- Lijst van besluiten en toezeggingen V.V. 17 mei 2018
- Audiotranscript V.V. 17 mei 2018
- Audiotranscript V.V. 4 juni 2018

03 Mededelingen

04 Insprekers

05 Vragenrondje

06 Stukken ter kennisname

06.01 Conceptnotulen commissies Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering, Stedelijk Water en Watersysteem en Gezond, Schoon en Gezuiverd Water d.d. 19 juni 2018
- Conceptnotulen commissie BOB 19 juni 2018
- Conceptnotulen commissie SWW 19 juni 2018
- Conceptnotulen commissie GSG 19 juni 2018
- VERZAMELFORMULIER

B.00 Bespreekstukken / Hamerstukken

B.00.1 Besluit tot benoeming plaatsvervangend commissieleden
- Dossier 838 voorblad
- Benoemen plaatsvervangende commissielieden Natuurterreinen en PvdA

B.01 Concept Kadernota 2019 (BOB, SWW, GSG)
- Dossier 769 voorblad
- Kadernota 2019
- Kadernota 2019

B.10 Groen gas AWZI Harnaschpolder (GSG)
- Dossier 758 voorblad
- Groen gas AWZI Harnaschpolder

B.11 Brief voormalig dijkgraaf

De brief van de voormalig dijkgraaf is geagendeerd op grond van verzoek van de fractie Integer Liberaal d.d. 4 juni 2018, ondersteund door de fracties van Partij van de Arbeid, Partij voor de Dieren en 50Plus.
- Dossier 876 voorblad
- Brief voormalig dijkgraaf Hoogheemraadschap van Delfland aan fractievoorzitters d.d. 31 mei 2018
- Verslag dhr. F. Evers 4 juni 2018

H.02 Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices (BOB)
- Dossier 702 voorblad
- Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices
- Begroting 01-02-2018

H.03 Bodemdalingsstrategie (SWW)
- Dossier 539 voorblad
- Bodemdalingsstrategie
- Bijlage Bodemdalingsstrategie Delfland

H.04 Peilbesluit A16 (SWW)
- Dossier 704 voorblad

Peilbesluit A16

Peilenkaart A16

Toelichting peilbesluit A16

H.06 Zienswijze programmabegroting Aquon 2019 (BOB)

Dossier 723 voorblad

Zienswijze programmabegroting Aquon 2019

1. Brief aan het DB Aquon met zienswijze op de programmabegroting Aquon 2019

2. Brief onder voorbehoud D&H aan het DB Aquon met zienswijze op de programmabegroting Aquon 2019 dd 15 mei.

3. Brief van het DB Aquon met verzoek om zienswijze

4. Programmabegroting 2019 van GR Aquon

5. Jaarstukken Aquon 2017

H.07 Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 - aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau (BOB)

Dossier 762 voorblad

Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 - aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau

Bijlage 1 Plan van aanpak verkiezingen Delfland 2019

H.08 Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder (SWW)

Dossier 739 voorblad

S Sluiting

Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder

Hoogheemraadschap van
Delfland

Aan de leden van de verenigde vergadering

DELFT
8 juni 2018

ONDERWERP
oproepbrief verenigde vergadering 5 juli 2018

Geachte leden,

Hiermee roep ik u namens de Voorzitter op voor de bijeenkomst van de Verenigde Vergadering die zal worden gehouden op **donderdag 5 juli 2018** in de **VV-zaal** van het Gemeenlandshuis, Phoenixstraat 32 te Delft, aanvang **9.00 uur**.

De agenda van de Verenigde Vergadering, en de daarbij behorende stukken zijn in de loop van 8 juni raadpleegbaar op uw iPad.

Indien u verhinderd bent de Verenigde Vergadering bij te wonen, verzoek ik u vriendelijk daarvan kennis te geven aan Linda Leemborg, telefoon (015) 260 82 23. U kunt uw bericht ook sturen naar: verenigdevergadering@hhdelfland.nl.

Met vriendelijke groet,
de Griffier van Delfland,
b/g

drs. H.K.B. Fobler

BIJLAGE(N) -
CONTACT mevrouw L. Leemborg • T (015) 260 82 23• E lleemborg@hhdelfland.nl
POSTADRES Postbus 3061, 2601 DB Delft • WEBSITE www.hhdelfland.nl
SECTOR Bestuur, Beleid en Communicatie • TEAM Bestuur

Agenda Verenigde Vergadering

Datum 05-07-2018
Tijd 9:00 - 12:30
Locatie GLH: VV zaal / 1.40
Voorzitter Daverveldt, P.H.W.M. (DB)
Omschrijving

00	**Opening**
01	**Vaststellen agenda**
02	**Lijst van besluiten en toezeggingen V.V. 17 mei 2018, plus bijlagen audiotranscripten VV's**
03	**Mededelingen**
04	**Insprekers**
05	**Vragenrondje**
06	**Stukken ter kennisname**
06.01	**Conceptnotulen commissies Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering, Stedelijk Water en Watersysteem en Gezond, Schoon en Gezuiverd Water d.d. 19 juni 2018**
B.00	**Bespreekstukken / Hamerstukken**
B.00.1	**Besluit tot benoeming plaatsvervangend commissieleden** *Voorgesteld besluit* De heer S. van Boxmeer en mevrouw N. de Ridder te benoemen tot plaatsvervangend commissielid
B.01	**Concept Kadernota 2019 (BOB, SWW, GSG)** *Voorgesteld besluit* De Kadernota 2019 (bijlage 1) vast te stellen en daarmee de beleidsmatige en financiële kaders voor de komende (meerjaren)begroting.
B.10	**Groen gas AWZI Harnaschpolder (GSG)** *Voorgesteld besluit* I. Op AWZI Harnaschpolder een biogas opwerkingsinstallatie te plaatsen en het geproduceerde groene gas te verkopen aan derden. II. Voor het project Groen gas AWZI Harnaschpolder het investeringsplan ter grootte van € 3.674.000,- vast te stellen. III. Het gecombineerd ontwerp- en uitvoeringskrediet, van het project Groen Gas AWZI Harnaschpolder, ter grootte van € 3.340.000,- beschikbaar te stellen. IV. In te stemmen met de afspraak dat Delfluent B.V. 25% van het investeringsbedrag en de jaarlijkse operationele kosten betaalt en 25% van de opbrengsten ontvangt.

B.11 Brief voormalig dijkgraaf

De brief van de voormalig dijkgraaf is geagendeerd op grond van verzoek van de fractie Integer Liberaal d.d. 4 juni 2018, ondersteund door de fracties van Partij van de Arbeid, Partij voor de Dieren en 50Plus.

H.02 Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices (BOB)

Voorgesteld besluit

1. De investeringsplannen als volgt vast te stellen: a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000 2. De kredieten als volgt vast te stellen: a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000

H.03 Bodemdalingsstrategie (SWW)

Voorgesteld besluit

Vaststelling van de bodemdalingsstrategie Delfland

H.04 Peilbesluit A16 (SWW)

Voorgesteld besluit

- In te trekken peilbesluit van Schieveen uit 2011 voor de delen van de peilgebieden II, III en IV die worden vervangen door het nieuwe peilgebied XLV; - In te trekken peilbesluit van polder Berkel uit 2007 voor het deel van peilgebied III dat wordt vervangen door het nieuwe peilgebied XLV; - Vast te stellen het peilbesluit A16 (gemeente Rotterdam en gemeente Lansingerland).

H.06 Zienswijze programmabegroting Aquon 2019 (BOB)

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de programmabegroting 2019 van GR Aquon (bijlage 4) en van de jaarstukken Aquon 2017 (bijlage 5). 2. De zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon (bijlage 1) vast te stellen.

H.07 Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 - aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau (BOB)

Voorgesteld besluit

Aan de VV te verzoeken: 1. Delft als vestigingsgemeente van het hoofdstembureau aan te wijzen 2. Kennis te nemen van het plan van aanpak van het project 'Verkiezingen Delfland 20 maart 2019'.

H.08 Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder (SWW)

Voorgesteld besluit

I. Het investeringsplan voor het gemaal Akkerdijkse Polder (701667) ter grootte van € 2.395.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.711.500; II. Het uitvoeringskrediet ter grootte van € 2.315.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.631.500 en dit bedrag beschikbaar te stellen voor het afronden werkzaamheden gemaal Akkerdijkse Polder (701667).

S Sluiting

CONCEPT

Lijst van besluiten en toezeggingen van de openbare Verenigde Vergadering, bijeen op 17 mei 2018

Agendapunt	Onderwerp	Besluit	Toezegging	Trekker
01.	Vaststelling agenda	Vastgesteld		
02.	Lijst van besluiten en toezeggingen V.V. 15 februari 2018 en 28 maart 2018	Vastgesteld		
03.	Mededelingen	Afwezig de leden Middendorp, Schouffoer, Ter Woorst		
04.	Inspraakronde	Geen insprekers		
05.	Vragenrondje	Geen vragen		
06.	Stukken ter kennisname	Vastgesteld		
07.	Lijst van ingekomen stukken	Vastgesteld		
B.01	Ontwerp jaarverslag 2017 inclusief de financiële jaarrekening 2017	Vastgesteld	Bij begroting 2019 investeringen opnemen Medewerkerstevredenheidsonderzoek uitvoeren in 2018, d.w.z. kleiner dan MTO dat samen met andere waterschappen wordt uitgevoerd. Brief ganzen opstellen in samenspraak met collega Ter Woorst en cie GSG	Hoogheemraad Smits Dijkgraaf Hoogheemraad Ter Woorst

			De SD zal in de Rekeningcommissie, vervolgens in informatieve VV zijn bevindingen delen over organisatie en bestuur	Secretaris-directeur
B.02	Reglement van Orde VV	Vastgesteld Amendementen PvdA worden aangehouden	Bevindingen m.b.t. evaluatie RvO worden in VV voor verkiezingen voorgelegd, samen met amendementen. In gewijzigde stukken voor VV dienen markeringen in de kantlijn aangebracht te worden.	Dijkgraaf Dijkgraaf
H.03	Groot Onderhoud gemalen	Vastgesteld		
H.04	Krooshekreiniger gemaal Schoute, Den Haag	Vastgesteld		
H.05	Stuw Skivijver Vlietpolder, Naaldwijk	Vastgesteld		
H.06	Maatregelen Sion	Vastgesteld		
H.07	Aanpak beantwoording brieven over optreden tegen vislood	Vastgesteld Stemverklaring PvdA Stemverklaring CU *Zie audiotranscript*		
H.08	Uitvoeren beheer en onderhoud rioolgemalen derden	Vastgesteld		
H.09	Centrale collectieve zuivering gewasbeschermingsmiddelen AWZI NW	Vastgesteld Stemverklaring CU/SGP: maakt zich zorgen over staatssteun *Zie audiotranscript*		
H.10	Strategie Delfland Circulair	Vastgesteld		
H.11	RBG: Kaderbrief 2019 en Begroting 2019	Vastgesteld		
	Sluiting	12.45 uur		

Versie 17 mei 2018

TRANSCRIPT VAN DE VERENIGDE VERGADERING
HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DELFLAND
d.d. 17 mei 2018

Opening

De voorzitter: De vergadering is geopend. Iedereen hartelijk welkom.

1. Vasstellen agenda

De voorzitter: Wij gaan eerst eens even naar de vaststelling van de agenda kijken, en ik begin even vooraan te kijken of daar… Ja, ik zie overal, de voorste rij. Niemand? Ik beg.. Ja, mevrouw Hilders.

Mevrouw Hilders: Ja, dank u wel voorzitter. Ik wilde graag de mededeling 3.01 als bespreekstuk agenderen. Dank u wel.

De voorzitter: (klok slaat) Ik wacht even tot hij uitgeslagen is. Dat komt dan aan het end van de vergadering maar dan doen we dat, er zit natuurlijk een vertrouwelijk stuk bij dus dat kan alleen maar vertrouwelijk besproken worden. Dat zullen we straks moeten doen, dus dat gaan we dan straks even de orde precies vaststellen hoe we dat doen. Ja? Ik ga door. De heer Hombergen.

De heer Hombergen: Dank u wel mijnheer de voorzitter. Vanuit de PvdA wil ik graag een ingekomen stuk even een opmerking over maken. Dat is de beantwoording van de schriftelijke vragen over de tunnel Noord bij de Boulevard. En ik wil een stemverklaring afgeven over het vislood.

De voorzitter: Helder. Ik ga verder, aan de achterste rij niemand? Dan gaan we de agenda.

Mevrouw De Zoete: Voorzitter? U was te vlug, ik had het niet in de gaten. Ik wil ook graag een opmerking maken bij H7 en H9.

De voorzitter: H7, hamerstuk 7 en H9. Goed, gaan we dat doen.

2. Lijst van besluiten en toezeggingen V.V. 15 februari 2018 en 28 maart 2018 (bijlage audiotranscript)

De voorzitter: Dan hebben we de lijst van besluiten en toezeggingen. Er zijn over de conceptbesluitenlijst verder geen op- of aanmerkingen binnengekomen. Het verslag ook niet. U hebt alles ontvangen, van allerlei dingen, dus daarmee zijn ze vastgesteld.

3. Mededelingen

De voorzitter: Ik ben bij de mededelingen. De leden Middendorp, Schouffoer en Ter Woorst zijn afwezig. Vanaf 9:30 uur is een cameraman hier aanwezig. Er wordt een serie gemaakt voor TV-West door Delfland, of in opdracht van Delfland, die volgende week maandag met de eerste starten, die laat allerlei beelden zien, zowel buiten als binnen maar ook een beetje van het bestuur. Want het is ook goed om te laten zien dat, hoe de VV een indruk op beeld. Deze week is ook het college gefilmd. Dus denk niet: wat gebeurt er? Maar ze lopen rustig rond of ze filmen even. Dan ga ik naar het volgende. Dus de microfoons doen het allemaal wel maar mocht u nog een filmpje willen laten vertonen op het scherm dan doet hij het niet. Maar ik heb geen

voorstellen van u gekregen om filmpjes. Dan heb ik een mededeling over deze VV-zaal. We hebben de afgelopen periode naar deze VV-zaal gekeken, dat weet u. We hebben ook de fractievoorzitters geconsulteerd. Daarin was de wens eigenlijk net zoals in het college, wat dinsdag in het college afgesproken is, om het zo minimaal mogelijk te doen. Of zo verstandig mogelijk, het is maar van welke invalshoek je binnenkomt. Niet alles is oplosbaar. Geen grote radicale verbouwingen en aanpassingen op dit moment. Dus het voorstel van het college heeft besproken en waar het toe geleid heeft is om in ieder geval de lichtintensiteit hier aan te passen want die doet voldoet niet aan de standaarden die daarbij horen. Nou gaat dat vaak over een peertje indraaien. Nou, dat peertje indraaien is altijd iets ingewikkelder natuurlijk. De heer Hombergen schijnt al, die is aan het signaleren. Ik weet niet of dat in het reglement van orde toegestaan is. Haha, het nieuwe regle.. Nou. Dus we willen in ieder geval en we gaan in ieder geval, dat is meegegeven aan de secretaris-directeur om de verlichting, niet alleen in de zaal maar ook op de perstribune en voor de medewerkers. Anders zitten wij in het licht en de medewerkers in het donker, dat zouden we ook niet willen. En in principe gaan we dus de commissievergaderingen beneden organiseren. Die tafels hebben we staan. Daar waren nog wel een paar voorwaarden. Bij een is, we hebben natuurlijk een indelingsschema voor de komende maanden, we moeten kijken of we eerder dan wel op 1 januari pas naar beneden gaan, want er moet ook nog iets gebeuren, dat gaat over de AV middelen. Dus de opnamenmiddelen en alles wat er in zit, dat moet gewoon goed zijn. Dus niet een gamma-setje wat je koopt. Dus ik noem u even een bedrag en dan denkt iedereen: goh, een peertje indraaien, dat doe ik thuis voor een kwartje. Maar de verlichtingen kosten 21.000 inclusief btw en aanpassing AV-apparatuur 70.000. Dus van de € 150.000 die gereserveerd staat in de brief die over de afrekening van de huisvesting gestuurd is, van die 150 gebruiken wij dus € 100.000. Dus we hebben tegen de secretaris-directeur gezegd: hier moet je het voor doen. En zo gaan we het uitvoeren dat in ieder geval het op de meest rustige manier kunnen uitvoeren. Nou, dat is een mededeling.

Mevrouw Eekhout: Voorzitter, mag ik even wat vragen? Gebeurt er nog wat aan de stoelen?

De voorzitter: Het antwoord is daar op dit moment nee op. Omdat die, nou ja er is geconstateerd binnen het college voor die paar keer per jaar op die uren doen we hierboven niks aan de stoelen. Ik, er is vervolgens gezegd, en dat heeft secretaris-directeur ook gevraagd, ook medewerkers moeten hier zitten, die vergaderen hier ook. Maar dat is dan een aparte vraag die buiten dat huisvestingkrediet loopt. Dus als uiteindelijk hierna we zouden zeggen: we willen toch andere stoelen. Dan moet dat gewoon apart en niet in het huisvestingsgebeuren om het zo maar te zeggen, meegenomen worden. Nou, dat is eigenlijk de lijn die we nu maar inzetten om in ieder geval het meest urgente te doen dat we niet in het najaar hier in het donker zitten zoals we vorig jaar zaten. Nou, donker, dat klinkt wat overdreven. Maar te donker. Goed, dat is de mededelingen. Bij het ingekomen stuk over Hoek van Holland heb ik zelf nog straks even een mededeling. Dat is wel grappig, maar dat doe ik toch even voor de afronding heb ik met collega Van Olphen even afgesproken.

6. Stukken ter kennisname

De voorzitter: Dat gezegd hebbende gaan we naar de stukken ter kennisname want daar had de heer Hombergen een vraag over. Gaat uw gang mijnheer Hombergen.

De heer Hombergen: De Gevers Deynootweg hè?. Ja, Gevers Deynootweg, dank u wel. De fractie van de PvdA heeft kennis genomen van de plannen rondom de Gevers Deynootweg en in het algemeen kan gezegd worden dat het er mooi uitziet. Het geeft enthousiasme, het creëert meerwaarde in Scheveningen. Wat dat betreft lijkt het er allemaal goed uit te zien. Maar er gebeuren daar nu ook wel wat zaken in de zeewering die wat extra aandacht vergen. We hebben daar vragen over gesteld en we zullen nog vragen stellen, nadere technische vragen over de wijze waarop de zeewering daar verder gehouden wordt. Maar wat ons opvalt is

dat wij een staand beleid hebben met een legger over de zeeweringen. En dat is toch wel een heel belangrijk document want daarmee wordt onze veiligheid geborgd. En het valt ons op dat er nu toch wel relatief makkelijk uitzonderingen worden gemaakt op de legger en dat het college helemaal is om naar welbevinden van zaken die uitzonderingen te maken, zonder dat daar een betrokkenheid van is bij de VV. En naar ons idee schuurt dat. In de zin van; wij hebben met veel zorgvuldigheid hier de legger besproken en als we dan toch gewoon ongezien daarvan mogen afwijken, dan voelen we daar ons niet helemaal mee in control. De VV moet daarbij op een of andere manier toch betrokken worden naar het oordeel van de PvdA. Daar komt bij dat er een samenwerkingsprotocol is opgesteld samen met de gemeente Den Haag, wat ook niet is voorgelegd aan de VV. Dus ook wat dat betreft kunnen wij niet uit, onze controlerende taak uitvoeren. We willen dit nu niet in diepte bespreken, maar we willen het wel even als discussiepunt voor de toekomst agenderen dat wij met dit soort veranderingen heel zorgvuldig om moeten gaan. Daarbij wil ik ook nog aantekenen dat wij als Delfland anderzijds ook zeggen: nou, er is nog geen vergunning ingediend, dus we hebben er nog geen oordeel over. Dat gaat over de tunnel, dat gaat over het vervolg. Dat is correct. Maar in lijn met de werkzaam, met de werkwijze zoals we die voor ogen hebben met de omgevingswet, kunnen we dat niet vol blijven houden. Daar willen we toch wat meer proactief betrokken zijn bij veranderingen. Ik denk dat wij dus de nieuwe werkwijze van de omgevingswet ook in die discussie willen betrekken. En dit punt wilde ik gewoon even gemaakt worden. Wellicht dat de hoogheemraad een korte reactie nu kan geven of anders later in de betreffende commissie. Dank u.

De voorzitter: Collega op de gang, hoogheemraad Houtzager.

De heer Houtzager: Ja, voor de band. Voorzitter, dames en heren, leden van de VV. Deze problematiek is door het college ingebracht in de afgelopen commissievergadering. Ook als reactie op eerdere vragen van de Partij van de Arbeid. En naar aanleiding daarvan heb ik toegezegd dat wij in de volgende commissie daar nader op terugkomen. Dus er wordt nu een notitie voor het college, en straks voor de commissie, voorbereid waarin we zeg maar omschrijven hoe de overeenkomsten in het verleden tot stand is gekomen met de gemeente Den Haag. Want dat is al voor deze periode. En op basis daarvan nu zeg maar deze watervergunning is gegeven, maar inhoudelijk komen we daar bij de volgende commissie op terug.

De heer Hombergen: Dank u wel. Dank voor het antwoord.

De voorzitter: Het woord is aan de heer Hombergen.

De heer Hombergen: Dank u wel mijnheer de dijkgraaf.

De voorzitter: Ik ben er nog even hoor, dus.

De heer Hombergen: Dank u wel voor dit antwoord. Wij zien dan uit naar de bespreking in de commissie. Het is natuurlijk wel een punt dat de hele VV aangaat en niet alleen maar technisch in een commissie thuishoort, vandaar dat ik het hier even wilde arresteren. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Wij gaan verder naar de agenda terug.

Bespreekstukken

De voorzitter: Ik ga verder naar de bespreekstukken want verder zijn er geen punten meer.

B.1. Ontwerp jaarverslag 2017 inclusief de financiële jaarrekening 2017

De voorzitter: Het jaarverslag over 2017 en alles wat erbij hoort. We gaan eens kijken, ik begin maar eens aan Mevrouw Dijkshoorn begint en dan ga ik gewoon zo rond. Mevrouw Dijkshoorn.

Mevrouw Dijkshoorn-Van Dijk: Dank u wel. Dank u wel voor het jaarrekening. We zijn als fractie blij met het positieve resultaat van deze jaarrekening wat voor ons ligt. Er zijn heel wat stappen weer gezet om de jaarrekening in overeenstemming ook te krijgen met ons straks aflossingen wat we graag willen doen om dat allemaal beter in beeld te hebben. Dus dank u wel daarvoor. Ook dank u wel voor de notitie van het gebouw, de verbouwing. Ook daarvoor complimenten dat het netjes is gebeurd. Het is een lang traject geweest, maar dat het financieel zo goed is uitgepakt ook, dank u wel daarvoor. We mogen ook blij zijn dat we het achter de rug hebben, want de investeringen in gebouwen gaan extreem omhoog, dus wat dat betreft hebben we het positief aangepakt. Dan ook dank voor de rekeningcommissie voor hun inzet voor het opstellen van het advies. Ik ga er vanuit dat de voorzitter van de rekeningcommissie nog wel graag even wat zou willen toelichten van het advies. Dan hebben we toch nog wel een kritiekpunt, of een opmerking, en dat ging ons vooral om het bulkkrediet. Vooral, daar heeft ook de rekeningcommissie een opmerking over gemaakt, en het gaat vooral over bulkkrediet van ecologisch. In de commissie is gezegd dat een aantal hectaren waarvoor ecologische zones, dat is niet per se de goede indicator. Maar wat ons dan heel erg, en we hebben, dan is er ook meer ingezet op de groene motor, alleen we hebben wel een krediet gegeven van 18 miljoen. En nu is zeker onze vraag: is die 18 miljoen zeker niet te hoog geweest? Er wordt ook al gezegd: halen we het wel? En dat baart ons dan zorgen omdat we dit krediet hebben gegeven. Dus toch dan in eerste instantie is het dan weer anders dan wat er verwacht is, dus we hopen toch met de hier een duidelijkere in eenzetting te hebben: wat is er gebeurd? Wat gaat er gebeuren? En wat kunnen we verwachten? En in relatie daarop, en dat geldt eigenlijk ook voor schoon water, zijn we helaas niet blij met de uitspraak van de rechter naar aanleiding van de provincie over een uitspraak over ganzen vergassen. Misschien is het een idee om door Delfland een brief te laten schrijven aan de provincie en aan de organisatie die dit aanhandig hebben gemaakt, met de argumenten daaraan ten aanzien van waterkwaliteit. We hebben een resultaatverplichting, de KRW komt hierdoor in gevaar en ook de volksgezondheid, de zwemwaterrichtlijn. We hebben een resultaat verplichting voor bacteriën en een inspanningsverplichting voor blauwalgen, maar als wij het alleen moeten doen, dan lukt het niet. En we kunnen wel geld erin stoppen, maar het is wel gemeenschapsgeld waarvan we ons allen bewust moeten zijn. En als Delfland alleen hier geld instopt, dan zijn we helaas verkeerd bezig. En ik neem aan dat we hier ook die organisaties die dit aanhandig hebben gemaakt, hierop goed moeten wijzen. We hebben afgesproken met de provincie, of de provincie heeft afgesproken, 90% minder ganzen. En helaas gaat dit dan nu de verkeerde kant op. Ook hebben we hier een rapport liggen wat als hamerstuk is van circulaire economie. Misschien kunnen we daarin ook de kringloop van ganzen weer terug brengen. Dus daar wil ik het graag bij laten.

De voorzitter: Dank u wel. Ik ga verder, de heer Van den Berg, P.

De heer Van den Berg: Ja, dank u wel voorzitter. Wij geven onze reactie even in samenwerking. Ik zal kort iets zeggen over het jaarverslag en daarna zal Constant van Kretschmar ook vanuit de invalshoek van de adviezen van de rekeningcommissie nog iets zeggen over het jaarverslag. In zijn algemeenheid is het oordeel van onze fractie positief over dit jaarverslag. Je ziet daarin duidelijk terug dat het financieel de goede kant opgaat. De

afbouw van de schuldpositie is in 2017 duidelijk zichtbaar geworden en ook de perspectieven op langere termijn zien er goed uit, en dat toch allemaal onder een gelijktijdige beheerste tariefontwikkeling. Tegelijkertijd is het ook goed om in het jaarverslag te constateren dat de doelen worden gerealiseerd, al blijft het ons verwonderen dat ondanks inmiddels structureel lagere investeringen de doelrealisatie op orde blijft. En daar worden in dit stuk wel verklaringen voor gegeven en wordt er een verbetertraject gepresenteerd, maar dat lijkt vooral gericht te zijn op een volgende collegeperiode. En wat ons betreft zouden wij ook wel graag verbetering zien bij de begroting 2020. Ook op dat punt heeft de rekeningcommissie overigens adviezen gegeven, wellicht dat Constant van Kretschmar daar zo ook nog iets over zegt. Hoewel dat, mevrouw Dijkshoorn zei het ook al, hoewel het geen expliciet onderdeel uitmaakt van het jaarverslag willen wij ook een opmerking maken over de huisvesting en de financiële eindrapportage over de huisvesting. Want hier is wat ons betreft een compliment op zijn plaats richting de organisatie, maar ook in bijzondere richting de dijkgraaf die de trekker was van dit project. Het resultaat van de verbouwing zelf is prachtig wat ons betreft en uit deze eindrapportage blijkt dat dat ook is gerealiseerd binnen de financiële kaders, dus wat onze fractie betreft: lof daarvoor. Al met al zijn we dus tevreden met de gepresenteerde resultaten in het jaarverslag en heeft dat onze instemming. Dank u wel.

De voorzitter: Even een vraag aan de heer Van Kretschmar; wilt u als voorzitter van de rekeningcommissie aan het end even. Wat vindt u het prettigst? U heeft de microfoon niet aan, dus niemand heeft u gehoord. U wilt graag het woord begrijp ik? De heer Van Kretschmar in zijn hoedanigheid als voorzitter van de rekeningcommissie.

De heer Van Kretschmar: Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Gaat allemaal goed, niet aanzitten.

De heer Van Kretschmar: De rekeningcommissie is van mening dat er een goed stuk voorligt waarin ook een aantal eerder genoemde adviezen geïmplementeerd zijn. En ik noem daarbij de balansverkorting, het feit dat het aantal reserves en voorzieningen is teruggebracht en ook dat de schuldenlast verder wordt afgebouwd. Dus in die zin, dat wordt vaak over de rekeningcommissie gesproken als een nogal kritisch orgaan, maar ik denk ook dat er complimenten op zijn plaats zijn voor de dingen die gerealiseerd zijn. Daarnaast hebben we natuurlijk toch een aantal noten geplaatst bij zaken waarvan we denken dat er verbetering mogelijk is en die wil ik even langslopen. Alhoewel die ook al in het advies staan, heeft u ook kunnen lezen dat het college daar een reactie op heeft geformuleerd en met name ten aanzien van die reactie heb ik nog een aantal vragen. Te beginnen bij het onderwerp van de prestatie-indicatoren, daar hebben we hier al vaak over gesproken. Ik ben blij verheugd dat er onlangs een stuk is verschenen waarin de aanpak zoals door het college vorig jaar is vastgesteld is geformuleerd en dat we daar nu ook echt serieus mee aan de slag gaan. Ik merk hierbij ook op dat er een actieve rol voor de VV is opgenomen. Aan de andere kant wil ik er ook voor waarschuwen dat de invoering en het gebruik van de PI's, die kunnen alleen succesvol zijn als de organisatie en het bestuur zich in het proces herkent en dat het niet zo is dat het alleen maar gedaan wordt omdat de VV daar om vraagt. Het moet iets zijn wat in de organisatie gaat leven, waarin men ook de waarde daarvan inziet en alleen dan kan het succesvol zijn. Dus de concrete vraag die ik hierbij aan portefeuillehouder heb is, en dat blijkt namelijk niet uit het plan van aanpak: hoe denkt u dat het eigenaarschap van de PI's, want daar begint het allemaal mee, hoe dat te beginnen bij de portefeuillehouders, maar ook in de organisatie, dan ook werkelijk geborgd gaat worden? Want we staan nu aan de start van een verbetering, maar hoe zorgen we nou dat we dat traject ook in de komende jaren vasthouden en dat het ook succesvol is en voldoet aan datgene wat we ervan verwachten? Dat is wat de PI's betreft. Dan hebben we het al ook vaak gehad over de investeringsramingen.

We hebben het eerder gehad over de kwaliteit van de ramingen zeg maar per project. Maar wat ons als rekeningcommissie nu opvalt is dat door de jaren heen, te beginnen bij 2014, dat zeg maar de begroting jaarlijks een structureel te hoog volume aan investeringen laat zien. Dat was in 2014 22%, 2015 28, in 16 was het 11, dus dat was een goed jaar. En dit jaar is het weer +23, dat is te hoog en hiermee worden onnodig middelen bestemd die wellicht elders zouden kunnen worden ingezet, dan wel de begroting zou structureel lager kunnen. Als ik dan lees op bladzij 4 van de bijlagen 2 notitie doelrealisatie van Delfland bij de jaarrekening, ja dan verbaas ik me over de opmerking dat het investeringsvolume deels reeds is vastgesteld voordat er daadwerkelijke maatregelen geprogrammeerd worden. Ik denk dat dit een van de redenen zou kunnen zijn waarop we dus eigenlijk te vroeg het volume inschatten en we eigenlijk nog niet een concreet idee hebben over welke projecten dat verdeeld gaat worden. Dus mijn vraag hierbij is: of de portefeuillehouder kan aangeven welke maatregelen zij voorzien om te bereiken dat we nu in 2019 zeg maar dichterbij begroting eindigen? En ook om te voorkomen dat dit advies zich jaar op jaar zal herhalen. Want dit is natuurlijk niet de eerste keer, dus ik denk dat we hier echt een punt hebben om nou een keer structureel naar te kijken en het dan ook echt op te lossen. Ja, dan het volgende advies, ja dat gaat terug naar het rapport wat vorig jaar is verschenen ten aanzien van het onderzoek wat de rekeningcommissie heeft laten uitvoeren naar aanleiding van de kwaliteit van exploitatiebegroting. Waarop het college in haar reactie van 11 april 2017 heeft aangegeven: “dat zij het belang onderschrijven om de besturing eenduidiger te maken, waarbij de nieuwe secretaris-directeur de organisatie zodanig zal doorontwikkelen dat de organisatie de programma’s eenduidig kan ondersteunen en uitvoeren. De in het rapport benoemde culturele aspecten zullen onderdeel zijn van deze doorontwikkeling.” Aldus een citaat van de reactie die het college hierop vorig jaar heeft gegeven. Als ik dan nu lees in het jaarverslag dat dit nog heel belangrijke punt eigenlijk niet aan de orde komt, waarbij de zeg maar de reactie op het advies van dit jaar was dat organisatorisch en culturele aspecten langdurige trajecten zijn, dan biedt dit voor de rekeningcommissie onvoldoende aanknopingspunten dat er op deze twee punten voortgang wordt geboekt. De vraag is dan ook: hoewel de rekeningcommissie zich terdege bewust is dat de impact van beide trajecten aanzienlijk is, dat zijn geen zaken die je even tussendoor kunt regelen, dan zouden we toch graag zien wat nu de status is van de implementaties van deze beide aanbevelingen. En ook indien mogelijke het plan van aanpak om ook op de langere termijn te zien dat we in de goede richting bewegen. En dan als laatste hebben wij een opmerking gemaakt over het risicomanagement. Ik denk dat Delfland een goede stap heeft gezet om het risicomanagement vorig jaar in te voeren. Wat we dus nu ook zien in de jaarrekening dat daar een aparte paragraaf aan gewijd wordt waarin ook wordt uitgelegd welke risico’s zijn opgetreden en wat daar de financiële gevolgen van zijn. Echter hebben wij als rekeningcommissie gevraagd om ook een aantal andere risico’s te bezien en dat betreft dan de deelnemingen en het deelnemen aan gemeenschappelijke regelingen. Daar is het antwoord op dat dat volgens het college niet in het beleid past en dat dat operationele risico’s zijn. Wij willen daar geen oordeel hier over uitspreken maar ik denk dat het goed zou zijn als de portefeuillehouder in een volgende vergadering van de rekeningcommissie hier nog eens nader op terug komt, dat het voor iedereen, want ik denk niet alleen dat die vraag leeft binnen de rekeningcommissie, maar dat het voor iedereen van de VV duidelijk is wat nou operationeel is en niet en welke maatregelen er genomen worden om de risico’s ook te vermijden. Dank u wel.

De voorzitter: Ik heb even een beetje een ordevraag, want omdat eigenlijk, u komt met een reactie die niet alle leden kennen, ik bedoel ze hebben hem nu gehoord, dat maakt het een beetje ingewikkeld in de orde van de vergadering. Want de leden die nu reageren op de rekening moeten reageren op de kennis die ze hebben. Dus een groot deel van u is een discussie die hierna nog plaatsvindt met de portefeuillehouder, dus probeer het ook even in dat speelveld te houden want anders krijgen we een discussie binnen de VV vergadering tussen de voorzitter van de rekeningcommissie en de portefeuillehouder. Dus ik moet even die zuiverheid, dat bedoelt u niet, maar ik probeer even de zuiverheid voor de orde te bewaren. Dus dat is wel even belangrijk,

dus straks ook voor de portefeuillehouder straks om vooral de VV en daarbinnen zit een stuk rekeningcommissie die zegt: daar moeten we verder mee. Naar alles wat daarna gebeurt kan ook daarna besproken worden, dat hoeft niet vandaag te gebeuren. Ik probeer dat even met u vast te stellen dat we niet straks zeggen: ja, je hebt dat niet beantwoord. Dat geef ik een beetje mee voor straks aan collega Smits. Ja? Ik ga verder. Ik was inmiddels bij de heer Van Adrichem. Gaat uw gang.

De heer Van Adrichem: Dank u wel voorzitter. Wij zijn in ieder geval heel erg blij met het jaarverslag, willen we ook het college mee complimenteren. We hebben slechts een paar opmerkingen en dat gaat ook over het bulkkrediet. Het is natuurlijk jammer dat nu de markt zich qua prijsvorming ongunstig beweegt dat we, ja, toch te weinig project onder handen hebben gehad. De heer Smit willen we bedanken voor, hoogheemraad Smit, bedanken voor de brief en wij stellen voor om daar in de kadernota op terug te komen. En dat betreft het stapelen van reserves. Hè? Voor onvoorzien, ja. Wij zijn ook blij dat er eindelijk zicht is op het feit dat we de tarieven in ieder geval niet hoeven te verhogen in toekomst en misschien kunnen we ze zelfs wat verlagen. En dat is als duurste of als kostbaarste hoogheemraadschap natuurlijk toch wel heel prettig. We hebben in het verleden natuurlijk hoge investeringen moet doen, daar dragen we nu nog steeds de lasten van en het zou toch wel heel prettig zijn als die, als dat zich wat kan omdraaien. In ieder geval willen wij het college hartelijk bedanken voor hun inzet en wensen u weer veel succes in het nieuwe jaar.

De voorzitter: Vroege nieuwjaarswensen al, dat haha. Ja, ja, verslag ja. Mevrouw De Zoete.

Mevrouw De Zoete-Van der Hout: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, wij sluiten ons aan bij de dankwoorden en de waardering voor deze begroting en deze jaarstukken. En inderdaad is er reden om positief te zijn omdat de schuld daalt. Er zijn flink wat onderwerpen de revue gepasseerd in de commissie en zullen we straks ook nog besproken worden naar aanleiding van het verslag van de rekenkamercommissie. Er is een opmerking die ik wil herhalen die in de commissie BOB ook gedaan is: de toevoeging in de sociale paragraaf over het betrekken van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Dat is al gepasseerd maar misschien kunnen we daar iets meer over vertellen. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Simon.

De heer Simon: Dank u wel voorzitter. Ja, ik zat even terug te bladeren naar vorig jaar over de jaarrekening, over het begin, en ik kom tot de conclusie als we deze lijn doortrekken dat dit de laatste jaarrekening is die wij als VV controleren. Dat is toch altijd een uniek moment, ook wel een goed moment om even terug te kijken of we wel al onze doelen hebben gehaald. Nou, de fractie onge.., de fractie gebouwd heeft al aangegeven: het is vreemd dat als de investeringen continu achterblijven dat we toch steeds onze doelen halen. Nou, dat is merkwaardig. Het gevoel wat ik krijg is dat we voor de toekomst misschien op koers liggen, maar deze collegeperiode niet helemaal onze doelen halen maar deze doelen steeds verder vooruitschuiven naar de volgende college. Ik heb daar, ben daar niet helemaal gelukkig mee. Nu kom ik weer terug op de jaarrekening van dit jaar. Ik zal het kort houden. Een aantal punten die ik wil zeggen zijn al de revue gepasseerd. De investeringen die achterblijven, de bulkkredieten zijn al genoemd en daar sluit ik mij bij aan, bij die opmerkingen. Laat ik het korter houden, dat komt voornamelijk omdat al mijn vragen zijn gericht aan de portefeuillehouder Ter Woorst die helaas verhinderd is. Ze heeft…

De voorzitter: Ze wordt vervangen hoor.

De heer Simon: Oh, ze wordt vervangen?

De voorzitter: Dus je kunt nog steeds, het college slaagt erin, wij weten ook wat daar gebeurt, dus. Maar collega Jans kan dat ook beantwoorden. En zo niet, ja dan gaat ze dat u ook uitleggen.

De heer Simon: Nou, laat ik dan maar meteen met de deur in huis vallen. De ganzenproblematiek, de fractie Ongebouwd heeft daar ook al iets over gezegd. Wij zijn daar wel een iets andere mening over, hebben we een andere mening over. Gelukkig heeft de rechter daar ook een andere mening over. Vorige week heeft de rechter een uitspraak gedaan dat de ganzen in Zuid-Holland niet meer vergast mogen worden. De reden daarvoor en ik citeer daar letterlijk, is: “al jaren worden ganzen gedood, maar de populatie wordt niet kleiner. De rechtbank vraagt zich af of het vergassen van ganzen de oplossing is.” Nou, die oplossing, ik denk ook niet dat dat de oplossing is. Die lijn kunnen we ook wel samentrekken met de muskusrat. Hoe meer muskusratten je hier weg vangt, de populatie wordt niet kleiner is nooit aangetoond. Maar dit terzijde…

De heer Nanninga: Voorzitter, ter interruptie? Mag ik een vraag stellen?

De voorzitter: De heer Nanninga.

De heer Nanninga: Ik wilde graag weten of u een humaan voorstel heeft?

De heer Simon: Een humaan voorstel? Nou, dat is goed dat u dat zegt, want de portefeuillehouder Ter Woorst heeft een Ladder van Lansink geïntroduceerd om het dierenleed te beperken. Onderaan de ladder, is om de populatie in te tomen, worden de eieren geschud of doorgeprikt en bovenaan de ladder is het onvermijdelijke vergassen van ganzen. Ik pleit voor om gewoon alle inzet te doen om op een humane manier dus ganzen prikken of eieren prikken! Ik maak het, ik maak er een beetje ganzenborden van geloof ik. Mijn excuses.

De voorzitter: U bedoelt ganzenveer wilt u terugbrengen, ik begrijp het wel, om te schrijven. Ja, dat

De heer Simon: Het spijt me voor deze.

De heer Nanninga : Voorzitter, dank u voor dit advies.

De voorzitter: Meer schudden. Gaat u rustig verder met uw betoog. Niet over de ganzen, maar sowieso.

De heer Simon: Ik zal mezelf ook niet prikken. Maar goed, dat terzijde en dan kom ik terug op de jaarrekening. We zijn financieel wel positief over de jaarrekening. De accountantsverklaring geeft dat ook weer, de exploitatie geeft een goed beeld. De balansverkorting is doorgevoerd waardoor we een beter zicht hebben op de kasstromen. En dat is natuurlijk hartstikke nodig om onze schuldenlast aan te pakken. Kortom, we zijn financieel op de goede weg, alleen qua doelrealisatie lopen we achter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Hilders.

Mevrouw Hilders: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, dank ook vanuit de fractie integer liberaal voor de jaarstukken. En ook complimenten daarvoor. Wij ondersteunen de vragen die gesteld zijn door de voorzitter van de rekeningcommissie en ook wij hebben ons verbaasd over structureel te hoge investeringsramingen en het wel behalen van doelen. Dus ja, wij begrijpen helemaal dat daar vragen over gesteld worden en we zouden ook graag van het college vernemen hoe zij daar naar kijken. En verder heb ik in de commissie BOB gevraagd naar inzicht in de projecten die aan de orde zijn in het innovatie budget. En misschien heb ik iets gemist, maar ik heb het niet kunnen vinden bij de stukken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Hombergen.

De heer Hombergen: Dank u wel mijnheer de voorzitter. Dan kan het college voor de jaarrapportage. En inderdaad waarschijnlijk de laatste jaarrapportage die wij hier als VV gaan beoordelen. Wij zijn natuurlijk wel nog verantwoordelijk voor de jaarrapportage van dit jaar. Ogenschijnlijk gaat het goed met Delfland. De doelen worden gehaald zoals blijkt uit de bijlage van de brief aan de VV. Er blijft geld over, er blijft geld op de plank liggen, dus de schulden positie van Delfland kan worden afgebouwd. En nou, wat dat betreft de doelen worden ook gehaald. De huisvesting is nu veel beter op orde, waarvoor ook onze complimenten. Het Gemeenlandshuis ziet er goed uit en wordt nu ook weer mooi aangelicht in de stad. Wat dat betreft wordt er een beeld neergezet waar je alleen maar mee tevreden zou kunnen zijn. Toch zijn we er niet helemaal gerust op dat het goed gaat werkelijk met Delfland. Wij denken dat er meer sprake is van een soort van sluimerende stagnatie. Want worden alle doelen naar de toekomst wel goed ingevuld en goed gehaald? Op de agenda vandaag stond ook een stuk over circulaire economie en over de circulariteit van Delfland. En naar het idee van de PvdA had daar eigenlijk best wel een tandje bij gekund, voornamelijk als de programmahouders goed zouden samenwerken en over alle programma's heen beter wordt gekeken wat we daarin kunnen bijdragen. De doelen die wij hebben, er wordt veel, geld blijft op de plank liggen, er blijven heel veel projecten onuitgevoerd terwijl dus kennelijk toch de doelen worden gehaald. Hebben wij wel de goede doelen geformuleerd? We hebben een probleem bij de personele invulling van Delfland. Mensen op kritische plekken die verdwijnen naar andere werkgevers, waardoor soms wij ook als VV merken dat werk blijft liggen en dat we hier en daar wat langer moeten wachten dan ons dierbaar zou zijn. We zien ook heel duidelijk dat de koers naar 2027 voor de kaderrichtlijn water, dat die niet wordt gehaald. We zien weliswaar dat er een verbeterde waterkwaliteit is, maar er kan echt nog wel een tandje bij om in 2027 veel beter op dreef te zijn. Wat betreft de natuurvriendelijke oevers zien we dat er een bulkkrediet is gemaakt. Overigens complimenten dat het college ook de bulkkredieten en de wijze van omgang daarvan willen gaan verbeteren, staat ook in de bijlage van de brieven aan de VV. Dank daarvoor. Maar wij zien eigenlijk ook dat de echte voortgang voor die natuurvriendelijke oevers, dat die stagneert. Last but not least, de awareness over waterveiligheid in ons gebied; wat hebben we daar nou werkelijk aangedaan om die te verbeteren? Wat hebben we nou werkelijk gedaan om de mensen veel bewuster ervan te maken dat we nou eenmaal diep in de polder liggen en dat we daar in onze hele manier van werken, wonen, leven, rekening mee moeten houden? Wat dat betreft denken we dat er veel vaker sprake moet zijn van een goede integrale aanpak en dat er ook wel een tandje bij zou kunnen. En ik hoop dan ook dat het laatste jaar het college niet zegt: goh, we hebben onze doelen gehaald en we zijn er. Maar dat we met het oog op 2027 even wat stappen erbij zetten. Er was onlangs kwam het in de krant dat 75% van de inwoners van Zuid-Holland, Zuid-Holland als geheel, waterproblemen ervaart. Dat is nogal wat, 75%. En ik denk dan ook dat een houding waarbij wij refereren: wat is onze wettelijke verantwoordelijkheid en daar houden we ons bij, zoals we ook tussen de regel door lezen bij Loosduinen, de problematiek daar, dat dat niet vol te houden is. We zullen meer proactief naar de toekomst moeten kijken en moeten zoeken naar oplossingen. Gelukkig heb ik dat geluid gisteren ook al opgevangen bij de Waterstraat en de opening daarvan, dat we toch echt veel beter, proactief moeten gaan kijken. Ik hoop dat dat ook daadwerkelijk een hoeksteen wordt van dit college. Dus wij zijn er niet op gerust dat op dit moment, ondanks alle positieve indicatoren, ondanks dat er geld overblijft, dat Delfland goed op streek is en wij zien toch meer een sluimerende stagnatie. En wij denken dat dan op gegeven moment weer een hele grote investeringsimpuls in de toekomst nodig zal zijn, en ik hoop dat dat niet waar is. Verder wil ik nog een opmerking maken over de kwijtschelding. Financieel zit het Delfland weer met de wind mee en heel veel van onze inwoners hebben ook voordeel bij de aantrekkende economie. Maar niet iedereen. Als we kijken naar de positie van Delfland gaat het ons goed omdat er steeds meer mensen in ons gebied van Delfland komen wonen, waardoor de lasten over meer inwoners kunnen worden gedeeld. Ook zien we dat de WOZ waarde

van de huizen behoorlijk stijgt, waardoor een tariefstijging ogenschijnlijk niet al te groot is gezien de waarde van het onderliggend pand. Wij denken dat er op deze manier, omdat er ook geld overblijft, toch wat meer ruimte kan bestaan om een wat souplesser incassobeleid te hebben voor degene voor wie de wind werkelijk mee zit. Tegen zit. We hebben gevraagd hoeveel schrijnende gevallen er zijn geïdentificeerd het afgelopen jaar. Dat zouden er minder dan 20 zijn, dat lijkt ons bijzonder weinig. En wellicht dat dan toch even weer ons vizier geopend moet worden, we beter om ons heen moeten kijken voor de mensen bij wie daadwerkelijk de wind zodanig tegen zit dat het wonen in de polder, met alle lasten die dat met zich brengt, bijna onmogelijk wordt. We hebben ook vragen gesteld over de AWZI's, die wil ik alleen maar even noemen dat we uitzien naar de beantwoording van die technische vragen, met name over de grenzen aan de zuivering die we op dit moment hebben bereikt. En als laatste wil ik even mijn partijgenoot Alfons Ranner de gelegenheid geven om een aanvulling op het gestelde door de rekeningcommissie iets te zeggen over het risicoverhaal.

De voorzitter: Hij is ook fractiegenoot hè, want dan mag hij praten. Niet als partij genoot.

De heer Hombergen: Hij is mijn fractiegenoot en ook partijgenoot.

De voorzitter: Ja ja, die volgorde dank u wel. De heer Ranner.

De heer Ranner: Ik voel me zeer vereerd in de situatie waar ik zit. Ik heb een beperkt onderwerp maar het lijkt wel even goed om, en het is technisch, maar het is wel goed om te luisteren naar wat ik te zeggen heb. En dat zeg ik niet vaak.

De voorzitter: O jee. Maar het is niet zo technisch dat het in de commissie had gemoeten?

De heer Ranner: Nee, nee, nee, nee, nee.

De voorzitter: Nee, maar ik wil maar even..

De heer Ranner: Nee, het gaat over 25 miljoen.

De voorzitter: Oh.

De heer Ranner: Dus dan word je wakker. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Tot voor dit jaar werden op basis van de inventarisatie per programma in totaal de mogelijke risico's benoemd. Daar waar mogelijk werden deze operationele risico's financieel onderbouwd en werd de kans op optreden aangegeven. Op basis van alle risico's werd vervolgens een concernbreed risicoprofiel gemaakt. Het maximale bedrag van de geïnventariseerde risico's werd in 2016 becijferd op 22,9 miljoen. Omdat de risico's niet allemaal tegelijkertijd en maximaal optreden, werd een risicosimulatie uitgevoerd en op basis van deze simulatie bleek zoals berekend dat de risico's konden worden afgewerkt, afgedekt met een bedrag van 2,2 miljoen ongeveer. Maar ook nu nog is het gewenst de risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering te kwantificeren en beheersbaar te maken. Waarom? Nou, door het inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om een verantwoorde wijze besluiten te nemen waardoor de huidige risico's en de risico's gerelateerd aan het toekomstige investeringen in verhouding staan ten opzichte van de vermogenspositie van Delfland. Maar nu 2017. In het jaarverslag over 2016 wordt nog gesteld dat het vaststellen van een risicoratio een deel van het eigen vermogen afgezonderd… In 2017 werd in het jaarverslag over het jaar 2016 nog gesteld dat door het

vaststellen van de risicoratio een deel van het eigen vermogen wordt afgezonderd in de algemene reserve's. Dat is in de balansgegevens over 2016 echter al niet terug te vinden. En is nu dit jaar helemaal niks terug te vinden. Er is dus niet gereserveerd voor dit soort risico's. In het jaarverslag over 2017 wordt weliswaar in de ratio voor het weerstandsvermogen het merkwaardige nieuwe begrip concernbreed risicoprofiel, daar hebben over gepraat bij het eind vorig jaar. Onderscheiden en als noemer in de ratio weerstandsvermogen opgevoerd. Maar van enigerlei afzondering in de reserves is geen sprake. Als Delfland consequent zou zijn, zou een bedrag van 25 miljoen, want daar gaat het om, apart binnen de reserves moeten worden gereserveerd. Dat gebeurt niet. Terwijl daarnaast, en dat is een nog ander probleem, van enigerlei kwantificering van de operationele risico's al helemaal geen sprake is. Misschien zal die reservering van die 25 miljoen sluipenderwijs gaan plaatsvinden, dat wil zeggen in de volgende periode van de college. Maar vanaf heden zal duidelijk zijn dat u, de verenigde vergadering, gewaarschuwd bent voor deze 25 miljoen. Die staat gewoon op de rol. Voor dit moment is in ieder geval ook van belang dat niet meer kan worden vastgesteld of de risico's in de normale bedrijfsvoering in voldoende mate kunnen worden opgevangen. Zonder een goed kompas kan in de toekomst weer een situatie zoals in de vorige collegeperiode ontstaan. Toen moesten er een VV brede motie aan de pas komen, de zogenaamde motie Dijkema, die vervolgens tot forse ingrepen in de bedrijfsvoering heeft geleid. En er is weliswaar sprake van een stelselwijziging, maar die geeft op zichzelf geen enkele rechtvaardiging van tekortschieten analyses en beleidsbepaling wat betreft de risico's. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Ik ga naar de heer Nanninga.

De heer Nanninga: Voorzitter, de reactie van Water Natuurlijk op de jaarrekening. We zitten er mooi bij in ons gerenoveerde Gemeenlandshuis. U verdient allen complimenten voor de financiële afhandeling. Een enkeling klaagt nog over een slagboom uit de koude oorlog in plaats van een waarschuwingsbordje, slechte verlichting, stoelen of tocht. U heeft net al iets gezegd over hoe u de verschillende dingen gaat aanpakken, dus dat wachten wij af. En wij horen ook graag wat dat financieel precies gaat kosten. Financieel gaat het wederom weer iets beter met Delfland. Het coalitie wordt conform afspraak uitgevoerd. Wij danken het werk van de rekeningcommissie en met de uitgebreide toelichting van de heer van Kretschmar van Veen. Ook complimenten aan de portefeuillehouder en aan de mensen die alle documenten weer hebben verwerkt. Ook aan alle draagkrachtige en minder draagkrachtige belastingbetalers die wederom in grote getale hun belasting hebben betaald zodat wij hun veiligheid kunnen waarborgen en hun afvalwater mogen reinigen. In de commissie BOB hebben wij aandacht gevraagd voor meer vrouwen in hogere managementposities. Inzicht in werkgerelateerd ziekteverzuim en het nu reeds aanschaffen van groene energiecertificaten zodat wij reeds per direct af zijn van de sjoemel groene stroom. De beperkte kosten hiervan zijn ruim gedekt uit de lagere energielasten. Graag uw reactie. Water Natuurlijk is positief over het onderzoek van de overstorten, en in het bijzonder over de motie Energieneutraal Delfland die is aangenomen. De organisatie is er zichtbaar mee aan de slag gegaan. Energiedoelstellingen in 2017 zijn echter niet gehaald. Dit door een tegenvaller bij de zuivering. Jammer. Maar wie vangt dit op? Niet de portefeuillehouder zuiveringen. Onze flowerpowerdijken liggen er netjes bij en in volle bloei. De laatste Delflandse insecten spoeden zich erheen, verdoofd door een cocktail van bestrijdingsmiddelen. De gebiedsgerichte aanpak moet zijn vruchten gaan aan afwerpen en wij hopen dat de samenwerking met de glastuinbouw zijn vruchten afwerpt, zodat de natuur en de mensen geen verdere schade ondervinden. Water Natuurlijk maakt zich zorgen over de voortgang van het aantal hectares dat de afgelopen periode op de schop is geweest en wil hier graag duidelijkheid over. Een citaat van onze reactie vorig jaar: "onze zorg blijkt terecht. Er is slechts 1 hectare gerealiseerd van de beoogde 3. Dit moet beter. In de burap verwachten wij klinkende resultaten." Een woord van dank en ik dank daarbij de leden van de VV. Wij zijn de laatste periode veel met onszelf bezig geweest. Ik wil een ieder danken die zich heeft ingespannen om de eenheid te bewaren. Tenslotte onze voorzitter, uw laatste Delflandse jaarrekening.

Hoewel, u bent inmiddels oud genoeg om VV-lid te worden. Ik heb u vanaf de eerste VV hier mogen meemaken en ik heb uw professionele aanpak zeer gewaardeerd. Strak, kundig, een enkele keer geïrriteerd of met een vleugje Bumor. Dank u daarvoor.

De voorzitter: De heer Fekkes.

De heer Fekkes: Ja voorzitter, ik sluit me aan bij de waarderende woorden over deze jaarrekening. Dit is een logisch gevolg van de voortzetting van de burap en ook de jaarrekening van vorig jaar. Er zijn in de commissie BOB voldoende technische discussies geweest en opmerkingen gemaakt, die hoef ik verder niet te herhalen. Daar komen we wel uit. Hetzij vandaag, hetzij in de toekomst. Ik heb nog twee punten open staan. Ik had gevraagd in de commissie BOB tevredenheidsonderzoek. Dat was gepland op volgende jaren en ik zou dat graag eind dit jaar afgerond willen hebben. En wat mij, ja toch wat zwaar op de maag ligt is het aantal contacten wat met de vertrouwenspersoon is geweest. En dat dat ook vijf meldingen betrof in verband met bestuurders. En ik zie dat voor het eerst, ik heb ook het vorige jaarverslag er nog eens op na geslagen, en ja, dat gaat niet de goede kant op. Ik maak dat eigenlijk maar als retorische opmerking dat we daar toch wel erg aandacht aan moeten besteden. Het ziekteverzuim zal daar ook een relatie mee hebben en daar ben ik ook erg gevoelig voor. Ik zeg altijd maar: onze medewerkers dat zijn ons kapitaal en daar moeten we goed voor zorgen, dat moeten we koesteren. Dank u.

De voorzitter: Ja, de heer Kuijvenhoven.

De heer Kuijvenhoven: Ja, dank u voorzitter. Het voordeel is als je als hekkensluiter voor deze ronde diende doet, dat het gazonnetje al behoorlijk kort is geschoren. Dat betekent ook dat de meeste eieren die ik kwijt wilde al zijn gelegd. Maar… Hè? Ja, ja, op het strakke gazonnetje, ja, nou ja. Ganzeneieren, haha. Ja, ja.

De voorzitter: Ze worden direct geschud hè? Ja.

De heer Kuijvenhoven: Niettemin schaar ik mij natuurlijk graag achter degene die hebben gecomplimenteerd, het college in het bijzonder. De financiële portefeuillehouder voor deze jaarrekening, die weer zeg ik ordentelijk eruit ziet. Ordentelijk zowel qua methodiek, qua voorbereiding met de tafeltjesavond, enzovoort. Dat voorziet dus kennelijk wel in een behoefte en zorgt ervoor dat we ons grosso modo met de hoofdpunten kunnen bezighouden in deze vergadering. Ook inhoudelijk, is ook al gememoreerd door velen aan tafel hier, dat wij te maken hebben met een goed resultaat en dat behoorlijk in de pas loopt. Met als uitzondering, en ook dat is al in geuren en kleuren aan de orde geweest, het investeringsniveau. Daar heb ik overigens nog wel even de link te leggen, dat wil ik nog even stipuleren, die opmerking is ook al eerder gemaakt natuurlijk door de rekeningcommissie. Daar werd met name gedoeld op de omvang en niet zozeer de kwaliteit van de investeringen. Maar goed, de portefeuillehouder heeft in de commissie BOB al overigens aangegeven dat hij de signalen van de rekeningcommissie, of de opmerkingen moet ik zeggen, serieus neemt. Nou, dat is heel mooi. En dat geldt ook voor de accountant, dat ook een aan, opmerking in de BOB. Het accountantsverslag overigens zag er wat mij betreft goed uit. Natuurlijk, hier en daar werd een vinger op de zere plek gelegd en aanbevelingen gedaan, maar over de hele linie genomen was dat een ordentelijke rapportage die aangeeft dat wij hier toch te maken hebben met een jaarrekening als resultante van een organisatie die nog behoorlijk in control is. Een van de elementen daarin was de balanskorting, balansverkorting die wij hebben meegemaakt. Dat was een majeure operatie en ook hier gold weer dat door het gezamenlijk aanpakken door de VV, en de delegatie van de VV, en inclusief de rekeningcommissie er tijdig bij te betrekken, dat geeft alleen maar weer aan dat we in gezamenlijkheid dit soort stevige projecten tot een goed einde kunnen brengen. En dat is ook in dit geval gebeurd. IP's hebben we bediscussieerd, met daar ook verscherpte aandacht van de

portefeuillehouder. Daar houden we hem aan, vanzelfsprekend. Dan de risico-inventarisatie, ja dat is ook al genoemd. Wij vinden inderdaad dat je het beste wanneer je een inventarisatie pleegt, dat je over de hele linie de risico's daarbij betrekt. Dus inderdaad inclusief deelnemingen en de verbonden partijen. De voorzitter van de rekeningcommissie heeft inderdaad een aantal zaken al aan.., gestipuleerd, die ik dan ook terzijdeschuif. Nee, dan ben ik door, dan ben ik rond. Dus ook van mijn kant; het college, nogmaals complimenterend met deze jaarrekening en ik deel het pessimisme van de PvdA niet. Ik denk juist dat wij hier te maken hebben met een gezonde organisatie. Maar geen fauteuils, gewoon stevig aan de bak blijven en zaken blijven verbeteren, dat zou het credo moeten zijn en daar is deze organisatie toe in staat. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan hoogheemraad Smits.

De heer Smits: Dank u wel voorzitter. Allereerst hartelijk dank voor alle complimenten die geventileerd zijn voor het vele werk wat verzet is om tot de jaarrekening te komen en de beantwoording van allerlei schriftelijke vragen en adviezen van de rekeningencommissie. De discussies die we hebben gehad, die waardering zal ik ook graag overbrengen naar de medewerkers die ook betrokken zijn geweest uiteraard bij het hele proces van het opstellen van de jaarrekening en het verzorgen van het advies van de rekeningencommissie. Het college wat hier zit dat heeft destijds een aantal beleidsafspraken gemaakt, u kent ze. We zullen ze ook de komende maanden gaan evalueren. Daar kunnen we eventueel ook nog weer een discussie over krijgen: wat hebben we voorgenomen? Wat hebben we gerealiseerd? En op een heel aantal punten is het voornemens, zijn de voornemens die we hebben opgeschreven gerealiseerd. Één van die belangrijke punten is onze torenhoge schuldenlast, die kent u allemaal. Meer dan 800 miljoen. Dit jaar alleen al, althans het boekjaar 2017 gaat daar 41 miljoen vanaf. En als we zo doorgaan, ik heb het al eerder genoemd, dan zijn wij in 2038, dat is binnen onze horizon bij wijze van spreken, helemaal schuldenvrij. Wat ik overigens niet gezond zou vinden als dat zou gebeuren, want er zijn andere verplichtingen die op ons pad komen de komende tijd. Ook op het gebied van de tarieven, die zijn extreem hoog in vergelijking met de andere waterschappen, hebben we kunnen realiseren het amendement van Kretschmar wat de tarieven van de waterzuivering heeft bevroren op 93,50 en de tarieven voor de watersysteemheffing die we hebben kunnen houden op het niveau met een compensatie voor de stijging van de prijzen per jaar, 1 ½%. Ik had gister overleg met een aantal collega's uit Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht en dan blijkt dat er juist bij die waterschappen een enorme druk is om de prijzen toch met behoorlijke punten te verhogen, terwijl wij er in slagen om ze te bevriezen dan wel te verlagen. Met andere woorden, dat is op hoofdlijnen zijn dat de financiële afspraken die we hebben gemaakt en wij slagen erin om dat gerealiseerd te krijgen. En dat zegt eigenlijk ook alles over de toekomst van Delfland. Want dat betekent als je daarmee ruimte creëert om investeringen te gaan plegen de komende tijd, en dat zal ongetwijfeld gebeuren; denk nu aan de klimaatverandering, klimaatadaptatie. Een aantal zaken die op het gebied van zeg het riool moet gebeuren, daar zal dan ruimte voor zijn na discussie met u. Er zijn opmerkingen gemaakt over de doelrealisatie, over de prestatie-indicatoren, de kwaliteit van de investering. Ik wil daar vooraf, voordat ik de verschillende sprekers behandel, een aantal opmerkingen over maken. Dit jaar hebben wij zegge een investeringsniveau geprognotiseerd van 49 miljoen. Dat is tussentijds is dat bijgesteld naar ik meen 43 miljoen. Uiteindelijk zijn we beland in '…' op een niveau van 40 miljoen. Dat vind ik veel te veel, dat we te hoog prognosticeren en uiteindelijk veel lager uitkomen. En dat is door de Partij van de Arbeid, door de heer van Hombergen is dat gereleveerd in percentages, blijkt dat keer op keer te zijn. Ook ik vind dat we daar wat scherper de vinger aan de pols moeten houden. Maar als je nou eens kijkt naar de werkelijkheid dan hebben wij over 2017 118 investeringsprojecten ter hand genomen, of daar waren wij mee bezig. Uiteindelijk zijn er 34 afgerond, met andere woorden; 84 die zijn nog, daar zijn wij mee bezig. Die lopen door in het jaar 2018 en wellicht ook 2019. En bij de realisatie van heel veel van die investeringsprojecten ben je vanuit het perspectief je doet werk met

werk, doen we dat samen met de provincie, doen we dat met de gemeente, met particulieren, kan het zijn dat een bepaalde investering net over een bepaalde datum heen schiet. Nou, een bekend voorbeeld is de verbouwing die u allemaal heeft genoemd vanochtend, waarbij ook de financiële afrekening zich over de uiteindelijke oplevering van de datum van de is heen geschoten. En je bent dus ook afhankelijk van anderen en dat verklaart voor een groot gedeelte dat verschil. Ik heb omdat het me echt heel veel bezighoudt…

Mevrouw Eekhout: Voorzitter, mag ik de hoogheemraad wat vragen? Betekent dat dan dat u in feite zegt dat alles wat vorig jaar begroot was en niet is gerealiseerd, dan nu wel gerealiseerd wordt dit jaar, of zelfs begin van dit boekjaar. Want u zegt: het kan soms net over het randje heen kieperen. Wij hebben het idee dat er wel wat meer aan de hand is dan dat.

De heer Smits: Het zou best kunnen zijn dat je een volgend jaar wat meer scoort, maar daar moet je dus wel een aantal dingen voor doen denk ik. En

De heer Hombergen : Mijnheer de voorzitter, in aanhaking daarop ook vanuit de PvdA aansluitend eigenlijk het verzoek om toch eens met de stofkam door die hele grote lijst van projecten te gaan om te zien wat er werkelijk aan de hand is. Want wellicht dat er hier en daar een project is met een kleinigheid, maar het wordt wel een hele grote lijst. Het is ondertussen ettelijke A4'tjes in het hele verslag.

De heer Smits: Oké, één van de dingen die speelt is dat wij in elk geval de geprognosticeerde investeringen wat meer in balans moeten houden in de zin van dat we ook realiseren wat we ons hebben voorgenomen. U heeft er een brief over ontvangen, die is ergens meen ik in april naar u toe gegaan, waarin er voor gezorgd wordt dat wij de prestatie-indicatoren zullen gaan verbeteren. Als het even kan zullen we er ook een aantal vanuit uw midden vanuit de VV bij betrekken om te kijken of we daar samen tot een goed voorstel kunnen komen. En een belangrijk punt is het optimaliseren van de werkwijze hier in huis. We hebben nog niet zolang geleden een nieuwe directeur-secretaris aangesteld die de opdracht heeft gekregen om te kijken naar de organisatie. Om te kijken hoe verre je elementen als doelrealisatie en de investeringsniveau wat je met elkaar afspreekt, dat beter op elkaar kunt afstemmen. Dus er zijn een aantal zaken ter hand genomen die beogen om tot een methodiek te komen waardoor je de investeringen die je prognosticeert wat beter kunt gerealiseerd krijgen, waarbij we hebben afgesproken op voorhand met elkaar dat wij u daarover zullen rapporteren bij de bestuursrapportages. Dat we met nieuwe PI's komen bij de komende begrotingen en dat we tussentijds wat vaker met elkaar die de revue zullen laten passeren zodat u op die wijze ook een behoorlijke vinger aan de pols kunt houden. Dat

De heer Van den Berg: Voorzitter? Daar wil ik toch even bij aanhakend: die verbetering die is natuurlijk goed. Maar betrek daar dan ook bij of dat dan ook inhoudt dat de doelrealisatie op orde blijft. Want de verklaring die u nu ook weer geeft is dat er vertragingen optreden. Nou ja, er is al geschetst dat dat iets is wat zich eigenlijk al een aantal jaren voordoet, dat zich structureel voordoet. En dan kun je natuurlijk blijven zeggen: ja, maar er komt wel een moment dat we dat gaan inhalen. Maar doelrealisatie is natuurlijk niet dat je ooit nog eens een keer dat doel gaat realiseren, maar doelrealisatie is ook dat je in een bepaald tijdpad dat doel realiseert. En ik denk dat juist daar de vraag van de VV ligt: is dat nu eigenlijk wel het geval? Het lijkt nu een beetje wishful thinking dat je het toch wel gaat realiseren, maar de belangrijke vraag is natuurlijk of je dat binnen een bepaald tijdpad en in een afgesproken tijdpad gaat realiseren.

De heer Smits: Nou ja, het is juist de bedoeling dat je zegt de investeringen die je prognosticeert en de doelrealisatie, dat je dat wat meer met elkaar in overeenstemming brengt en dat je een organisatievorm krijgt, een werkwijze, waardoor dat ook beter zichtbaar wordt en daarvan hopen wij u concrete voorstellen komend

najaar en dan vervolgens in de begrotingen daaropvolgend, te presenteren en daar kunt u vollop over mee discussiëren. Dus mijn antwoord eigenlijk op uw vraag is ja. Dat zullen we doen. Ik loop, voorzitter, de vragen langs die gesteld zijn door de verschillende vertegenwoordigers vanuit de VV. Op de eerste plaats mevrouw Dijkshoorn; dank voor de complimenten die u heeft geuit. Dat heeft overigens iedereen gedaan. U heeft een opmerking gemaakt over het bulkkrediet. Ik neem aan dat mevrouw, of mijn collega Jans op dat punt met name ook een opmerking zal maken. En ik heb net een aantal algemene opmerkingen gemaakt over doelrealisatie en PI's, dus dat komt in de komende maanden komt dat bij u terug. De brief over de ganzen heeft inmiddels geleid tot een discussie in de VV. U vraagt: kan er een brief worden gestuurd naar de provincie? Dat is inmiddels al gebeurd. Die brief is er dus uit. Maar die is inmiddels doorkruist door de uitspraak van de rechter. Ik wil er wel op wijzen dat inderdaad hier en daar, ik ben zelf ooit eens een keer wezen kijken bij de Wilhelminaplas in Rijswijk waar wij heel fors hebben geïnvesteerd, waar blijkt dat de presentie van ganzen daar eigenlijk een averechts effect heeft op de vele investeringen die we daar hebben moeten plegen. Dus we moeten wel met elkaar nadenken op welke wijze we dat probleem gaan oplossen. De heer Van den Berg, dank voor het positieve oordeel wat we van u hebben ontvangen. Schulden worden minder, ik heb dat net gereleveerd, 41 miljoen dit jaar. We hebben net gediscussieerd over de doelrealisatie en dat betekent inderdaad, dat was uw vraag, dat bij de begroting 2020 al een aantal verbeterpunten zullen moeten worden gepresenteerd en dat zal wat mij betreft het geval zijn. De heer Van Kretschmar in zijn verantwoordelijkheid als voorzitter van de rekeningencommissie. Ik heb, en dat heb ik al eens eerder geventileerd, een traditie op het gebied van de rekeningencommissie en rekenkamers, dus ik respecteer de rol en de functie van de rekenkamer, rekeningencommissie zeer positief. Desondanks heeft u een aantal opmerkingen. U zegt: verheugd over de aanpak met betrekking tot de PI's en heeft daarbij gereleveerd dat de VV een actievere rol zou kunnen spelen. Nou, dat is het geval, er is inmiddels een uitnodiging uit naar de leden van de VV om daarbij behulpzaam te zijn. Dan heeft u met name ook geduid op het feit dat, en daar ben ik erg blij mee dat u die opmerking maakt, dat ook het eigenaarschap voor bepaalde taken, verantwoordelijkheden die je definieert, moet worden aangegeven zodat je als het ware mensen met een rugnummer, niet alleen in de politiek maar ook ambtelijk, waardoor je wat concreter kunt werken naar het resultaat wat we met elkaar beogen. En ik dank u overigens voor de verschillende adviezen die we als rekeningencommissie van u hebben ontvangen. We volgen ze op de voet als het ware en hopen dat we dezelfde wijze met elkaar verder kunnen gaan in de komende periode. Investeringsramingen, daar hebben we net al een discussie over gevoerd. Dan heeft u gesproken over de kwaliteit van de begroting. Ook daar wil ik terugverwijzen naar de opmerking die ik net heb gemaakt dat we bezig zijn met als het ware het aanpassen van de organisatie, directeur-secretaris is daarmee bezig. Ik zou met name willen wijzen naar het stuk wat op 17 april naar de leden van de VV is gestuurd, waarin heel helder staat naar mijn inzichten wat op dit punt te gebeuren staat. Het risicomanagement, nou daarover hebben wij een tijd geleden een discussie gehad. De operationele risico's die we gewoon meenemen in de begroting, strategische risico's die we als het ware uitsnuiven. En de tactische risico's, nou ook de heer Ranner heeft daar een uitgebreide discussie over gehouden, inbreng over gepleegd. Het biedt ruimte dat je van daaruit eventuele risico's kunt opvangen. Dat is het weerstandsvermogen wat je hebt als organisatie. Maar zeg ik erbij, we hebben dit jaar besloten om het weerstandsvermogen aanzienlijk te verlagen en dat komt ten gevolge van de balansverkorting die is doorgevoerd. Maar zeg ik erbij, tegelijkertijd is onze verdiencapaciteit zo enorm groot, ik heb net gereleveerd dat wij 41 miljoen euro hebben kunnen aflossen op onze schuld en dat er dus capaciteit is om een eventuele onverhoopte tegenvaller, om die op te kunnen vangen. En het weerstandsvermogen wat om en nabij de 25 miljoen was, dat is nu veel lager, ik meen vierenhalf of nog minder. En dat lopen wij heel snel dit jaar en het volgend jaar in, en dan krijgen we nog grotere overschotten en dan is ook dat weerstandsvermogen weer op het oude niveau teruggebracht. Met andere woorden, wij lopen op het gebied van de risico's niet veel risico's om het zo uit te drukken. Ik koppel daar gelijk aan de vraag: nou, hoe zit het dan met de risico's van de deelnemenden, de participaties? Nou, we

hebben de commanditaire vennootschap Westland, daar zitten we in voor een risico van 9 ton. Op het ogenblik trekt de economie weer aan en die gaat als het ware herleven die cv, en daar zou je kunnen zeggen op dit moment is het risico nul. Integendeel, je gaat er misschien wat aan overhouden. En als ik kijk naar de deelnemingen die wij hebben, dat is onder meer Aquon, de RBG. Nou, de RBG die draait heel positief. Aquon hebben we vanuit ook deze VV enorm de vinger aan de pols gehouden en zijn op het ogenblik de risico's beheersbaar. We weten als we uittreden wat we dan moeten betalen. En Aquon draait gelukkig, wellicht ook dankzij de economie, maar ik denk ook dankzij de kritische houding van ons en andere waterschappen, draait de Aquon erg goed. Dus ik zie op dit moment niet dat wij een apart bedrag zouden moeten reserveren voor de risico's in de verschillende participaties die we hebben. We hebben dat goed op orde en de risico's zijn overzichtelijk. De heer Van Adrichem, dank voor de complimenten ook. Bulkkredieten heb ik net over gesproken. Kunnen we verder met het laten dalen van de tarieven? Ja, er is nog een reserve die vanuit het watersysteem en de waterzuiveringsheffing apart wordt gezet waarvan we hebben gezegd: niet dit college, niet deze VV mag daarover beslissen maar dat moet een volgend college en een volgend VV doen. Er is met andere woorden denk ik ruimte om daar iets te doen in die richting. Mevrouw De Zoete, u heeft een opmerking gemaakt met name over mensen met een beperking tot de arbeidsmarkt. Ik neem aan dat de voorzitter daar een opmerking, een antwoord op zal geven. De heer Simon, ook dank voor de complimenten. Doelen, discussie, investeringsdiscussie loopt. Komen we dus op terug. Heeft ook wat tijd nodig om met de ambtelijke organisatie tot een goed gedragen stuk te komen. Dank voor de complimenten. Idem dito richting mevrouw Hilders. U heeft een opmerking gemaakt aan het eind, die heb ik zelf niet helemaal begrepen en misschien dat u dat in de tweede termijn nog een keer kunt herhalen en dat ik daar eventueel schriftelijk op reageer. Dat ging over waterbudgetten meen ik. Ik had op dat moment

Mevrouw Hilders: Het ging over innovatie, maar

De voorzitter: Mevrouw Hilders.

Mevrouw Hilders: Het ging over innovatie en ik zal zo nog wel even nogmaals herhalen.

De heer Smits: Dat gaat over innovaties had ik naar aanleiding van uw opmerkingen in de commissie BOB gezegd dat er een conceptbrief over het innovatiebeleid en de stand van zaken, met een aantal voorbeelden van wat we hebben gedaan, klaar lag in concept. Vanwege procedures kon die niet al eerder, maar die komt heel snel, die brief ligt klaar. Met andere woorden, u krijgt een inzicht, tamelijk gedetailleerd, over de stand van zaken op het gebied van de innovatie.

Mevrouw Hilders: Dank.

De heer Smits: De heer Hombergen, de doelendiscussie. Circulaire economie. Nou ja, ik vind dat wij op het gebied van duurzaamheid en circulariteit toch heel veel doen. En absoluut op de goede weg zijn. We doen aan maatschappelijk verantwoord inkomen, op het gebied van energie werken we aan zonnepanelen, er is een motie door u ingediend Windenergie, en daar wordt van alle kanten wordt daar enorm aan gewerkt om die circulariteit om dat ook gerealiseerd te krijgen. En ik ben er van overtuigd dat de doelstellingen die we mede in overleg met de unie van waterschappen hebben geformuleerd, dat we die ook zullen gaan halen. Natuurvriendelijke oevers had u het over, daar zal mevrouw collega Jans over spreken. En dan sprak u ook over Loosduinen en ik denk dat u daarmee duidt op de grondwaterproblematiek die zich daarvoor doet? Lees de NRC van een paar dagen geleden waarin nog eens een keer staat wie daar verantwoordelijk is voor welk probleem op het gebied van lekkende kelders en lekkende dagen, dat zijn meestal de eigenaren.

De heer Hombergen: Mijnheer de voorzitter, ter interruptie.

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Hombergen: Het artikel in de NRC ken ik, ik heb het trouwens nog niet zien verschijnen in onze knipselkrant. Maar wat daarbij ook nadrukkelijk wordt, helder wordt naar de burger toe is dat er verschillende overheden ook naar elkaar wijzen en vooral ook naar de burger onder het mom van eigen verantwoordelijkheid. En ja, de burger heeft een mate van eigen verantwoordelijkheid. Maar soms is het werkelijk beter om collectief iets te doen. En naar mijn idee heeft Delfland ook wel een verantwoordelijkheid als je de sleutel aan de oplossing hebt. Als je eenmaal de problemen kunt oplossen, ook al is het je verantwoordelijk niet, dan zul je toch wat meer moeten doen. En ik denk dat het in de toekomst, de komende 10-15 jaar, voor Delfland echt ook een verantwoordelijkheid zal worden om de problematiek door de klimaatverandering en de toenemende buien, om daar proactief in te handelen. En ik denk dat Delfland dat best wel wat meer in de genen mag krijgen. Soms zie ik zoals uit de beantwoording van de vragen van Loosduinen komt, dat we heel reactief zijn. Soms zie ik dat andere medewerkers hier juist proactief zijn. Ik denk dat we daar, ik moedig u aan om daar wat meer samenwerking te zoeken, ook over alle portefeuillehouders heen, om dit probleem voor Delfland als geheel en de inwoners voortvarend aan te pakken.

De heer Smits: Elk van de collegeleden heeft een bestuurlijke verantwoordelijkheid naar de inliggende gemeenten binnen Delfland, daar wordt dit probleem ook met een zekere regelmaat aan de orde gesteld, staat hoog op de agenda. En ik vertaal uw opmerkingen ook als een oproep naar de verschillende politieke partijen om bij het schrijven van verkiezingsprogramma's hier veel aandacht aan te geven. Ik ben het helemaal met u eens dat dit het probleem van de toekomst is. Ik bedoel, dit land bestaat alleen vanwege het feit dat de waterschapsfunctie tot op heden heel goed is uitgeoefend. En wil je dat blijven doen dan zul je aan dat probleem wat u noemt ook blijvend aandacht moeten geven, en waarschijnlijk meer zelfs dan we in het verleden hebben gedaan. Die awareness, zoals het altijd op goed Nederlands uitdrukken, die moet de komende periode een nog grotere rol spelen naar mijn smaak.

De heer Van Adrichem: Mijnheer de voorzitter?

De voorzitter: De heer Van Adrichem.

De heer van Adrichem: Ja voorzitter, ik denk dat het heel belangrijk is dat de bepaalde verantwoordelijke overheden toch meer met de inwoners in contact treden. Dat kan met informatiebijeenkomsten of wat anders dan ook, dat we elkaar op de hoogte brengen van elkaars verantwoordelijkheden. Want heel veel mensen die denken dat zij maar per omgaande kunnen wijzen naar het hoogheemraadschap of naar haar gemeente. Nou, die gaan dan onderling ook nog even uitzoeken wie dan wel de verantwoordelijke moet zijn, en dat is ook niet gunstig voor de contacten die we als inwoners met de overheden hebben. Dus ik denk dat daar wel een stukje samenwerking echt wel heel belangrijk is.

De voorzitter: De heer Hombergen nog.

De heer Hombergen: Dank u wel mijnheer de voorzitter. Ik wilde juist zeggen tegen de heer Smits: wij vinden elkaar op dit punt, dat we wat voortvarend moet zijn. Het is, de verantwoordelijkheidsverdeling is best moeilijk. In sommige wijken zullen bewoners daar best wel hun weg in vinden. Maar een heleboel andere wijken waar de overheid voor de bewoners gewoon de overheid is, wordt het heel erg moeilijk. Terwijl juist in

die wijken, en dan denk ik aan het Laakkwartier, dan denk ik aan het Westerkwartier, de problemen het hoogste zijn. Ik denk dat we ons echt niet kunnen permitteren in onze rol als bestuurder om vooral te focussen op de piketpaaltjes. Ik denk dat we ons moeten focussen op de oplossingen. Ik dank u.

De voorzitter: Vervolg uw betoog, de heer Smits.

De heer Smits: Wellicht dat u uw contacten daarop wil wijzen op het bestaan van het waterplatform wat je in Den Haag hebt, die met name ook voor laagdrempelige problemen, mensen die laagdrempelig benaderd moeten worden, behandeld willen worden, dat daar mogelijkheden voor zijn. Een waterplatform in Den Haag. U sprak over de kwijtschelding. Het is een punt wat u in alle inbrengen altijd aan de orde stelt, de kwijtschelding. Die loopt voortvarend op dit moment. Ik wil nog eens een keer releveren dat wij destijds schatten dat 50% van wat wij beoogden met de kwijtschelding te kunnen bereiken dat dat verre is overschreden. We zitten op het niveau van 95-96%. Ik wil ook nog eens een keer wijzen dat de methodiek die wij hebben gehanteerd van in twee fasen die kwijtschelding afschaffen voor de waterzuiveringsheffing, met een intensieve begeleiding, daar hebben we ook extra geld voor beschikbaar gesteld. Extra telefonistes, extra mensen die bij mensen die een aanslag hebben gekregen langsgaan, aanbieden om tot een betalingsregeling te komen. Maar ook in een aantal gevallen mensen doorverwijzen naar een ander circuit. En uiteindelijk heeft de Ombudsman, die een klacht had ontvangen en die heeft onderzoek verricht, die heeft gezegd: de methodiek die Delfland heeft toegepast met de RBG is een goeie en ik stel deze methodiek, dat is inmiddels ook gebeurd door de Ombudsman, bij provincies en gemeenten als voorbeeld op welke wijze je zo'n type problematiek moet aanpakken. En uiteindelijk is, want dat was uw vraag, wat is nou het aantal schrijnende gevallen? Dat zijn er uiteindelijk 18 geweest. En dat heb ik ook in schriftelijke beantwoording op de vragen eerder in de commissie BOB zo genoemd.

De heer Hombergen: Mijnheer de voorzitter?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Hombergen: Het zal u niet verwonderen dat ik in aanhaking daarop toch iets wil zeggen? Inderdaad complimenten voor de zorgvuldige inzet van het proces. Dat kan ik niet anders zeggen, dat heeft u keurig gedaan en dat is ook door de RBG heel goed uitgevoerd. Daar heeft u zeer waarschijnlijk ook goed op toegezien dat dat zo is gedaan. Maar dan toch kijk ik naar de uitkomst. We hebben veel woorden gesproken over de schrijnende gevallen. En als het er maar 18 zijn in heel Delfland, 1,1 miljoen inwoners, naar het idee van ons is dat behoorlijk weinig en we zitten dan toch echt wel een beetje op de lijn dat we meer, als je echt goed kijkt, dat er meer schrijnende gevallen moeten zijn en dat we in samenhang met de gemeentes daar toch wel wat meer het focus op moeten hebben en dat we daar ook wel eens naar kunnen kijken met het incassobeleid of wij dat niet al te scherp hebben neergezet. Ik begrijp dat u daar niet meteen iets aan kan doen, maar ik wil dat toch op de agenda houden. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Smits vervolgt.

De heer Smits: Ik heb een paar maanden geleden nog eens een keer, ik heb heel frequent contact onderhouden met de wethouder Sociale Zaken van alle gemeenten en de laatste keer heb ik de laatste resultaten ook nog eens een keer schriftelijk bij die wethouders gebracht en gevraagd of er nog behoefte was voor een overleg, en daar is niet om gevraagd. Met andere woorden ook aan die kant heeft men blijkbaar de indruk dat wij de kwijtschelding op en goede wijze hebben behandeld. De heer Nanninga…

De heer Nanninga: Voorzitter, nog even bij interruptie op het volgende onderwerp, dat gaat mij nauw aan het hart. En nou trekt de Partij van de Arbeid de cijfers eigenlijk in twijfel. Wij zijn daar op excursie geweest, wij hebben met name op dit punt zeer diep doorgevraagd, en nu hoor ik daar weer twijfel over en dan vraag ik toch aan de Partij van de Arbeid om met cijfers te komen om dat te staven wat net wordt gezegd. Want ik heb het idee dat, of ik heb niet het idee, ik weet dat de portefeuillehouder hier zeer zorgvuldig mee omgaat. Dit is voor ons een belangrijk punt, dus ik vraag de Partij van de Arbeid om met directe feiten te komen.

De heer Hombergen: Mijnheer de voorzitter?

De voorzitter: De heer Hombergen.

De heer Hombergen: Daar zal ik uiteraard op reageren. Ik trek de cijfers helemaal niet in twijfel, ik weet wel zeker dat er inderdaad 18 schrijnende gevallen zijn geïdentificeerd en dat zal beslist goed geturfd zijn. Maar als ik kijk naar de maatschappelijke effecten voor de mensen wie de wind werkelijk tegen zit, kan ik me niet voorstellen dat in heel Delfland, wetende hoe sommige wijken van onze steden eruitzien, er maar 18 schrijnende gevallen geïdentificeerd kunnen worden. En dat trek ik wel in twijfel. En dat het er 18 zijn, die getallen, die geloof ik.

De heer Nanninga: Voorzitter, ik kan de vraag herhalen, maar het heeft blijkbaar geen zin.

De voorzitter: En ik vraag nu aan de heer Smits om langzaam naar afronding van de beantwoording.

De heer Smits: De heer Nanninga heeft onder meer gesproken: is er ruimte om iets te doen aan zeg de aanschaf van groene energiecertificaten. U kent ons beleid. Wat niet besteed is, dat gaat in de grote pot. Dus hier en daar wordt er wel eens een keer wat over gehad, dat verklaart ook voor een grote gedeelte het goeie resultaat. Anderzijds hebben we ook een ambitie op het gebied van energievormen, met name de ambitie 2025 energieneutraal. Er wordt hard gewerkt aan een voorstel voor zonne-energie, windenergie. Als informatieve VV bent u daarover geïnformeerd, dus we hopen in november met een investeringsvoorstel te komen. Ik wil graag het element van die groene energiecertificaten, wat dat zal wellicht ook kunnen bijdragen aan de doelstelling die wij moeten bereiken, ik wil dat graag onderzoeken en u daar verder over informeren. De heer Fekkes, dank voor de ondersteuning. De heer Kuijvenhoven als hekkensluiter, maar de zes punten die hij heeft genoemd die zijn genoteerd in elk geval. U heeft nog eens een keer gewezen op het mooie resultaat wat wij hebben gescoort met elkaar. Heb ik net al een paar opmerkingen over kunnen maken. De balansverkorting, dat is inderdaad een heel mooi punt. Het was een punt van de rekeningencommissie, ook van de accountant. En we hebben dat met uw steun kunnen realiseren. Over de PI's heb ik al een aantal opmerkingen gemaakt en dat geldt ook evenzeer over de risico-inventarisatie en met name ook bij de deelnemingen zijn de risico's overzichtbaar en hebben we ze in de hand als het ware en lopen daar niet echt bijzondere risico's. Het is passend binnen het risicobeleid wat wij voeren. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Het woord is aan hoogheemraad Jans.

Mevrouw Jans: Dank u wel voorzitter. Samenvattend zijn er, heeft u vragen gesteld, heeft de VV vragen gesteld over natuurvriendelijke oevers, ganzen en grondwater. Ik zal ze proberen samenhangt te beantwoorden. De fractie Ongebouwd vraagt: goh, hoe zit dat met de prestatie-indicator hectares en hoe gaan we daarmee om, ook gezien de verdere gedachtevorming over groene motor, ecologische sleutelfactoren? Wij zullen in het bestuursrapportage 2018, zullen wij een voorstel doen voor aanvullende prestatie-indicatoren, en dan, wij doen dat vooral met de bestuursrapportage 2018 zodat we dat in 2018

gewoon al mee kunnen nemen. Als we dat zouden doen met de begroting 2019 dan zijn we al weer een jaar verder. Dus dat is ons plan. We zullen dan ook inzicht geven in: hoe staat het er nu voor? En hoe gaan we daar mee verder? Dus dat is duidelijke uiteenzetting over wat er gebeurd is. Even kijken. De Partij voor de Dieren maakte opmerking over ganzen, daar ga ik zo meteen op in. De PvdA heeft een opmerking gemaakt over het waterprobleem in Zuid-Holland, daar is collega Smits al uitgebreid op ingegaan. Ik meld nog even dat er in het vierde kwartaal 2018 een beleidsnota over grondwater het bestuurlijke proces ingebracht zal worden. Dus dat is een deel van de invulling daarvan. Water Natuurlijk vraagt om meer inzicht in het aantal hectares. Dat gaat gebeuren bij de bestuursrapportage. Dat voor wat betreft de natuurvriendelijke oevers. Ik ben blij dat u daar vragen over stelt, ik merk dat het heel erg leeft. Ik ben ook heel blij dat het u aan het hart gaat, want dat doet het mij ook. Ik ben daar echt bij betrokken en ik zit daar, ik voel dat echt dat dat heel belangrijk is voor Delfland en voor de bewoners van Delfland. De ganzenproblematiek, ja ik werd vorige week ook verrast door de uitspraak van de rechter. Ik zat in de auto en ik hoorde de uitspraak en het nieuwsbericht. Het is jammer, want het doorkruist onze plannen. Als het zo is dat de VV ons vraagt om een brief te sturen aan de provincie Zuid-Holland met vooral de nadruk op: goh, weet je hiermee kunnen wij niet verder, ganzenproblematiek is niet alleen belangrijk voor de waternatuur maar ook voor de volksgezondheid moet in een veel breder kader gebracht worden, dan kunnen wij dat doen. U merkt op, wij kunnen dan eventueel aanhaken bij het rapport circulaire economie en de kringloop van ganzen. Dat is natuurlijk wel een gedachte die we mee kunnen nemen, die we mee zouden kunnen nemen in die brief. Partij voor de Dieren zegt: ja, we hebben de Ladder van Lansing en een manier om met de ganzenproblematiek om te gaan is ook het schudden van eieren. Ik ben het daar volledig mee eens. Het college is het daar volledig mee eens en dat het onderdeel uitmaakt van de hele hiërarchie. En dat is het. Dank u wel.

De voorzitter: Ik. Ja. Collega Van Olphen.

De heer Van Olphen: Ik kreeg nog twee vragen. Eentje van de heer Hombergen op een op schriftelijke vragen van de heer Ranner. Als het goed is zijn die 8 mei schriftelijk aan u beantwoord. Dus dan rest mij verder dat dat als antwoord te geven. Dan heb ik nog een vraag van de heer Nanninga, die heeft het over de energietransitie dat dat tegen zou vallen. Nou vind ik tegenvallen een negatief woord. Als u thuis een nieuwe oven erbij koopt, niet een vervanging van maar een nieuwe erbij, dan kost, dan gebruikt dat ding energie. En wij hebben op de Grote Lucht een pilot Zoetwaterfabriek neergezet en dat ding draait niet op water of op lucht of op goeie bedoelingen, maar hij draait, hij gebruikt energie. En dat is een van de redenen, of de reden, waarom wij daar iets lager zitten en net als bij u thuis de rekening omhoog gaat als u een nieuw apparaat aanschaft, was dat daar ook geval. Dus het is geen tegenvaller, het was gewoon ook ingecalculeerd. En nu zien we ook hoeveel dat gebruikt en dan gaan we ook rekening mee houden dadelijk als we een echte zoetwaterfabriek neerzetten.

De heer Nanninga: Voorzitter?

De voorzitter: De heer Nanninga.

De heer Nanninga: Bij interruptie, oh nee. Gewoon, ik reageer gewoon er meteen op…

De voorzitter: U neemt gelijk de tweede ronde voor uw rekening, nou dat is goed. Dan hebt u uw beurt ook gehad ja.

De heer Nanninga: Het gaat niet om al die prachtige apparatuur waar wij natuurlijk vreselijk blij mee zijn. Die gebruikt energie, maar wij hebben een grotere doelstelling, namelijk; het energieverbruik terugdringen. Nou is mijn vraag in algehele zin: hoe we dit dan weer opgevangen?

De voorzitter: Hoogheemraad Van Olphen.

De heer Van Olphen: Mijnheer Nanninga: ik zal u, ik heb gister toevallig, of nou misschien is het niet toevallig, het rapport over de energietransitie van de unie gekregen. Ik zal daar vanmiddag bij de Grote Lucht, dat we daar met zijn allen bijeen zijn, nog even op terugkomen. Wij zaten zoals u misschien weet, en ik zal dat vanmiddag nog een keer vertellen, heel hoog bij alle waterschappen. Wij waren het waterschap met bijna 60% die door de zuivering teruggewonnen energie. Dat is gigantisch vergeleken bij de rest. Ik zal u nu de rest van de cijfers besparen, maar we zijn dus uitermate goed bezig. Op Vallei en Veluwe na zijn wij de koploper en daar gaan we mee door. En dat daar dingen wel eens extra energie gebruiken, dat moeten we weer zien te compenseren. We gaan vanmiddag het groen gas instar nou ja, de installatie openen. Dat levert ook weer het een en ander op. Ook dus het verminderen van de CO2 footprint en zo heeft alles met elkaar te maken. Maar zoals Cruijff al zei: elk voordeel heb z'n nadeel. En dat moet je, die balans moeten we zien te vinden dat het voordeel groter is dan het nadeel.

De voorzitter: Nou, u krijgt dus een oproep om naar de Grote Lucht te komen.

De heer Nanninga: Voorzitter, ik ben daar graag bij, maar mijn opvolger popelt om hier nog een aanvullende vraag op te stellen.

De voorzitter: Uw opvolger?

De heer Belt : Ik doe het knopje alvast aan.

De voorzitter: Allemaal verrassingen vandaag. Ja, gaat uw gang.

De heer Belt : Ik heb al vaker gezegd dat wij de inzet zeer waarderen. Maar er staat wel degelijk bij de burap gemeld dat de verwachte opwek van duurzame energie boven de 50% zou liggen en dat hij nu op 46% ineen keer uit de bocht komt. Er staat ook letterlijk in deze jaarrekening dat hij lager is dan verwacht en dat dat door ook door procesverstoringen en onderhoudswerkzaamheden komen. Onze vraag is dan ook: als we dit soort dingen dus blijkbaar wel verwachten als u zegt, waarom vangen we dat dan niet op?

De voorzitter: Het is overigens qua orde wel, ja ik, straks zei u nog dat ik altijd zo streng ben, maar u ziet hoe soepel ik kan zijn. Want dit is eigenlijk een hele ingelaste tweede ronde, dus ik moet straks. Dus ik moet de orde…

De heer Van Olphen: Nou, ik zal hier nu wel even antwoord op geven, dan hebben we dat gehad.

De voorzitter: De heer van Olphen neemt de voorschot op de tweede ronde en geeft vast antwoord.

De heer Van Olphen: Mijnheer Belt, u heeft gelijk. Wij hebben, het is natuurlijk altijd een compl of een cumulatie van een aantal dingen. Er zijn wel eens voordelen, er zijn wel eens nadelen. De pilot was iets waar we niet precies wisten hoeveel energie die zou gebruiken, maar wel dat het energie zou gebruiken. En er zijn wel eens andere dingen die op een gegeven moment iets meer energie gebruiken dan wij in eerste instantie zouden verwachten. Dat heeft vooral met de werkzaamheden te maken en dat is ook verwoord. U meldt dat

ook. En dat is niet altijd, ja, meteen te bekijken. Het houdt ook niet in dat wat het nadeel is geweest in 2017, dat dat ook weer terugkomt in 2018. Dus dan gaat het vanzelf weer omhoog. En het is natuurlijk een wisselend verhaal, maar de grote lijn is, en ik denk dat dat het belangrijkste is, dat wij wat dat betreft het terugwinnen van energie koploper, bijna

De heer Van Olphen: Maar we zijn wat dat betreft goed bezig. En natuurlijk, u mag daar kritisch op zijn, dat zijn we zelf ook. En dat is zo niet, dan komt de heer Smits bij mij wel langs: kunnen jullie dit en kunnen jullie dat? Maar we houden alles in de gaten. En soms zit het wel eens een beetje tegen dat er meer energie verbruikt wordt bij bepaalde dingen, onderhoudswerkzaamheden of wat dan ook, dan wij verwacht hadden.

De heer Smits: Overigens voorzitter, is de inderdaad

De voorzitter: De heer Smits. Ja.

De heer Smits: De prestatie, de PI op het gebied van duurzame energie naar beneden bijgesteld. Dat komt ten gevolge van een administratieve wijziging die internationaal is doorgevoerd, waarbij de waterenergie die wij betrokken vanuit Noorwegen, niet meer mag worden meegeteld. Dat is dus een administratieve tegenvaller zou je kunnen zeggen, maar dat gaan we inhalen.

De voorzitter: De heer Houtzager, u ook wat aan de bezuiniging?

De heer Houtzager: Nee, niet aan de bezuiniging maar even ter aanvulling wat collega, mijn buurcollega net zei. Wij hebben in het project Schoon waar zeg maar de waterharmonica en waar het project op de Grote Lucht een onderdeel van uit maakt, hebben wij ingebracht dat het extra zuiveren van het water ten behoeve van de waterharmonica, dat dat extra energie kost omdat we daar van ozon gebruik maken, en dat we dat graag gecompenseerd willen hebben door medewerking aan het realiseren van één of twee windmolens op het terrein van de Oeverbos. Dus we hebben hem ook bestuurlijk hebben we hem daar ingebracht in het kader van onze ambitie om CO2 neutraal te zijn. Dus daarmee had ik een mooi breekijzer om ook zeg maar die doelstelling te kunnen realiseren. Dus dat is het complete verhaal.

De voorzitter: Goed. Tot slot voor deze ronde heb ik nog een paar opmerkingen. Ik wou eigenlijk een suggestie doen aan de heer Simon over die ganzen. Misschien dat u de leden van de VV zover kunt krijgen na 1 juni dat we een soort prestatie-indicator wordt afgesproken om per lid, gewoon in vrijwilligheid hè natuurlijk. Het is een echte vrijwilligersbaan om gewoon 1000 eieren per VV-lid te schudden, dan is dat gewoon maal 30, hebt u al 30.000 eieren dus wie weet kunt u dat nog vertalen en meenemen in het volgende periode. Goed, ik geef dat gewoon gratis mee. Maar dat was de eerste. Dan weer serieus. Er zijn een paar Ik kan alleen advieswerk geven, verder niet meer. Ik wou nog een paar opmerkingen maken. Één is, er is gevraagd door mevrouw De Zoete over de minder vermogenden of de minder toetredingen en het inschakelen bij ons in het werk. Nou we hebben natuurlijk in het beleid ten aanzien van aanbestedingen daar afspraken over gemaakt. Nou, dat moet nog gaan lopen, dus dat resultaat moet gewoon nog komen. Dus het beleid is vastgesteld, dan moet de realisering nog volgen. Twee is de vraag van de heer Fekkes over medewerkersonderzoek. Daar komen twee antwoorden op. De ene is dat wij doen dat samen met andere waterschappen tegelijk, dus wij kunnen dat niet in ons eentje naar voren halen. Maar de secretaris-directeur heeft gekeken in het bedrijf of we een wat lichtere vorm kunnen doen. En hoe die er precies uitziet moet u mij even niet vragen, maar daar zijn ze mee bezig. probeert een soort vereenvoudigde meting wel te doen nog dit jaar. Dus daar is hij mee begonnen. De heer Nanninga vroeg nog naar vrouwen in dit management. Nou, dat is altijd ingewikkeld maar laat ik nou het positieve bericht geven: de vacature van de CIO, dus de Chief Information Officer is door een vrouwelijke

manager ingevuld, dus die kwam van buiten naar binnen. Soms heb je een externe, bijvoorbeeld bij begroting, daar hadden we een vrouwelijk externe medewerker. In het interne doorschuiven is een andere teamleider daar weer naartoe gegaan, dat is een mannelijke medewerker. Maar die kwam daarvoor weer van een ander team positie af waar weer een vrouwelijke medewerker, zo schuift het weer allemaal door. Dus het gaat altijd over: heb je een vacature, als het intern doorschuiven is, ja dan is het gewoon, daar wordt niet op, dan is het zoals het gaat. Van buiten zijn we daar wel vrij strak op, maar zoveel vacatures hebben we ook niet. En de vacature van SD weet u hoe we die hebben ingevuld.

De voorzitter: Dan had ik nog een opmerking dat gaat nog even over de huisvesting en de investeringen. Omdat dat eigenlijk wel een mooi voorbeeld is om ook met elkaar, nou dat is eigenlijk hierna ook nog eens goed te bespreken, je raamt die investering, er staat een keurig tijdsschema in in het voorstel hoe die huisvesting wordt uitgevoerd en de boekhoudkundige '…' die moet die investering opvoeren en dan staat hij in de boeken, terwijl in de besluitvorming over de toepassing en investering staat dat hij in twee jaar wordt uitgevoerd. Dus hoe je tussen administratie en realisatie dat goed regelt, nou ik denk dat dat ook nog steeds een discussie is. Dus de boekhouding vraagt een aantal eisen, ik denk dat dat ook maar echt meegeef want dat wordt in die getallen die genoemd straks werden, ook over die percentage, zat die huisvesting de afgelopen jaren stevig in. Maar dat was niet omdat het niet gerealiseerd werd, omdat die zo gepland was. Dus dat vind ik een interessante, ik bemoei me niet met die andere investeringen, maar even, dit vond ik een bijzonder omdat daar natuurlijk heel veel, over heel veel miljoenen ging. Dus daar zag je regels en dus de boekhouding en de realisering. Gewoon als voorbeeld is dat, als je dat dus anders zou willen doen. Stel nou dat je dat niet als een overschot wil ziet, het is trouwens geen overschot want het heeft totaal geen enkel effect op de exploitatie, want het is nog niet ingeboekt op dat moment, maar is het interessant om zo'n voorbeeld te nemen. Als je dat nou anders zou willen doen, hoe doe je dat dan eigenlijk? En kan dat binnen de boekhoudregels? Dus ik beveel aan met wat van dat soort praktijkvoorbeelden ook te kijken, los van de vraag of je het allemaal goed hebt geraamd hoor, dat laat ik even buiten beschouwing. Maar even deze als voorbeeld. Goed, dat was de beantwoording in de eerste termijn. Wij gaan naar de tweede termijn. Zal ik nu bij de heer Kuijvenhoven beginnen, want anders is hij straks weer, nou weet ik niet… Ja. Oké, nou dat is… Mijnheer Fekkes.

De heer Fekkes: Dank voor de toezegging en ik laat het er ook bij.

De voorzitter: De heer Nanninga.

De heer Nanninga: Wij hebben onze tweede termijn gehad.

De voorzitter: De heer Hombergen.

De heer Hombergen: Nou, wij gaan er toch nog wel wat over zeggen. Dank voor de toezegging voor het medewerkerstevredenheidsonderzoek zoals door de heer Fekkes is aangevraagd. Dat lijkt ons heel belangrijk om daar de vinger aan de pols te houden. Mede gezien aan wat wij toch menen te zien bij Delfland en dat is het beeld van een sluimerende stagnatie. U heeft geprobeerd zich te verweren en te zeggen dat we er wel degelijk veel voortgang is, maar toch blijft naar het idee van de PvdA zaken liggen. Zaken liggen die misschien niet in het coalitieakkoord benoemd zijn, maar die toch naar de toekomst toe belangrijk zijn. Ik had er al een paar genoemd, ik herhaal toch maar even de awareness naar onze bewoners, de natuurvriendelijke oevers, zwemwaterkwaliteit en dergelijke. Er zijn echt wel meer stappen die wij naar onze burgers kunnen nemen. En die sluimerende stagnatie die blijft bij ons zo op het vizier. Dat is jammer en ik denk dat we daar het komende jaar echt nog wel moeten kijken wat wij meer moeten doen voor de klimaatverandering, voor de waterkwaliteit richting 2027. Een ander probleem is wat wij zien is dat wij van de ene kant heel veel geld

overhouden en van de andere kant werkelijk op alle plekken proberen onze tarieven, onze belastingen te innen. En wat dat betreft draagt Delfland toch wel bij aan een wat bredere maatschappelijke wat we ook in ons gebied zeer duidelijk zien en dat is de toenemende tweedeling in de maatschappij. Het gaat weer beter, het gaat met veel mensen beter, maar er is ook een groep mensen in ons gebied voor wie het leven behoorlijk moeilijk is en bij wie de wind tegenzit. En Delfland helaas,

De voorzitter: Mijnheer Hombergen? Ik wou even ingrijpen. U herhaalt nu uw eerste termijn en ik zou graag willen dat u de tweede termijn gebruikt om zeg maar dingen die onvoldoende beantwoord zijn of, aan te stippen.

De heer Hombergen: Ja, maar dat deed ik ook. Ik heb gezegd dat ik het beeld van de sluimerende stagnatie, dat u zich heeft verweerd, maar dat u toch niet die indruk heeft weggenomen. U heeft het wel geprobeerd, maar er blijven teveel zaken liggen. En dat blijf ik herhalen. En de sluimer, de maatschappelijke effecten van de afschaffing van de kwijtschelding. De heer Nanninga heeft mij de eerstvolgende periode uitgedaagd om daar wat meer materiaal over te geven. Er zijn wel degelijk hele goeie rapporten die dat heel helder laten zien dat een deel van onze bevolking het behoorlijk moeilijk heeft en Delfland draagt haar steentje aan bij. En desgewenst kunnen wij best wel die rapporten geven. Maar ik wil ook wel een compliment geven wat ik nog niet heb gegeven en dat is een kleine paragraaf is in het verhaal over diversiteit. En juist op een dag als vandaag, de geboortedag van onze koningin Máxima en de dag, de International Day Against Homofobia, wil ik dat toch wel even noemen dat Delfland daarin werkelijk stappen heeft gezet. Voor koningin Máxima was het de eerste beleidsdaad die ze deed toen ze koningin was geworden om te verschijnen op het congres, het Europese congres voor de International Day Against Homofobia, de IDAHOTB conferentie. En daarmee hebben ze werkelijk een statement afgegeven. En ik weet niet of het bewust is in deze zaal, maar het valt mij vandaag op dat er opvallend veel collegeleden zijn en VV leden zijn die iets roze dragen. En ik neem aan dat dat een uitdrukkelijke steunbetuiging is aan de diversiteitbeleid van Delfland en laten we daar dan maar mee afsluiten. Ik dank u.

De voorzitter: U bent een uitzondering daarop. Ja. De heer Ranner nog in de tweede termijn?

De heer Ranner: Dank u wel voorzitter. Dank aan de heer Smits voor zijn beantwoording, maar ik heb nog een aantal dingen die niet beantwoord zijn. In ieder geval beginnen met te zeggen dat ik de verwerking tussen de paragraaf over de risico's in de jaarrekening op zichzelf een hele verbetering vindt. Maar waar het dan fout gaat is in feite de inventarisatie van die operationele risico's die wordt alleen maar kwalitatief gedaan en ik zou graag willen dat die ook kwantitatief gedaan wordt zoals in het verleden. Het tweede is; ik heb geen antwoord gekregen op die vraag: wat moet gebeuren met die 25 miljoen voor concern brede risico's? Komt dat nou in de begroting en in de jaarrekening, ja of nee? En wanneer komt dat dan? De derde vraag is: het weerstandsvermogen zou in feite zo makkelijk mee kunnen lopen met de, in de loop van de tijd als de balansverkortingsoperatie als die dan uitgefaseerd is. Nou heeft die balansverkorting heeft dus niks te maken met weerstandsvermogen, want dat is iets in de operationele sfeer en de balansverkorting juist om de schulden te verlagen heeft het meer te maken met solvabiliteit en niet dus met liquiditeit. En dat is het probleem. En ik zou graag willen, en als u mij dat toestaat, om de voorzitter van de rekeningcommissie te vragen om over die hele problematiek van die risico's en met name de wettelijke aspecten daarvan, gaan wij over de schreef, ja dan nee? Ik wil niet worden teruggeroepen als Delfland, dat we daar nog een keer een discussie over hebben. Dan tenslotte een vraag nog aan, of een opmerking in de richting van de heer Van Olphen. Dank voor de antwoorden die daar zijn gestuurd, maar ik zou het prettig vinden als die antwoorden

ook naar de anderen worden gestuurd zodat er een discussie over mogelijk is in de volgende commissievergadering. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Hilders.

Mevrouw Hilders: Ja, dank u wel voorzitter. Ik wil hoogheemraad Smits bedanken voor zijn aankondiging van een brief over het innovatiebudget en de projecten die daar onder zijn opgenomen. Ik kijk er naar uit. Dank u.

De voorzitter: Dan de heer Simon.

De heer Simon: Dank u wel voorzitter. De suggestie om eieren rapen mee te nemen in de PI's, een interessant. Ik moest alleen nadenken: waarom was dit per 1 juni? Is dat een bijzondere dag? Ik heb 31 mei in de middag ook niks te doen, in de ochtend wel en in de avond ook, maar tussendoor niet heel veel.

De voorzitter: Ga uw gang dan, ja. Dat zou ik vooral doen.

De heer Simon: Maar ik hoor net van mijn collega dat eieren rapen doe je bij Pasen, misschien is het dan tijd voor een paasmotie, maar dat terzijde. Bedankt voor de beantwoording van alle vragen. Ik wil nog even terugkomen op de opmerking van hoogheemraad Jans over de brief namens de VV. Ik zal dat zelf niet aanbevelen. Wat ik wel graag zou willen zien is een verantwoording van het aflopen van de bewuste ladder van Lansink om de VV goed te informeren hoe de verschillende stappen of de verschillende tredes afgelopen worden op deze ladder. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Van Adrichem. Ik kijk zo tegen het licht in, mevrouw De Zoete, excuus.

Mevrouw De Zoete-van der Hout: Dank u wel voorzitter. Ja, hier scheiden helaas onze wegen, de vorige spreker en mij. Ik wil juist grote waardering uitspreken voor het antwoord van mevrouw Jans om de brief te schrijven naar Zuid-Holland. Want u weet wij hebben ook regelmatig aandacht gevraagd voor de ganzenproblematiek als het gaat om onze investeringen in natuurvriendelijke oevers en de volksgezondheid bij bederf van het zwemwater. Trouwens, ander water ook. Dus hartelijk dank hiervoor, wij zijn er blij mee. En ook dank voor beantwoorden van onze vraag.

De voorzitter: Dan de heer Van Adrichem.

De heer Van Adrichem: Ja voorzitter, ik ondersteun heel graag het betoog van mevrouw De Zoete. Verder wil ik nog even reageren op de actie van de heer Belt, ook in de commissies is hij heel erg gefocust op energievraagstukken en ik ondersteun dat volledig. Maar ik wil wel benadrukken dat we steeds in de gaten moeten houden dat we dat doen tegen maatschappelijk verantwoorde kosten. Dus dat we niet zeggen: nou, we hebben nu iets meer elektriciteit hier nodig en dan gaan we maar iets doen om dat per omgaande te compenseren. Daar ben ik geen voorstander van, dat wil ik wel graag met volle verstand doen. Verder twijfel ik nog even voorzitter, op punt 6 van het besluit. U heeft naar de heer Van Kretschmar nog wat gezegd over het advies van de rekeningencommissie. Daar is vandaag nog wat op vrijgekomen. Dus misschien dat u hier nog wat over kan zeggen. Dank u wel.

De voorzitter: Dan de heer Van den Berg. De heer Van Kretschmar.

De heer Van Kretschmar: Ja, dank u wel voorzitter. Dank u wel de heer Smits voor het vertrouwen en ook het belang wat u uitspreekt in een goede relatie met de rekeningencommissie. U bent gewend om van ons allerlei

adviezen te krijgen en wellicht zijn mijn vragen die ik net heb gesteld die zijn als advies opgevat, maar daar kijk ik toch zelf iets anders tegenaan. En inderdaad ook in het licht wat de heer Van Adrichem opbrengt dat we in het besluit wat we zo gaan nemen ook de reactie op het advies van de rekeningencommissie daarmee vaststellen, wil ik mijn vragen toch nog op een keer opnieuw formuleren. Wellicht waren ze in de eerste termijn niet allemaal even duidelijk. Ten aanzien van de PI's is de concrete vraag: hoe u denkt het eigenaarschap van de PI's, te beginnen bij de portefeuillehouders, in de organisatie te borgen? Er ligt een mooi plan maar dat eigenaarschap wordt daarin niet genoemd en wij hebben dus onze zorgen daarbij en dat is ook in het advies aan u eerder gevraagd. Vraag twee; gaat over het investeringsvolume. Ik ben blij met de suggestie van de dijkgraaf om te kijken: ja, hoe kan je dat aanpakken? Wellicht is dat boekhoudkundig lastig, maar het feit dat er structureel jaarlijks een overschot van zeg even gemiddeld 20% is, betekent dat je in het argument dat het over de jaargrens heengaat maar één keer kunt gebruiken en niet elk jaar opnieuw. Want je zou dus ook heel simpel kunnen zeggen: we maken een begroting, daar komt 50 miljoen uit en daar trekken we op voorhand 20% vanaf, dan komen we op 40 en dan lopen we dus in de pas. Ja, ik vind het zelf geen elegante oplossing, maar als er geen andere mogelijkheden zijn is dat misschien wel de beste. Dus ook hier de vraag: wat gaan we nou concreet doen om dichter bij die begroting te komen? Vraag drie gaat over de invoering of de invoering, ik moet het anders formuleren: de werkzaamheden op het gebied van de organisatorische veranderingen, programma's, organisatie dichter bij elkaar te brengen en ook de culturele aspecten die in eerder rapport daarover zijn genoemd. U refereert aan de brief van 17 april, die heb ik er even bij gepakt en daar staat inderdaad onder punt 2 bijlage 2 iets genoemd over richting aan een aangepaste werkwijze. Ik neem dus aan dat er op dat gebied dus een aantal dingen in gang zijn gezet, echter de VV en ook de rekeningencommissie is niet concreet op de hoogte welke activiteiten dat dan zijn en hoe dat past in een algemeen plan van aanpak om uiteindelijk dit ook te realiseren. Dat u bezig bent, prima, maar we willen graag weten: hoe ziet dat plan er dan uit? Vraag vier gaat over het risicomanagement. Het is ook al eerder door de heer Ranner genoemd. Ik denk namens de rekeningencommissie dat het goed is dat het risicomanagement zoals we dat nu voor de eerste keer terugvinden in de raadjaarrekening, dat we dat nog een keer op de agenda zetten van de rekeningencommissie en de vragen die daar overleven dat we dat in dat gremium bespreken en dat dan ook teruggeven aan de VV zodat er ook bij de volgende jaarrekening hier minder vragen over ontstaan. Dus de concrete vraag is: de toezegging om dat op de agenda te zetten. Dat waren mijn vier vragen, ik dank u wel.

De voorzitter: Ja, mevrouw Dijkshoorn tot slot.

Mevrouw Dijkshoorn-van Dijk: Ja, dank u wel. Dank u wel voor de antwoorden in de eerste termijn, dank u wel voor de toezegging om terug te komen in de burap over de investeringsbulkkrediet van de NVO's. We zien dat ook graag tegemoet. We hopen daar ook wat te zien. We zijn ook blij met de eerste stap voor een nieuwe PI wat betreft de ganzeneieren vanaf 1 juni. Alleen het tekort wat we dan dit jaar halen wouden we graag dan naar volgend jaar schuiven omdat we helaas al ver in het broedseizoen zijn, dus dan zitten we volgend jaar op meer dan 1000 eieren per VV-lid wat we wel makkelijk als een middagje kunnen halen. Dus…

De voorzitter: Misschien dat u de plaatsvervangende commissieleden erbij betrekt in uw achterban, dan hebt u gewoon nog meer. Dan gaat het nog

Mevrouw Dijkshoorn-van Dijk: Daarom. Dus dat moet niet zo heel moeilijk zijn. Ik hoor toch ook wel steun van meerdere fracties van de VV om toch een brief te schrijven namens Delfland. En wat dat betreft, het gaat mij echt niet of het als ganzen op een andere manier verminderd kunnen worden dan door vergassen, dat is ook prima. Als er maar wat wordt aangedaan. Het gaat ons daarom niet precies om. Een columnist uit Den Haag

volgens mij, Sjaak Bral, heeft zelfs geschreven dat het in provincie Utrecht wel is afgenomen. En of dat humaan is vraag ik me dan ook af, door ganzen af te schieten in het broedseizoen. Dus het is maar wat je graag wil en hoe je het wil bereiken. Maar wij vinden het belangrijk dat onze waterkwaliteit voorbijgaat. Want als wij straks een investeringsvoorstel krijgen dan gaan wij ons toch duidelijk afvragen of wij daar wel moeten instemmen als er niets aan de ganzen wordt gedaan. Want het is wel gemeenschapsgeld wat we straks weer willen inzetten om de waterkwaliteit, zwemwater te verbeteren. En als dan blijkt dat door ganzen dit niet wordt gedaan, hoeveel hebben we allemaal wel niet uitgegeven om natuurvriendelijke oevers te beschermen tegen de vraat van ganzen omdat ze niet aanslaan, dan zijn we toch op een verkeerde manier bezig. Dus daar wil ik graag benadrukken.

De voorzitter: Dank. Dan hebben we de tweede ronde gedaan. Collega Smits zal een aantal vragen doen. Ik kan straks wel die vragen over de organisatie even meenemen vanuit de vraag van de heer Van Kretschmar.

De heer Smits: Dank u wel voorzitter. De heer Hombergen die heeft nog ook in deze tweede termijn een opmerking gemaakt over het feit dat wij geld overhouden. Nou, ik verwijs eenvoudigheidshalve naar de afspraken die wij in ons beleidsakkoord hebben gemaakt. Awareness speelt inderdaad een heel belangrijke rol, ook in deze periode, maar zal ook zeer zeker veronderstel ik in de volgende periode een heel belangrijke rol spelen. Uw opmerking over de tweedeling in de samenleving deel ik niet. Er is recent een rapport uitgekomen, ik weet niet onder wiens verantwoordelijkheid maar ik hoorde het vanochtend op het nieuws over de tevredenheid van de Nederlandse samenleving. Dat ziet er goed uit. Maar goed, u kleurt dat wat anders in, rood of roze, net zo u wil. Maar ik ben dat niet met u eens. De heer …, dan heeft uw collega een opmerking gemaakt over…

De heer Hombergen: Mijnheer de voorzitter, ik wil daar toch even op inhaken. Dat het gemiddelde omhoog gaat, dat klopt. En dat de tevredenheid beter wordt dat heb ik vanochtend ook gezien, volgens mij was het het Centraal Bureau voor de Statistiek die daar voor de eerste keer een onderzoek naar heeft gedaan. Maar dat laat onverlet dat er een tweedeling kan zijn, ookal gaat het gemiddelde omhoog. En wellicht dat je daar toch wat scherper naar kunt kijken. Ik dank u.

De heer Smits: Ja dat suggereert dat de overheidsinstanties werken aan een tweedeling, daar ben ik het niet mee eens. Ik denk juist dat welke overheid dan ook in beginsel elke burger op een gelijke wijze behandeld. U kleurt het wat anders in, ik ook weer anders, maar ik denk niet dat het een opzet is van beleid van welke overheid dan ook in Nederland. Uw collega Ranner die heeft dan weer gesproken over de risico's. Hij heeft gezegd het is een verbetering, maar hij zou ook kwantitatief moeten worden geduid een volgende keer. Nou, ik wil een poging wagen. Hij merkt op dat er sprake is van een verschil bij de balansverkorting enerzijds gaat het om de solvabiliteit en de liquiditeit. Daar heeft hij gelijk in. In die zin dat we onze solvabiliteitpositie wat minder positief hebben op dit moment. Nou, kijk naar de cijfers. Het weerstandsvermogen, maar dat is naar mijn smaak, dat heb ik ook opgemerkt in de eerste termijn, een tijdelijke zaak. Dat lopen we heel snel in en ik heb ook nog een keer geduid op zeg de leencapaciteit die we vergroten vanwege de aflossing van de schuld die we hebben. Nou, u gaat deze zaak ook aan de orde stellen in de rekeningencommissie. Daar neem ik kennis van. Dan de heer Van Adrichem. Energie als je dat gaat toepassen in nieuwe vormen van energie dan moet je ook naar de financiële consequenties kijken. Dat ben ik met u eens. Maar je moet ook kijken naar de mogelijkheid: in hoeverre kunnen we binnen onze organisatie bezuinigen op energie? En dat doen we ook uiteraard, heel zorgvuldig. En regelmatig krijg ik mensen langs die een nieuwe methode hebben om op een andere wijze energie af te nemen en dat neem ik allemaal heel erg serieus, want elke bijdrage aan minder energie en bezuiniging dat klinkt mij als muziek in de oren.

De heer Van Adrichem: Mag ik even, voorzitter? Dat ben ik van harte met u eens, want mijn opmerking was ook tegen maatschappelijk verantwoorde kosten. En niet meer en niet minder, maar waar het kan moet het beter.

De heer Smits: Oké, mee eens. De heer Van Kretschmar, een viertal punten. Prestatie-indicatoren, eigenaarschap primair bij de collegeleden, maar daarnaast uiteraard ook bij de ambtelijke organisatie. En er zijn inmiddels afspraken gemaakt dat het ophalen van die prestatie-indicatoren binnen mijn stafoverleg landt en ook de andere collega's, en ik heb daar een coördinerende rol in. Het investeringsvolume; ik ben, omdat het mij echt aan het hart gaat van het niet realiseren van de niveaus, in overleg gegaan met mijn collega's, ik heb ze net al een keer genoemd: Noord-Holland Zuid-Holland en Utrecht, en hoe doe jullie dat? Ik ken een collega die inderdaad ook de investeringswensen ophaalt en aan het eind zegt: nou, ik doe daar 10% vanaf. Dat vind ik niet helemaal een goeie methode. Ik vind dat we toe moeten naar een methodiek waarop wij rekening houden met allerlei variabelen in het veld. Gemeente, weet ik wat allemaal. Toch op een goeie wijze kunnen scoren en dat moet ook worden uitgevoerd uiteraard door onze organisatie, waarbij je naar mijn smaak, laat ik het zo uitduiden, de optimalisatie van de organisatie, dus de verhouding tussen de programmastructuur en de lijnstructuur, dat dat moet worden geoptimaliseerd. Nou, daar werkt op dit moment de directeur-secretaris aan, dat zal de komende maanden ook zichtbaar moeten worden. En dat zal ook moeten neerslaan in een stuk, in een voorstel denk ik zeker ook in de rekeningcommissie, maar in elk geval ook de VV.

De heer Van Kretschmar: Mag ik even gaandeweg iets vragen: wanneer verwacht u dat dat plan, dat voorstel er kan zijn?

De heer Smits: Ik ga uit dat we hier in de begroting 2018 concreter over kunnen zijn.

De heer Van Kretschmar: 2019?

De heer Smits: 2019, herstel, 19 ja.

De heer Van Kretschmar: Maar dan. Want u koppelt nu zowel de investeringen als de organisatieaanpassingen, ik kan me voorstellen dat dat inderdaad met elkaar te maken heeft, maar dat wordt dan beide in dat plan zichtbaar?

De heer Smits: Ja, nee.

De heer Van Kretschmar: Ja, maar zo wordt het wel geformuleerd.

De voorzitter: Nee, daar staan echt twee losse dingen, want daar die.

De heer Van Kretschmar: Dan wil ik twee antwoorden.

De voorzitter: Daarom. Ik kom straks over die organisatiekant.

De heer Smits: Dan heeft u nog een opmerking gemaakt over het risicomanagement dat dat op de agenda zou komen van de rekeningencommissie. Daar neem ik graag kennis van, ik woon ook graag die vergadering bij. Daarmee heb ik, dacht ik voorzitter, de vragen beantwoord die nog in de tweede termijn waren gesteld.

De voorzitter: Ik hield ook even gewoon de microfoon vast, want de organisatie aanpassingen, zoals we dat koppelen van dat zit gelijk aan de aanpassing van de investeringen, dat zijn schema's die helemaal niet in tijd samen kunnen lopen. En daar zit ook het probleem helemaal niet in, daar ging het natuurlijk helemaal niet om. Het ging eerst over de vraag, probeerde ik straks ook te duiden: heb je goed het beeld waar het nou in zit? Als je dat nou hebt en als… welke oplossing je ook treft, daar heb ik het niet over. Dus ik vind dat je… Het effect, daar is de organisatie weer bezig, is de verantwoordelijkheid ook van de SD en zijn mensen, dus dat heeft u als vraag meegekregen. De vraag is zoals u ook stelt, dan hoeft het college niet zelf te puzzelen en te rekenen en op en af te tellen en denken: goh, zijn we er nu uit? Nee, er ligt een vraag vanuit de VV/op advies van de rekeningencommissie: die ramingen moeten beter, want er is ongenoegen over, enzovoort. Nou, dat hebt u keurig verwoord. Die vraag is naar de organisatie geschoven: kom nou met voorstellen. En dat wordt besproken met de portefeuillehouder en dat gaat dan mee in een aanpak richting de begroting. Dat is het ene. Het tweede is, er staat geen grote grootschalige plan ligt er om de organisatie aan te passen. Dan kan ik u een ding voorspellen; dan lopen er heel veel dingen niet zo meer als we in de tijd gaan, want dan ben je weer heel veel energie daarin steken. Waar de secretaris-directeur mee bezig is, hij heeft een beeld gegeven van zijn waarnemingen over zijn eerste maanden. Wat ik voorstel is dat hij in ieder geval de rekeningencommissie bijpraat en daarna ook in de VV, een informatieve VV in de tweede helft van dit jaar eens dat beeld geeft. Dat waren twee dingen; dat ging over de organisatie en de aansturing van de organisatie door het college. Dat waren twee pijlers waar het over gaat, dus het is niet eenzijdig het een of het ander, maar het is een pakket. En daar moet je over praten voordat, kijk dat harkje tekenen, nou dat hebben we gedaan voordat we de vergadering uit zijn. Maar dan heb je nog niks veranderd. Dus het gaat over de vraagstellingen: wat zijn de uitdagingen van de komende jaren die op je afkomen? En wat heb je daarvoor nodig? En ben je gesteld voor? Nou, al dat soort vragen daar is onze secretaris-directeur mee bezig. Dus ik stel voor om dat heel concreet op uw vraag te antwoorden, nodig hem uit om dit na de zomer eens te vertellen in de rekeningencommissie en daarna in een informatieve VV, want dan deelt u dat ook met z'n allen zodat ook straks mijn opvolger dat ook met u verder kan oppakken. Maar de verantwoordelijkheid voor beide dingen ligt bij de organisatie, de SD, wij proberen dat ook altijd maar zo weer terug te schuiven. Maar we zijn er wel verantwoordelijk voor, dat is weer een andere kwestie. Dus dat even heel concreet op de vraag. We zijn aan het end volgens mij…

De heer Van Kretschmar: Daar toch even op reageren.

De voorzitter: Tuurlijk!

De heer Van Kretschmar : Dan hebben we het helemaal helder. Dus als u mag samenvatten dan is het dus bij de begroting 2019 helderheid hoe we met het investeringsvolume dichter bij de realisatie gaan komen qua begroting. Dat gaan we dan zien. Maar daar worden dus ook verklaard hoe dat dan gaat gebeuren, dus niet alleen de getallen maar ook dat we daar uit het vertrouwen kunnen halen dat het ook echt dit keer beter wordt. Dus dat is een. En het tweede voorstel wat de voorzitter heeft gedaan is dat de SD zeg maar in het najaar in de rekeningcommissie een eerste samenvatting, overview geeft over de ontwikkelingen. Nou, dat lijkt mij een prima voorstel.

De voorzitter: Dat laatste ook onder de verantwoordelijkheid van de portefeuillehouder die er dan is. Want dat geef ik ook maar weer aan, die moet er ook bij zijn want dat blijft wel die verantwoordelijkheid. Wij zijn volgens mij aan het end van de tweede ronde. Er was straks een vraag over bij het besluit punt 6, de reactie op het advies van de rekeningcommissie vast te stellen.

Mevrouw Dijkshoorn-van Dijk: Mag ik nog een klein vraagje stellen?

De voorzitter: Een moment, een moment, een moment. Inclusief de vier vragen die door de heer Van Kretschmar namens de commissie zijn gedat is denk ik het handigst om dat er bij te stellen. Dan ga ik even naar mevrouw Dijkshoorn, die

Mevrouw Dijkshoorn-van Dijk: Ja, we hadden nog gevraagd of er eventueel toch een brief zou kunnen gestuurd worden. En we hebben daar nog geen antwoord op.

De voorzitter: Oké. Ja, gaan we die nog zo even beantwoorden.

Mevrouw Jans: Dank u wel voorzitter. Het fenomeen ganzen is uitgebreid aan de orde gekomen in deze verenigde vergadering. Er is ook gesproken over verschillende oplossingen. Er is gesproken over de ladder van Lansink. Ik zal dit opnemen met collega Ter Woorst en zoals ik er nu over denk is dat we in samenspraak en wellicht in overleg met de commissie Gezond Schoon en Gezuiverd Water en dergelijke, zorgvuldig een afgewogen brief waarin alle aspecten meegenomen worden zouden kunnen sturen. We treden in overleg. Dank u wel.

De voorzitter: Naar de besluitvormingen verder. Ik was bij punt 6 om dat daarin op te nemen die vier vragen. Zijn er van u verder wensen over stemverklaringen bij dit besluit c.q. de begroting? Niemand. Wenst iemand stemming? Begroting zei ik, jaarrekening. Niemand? Is die vastgesteld.

B.2. Reglement van Orde VV

De voorzitter: Het is nu 11:00 uur. Ik bedoel er niks mee hoor. We gaan naar het reglement van orde. Zal ik eens aan de rechterkant nu beginnen? De heer Simon, wij beginnen bij het reglement van orde agendapunt B02.

De heer Simon: Dank u wel voorzitter. Reglement van orde, opgesteld om de spelregels binnen de VV, het college en de VV en de voorzitter en de VV en het college neer te zetten. Het voorstel geeft weer wat onze fractie ook wilde: een heldere omschrijving van de spelregels die we met elkaar hebben afgesproken. Ik kan dit voorstel prima ondersteunen.

De voorzitter: Dank. Mevrouw De Zoete.

Mevrouw De Zoete-van der Hout: Dank u wel voorzitter. Ook onze fractie ondersteunt het voorstel. Daarbij er onderling onder de partijen wel wat kleine verbeteringen nog voorgesteld, maar die zijn, bleken op te weinig steun te kunnen rekenen, dus die voorstellen worden niet ingediend. Wij steunen in ieder geval de verbetering zoals die er nu voorligt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Eekhout.

Mevrouw Eekhout: Ja voorzitter, ik begin even met een punt van orde. Er zijn door de heer Schouffour drie amendementen rondgemaild aan iedereen, inclusief het college volgens mij. Hij is er vandaag niet. Voordat ik iets over dit reglement ga zeggen zou ik graag willen weten of er inderdaad niet iemand straks is die ze namens hem gaat indienen. Maar dat weet ik gewoon niet.

De voorzitter: Ik ook niet. Ja. Gaat iemand ze nog indienen?

Mevrouw Eekhout: Als iemand dat van plan was of met hem had afgesproken, zou ik het graag nu horen.

De voorzitter: Daarom kijk ik even rond. Ik zie niemand, ja ik zie de heer Hombergen. Nee?

De heer Hombergen: Mijnheer de voorzitter, op vraag van mevrouw Eekhout, de Partij van de Arbeid was voornemens om die amendementen te steunen. Ik zal zijn eerste orde zal ik wel de voorstellen inhoudelijk noemen. Ik zal ze nog niet indienen.

De voorzitter: Dan moeten we de tweede ronde er nog over praten, dat is dan het geval. Gaat u verder.

Mevrouw Eekhout: Oké, dank u wel voorzitter. Nou, dan merken we wel wat er op dat punt gaat gebeuren. En laat ik er dan dit van zeggen, maar die complimenten heb ik in BOB al gegeven ook met name aan de ambtelijke staf, dat deze tweede lezing aanzienlijk, van aanzienlijk betere en inzichtelijkere kwaliteit is dan die was. Ik heb gezien dat de tekst is aangepast op het punt van de ondersteuning van moties, amendementen en initiatieven. In een zin die erop wijst dat dat inderdaad procedurele ondersteuning is. Ik heb wel een vraag maar die vraag heb ik al eerder gesteld: op stukken die na de commissie nog worden aangepast, wil het college alsjeblieft zorgen dat gemarkeerd wordt waar de wijzigingen in zitten. Kijk, ik kon dit redelijk makkelijk vinden, maar daar is niet gemarkeerd. Dat is zeker bij zo'n, zeker zo'n lang stuk is dat niet prettig. En ik hoop dat we het nou niet vaker hoeven vragen, want het gaat nog steeds wel eens mis. In beginsel kunnen we met het voorstel leven omdat het nu gericht is op vooral technische verbeteringen en omdat er een evaluatie is toegezegd zeg maar, nou, daar hebben we het over de waterschapsverkiezingen in het eerste kwartaal van volgend jaar. En daarin zouden dan ook eventuele inhoudelijke wensen meegenomen kunnen worden. Dat vinden we prettig, want één van onze inhoudelijke wensen was in ieder geval dat er meer helderheid komt in het reglement over een harde afsluiting van de toevoer van stukken naar de commissie en de VV, behoudens onvoorziene dringende gevallen. Op dit moment werken we met een voorlopige agenda waar een termijn aanhangt, maar die voorlopige agenda stelt in de praktijk helemaal niks voor. Er staat meestal niks in. En dan op een later stadium worden er alsnog allemaal stukken in die agenda gezet en aangeleverd. Dat is wat ons betreft gewoon te laat. Eigenlijk is de uitzonderingsregel

De voorzitter: Mag ik even vriendelijk onderbreken? U gaat nu een beetje voorschot nemen op de discussie van de evaluatie al hè?

Mevrouw Eekhout: Ja, dat ga ik doen. Wat ik heb dat punt ook in de commissies aan de orde gesteld

De voorzitter: Maar houdt u dat , ja weet ik .

Mevrouw Eekhout: en ik doe het nu hier omdat ik zeg dat daar een wens ligt, maar ik koppel daar meteen de wens aan om bij de toepassing van het reglement zoals het nu luidt en straks vermoedelijk ook luidt, serieuzer werk van die voorlopige agenda te maken. Dus dat is gewoon een heel expliciet verzoek aan het college. Want het zo nodig aanvullen, zo staat het er nu, is gewoon de standaard praktijk geworden. Tot zover en dan wacht ik even op het eventueel indienen van de amendementen die gemaild waren. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. De heer van de Berg, P.

De heer Van den Berg: Ja, dank u wel voorzitter. Ja dit reglement van orde dat is het resultaat van een langlopend en soms ook moeizaam proces. Dus het is mooi dat dat nu tot een voorlopig einde komt. Het resultaat is elk geval een goed geactualiseerd reglement van orde. Er is daarbij gekozen voor een beleidsarme aanpassing waarin feit is gekwalificeerd de werkwijze zoals die nu wordt gehanteerd. Dat is voor ons ook prima op dit moment. Maar de meer inhoudelijke wijzigingen die kunnen aan de orde komen bij de evaluatie

die is voorzien voor de verkiezingen van 2019, zodat het nieuwe bestuur die kan betrekken bij, nou ja, een denkwijze over het reglement van orde nadat zij is geïnstalleerd. Dus prima voor dit moment. Eigenlijk een vraag, dat gaat over de inwerkingtreding, een inwerkingstredingsdatum. Want daar is een soort overgangsbepaling opgenomen en mijn vraag is eigenlijk concreet: als dit reglement van orde nu is vastgesteld, noopt dat nou nog tot het nemen van bepaalde besluiten op korte termijn? Voor, nou ja, bemensing, benoeming in bepaalde commissie? Daar zou ik graag helderheid over hebben. Mijn indruk is van niet, maar ik zou daar graag helderheid over hebben. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, ik kijk even verder. Mevrouw Dijkshoorn.

Mevrouw Dijkshoorn-van Dijk: Dank u wel. Allereerst ook complimenten voor het stuk wat nu voor ons ligt en ook voor de inzet die wij als fracties allemaal mochten leveren op het voorstel wat er nu ligt. Wij hebben dat plezierig gevonden en ik denk dat het ook een goed stuk is waar we gewoon mee aan de slag kunnen gaan. Dit is, wij vinden het ook positief dat we straks dan gewoon, mochten er wijzigingen zijn, inhoudelijke wijzigingen, eventueel mee te nemen met de evaluatie en gewoon met dit stuk van start te gaan. We hadden alleen nog wel even een vraag want dat is nu als we ook even de notulen van BOB terugkijken, dan staat er de evaluatie in het januari bijvoorbeeld 2020 omdat je anders zit net met verkiezingen. Wie gaat dit dan evalueren? De oude VV of de nieuwe VV? Dus daar nog even graag duidelijkheid op wat daar nu mee bedoeld wordt. En voor de rest vinden wij, ja, er mee aan de slag en voor alle eventueel inhoudelijke wijzigingen mee te nemen met de evaluatie. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Koop.

Mevrouw Koop: Voorzitter, dank u wel. Ook mijn fractie sluit zich aan bij de complimenten en ook dank aan alle leden van de commissie die zich, en ambtenaren, die zich met dit reglement van orde hebben bezig gehouden. Het was een behoorlijke klus. Het was ook plezierig dat we daar over in de commissie met elkaar van gedachten konden wisselen. Dat is natuurlijk ook noodzakelijk dat we dat als VV-leden kunnen doen. Ik vind ook namens mijn fractie dat we hier gewoon mee aan de slag moeten dat er een aantal punten zijn die we wellicht gedurende het hele proces en de komende maanden voor onszelf moeten noteren. Van bijvoorbeeld; hoe ga je om met verschillende statussen van de commissies? Maar dus ook geen voorschot op nemen. Ik ben in ieder geval blij dat het geen handboek soldaat is geworden en ik hoop dat we daar op een beleidsarme manier straks weer op terug kunnen zien en dat we tevreden zijn over dit reglement van orde. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Fekkes. De heer Fekkes.

De heer Fekkes: Ik wou er niks meer over zeggen, voorzitter. Wordt vervolgd.

De voorzitter: De heer Nanninga.

De heer Nanninga: Voorzitter, dank u. Akkoord, na deze, na veel noeste arbeid. Ja, ik ben een beetje teleurgesteld dat ik die amendementen hier nu niet zie, want dat zijn uitstekende amendementen. En daar wilde ik graag op reageren, dus ik hoop dat we hier een stroman, dan wel strovrouw zit om ze in te dienen.

De voorzitter: De heer Hombergen.

De heer Hombergen: Dank mijnheer de voorzitter. Vanuit de PvdA hebben we ook mee gedaan bij de beoordeling van het nieuwe reglement van orde. En het is aardig gestroomlijnd, de termen zijn bij elkaar in verband gebracht, wat dat betreft zit er een duidelijke verbetering in. Toch zijn wij ook een beetje teleurgesteld omdat naar ons beeld een tweetal beleidsarme verbeteringen niet in het reglement van orde zijn meegenomen. En de twee beleidsarme verbeteringen die ik dan in dat verband wil noemen is één over de geloofsbrievencommissie, die de afgelopen periode een grotere rol heeft gekregen in de praktijk dan in de vorige periode en daarmee ook een grotere rol heeft gekregen. En het amendement strekt ertoe dat deze commissie niet voor vast wordt benoemd, maar dat die met wisselende leden ad hoc wordt samengesteld. Naar ons idee is dat ook een goede praktijk, beleidsarm en dat zou een mooi voorstel zijn. Een tweede voorstel is het voorzitterschap van de commissies. Er is een wettelijke mogelijkheid dat de voorzitterschap van deze commissies niet alleen gebeurt door een hoogheemraad maar ook door een VV-lid. En dat hoeft niet meteen te veranderen, dat is gewoon het openhouden van deze wettelijke mogelijkheid en het niet inperken daarvan. En naar ons beeld is dat ook een beleidsarm voorstel. Er zijn twee voorstellen die hebben gecirculeerd. Het is mij bekend dat ze bij de griffier zijn en het lijkt mij verstandig om dan maar helderheid van zaken te geven. Er zijn een aantal VV-leden die er om hebben gevraagd en dan wil ik aan de griffier vragen om ze namens mij in te dienen en desgewenst kunnen wij ook wel de handtekeningen daarvoor voorzien.

Mevrouw Eekhout: Geldt dat, voorzitter een vraag aan mijnheer Hombergen. Er zijn drie amendementen, geldt dat voor alle drie of alleen de amendementen die deze twee punten betreffen?

De heer Hombergen: Als we dan open spel spelen en ze alle drie indienen, ja.

De voorzitter: Ik geef er straks gelijk een reactie op voor de tweede ronde ook.

De heer Hombergen: Beschikt de griffier er over, over die amendementen?

De voorzitter: Ja, ja, ja. Toch? Nee, de handtekeningen komen, worden toegezegd om ze eronder te zetten, maar iedereen heeft ze inmiddels als het goed is. We gaan het zo even checken. Maar ik kom er zo even op terug met een ordevoorstel. Mevrouw Hilders.

Mevrouw Hilders: Voorzitter, wij zijn ook verheugd dat het aangepaste reglement van orde er nu ligt. Het is een heel proces geweest en we kunnen tevreden zijn dat we het nu kunnen vaststellen. Fractie Integer Liberaal heeft ook al eerder aan de orde gesteld dat het voorzitterschap van een commissie ook door een lid van het algemeen bestuur, niet zijnde een DB-lid, zou moeten kunnen worden vervuld. Dus wij kunnen ons heel goed vinden in dat amendement. En ja, wat verder nog speelt is dat de gedragscode integriteit nog moet worden uitgewerkt en die kan aanleidinggeven tot wederom wijzigingen. Maar ook in de andere amendementen kan mijn fractie zich vinden. Dank u wel.

De voorzitter: Dan zijn alle fracties aan het woord, ik wou even een stukje orde doen over die amendementen. Maar dat is eigenlijk, even kijken, er zitten nu nou ja, het is eind mei, begin juni dus voor de zomer is de tijd tot de volgende VV is verkiezingen, praten we over een dik half jaar en daar moet de evaluatie in plaatsvinden. De kans dat de VV in die tijd nog veranderingen in de benoeming van voorzitters zal gaan doen, schat ik laag in. Dat is gewoon een inschatting, en dan kunt u zeggen: hoe komt u daarbij? Maar dat kunt u met z'n allen in'…'. Dat geldt ook over wisselingen denk ik in de VV, die kansen worden steeds kleiner dat daar wisselingen in zijn. Dus ik ben wat pragmatisch daarin en ik stel eigenlijk voor, want dan gaan we straks die amendementen doen, dan worden ze wel of niet aangenomen. En als worden aangenomen en dan zegt er straks weer een partij na de verkiezingen: ja, dat willen we toch weer. Dan moet je het weer terughalen. Dan zou ik echt u aanbevelen,

dat doe ik even het ordedebat: hou ze aan, en breng ze direct in, in die, want dan heb je die discussie. Want vervolgens heb je er weer twee situaties en neem ik gelijk toch even de vraag van mevrouw Dijkshoorn mee, dus die evaluatie is dan klaar, daar liggen dan wat dan ook voor aanbevelingen weer in. Nou dat kan je in de laatste VV van deze periode, in de laatste VV van deze periode kan je dat afkaarten. Dat laat nog onverlet dat die volgende groep die dan komt in de VV daarop weer wijzigingen brengt. Ja, dat kan dus altijd gebeuren. Dus het meest handig is: doe de evaluatie, neem die amendementen daarin mee. Bespreek ze dan, sorteer ze voor in die VV, de laatste VV van deze periode, en dat zou ik willen doen. Dus ik vind het ook een beetje ja, ja u kunt er wel weer over praten. Maar u weet toch ongeveer wel hoe de kaarten lagen in de commissie. Dus hebben we een beetje een discussie waarvan ik denk: ze zijn er, ze zijn ingediend, maar hou ze direct aan. Dat is een beetje een ordedebatje. Ik ga even terug naar de heer Hombergen, wat die is de indiener, los van dat er nog een handtekeningen zijn maar dat kunnen we altijd regelen. Of dat kunt u regelen, ik niet.

De heer Hombergen: Dank u, mijnheer de voorzitter. Dank u ook voor het ordevoorstel. Ik heb er heel goed naar geluisterd. Ik wilde de amendementen indienen. Het lijkt me verstandig dat partijen desgewenst nog in de tweede ronde of nu ter interruptie daarop kunnen reageren. Ik wil nog niet toezeggen dat ik ze zal aanhouden maar aan het eind van die tweede ronde zal ik dat zeer gaarne overwegen.

De voorzitter: Het feit dat u in beweging bent aan het komen dat is altijd plezierig te horen, dus.

De heer Nanninga: Voorzitter, zou het misschien zinvol zijn om eerst eens bij de VV te peilen hoe zij tegenover uw suggestie staan om aan te houden? Misschien dat dat de heer Hombergen wat munitie geeft om de keuze te maken om het al dan niet in te dienen..

De voorzitter: Ja, dat kan ook. Ja, snelheid naar het punt... Wie, het is een beetje dus de orde. Ik doe dus… Ze zijn ingediend, ik stel aan de VV voor om ze aan te houden, of mee te geven aan de indieners zo moet ik het netjes zeggen, aan te houden. Wie is het daar niet mee eens? Want dat is het makkelijkste. Nou, dat gaat snel.

De heer Nanninga: mag je daar wel een stemverklaring dan op geven?

De voorzitter: Natuurlijk! Nee, ik heb nog niet vastgesteld en ik heb nog net niet vastgesteld.

De heer Nanninga: Nee, want ik wil mijn vriend Schouffour natuurlijk niet teleurstellen. Wij zouden namelijk kunnen instemmen met een van de amendementen, dan weet hij dat vast. En die andere die zouden we dan onmiddellijk aanhouden, dus ja dan is het toch verstandiger om uw voorstel te volgen. Dus bij deze de stemverklaring.

De voorzitter: Nou, we hebben de stemverklaring binnen, we houden het aan, u houdt het aan moet ik netjes zeggen. U houdt de amendementen aan, enzovoorts. Dan ga ik even de beantwoording doen, dan kan ik vrij snel mee door want er is een hele grote instemming met de wijzigingen die nu liggen. Er zijn een paar voorschotten genomen. Daarnaast heeft mevrouw Eekhout een aantal over de procedures van het zenden van stukken. Nou, die zijn genoteerd zeg ik op dit moment. De vraag was, moet ik even kijken, ja van de heer Van den Berg over de in.., dat zijn de effecten uit als de regeling vaststelt. Zover ik het nu weet: nee, dat we geen wijziging hebben. Mocht dat zo zijn, ik zal dat, ik moet dat wel even, dan wordt dat gelijk in juli aan u voorgelegd. Dat alsnog samenstellingen veranderen dan zullen we dat in juli moeten doen. Dus de eerst volgende VV die formeel loopt is de uit- en intreDus volgens mij niet, hebben we het even samen geverifieerd maar dat moesten we even snel doen, dus verder geen wijzigingen treden op dit moment. Mocht dat zo zijn dan zullen we zo snel mogelijk in de eerstkomende formele VV vergadering dat voorstel doen. Twee is, daar

heb ik eigenlijk de vraag van mevrouw Dijkshoorn heb ik al beantwoord, over hoe dat loopt. En drie is, maar dat is meer een conclusie met het vaststellen van het reglement zo meteen is ook eigenlijk de werkzaamheden zijn van de werkgroep Monisme afgerond dus moeten er nieuwe taken worden gedaan, nieuwe dingen, dan moet eigenlijk een nieuwe opdracht worden geformuleerd. Dus ik stel ook gewoon, ja ik hoef geen. We beschouwen de klus als klaar. Met alles wat daarvoor gebeurd is. Goed. Ik ga even naar een tweede ronde. Ik begon natuurlijk aan die kant, Ja, mevrouw Eekhout.

Mevrouw Eekhout: Ja voorzitter, fijn dat u mijn opmerkingen genoteerd hebt, maar dat gebeurt volgens mij automatisch in de notulen. Dus dat was eigenlijk mijn verzoek niet. Ik heb gevraagd, en dan vraag ik nu maar om een toezegging, dat voortaan gewoon altijd in stukken die worden gewijzigd naar de commissie een markering in de kantlijn plaatsvindt. Het gaat nog te vaak niet goed en dus daar wil ik graag een toezegging op. En voor wat betreft de voorlopige agenda, nou fijn dat dat genoteerd is, maar ik heb het al vaker gevraagd. Tot een eventuele aanpassing van het reglement na evaluatie doe ik echt een dringend beroep op u om de voorlopige agenda's serieuzer te nemen dan ze nu genomen worden. En dat dient alleen maar de kwaliteit van het werk van de VV en daar wordt Delfland volgens mij beter van. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, het eerste, ik denk dat ik het zelfs al eerder heb toegezegd, dus dat moet ik ook wat be. Ik dacht ik zal maar niet te, Ik dacht: ik praat er een beetje overheen, dus dat heeft u weer feilloos naar boven getild. Gaat het goed? Ja. Nee, het blijkt dus halsstarrig lastig te zijn, dat constateer ik wel. Dus vandaar dat ik even zei: ik heb hem genoteerd, dat bedoel ik ermee. Niet alleen in de notulen, maar dat geeft dus wel een pijnpunt aan ja. Het moet gewoon kunnen. Dat moet gewoon een streepje voor de kantlijn, enzovoorts. Want dat was de afspraak. Toch?

Mevrouw Eekhout: En het ergste paardenmiddel wat u kan overkomen is dat voortaan zo'n stuk gewoon terug gaat. Dus kijk dat is natuurlijk heel vervelend als je dat op die manier dan uiteindelijk moet gaan regelen.

De voorzitter: Nee, dat zou ik ook niet mijn opvolger gelijk toewensen dat hij dit gelijk op zijn bord krijgt dat de hele zaak weer terugkomt. Dat is lastig. Goed. Maar volgens mij hebben we het allemaal gehoord, dus ook de collegeleden kijken ook allemaal mee. Want die krijgen ook die stukken. Als er wijzigingen zijn zien meestal wordt dat in de portefeuille afgehandeld. Zeg ik ook: let er met zijn allen even op. Laten we dat nog verder doen en. Nou, goed. Volgens mij was, o ja ik was aan het rondlopen nog. Ik zie niemand knikken verder. Achterlangs, wil iemand naast die stemverklaring die we straks over de amendementen al hadden nog iets over dit reglement zeggen? Niemand niet? Iemand nog stemming? Vastgesteld. Dank.

Hamerstukken

H.3. Groot Onderhoud gemalen

H.4. Krooshekreiniger gemaal Schoute, Den Haag

H.5. Stuw Skivijver Vlietpolder, Naaldwijk

H.6. Maatregelen Sion

H.7. Aanpak beantwoording brieven over optreden tegen vislood

De voorzitter: Ik ga eventjes naar de agenda terug. We gaan naar de hamerstukken. H03, H04, H05, H06, H07. Wil de stemverklaring van de heer Hombergen. En ik heb mevrouw De Zoete had ook H07 hè? Ja.

De heer Hombergen: Dank u wel mijnheer de voorzitter. Soms zijn er dingen in een mensenleven die veranderen. En waarvan als je dan terugkijkt je afvraagt waarom je ze ooit normaal hebt gevonden. Roken op de werkplek bijvoorbeeld vonden wij vroegen normaal en tegenwoordig kunnen we ons dat niet meer voorstellen. Water, riolen die ongezuiverd hun water lozen op het oppervlaktewater, vroeger zagen we dat overal, tegenwoordig vragen we ons af waarom we dat ooit normaal vonden. Hondenpoep op de straten overal, tegenwoordig een veel minder probleem maar 20 jaar geleden was het een heel groot probleem. En nu kun je je afvragen: waarom hebben we dat toen zo laten escaleren? En als laatste auto's waarbij je rond kon rijden zonder gordels, 3000 verkeersdoden per jaar. We hebben dat een tijdje normaal gevonden, maar tegenwoordig kunnen we ons niet voorstellen dat wij daarmee gewoon gerust ook de weg opgingen. Zonder snelheidslimieten en vonden dat destijds best prettig. Ik denk dat we over een jaar of 10 hetzelfde terugkijken op vislood. Het is een hele kleine moeite om dat vislood te veranderen door andere gewichten en daarmee te voorkomen dat we lood in het milieu krijgen. En misschien is dat probleem niet helemaal zo groot, maar dat lood dat is gewoon ontzaglijk giftig en dat hoort niet thuis in onze omgeving. Het is ook een hele goeie reden waarom wij het gebruik van lood in onze benzines daarom hebben teruggedrongen. En wat dat betreft zou ik toch toewensen dat het college wat meer voortvarend is om die stappen te zetten om vislood tegen te gaan. Natuurlijk in verband met andere, maar daar niet op te wachten door ook zelf te doen wat mogelijk is om te voorkomen dat telkens weer kilogrammen aan lood in ons milieu terechtkomen. Nu zitten we op de grens van vinden we dat nog wel normaal? Over 10 jaar kijken we daar met spijt op terug. Wat dat betreft zou ik dan toch het college willen aanmoedigen om wat actiever te zijn en de sluimerende stagnatie ook in dit dossier te doorbreken. Ik dank u.

De voorzitter: Dat is een uitgebreide stemverklaring die wordt toegevoegd. Mevrouw De Zoete.

Mevrouw De Zoete-van der Hout: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, hij weet dat wij als fractie ChristenUnie SGP regelmatig aandacht hebben gevraagd voor de vervuilingen van het water. Ook degenen die niet zo erg in de belangstelling staan. Misschien is vislood daarvan een van de minste van onze zorgen, maar toch is het er een. En de zogenaamde niet primaire stoffen vereisen steeds meer aandacht in de drinkwatersector. Het wordt een steeds groter zorgpunt. Ik kan daarbij aansluiten bij het verhaal van de heer Hombergen. Het moet niet normaal zijn, we kunnen daar best iets aan doen. Delfland kan zelfstandig vislood weren bij de afgifte van visgerechten. En ik weet dat mevrouw Jans zich daar ook druk mee bezig houdt, maar er is daadwerkelijk wel een mogelijkheid om dat als Delfland zelfstandig te doen. Dank u wel.

De voorzitter: Is ook een toevoeging aan het besluit met een stemverklaring. Ik ga, wil jij nog? Ja, misschien toch nog even een reactie van het college in dit geval. Hoogheemraad Jans.

Mevrouw Jans: Dank u wel voorzitter. Dank u voor de stemverklaring, die ondersteunen het maatschappelijk gevoel: vislood is niet normaal, net zoals roken is niet normaal, te hard rijden is niet normaal, parkeren op het trottoir is ook niet normaal. Het zijn menselijke omgangsvormen. Ik ben blij dat ik kan zeggen dat op 22 mei zal de unie van waterschappen zal de Greendeal Sportvisserij ondertekenen. Nou, daarmee is een eerste stap gezet. Die Greendeal Sportvisserij die richt zich op langere termijn in samenwerking met sportvissers, leveranciers en overheden verdere inspanningen te verlenen om de jaarlijkse hoeveelheid lood in het zoete oppervlaktewater terug te nemen. Ik citeer, ik heb gisteren even deze vergadering, nou even … Ik heb gisteren de vergadering voorbereid. Ik citeer uit een brief van, ik moet even goed kijken, Hollands Noorderkwartier. Alle waterschappen hebben gezamenlijk een beleid ontwikkeld in overleg met de unie van waterschappen om te kijken: hoe gaan we om met vislood? En het gemeenschappelijke standpunt is: wij moeten dat terugdringen en wij haken in eerste instantie aan bij de Greendeal Sportvisserij. Dus deze is ondertekend en, deze wordt ondertekend en dat is in gang gezet. En wij zullen kijken met Sportvisserij samen welke maatregelen wij kunnen nemen. De visstand beheercommissie, die neemt dit ook…

De voorzitter: wel even, want dit is geen behandeling hè? Dus dan mag je niet de ruimte nemen die ik je geef.

Mevrouw Jans: Nee, oké. Dus we zijn er druk mee bezig.

De voorzitter: Kijk. Goed, dit was even een Moet ook kunnen hè?

H.8. Uitvoeren beheer en onderhoud rioolgemalen derden

De voorzitter: Dan hadden we H08 is vaststeld.

H.9. Centrale collectieve zuivering gewasbeschermingsmiddelen AWZI NW

De voorzitter: H09 had mevrouw De Zoete, heb ik ook staan hè? Ja, mevrouw De Zoete en dan heb ik daarna nog een opmerking over nog.

Mevrouw De Zoete-van der Hout: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, in de commissie is uitgebreid behandeld Delfland heeft geen, is geen partij bij, financieel, bij de collectieve zuivering van de glastuinbouw. Er zijn geen kosten aan. Er is dus ook geen vorm van staatssteun. Maar toch blijkt dat de glastuinders die aansluiten bij deze collectieve zuivering, lagere kosten hebben dan degenen die dat niet doen. En dat maakt ons toch, dat maakt dat we ons toch zorgen maken omdat we toch niet kunnen, misschien worden op de vingers getikt voor het geven van staatssteun, ook al is dat afgedekt. Er was een analyse van professor Monsma die is genoemd. Wij zouden daar graag een afschrift van krijgen. Misschien kan dat naar de hele VV worden gestuurd zodat we daaruit kunnen opmaken of we ons terecht of onterecht zorgen maken. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, u stelt nu een vraag hè? Dat is niet echt…

Mevrouw De Zoete: Nou, de verklaring is dat wij ons toch zorgen blijven maken over de staatssteun.

De voorzitter: Ja, dan zullen we die vraag op een ander moment oppakken. Misschien dat ik, ik had, dat is voor mij een beetje een afronding. Ik heb in de vorige maand het hele dossier aan collega Van Olphen overgedragen omdat de twee randvoorwaarden zo helder zijn als wat. Er mag geen kruisbestuiving zijn van

geld dat uit andere, van andere burgers komt naar dit doel. Dus dat moet gedekt zijn. Dit is ook de eis voor de wetswijziging die het departement doorvoert. Maar mijn opmerking is, dat is het spannende voor de komende maanden en zo zijn we natuurlijk op pad gegaan: er zijn een aantal bewegingen die bij elkaar zijn hè? Je kijkt naar sowieso Hoek van Holland de zuivering waar je gewoon naar groot onderhoud kijkt, naar vervanging. Je kijkt hoeveel voorbezinktanks heb je nodig? Je kijkt naar allerlei maatregelen die daar inzitten. En dat moet je heel scherp uit elkaar pellen. En die berekeningen aan het end, die bepaalt het prijs per hectare. Er staat nu een raming in en er staat in dat je hectare nodig heb, dat zijn de twee pijlers. Nou, wij spreken als de één alles betaald dan kan je met één, één hectare alles betaald kom je er ook uit. Maar dat is natuurlijk een beetje flauw gezegd. Maar die twee die bepalen wat er uit komt. En dat wordt de uitdaging voor de organisaties LTO en Delfland samen om te kijken of dat lukt. En het antwoord is heel eenvoudig: niet voldoende hectares waardoor het bedrag niet gedekt is, gaat niet door. Is de prijs te hoog en ze accepteren het niet, gaat ook niet door. En als ze niet willen betalen gaat het ook niet door. Nou, het ligt wel aan de telers of ze mee willen doen. Punt. Geen handtekening… En nogmaals, dat wil niet zeggen dat een voordeel dat je collectief iets doet, dat kan goedkoper zijn dan als je het alleen moet doen. Dat kan. En dat is ook de afweging waar die tuinders straks voor zitten: doe ik mee? Nou, die kijken natuurlijk in hun spreadsheetje. Nou, dat wou ik alleen nog maar even gezegd hebben omdat ik blij ben, maar gewoon even, het was meer omdat ik er mee afrondt dat ik dacht: nou, we zijn een heel eind gekomen. Maar het blijft nog heel spannend. En ik ben blij dat u dat kader gewoon zo hard heeft neergezet, want dat heb je wel nodig. Want dit is wat Delfland wil, geen gedoe. Klaar. Nou, dat wou ik nog even gezegd hebben.

H.10. Strategie Delfland Circulair

De voorzitter: H 10, is een hamerstuk.

H.11. RBG: Kaderbrief 2019 en Begroting 2019

De voorzitter: H11.

3.1. Brief n.a.v. de Klachtencommissie

Dan hebben we nog een toegevoegd agendapunt wat uit een ter kennisname gestuurd stuk is van 3.01, de brief naar aanleiding van de adviesklachtencommissie. Nu even voor de formele kant: het besluit van het college, dat is samengevat in de brief, dat is een openbaar tekst. Dus daar kunt u in de openbaar iets over zeggen. Elke opmerking die gaat over wat in de vertrouwelijke verslag staat, kan niet in de openbaarheid gedaan worden. Dus mijn voorstel zou zijn: laten we het hele pakket eerst even in de vertrouwelijkheid bespreken en aan het end even vaststellen welk deel we daarna in de openbaarheid hebben, zodat we een betere afspraak nog hebben dan daarvoor we ooit hebben gehad, ik kom er straks nog op terug. Dus even zoekend want het loopt natuurlijk in elkaar over. Maar het betekent dat de VV-leden, even in de formele kant, alles wat ze over de brief willen zeggen altijd in de openbaarheid komt. Dus, maar ik zal altijd streng over zijn dat dat zolang de rest niet openbaar is, dan is dat altijd geknipt. Dus het is een beetje zoeken dus. Laat iedereen die reageert of wil reageren; de tekst over de brief kan je alleen maar openbaar op reageren en dat kunnen we vast bespreken in de vertrouwelijkheid en daarna maak je dat in het verslag openbaar en dan bespreken we dat door. Dat is een beetje de behandelwijze van dit stuk om het goed te doen.

Mevrouw Eekhout: Voorzitter, als u het hebt over de brief, heeft u dan over de brief van het college? Of de brief van de commissie aan u?

De voorzitter: De brief van het college, dat is

Mevrouw Eekhout: Van het college, precies.

De voorzitter: Van het college. Dus die brief van het college waar, en daar zit een bijlage bij en dat zit allemaal in de vertrouwdheid met de Zo hebben we het ook in de iBabs gehangen met het slotje erop. De heer Hombergen even voordat we, het gaat over de procedure hè?

De heer Hombergen: Ja ja. Ik zit even te zoeken. Wilt u nu de VV afsluiten en daarna een vertrouwelijke VV openen? Of komen we, met andere woorden, is dit nou

De voorzitter: Ik sluit dus even het openbare gedeelte af. Dat is mijn voorstel. Dan even vertrouwelijk en daarna wordt de formele opmerkingen over de brief als een openbaar stuk gedaan, dan wel iets anders wat we besluiten.

De heer Hombergen: Maar ik wil aan de eind van de vergadering, van de openbare vergadering nog een paar woorden zeggen.

De voorzitter: Nou, dat kan dus. Hij is, de openbare vergadering is alleen nu even geschorst, als we het even zo zeggen

De heer Hombergen: Akkoord. Ja.

De voorzitter: En we gaan even dat vertrouwelijke deel doen. Dat is eigenlijk wat we even gaan doen zodat we daarna ook goed weten wat we aan het doen zijn. En dat betekent dat…

De heer Nanninga: Voorzitter, ik versta nu niet goed wat de brief is.

De voorzitter: De brief is de brief die u gestuurd is, dat de college brief waarin staat wat wij met het advies van de commissie die het onderzoek hebben gedaan, gedaan hebben. Dat, die korte brief. Dat is het openbare gedeelte tot nu toe. Ja? Dan ga ik even kijken want er zitten, er zitten overal medewerkers op de tribune. Is iedereen. Nee, ze mogen ook blijven, maar ze mogen Maar in principe gaan we gewoon, laat de VV maar even gaan.

Mevrouw Eekhout: Voorzitter? Aangezien niemand van de VV leden tijdens een besloten vergadering de deur uit mag, is het misschien ook een idee om nu even iedereen in de gelegenheid te stellen langs de toiletten te gaan?

De voorzitter: De neus te poederen? Ja ik bedoel dat dus hè, neus te poederen, nee sigaretten roken vallen er niet onder. Dat zijn we… Nee, maar de heer Van Adrichem wou een sigaret gaan roken zei hij. Ja, nee in het gebouw niet. Goed. Zullen we even 5 minuten even kort en dan gaan we verder. Maar dan moet u zich wel door het gebouw verspreiden hè, want sommige wc's zijn maar voor twee personen.

Schorsing

…

De voorzitter: En ik ga nu naar het openbare gedeelte over de opmerking. Dan kan mevrouw Hilders nog de verklaring doen, die nemen we op, en ik neem een verklaring erachteraan namens de anderen. Ja? Mevrouw Hilders, in het openbare gedeelte.

Mevrouw Hilders: Dank u wel, voorzitter. Het college heeft besloten dat er geen zwaarwegende redenen zijn om van het advies van de commissie af te wijken. Ik ben van mening dat er wel zwaarwegende redenen om van het advies van de commissie af te wijken. Mijn klacht is namelijk niet volledig behandeld. Ik heb gevraagd om te toetsen aan de Gedragscode integriteit en dat is niet gebeurd en dat is ook ongemotiveerd niet gebeurd. Wij hebben het erover gehad dat we in het kader van het seniorenconvent aan de orde zullen stellen wie dat wel toetst aan de Gedragscode integriteit en hoe dat dan kan plaatsvinden, want kennelijk is dat niet belegd en het is een goed idee, het is een goed voorstel om dat in een seniorenconvent te bespreken. Dank u wel.

De heer Van Haersma Buma: Dan voeg ik daar ten slotte aan toe, u gehoord hebbende. Er is voor het college, een meerderheid hier in deze vergadering, geen reden om dit terug te halen en te kijken of de redenering leidt tot een ander oordeel van het college, omdat het college zich baseert op het rapport van de commissie waarin ook alle genoemde stukken allemaal genoemd zijn en dat daarmee ook we de zorgvuldigheid die we aan de commissie hebben overgelaten om zelf hun werkwijze en beoordeling te doen, heeft tot dit oordeel geleid en dat is een juridisch oordeel en daarmee staat het voor ons vast. En we zullen op een ander moment in algemene zin praten over: hoe zit nou die toetsing aan dit soort codes? Hoe doen we dat eigenlijk? Dat gezegd hebbende, wil ik de vergadering bijna afsluiten. Maar dit onderwerp in ieder geval afsluiten. Dan ben ik bij de heer Hombergen tot slot.

De heer Hombergen: Dat is een heel ander punt. Maar dit is de laatste VV die u voorzit, de laatste reguliere VV die u voorzit.

De heer Van Haersma Buma: De 31ste nog een keer.

De heer Hombergen: Ja, de laatste reguliere VV die u voorzit. En inderdaad, er zijn nog een heel aantal dagen tot de 31ste dus u heeft nog ruim de tijd als dijkgraaf. Ik wil u ten eerste natuurlijk bedanken voor uw leiderschap en uw voorzitterschap en zo nu en dan de kwinkslag en de terechtwijzing. Dus dank daarvoor. Daarmee bent u toch onze dijkgraaf. Onze dijkgraaf. Ik wil u toch nog even in herinnering roepen dat er nog ruim de tijd is om dan wel de komende twee weken onze pps-brief te beantwoorden, dan wel die boven op het overdrachtsdossier te leggen voor uw opvolger, want wij wachten nog met smacht op die beantwoording, al twee jaar. Ik dank u.

De heer Van Haersma Buma: Weerbarstige onderwerpen soms hè? Ja. Maar ik weet dat het boven op de agenda nu ligt. Zelfs dat is gebeurd de afgelopen week. Goed, dat gezegd hebbende, sluit ik de vergadering.

TRANSCRIPT VAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN HOOGHEEMRAADSCHAP DELFLAND
d.d. 4 juni 2018

1. Opening

De voorzitter: Ik open deze bijzondere vergadering van de VV.

2. Installatie dijkgraaf

De voorzitter: waar we één onderwerp aan de orde hebben en dat is namelijk de installatie van onze nieuwe dijkgraaf, Piet-Hein Daverveldt. Ik wil in het bijzonder welkom heten uiteraard Piet-Hein maar ook zijn echtgenote Giovanna en de kinderen Sophia, Floris en Maurice. Leuk dat jullie er ook bij zijn. Je dochter heeft al even de hensbeker mogen vasthouden. Dat is natuurlijk heel bijzonder dat jullie er zijn. Verder welkom aan de dijkgraven Oosters en Van der Sande, gedeputeerde Janssen, mevrouw De Wit plus mijnheer Terwisscha van het NEN, Wim Drossaert van Dunea zie ik nog niet – en mevrouw Hoogteijling van het bureau wat ons ondersteund heeft in deze procedure. Ja dames en heren een bijzondere ceremonie die voorheen niet in de openbaarheid werd voltrokken. Maar totdat onze goede buren van Rijnland dit met de beëdiging van hun dijkgraaf openbaar maakten toen hebben wij gedacht wij nemen dit goeie initiatief over. Wij willen een modern waterschap zijn waar de luiken open zijn dus wij willen ook in alle openheid deze ceremonie doen. Voor Delfland is het belangrijk dat onze voorzitter, de voorzitter van ons algemeen en dagelijks bestuur van het hoogheemraad als decentrale overheid, binnen ons openbaar dan ook in de openbaarheid wordt beëdigd. En daarvoor wil ik ook onze commissaris van harte welkom heten, dat hij dat alhier wil doen dat stellen wij zeer, zeer op prijs. Ja. Delfland, een waterschap in beweging mag ik wel zeggen en een waterschap waar waterbewustzijn hoog in het vaandel staat. Wij willen graag dat iedereen waterbewust wordt en dat iedereen zich realiseert in welke bijzondere delta wij wonen en wat de effecten daarvan zijn en hoe we hier ook gezamenlijk kunnen blijven wonen en werken. Vandaag maken wij een feestelijke gelegenheid ervan in onze historische VV-zaal. Een VV-zaal die onderdeel uitmaakt van een complex wat wij net met z'n allen hebben opgeknapt en waar we feitelijk oud en nieuw aan elkaar hebben verbonden. Allereerst toch een paar formaliteiten. Zo direct is de agenda als volgt. De secretaris-directeur gaat zo het koninklijk besluit voorlezen waarmee u benoemd bent tot dijkgraaf en dan zal de adviseur van de commissaris, mijnheer Zegveld, de eed voorlezen die u gaat afleggen en u legt de eed af ten overstaan van de commissaris van de Koning in de provincie Zuid-Holland. En vervolgens tekent u beiden de aktes in meervoud want we willen dat natuurlijk allemaal keurig in onze archieven kunnen opslaan. En tot u en onze aanwezigen wordt het woord gericht door de commissaris, een vertegenwoordiger van onze verenigde vergadering namelijk mevrouw Manita Koop en onze secretaris-directeur Pieter Janssen. En daarna mag ik u de ambtsketen overhandigen en de hamer en dan krijgt u het woord en daarna sluiten we de vergadering en gaan we over tot het informeel feliciteren in het atrium van ons gebouw. Dat doen we nu ook voor het eerst want ja, nieuwe mensen betekent ook nieuwe wegen verkennen dus daarom is het feliciteren in het atrium. Laten we nu van start gaan en mag ik de secretaris-directeur mijnheer Janssen vragen en uitnodigen om het koninklijk besluit voor te lezen.

De heer Janssen: Ik lees voor: Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau enzovoort, enzovoort, enzovoort. Besluit van 25 mei 2018, nummer 2018000917, houdende benoeming van de voorzitter van het Hoogheemraadschap van Delfland. Op de voordracht van onze minister van Infrastructuur en Waterstaat van 18 mei 2018, nummer IENW/BSK-2018/52838, Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, gelet op artikel 46 eerste lid van de Waterschapswet hebben goedgevonden en verstaan met ingang van 1 juni 2018 voor een periode van zes jaar te benoemen tot voorzitter van het Hoogheemraadschap van Delfland in de provincie Zuid-Holland de heer dr. P.H.W.M. Daverveldt te 's-Gravenhage. Onze minister van Infrastructuur en Waterstaat is belast met de uitwerking

van dit besluit. Wassenaar, 25 mei 2018. Was getekend Willem-Alexander, 's-Gravenhage 28 mei 2018, de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Was getekend mevrouw drs. C. van Nieuwenhuizen-Wijbenga.

De voorzitter: Nou we blijven keurig op tijd. De klok getuigt daarvan. Dank voor het voorlezen van het koninklijk besluit en nu, Majesteit en de minister hebben het koninklijk besluit getekend waardoor we nu over kunnen gaan tot het afleggen van de eed ten overstaan van ons algemeen bestuur en uw en onze gasten. En ik vraag mijnheer Zegwaard bij het katheder aan de raamzijde en ik vraag de commissaris van de Koning aan de linkerzijde van de vierschaar, met de rug naar de zaal en de dijkgraaf tegenover de commissaris van de Koning met het gezicht naar het algemeen bestuur, zodanig dat het beeld van onze koning tussen u beiden te zien is. Zo. Het is Ja, van die streepjes, ja. Ja en Marjan gaat even u placeren. Mijnheer Zegwaard.

De heer Zegwaard: Heden de 4e juni 2018 heeft de heer dr. P.H.W.M. Daverveldt, bij koninklijk besluit van 25 mei 2018 nummer 2018000917 benoemd tot dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Delfland in handen van mij, commissaris van de Koning in de provincie Zuid-Holland, ingevolge artikel 50 van de Waterschapswet de volgende eed afgelegd. Ik zweer dat ik om tot voorzitter benoemd te worden rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik om iets in het ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als voorzitter naar eer en geweten zal vervullen.

De heer Daverveldt: Zo helpe mij God almachtig.

De heer Smit: Dat doen we nog een keer over.

De heer Daverveldt: Zo helpe mij God almachtig.

De heer Smit: Gefeliciteerd en veel succes.

De voorzitter: Namens ons allen van harte gefeliciteerd en ik verzoek u nu achter de tafel te zitten om ook de akte te ondertekenen, want dan is het pas echt geregeld. Piet-Hein, van harte gefeliciteerd namens ons allen. Nu zijn alle formele stappen genomen maar voordat u aan de slag kunt zullen verschillende aanwezigen het woord tot u richten en ik geef allereerst het woord aan de commissaris van de Koning, mijnheer Jaap Smit.

De heer Smit: Dank u wel. Mijnheer de voorzitter, dames en heren, geachte mijnheer Daverveldt en familie, echtgenote Giovanna, je kinderen Floris – ik heb er twee begroet, er staan er drie op m'n lijstje. Oké. Nou dan denken we er wel aan. Floris, Maurice en Sophia. Dit is een gedenkwaardige dag en ook een feestelijke dag voor het Hoogheemraadschap van Delfland. En Rogier ik zie je zitten maar je bent kennelijk een trendsetter waardoor ik nou hier sta in de openbaarheid om jouw collega te verwelkomen. Een feestelijke en een gedenkwaardige dag voor het Hoogheemraadschap van Delfland want vandaag treedt Piet-Hein Daverveldt aan als nieuwe dijkgraaf. En in dit huis vol met historie is dat een markant moment ook met historische waarde. Er zijn zelfs mensen die een tuin die naar zich genoemd krijgen zie ik hier. Deze dag wordt bijgeschreven in de annalen van Delfland als klein maar belangrijk onderdeel van een eeuwenlange en rijke geschiedenis van dit waterschap. En maar als je hier zo zit – u zegt: we willen een modern en open waterschap zijn en we zitten in een ruimte die de historie van eeuwen werkelijk ademt, dan is dat een aardige mix om het zo te zeggen. Heel plezierig dat u dit moment met elkaar wilt markeren in deze speciale bijeenkomst van de verenigde vergadering. Dat biedt mij als commissaris van de Koning de gelegenheid de beëdiging in het openbaar te doen en ik ben voor deze samenkomst dan ook graag naar Delft gereisd. Naar dit gemeenlandshuis dat ik – en dat vind ik nog steeds een grote eer – vorig jaar heb mogen openen en waar ik mezelf nou niet vereeuwigd maar ja, misschien wel een paar eeuwen op een

steen zie. Dat is bijzonder hè, dat is bijzonder. Allereerst mijn hartelijke felicitaties in de richting van Piet-Hein Daverveldt en zijn geliefden en naasten. Je maakt een prachtige volgende stap in je loopbaan. En we hebben elkaar eerder professioneel ontmoet. Dat was in 2016 in het Concertgebouw in Amsterdam waar ik tijdens een feestelijke bijeenkomst jou als bestuurder van NEN naast waar je directeur van was het predicaat koninklijk - of hofleveran.., nee, koninklijk, predicaat koninklijk – mocht overhandigen. Dat was een bijzondere gelegenheid temeer daar ik als commissaris van de provincie Zuid-Holland in de hoofdstad Amsterdam in Noord-Holland dit predicaat mocht uitreiken aan een prachtig Zuid-Hollands instituut. Ik had toen niet het vermoeden dat wij elkaar hier vandaag als werkers in het openbaar bestuur opnieuw zouden treffen want soms maken bestuursorganen dames en heren verrassende keuzes. Om in watertermen te spreken niet uit de eigen bestuurlijke vijver. Dat is ook wel eens gebeurd bij de provincie Zuid-Holland en waarom zou het bij een hoogheemraadschap niet ook kunnen. Het kan heel erg goed gaan. Want als je kunt zwemmen, dat zeg ik zelf altijd, dan maakt het niet uit hoe diep het water is. Je zult misschien moeten wennen aan de golfslag, aan de temperatuur maar als je weet dat je kan zwemmen dan kan dat op heel veel plekken. En dat Piet-Hein Daverveldt kan zwemmen, dat hij iemand is met een rijke ervaring dat is zeker. En ik memoreerde zojuist al zijn werk bij het Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut NEN waar hij de transformatie van de organisatie in goede banen leidde en NEN echt beter op de kaart zette. Daarvoor was hij vele jaren in verschillende managementfuncties in dienst van een andere koninklijke organisatie namelijk Shell. Begonnen in de olie stapt mijnheer Daverveldt nu over naar het water en dat is zeker in deze tijd van transitie een slimme keuze. Het kan nog even duren maar van de olie gaan wij als mensheid afscheid nemen. Dat zullen we en kunnen we van het water nooit doen. Water is leven en met het water moeten we leven. Dat is één van de grootste opgaven waar wij de komende tijd voor staan. Water is leven maar we moeten er ook mee leven. Of zoals Piet-Hein Daverveldt zelf zei nadat bekend werd dat hij de nieuwe dijkgraaf van Delfland zou worden, en ik citeer: het beheer van het watersysteem, de waterkeringen en de zuiveringen is van groot belang en raakt ons allen. Transitievraagstukken zoals de klimaatadaptatie en verduurzaming zorgen voor nieuwe uitdagingen waar ik graag samen met het dagelijks bestuur, de verenigde vergadering, de organisatie, andere overheden en de ingelanden – ja dat moet effe inlanden maar u bent allen ingelanden – mijn schouders onder zet. Dijkgraaf zijn is een fantastische baan. Tot zover de eigen woorden van Piet-Hein Daverveldt waarmee hij in feite zegt – en ik bevestig dat graag – dat met zijn aantreden niet alleen veel ervaring bij Delfland binnenkomt maar ook iemand met een visie en een sterke motivatie. Dat is goed voor het waterschap. Daarom wil ik op dit moment ook iedereen die betrokken is bij het Hoogheemraadschap van Delfland van harte feliciteren met het aantreden van deze nieuwe dijkgraaf. Het aantreden van de nieuwe dijkgraaf is de afsluiting van een zoektocht van het waterschap naar de opvolger van Michiel van Haersma Buma van wie wij don.. – of het is vorige week – afscheid namen. Kort geleden heeft u van hem afscheid genomen en ik hecht eraan ook in het openbaar mijn grote dank voor zijn inzet voor Delfland uit te spreken. Michiel van Haersma Buma was een – of is een bestuurlijk zwaargewicht en dat is alleen al om die reden logisch dat Delfland zoekend naar zijn opvolger een stevige profielschets had opgesteld. U zocht kort samengevat een ambitieuze, gedreven, ondernemende, rolvaste en inlevende bestuurder. Een doortastende crisismanager, een innovatief denker en een toegankelijke en doelgerichte verbinder. Man, dat je dat durfde. Het lijkt wel een schaap met nou, vijf poten. Maar ik zeg altijd overal: die moet je helemaal niet willen. Die lopen namelijk per definitie mank. Daar is iets mee. Je moet gewoon een gezond schaap met vier poten hebben, stevig op de grond, die lekker kan lopen. Die staan en lopen beter en dat is nodig in dit belangrijke en drukke waterschap dat qua waterbeheer het ingewikkeldste gebied van Nederland is. Delfland ligt grotendeels onder de zeespiegel, is sterk verstedelijkt en heeft het grootste aaneengesloten kassengebied van de wereld. Na een gedegen selectie in verschillende ronden is de keuze gevallen op Piet-Hein Daverveldt. De vertrouwenscommissie ziet in hem de kandidaat die op dit moment het beste bij Delfland past, een keuze die ik van harte ondersteun. Maar ik zeg er wel iets bij. Een dijkgraaf heeft in ons bestel een bijzondere positie als eenhoofdig bestuursorgaan, als voorzitter en als lid van het college van dijkgraaf en hoogheemraden en als voorzitter van de verenigde vergadering. Dat is voor Piet-Hein Daverveldt een nieuwe ervaring. En ik zei het al: hij kan zwemmen maar om de slag goed af te kunnen maken is natuurlijk wel wat ruimte nodig. Dus

laat die man ook de ruimte om die slag te vinden en zijn hoofd boven water te houden. En dat lukt niet in een kikkerbadje, dames en heren, waar de ruimte te beperkt wordt gehouden. Daar leer je niet in zwemmen. En het lukt ook niet als je alleen maar kunt watertrappelen. En het is onmogelijk als iemand je dan ook kopje onder houdt. Dus laat dat duidelijk zijn. Geef de man de ruimte om in dat wijde water zijn rol te vervullen, waar ieder zijn eigen verantwoordelijkheid en positie heeft. Alleen een professionele samenwerking op basis van wederzijds vertrouwen zal tot succes leiden en daarom houd ik deze verenigde vergadering en in het monistische systeem van het waterschap dus ook de hoogheemraden voor dat he belangrijk is dat de nieuwe dijkgraaf - en uiteraard ook elkaar, dat u de nieuwe dijkgraaf en uiteraard ook elkaar dat succes gunt, elkaar dat succes mogelijk maakt en de ruimte geeft. Is het niet zo dat onze verre voorouders met het systeem van deze waterschappen zijn begonnen omdat ze ervan overtuigd waren dat samenwerking in het waterbeheer voor iedereen het beste was en zelfs een kwestie van overleven. Ik zeg altijd met trots als ik in het buitenland ben hoe onze oudste democratie hier ontstaan is rond de strijd tegen het water. En dat we elkaar nodig hebben. En dat we alleen met elkaar de strijd met het water kunnen winnen. Daar hoort geen gekissebis bij. Daar hoort samenwerking bij. En dat hoef ik op een historische plek als deze toch niet nader uit te leggen. Dames en heren, in deze tijden van circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie komen er – en dat is zeker voor het Hoogheemraadschap Delfland - interessante en intensieve jaren aan. Op een aantal dossiers komen het waterschap en de provincie elkaar ook tegen. Ik ben ook blij dat mijn collega gedeputeerde Janssen hier vanmiddag bij is. Daar zul je ook mee te maken hebben. Het is mijn wens dat wij onze goede samenwerking doorzetten. Ieder met een eigen verantwoordelijkheid maar altijd in het belang van onze inwoners of in jullie termen ingelanden. De provincie Zuid-Holland en de waterschappen, dus ook het Hoogheemraadschap Delfland hebben elkaar nodig en kunnen elkaar versterken. En laten we daar met volle inzet aan werken en je zult ook – dat is een goeie traditie als wat in termen heet de natte burgemeesters – uitgenodigd worden voor het jaarlijkse burgemeestersdiner in januari ten provinciehuize. Dus laten wij ook met elkaar onze schouders eronder zetten en ik wens vandaag u allen en in het bijzonder de nieuwe dijkgraaf Piet-Hein Daverveldt heel veel succes. Maak er wat van met elkaar. Dank voor uw aandacht.

De voorzitter: Mijnheer de commissaris, dank voor uw wijze woorden en wij nemen ze zeer ter harte. De volgende spreker die graag het woord wil voeren namens onze verenigde vergadering is mevrouw Manita Koop. Gaat uw gang.

Mevrouw Koop: Mijnheer de voorzitter, commissaris, waarde collega's van de VV, aanwezigen en geachte mijnheer Daverveldt en echtgenote. We staan op de drempel van een nieuwe periode. Alles is rond. De cdk is in ons midden en als we zo meteen deze zaal verlaten hebben we een nieuwe dijkgraaf in ons midden van wie we verbinding en vernieuwing verwachten. We hebben met elkaar in de verenigde vergadering een zwaar profiel opgesteld. En waarom was dat. Er zijn nogal wat opgaven binnen en buiten dit huis. We zien in de wereld om ons heen kwalitatieve en vooral kwantitatieve opgaven. Dat is niet nieuw. De commissaris die stipuleerde dat ook al. Het hoogheemraadschap van Delfland is het meest complexe van alle waterschappen - en ik hoop niet dat ik sommigen hier tekort doe. We hebben veel van de Ja, veel van de 1,2 miljoen inwoners leven hier in dorpen, in grote en middelgrote steden, langs kust en duinen, aan grote rivieren, aan aangesloten wateren, tussen glastuinbouw en in veenweidegebied. Een aantal van die 1,2 miljoen mensen is verbonden met kennisinstituten. U kunt erover meepraten mijnheer Daverveldt en de universiteiten, hogescholen en mbo's. Wij zijn er druk mee maar we hebben eveneens inwoners die met dit alles helemaal niets hebben of aan de kant staan. We ervaren de klimaatverandering aan den lijve. De hoosbuien die we over vijftig jaar verwachtten vallen nu al. En blijft het hierbij of wordt het nog erger. Innovatie in de gebouwde omgeving is essentieel. En soms zullen we ook gewoon zandzakken moeten neerleggen. We hebben ook hier te maken met bodemdaling en tegelijkertijd willen we het water niet zover laten stijgen dat we weer in een moeras wonen. Dat vraagt een visie, kennisontwikkeling en uitvoering. Bedrijven en bewoners moeten hun afvalwater kwijt en aan de zuivering hiervan mede door toenemende kennis van de chemische waterkwaliteit stellen wij hogere eisen. Vanzelfsprekend houden we

ons ook bezig met leuke en interessante dingen voor de mensen, zoals natuurvriendelijke oevers, kust- en dijkversterking, zwemwaterkwaliteit en recreatief gebruik van het binnenwater. Dat mogen we best nog meer voor het voetlicht brengen. Waterbeheer is leuk en boeiend want anders zaten we hier niet. We kunnen dat niet alleen en de waterschappen zullen gezamenlijk met andere partners ook Europees moeten optrekken om creatief in te spelen op de versnelde aanpak van wateroverlast en waterkwaliteit. En alsof dit nog net genoeg is hebben wij eveneens een verantwoordelijkheid in de energietransitie. Klimaat en energie horen thuis in een toekomstgerichte bouwagenda die de waterschappen mede bepalen. En dit alles moet worden gefinancierd. Delfland is het duurste waterschap. Begrijpelijk gezien de opgaven en de schuld die we moeten aflossen. Juist vanwege die relatief hoge kosten voor de ingelanden en anderzijds de kwantitatieve en kwalitatieve opgaven zullen we meer dan ooit moeten werken aan de aanbevelingen van de OESO. Eén van de belangrijkste – en het lijkt simpeler dan het is – is zoals wij allen weten bewustwording en de voorzitter wees er ook al op. En dat is meer dan een tweet of een persbericht. Opgaven buiten dit huis vereisen binnenshuis inzet van de VV, het college en de medewerkers. U, geachte mijnheer Daverveldt bent daarin samen met de secretaris-directeur een belangrijke spil. U heeft daarin als onze voorzitter een cruciale rol. Juist die bewustwording zal een zoektocht zijn voor de nieuwe dijkgraaf. Hoe geeft u hieraan vorm in een veranderende politieke en bestuurlijke context. Politieke partijen hebben in deze functionele bestuurslaag hun intrede gedaan en dat betekent dat een groot deel van de VV-leden en DB-leden zich meer dan voorheen zal moeten verantwoorden en profileren naar achterbannen. Dat vraagt een andere rol van de voorzitter, van het college en van de VV. Het vraagt enerzijds van u een rol als boegbeeld waar het moet en anderzijds een stille kracht waar het kan. Een dijkgraaf zal in lastige tijden voor zijn college en VV-leden moeten staan. Het zal hier en daar laveren zijn. Ook de politieke en maatschappelijke omgeving kennen hun klimaatveranderingen en het zal steeds zoeken zijn naar de juiste invulling van ieders rol en verantwoordelijkheid met het oog op de opgaven om ons heen. Ambities in deze horen daarbij en ik heb er alle vertrouwen in dat we er samen een weg in vinden. Wat dat betreft valt u met uw neus in de boter want de naderende verkiezingen die brengen ook zo hun eigen dynamiek met zich mee. Een monistisch systeem binnen een functionele bestuurslaag is een prima basis voor inhoudelijke pittige discussies. Afgelopen periode hebben we intensief bij de betekenis hiervan stilgestaan en de zoektocht naar moderne verhoudingen in de driehoek dijkgraaf-DB-VV vergt aandacht. Daarbij hebben wij allen uiteraard steeds voor ogen voor wie en waarom we in de weer zijn. Dat zal een continu proces blijven. U bent gewend zo te werken bij NEN en Shell, steeds de vraag te stellen waartoe zijn wij op aarde, hoe ziet de samenleving ons en wat betekent dat voor ons handelen. Het is dus nu tijd om verder met vereende krachten aan het imago van Delfland verder te werken. Daarin hebben wij als VV als geheel en individueel een verantwoordelijkheid binnen de kaders die wij democratisch met elkaar vaststellen. Ik ga graag met u het gesprek hierover aan, ook over de ruimte die u wenst te hebben daarbij. En dat zal ook een beetje experimenteren zijn. Met het zware profiel in de hand hebben wij elkaar gevonden, geachte mijnheer Daverveldt. Een stevige zoektocht waarvoor wij Pieter Janssen en Jeroen Brokke bedanken voor hun niet aflatende en plezierige ondersteuning daarbij. Mijnheer de voorzitter, geachte aanwezigen, er is veel te doen in een complexe wereld binnen en buiten. Wij, verenigde vergadering inclusief DB verheugen ons enorm op onze samenwerking om de taken die er liggen op te pakken. In het volste vertrouwen dat we gezamenlijk via de drempel van vandaag de toekomst ingaan. En om aan te sluiten bij uw citaat uit het gedicht van Hendrik Marsman, zo zeer van toepassing op het Hoogheemraadschap van Delfland: en in alle gewesten wordt de stem van het water met zijn eeuwige rampen gevreesd en gehoord. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Koop, dank voor uw inspirerende speech. En dan geef ik nu het woord aan mijnheer Pieter Janssen, onze secretaris-directeur die namens de organisatie het woord wil voeren.

De heer Janssen: Mijnheer de voorzitter, geachte leden van de verenigde vergadering, geachte commissaris van de koning, geachte familieleden, geachte overige genodigden, geachte mijnheer Daverveldt - beste Piet-Hein. Al duizenden jaren leven Nederlanders - of beter gezegd bewoners van dit natte deel van onze aardbol – met water. Aanvankelijk door te wonen op de hogere delen in dit natte lage

land en zich te verplaatsen naar betere oorden als het water te bedreigend werd. Later, ongeveer aan het begin van onze jaartelling begon men met kennis van de Romeinen te werken met het water. Stelselmatig en stapsgewijs. Honderden jaren lang. En toen, zo'n achthonderd jaar geleden ontstond het besef dat voor goed waterbeheer ook goed bestuur noodzakelijk was en werd de instelling van de eerste hoogheemraadschappen waaronder dat van Delfland een feit. U zult begrijpen dat ik in de vijf minuten die ik heb gekregen met heel grote stappen door de geschiedenis ga. Met de komst van de waterschappen werd voor het eerst de bestuurlijke verantwoordelijkheid over het waterbeheer goed geregeld. Daarbij bepaalde het bestuur van een waterschap de randvoorwaarden en dienden de ingelanden binnen die randvoorwaarden de facto zelf voor de uitvoering te zorgen. Maar eeuw na eeuw bleek dat meer regie van het waterschap noodzakelijk was om het water in banen te leiden en grote en kleine rampen te voorkomen. Daarmee werd langzaam maar zeker een waterschap niet alleen synoniem voor een bestuursvorm maar ook voor een organisatie. Een organisatie waar mensen in dienst zijn niet alleen om belastingen te innen en regels uit te schrijven maar ook en juist om het werk dat gedaan moet worden elke dag uit te voeren en dat in goede banen te leiden. Vandaag bent u geïnstalleerd bij het Hoogheemraadschap van Delfland als voorzitter van het bestuur. Vandaag bent u daarmee ook binnengekomen in het gemeenlandshuis van Delfland, de zetel van het bestuur en ook van de organisatie Delfland. Een organisatie die staat voor de missie van Delfland: droge voeten, schoon water, gezuiverd afvalwater. Vandaag de dag is ons werk complexer dan ooit. Vanzelfsprekend hebben we sectoren en teams die zich bezighouden met waterkeringen, met peilbeheer, met het zuiveren van afvalwater en met chemische en ecologische waterkwaliteit. En waar nodig zijn de mensen van Delfland 24/7 beschikbaar om ook in geval van calamiteiten het water in goede banen te leiden. Maar om al die taken anno 2018 goed te kunnen uitvoeren is er veel meer nodig. ICT en industriële automatisering zijn niet meer weg te denken uit ons werkproces maar leiden wel tot de nodige nieuwe uitdagingen. Denk maar eens aan thema's als cyber security en een digitale overheid. En ook anderszins is interactie met onze omgeving van groot belang. In de complexe maatschappelijke omgeving met heel veel verschillende belangen op een heel klein stukje Nederland zetten onze mensen vol in op samenwerken met de anderen. Met andere waterschappen, met gemeenten, met provincies, met bedrijven en met de inwoners van Delfland. Van buiten naar binnen kijken en werken wordt langzaam maar zeker onze tweede natuur. Dat ook ons dagelijks werk van vergunningverlening, handhaving en toezicht verandert mede aangedreven door de nieuwe Omgevingswet maakt deze andere manier van kijken des te belangrijker. De komende jaren bieden volop de kans om blijvend onze meerwaarde als waterbeheerder te laten zien. Niet alleen de maatschappelijke context verandert maar ook het klimaat. De afgelopen weken hebben we daarvan opnieuw de nodige voorbeelden gezien en samen met velen zijn de mensen van Delfland zich er terdege van bewust dat het heel belangrijk is om ook duurzaamheid in hun werkzaamheden centraal te stellen. De mensen van Delfland. Ze zijn uiteindelijk het visitekaartje van de organisatie. Samen met hen zet ik in op strategisch personeelsmanagement zodat ieders kwaliteiten optimaal benut worden en we als organisatie flexibel worden om ook in de toekomst met al die veranderingen een deskundig waterbeheerder en een gewaardeerd partner te blijven in onze omgeving. Geachte mijnheer Daverveldt, vandaag bent u geïnstalleerd als voorzitter van het bestuur en als dijkgraaf van Delfland. Als dijkgraaf van ons allemaal. Vanuit de organisatie hebben wij u keihard nodig. Als boegbeeld van onze organisatie en om samen met mij de verbinding te leggen met de mensen van onze organisatie. Onze eerste kennismaking geeft mij het volste vertrouwen dat u deze verbinding met plezier en met verve zult leggen. Ik wil u dan ook namens alle medewerkers van Delfland heel hartelijk welkom heten en uw veel plezier en heel veel succes wensen in deze prachtige functie en ik kijk uit naar een uitstekende samenwerking.

De voorzitter: Dames en heren, nu komt het moment dat de eretekenen die horen bij de positie van de dijkgraaf ook over zijn schouders en in zijn handen worden overgedragen en dat ga ik bij deze doen. Eerst gaan we jouw echtgenote die jouw helpende hand is bloemen aanreiken als blijk van waardering dat zij het mogelijk maakte dat jij deze baan vervult. Nou dan draag ik hierbij de ambtsketen en de hamer over. En

dan tenslotte en dan geef ik de microfoon echt over aan onze nieuwe dijkgraaf, geef ik Piet-Hein Daverveldt de gelegenheid om ons toe te spreken. Ga je gang.

De heer Daverveldt: Zeer geachte commissaris van de Koning, gedeputeerden, leden van de verenigde vergadering, hoogheemraden, collega's en alle andere genodigden. Ik ben te jong om de watersnoodramp uit 1953 zelf te hebben meegemaakt en ik kan me alleen een voorstelling maken aan de hand van de schrikbarende verhalen van overlevenden in het Watersnoodmuseum. De evacuatie van het rivierenland in 1995 staat mij nog wel bij. Een goede collega vertelde mij over zijn gehandicapte kinderen die plotseling uit het rivierenland moesten worden geëvacueerd terwijl hij in het buitenland was. Voor hen, andere bewoners en dieren liep het toen net goed af. Dat is echter niet zo vanzelfsprekend als het lijkt. In 2005 liet orkaan Katrina in de Golf van Mexico ons weer eens zien hoe ingrijpend de gevolgen zijn als de waterkeringen het begeven. Toch ligt niemand in Nederland er echt wakker van. Ik herinner me nog heel goed hoe verbaasd Mariëlle Tweebeeke toen oud-minister Schultz van Haegen Nederlanders in Nieuwsuur opriep om niet blind op de overheid te vertrouwen maar zelfredzaam te zijn bij overstromingsgevaar omdat slechts vijftien procent van de bevolking in de Randstad kan worden geëvacueerd. Mijn buitenlandse vrienden kijken nog altijd vreemd op als ik zeg dat vijfentwintig procent van Nederland onder de zeespiegel ligt en we toch rustig slapen. Het lage waterbewustzijn onder de bevolking is een punt van zorg en vraagt dus om extra inspanningen. Dat is niet altijd makkelijk. Hoe communiceer je over waterveiligheid zonder onnodige paniekgevoelens op te wekken of sentimenteel te worden. Dit thema wordt weer extra relevant nu zo dadelijk nieuwe waterschapsverkiezingen voor de deur staan. Toch denk ik dat het mogelijk is. Ik geloof namelijk in de kracht van verhalen en ik vind bijvoorbeeld de uitzendingen van Het Klokhuis Schooltv over de watersnoodramp waarbij jongeren de verhalen optekenen van overlevenden van toen echt indrukwekkend. We hebben immers een heel goed verhaal te vertellen. In de Verenigde Staten mag de mythe populair zijn van het jongetje dat zijn vinger in de dijk steekt om ons voor onheil te behoeden maar wij weten wel beter. Waterveiligheid is een combinatie van strategische langetermijninvesteringen, ontwikkeling en toepassing van innovatieve technologieën maar ook van goed onderhoud van bestaande infrastructuur en paraatheid door oefening. De laatste twee mogen misschien minder sexy zijn maar zijn zeker essentieel. We kunnen en mogen nooit zelfgenoegzaam zijn voor wat betreft waterveiligheid. Klimaatverandering met zijn rijzende zeespiegels, krachtiger stormen, wolkbreuken en plensbuien stellen ons voor nieuwe uitdagingen. De oranje code-beelden van afgelopen dinsdag op het NOS-journaal spreken wat dat betreft boekdelen. Dit zijn vaak complexe vraagstukken zonder eenduidige antwoorden. Het draait om afweging van belangen en risico's. En juist omdat vaak eenduidige antwoorden ontbreken zijn draagvlak en dus communicatie zo belangrijk. Ik geloof in dat opzicht in het proces van continue verbetering, evolutie, stap voor stap. Waterveiligheid is dus een kerntaak en ik heb begrepen dat vroeger bij de keuze van een nieuwe dijkgraaf daarom ook een criterium was dat hij of zij skin in the game had. Dat wil zeggen zelf het nodige te verliezen had bij een overstroming. Bij mijn selectie was dit criterium afgezwakt tot bereidheid te verhuizen naar het hoogheemraadschap. Maar ik heb voor de zekerheid tijdens een bezoek aan museum Boerhaave in Leiden toch maar vastgesteld dat ook mijn huis echt onderloopt bij een onverhoopte overstroming. Dus ter geruststelling kan ik zeggen dat mijn eigen belang heel goed strookt met dat van de inwoners van Delfland als geheel. Het verhaal gaat echter natuurlijk verder dan waterveiligheid. De watersector is in beweging. Hoe mooi is in dat opzicht Heraclitus' uitspraak: panta rhei, alles stroomt. En dat maakt deze bestuursfunctie voor mij extra boeiend en uitdagend. We realiseren ons meer dan ooit hoe belangrijk water is voor duurzame ontwikkeling. Twee van de zeventien duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties hebben direct met water te maken. De zesde, schoon drinkwater en goede sanitaire voorzieningen en de veertiende, bescherming van zeeën en oceanen. Maar als je beter kijkt naar die zeventien doelstellingen dan zie je dat water indirect bij veel meer doelstellingen een cruciale rol speelt. Herstel van ecosystemen en biodiversiteit, gezondheid en welzijn, einde van honger, duurzame steden. Zelfs vrede en veiligheid. Ook Delfland draagt hier zijn steentje bij. Gezond, schoon en zoet water is een speerpunt. Delfland zet in op het sluiten van kringlopen en daarmee het nagenoeg zelfvoorzienend worden voor wat betreft de waterbehoefte. Delfland

intensiveert acties om doelstellingen voor ecologische en chemische waterkwaliteit te halen en knelpunten op te lossen. Het beheer van het integrale watersysteem is een ander speerpunt. Programma's zijn in uitvoering om wateroverlast te voorkomen en de ecologische waterkwaliteit en vrije vismigratie te verbeteren. Bij goede sanitaire voorzieningen horen natuurlijk ook de afvalwaterketen en de zuiveringen. Ook hier liggen stevige bestuurlijke ambities. Herwinning van grondstoffen, vergroting van eigen energieopwekking passen naadloos bij duurzaamheidsdoelstellingen. Er is heel veel mogelijk. De uitdaging ligt in het maken van strategische keuzes. Wat heeft de grootste impact, maatschappelijke waarde binnen de gestelde financiële kaders. Al deze uitdagingen vragen ook om het betreden van nieuwe paden. De Italianen hebben een mooi gezegde wat dat betreft. Als ze willen dat alles blijft zoals het is moet alles veranderen. Dat gaat misschien wat ver maar het durven experimenteren met nieuwe aanpakken, het leren van mislukkingen en het opschalen van wat goed werkt, kortom: innoveren, is heel belangrijk en krijgt gelukkig ook bij Delfland de noodzakelijke ruimte. Het is daarbij heel mooi meegenomen dat er in de onmiddellijke nabijheid zoveel kennisinstituten zijn. Natuurlijk de TU Delft, Deltares, UNESCO, IEA, TNO, Green Village en vanzelfsprekend mijn oude NEN. Eén ding staat wat mij betreft buiten kijf. Delfland kan het niet alleen. Ik weet zeker dat achter Pieter een dijk van een organisatie staat van gedreven enthousiaste professionals maar volgens mij realiseren besturen, coalitie, directie en organisatie zich ook dat Delfland zijn doelstellingen alleen kan bereiken als we de samenwerking zoeken met elkaar en met die vele belanghebbenden en partners. Samenwerking, niet met het opgeheven vingertje maar met de wil om te luisteren en te investeren in het gemeenschappelijk belang. Water symboliseert cohesie en flexibiliteit. Precies wat we nodig hebben om gezamenlijke doelstellingen te realiseren. Hoe mooi is het wat dat betreft dat de waterschappen in dat verband aan de basis staan van het Nederlandse poldermodel. Het lijkt zo nu en dan modieus om hier wat geringschattend over te praten. Voor mij is het echter iets om echt trots op te zijn. Verschillende belangen uitdiepen maar dan ook de moed hebben om compromissen te sluiten. Het is nu een heel groot voorrecht te zijn geïnstalleerd als nieuwe dijkgraaf en in Michiels voetsporen te mogen treden. Ik ben mij bewust van de verantwoordelijkheid die ik op mij neem en ik ben dankbaar voor het door u allen in mij gestelde vertrouwen. De komende weken wil ik u graag nader leren kennen en mijn kennis van onze mooie waterwereld verdiepen. Volgende week echter ben ik nog even op pad voor ISO waar ik tot eind dit jaar nog een bestuursfunctie heb. En Manita die refereerde er al aan, tijdens mijn eerste kennismaking met de verenigde vergadering verwees ik inderdaad naar de dichter Hendrik Marsman. En dat wil ik nog één keer doen. In zijn gedicht Denkend aan Holland schreef hij inderdaad over die stem van het water met zijn eeuwige rampen gevreesd en gehoord. Echter wij, wij kunnen er met z'n allen voor zorgen dat we die stem van het water niet hoeven te vrezen maar er juist in harmonie mee kunnen leven. En dat is mijn credo. Ik dank u wel voor uw aandacht.

De heer Houtzager: Dank je wel.

3. Sluiting

De voorzitter: Dank u wel en dit is de eerste keer dat ik de hamer hanteer. Met groot genoegen zal ik nu deze vergadering besluiten en u allen uitnodigen voor een receptie in het atrium. Dank u wel.

COMMISSIE BESTUUR, ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING

Delft, 19 juni 2018

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering, tevens **conceptverslag** van de vergadering op 19 juni 2018 over de aan haar voorgelegde voorstellen van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering van 5 juli 2018.

Aanwezig:

dhr. dr. P.H.W.M. Daverveldt	dijkgraaf, voorzitter
dhr. drs. M. Smits	hoogheemraad
mevr. mr. A.J. Buisman	secretaris
dhr. ir. L.P.I.M. Hombergen	PvdA
mevr. ir. E.V.B.M. Alferink	PvdA
dhr. ir. F.L.J. van Kasteren	AWP Delfland
mevr. mr. Th. Eekhout	VVD
mevr. N.J. Dijkshoorn-van Dijk	Ongebouwd
mevr. M.D.M. Ammerlaan-Romeyn	Ongebouwd
dhr. mr. P. van den Berg	Bedrijfsgebouwd
dhr. C. Kuijvenhoven	CDA
dhr. Y. Lont	ChristenUnie-SGP
dhr. drs. L.W. Nanninga	Water Natuurlijk
dhr. ir. J.B. Simon	Partij voor de Dieren
dhr. mr. S.F. Fekkes	50PLUS
dhr. J.G.M. Schouffoer	Natuur
mevr. drs. M.J. Hilders	Integer Liberaal

Afwezig:

dhr. P.J. van Adrichem	VVD
dhr. N. Boedhoe	PvdA
dhr. ir. C.L.C. van Kretschmar	Bedrijfsgebouwd
dhr. J. de Nooy	Integer Liberaal
mevr. drs. M.E.H. Koop	CDA
mevr. drs. W.H. de Zoete	ChristenUnie-SGP

Voorts zijn aanwezig:

mevr. drs. B. Vaanholt	agendapunt 04.B.01
dhr. drs. B. de Haan	agendapunt 04.B.01
dhr. drs. D. Konings	agendapunt 04.H.02
mevr. drs. T. Niemeijer	agendapunt 04.H.07

1. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.00 uur en heet allen welkom. Het is de eerste vergadering die hij als dijkgraaf voorzit.

De agenda
De heer Hombergen wil opmerkingen plaatsen bij de agendapunten 5.04 en 5.05.

De heer Kuijvenhoven wil opmerkingen plaatsen bij agendapunten H.02 en 5.01.
De heer Fekkes wil een opmerking plaatsen bij agendapunt H.02.
Mevrouw Eekhout wil een opmerking maken over agendapunt H.07 en eventueel reageren naar aanleiding van een discussie over de andere stukken.
De heer Van den Berg wil opmerkingen maken bij de agendapunten H.02, H.06 en 5.01.
De heer Nanninga wil opmerkingen plaatsen bij de agendapunten H.02, H.07 en 5.05.
De heer Lont wil opmerkingen plaatsen bij de agendapunten H.06, H.07 en 5.01.
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Vaststellen notulen van de vergadering van 24 april 2018, inclusief toezeggingenlijst

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

Toezeggingenlijst
Nummer 13: De informatieve bijeenkomst in verband met de reactie op het advies van de Commissie aanpassing waterschapsbelastingen (CAB) is gepland voor de tweede helft van augustus.
Mevrouw Eekhout vraagt het concept zo snel mogelijk te ontvangen, zodat hierover nog vragen gesteld kunnen worden.
De heer Van den Berg vraagt naar de planning na publicatie van het rapport.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat op 18 juni de portefeuillehouders zijn geïnformeerd over het standpunt van het Uniebestuur. Op 15 juli zal het college een standpunt bepalen. Zodra de aanpassingen zijn verwerkt, zal het concept worden toegestuurd. De besluitvorming zal in september plaatsvinden, waarna in oktober de ledenraad van de Unie een standpunt kan innemen. Een commissievergadering zal in deze periode gehouden worden.
Reminders:
Nummer 2: Het antwoord op de vraag van de heer Hombergen over het energiegebruik in S.C.H.O.O.N. is gegeven, maar zal alsnog worden toegestuurd.

De toezeggingenlijst wordt vastgesteld.

3. Mededelingen

a. Terugkoppeling gemeenschappelijke regelingen

Hoogheemraad Smits heeft een bijeenkomst bijgewoond van Aquon. Het gaat goed met Aquon, de omzetten zijn hoger dan geprognosticeerd. De bijeenkomst was mede bedoeld om kennis te maken met de nieuwe voorzitter van Aquon, mevrouw I. de Bondt, de dijkgraaf van Hollandse Delta.

b. Terugkoppeling Unie Commissie

4. B. Bespreekstukken

01. Kadernota 2019

De Kadernota is op 23 april besproken waarna tekstwijzigingen zijn aangebracht. Op 15 mei is de nota besproken in het dagelijks bestuur en gewijzigd vastgesteld.

Eerste termijn

Mevrouw Eekhout zegt dat er momenteel vier momenten zijn in de planning- en control-cyclus waarop de financiën en de voortgang van het beleid worden besproken met de VV. De jaarrekening en de begroting bieden veel informatie en het gevaar ligt op de loer dat de Kadernota als voortgangsrapportage wordt gebruikt. De VVD stelt voor in de volgende coalitieperiode het aantal besprekingen te beperken. De financiële kaders kunnen worden besproken binnen de Kadernota en als er zich beleidsintensiveringen of extensiveringen voordoen, kan dit worden aangegeven. Het einde van deze beleidscyclus is aangebroken en het coalitieakkoord ligt op schema.

De heer Nanninga geeft een compliment over de Kadernota. Wat spreker betwijfelt of de cao-indexering of informatiebeveiliging exogene ontwikkelingen zijn.
Mevrouw Eekhout merkt op dat de cao niet in het openbaar zou worden besproken.
De voorzitter zegt dat er is afgesproken om geen financiële details over de cao te bespreken.
De heer Nanninga is van mening dat een cao-indexering niet onder een exogene ontwikkeling valt, omdat dit continu plaatsvindt. Andere waterschappen reserveren een substantieel bedrag voor de cao en dit onderwerp moet meegenomen worden tijdens de begrotingsbesprekingen. Dit geldt ook voor het onderwerp informatiebeveiliging.
De ontwikkeling met de afvalstoffenheffing is afkomstig uit het regeerakkoord en kan wel aangemerkt worden als een exogene ontwikkeling. Voor het weghalen van vervuild slib is een substantieel bedrag gereserveerd. In het kader van een circulaire economie zou vervuild slib in gas kunnen worden omgezet en het substantiële bedrag kan dan wellicht in de toekomst worden afgebouwd.
Het onderwerp Omgevingswet zou concreter ingevuld kunnen worden.
In het programma Innovatie ontbreekt het begrip besparen naast het inzetten op duurzame ontwikkelingen en energie.
Waterbewustzijn zou kunnen worden opgehangen aan klimaatadaptatie. Met waterbewustzijn is geen voortgang geboekt terwijl het een belangrijk onderwerp is.

De heer Schouffoer geeft eveneens een compliment over de Kadernota, omdat dit een goed beeld geeft van wat de status is van het coalitieakkoord. Spreker heeft wel enkele kanttekeningen.
In de Kadernota worden enkele tegenvallers gemeld, maar een visie op de wijze waarop de doelen het komende jaar gehaald kunnen worden, wordt gemist. Het is daardoor onduidelijk wat de komende periode nog nodig is om de gestelde doelen te realiseren. Er zijn veel 'Delflandteksten' gebezigd, zoals onderzoeken en evaluaties, maar op welke wijze vindt de uitvoering werkelijk plaats?
Conform het amendement van de heer Van Kretschmar zouden de zuiveringslasten gelijk gehouden worden. Dit kan betekenen dat er te weinig geld wordt opgehaald om taken uit te voeren. In de Kadernota staat dat de financiële surplus/tekorten toegevoegd zouden worden aan de reserve of eraan worden onttrokken. Het aantal inwoners en huishoudens neemt echter toe, waardoor er meer inkomsten zullen zijn. Dit zou kunnen leiden tot tariefverlaging.

Mevrouw Dijkshoorn geeft complimenten over de Kadernota en onderschrijft de financiële uitgangspunten, waaronder het handhaven van hetzelfde zuiveringstarief. Zij vraagt naar de mogelijkheden om het tarief te kunnen verlagen. De cao-onderhandelingen bestrijken een lange periode en spreekster vraagt naar de gevolgen hiervan. Tevens is het de vraag of de gestelde doelen kunnen worden behaald met het beschikbare investeringsvolume per programma. Tot slot vraagt spreekster om een toelichting over wat de effecten zijn van het bulkkrediet in het kader van de vervangingsinvestering, voorziening groot onderhoud en afvalwaterzuiveringen.

De heer Van den Berg is positief over de Kadernota en ziet eveneens dat de nota een voortzetting is van bestaand beleid. Een aantal tegenvallers wordt gepresenteerd, veroorzaakt door exogene factoren. Uitgangspunt is dat als er een overschrijding is in een programma, dit binnen het programma moet worden opgelost. Spreker wil graag een bevestiging horen dat er geen bezuinigingen nodig zijn.
Spreker wil de stand van zaken weten met betrekking tot het implementeren van het programma assetmanagement en heeft ook een vraag over wat de herijking inhoudt op blz. 12.
Met betrekking tot de strategische personeelsplanning wil spreker een toelichting horen in hoeverre de vergrijzing van het personeelsbestand een probleem is.
In hoeverre staat de vervangingsinvestering van 12 miljoen euro in verhouding tot het uitgangspunt om een restrictief beleid te voeren met betrekking tot het activeren van kosten?

De heer Fekkes is van mening dat de Kadernota een weergave is van vastgesteld beleid dat in gang is gezet. Het is hem niet duidelijk waarom er een splitsing wordt gemaakt tussen informatie en vertrouwelijke informatie met betrekking tot de cao-onderhandelingen. Er zijn van zijn kant verder geen vragen.

De heer Simon hecht er waarde aan om over de toekomst na te denken. Hij vindt het daarom positief dat er in de Kadernota aandacht is besteed aan de circulariteit en geeft een compliment voor dit leesbare document. Gezien de opmerkingen van vorige sprekers is duidelijk dat er discussie is over hoe de beleidsstukken behandeld moeten worden.
Het onderwerp waterbewustheid is in de Kadernota te beperkt belicht. Het voorbeeld van Madurodam als waterrijk is goed gekozen. Wellicht kan de jeugddijkgraaf zich buigen over een andere naamgeving.
Uit tabel 4.3 kon spreker niet opmaken waarom er lagere WOZ-kosten zijn.

De heer Lont bevestigt eveneens dat uit de Kadernota blijkt dat het beleid wordt voorgezet. Er wordt een tariefstijging van 1,5% op de watersysteemheffing toegepast die aan de reserves wordt toegevoegd. Dit kan de opmaat worden om het tarief te verlagen.
Een groot deel van de exogene ontwikkelingen waren te voorzien en hadden in de begroting opgenomen kunnen worden. Deze zouden standaard opgenomen kunnen worden in de cyclus.
Ter bestrijding van cybercriminaliteit is het belangrijk om samen te werken op ICT-gebied en hiermee kan alvast gestart worden. De ChristenUnie-SGP maakt zich er wel zorgen over dat het waterbelang dan onderdeel is van een groter geheel en het onderspit kan delven. Tot 2040 wordt een hoge druk op huizenbouw verwacht. Delfland moet ervoor waken om voldoende ruimte voor water in het gebied te creëren, gezien de klimaatveranderingen.
Delfland heeft de ambitie om energieneutraal te zijn, maar spreker vraagt of er naast zonne- en windenergie nog alternatieve bronnen worden toegevoegd, zoals een energiefabriek.
Onder risico's en beheersmaatregelen wordt vermeld dat nader onderzoek nodig is vanwege het feit dat klimaatveranderingen niet worden bijgehouden. Spreker vraagt om toelichting.

De heer Kuijvenhoven noemt de Kadernota beleidsarm, omdat er niet veel nieuws wordt vermeld. De onderwerpen vallen wel binnen het coalitieakkoord. Het is een compact document geworden waarin veel zaken geordend worden genoemd. Het CDA ondersteunt het verzoek van de VVD om deze onderwerpen minder dan vier keer per jaar te bespreken.
Het is belangrijk dat in de Kadernota de realiteitswaarde van de begroting expliciet wordt genoemd. Is het substantiële bedrag voor de afvalstoffenheffing in de meerjarenbegroting opgenomen?
Bij interruptie merkt de heer Fekkes op dat het CDA de regeringspartij is en dat het antwoord per briefje gemakkelijk kan worden opgevraagd bij de fractie van het CDA.
De heer Kuijvenhoven zegt dat in het kader van de Omgevingswet de ingeslagen weg moet worden vervolgd en dat de pilots moeten worden doorgezet om de samenwerking te bevorderen. Het is wellicht wenselijk om een stappenplan op te stellen om de voortgang te kunnen bewaken.
Het waterbewustzijn moet worden vergroot bij degenen die betalen. De uitrol van het communicatietraject is echter in de uitwerking te onduidelijk.
Het risicomanagement is uitgebreid aan de orde gesteld waarin ook de zwaarte van de risico's wordt aangegeven. Spreker vraagt om het in kaart brengen van de effecten van de beheersmaatregelen.
Ten aanzien van de voorziening groot onderhoud vraagt spreker een toelichting op de vervangingsinvestering, omdat er mogelijk sprake kan zijn van achterstalligheid.

De heer Hombergen zegt dat de Kadernota inderdaad een voortzetting is van het huidige beleid en geeft eveneens complimenten voor dit helder geschreven document. Er is echter behoefte aan nieuwe beleidsverkenningen. Vanwege klimaatverandering met als gevolg zwaardere regenbuien moeten scenario's ontwikkeld worden. Ditzelfde geldt ook voor bodemdaling. Er moeten alternatieven worden onderzocht om op een andere manier met afvalstoffen om te gaan. Spreker spreekt zijn grote zorg uit of de normen betreffende de waterkwaliteit wel behaald kunnen worden voor 2027.
Bij interruptie zegt mevrouw Eekhout dat in de avond een andere commissie zich hierover zal buigen. Gezien de hoeveelheid onderwerpen is het verstandig om zich tot de hoofdonderwerpen te beperken.
De heer Hombergen is van mening dat scenario-ontwikkeling met beleid te maken heeft.
De voorzitter zegt dat hij verzuimd heeft de leeswijzer te memoreren waarin ieder wordt verzocht zich te beperken tot de onderwerpen die geagendeerd staan. Door meerdere leden zijn onderwerpen aangekaart die op een ander moment verder uitgewerkt zullen worden.

De heer Hombergen merkt op dat de verkiezingen alleen genoemd zijn in de Kadernota. Er moet aan worden toegevoegd op welke wijze de publiciteitscampagne wordt gevoerd. Spreker vraagt op welke wijze het college de awareness van de inwoners voor water wil verhogen en of hiervoor een plan van aanpak voor de toekomst zal worden opgesteld.

De heer Van Kasteren complimenteert het college eveneens met de leesbaarheid en de opzet van de Kadernota. Er kan geconcludeerd worden dat de meeste doelen van het coalitieakkoord eind van dit jaar behaald zullen worden. Naar aanleiding van pagina 5 vraagt spreker een toelichting op de stand van zaken met betrekking tot de post materiële activa, die op advies van de accountant meegenomen zou worden in de balansverkorting en waaraan gevolg zou worden gegeven door de portefeuillehouder. Spreker bedankt voor de schriftelijke antwoorden op de vragen die hierover gesteld zijn in de vorige commissievergadering.
De cao-onderhandelingen tussen de Unie van Waterschappen en de vakbonden zijn vastgelopen. Spreker vraagt de dijkgraaf naar zijn visie op de wijze waarop de impasse kan worden doorbroken.
Ieder onderschrijft dat er prioriteit moet worden gegeven aan de arbo-veiligheid voor zowel het eigen als het externe personeel. Hoe valt te verklaren dat het veiligheidsbewustzijn nog niet is geregeld tijdens de renovatie van de kantoren bij Vlaardingen? Wordt de arbo-veiligheid bij andere projecten van Delfland wel gewaarborgd?
Het groot onderhoud van afvalwater is nu niet meegenomen in de Kadernota. Het is de vraag of deze post in de begroting moet worden opgenomen als investeringskosten of als exploitatiekosten. Dienen er nog wijzigingen aangebracht te worden om de begroting te kunnen vaststellen en kunnen deze aanpassingen tot vertraging leiden van dit groot onderhoud?

Mevrouw Hilders merkt op dat de Kadernota tot nu toe de basis vormde voor de begroting en dat daarom een aantal onderwerpen tijdens de begrotingsbespreking niet meer besproken konden worden. De scenario-ontwikkelingen zouden dan ook op dit moment moeten worden ontwikkeld in overleg met de rekeningcommissie.
In de Kadernota wordt als innovatieve oplossing 3Di Waterbeheer genoemd, maar dit is zes jaar geleden al gestart. Naar haar mening zou 3Di toegepast kunnen worden op scholen om kinderen te laten zien wat er kan gebeuren bij overstromingen. Het vergroten van bewustzijn mag wel iets kosten en er is behoefte aan nieuwe innovatieve oplossingen. Eerder heeft spreekster rioolgas uit afvalwater als mogelijkheid geopperd, waar het innovatieplatform aandacht aan heeft gegeven, maar hier heeft zij niets meer van vernomen. Dit zou ingezet kunnen worden als substantiële bezuiniging op het gebruik van energie voor de zuiveringsinstallaties. Innovatieve oplossingen moeten een hogere prioriteit krijgen, omdat er grote investeringen worden overwogen in de zuiveringsinstallaties. Het moet eerst helder worden welke technologieën het beste toegepast kunnen worden voordat deze investeringen worden uitgevoerd.
In het kader van de Omgevingswet is het artikel ‘Herstel weeffout burgerparticipatie in de Omgevingswet’ gepubliceerd door de Hans van Mierlostichting. De uitvoering en concrete vormgeving van de Omgevingswet wordt door het Rijk overgelaten aan de gemeenten en waterschappen. De uitvoerders dienen zich echter te houden aan internationale verdragen over participatie zoals het Aarhusverdrag over milieu-informatie en leefomgeving. Naast de effectrapportage is het van belang om ook een social impact-rapportage te leveren. Er moet in kaart worden gebracht wat de eisen zijn van het Aarhusverdrag, waaronder het tijdig informeren van alle inwoners en er moet worden bevorderd dat inwoners meedenken over alternatieven. Op deze wijze kan er een gemotiveerde afweging plaatsvinden en inwoners moeten de mogelijkheid hebben tot een juridische procedure. Een inspraakverordening moet hieraan voldoen en spreekster vraagt of het college dit kan faciliteren.
Grondstoffen kunnen worden teruggewonnen uit afvalwater en spreekster dringt erop aan om hiervoor business cases te ontwikkelen. Het produceren van groengas uit afvalwater is een reële kans. Spreekster overweegt om hierover een initiatiefvoorstel in te dienen.
Het ziekteverzuim is hoger dan bij andere waterschappen en gezien het landelijk gemiddelde. Er zijn meldingen bij vertrouwenspersonen over bestuurders en spreekster vraagt een toelichting.
Op pagina 21 in de tabel risico’s en beheersmaatregelen staat de zin: ‘invloed aanwenden om de aanpassing op waterbelasting voorkomen’. Hierop is een toelichting nodig, evenals op risico nummer 14 in de tabel op de wijze waarop de natuurvriendelijke oevers kunnen worden

beschermd. Het is immers nog steeds niet helder wat de effectiviteit is van ecologische oevers.

Beantwoording

Hoogheemraad Smits bedankt voor de complimenten voor de Kadernota. De Kadernota, de jaarrekening en de begroting zijn verplicht om ieder jaar op te stellen. Om de ontwikkelingen op financieel gebied weer te geven, wordt daarnaast een bestuursrapportage opgesteld. In deze collegeperiode zal de cyclus gehandhaafd blijven, maar spreker is er voorstander van om de omvang van de rapportages te beperken ondanks dat de informatiestroom is toegenomen op verzoek van de leden van de VV.

Hoogheemraad Smits reageert op de opmerking van mevrouw Eekhout en zegt dat het college beleidsvoornemens heeft uitgevoerd, dat de tarieven zijn gematigd en zelfs gedaald en dat schulden worden afgelost, waardoor er ruimte voor opvolgers is gemaakt om beleidsaccenten te veranderen en andere investeringen te doen.
Bij interruptie zegt de heer Hombergen dat er nieuw beleid moet worden voorbereid, waaronder scenario-ontwikkelingen. Een voorzet hiervoor door dit college wordt gemist.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat hierop na de zomerperiode wordt teruggekomen wanneer het nieuwe fiscale systeem wordt besproken.
Bij interruptie zegt mevrouw Eekhout dat haar opmerking niet alleen het beperken van het volume van de documenten betreft, maar ook de frequentie van de besprekingen. In veel gemeenten wordt de jaarrekening tezamen met de voorjaarsnota of kadernota behandeld op een moment dat een jaar wordt afgesloten en er vooruitgeblikt wordt naar het volgende begrotingsjaar. Dit heeft wel gevolgen voor de organisatie.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat dit onderwerp later besproken moet worden.

Hoogheemraad Smits reageert op de opmerkingen van de heer Nanninga en zegt dat het vertrouwelijk stuk over de cao-onderhandelingen tot doel heeft om de onderhandelingen met de vakbeweging niet te bemoeilijken. Er is perspectief op een goede uitkomst. In het kader van de opmerkingen over een gebrek aan innovatie antwoordt spreker dat sinds enige tijd de groengasfabriek in Vlaardingen functioneert om ter plekke in de energie van de waterzuiveringsinstallatie te voorzien. Het is ook de bedoeling om aan de slag te gaan met windenergie en zonnepanelen, waarover is afgesproken dat het college in november met een investeringsvoorstel zal komen. Dan zal spreker tevens de toezegging gestand doen door de vraag naar de certificaten te beantwoorden. De doelstelling is om in 2025 energieneutraal te zijn en dat wordt door het huidige ontwikkelde beleid gehaald.
Spreker participeert in een overleggroep Deltametropool met gemeenten en de provincie Zuid-Holland om na te gaan welke nieuwe vormen van energie geïmplementeerd kunnen worden om de energiebron aardgas niet meer te hoeven gebruiken. De samenwerking verloopt positief.

In antwoord op de opmerkingen van de heer Schouffoer zegt hoogheemraad Smits dat het college uitvoert wat het heeft beloofd en op sommige onderwerpen is er meer uitgevoerd dan afgesproken was. Spreker bestrijdt dan ook dat er te weinig uitgevoerd zou worden. Uit onderzoek blijkt dat Delfland vooroploopt in het toepassen van nieuwe energievormen.
Bij interruptie zegt de heer Schouffoer dat de strekking van zijn opmerking is dat er veel ambities zijn aangekondigd, maar de uitkomsten weinig tot niet zichtbaar zijn.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat dit wellicht beter moet worden gecommuniceerd. Er is met de commissie afgesproken dat voor de verschillende programma's prestatie-indicatoren zullen worden opgenomen in de aankomende begroting.
Vanaf het moment dat het amendement van de heer Van Kretschmar is ingediend, zijn de zuiveringslasten verlaagd en tarieven tegelijkertijd bevroren op € 93,50. Delfland ontvangt meer belasting dan geprognosticeerd vanwege de stijging van het aantal inwoners, waardoor er de kans is om de financiële positie te verbeteren. Dit biedt eventueel de mogelijkheid om de kwijtschelding weer te introduceren of de tarieven nog verder te verlagen, maar hiervoor is tot nog toe niet gekozen. Bij interruptie merkt de heer Schouffoer op dat Delfland de hoogste tarieven voor waterzuivering hanteert en dat dit reden is om de belasting verder te verlagen.

Hoogheemraad Smits neemt hier kennis van. Deze discussie zal terugkomen tijdens de bespreking van de fiscale voorstellen.

In antwoord op de opmerkingen van mevrouw Dijkshoorn zegt hoogheemraad Smits dat voor het verlagen van de kosten van het watersysteem mevrouw Eekhof een motie heeft ingediend die aangenomen is. Het onderzoek naar de watersysteemheffing is bijna afgerond. De resultaten zullen spoedig worden toegestuurd en zullen mogelijk effect hebben op de belastingvoorstellen die besproken zullen worden. De cao-onderhandelingen zijn afgebroken, maar spreker stelt vast dat partijen elkaar wel tegemoet zijn getreden. In vergelijking met andere cao's is die van de waterschappen niet slecht.
De heer De Haan zegt in het kader van de opmerking over de vervangingsinvestering van 12 miljoen euro dat de commissie besloten heeft tot een balansverkorting. In 2012 is de voorziening groot onderhoud gevormd waarvoor de fluctuatie van de kosten kan worden opgevangen. Het betreft programma's die ieder een eigen dynamiek hebben. Er wordt nu een bulkkredietvoorstel opgesteld waarin de uitgaven voor de komende jaren in beeld worden gebracht en die in de investeringsuitgaven zullen worden meegenomen in de meerjarenplanning. Op de vraag van de heer Van den Berg hoe het activeren van kosten in relatie staat tot het afgesproken restrictief beleid antwoordt de heer De Haan dat dit hiermee in strijd is. Er is prioriteit gegeven aan het opheffing van de voorziening.
De heer Hombergen merkt op dat tijdens de laatste bespreking van de jaarrapportage vooral gekeken zou worden naar de exploitatiebegroting en niet meer naar de investeringen. Spreker vraagt aandacht voor de wijze waarop deze bulkkredieten aan de VV worden gepresenteerd. De VV-leden zouden een vinger aan de pols moeten kunnen houden, waarvoor een rapportage noodzakelijk is.
Hoogheemraad Smits zal de rapportage in de gaten houden.
De voorzitter voegt toe dat de VV correct geïnformeerd dient te worden en dat de bespreking van exploitatie en investeringen niet los van elkaar gezien kan worden.

In antwoord op de vraag van de heer Van den Berg antwoord hoogheemraad Smits dat tegenvallers opgevangen worden binnen het programma. Voor het assetmanagement heeft hoogheemraad Smits zich georiënteerd bij andere waterschappen. Hij is onder de indruk van de aanpak van Rijnland en probeert zijn invloed aan te wenden. Formeel valt dit onderwerp onder verantwoordelijkheid van zijn collega-bestuurder.

De opmerking van de heer Simon over het waterbewustzijn raakt een belangrijk thema, maar kan niet door dit college worden opgelost. Het probleem van verhoging van het waterniveau vanwege klimaatveranderingen heeft de hoogste prioriteit van de waterschappen. In Madurodam staat een gemaal dat informatie biedt aan bezoekers op welke wijze in Nederland het water wordt beheerd.

Hoogheemraad Smits zegt als antwoord op de heer Lont dat cybersecurity van groot belang is voor alle waterschappen. In het Waterschapshuis zijn plannen in voorbereiding voor een zogenoemd koersplan om het Waterschapshuis beter toe te rusten op beveiliging van informatietechnologie en dat het de bedoeling is dat waterschappen hierin meer zullen samenwerken. Via de rapportage over het Waterschapshuis zal de commissie worden geïnformeerd.
Bij interruptie vraagt de heer Schouffoer waarom het bedrag voor de cybersecurity in de vertrouwelijke bijlage moest worden opgenomen. Het doet vermoeden dat het college bang is voor een discussie over de hoogte van het bedrag.
Mevrouw Vaanholt antwoordt dat ervoor is gekozen om de drie bedragen niet afzonderlijk te benoemen.
De heer Schouffoer heeft er behoefte aan om een instructie te ontvangen over de wijze waarop er met vertrouwelijke documenten moet worden omgesprongen. Ook moet er helderheid worden verkregen over welke documenten wel en niet vertrouwelijk zijn. Delfland is echter wel een publiek orgaan, dat transparant moet handelen.

De voorzitter zegt toe dat hij hierop zal terugkomen. Het is belangrijk om heldere afspraken te maken over hoe er wordt omgegaan met vertrouwelijke informatie. Er zal worden nagegaan in hoeverre de afspraken die in het verleden hierover zijn gemaakt, moeten worden aangescherpt.

Een aantal onderwerpen die de heer Kuijvenhoven heeft genoemd zijn reeds beantwoord. In het kader van de circulaire 'Werken aan 2030' heeft de heer Kuijvenhoven gevraagd wat Delfland doet op het gebied van nieuwe energievormen. Een stappenplan voor implementatie is momenteel in voorbereiding. In het kader van het risicomanagement worden er geregeld oefeningen gehouden en de uitkomsten worden gebruikt als verbeterpunten. Bij het vaststellen van het risicomanagement is een driedeling aangebracht in organisatorische, strategische en tactische risico's. De organisatorische risico's zijn in de begroting opgenomen. De tactische risico's moeten uit de buffers worden opgelost en de strategische risico's overstijgen de grenzen van de waterschappen tot op nationaal dan wel internationaal niveau. Dit risicomanagement is kortgeleden geïntroduceerd. Dit lijkt goed te werken en er wordt op ingezet om de risico's zoveel mogelijk te beperken.

Klimaatverandering als opmerking van de heer Hombergen is door meerdere leden geadresseerd en gehoord. Het betreft een grote opgave voor alle waterschappen. Hoogheemraad Smits bevestigt dat awareness eveneens van groot belang is waaraan de komende tijd veel aandacht moet worden besteed.
In antwoord op de opmerkingen van de heer Van Kasteren zegt hoogheemraad Smits dat er wel degelijk sprake is geweest van balansverkorting bij de jaarrekening en dat dit bedrag in de Kadernota is gecorrigeerd.

Voor innovatie vraagt mevrouw Hilders terecht geregeld aandacht. Zij heeft de membraamtechniek die in Groningen wordt toegepast, genoemd. Kortgeleden is besloten om onderzoek te doen naar de wijze waarop de membraantechniek ingezet zou kunnen worden als aanvulling op wat er bij de waterzuiveringsinstallaties reeds plaatsvindt. Op vele onderwerpen loopt Delfland voorop in de ontwikkelingen. Hoogheemraad Smits zegt toe kennis te willen nemen van het Aarhusverdrag en zal zijn reactie aan de commissieleden laten weten. Op verzoek van mevrouw Hilders zegt de heer Smits toe na te gaan op welke wijze Delfland de innovaties uit het Aarhusverdrag kan overnemen.

De voorzitter dankt voor de vele complimenten over de Kadernota. Veel vragen zijn door hoogheemraad Smits beantwoord. In antwoord op mevrouw Eekhout zegt de voorzitter dat het belangrijk is om de onderwerpen in de planning en control-cyclus efficiënt te maken. Het is prematuur voor een toezegging, maar de rekeningcommissie zal worden geconsulteerd.
De Omgevingswet zal een grote verandering betekenen voor de organisatie. Deze wet biedt ook kansen voor betere samenwerking met gemeenten. Ondanks dat de Omgevingswet met twee jaar is vertraagd, stelt Delfland zich proactief op om door middel van pilots zich voor te bereiden op deze veranderingen. Vanmiddag zal spreker worden bijgepraat over welke issues spelen. Spreker dankt voor de suggestie om ook het Europees perspectief hierin te betrekken.
Over de opmerking dat Delfland te veel plannen maakt en evaluaties uitvoert maar dat er te weinig gerealiseerd wordt, zegt de voorzitter dat goed onderbouwde plannen nodig zijn, maar dat de uitvoering uiteindelijk centraal moet staan. De VV heeft plan goedgekeurd op het gebied van circulaire economie en heeft de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Hiervoor is een stappenplan nodig om jaarlijks door middel van KPI's te kunnen aantonen dat doelstellingen worden bereikt. Evaluaties zijn hiervoor noodzakelijk en dit geldt vooral voor innovatieve projecten om tijdig bij te kunnen bijsturen.
De voorzitter is blij dat in de risicomatrix een managementveiligheidssysteem is opgenomen, maar hij kan op dit moment niet de status hiervan aangeven. Hij heeft ervaring bij Shell, waar veiligheid zeer hoog op de prioriteitenlijst staat. Cultuurverandering start bij de leiders van de organisatie die aandacht moeten vragen voor veiligheid. Binnen het risicomanagement moet nader worden gespecificeerd welke mitigerende maatregelen effect hebben op het feitelijke risico. Dit zal worden meegenomen.
De voorzitter moet zich terughoudend opstellen als het gaat om zijn visie te laten weten op de cao-onderhandelingen. De onderhandelingen zijn afgebroken en een verkenner is aangesteld om het gesprek te hervatten. Het is belangrijk voor de medewerkers dat er helderheid komt. Uit een benchmarkonderzoek is gebleken dat de cao aangepast moet worden.
De suggestie om de jeugddijkgraaf te betrekken om het waterbewustzijn te vergroten bij de samenwerking met Madurodam is sympathiek. Ook het inzetten van 3Di is sympathiek om de jeugd via scholen te betrekken. Het is een uitdaging om deze twee plannen voor het

vergroten van bewustwording te concretiseren. Het mag ook niet bij deze twee onderwerpen blijven, maar spreker heeft meer tijd nodig om zich hierop voor te bereiden.

Tweede termijn

Mevrouw Eekhout stelt voor het volledige beleid twee keer per jaar te bespreken, dat zodoende tevens ook minder papier zal verbruiken en wel slagvaardig kan zijn. Hiervoor is ook zelfdiscipline van de leden nodig om niet te gedetailleerd door te vragen en aan het college en de organisatie moeten de ruimte en het vertrouwen worden gegeven om zich goed voor te bereiden. Het vragen om scenario's levert nog weleens een rapport op dat weinig bruikbare informatie oplevert, omdat de tijd er dan nog niet rijp voor is. De VVD heeft tezamen met het CDA schriftelijke vragen over de Blue Line gesteld. In het antwoord werd een strikte scheiding aangebracht tussen het waterschapsbewustzijn en het waterbewustzijn. Theoretisch is dit correct, maar Delfland is een functionele overheid en geen Unilever. Het is van belang om met de burger te communiceren op inhoudelijke hoofdthema's.

De heer Nanninga heeft in het coalitieakkoord veel aandacht gevraagd voor de bewustwording van water, wat in de commissie nauwelijks bijval kreeg. Hij hoopt met de komst van de nieuwe dijkgraaf dat hierin stappen worden gezet. Het moet voor de burger duidelijk zijn van welke organisatie welke aanslag afkomstig is.

De heer Schouffoer bedankt het college voor de adequate antwoorden. Het inzetten van pilots behoeft een zorgvuldigere afweging, omdat een pilot vaak uit onmacht wordt ingezet of in feite een alibi is om het oude beleid te handhaven terwijl structurele wijzigingen nodig zijn. Dit geldt met name voor de pilots betreffende de kaderrichtlijnen water en de waterkwaliteit.

Mevrouw Dijkshoorn constateert dat het aangevraagde bulkkrediet voor 12 miljoen euro voor onderhoud afvalwater en het zuiveren veel meer is dan de voorziening van 800.000 euro. Spreekster vraagt een toelichting mede omdat niet staat aangegeven voor hoeveel jaar dit bulkkrediet wordt aangevraagd. De aanvraag druist in tegen het restrictieve beleid betreffende het activeren van kosten.

De heer Van den Berg bedankt voor de beantwoording van de vragen, waarvan echter een vraag onbeantwoord is gebleven, namelijk de strategische personeelsplanning.

De heer Simon is het eens met de oproep van mevrouw Eekhout om discipline te betrachten en zorgvuldig na te gaan op welk moment invloed op de sturing moet plaatsvinden. Een vraag is onbeantwoord gebleven, namelijk de reden waarom de WOZ-kosten zijn verlaagd.

De vraag van de heer Kuijvenhoven over de vervangingsinvesteringen is nog onbeantwoord. In de Kadernota staat aangegeven dat de omvang hiervan voor 2019 inzichtelijk is, maar daarna minder volledig. Spreker had dezelfde vraag over de personele ontwikkelingen en of de competenties die in de toekomst nodig zijn in het kader van de gespannen arbeidsmarkt wel verkregen kunnen worden. In de Kadernota wordt slechts summier de communicatie uitgewerkt en hierop wil spreker eveneens een toelichting.

De heer Hombergen dankt voor de beantwoording van zijn vragen. Voor de verkiezingen van volgend jaar is een publiciteitscampagne nodig en zijn vraag hierover is nog niet beantwoord.

De heer Schouffoer heeft om een visieontwikkeling gevraagd en spreker roept het college hiertoe op, omdat er veel ontwikkelingen gaande zijn en geanticipeerd moet worden op wat nodig zal zijn. Hierin is een integrale aanpak nodig die boven de verschillende portefeuilles uitsteekt. Waterkwaliteit is belangrijk, waarvoor handhaving nodig is om in 2027 de waterkwaliteit op orde te hebben. De meeste vervuiling is afkomstig van het eigen waterschap. Er moet meer worden ingezet op handhaving.
Mevrouw Eekhout vraagt op welke wijze de handhaving zou moeten worden uitgevoerd.
Volgens de heer Hombergen is de chemische watervervuiling de belangrijkste die afkomstig is

van de glastuinbouw. Er zijn signalen dat de aandacht vooral naar kleinere bedrijven uitgaat, maar juist grotere bedrijven dienen een grotere pakkans te krijgen. Het wordt te weinig beschouwd als een economisch delict, terwijl de schade moet kunnen worden verhaald.
Mevrouw Eekhout zegt dat er te weinig personele bezetting is om dit uit te voeren en zij vraagt of de PvdA tijdens de begrotingsbespreking hiervoor meer geld wil reserveren en op welke wijze de begroting sluitend kan worden gemaakt.
De heer Hombergen is benieuwd naar het standpunt van het college hierin.

De heer Van Kasteren vindt het positief te merken dat de voorzitter constructief aankijkt tegen de cao-ontwikkelingen. In de jaarrekening staat een post voor waterbeheer en waterzuivering van 1,3 miljoen euro en hij vraagt of in de Kadernota deze 1,3 miljoen euro is verwerkt.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat dit binnenkort wordt besproken, dat dit in september in de bestuursrapportage wordt gecorrigeerd en dat er daarna een besluit over kan worden genomen.

Mevrouw Hilders zegt dat hoogheemraad Smits een overzicht heeft toegezegd van innovatieve projecten van 2018 en vraagt wanneer dit overzicht kan worden verwacht. De zinsnede 'Invloed aanwenden om de aanpassing te voorkomen' is nog niet toegelicht alsmede de opmerkingen met betrekking tot het ziekteverzuim en de meldingen aan de vertrouwenspersoon.

Beantwoording

De voorzitter merkt op dat hij inderdaad verzuimd heeft om in te gaan op het strategisch personeelsmanagement. Het is spreker nog niet bekend in hoeverre dit een majeur probleem betekent. Het is een belangrijk thema om proactief mee om te gaan. De in- en uitstroom van personeel is 8% per jaar en spreker heeft geen signalen gekregen dat vacatures niet opgevuld kunnen worden. Duurzame inzetbaarheid moet nader ingevuld worden en werkprocessen moeten wellicht aangepast worden vanwege de Omgevingswet en assetmanagement. Er moet nog in kaart gebracht worden welke consequenties dit heeft voor de competenties die Delfland van medewerkers verwacht. De verschuiving van achteraf toetsen of er aan waterkwaliteit is voldaan naar overleg vooraf vraagt andere vaardigheden. Spreker zal zich hierin verder verdiepen en DMT is hiermee reeds bezig.
De achtergronden van het gegeven dat het ziekteverzuim iets hoger is dan gemiddeld, zijn spreker niet bekend en hij zal hierop terugkomen.
In het rapport van de vertrouwenspersonen is er gesproken over meldingen, maar dit betreft geen klachten. In negen van de elf meldingen hebben gesprekken plaatsgevonden met de leidinggevenden en hier zijn geen klachten op gevolgd.
In antwoord op mevrouw Eekhout zegt de voorzitter dat het college de geboden ruimte waardeert en het vertrouwen ook waard moet zijn. Er moet voor worden gewaakt dat er niet te veel in detail wordt gesproken om de valkuil te vermijden dat besturen zich richten op operationele werkzaamheden.
In het waterbeheerplan staat als prioriteit vermeld het vergroten van waterbewustzijn. Dit is daarom voor hem nog belangrijker dan het bewustzijn met betrekking tot het hoogheemraadschap. Het is van belang om eerst de hoofdthema's van de communicatiestrategie helder te hebben zodat aan de hand daarvan kan worden bepaald welke initiatieven worden ondernomen.
Het is zeker niet de bedoeling dat een pilot een alibi is om voortgang te suggereren maar echte impact naar de toekomst te verschuiven. Pilots worden vooral ingezet bij risicobeheersingsvraagstukken. Er zal eerst een test moeten worden uitgevoerd voordat een veranderde aanpak kan worden opgeschaald.
Voor de verkiezingen is een plan van aanpak opgesteld met onder andere opkomstbevorderende maatregelen waarvoor een bedrag van 275.000 euro is gereserveerd.

Hoogheemraad Smits antwoordt mevrouw Dijkshoorn en zegt dat in de voorziening een bedrag van 2,5 miljoen euro is gereserveerd. Formeel moet dit tijdens de bestuursrapportage in september worden besloten en bij een positief besluit van het voorstel voor een bulkkrediet valt de voorziening vrij. Het bulkkrediet van 11 miljoen euro is bedoeld tot en met 2024.

Als antwoord op de vraag van de heer Simon zegt hoogheemraad Smits dat de waterschappen de kosten voor de WOZ moeten betalen aan de rijksoverheid.

Op de vraag van mevrouw Hilders over het Aarhusverdrag zal hoogheemraad Smits terugkomen. Een overzicht van innovatieve projecten zal in de vergadering van 20 september aan de orde komen. Op verzoek van mevrouw Hilders kan dit overzicht eerder verspreid worden.

De Kadernota zal als bespreekstuk worden geagendeerd in de VV.

4.H Hamerstukken

4.H.02Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices

De heer Nanninga vraagt in het kader van genoemde duurzaamheid of de mobiele devices moeten worden vervangen. Wellicht dat zusterorganisaties in het buitenland interesse hebben in afgestoten apparatuur.

De heer Van den Berg is eveneens van mening dat de passage over duurzaamheid te beperkt is belicht en vraagt in hoeverre door collectieve inkoop van waterschappen voordelen te behalen zijn.

De heer Fekkes vraagt in hoeverre ervoor kan worden gezorgd om updates voor een langere periode te laten functioneren, omdat de laatste updates vaak niet meer compatibel zijn bij een ouder toestel. Op de begroting staat een post voor het aanschaffen van nieuwe laptoptassen en hoezen. Het is de vraag of dit nodig is, omdat deze immers niet slijten.
Het is een hartenkreet van spreker dat er in feite veel meer gebeld en fysiek overlegd zou moeten worden, omdat er een gevaar voor de volksgezondheid is wanneer ieder zich alleen bezighoudt met de digitale apparaten.

De heer Schouffoer stelt voor niet op voorhand de devices voor het algemeen bestuur aan te schaffen, maar eerst navraag te doen naar wie hieraan behoefte heeft. Spreker heeft zijn eigen iPad gebruikt en deze voldeed goed.

De heer Kuijvenhoven is het met vorige sprekers eens vanwege duurzaamheidsoverwegingen. De fabrikanten bepalen dat gebruikers nieuwe apparatuur nodig hebben, terwijl dit technisch gezien feitelijk niet nodig is. Spreker vraagt of het begrote bedrag van 700.000 euro deel uitmaakt van de meerjarenplanning.

De voorzitter merkt op dat vele leden reageren op de duurzaamheidparagraaf, waar terecht aandacht voor wordt gevraagd. De mobiele devices die vervangen worden, worden geschoond en gecertificeerd. De afgestoten apparatuur kan worden gerecycled om de grondstoffen te hergebruiken. De apparatuur kan ook geschikt gemaakt worden voor hergebruik door andere organisaties en spreker zegt toe dit na te gaan.
De heer Konings voegt toe dat de devices worden vervangen omdat de huidige apparaten technische verouderd zijn en geen updates meer kunnen ontvangen. Hierdoor is de beveiliging niet gegarandeerd en laptops gaan vaker stuk. Er is nagegaan of collectieve inkoop voordelen biedt, maar dat is niet het geval.

De voorzitter neemt de suggestie van de heer Schouffoer over om bij de nieuwe bestuursleden eerst te inventariseren wie behoefte heeft aan nieuwe apparatuur, zolang de oude apparaten voldoen aan de veiligheidseisen.
De heer Konings voegt toe dat indien mogelijk de apparaten op een later tijdstip zullen worden vervangen. Qua levensduur en kosten wordt er een optimale afweging gemaakt.

De aanvraag wordt doorgeleid als hamerstuk naar de VV.

4.H.06Zienswijze programmabegroting Aquon 2019

De heer Van den Berg is positief over de vooruitgang die bij Aquon is geboekt nadat hierover meerdere keren gesproken is. De randvoorwaarde voor één locatie wordt in de zienswijze opnieuw uitgesproken, maar het besluit hierover lijkt telkens te worden uitgesteld en uitstel mag niet tot afstel leiden.

De heer Lont had dezelfde opmerking en vraagt wanneer te verwachten is dat er overgegaan wordt naar één locatie.

Volgens hoogheemraad Smits moet er formeel nog een besluit genomen worden om naar één locatie over te gaan. Het bestuur van Aquon is hier wel voorstander van. Spreker heeft zijn invloed aangewend om het besluit hierover in 2018 te laten plaatsvinden, maar dit is niet gelukt. Het definitieve besluit zal door het bestuur in 2019 worden genomen. Spreker sluit niet uit om de directeur van Aquon uit te nodigen voor de commissie om tekst en uitleg te geven over de gang van zaken bij Aquon.
Mevrouw Eekhout vraagt wat de reden is van de vertraging.
Hoogheemraad Smits antwoordt dat er hard gewerkt wordt om de kwaliteit van Aquon te verhogen en de organisatie competitief te laten worden met commerciële bedrijven. Dit lijkt te lukken gezien de omzetverhoging. De optie voor de nieuwe locatie is een brandweerkazerne.
Mevrouw Eekhout zegt dat de brandweerkazerne driekwart jaar geleden ook al in beeld was.
Hoogheemraad Smits zal dit in komende bestuursvergadering aan de orde stellen en de commissie hierover informeren.

De zienswijze wordt doorgeleid als hamerstuk naar de VV.

4.H.07Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 – aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau

Mevrouw Eekhout merkt op dat de aanwijzing van de vestigingsplaats van het hoofdstembureau geen probleem is. Wat gebeurt er echter met de leerpunten die in bijlage 1 in het plan van aanpak worden genoemd? Spreekster vraagt een toelichting op pagina 20 van de bijlage waarin de zinsnede staat: 'Vermijd dat alle stellingen afgezet worden tegen geld. Dit straalt uit dat het waterschap duur is.' Als dit de input aan de Unie is, die de verkiezingen zal organiseren, heeft dit een sterk politieke lading. De kiezers kunnen naar de stembus gaan om dit zelf te bepalen. Kiezers moet informatie geboden worden om hierover een keuze te kunnen maken. Bij bepaalde taken van de waterschappen moeten de kosten benoemd worden en deze passage moet herschreven of verwijderd worden.

Tijdens de vorige verkiezingen was de vorige dijkgraaf zichtbaar in actie, maar niet de personen waarop de kiezers konden stemmen. De heer Nanninga zou graag zien dat dit anders wordt aangepakt. Spreker betreurt het dat het elektronische stemmen in 2019 nog niet aan de orde is.

De heer Lont vraagt waarom er geen reservering is opgenomen voor de verkiezingen, zoals de Waterwet voorschrijft. Er wordt genoemd dat onderzocht wordt of er gebruikgemaakt zou kunnen worden van de BPR, de registratie persoonsgegevens van de gemeenten, maar dat dit nu geregeld zal worden via de GBA. De GBA bestaat echter niet meer en is vervangen door de BPR.

Als antwoord op de opmerking van mevrouw Eekhout antwoordt de voorzitter dat de waterschappen transparant moeten zijn over de kosten. Als dit leerpunt op deze wijze geïnterpreteerd wordt, is dit niet de bedoeling. In de stemwijzer is het belangrijk om niet alleen de kosten te benoemen, maar juist ook de thema's duurzaamheid en circulaire energiebronnen.

De voorzitter neemt nota van de opmerking van de heer Nanninga, omdat het belangrijk is dat zichtbaar wordt wie de kandidaten zijn voor het bestuur. Delfland zal een volstrekt neutrale rol moeten innemen en de communicatie van Delfland zal vooral gericht zijn op opkomstbevorderende maatregelen. De politieke partijen zijn zelf aan zet om hun standpunten te communiceren.

Bij interruptie zegt de heer Nanninga dat in het kieskompas mogelijk zal worden opgenomen dat Water Natuurlijk voorstander is van de gekozen dijkgraaf. Mocht dit wel het geval zijn, is het belangrijk dat de dijkgraaf veel in beeld is.
Mevrouw Eekhout vraagt hoe de input wordt opgehaald door de Unie van de individuele waterschappen en de partijen die zich verkiesbaar stellen.
De Unie, de VNG en het IPO hebben volgens de voorzitter eind vorig jaar een brief gestuurd en gevraagd in hoeverre het verkiezingsproces gemoderniseerd kan worden. Minister Ollongren heeft in februari per brief geantwoord dat de discussie verder wordt vervolgd met de VNG. Het ligt niet in de verwachting dat het verkiezingsproces volgend jaar digitaal kan worden uitgevoerd. De discussie over de bijdrage van de vergoeding aan gemeenten vindt momenteel plaats, waarin de Unie van Waterschappen een leidende rol speelt. De voorzitter hoopt op een lagere vergoeding dan die in 2015.
Mevrouw Niemeijer voegt toe dat de 23.8 miljoen euro zoals tijdens de vorige verkiezing door de gemeenten in rekening is gebracht, ter discussie is gesteld. Het ministerie van BZK heeft aangegeven dat ook de organisatie van een referendum in rekening wordt gebracht. BZK beschouwt de waterschapsverkiezingen als een soort referendum. De Unie heeft bij de onderhandelingen met BZK ingezet op een vergoeding van 8 miljoen euro.
Het autorisatiebesluit betreft de BPR en niet de GBA. Er is een autorisatiebesluit vastgesteld waarin een waterschap een BPR mag bevragen, maar dit zou niet gelden voor waterschapsverkiezingen. De Unie is hierover in gesprek en er wordt een aangepast autorisatiebesluit verwacht, waarin de waterschappen in de eigen BPR de controles kunnen uitvoeren.

Dit document wordt doorgeleid als hamerstuk naar de VV.

5. Ingekomen stukken

5.01 Bezwaarschriftencommissie AWB Delfland/Jaarverslag 2017

De heer Kuijvenhoven constateert dat de conclusies en aanbevelingen laten zien dat er sprake is van enige wrijving is tussen de uitkomsten van de commissie en Delfland. Delfland stelt zich terughoudend op ten aanzien van de adviezen en voorstellen van de commissie. Er wordt een voorbeeld aangehaald waaruit blijkt dat Delfland formalistisch handelt en dat er meer naar de inhoud gehandeld zou kunnen worden. Spreker vraagt een toelichting, omdat een constructieve houding naar klanten belangrijk is met inachtneming van de regels die gehanteerd moeten worden.

De heer Lont is positief dat er een betrekkelijk klein aantal bezwaarschriften is ingediend, waaruit wellicht kan worden geconcludeerd dat de besluitvorming op correcte wijze plaatsvindt. Spreker heeft eveneens de vraag in hoeverre er op meer klantvriendelijker wijze geacteerd kan worden en zaken vooraf telefonisch kunnen worden afgehandeld ‘aan de voorkant’.

De heer Van den Berg mist een oplegnotitie met het standpunt van het college. De bezwaarschriftencommissie geeft een concreet advies en het is niet duidelijk of het college het advies overneemt.

De voorzitter zegt dat het college dit document nog niet heeft behandeld en zegt een oplegnotitie met het standpunt van het college toe. Spreker is er voorstander van om kritische geluiden te verwelkomen.

Dit punt zal eerst worden besproken in het college en daarna opnieuw geagendeerd worden voor de komende commissievergadering.

5.02 RBG: Rapportage prestatiecontract 1e kwartaal 2018

Geen opmerkingen.

5.03 Reactie Provincie op Begroting 2018 Delfland

Geen opmerkingen.

5.04 RBG: concept jaarrapport 2017

De heer Hombergen heeft op pagina 18 gelezen dat 824 klanten nog geen deelbetaling hebben verricht. Dit betreft 4% van het aantal klanten. 0,25% is oninbaar gebleken. Spreker vraagt of het de verwachting is dat dit laatste percentage gelijk zal blijven.

Hoogheemraad Smits antwoordt dat geprobeerd wordt de vorderingen te incasseren en dat dit in veel gevallen ook lukt, maar 0,25% is inderdaad oninbaar gebleken. Het betreft geen extreem hoog bedrag. Het ligt in de verwachting dat dit percentage zo blijft.

De heer Hombergen zal hierop terugkomen.

5.05 Beantwoording schriftelijke vragen PvdA over publiekscommunicatie Gemeenlandshuis

De heer Hombergen acht het positief dat het college tijdens de bespreking van de Kadernota heeft gezegd dat awareness een van de hoogste prioriteiten is. Awareness had bij de bouw meegenomen kunnen worden en spreker betreurt het dat er niets op dit vlak is gerealiseerd. Tijdens de verkiezingen is het belangrijk dat Delfland kan laten zien wat er vanuit het Gemeenlandshuis gebeurt en spreker wil graag een antwoord van het college hierop.

De heer Nanninga zegt dat er tijdens de bouw en renovatie veel aandacht is besteed aan de tuin om het waterbewustzijn via de tuin te vergroten. Hierin is door verschillende leden van de VV veel tijd gestoken. Het is spijtig dat hiervan weinig is terug te zien. Spreker biedt de voorzitter een zaag aan om de slagboom bij de ingang te halveren.

De voorzitter antwoordt dat er mogelijkheden zijn om meer met dit gebouw te doen, maar dat plannen hiervoor nog niet volledig zijn uitgewerkt. Er zijn ideeën voor beide kanten van het gebouw om op ludieke wijze het belang van water tot uitdrukking te brengen. Spreker neemt het beroep op urgentie van beide sprekers graag over. De slagboom is aangebracht om verkeersveiligheidsredenen en omdat er grote investeringen zijn gedaan. De slagboom zou een belemmering kunnen zijn terwijl Delfland een open organisatie wil zijn en wellicht zijn er andere oplossingen dan een slagboom mogelijk.

De heer Hombergen bedankt voor het antwoord en de welwillende houding van de voorzitter om publiekscommunicatie en awareness vanuit het Gemeenlandshuis beter te kunnen benutten. Spreker doet de suggestie om VVV-gidsen uit te nodigen om hun te vertellen wat er gebeurt vanuit het Gemeenlandshuis, zodat deze gidsen de ambassadeurs kunnen worden.

5.06 Haalbaarheidsstudie keuze opslag Delflands Oud Archief

Geen opmerkingen.

6. Rondvraag en sluiting

De heer Nanninga bedankt de voorzitter voor zijn wittebroodscommissie.

De voorzitter sluit de vergadering om 12.10

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering d.d. 4 september 2018.

dhr. dr. P.H.W.M. Daverveldt mevr. mr. A.J. Buisman

COMMISSIE STEDELIJK WATER EN WATERSYSTEEM

Delft, 19 juni 2018

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Stedelijk Water en Watersysteem, tevens **conceptverslag** van de vergadering op 19 juni 2018 over het aan haar voorgelegde voorstel van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering op 5 juli 2018.

Aanwezig:

dhr. mr. M.A. Houtzager	hoogheemraad, voorzitter
mevr. drs. A.C.J. Jans RC	hoogheemraad
dhr. J.B. van den Berg	Ongebouwd
dhr. drs. L.W. Nanninga	Water Natuurlijk
dhr. J.H. Heijboer	AWBP
dhr. dr. P.A. Boot	PvdA
mevr. mr. Th. Eekhout	VVD
dhr. ing. L.G. Boekesteijn	Integer Liberaal
mevr. drs. M.E.H. Koop	CDA
dhr. T. van Heijningen	Bedrijfsgebouwd
dhr. H. Roeten	CU-SGP
dhr. F.M. Hoynck van Papendrecht	50plus
mevr. mr. A.I.L. Kooiman	secretaris

Afwezig:

mevr. P.J. Brocke	PvdD

Locatie: vv-zaal

01. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent om 13.30 uur de vergadering en heet iedereen welkom.
Hij deelt mee dat de volgende keer wordt vergaderd in de Vijverzaal.
De heer Heijboer wil vragen stellen over het hamerstuk (04.H.04) van het peilbesluit.
De heer Boot wil graag de ontwikkeling rondom de Noord Boulevard bespreken (05.I.07).
De heer Nanninga wil vragen stellen over kroos 05.I.02 en over graskarpers (05.I.04)
Met deze wijzigingen wordt de agenda vastgesteld.

02. Vaststellen notulen van de vergadering van 24 april 2018, inclusief toezeggingenlijst

De heer Roeten vraagt zich af of bijlage 3 uit het verslag niet bij de commissie BOB thuishoort. De voorzitter antwoordt dat het nu al is opgenomen in het verslag en dat hij dan die commissie het verslag ter lezing aanbeveelt.
Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

03. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

03.a Terugkoppeling uit de Uniecommissies

Er zijn geen terugkoppelingen uit de Uniecommissies.

04.B Bespreekstukken

04.B.01 Concept Kadernota 2019

De heer Nanninga leest bij 3.3 (pagina 14) dat er 400.000 euro aan de gemeenten is betaald ter stimulering van klimaatadaptatie. Hij vraagt om welke maatregelen het gaat en hoe particulieren, bijvoorbeeld boeren en ondernemers, van deze regeling gebruik kunnen maken.
De heer Heijboer leest in 4.1 (pagina 10) dat bij waterplannen met gemeenten wordt samengewerkt. Hij vraagt of er goede afspraken zijn gemaakt over vaste percentages waterberging zodat er niet achteraf dure maatregelen moeten worden genomen.
Hij leest verder (pagina 13) dat er de komende jaren een bovengemiddeld aantal oevers gaat worden aangepakt en vraagt of dat gevolgen krijgt voor de organisatie.
De heer Van den Berg vraagt wat er klimaatadaptief is aan bloemrijke dijken.
Hij wil graag een toelichting op de subsidieregeling voor ecologische verbeteringen voor particulieren. Ten slotte mist hij in de Kadernota de investeringen die de komende jaren zullen worden gedaan voor de N468 van Schipluiden naar Maasland en hij vraagt een toelichting.
De heer Van Heijningen stelt dat de zoetwatervoorziening wel op peil moet blijven als de tuinders hun brijnlozingen verder gaan afbouwen. Hij leest dat zou worden gestopt met doorspoelen (3.2.1). De voorzitter antwoordt dat dat een vraag is voor de commissie GSG.
De heer Boekesteijn hoort van mensen in De Lier (rondom de Julianastraat, Rijnstraat) dat ze er niet gerust op zijn dat het gemaal daar wel sterk genoeg is als het erop aankomt. Hij is ter plaatse wezen kijken bij de zware buien van onlangs en zag dat het pompvermogen inderdaad niet indrukwekkend was. Hij vraagt een toelichting.
De heer Roeten vraagt hoe door Delfland wordt omgegaan met de verdichtingsopgave van 100.000 huizen in de zuidelijke Randstad (2.2).
Hij vraagt verder wat de maatregelen voor de organisatie inhouden en hoe de ICT-systemen daarvoor worden ingezet.
Hij vraagt verder hoe met Omgevingsmanagement wordt omgegaan als dat roosterproblemen geeft. (3.3).
Ten slotte lijkt het erop dat Delfland gemotoriseerd vaarverkeer stimuleert en hij vraagt of er wel voldoende rekening wordt gehouden met de gevolgen daarvan voor de waterkeringen, waterkwaliteit en flora en fauna.
Mevrouw Koop vraagt hoe Delfland de arbeidsmarktontwikkeling ziet, met name wat betreft het Omgevingsmanagement. Verder vraagt ze hoe omgegaan wordt met de cyber- en terreurdreiging.
Ze vraagt verder of er mogelijk een tandje bij te zetten is wat betreft de klimaatadaptatie, gegeven het belang van die ontwikkeling. Daarbij hoort ook extra aandacht wat betreft awareness. Ook vanwege de aankomende verkiezingen.
Ze wijst er verder op dat die extra aandacht ook goed kan worden gecombineerd met het recreatieve gebruik van het gebied (varen, hengelen, wandelen).
De heer Boot begrijpt dat nog niet goed kan worden uitgelegd wat de gevolgen van de nieuwe klimaatscenario's zijn voor inundatie, maar hij vraagt wat daarbij het plan van aanpak zal zijn en hoe daarover zal worden gecommuniceerd als de waterveiligheid procesmatig omlaaggaat.
Verder leest hij op pagina 25 dat de investeringen voor dijkversterking omlaag zullen gaan, maar in de gegeven cijfers voor 2019 gaan ze juist omhoog.

De voorzitter antwoordt dat er geen vaste norm te geven is voor waterberging in bouwplannen. Delfland baseert die oppervlakte op een watersysteemanalyse en die verschillen van gebied tot gebied. Bij meer verharding zal er meer waterberging nodig zijn. Gemeenten zijn ook op de hoogte van die situatie per polder en er wordt vooraf met de gemeente overlegd bij een bouwaanvraag.
Bloemrijke dijken dragen inderdaad niets bij aan klimaatadaptatie. Hij heeft het desondanks wel willen opnemen in de tekst omdat het bij het, voor hem, ideale vergezicht van de dijk, namelijk 'de multifunctionele dijk', hoort.
De N468 is in het verbeteringsprogramma opgenomen (in het bulkkrediet) en met gemeente en provincie zal dit jaar tot een uitvoeringsovereenkomst worden gekomen. De provincie is daar dan voor verantwoordelijk, maar Delfland geeft daarin mee wat de eisen zijn en ziet erop toe dat daaraan wordt voldaan. Hij zegt toe dat hij het punt volgende week bij zijn overleg met de heer Vermeulen (gedeputeerde provincie) zal bespreken.
De voorzitter antwoordt verder dat Delfland met zorg naar de verdichtingsopgave kijkt. Hij meldt dat met de provincie nu wordt onderzocht hoe die woningbouw klimaatadaptief zo goed mogelijk kan worden uitgevoerd. De resultaten van dat onderzoek worden gebruikt om in het beleid en het toetsingskader van de provincie op te nemen waarna ze een plaats krijgen in de omgevingsvisies van gemeentes.
Personeel en veiligheid, anders dan de hoogwaterveiligheid, hoort thuis in de portefeuille van de dijkgraaf.
Hij onderschrijft de opmerking dat de awareness bij klimaatadaptatie van groot belang is en daar niet alleen, maar bij diverse andere inhoudelijke onderwerpen. Hij vindt ook dat bij de komende verkiezingen daaraan inderdaad weer de nodige aandacht moet worden besteed.
De voorzitter antwoordt ten slotte dat de uitgaven bij waterveiligheid zullen dalen, maar dat er in 2019 nog een piek is vanwege de extra inspanning bij de regionale keringen. Hij maakt ook een voorbehoud voor de nieuwe normering die mogelijk tot verhoging of verdere verlaging kan leiden.

Pfh Jans antwoordt dat de subsidieregeling Lokaal water voor ecologische waterkwaliteit voor gemeenten al is uitgewerkt en niet kan worden uitgebreid naar particulieren. Bij een verdere uitwerking liggen dan agrariërs het meest voor de hand. Overigens is hier geen sprake van nieuw beleid. Het geheel is in lijn met het WBP. De VV is hierover in augustus 2015 geïnformeerd
De heer Nanninga merkt op dat er dan beter agrariërs kan staan in de tekst.
De heer Hoynck van Papendrecht zou het dan uitbreiden naar bedrijfsleven.
Pfh Jans antwoordt dat daar eerst over moet worden nagedacht omdat het waarschijnlijk financiële consequenties heeft.
De portefeuillehouder antwoordt verder dat er meer watersysteemanalyses worden uitgevoerd, maar dat die verschillend van omvang en verschillend in complexiteit zijn.
Bij de gemeente Westland is sprake van een aantal projecten waarbij de effecten op het watersysteem ook meegenomen worden. Onder andere de Noordelijke Randweg en de waterberging onder het parkeerterrein aan de Rijnstraat. Ze zegt toe naar de werking van het gemaal te kijken.
Er moet worden geïnvesteerd in omgevingsmanagement omdat er veel wordt samengewerkt met partijen en het ook bij gebiedsprocessen een goed hulpmiddel is.
Tot slot zegt de portefeuillehouder dat Delfland niet het gemotoriseerd vaarverkeer stimuleert, maar dat regie op vaarrecreatie wel onderdeel is van het coalitieakkoord. Na de openstelling van de Strijp voor gemotoriseerd vaarverkeer in 2017, wordt gemonitord wat daarvan de ecologische gevolgen zijn.

04.B.03 Bodemdalingsstrategie Delfland

De heer Heijboer vraagt hoe de watertoets inzetbaar is om bodemdaling te voorkomen.
Hij vraagt verder of het verschil van 6 meter (pagina 7) wel klopt.
De heer Nanninga vraagt wat Delfland gaat doen als de NAM aanklopt.

De heer Van den Berg leest dat er in een vijftal polders veenpakketten zitten, maar hij weet dat er in het beheersgebied van Delfland veel meer polders met veen zijn afgewisseld met kreekruggen en kleilagen.
Verder leest hij dat er met natuurorganisaties naar oplossingen zal worden gezocht. Hij benadrukt dat er ook vooral gebruik zou moeten worden gemaakt van het praktische inzicht dat veel agrariërs hebben wat dat betreft.
Verder meldt hij dat er veel meer onderzoek is gedaan dan het stuk vermeldt. En hij verwijst daarvoor naar Zegwaard.
Hij meldt verder dat de nutriënten die vrijkomen bij veenoxydatie niet voor 75% naar oppervlaktewater uitspoelen omdat veenoxydatie 's zomers optreedt waardoor de nutriënten voor een belangrijk deel weer worden opgenomen door de gewassen.
Hij meldt verder dat in Midden-Delfland vijf veehouders onderwaterdrainage hebben aangelegd en ook aandacht daarvoor hebben gevraagd bij Delfland. Hij vindt het jammer dat destijds geen nulmeting is uitgevoerd omdat dan nu meer bekend zou zijn over die mogelijke maatregel.
Ten slotte vraagt hij wat het effect van de grondwateronttrekking bij de A4 op de bodemdaling is.
De heer Boekesteijn vraagt wat de invloed op bodemdaling van de nieuwe wijk Eijkhof in De Lier is. Hij constateert dat nog geen conclusie is getrokken, maar dat de gemeente al voorbereidingen treft voor de volgende nieuwe wijk.
De heer Roeten vraagt hoeveel tijd de uitwerking van dit beleid gaat krijgen. Hij vraagt verder hoe de watertoets hierbij een rol gaat spelen en de handhaving daarop.
Mevrouw Koop is tevreden met dit begin, maar vraagt wat de doelen zijn en wanneer die moeten worden bereikt. Verder leest ze dat er veel aandacht is voor de landelijke gebieden, maar ze vraagt wat er in de stedelijke gebieden speelt.
Ten slotte vraagt ze welke invloed het gasveld in Monster op de bodemdaling heeft.
De heer Boot is blij met het stuk en stelt voor om het een stap verder te helpen met een debat in de VV.
Hij mist nog de relatie met de klimaatagenda. In het klimaatakkoord probeert men het landgebruik mee te nemen en te kijken of het vernatten van veengebied mogelijk helpt. Hij refereert aan een recente bestuurdersconferentie in Friesland waar dat punt op de agenda stond. Mogelijkerwijze kan dan in dat verband een proef in Delfland plaatsvinden.
Verder mist hij het verband met de volksgezondheid die mogelijk een rol speelt omdat het ook om grondwater in stedelijk gebied gaat.
Hij ziet verder dat grondwateronttrekking in de vergunningen niet wordt meegenomen. Hij acht het denkbaar dat dat wel gebeurt en om het dan in te zetten als extra instrument om mee te sturen.
Ten slotte constateert hij dat oplegnotitie en bodemdralingsstrategie nog niet helemaal met elkaar sporen en hij vraagt welke van de twee als leidend moet worden beschouwd.

Pfh Jans antwoordt dat als een ontwikkeling niet past binnen het bestemmingsplan, er verplichte consultatie van Delfland plaatsvindt.
Ze antwoordt verder dat als de NAM aanklopt, er goed moet worden gekeken wat dat betekent voor het gebied en dat in de vergunningsprocedure de eisen ter sprake komen waaraan moet worden voldaan.
De heer Nanninga vraagt waarom niet bij voorbaat nee kan worden gezegd.
Pfh Jans antwoordt dat Delfland in principe elke vergunningaanvraag in behandeling moet nemen.
Ze antwoordt verder dat ze uiteraard ook graag gebruik maakt van de kennis van agrariërs en dat ze weet dat in Zegveld met de Universiteit van Wageningen en Deltares al de nodige kennis is opgedaan, ook met onderwaterdrainage. Ze meldt dat vier waterschappen lid zijn van het Platform Slappe Bodem.
De uitwerking zal tijd kosten omdat met twaalf gemeentes moet worden samengewerkt. Ze kan nog niet zeggen hoeveel doorlooptijd dat kost en wat precies de doelstellingen zullen zijn.
De voorzitter stelt voor om het stuk met een vervolgprocedure in de VV te brengen.
Pfh Jans antwoordt verder dat de relatie met volksgezondheid eerder bij de provincie thuishoort die over de kwaliteit van het grondwater gaat en over de grote onttrekkingen daarvan.

Ze antwoordt verder dat er bij de A4 geen probleem is omdat het onttrokken grondwater weer wordt teruggepompt.
De voorzitter vult aan dat tot een retourbemaling is besloten omdat anders een probleem met bodemdaling zou kunnen optreden. Nu is dat niet het geval en met Rijkswaterstaat is afgesproken dat zij monitoren en regelmatig terugkoppelen.
Pfh Jans antwoordt dat ze moet corrigeren wat betreft de NAM: die moet voldoen aan de eisen die in het watertoetsproces worden gesteld. Delfland verleent daarvoor niet een vergunning.
Ze antwoordt ten slotte dat in de vertaling van strategie naar beleid duidelijker zal worden wat de verbanden zijn en wat de status wordt in de Omgevingswet die ook nog in wording is. Nu is het nog zo dat bij een ontwikkeling in een gebied die niet past binnen het bestemmingsplan, het desbetreffende plan voorde watertoets voorgelegd wordt.

Het voorstel wordt, aangevuld met een vervolgprocedure, als hamerstuk aan de vv voorgelegd.

04.B.09 Waterkwaliteitsrapportage 2017

De heer Nanninga leest dat er veel gebeurt. Hij vraagt wat dat precies is en hoe daarbij de samenwerking met de provincie verloopt.
Verder vraagt hij of Delfland rekening houdt met de nieuwe methode van STOWA waarin een systeemanalyse wordt gemaakt waaruit de ecologische sleutelfactoren worden afgeleid. Ten slotte vraagt hij of Delfland ook precies bijhoudt waar wanneer gebaggerd wordt.
De heer Heijboer leest dat Delfland niet verantwoordelijk zou zijn voor exoten (7.1), maar leest ook in het beleid dat exoten een integraal onderdeel zouden moeten zijn van de manier waarop het waterschap met flora en fauna omgaat. Hij vraagt wanneer dat beleid verwacht kan worden en of daarbij afgestemd gaat worden met de buurwaterschappen.
De heer Van den Berg pleit voor het goed op orde houden van de slootdiepte door baggeren met de baggerpomp omdat dat niet alleen goed is voor de waterafvoer als dat nodig is, maar ook positief uitwerkt op de waterkwaliteit. Daarbij komt dat de nutriënten bij het verwerken van de bagger op land weer worden hergebruikt.
Verder pleit hij voor het saneren van riooloverstorten indien mogelijk.
Ten slotte stelt hij expliciet de vraag of de waterkwaliteit positief wordt beïnvloed door de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
De heer Van Heijningen vraagt of de schade door exoten in kaart is gebracht en is uitgezocht in hoeverre die beheersbaar is.
De heer Roeten vraagt waarom er geen aandacht is in het stuk voor vislood.
Mevrouw Koop leest dat er spanning zit tussen waterplanten die goed zijn voor de waterkwaliteit, maar tegelijk de waterafvoer hinderen en vraagt een toelichting hierop.
Verder vraagt ze of het kroosprobleem mogelijk om kan worden gezet in een kans omdat het goed zou kunnen dienen voor veevoeding.
De heer Boot leest dat er vertrouwen is in het halen van de doelen, maar ziet ook diverse blokjes al jaren rood blijven. Hij vraagt of het niet mogelijk is om daaraan een keer een groene creatieve sessie te wijden om te kijken of die problemen oplosbaar zijn.
Verder vraagt hij of het niet mogelijk zou kunnen worden gemaakt, zoals in Leeuwarden wel het geval is, om in de stad (Den Haag of Delft) de mogelijkheid te bieden om te zwemmen. Dan zou het water veel meerwaarde voor de burger kunnen hebben.

Pfh Jans antwoordt dat er veel projecten aankomen en in uitvoering zijn. Ze noemt onder andere natte ecologische zones, takkenbossen onder water, de plas Molenweg. Verder wordt er gewerkt aan floatlands, drijvende eilanden met planten waarvan de wortels in het water hangen.
Bij die projecten wordt samengewerkt met de provincie en gemeenten om van draagvlak verzekerd te zijn.
De heer Nanninga vraagt hoe het met de verantwoordelijkheidsverdeling voor de Schie zit.
Pfh Jans antwoordt dat de provincie daarvoor verantwoordelijk is, maar dat Delfland de waterkwaliteit meeneemt in de waterkwaliteitsrapportage.

Ze antwoordt verder dat er gewerkt wordt met de door de STOWA ontwikkelde Ecologische Sleutelfactoren. Deze zijn nog niet voldoende doorontwikkeld voor meting. Daarvoor wordt nu nog de EBEO-methode gebruikt.
Delfland heeft een baggercyclus van acht jaar, waarbij telkens wordt gemeten wat de diepte is en pas ingegrepen wordt als de norm wordt overschreden.
Er is nog geen afzondelijke nota Exoten. Het huidige beleid is vastgesteld in de nota Vis, die in 2012 vastgesteld is. Er wordt samengewerkt met andere waterschappen om de kennis daarover te delen.
Riooloverstorten zitten niet in haar portefeuille.
Er wordt gewerkt aan de natuurvriendelijke oevers, maar er wordt nog niet wordt voldaan aan de doelen voor 2020.
De heer Van den Berg vraagt of de portefeuillehouder kan aangeven wat de invloed op de waterkwaliteit is van de natuurvriendelijke oevers.
Pfh Jans antwoordt dat ze dat nu niet kan, maar ze zegt toe de resultaten van natuurvriendelijke oevers verder te zullen toelichten in relatie tot ecologische oppervlaktewaterkwaliteit. Ze stelt voor te zijner tijd ook weer eens een informatieve vv over waterkwaliteit te houden.
Ze antwoordt verder dat ze over exotenschade nog geen informatie heeft.
Wat betreft vislood deelt de portefeuillehouder mede, dat dit niet in detail is meegenomen in deze rapportage omdat de norm voor chemische waterkwaliteit ten gevolge van vislood nergens wordt overschreden in Delfland. Ze geeft aan dat in samenwerking met onder andere Sportvisserij Nederland wel gewerkt wordt aan het afbouwen van het gebruik van vislood.
Ze antwoordt verder dat als aan de KRW-normen wordt voldaan ook het kroosprobleem zou moeten zijn opgelost en het dan ook niet meer als veevoer kan worden gebruikt.

04.H Hamerstukken

04.H.04 Peilbesluit A16

De heer Nanninga leest dat er geen kosten aan het peilbesluit zijn verbonden voor Delfland, maar zou toch graag willen weten wat het kost en of er sprake is van bodemdaling.
De heer Heijboer leest dat plaatselijk het peil wordt verlaagd en vraagt of dat tot bodemdaling kan leiden, risico op zoute kwel geeft of tot opbarsten van de bodem kan leiden. Hij vraagt verder of met de peilverlaging het waterbergingsprobleem is opgelost.
Pfh Jans antwoordt dat het om een kleine oppervlakte gaat in de oksel tussen A13 en A16. De eigenaar beraadt zich nog over de bestemmingen van de grond en de gevolgen.
Delfland is akkoord gegaan met de ophoging en de peilaanpassing omdat het watersysteem van de A16 is gescheiden van de Schieveense polder. Zo zijn er geen gevolgen voor waterberging en zoute kwel.
Het voorstel blijft een hamerstuk.

04.H.08 Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder

Mevrouw Eekhout vraagt of het om een overschrijding van 10% van het budget van 231.000 euro gaat en hoe dan wordt gekomen tot het bedrag van 85.000 euro, of dat het om een rechtmatigheidsprobleem gaat.
De heer Van den Berg roept in herinnering dat het project al loopt sinds 2013 en dat het een beetje lijkt op een stapeling van dingen. Hij vraagt om een toelichting en wil weten of dit dan ook de laatste stap is in het proces.
Pfh Jans antwoordt dat het geen rechtmatigheidsprobleem is en dat de extra kosten ook niet als onvoorzien kunnen worden beschouwd. Die 10% van de bouwsom van 2,3 miljoen euro is nog niet aangesproken. Het zijn bouwkundige tegenvallers en uitloop van de bouwtijd.

Het gemaal is ondertussen gebouwd en operationeel. Als in de VV van 5 juli positief kan worden besloten dan kan het materiaal voor de afbouw van de inlaat worden besteld en is het werk klaar. Destijds had dat al in de Burap van 2017 moeten worden meegenomen maar dat is niet gebeurd. Het voorstel blijft een hamerstuk.

05. Ingekomen Stukken

05.02 Stand van zaken kroos 2018

De voorzitter stelt voor dit agendapunt niet meer te behandelen omdat het eerder al voldoende aan de orde is geweest. De commissie stemt daarmee in.

05.04 Beantwoording schriftelijke vragen van WN, AWPD en Natuurterreinen over graskarpers

De heer Nanninga vraagt om de beantwoording van deze vragen komende donderdag mee te nemen naar het VBC-overleg. Wil van den Ende neemt daaraan deel namens de portefeuillehouder. Pfh Jans gaat daarmee akkoord. [1]

05.05 Zesjarig aalonderzoek resultaten 2017

De heer Heijboer leest dat dit onderzoek vooral betrekking heeft op het gemaal Schoute en vraagt of de Monstersche Sluis ook kan worden ingezet voor vismigratie naar de boezem.
Pfh Jans zou graag een toezegging doen, maar wil eerst beter weten hoe de sluis werkt, onder andere wat betreft zoutindringing.

05.07 Informeren van de Commissie SWW over de initiatieven ter plaatse van de Noord Boulevard in Scheveningen

De heer Boot dankt voor het samenvatten van de oude afspraken. Hij is een beetje bezorgd dat dit nieuwe initiatief het geheel verder compliceert. Hij zou daarom ook niet willen afwachten en achteraf willen herstellen en voorkomen, maar juist vooraf duidelijk kenbaar willen maken wat voor Delfland de minimumvereisten zijn.
Niet alleen omdat er alweer over de volgende parkeergarage bij de Vuurtorenweg wordt nagedacht door de gemeente, maar ook omdat de directeur-generaal van het ministerie per brief heeft aangegeven dat voor hem de basiskustlijn alleen een signaleringwaarde heeft en er alleen zand wordt gesuppleerd als het ministerie dat nodig en wenselijk acht.
Mevrouw Koop sluit aan met de opmerking dat er veel gebeurt bij Scheveningen en dat het daarom verstandig zou zijn om het geheel eens integraal te beschouwen in een breder kader.
De voorzitter antwoordt dat hier weer de multifunctionele dijk aan de horizon opdoemt en dat Delfland zal moeten zoeken hoe te handelen bij de toenemende druk op de ruimte.
Hij refereert aan de integrale afspraken die eerder over Scheveningen zijn gemaakt waarin ruimte is gevonden in de basiskustlijn. Hij licht toe dat dit weliswaar een signaleringspunt betreft, maar dat dit betekent dat de veiligheid dan nog niet in het geding is. Binnen een paar jaar moet dan tot versterking (zandsuppletie) worden overgegaan net als bij de norm voor de andere primaire keringen het geval is.
Hij is het met de sprekers eens dat er nu een overleg met de gemeente Den Haag moet komen en hij zegt toe dat dat naast regulier ambtelijk nu ook bestuurlijk gaat gebeuren nu de wethouder

[1] Na nader beraad ziet pfh Jans hier in samenspraak met de heer Nanninga vanaf. De vragen en antwoorden worden vogens het reguliere proces in de VV van 4 juli a.s. ingebracht.

voor Scheveningen (de heer Revis) bekend is in het nieuwe college. In dit geval is de gemeente ook het goede loket omdat daar de wens van de parkeergarage en tunnel vandaan komt.
Hij zal dan het onderwerp over het hele gebied inclusief haven en Kijkduin ter sprake brengen, waar plannen voor het omklappen van de waterkering en voor een parkeergarage bestaan.
Ten slotte stuurt hij over Kijkduin nog een notitie naar de commissie.

0.6 Rondvraag en sluiting

De voorzitter sluit om 16.00 uur de vergadering.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie Stedelijk Water en Watersysteem d.d. 4 september 2018.

De Voorzitter,	De Secretaris,
dhr. mr. M.A. Houtzager	mevr. mr. A.I.L. Kooiman

COMMISSIE GEZOND, SCHOON EN GEZUIVERD WATER

Delft, 19 juni 2018

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water, tevens **conceptverslag** van de vergadering op 19 juni 2018 over de aan haar voorgelegde voorstellen van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering op 5 juli 2018.

Aanwezig:	
mevr. I.J.A. ter Woorst	hoogheemraad, voorzitter
dhr. J.W.A. van Olphen	hoogheemraad, vicevoorzitter
dhr. drs. P.J.R. Baeten	secretaris
dhr. P.J. van Adrichem	categorie ingezetenen, VVD
dhr. drs. ing. M.W. Belt	categorie ingezetenen, Water Natuurlijk
dhr. mr. P. van den Berg	categorie bedrijven
mevr. M.J.T. van der Burg-van Leeuwen	categorie ongebouwd
mevr. J. Govers	categorie natuurterreinen
dhr. P.J. de Haan	categorie ingezetenen, AWP Delfland
dhr. ing. P.J. Hofman	categorie ingezetenen, ChristenUnie-SGP
dhr. M.H.P. Jansen	categorie ingezetenen, CDA
dhr. J. de Nooy	categorie ingezetenen, Integer Liberaal
dhr. drs. A.P. Ranner	categorie ingezetenen, PvdA
dhr. J.G.M. Schouffoer MPA	categorie ingezetenen, AWP Delfland
mevr. dr. ir. C.A. Vietsch	categorie ingezetenen, CDA

Overige aanwezigen:	
mevr. S. van Heusden	teamleider Watersysteemkwaliteit
dhr. A. Koomen	senior beleidsadviseur
dhr. J. de Korte	teamleider Proces-, Contract- en Afvalwaterketenbeheer
mevr. J. Rombouts	strategisch beleidsadviseur
dhr. M. Wienhoven	programmamanager Chemische waterkwaliteit
mevr. M. Zeer	senior beleidsadviseur

Afwezig:	
dhr. mr. S.F. Fekkes	categorie ingezetenen, 50PLUS
mevrouw drs. E.E. van Hijlckama-Vlieg	categorie ingezetenen, PvdA
mevr. H.M.M. Hoogerwerf	categorie ingezetenen, Partij voor de Dieren
dhr. ir. C.L.C. van Kretschmar	categorie bedrijven
dhr. C. Kuijvenhoven	categorie ingezetenen, CDA

01. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 19.30 uur en heet iedereen van harte welkom, in het bijzonder de aanwezigen op de publieke tribune.
Op verzoek van de heer Van den Berg wordt agendapunt 05.02 een bespreekpunt. Op verzoek van de heer Hofman wordt ook agendapunt 05.01 toegevoegd aan de bespreekpunten.

De commissie gaat akkoord met het voorstel van de voorzitter om agendapunt 04.B.10, Groen gas AWZI Harnaschpolder (besluitvormend), te bespreken vóór agendapunt 04.B.09, de Waterkwaliteitsrapportage 2017 (informerend).

Met deze wijziging wordt de agenda vastgesteld.

02. Vaststellen notulen van de vergadering van 24 april 2018, inclusief toezeggingenlijst

Tekstueel
De heer De Nooy merkt op dat zijn fractie onjuist is vermeld op pagina 1 van het verslag. De heer De Nooy spreekt namens de fractie Integer Liberaal.

Met deze wijziging worden de notulen vastgesteld.

Toezeggingenlijst commissie GSG
1. Afgedaan.
2. Afgedaan.
3. Afgedaan.
4. Afgedaan.
5. Afgedaan.

Reminders
1. De afdoening is voorzien voor de tweede helft van 2018. Daarnaast wijst de voorzitter op de toezegging in de VV dat Delfland een brief zal sturen naar de provincie. Verder zegt de voorzitter toe de brief die de provincie Zuid-Holland op verzoek van Delfland en de gemeente Delft heeft verstuurd aan alle gemeenten over de ganzenproblematiek ter informatie toe te zullen voegen aan het verslag.
2. De voorzitter deelt mee dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voornemens is een vernieuwd Bestuursakkoord Water te sluiten. Conform de Delta-aanpak Waterkwaliteit gaat het over nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen. Zodra meer bekend is over het bestuursakkoord zal de commissie hierover worden geïnformeerd.
   De heer Ranner stelt voor de bespreking van de Waterkwaliteitsrapportage 2017 uit te stellen en samen te behandelen met het Bestuursakkoord Water.
   De heer Hofman is van mening dat de Waterkwaliteitsrapportage 2017 een goed referentiekader is om nieuw beleid te ijken en stelt voor de rapportage te behandelen. De commissie kan zich hierin vinden.
3. Zie reminder 2.
4. Blijft staan.
5. Blijft staan. Kan samen worden genomen met reminder 4.

Bijlagen
Naar aanleiding van bijlage 2, Alternatieven Ecophos, vraagt de heer Jansen naar het alternatief als Ecophos niet voldoende kan leveren.

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat Ecophos voorlopig nog altijd 'plan A' is. De kans dat het doorgaat, wordt met de dag groter. Een alternatief zou een soortgelijk project in Hamburg zijn, maar dit duurt echter nog langer.

De heer Ranner spreekt zijn dank uit aan mevrouw Rombouts voor het opstellen van de notitie in bijlage 2. Het valt spreker op dat er weinig reëel aanbod is. Ontbreekt wellicht informatie? Wat gebeurt bij de andere waterschappen?

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat niet elk waterschap aan de technische voorwaarden voldoet om fosfor terug te kunnen winnen. Zo is een monoverbrander een vereiste.

03. Mededelingen

Delftse Hout
De voorzitter deelt mee voornemens te zijn na de zomer een investeringsvoorstel voor te leggen voor de Delftse Hout.

Gebiedsgericht meten
De voorzitter licht toe dat het project Gebiedsgericht meten in een aantal polders is afgerond. Wellicht heeft de commissie via de media vernomen dat bij een van de polders afwijkende waardes zijn geconstateerd. Er wordt nader onderzoek gedaan en er zal worden opgetreden.

De heer Ranner vraagt naar de ervaringen met het meten door de betrokkenen zelf.

De voorzitter licht toe dat de polder waar de afwijkende waardes zijn geconstateerd, geen polder betreft waar participatief wordt gemeten.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
De voorzitter deelt mee dat onlangs een bijeenkomst heeft plaatsgevonden over het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, georganiseerd door de Unie van Waterschappen en LTO. Het was een succesvolle bijeenkomst waarbij in goede gezamenlijkheid een leuke discussie heeft plaatsgevonden.

04.B Bespreekstukken

B.01 Concept Kadernota 2019

Programma D – Afvalwaterketen en zuiveren
(in aanwezigheid van de heer J. de Korte)

Eerste termijn
De heer Jansen spreekt zijn dank uit voor de kadernota en stelt de volgende vragen:
- Is er ook aandacht voor de risico's van cybercriminaliteit en terreur als het gaat om de veiligheid van zuiveringsinstallaties?
- Uit onderzoek van STOWA blijkt dat 3Di-modellering niet beter is dan andere pakketten. De heer Jansen verzoekt de toevoeging '3Di' te schrappen uit de tekst in paragraaf 2.2.
- Ten aanzien van de risicotabel: wordt binnen Delfland in het kader van risicomanagement bekeken wat de toprisico's zijn?

De heer Ranner stelt de volgende vragen:
- Sinds begin 2018 levert Delfland groen gas vanuit De Groote Lucht. Wat is het verschil met het voorstel bij agendapunt 04.B.10?
- Op pagina 15 staat: "In 2033 loopt het DBFO-contract met Delfluent af. De komende jaren worden gebruikt om in 2023 (tien jaar voor einde contract) duidelijkheid te krijgen betreffende de te volgen koers." Dit lijkt de heer Ranner vanzelfsprekend. Is er een reden waarom dit is benoemd in de kadernota?
- Op pagina 16 wordt de term 'zuiveringskring Harnaschpolder' gebruikt. De heer Ranner vraagt om een toelichting op de nieuwe naamgeving 'zuiveringskring'.

De heer De Haan stelt de volgende vragen:
- Op pagina 15 staat: "Daarnaast wordt ook onderzoek naar terugwinning van kansrijke grondstoffen uitgevoerd." Om welke grondstoffen gaat het?
- Ten aanzien van de programmalijn Hergebruik grondstoffen: wat wordt door Delfland gedaan met cellulosevezels?
- AWP Delfland vraagt om bij het onderzoek naar optimalisatiemogelijkheden binnen de zuiveringskring Harnaschpolder ook het AHPD-proces te betrekken.
- Kan er uitleg worden gegeven over zuiveringstechnieken in een informatieve VV?

De heer De Nooy vraagt of er overzichten/vergelijkingen zijn van zuiveringstechnieken van andere waterschappen. Spreker merkt op dat deze vraag in september 2017 ook al is gesteld en vraagt om een terugkoppeling van de stand van zaken voor de VV, indien mogelijk.

De heer Hofman stelt de volgende vragen:
- Op pagina 15 staat dat het produceren van groen gas in formele zin geen meerwaarde heeft voor het doel om als Delfland energieneutraal te worden. Dit heeft te maken met de huidige rekensystematiek. In 2019 wordt uitgezocht of deze landelijke systematiek kan worden aangepast. De heer Hofman vraagt om een toelichting.
- De heer Hofman vraagt naar de resultaten van het onderzoek naar de oorzaken en mogelijke oplossingen ten aanzien van de problemen bij gemaal Morsestraat.

Mevrouw Govers leest bij een aantal onderdelen dat businesscases en nadere onderzoeken worden uitgevoerd. Wanneer worden deze uitgevoerd en worden ze vervolgens behandeld in de commissie?

De heer Belt spreekt zijn dank uit aan de organisatie voor de kadernota. Daarnaast stelt hij de volgende vragen:
- Spreker verwijst naar het vervallen van de vrijstelling op de afvalstoffenheffing (pagina 7). Wat doet Delfland om het tij nog te kunnen keren?
- De heer Belt spreekt zijn waardering uit voor de inzet van Delfland richting energieneutraliteit. Jammer dat de terugwinning van fosfaat vertraging oploopt.
- Tot slot vraagt spreker naar de stand van zaken met betrekking tot de samenwerking met Rijnland.

Mevrouw Van der Burg sluit zich aan bij de vraag van de heer Hofman ten aanzien van de rekensystematiek. Kan worden gedacht aan energieneutraalrechten die op den duur verhandelbaar worden, zoals bij CO_2-rechten?

De heer Van den Berg heeft een vraag over het gebruik van de locaties van Delfland voor het plaatsen van windmolens of zonnepanelen. In een tabel in de kadernota is de omslag in denken van lineair naar circulair aangegeven. Een van de onderdelen daarvan is de omslag van eigen resultaat (lineair) naar samenwerking in de gezamenlijke kringloop (circulair). Dat roept bij de heer Van den Berg de vraag op: is het de meest efficiënte maatregel om op de eigen locaties voor Delfland zelf dit soort duurzaamheidsvoorzieningen (windmolens of zonnepanelen) te treffen? Is het duurzaamheidsrendement niet hoger als de middelen worden ingezet voor collectieve voorzieningen? Wat is het afwegingskader?

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:
- Het risico van cybercriminaliteit wordt Delflandbreed opgepakt. Het onderwerp staat hoog op de agenda.
- De portefeuillehouder heeft er geen moeite mee om de toevoeging ‘3Di’ te schrappen. Hij beaamt dat nog geen besluit is genomen over welk systeem zal worden gebruikt. Voor de riolering loopt momenteel een pilot.
- Landelijk zijn er regels voor het bepalen van de toprisico’s. Daarnaast bekijkt Delfland wat voor het waterschap zelf de belangrijkste risico’s zijn.
- Nu Delfland succesvol groen gas levert vanuit De Groote Lucht en de wettelijke hobbels zijn genomen, is de volgende stap: wat zijn de mogelijkheden bij de Harnaschpolder? De portefeuillehouder verwijst naar het voorstel bij agendapunt 04.B.10.
- In 2033 loopt het contract met Delfluent af. Delfland wil vroegtijdig duidelijkheid verkrijgen over de te volgen koers.
- Delfland heeft twee zogenaamde zuiveringskringen: noord en zuid. De exploitatie van noord (Harnaschpolder/Houtrust) is uitbesteed aan Delfluent. Zuid is De Groote Lucht en Hoek van Holland.
- Ten aanzien van de toekomstagenda en energie, zoet water en grondstoffen moeten keuzes worden gemaakt, afhankelijk van waar de meeste kansen liggen voor Delfland om resultaten te boeken. Op dit moment is binnen Delfland geen capaciteit om iets met cellulose te doen. Andere waterschappen doen dit wel. De zuiveringsbeheerders

van de verschillende waterschappen blijven op de hoogte van elkaars projecten, zodat niet ieder waterschap zelf het wiel hoeft uit te vinden.
- Delfland heeft gekeken naar de AHPD-technologie. De ontwikkelaars zijn in het verleden uitgenodigd bij Delfland en hebben uitleg gegeven. Op dit moment is er voor Delfland geen aanleiding om met deze technologie verder te gaan. Delfland heeft al een pilot voor Nereda.
- De portefeuillehouder zal met de zuiveringsbeheerders bespreken of een informatieve VV over zuiveringstechnieken zinvol is.

De heer De Korte reageert op de vragen van de heer Hofman en mevrouw Van der Burg over de rekensystematiek ten aanzien van de energieneutraaldoelstelling. Delfland wint groen gas terug. Daardoor wekt Delfland minder elektriciteit op en daalt de zelfvoorzienendheid van Delfland. Maar doordat Delfland groen gas levert aan bijvoorbeeld de vervoersindustrie, helpt Delfland de vervoersindustrie om aan haar duurzaamheidsdoelen te voldoen. Dit komt echter niet terug in de rekensystematiek. Met de Unie van Waterschappen zal worden gesproken over aanpassing van deze systematiek.

Portefeuillehouder Van Olphen vervolgt de beantwoording:
- Bij het gemaal Morsestraat is onlangs groot onderhoud gepleegd. Er is 100 ton aan zand en vuil verwijderd, maar de schoonmaak is nog altijd niet klaar. Het gemaal moet jaarlijks grondig worden schoongemaakt. Er wordt gekeken naar een structurele oplossing.
- Dit jaar is er voor het eerst geld beschikbaar gesteld (400.000 euro) voor extra capaciteit voor de toekomstagenda. De heer De Korte is bezig met de werving van medewerkers die projecten gaan trekken op het gebied van zoet water, energie en grondstoffen.

De heer Schouffoer stelt de vraag aan de orde wanneer de wal het schip keert. Mogelijk zal Delfland meer moeten investeren in menskracht om bij te blijven bij de ontwikkelingen. Is het genoemde bedrag van 400.000 euro voldoende? Dit wordt niet genoemd in de kadernota.

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat vorig jaar is besloten om een aantal projecten te starten, onder andere op de Harnaschpolder. Daar was extra capaciteit voor nodig. Daarom is vorig jaar een voorstel goedgekeurd om geld beschikbaar te stellen voor extra menskracht. Voor nu is dat voldoende. Als zich nieuwe kansen voordoen waar meer geld voor nodig is, dan zal het college terugkomen bij de VV. De portefeuillehouder bevestigt de conclusie van de heer Schouffoer dat het college geen problemen ziet om de ambities van deze collegeperiode uit te voeren als het gaat om capaciteit.

De heer Ranner merkt op dat het voor de VV van belang is welke prioriteiten er worden gesteld en wat de randvoorwaarden zijn. Wellicht is het verstandig om hiervan een beknopt overzicht op te stellen.

Portefeuillehouder Van Olphen deelt de mening dat er duidelijkheid moet zijn. De portefeuillehouder zal nagaan of er een overzicht kan worden verschaft van de projecten in het kader van de toekomstagenda. Vervolgens vervolgt de portefeuillehouder de beantwoording:
- Ten aanzien van de vrijstelling op de afvalstoffenheffing wordt druk gelobbyd door met name HVC en de Unie van Waterschappen.
- Delfland heeft regelmatig contact met Rijnland over samenwerkingsmogelijkheden. Het is nog niet klaar. Rijnland heeft Delfland gevraagd geduld te hebben.
- Delfland heeft binnen het eigen gebied weinig ruimte voor de plaatsing van windmolens. Dit is onderdeel van een discussie: wat zijn de mogelijkheden voor Delfland om groene stroom ergens vandaan te halen, wat is zinvol, wie gaat het uitvoeren, wat kost het en wat levert het op?

Tweede termijn
De heer Jansen merkt op dat Delfland weliswaar elders energie kan inkopen, maar wijst ook op de doelstelling ten aanzien van Delfland circulair.

De voorzitter merkt op dat portefeuillehouder Smits eind dit jaar met een voorstel komt inzake zonne- en windenergie. De vraag van de heer Van den Berg naar het afwegingskader zal hierin worden meegenomen.

De heer De Nooy herhaalt de vraag of er overzichten of vergelijkingen zijn van zuiveringstechnieken van andere waterschappen.

De heer Hofman ondersteunt het belang van duidelijkheid op landelijk niveau over de rekensystematiek ten aanzien van de energieneutraaldoelstelling. Daarnaast vraagt spreker aandacht voor de integraliteit van besluiten van overheidsinstanties. Spreker pleit ervoor om verder te kijken dan alleen de eigen taakstelling.

De heer Belt reageert op de discussie over de opwekking van energie. De eerste vraag is welke mogelijkheden er zijn om op eigen terrein energie op te wekken. De tweede vraag is of je daar zelf deelname in hebt of dat je de maatschappij daarin laat participeren.

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vragen en opmerkingen in de tweede termijn:
- De portefeuillehouder zal de vraag over zuiveringstechnieken van andere waterschappen laten beantwoorden via het vragenformulier.
- De portefeuillehouder benadrukt het belang van een integrale benadering als het gaat om overheidsbesluiten.
- Delfland is een dichtbevolkt waterschap met beperkte mogelijkheden voor de plaatsing van windmolens en zonnepanelen. Er wordt naar gekeken, maar het moet zinvol zijn.

Portefeuillehouder Ter Woorst draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Van Olphen voor de bespreking van programma B.

Programma B – Gezond, schoon en zoet water
(in aanwezigheid van mevrouw S. van Heusden en de heer M. Wienhoven)

Eerste termijn
De heer Van den Berg vraagt naar de stand van zaken met betrekking tot assetmanagement. Zijn extra impulsen nodig in 2019 om dit verder uit te rollen?

De heer Belt verwijst naar de alinea over de Delta-aanpak Waterkwaliteit en zoetwater op pagina 11 en vraagt wanneer inzicht wordt verwacht in de consequenties als het gaat om microplastics.

Mevrouw Govers verwijst naar haar vraag bij de bespreking van programma D. Is het mogelijk om een overzicht te maken van de onderzoeken, inclusief prioritering en indicatie van de uitvoeringstijd? Hoe wordt met name het onderdeel Chemische waterkwaliteit SMART aangepakt? In de tekst staat enkel dat Delfland inzet op beleidsbeïnvloeding.

De heer Hofman heeft de volgende vragen en opmerkingen:
- Op pagina 11 wordt melding gemaakt van een verkenning van de gevolgen van het stoppen van ‘nu nog gedoogde brijnlozingen’. De heer Hofman heeft begrepen dat via een ontheffing uitstel is verleend tot een bepaalde datum. Hoe gaat Delfland hiermee om wat betreft gelijkheid van behandeling van individuele tuinders? Daarnaast bevreemdt het de heer Hofman dat wordt geschreven over ‘gedogen’, terwijl het om ontheffen zou gaan.
- Ten aanzien van de chemische waterkwaliteit uit de heer Hofman zijn zorgen over de opmerking in de kadernota dat het halen van de KRW-doelen alleen mogelijk is bij aanpassing van het rijksbeleid voor nutriënten en bestrijdingsmiddelen. De heer Hofman geeft in overweging de Kamercommissie uit te nodigen om de problemen goed onder de ogen te brengen van de Tweede Kamer.
- De heer Hofman geeft in overweging om de universitaire wereld meer te betrekken bij de Delta-aanpak Waterkwaliteit, om de bestaande kennis optimaal in te zetten.
- Tot slot wijst de heer Hofman op pagina 12: “Voor de waterspeeltuinen is een landelijke en provinciale discussie gaande over hoe precies met een officiële

zwemwaterlocatie omgegaan dient te worden. Dit heeft mogelijk impact op de taak van Delfland.” De heer Hofman vraagt om een toelichting op de mogelijke impact.

De heer De Haan constateert dat de normen ten aanzien van bestrijdingsmiddelen niet worden gehaald. Zijn de extra inspanningen om de normen wel te gaan halen in de kadernota voorzien?

De heer Ranner heeft de volgende vragen en opmerkingen:
- Ten aanzien van de chemische waterkwaliteit vraagt de heer Ranner naar de afspraken met tuinders. Hoe wordt omgegaan met tuinders die niet willen voorzuiveren?
- Waar gaat het assetmanagement naartoe?

De heer Jansen spreekt zijn complimenten uit voor wat er al is bereikt. De heer Jansen vraagt aandacht voor de awareness. Heeft de portefeuillehouder met de zomer in aantocht ideeën om de bewustwording te vergroten als het gaat om zwemwater?

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:
- Delfland is onlangs gestart met assetmanagement. Per programma is een assetmanager benoemd. Een extra impuls is op dit moment niet nodig. Tijdens de VV over prestatie-indicatoren kan ook van gedachten worden gewisseld over de vraag hoe het bestuur een vinger aan de pols kan houden als het gaat om assetmanagement.
- De voorzitter zegt toe de vraag over wanneer naar verwachting meer bekend is over microplastics te zullen beantwoorden via het vragenformulier.
- Voor de chemische waterkwaliteit is extra inzet gepleegd qua geld en menskracht. De meest vervuilde polders worden als eerste aangepakt. Naast de gebiedsgerichte aanpak die naar verwachting in 2021 is afgerond, wordt ook alvast vooruitgekeken. De voorzitter zegt toe de VV te zijner tijd te zullen informeren over de stand van zaken van de aanpak chemische waterkwaliteit.
- De portefeuillehouder wijst op het belang voor de chemische waterkwaliteit van rijksbeleid, bij voorbeeld ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen. Delfland zet daarom ook in op beleidsbeïnvloeding, bij voorbeeld door het bijwonen van bijeenkomsten van het Planbureau voor de Leefomgeving.
- Het ontheffen of gedogen van brijnlozingen is in handen van de provincie. Vanwege de samenhang met chemie is dit onderwerp benoemd in de kadernota.
- Delfland spant zich maximaal in om de KRW-doelen 2027 te behalen, maar is wel afhankelijk van rijksbeleid ten aanzien van bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen.

De heer Schouffoer vraagt om een toelichting op de concrete maatregelen die Delfland neemt om de KRW-doelen te behalen. Of heeft het college zich erbij neergelegd dat de KRW-doelen niet behaald gaan worden?

Portefeuillehouder Ter Woorst licht toe dat onder meer het samenwerkingsverband RBO Rijn-West, waar Delfland deel van uitmaakt, en de waterschappen gezamenlijk in het verleden al bij het Rijk hebben aangegeven dat met de huidige inzet van rijksbeleid de KRW-doelen niet behaald gaan worden. De zorgen zijn toen ook geformuleerd in de Tweede Kamer. Daaruit is de Delta-aanpak Waterkwaliteit voortgekomen. In november 2016 is een intentieovereenkomst getekend met 120 maatregelen. De waterschappen zijn ruim een jaar later echter van mening dat deze aanpak nog altijd onvoldoende is om de doelen te behalen. De waterschappen hebben bij het Rijk specifiek aandacht gevraagd voor de volgende drie aspecten die momenteel ontbreken of niet voldoen:
- De effectiviteitscheck. De effectiviteit van de maatregelen wordt momenteel niet gecontroleerd. Zijn de maatregelen voldoende om de doelen te behalen?
- De governance. Er is geen deltacommissaris benoemd die de regie voert op de Delta-aanpak Waterkwaliteit.
- De ketenaanpak. De ketenaanpak medicijnresten is zeer succesvol. De waterschappen willen de ketenaanpak ook toepassen op nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Dat betekent dat ook de retail, de verwerkers en de banken aan tafel moeten zitten.

De waterschappen hebben aangegeven deze drie elementen graag bekrachtigd te willen zien in het vernieuwde Bestuursakkoord Water.

De heer Hofman benadrukt het van belang te vinden om de Tweede Kamer in kennis te stellen van de ernst van de situatie.

Portefeuillehouder Ter Woorst deelt dit zorgpunt, vandaar dat de waterschappen er bovenop zitten. Vervolgens vervolgt de portefeuillehouder de beantwoording:
- De portefeuillehouder kan zich vinden in de suggestie om de Kamercommissie uit te nodigen, maar heeft zelf geen contacten met Kamerleden. Zij vraagt de heer Hofman of hij hier iets in kan betekenen.
- Het betrekken van de wetenschap (kennisimpuls) is onderdeel van de Delta-aanpak Waterkwaliteit. Binnenkort wordt een aanbod verwacht van de onderzoeksinstituten.
- Er loopt een landelijk onderzoek naar waterspeeltuinen. Er is een resultaatsverplichting vanuit de zwemwaterrichtlijn ten aanzien van het voldoen aan bacteriële verplichtingen. Maar doordat veel kleine kinderen met mooi weer zonder luier in waterspeeltuinen spelen, worden de bacteriële normen al snel overschreden.

De heer Belt merkt op dat andere waterschappen voor de aanpak van zwemwateren ook altijd van gemeenten eisen dat toiletten geplaatst worden.

Portefeuillehouder Ter Woorst licht toe dat Delfland bij investeringen in zwemwater ook altijd eisen stelt aan het beheer. Vervolgens vervolgt de portefeuillehouder de beantwoording:
- In reactie op de vraag van de heer De Haan verwijst de portefeuillehouder naar de waterkwaliteitsrapportage en de informatieve VV die gehouden zal worden over de prestatie-indicatoren.
- Ten aanzien van tuinders die niet voorzuiveren wijst de portefeuillehouder op de handhaving door de omgevingsdienst. Op de verbetering van de waterkwaliteit van Delfland heeft voorzuivering echter nauwelijks invloed, aangezien 98 procent van de tuinders al is aangesloten op het riool. Gelukkig pleit LTO Glaskracht ook voor waterbewust ondernemen.
- Delfland zet op allerlei manieren in op het vergroten van het waterbewustzijn, bij voorbeeld doordat tuinders zelf de waterkwaliteit gaan meten. Ook is bij de aanpak van het lokale knelpunt Tanthof aan de gemeente Delft gevraagd ervoor te zorgen dat ook bewoners hun best doen om het water schoon te houden. De bewoners gaan hier kroos scheppen. Verder noemt de portefeuillehouder ook Swim to Fight Cancer.
- De portefeuillehouder neemt de suggestie van de heer Jansen mee om ook het waterbewustzijn met betrekking tot het zwemwater te vergroten en staat open voor ideeën op dit punt.

De heer Jansen gaat de uitdaging om hierover mee te denken graag aan.

Tweede termijn
Mevrouw Govers benadrukt het belang van het verbeteren van de chemische waterkwaliteit in het kader van het behalen van de KRW-doelen. Spreekster wijst op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van Delfland. Mevrouw Govers pleit voor een SMART tijdspad met inspanningen die Delfland levert tot 2027. Dit tijdspad dient het vertrouwen te geven dat Delfland de KRW-doelen gaat halen.

De heer Hofman sluit zich aan bij het pleidooi van mevrouw Govers, ook in het belang van de erfenis aan het nieuwe bestuur. De heer Hofman pleit voor een analyse van de aspecten die Delfland inzet om de KRW-doelen te behalen.
Daarnaast vraagt de heer Hofman aandacht voor het risico dat op pagina 22 van de kadernota is benoemd ten aanzien van de modernisering van de waterschapsbelasting. De heer Hofman vindt de genoemde beheersmaatregel merkwaardig: "Invloed aanwenden om de aanpassing van de waterschapsbelasting te voorkomen." De heer Hofman merkt op dat er ook positieve aspecten aan de wijzigingsvoorstellen zitten en vraagt om een toelichting op de houding van Delfland.

De heer Ranner verwijst naar de drie aspecten die de portefeuillehouder in haar beantwoording heeft genoemd in het kader van het behalen van de KRW-doelen

(effectiviteitscheck, governance en ketenaanpak). Als deze drie aspecten worden opgelost, worden dan naar verwachting de KRW-doelen behaald?
Daarnaast vraagt de heer Ranner naar de wijze waarop de omgevingsdiensten handhaven.

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de vragen en opmerkingen in de tweede termijn:
- De KRW is een resultaatsverplichting. Bij de bijeenkomst over prestatie-indicatoren zal deze resultaatsverplichting uiteen worden gezet in een grafiek. De portefeuillehouder nodigt de commissieleden nadrukkelijk uit tijdens deze bijeenkomst van gedachten te wisselen over de prestatie-indicatoren. Voor chemie is Delfland op de goede weg, maar het waterschap is er nog niet.
- In aanloop naar het derde deelstroomgebiedsplan (SGBP3) voor de KRW vinden regioanalyses plaats. Hiervoor zal een startnotitie worden opgesteld. De VV zal worden geïnformeerd over het tijdspad en de inhoud.
- De portefeuillehouder kan op dit moment niet met zekerheid zeggen of de KRW-doelen behaald gaan worden indien de drie genoemde aspecten (effectiviteitscheck, governance en ketenaanpak) worden aangepakt.
- De Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) heeft in opdracht van de Unie van Waterschappen onderzoek gedaan naar aanpassing van de waterschapsbelasting. Het voorstel van de CAB is bekend. Op dit moment vindt een informatieronde plaats. De portefeuillehouder neemt aan dat portefeuillehouder Smits de VV hierover nader zal informeren. De opmerking van de heer Hofman ten aanzien van de formulering van de beheersmaatregel wordt meegenomen als aandachtspunt voor portefeuillehouder Smits.
- De vraag van de heer Ranner naar de handhaving door de omgevingsdiensten wordt genoteerd als aandachtspunt voor de portefeuillehouder Handhaving.

De voorzitter concludeert dat het voorstel wat betreft de programma's B en D als hamerstuk zal worden aangeboden aan de VV. De kadernota zelf blijft een bespreekstuk.

Portefeuillehouder Van Olphen draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Ter Woorst.

B.10 Groen gas AWZI Harnaschpolder

(in aanwezigheid van mevrouw J. Rombouts)

Eerste termijn
De heer Van den Berg kan zich vinden in het voorstel. Wat gebeurt met de groengasinstallatie aan het einde van de contractperiode?

Mevrouw Van der Burg steunt het voorstel.

De heer Belt spreekt zijn waardering uit voor het voorstel. Het heeft een zeer beperkte terugverdientijd. Waterschappen blijken een grote rol te kunnen spelen bij de energietransitie. Daarnaast stelt de heer Belt de volgende vragen:
- Er is een verdeelsleutel afgesproken met Delfluent van 25-75. Als er geen overeenkomst zou zijn met Delfluent, had Delfland de kosten en opbrengsten dan liever volledig zelf willen claimen?
- Wanneer is meer bekend over de mogelijkheden van benutting van CO_2?

Mevrouw Govers kan zich vinden in het voorstel en sluit zich aan bij de vraag over de benutting van CO_2. Wat gaat er met de CO_2 gebeuren en kan de CO_2 worden vermarkt? Daarnaast vraagt mevrouw Govers om een uitleg van de terugverdienopties en -tijden, bij voorkeur schriftelijk.

De heer Hofman stemt in met het voorstel, met de kanttekening dat de marktsituatie ten aanzien van energielevering nauwlettend in de gaten wordt gehouden. De levering van energie blijft voor een waterschap een branchevreemde taak. De heer Hofman pleit in dit kader voor alertheid als het gaat om de juridische consequenties.

De heer De Nooy gaat akkoord met het voorstel.

De heer De Haan steunt het voorstel en vraagt om een toelichting op de verdeelsleutel. Had de verdeling ook anders kunnen zijn? Daarnaast vraagt de heer De Haan wat er op dit moment gebeurt met de CO_2 die afgevangen wordt bij De Groote Lucht.

De heer Ranner merkt op grote twijfels te hebben bij dit voorstel. Het is niet zeker of de constructie de toets der kritiek van de Europese Commissie kan doorstaan, aangezien in principe sprake is van ontwijking van de aanbesteding. Daarnaast vraagt de heer Ranner om een berekening van het verwachte rendement van Delfluent.

Mevrouw Vietsch noemt het voorstel een goed initiatief en stelt de volgende vragen:
- Wat is de totale levensduur?
- Als de blauwdruk goed is, waarom wordt ditzelfde idee niet ook direct toegepast bij Hoek van Holland?

Mevrouw Rombouts reageert op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:
- De groengasinstallatie is eigendom van Delfland. Er is gerekend met een levensduur van vijftien jaar, dus tot het einde van de DBFO-overeenkomst.
- Normaliter betaalt Delfland bij een toevoeging van een asset aan de infrastructuur in de Haagse regio 100 procent van de investering. In dit geval is een prestatieprikkel gezocht om de installatie zo goed mogelijk te laten renderen. Daarbij is aansluiting gezocht bij het principe van de DBFO-overeenkomst. Zo is tot de verdeelsleutel van 25-75 gekomen.
- Bij een prestatieprikkel hoort het delen van voor- en nadelen. Een hoog rendement is theoretisch mogelijk.
- Naar aanleiding van de levering van groen gas op De Groote Lucht wordt onderzoek gedaan naar de kansen van CO_2-benutting. Het is nog niet bekend wanneer hierover meer bekend zal zijn.

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat er vanuit de overeenkomst met Delfluent geen verplichting is tot een verdeelsleutel. In overleg is afgesproken om Delfluent voor een deel mee te laten dragen in de kosten en risico's. Uit praktische overwegingen is gekozen voor de verdeling 25-75. Dit had ook een andere verdeelsleutel kunnen zijn.

De heer Belt vraagt zich af of Delfland hiermee iets weggeeft. Wat heeft de doorslag gegeven om tot deze verdeling te komen?

Mevrouw Rombouts herhaalt dat aansluiting is gezocht bij het principe van de DBFO-overeenkomst.

De heer Van den Berg kan zich voorstellen dat er door de verdeelsleutel ook een impuls is voor Delfluent om de installatie op een goede en efficiënte wijze te beheren.

Mevrouw Rombouts beaamt dit en vult aan dat een deel van het gas, ongeveer een zevende deel, nodig zal zijn om te voorzien in de warmtebehoefte. Iedere kuub gas die meer geleverd kan worden via de groengasinstallatie gaat dankzij de verdeelsleutel zowel Delfland als Delfluent geld opleveren. Mevrouw Rombouts vervolgt de beantwoording:
- Het project wordt Europees aanbesteed volgens de regels van Delfland. De investering wordt grotendeels door Delfland gedragen en wordt volgens de geldende regels op de markt gezet.
- Er wordt momenteel gewerkt aan een masterplan voor de AWZI Nieuwe Waterweg. Daarin wordt ook gekeken naar de sliblijn. Vanwege de kleinere schaalgrootte vergt AWZI Nieuwe Waterweg een andere afweging als het gaat om groen gas.
- Mevrouw Rombouts geeft een toelichting op de berekening van de terugverdientijd. De businesscase is volledig doorgerekend op de totale effecten van de investering, zoals de toename van het beheer en onderhoud van de nieuwe installatie, maar ook de vermeden kosten in verband met eigen energieopwekking. Deze elementen en scenario's zijn tekstueel opgenomen in het voorstel.

Portefeuillehouder Van Olphen vult aan dat de energieprijs zeer voorzichtig is ingeschat. De terugverdientijden zijn zeker te overzien.

Tweede termijn
De heer Belt kan zich vinden in het voorstel, maar pleit ervoor om in de toekomst kritisch te blijven kijken naar DBFO-constructies en een logische verdeling waarmee het belang van Delfland het beste uit de verf komt.

De heer Ranner zou het op prijs stellen als de genoemde overwegingen verwerkt zouden worden in het voorstel, zodat er een goede discussie kan worden gevoerd in de VV.

Portefeuillehouder Van Olphen zegt een nadere duiding toe van de argumentatie voor de winstverdeling (25 procent Delfluent en 75 procent Delfland).

De voorzitter concludeert dat het voorstel als hamerstuk zal worden aangeboden aan de VV.

B.09 Waterkwaliteitsrapportage 2017

(in aanwezigheid van de heer A. Koomen en de heer M. Wienhoven)

Portefeuillehouder Ter Woorst draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Van Olphen.

Eerste termijn
Mevrouw Vietsch vraagt naar de stand van zaken met betrekking tot het meetplan voor medicijnresten. Daarnaast viel het mevrouw Vietsch op dat de rapportage vooral is toegespitst op melkveehouders en tuinders, maar dat er veel minder aandacht is voor burgers en de waterkwaliteit binnen gemeenten.

De heer Ranner proeft in de rapportage een aantal tegenstrijdigheden. Zo zijn er diverse problemen in de Krabbeplas, maar komt de Krabbeplas niet meer terug in de samenvatting of conclusie. Wat doet Delfland eraan om dit probleem op te lossen? Daarnaast viel het de heer Ranner op dat waar in het verleden vooral aandacht was voor kassen, nu ook de erfafspoeling steeds meer naar voren komt. De heer Ranner heeft niet de indruk dat hier veel maatregelen voor ontwikkeld zijn.

De heer De Haan stelt de volgende vragen:
- De percentages in de tabel ten aanzien van stikstof en fosfaat per locatie zijn bij elkaar opgeteld niet 100 procent. De heer De Haan vraagt om een toelichting.
- Ten aanzien van de overschrijdingen van PAK's vraagt de heer De Haan naar de bronbepaling. Worden er meetpunten ingericht?
- Ten aanzien van nieuwe stoffen acht de heer De Haan het van belang om ook in het water van Delfland te gaan meten of er medicijnresten of andere nieuwe stoffen te vinden zijn.
- Wanneer gaat Delfland over op de nieuwe methodiek voor het toetsen van de ecologische waterkwaliteit? Wanneer wordt de VV hierover geïnformeerd?

De heer De Nooy constateert dat de norm ten aanzien van bestrijdingsmiddelen wordt overschreden en is van mening dat de aanpak voor wat betreft de bewustwording, controle en handhaving op volle kracht moet worden voortgezet. Dit geldt ook voor de stikstofconcentratie, met als pijnpunt de glastuinbouw. Wat betreft de KRW en de chemische stoffen is er nog veel werk te verzetten. Integer Liberaal vindt dat Delfland met de groene motor op de goede weg is.

De heer Hofman spreekt zijn waardering uit voor de presentatie van de rapportage en de diepgaande manier waarop de waterkwaliteit in beeld is gebracht. Daarnaast steunt de heer Hofman de opmerking van het CDA ten aanzien van stedelijk water, ook in het kader van het afkoppelen. Wat is de referentie voor stedelijk water, welke kwaliteit wordt nagestreefd en kan

deze kwaliteit op peil worden gehouden? Verder sluit de heer Hofman zich aan bij de opmerkingen ten aanzien van nieuwe stoffen. De heer Hofman herinnert aan de eerdere opmerkingen van zijn fractie over vislood. Hij benadrukt dat het belangrijk is om te weten of deze nieuwe stoffen al geconstateerd worden in het water van Delfland, ook in relatie tot de drinkwatervoorzieningen.

Mevrouw Govers herhaalt de eerdergenoemde zorgen ten aanzien van het behalen van de doelen en citeert uit pagina 44: "Voor het behalen van de doelen voor de KRW is er een behoorlijke verbetering nodig. Uit de ecologische toetsing komt niet naar voren dat dergelijke veranderingen gaande zijn." Mevrouw Govers benadrukt dat er iets moet gebeuren. De chemische kwaliteit van het water moet omhoog. Mevrouw Govers mist vooral een SMART plan van aanpak tot aan 2027.

De heer Belt is van mening dat continu moet worden gekeken naar verdere aanscherping en verbetering van de chemische waterkwaliteit. De fractie heeft waardering voor de gebiedsgerichte aanpak en de samenwerking met tuinders. Daarnaast vraagt de heer Belt om een toelichting op de overschrijding van de norm voor dichloorvos. Hoe komt het dat deze stof in toenemende mate wordt aangetroffen, terwijl deze stof niet meer is toegelaten? Verder vraagt de heer Belt om een toelichting op het gedragsonderzoek dat Delfland uitvoert naar manieren om het gedrag van tuinders te kunnen beïnvloeden.

Mevrouw Van der Burg merkt op dat het onderwerp erfafspoeling leeft onder agrariërs. Onlangs sprak mevrouw Van der Burg een agrariër die aangaf maatregelen te nemen tegen erfafspoeling en drie keer te zijn gecontroleerd, terwijl zijn buurman nooit is gecontroleerd en het afwacht. Wellicht is het handig om er met de stofkam doorheen te gaan en te kijken bij welke agrariërs al is gecontroleerd en bij welke niet. Daarnaast vraagt spreekster zich af hoe het kan dat de verboden gewasbeschermingsmiddelen in de aangetroffen hoeveelheden nog steeds in het water aangetroffen worden. Is het mogelijk dat de middelen slecht of langzaam afbreekbaar zijn? Tot slot benadrukt mevrouw Van der Burg de urgentie van het oplossen van de ganzenproblematiek.

De heer Van den Berg noemt de lichte verbetering van de chemische waterkwaliteit bemoedigend, maar constateert tegelijkertijd dat Delfland nog een flinke weg te gaan heeft. De heer Van den Berg roept de organisatie op om met dezelfde energie verder te gaan op de ingeslagen weg, samen met de agrarische sector en de glastuinbouwsector.

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:
- De portefeuillehouder zegt toe de VV nader te zullen informeren over het meetsysteem en de monitoring van nieuwe stoffen (medicijnen en microplastics).
- In reactie op de tweede opmerking van mevrouw Vietsch wijst de portefeuillehouder op tabel 1.2, de gemiddelde concentraties van aangetroffen bestrijdingsmiddelen, op pagina 13 van de rapportage. Omdat de concentraties vooral hoog bleken in glastuinbouwgebieden, is destijds besloten om hier de aandacht op te vestigen. De grootste bronnen worden als eerste aangepakt. Op dit moment is dat de land- en tuinbouw.
- Bij de Krabbeplas zit zeer veel fosfaatrijke kwel in de ondergrond. Het idee is om dit in de toekomst op een duurzame manier aan te pakken. De portefeuillehouder verwijst naar de zoetwaterfabriek en waterharmonica.
- De opmerking van mevrouw Van der Burg ten aanzien van de handhaving van erfafspoeling wordt meegenomen als aandachtspunt.

De heer Wienhoven reageert op de vraag van de heer De Haan naar de percentages in de tabel ten aanzien van stikstof en fosfaat per locatie. De percentages geven de relatieve verandering per subcategorie aan en kunnen dus niet bij elkaar worden opgeteld.

Portefeuillehouder Ter Woorst vervolgt de beantwoording. Delfland is momenteel bezig met de bronbepaling van de PAK's. Er wordt een monitoringsysteem ingericht om te kunnen finetunen wat de precieze bron is. Zodra meer bekend is, zal de VV hierover worden geïnformeerd.

De heer Koomen reageert op de vraag naar de ecologische sleutelfactoren. Dit onderwerp is vanmiddag ook aan de orde geweest in de commissie SWW. De nieuwe methodiek is al toegepast, maar de ecologische sleutelfactoren zijn nog niet uitontwikkeld. Als het goed loopt, zullen de ecologische sleutelfactoren volgend jaar worden meegenomen.
Vervolgens reageert de heer Koomen op de opmerking van de heer Hofman ten aanzien van vislood. Omdat vorig jaar is gebleken dat de loodconcentratie in het oppervlaktewater geen probleem vormt voor de waterkwaliteit, is het dit jaar niet meer in de rapportage opgenomen.

Portefeuillehouder Ter Woorst vervolgt de beantwoording:
- Voor de chemische waterkwaliteit is er een SMART programmaplan. Dit plan is aan de orde geweest in deze commissie en in de VV. Eerder is al toegezegd dat te zijner tijd de commissie hier opnieuw over geïnformeerd zal worden tijdens een informatieve VV. In het plan is onder andere het gedragsonderzoek en beleidsbeïnvloeding opgenomen.
- Er zitten veel stoffen in het water die niet toegelaten zijn. In het plan van aanpak voor de chemie is een actie voorzien met de titel 'Bezem door de middelenkast' om niet-toegestane stoffen in te leveren. Deze actie ligt bij de glastuinbouwgemeenten. De portefeuillehouder wijst in dit verband ook op de samenwerking met LTO Glaskracht en Nefyto. Zo is eerder de normoverschrijding van fipronil aangekaart bij LTO Glaskracht en Nefyto. Dit jaar is geen normoverschrijving van fipronil meer geconstateerd.
- De portefeuillehouder deelt de urgentie van het oplossen van de ganzenproblematiek.

Tweede termijn
Mevrouw Vietsch vraagt of zink onder de aandacht is, ook in verband met de harmonica.

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt dat zink aan de orde is geweest bij het coördinerend portefeuillehoudersoverleg. Het heeft de aandacht.

De heer Ranner vraagt naar de taak van de omgevingsdiensten als het gaat om het aantreffen van verboden stoffen.

De heer Hofman herhaalt zijn opmerking in de eerste termijn ten aanzien van stedelijk water, ook in relatie tot het afkoppelen.

Mevrouw Govers heeft het gevoel dat de stukken geruststelling uitademen en vindt dit zorgelijk. Volgens mevrouw Govers is er grote reden tot zorg.

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de vragen en opmerkingen in de tweede termijn.
- De NVWA controleert op verboden stoffen.
- Als verboden stoffen worden aangetroffen in het water van Delfland, is het meestal niet duidelijk wie hier voor verantwoordelijk is. Vandaar het traject gebiedsgericht meten. Als iets wordt geconstateerd, wordt LTO ingeschakeld. LTO zorgt ervoor dat tuinders elkaar aanspreken.

De heer Wienhoven vult aan dat binnen de gebiedsgerichte aanpak wordt samengewerkt met de omgevingsdienst. De omgevingsdienst kijkt naar het activiteitenbesluit Milieu. Delfland controleert op de lozingen op het oppervlaktewater. Als een overschrijding wordt gemeten, dan wordt gekeken of de overschrijding kan worden gekoppeld aan de lozing van een bedrijf. Vervolgens kan de NVWA worden ingelicht om als bevoegd gezag te handhaven op een bepaald bedrijf. Dit is echter nog niet voorgekomen.

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de opmerking van de heer Hofman. Delfland meet ook de waterkwaliteit in stedelijk gebied. De opmerking van de heer Hofman ten aanzien van afkoppelen en stedelijk water wordt genoteerd als aandachtspunt voor de hemelwaterstrategie van portefeuillehouder Houtzager.

04.H Hamerstukken

05. Ingekomen stukken

01. Zwemwaterevaluatie 2017
02. Beantwoording schriftelijke vragen fractie Ongebouwd en fractie Bedrijven, zwemwaterkwaliteit

(in aanwezigheid van mevrouw S. van Heusden en mevrouw M. Zeer)

De commissie gaat akkoord met het voorstel om de agendapunten 05.01 en 05.02 samen te behandelen.

Eerste termijn
Mevrouw Van der Burg verwijst naar de verrassend goede resultaten van de werkzaamheden bij de Delftse Hout. De plas voldoet aan de gehanteerde prestatie-indicatoren. Is het niet beter om de ingrijpende maatregelen uit te stellen?

Portefeuillehouder Ter Woorst merkt op tijdens de bijeenkomst over prestatie-indicatoren van gedachten te willen wisselen over de prestatie-indicatoren voor zwemwater. De klimaatverandering zet door en blauwalg houdt van warmte. Daarnaast wijst portefeuillehouder op het fragiele evenwicht in de ecologie. Het idee is om de ecologie in het zwemwater van de Delftse Hout robuuster te maken, zodat het systeem niet zomaar kan omslaan. Afzanden is echter zeer ingrijpend en wordt 'on hold' gezet.

Mevrouw Van Heusden benadrukt dat het evenwicht zeer fragiel is. Delfland heeft modelberekeningen gemaakt van de hoeveelheid vegetatie die nodig is in een plas van een dergelijke omvang. De hoeveelheid blijkt fors minder te zijn dan wat er nodig zou zijn.

Tweede termijn
De heer Hofman spreekt zijn waardering uit voor de presentatie van de Zwemwaterevaluatie 2017. In het verleden heeft spreker al de suggestie gedaan om in de overzichten de financiële aspecten op te nemen. Het financiële aspect zou een verrijking kunnen zijn om te laten zien wat Delfland inzet. Verder benadrukt de heer Hofman het belang van een goede communicatie (met name naar burgers en gemeenten) en het meer naar buiten treden met het feit dat Delfland veel inspanning pleegt op maatschappelijk gebied.

De heer De Haan spreekt zijn complimenten uit voor de Zwemwaterevaluatie 2017. Daarnaast vraagt de heer De Haan of de quaggamossel is aangetroffen in de Delftse Hout.

De heer Ranner uit zijn waardering voor de notitie, in het bijzonder voor het wetenschappelijke gehalte. Daarnaast vraagt spreker een toelichting op de effectiviteit van de solar bee.

Mevrouw Vietsch heeft het gevoel dat de Krabbeplas in feite wordt opgegeven totdat de waterharmonica er is. Mevrouw Vietsch pleit ervoor om ook in de tussentijd al iets te doen. Wat gebeurt er met de Krabbeplas? Is er ook geen slimme oplossing te bedenken voor groenalg?

Portefeuillehouder Ter Woorst reageert op de vragen en opmerkingen in de tweede termijn:
- Financieel rendement is altijd een belangrijk aandachtspunt. Delfland investeert alleen in zwemwater als ook de bron wordt aangepakt.
- Het vergroten van het besef van burgers neemt de portefeuillehouder als huiswerk mee. De portefeuillehouder staat open voor suggesties.

Mevrouw Zeer zal nagaan of de quaggamossel is aangetroffen in de Delftse Hout. Deze vraag zal worden beantwoord in het vragenformulier.

Vervolgens reageert mevrouw Zeer op de vraag naar de solar bee. Delfland geeft de Krabbeplas zeker niet op. Er wordt onderzoek gedaan naar de exacte werking van de solar bee. Het is niet de intentie om de solar bee weg te halen uit de Krabbeplas.

Mevrouw Vietsch is van mening dat het stuk op dit punt verduidelijking behoeft.

Portefeuillehouder Ter Woorst merkt op dat het stuk is afgerond. De portefeuillehouder stelt voor om het stuk niet te wijzigen, met inachtneming van de opmerking van mevrouw Vietsch.

De heer Van den Berg verwijst naar de beantwoording van de vragen over de Delftse Hout en vraagt Delfland nadrukkelijk terughoudendheid te betrachten bij het nemen van vergaande maatregelen. Daarnaast pleit de heer Van den Berg ervoor om, indien maatregelen worden genomen, maximaal te zoeken naar cofinanciering. Met deze blik zal gekeken worden naar het investeringsvoorstel.

Mevrouw Van der Burg zou in het voorstel dat aan de VV zal worden voorgelegd een specificatie willen zien van de verdeling van de werkzaamheden en een specificatie van de kosten. Daarnaast is mevrouw Van der Burg benieuwd naar de afspraken met de stakeholders in het kader van cofinanciering. Is er ook aan subsidie gedacht?

De heer Belt pleit voor een koppeling met de waternatuurdoelen.

Mevrouw Vietsch herhaalt haar vraag naar groenalg.

Mevrouw Zeer licht toe dat Delfland deelneemt aan een onderzoek om met behulp van waterstofperoxide blauwalg te bestrijden. In het verleden is waterstofperoxide succesvol toegepast bij de Krabbeplas. In 2017 is opnieuw waterstofperoxide toegepast, maar de waterstofperoxide bleek dit keer vrijwel direct te worden afgebroken door groenalg. Dat betekent dat extra kritisch gekeken zal worden naar de omstandigheden.

Portefeuillehouder Ter Woorst vult aan dat Delfland haar geld doelmatig inzet. Daarnaast licht de portefeuillehouder toe dat het voor de Delftse Hout lastig is een link te maken met waternatuur, aangezien dit een afgesloten zwemplas betreft. Verder zegt de portefeuillehouder een specificatie toe van de verdeling van de werkzaamheden. Delfland doet maximaal haar best voor cofinanciering.

06. Rondvraag en sluiting

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter om 22.55 uur de vergadering.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water d.d. 4 september 2018.

De Voorzitter, De Secretaris,

I.J.A. ter Woorst drs. P.J.R. Baeten

Verzamelformulier ten behoeve van de beantwoording van vragen gesteld in de commissievergaderingen van 19 juni 2018
ter informatie voor de VV vergadering van 5 juli 2018

Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.01 Onderwerp: Concept Kadernota 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Welke zuiveringstechnieken zijn er in gebruik bij de (andere) waterschappen?
Beantwoording: Bij andere waterschappen (en Delfland) behoren de meest zuiveringsinstallaties tot de Actiefslibsystemen. Deze zuiveringsinstallaties zijn afhankelijk van de omvang al of niet uitgevoerd met slibvergisting. Er bestaan vele varianten, zoals installaties met bellenbeluchting of puntbeluchting, installaties uitgevoerd als propstroom of als compleet gemengde tanks, met- en zonder voorbezinktanks, etc.). Zij kunnen ontworpen zijn voor biologische of chemische fosfaatverwijdering (toevoeging van metaalzouten). De lokale omstandigheden en eisen, die gesteld zijn door wet- en regelgeving zijn bepalende voor de keuze van het zuiveringssysteem. Bij een actiefslibsysteem bevinden bacteriën en andere organismen zich in zogenoemde slibvlokken (het actief slib), die zich door menging in suspensie gehouden worden. De menging vindt plaats door beluchting en/of door mengers. De organismen in de slibvlok verzorgen de afbraak van de vervuiling, die zich in het rioolwater bevinden. Nabezinktanks en recirculatie van het bezonken slib in nabezinktanks zorgen dat de organismen als slib in het systeem blijven. Een klein gedeelte van het slib wordt periodiek afgevoerd. Deze hoeveelheid slib is representatief voor de groei van de bacteriën. In incidentele gevallen worden nog oxidatie bedden als zuiveringstechniek in Nederland toegepast. Dit zijn slib op dragersystemen. Deze techniek wordt als verouderd beoordeeld. Toch zijn er voorbeelden in Nederland, zoals de zuivering Geldermalsen. Het oxidatie bed wordt gecombineerd met een actief slibsysteem. Verder zijn er varianten van het actiefslibsysteem met tertiaire behandeling, waarbij het effluent voor lozing op een oppervlaktewater door bijvoorbeeld een zandfilter wordt geleid. Een voorbeeld hiervan is de zuivering De Groote Lucht, waarbij in een zandfilter onder methanoldosering nitraat werd verwijderd. Tegenwoordig wordt de tertiaire behandeling een vierde trap genoemd. Naast genoemde systemen zijn er zuiveringssystemen in ontwikkeling (actiefkool als tertiaire behandeling of dosering in het actief slibsysteem). Ook zijn er technieken om water afkomstig uit de slibontwatering te behandelen voordat het teruggevoerd wordt naar de beluchtingstanks. Een voorbeeld hiervan is de Sharon reactor (http://tnw.home.tudelft.nl/fileadmin/Faculteit/TNW/Over_de_faculteit/Afdelingen/Biotechnology/Research/Research_Groups/Environmental_Biotechnology/Highlights/doc/EBT_SHARON.pdf). Bovenstaande opsomming van zuiveringssystemen is uiteraard niet volledig. Er zijn vele leerboeken over geschreven. Hierover kan informatie op internet gevonden worden. Zie hiervoor bijvoorbeeld https://ocw.tudelft.nl/wp-content/uploads/Afvalwaterbehandeling2008.pdf.
Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.01 Onderwerp: Concept Kadernota 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Wanneer is naar verwachting meer bekend over microplastics en medicijnresten?
Beantwoording: Hoewel uit de hotspotanalyse, uitgevoerd door de Stowa, is gebleken dat Delfland geen hotspots heeft voor wat betreft zuiveringen, wordt vanaf 2018 wel gemonitord op medicijnresten en vanaf 2019 ook op enkele urgente stoffen. De bevindingen zullen eind 2018/begin 2019 met u worden gedeeld.
Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 05.02 Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen fractie Ongebouwd en fractie Bedrijven, zwemwaterkwaliteit

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Zit er quaggamossel in de Delftse Hout?
Beantwoording: Er is een beperkt aantal quaggamosselen aanwezig in de Plas Delftse Hout.

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	838
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	B.00.1
Omschrijving	Besluit tot benoeming plaatsvervangend commissieleden

Geagendeerd	Vergaderdatum
Verenigde Vergadering	5 juli 2018

Voorgesteld besluit

De heer S. van Boxmeer en mevrouw N. de Ridder te benoemen tot plaatsvervangend commissielid

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Benoemen plaatsvervangend commissieleden Natuurterreinen en PvdA
Dossiernummer: 839

Gevraagd besluit: De heer S. van Boxmeer en mevrouw N. de Ridder te benoemen tot plaatsvervangend commissielid.

1. Probleemstelling - context

De fractie Natuurterreinen heeft de heer S. van Boxmeer voorgedragen als plaatsvervangend commissielid.
De fractie PvdA heeft mevrouw N. de Ridder voorgedragen als plaatsvervangend commissielid.

2. Beoogd effect

De Adviescommissie tijdens alle bijeenkomsten voltallig te laten vergaderen.

3. Kernboodschap

Het Reglement van Orde voor de vv en de commissies van het Hoogheemraadschap van Delfland biedt de mogelijkheid om plaatsvervangend commissieleden te benoemen, die zitting hebben in de commissies bij verhindering of ontstentenis van het lid. De fractie Natuurterreinen en de fractie PvdA maken gebruik van deze mogelijkheid.

4. Historie - eerdere besluitvorming

Niet van toepassing

5. Regelgeving en Beleid

In artikel 5.3 van het RvO Delfland wordt de mogelijkheid geboden plaatsvervangende leden in de commissies te benoemen, die zitting hebben in de commissie bij verhindering of ontstentenis van een lid.

6. Financiën

Niet van toepassing

7. Duurzaamheid

Niet van toepassing

8. Organisatorische en personele consequenties

Niet van toepassing

9. OR/GO

Niet van toepassing

10. Risico- en beheersmaatregelen

Niet van toepassing

11. Communicatie (in- en extern)

Op de website van het hoogheemraadschap van Delfland worden na toelating per commissie de leden en de plaatsvervangend commissieleden vermeld.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

De plaatsvervangend commissieleden wordt verzocht de geloofsbrieven te overleggen. Evenals VV-leden moeten plaatsvervangende commissieleden voldoen aan de eisen van artikel 31 en 33 van de Waterschapswet. De commissie Geloofsbrieven onderzoekt de geloofsbrieven van plaatsvervangende commissieleden en geeft de Verenigde Vergadering advies over toelating.

13. Bevoegd orgaan

De Verenigde Vergadering

14. Toelichting

Niet van toepassing

15. Bijlagen

Benoemen plaatsvervangend commissieleden Natuurterreinen en PvdA

Dossiernummer : 839
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

Besluit:

De heer S. van Boxmeer en mevrouw N. de Ridder te benoemen tot plaatsvervangend commissielid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	769
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	B.01
Omschrijving	Concept Kadernota 2019 (BOB, SWW, GSG)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	19 juni 2018
Commissie Stedelijk water en watersysteem	19 juni 2018
Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

De Kadernota 2019 (bijlage 1) vast te stellen en daarmee de beleidsmatige en financiële kaders voor de komende (meerjaren)begroting.

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Kadernota 2019
Dossiernummer: 769

Gevraagd besluit:

De Kadernota 2019 (zoals opgenomen in bijlage 1) vast te stellen en daarmee de beleidsmatige en financiële kaders voor de komende (meerjaren) begroting.

1. Probleemstelling - context

Ten behoeve van de Begroting 2019 en de bijbehorende meerjarenraming 2020-2023 dient de Kadernota 2019, waarin de beleidsmatige en financiële kaders zijn genomen, te worden vastgesteld.

2. Beoogd effect

Het vaststellen van de beleidsmatige en financiële kaders voor de Begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2023. Tevens wordt met deze Kadernota 2019 het uitvoeringsprogramma 2016-2021 (behorende bij het Waterbeheerplan 2016-2021) geactualiseerd.

3. Kernboodschap

In de Kadernota 2019 zijn trends en ontwikkelingen beschreven die van invloed zijn op de taken van Delfland en hoe hiermee om te gaan. Daarnaast wordt in deze kadernota de lijn voortgezet om de schuldpositie te verminderen en de tariefstijging te dempen.

4. Historie - eerdere besluitvorming

De Kadernota 2019 maakt onderdeel uit van de jaarlijkse Planning en Control cyclus, en is daarmee een vervolg op Begroting 2017(inclusief Meerjarenraming 2018-2022) en de Jaarrekening 2017.

5. Regelgeving en Beleid

Het opstellen van de Kadernota 2019 is vastgelegd in de bestuurlijke Planning en Control cyclus 2018.

6. Financiën

Met deze Kadernota 2019 wordt voor een drietal exogene onderwerpen financiële middelen vrijgemaakt. Deze zijn beschreven in hoofdstuk twee en financieel uitgewerkt in hoofdstuk vier van de Kadernota 2019.
Voor de bijdrageregeling lokaal water wordt éénmalig € 400.000 (2019) beschikbaar gesteld. Hiervoor geldt dat de beoogde bijdrageregeling voor gemeenten nagenoeg is uitgewerkt en spoedig aan D&H kan worden voorgelegd voor besluitvorming. Voor particulieren wordt een aanvullende regeling ontwikkeld.

De Begroting 2019 wordt binnen de financiële kaders van de Kadernota 2019 opgesteld.

7. Duurzaamheid

Duurzaamheid komt aan bod in paragraaf 3.5 van de Kadernota 2019, in het programma Innovatie, duurzaamheid en financiën.

8. Organisatorische en personele consequenties

Vraagstukken met betrekking tot personele inzet worden opgelost binnen het bestaande financiële personele kader.

9. OR/GO

De OR is mondeling geïnformeerd over de Kadernota 2019.

10. Risico- en beheersmaatregelen

In de Kadernota 2019 is in paragraaf 3.7 de tabel met risico's opgenomen. Deze tabel is conform de afspraken over risicomanagement.

11. Communicatie (in- en extern)

Communicatie vindt plaats via intranet en (na besluitvorming) internet.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

De Kadernota 2019 wordt ter vaststelling aangeboden aan de verenigde vergadering, op 5 juli 2018.

13. Bevoegd orgaan

De verenigde vergadering is bevoegd om de Kadernota 2019 vast te stellen.

14. Toelichting

De Kadernota 2019 bestaat uit vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt nader ingegaan op een toekomstbestendige financiële situatie voor Delfland. In de hoofdstukken twee (algemeen) en drie (voor de zes programma's) worden de trends en ontwikkelingen beschreven. In hoofdstuk vier wordt het financieel kader voor de Kadernota 2019 verder uitgewerkt.

15. Bijlagen

1. Kadernota 2019 v3.0
2. Vertrouwelijke bijlage exogene ontwikkelingen

Kadernota 2019

Dossiernummer : 769
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 15 mei 2018, dossiernummer 769

Gelezen het positieve advies van de commissies:
- Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering
- Gezond, schoon en gezuiverd water
- Stedelijk water en watersysteem

Overwegende dat:
a. In de Kadernota 2019 de in- en externe trends en ontwikkelingen zijn geactualiseerd, de manier waarop Delfland omgaat met deze ontwikkelingen is beschreven en financiële ontwikkelingen en begrotingskaders in beeld zijn gebracht;
b. De Kadernota 2019 inzet op een solide financieel beleid en het realiseren van de ambities uit het coalitieakkoord;

Gelet op:
Artikel 77 van de Waterschapswet;

Besluit:
De Kadernota 2019 (bijlage 1) vast te stellen en daarmee de beleidsmatige en financiële kaders voor de komende (meerjaren)begroting.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Kadernota 2019

Hoogheemraadschap van
Delfland

Inhoud

1 Inleiding 5
1.1 Financiële uitgangspunten Kadernota 2019 5
1.2 Leeswijzer 6
2 Delfland brede trends en ontwikkelingen 7
2.1 Exogene ontwikkelingen 7
2.2 Klimaat en verstedelijking 7
2.3 Omgevingswet 7
2.4 Toekomstbestendig ontwikkelen 8
3 Inzicht in de programma's: trends, ontwikkelingen en risicomanagement 9
3.1 Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer 9
3.2 Gezond, schoon en zoet water 11
3.3 Watersysteem 13
3.4 Afvalwaterketen en zuiveren 15
3.5 Programma Innovatie, duurzaamheid en financiën 17
3.6 Bestuur, organisatie en instrumenten 18
3.7 Risicomanagement 20
4 Financieel kader 23
4.1 Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting 23
4.2 Tarieven 23
4.3 Voorziening groot onderhoud afvalwater en zuiveren 23
4.4 Mutaties Kadernota 24
4.5 Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2019-2023 25
4.6 Investeringen 25
4.7 Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2019 26

1 Inleiding

Met deze Kadernota 2019 geeft het college richting aan het laatste jaar (2019) van deze collegeperiode. Daarbij ligt de focus op de afronding van het coalitieakkoord 2015-2019. Daarnaast geldt dat voor het huidige Waterbeheerplan (2016-2021) het bijbehorende uitvoeringsprogramma jaarlijks met het vaststellen van de kadernota en begroting wordt bijgesteld.

Ook voor deze kadernota hanteert het college het uitgangspunt dat Delfland zich richt op het toekomstbestendig uitvoeren van het watersysteem en het zuiveringsbeheer en dat daarbij ook een financiële situatie hoort die toekomstbestendig is. De belastingtarieven stijgen dan ook beheerst en er wordt vastgehouden aan de afspraak om de schuldenlast af te bouwen. Dit is verder uitgewerkt in hoofdstuk vier van deze kadernota.

1.1 Financiële uitgangspunten Kadernota 2019

De Kadernota 2019 heeft de volgende financiële uitgangspunten:

1. Voor deze collegeperiode geldt een beheerste tariefstijging voor het watersysteem van 1,5% per jaar. Het college zal in de Begroting 2019 het voorstel doen om het tarief zuiveringsheffing voor 2019 te handhaven op het niveau van €93,50, in lijn met het amendement Van Kretschmar c.s.[1];
2. Voor de meerjarenraming 2019-2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing, € 93,50, gehanteerd. Vanaf 2023 geldt ook voor het tarief zuiveringsheffing een beheerste tariefstijging van 1,5% per jaar;
3. De taakstellingen uit het coalitieakkoord (€ 10 miljoen) en de Kadernota 2017 (€ 5 miljoen) leiden tot een besparing van structureel € 15 miljoen in 2019;
4. Jaarlijks wordt een storting in de Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen begroot. Het begrote exploitatieresultaat ná bestemming is € 0;
5. In aanvulling op het uitgangspunt van de Kadernota 2017 het jaarlijks voordeel herfinanciering AWZI Harnaschpolder in de jaren 2017 tot en met 2019 toe te voegen aan de Reserve Tariefdemping Zuiveringsheffing, wordt het jaarlijks voordeel ook vanaf 2020 toegevoegd aan deze reserve. De inzet van de reserve vanaf 2020 is een keuze voor de volgende coalitie;
6. Het verschil tussen het afgesproken zuiveringstarief en de rekenkundige uitkomst van de kostentoerekening wordt ook in 2019 toegevoegd aan de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing;
7. In de jaren 2019-2023 wordt de Reserve Tariefdemping Zuiveringsheffing ingezet ten behoeve van de stabilisering van het tarief zuiveringsheffing.

Met deze Kadernota 2019 worden de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de Begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2023. De Begroting 2019 wordt binnen deze kaders uitgewerkt. Daarnaast gelden de volgende begrotingsregels, die in het coalitieakkoord 2015-2019 zijn afgesproken:

- Overschrijding van kosten binnen een begrotingsprogramma worden gefinancierd met bezuinigingen op andere onderdelen binnen datzelfde begrotingsprogramma;
- Indien er kosten gemaakt moeten worden voor nieuwe opgaven en nieuw beleid, dan zullen hiervoor oude opgaven gerealiseerd en beëindigd moeten zijn, ingeleverd moeten worden en/of zal oud beleid moeten verdwijnen;
- Bij behandeling van een nieuw beleidsvoorstel wordt een gedegen financiële en sluitende onderbouwing aangeleverd waarbij ingegaan is op de dekking van het voorstel, de effecten ten aanzien van de exploitatie en indien van toepassing de langjarige beheer- en onderhoudskosten;
- Delfland voert een restrictief beleid met betrekking tot het activeren van kosten voor waterbeheer en waterzuivering;
- Delfland werkt aan het verder vergroten van het realiteitsgehalte van de begroting.

[1] *Amendement Van Kretschmar c.s., Begroting 2017*

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de trends en ontwikkelingen uiteengezet waarvan de impact breder is dan voor één specifiek programma. In hoofdstuk drie wordt vervolgens ingegaan op de trends en ontwikkelingen per programma. Alleen relevante nieuwe trends en ontwikkelingen worden beschreven in dit hoofdstuk. Wanneer sprake is van het voortzetten van bestaand beleid/bestaande uitvoering wordt het in deze kadernota niet verder toegelicht. In de Begroting 2019 worden de programma's volledig, dus voor alle aspecten, uitgewerkt voor 2019. Ook is in dit hoofdstuk de paragraaf over risicomanagement opgenomen. Tenslotte wordt in hoofdstuk vier het financiële kader verder uitgewerkt.

2 Delfland brede trends en ontwikkelingen

2.1 Exogene ontwikkelingen

Er is sprake van een aantal ontwikkelingen buiten Delfland, waar Delfland geen invloed op heeft en die derhalve als exogeen kunnen worden aangemerkt. Deze ontwikkelingen leiden tot een stijging van de uitgaven van Delfland. Het gaat daarbij om de volgende drie onderwerpen:

Vervallen vrijstelling afvalstoffenheffing
Conform het regeerakkoord vervalt de vrijstelling op de afvalstoffenheffing voor het verbranden of storten van zuiveringsslib naar verwachting per 2019. Als gevolg van deze, door Delfland te betalen, belasting stijgen in 2019 de kosten voor het verwerken van slib.

CAO-indexering
Op het gebied van de arbeidsvoorwaarden streven de waterschappen naar het afronden van de CAO-besprekingen in 2018. Vanwege uiteenlopende standpunten zijn de consequenties hiervan nog niet exact aan te geven.

Informatiebeveiliging
De uitgaven voor informatiebeveiliging stijgen omdat de bescherming van onze infrastructuur en onze vertrouwelijke data tegen cyber-criminaliteit steeds meer inspanning vergt.

Voor deze exogene factoren is voor 2019 totaal een bedrag van € 3,1 miljoen geraamd. In hoofdstuk vier van deze kadernota wordt hier verder op in gegaan.

2.2 Klimaat en verstedelijking

Naar verwachting zijn begin 2019 de nieuwe neerslagstatistieken, gebaseerd op de meest actuele klimaatscenario's, gereed. Op basis daarvan zullen waarschijnlijk nieuwe risicogebieden geïdentificeerd worden. Dat zijn locaties die dan niet (meer) voldoen aan de normering voor wateroverlast. Dit treedt voornamelijk op in verharde gebieden, zoals steden en de glastuinbouw. Daarnaast is de bouw van extra woningen in het reeds sterk verstedelijkte gebied van Delfland ook een ontwikkeling met grote impact.

De wijzigingen in het klimaat in combinatie met deze verstedelijkingsopgave maken het noodzakelijk te zoeken naar nieuwe en innovatieve oplossingen om de wateropgaven ook in de toekomst goed te kunnen uitvoeren. 3Di-modellen helpen Delfland bij het zoeken naar innovatieve oplossingen, waarbij Delfland samen met gemeenten en provincie integrale modellen ontwikkelt door bijvoorbeeld 3Di-modellen van riolering en watersysteem te koppelen.

2.3 Omgevingswet

Een van de grote ontwikkelingen voor lokale overheden is de invoering van de Omgevingswet. De invoeringsdatum is inmiddels vastgesteld op 1 januari 2021 (was: 1 juli 2019). De wet heeft een groot aantal wetten en regelingen gebundeld met als centraal doel een integralere aanpak van de verbetering van de leefomgeving te krijgen. Daarbij verwacht de wetgever ook een andere houding van de gezamenlijke overheden. Het uitgangspunt is dat duidelijk gemaakt wordt onder welke voorwaarden welke ontwikkelingen in de leefomgeving mogelijk zijn; niet dat wetten en regels bij voorbaat ontwikkelingen in de leefomgeving moeilijk of onmogelijk maken. Kort gezegd: van nee tenzij, naar ja mits. Met deze andere rolopvatting van alle overheden biedt de omgevingswet ook kansen voor andere (private) partijen om initiatief te nemen.
De decentralisatie van taken en bevoegdheden heeft grote impact op gemeenten, provincies en waterschappen. Zij worden geacht vanuit één wet, vanuit één (digitaal) loket en vanuit de gedachte van één overheid samen te werken en vragen uit de samenleving te beantwoorden. Voor waterschappen specifiek betekent het dat water een onderdeel wordt van een integrale afweging (zoals natuur, lucht, veiligheid etc.) Dit heeft gevolgen voor de manier waarop in de organisatie wordt samengewerkt, hoe Delfland samenwerkt met andere partijen en ook hoe Delfland hier bestuurlijk invulling aan geeft. Ook dit wordt de komende periode verder vormgegeven.

Delfland omarmt de uitgangspunten van de nieuwe wet en kiest ervoor de implementatie van de Omgevingswet voortvarend op te pakken. Delfland participeert ten volle in landelijke netwerken en neemt daar vaak het initiatief. Tevens betekent dit, dat Delfland met betrokken partijen in de vorm van pilots al gaat werken alsof de wet al van kracht is. Delfland pakt de opgave van digitalisering op door beleid om te zetten in toepasbare regels en digitaal te maken (pilot Digitaal Regelbeheer).

Een ontwikkeling die samenhangt met de implementatie van de Omgevingswet is de focus op klantgerichtheid. Het Klant Contact Centrum van Delfland vervult daarbij een belangrijke rol. In 2019 vertaalt dit zich onder andere in de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en het verder klantgericht maken van werkprocessen.

Nationaal en regionaal hebben de overheden, waaronder de gemeenten in Delflands beheergebied, aangegeven dat ze met hetzelfde tempo verder gaan met de implementatie van de omgevingswet. Dat betekent voor Delfland dat de in de Begroting 2018 gereserveerde budgetten voor 2018 en 2019 in die jaren worden gebruikt. Hierbij wordt uitgegaan van het principe van een taakstellend budget. Dat betekent dat verwacht wordt dat in 2020 de implementatie dermate gevorderd is, dat geen extra budget nodig is.

2.4 Toekomstbestendig ontwikkelen

Delfland streeft ernaar om in 2050 100% circulair en klimaatneutraal te zijn en in 2025 energieneutraal. Omdat Delfland vaak een onderdeel is van grotere cycli van water, energie en grondstoffen werkt Delfland daarom buiten zijn grenzen, maar vanuit zijn kerntaken, samen met partners die kunnen helpen bij het sluiten van de kringlopen. Het streven naar 100% circulair betekent dat alleen gebruik wordt gemaakt van grondstofbronnen die dat mogelijk maken. Daarnaast worden grondstoffen na gebruik steeds weer terugwonnen en hergebruikt.

Tussen energie, zoetwater en grondstoffen bestaat een grote mate van onderlinge afhankelijkheid. Door grondstoffen uit ons afvalwater terug te winnen kan het energieverbruik bijvoorbeeld fors toenemen. Bij het maken van afwegingen worden de effecten op de verschillende doelen daarom steeds in samenhang beoordeeld. Om hierbij te helpen zijn in de 'Strategie Delfland Circulair'[2] leidende principes bepaald en is een afwegingsmatrix opgesteld. Voor de ontwikkeling naar een circulaire werkprocessen is een omslag in denken cruciaal: van lineair denken naar circulair denken.

Tabel 2.1 omslag in denken

Lineair	Circulair
Afval	Grondstof
Keten	Cyclus
Prijs van het product	Waarde van de grondstoffen
Productiekosten	Totale levens-cyclus-kosten
Financiële kosten en baten	Maatschappelijke kosten en baten
Businesscases	Valuecases[3]
Korte termijn resultaat	Lange termijn resultaat
Eigen resultaat (bijv. zelfvoorzienendheid)	Samenwerken aan gezamenlijke kringlopen

In 2018 wordt de strategie Delfland Circulair verder uitgewerkt in een aanpak, waarna vanaf 2019 de aanpak verder wordt uitgerold. Hierbij worden de onderwerpen duurzaam, energieneutraal, circulair, hemelwateraanpak en de toekomstagenda afvalwaterketen in samenhang uitgewerkt en geïmplementeerd.

[2] *D&H 3 april 2018*
[3] *Een value case beschrijft de waarde die elke betrokken partij voor zichzelf creëert binnen een project of programma. Het is vooral geschikt voor complexe projecten waarvan de directe (financiële) waarde niet meteen voor alle partijen zicht- of haalbaar is, maar die wel aanzienlijke maatschappelijke impact hebben.*

3 Inzicht in de programma's: trends, ontwikkelingen en risicomanagement

3.1 Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer

3.1.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Klimaatadaptatie
De aandacht voor klimaatadaptatie is groeiende zowel bij overheden als bij particulieren. Dit biedt voor Delfland goede kansen om de regio klimaatbestendiger te maken. Delfland wil samen met zijn partners het bebouwde gebied minder kwetsbaar maken voor extreme weersomstandigheden en mogelijke schade bij overstromingen beperken. Hiermee geeft Delfland invulling aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. In lijn met dit plan brengt de regio in de jaren 2019 en 2020 de kwetsbaarheid in beeld (stresstesten) en is bepaald op welke wijze de regio het beste klimaatbestendig kan worden gemaakt.
In 2018 is ingezet op het vergroten van de sponswerking[4] van de stad, het stimuleren van klimaat adaptief handelen en het opstellen van stresstesten. Hierbij zet Delfland in op meer aandacht en ruimte voor (innovatieve) maatregelen om water vast te houden en wordt de samenwerking met inwoners, private partijen en overheden gezocht. Kansrijke en vernieuwende initiatieven worden ook financieel ondersteund met een stimuleringsregeling. Deze lijn wordt voortgezet in 2019 waarbij meer nieuwe doelgroepen worden benaderd en geënthousiasmeerd om mee te doen. Ook wordt in 2019 gestart met het omzetten van de resultaten van de stresstesten naar ontwikkelingsgerichte agenda's per gemeente. Daarnaast worden andere thema's dan de sponswerking geagendeerd die belangrijk zijn voor het klimaatbestendig maken van Delfland.

Programmalijn Waterveiligheid
In de periode tot 2024 worden de regionale en primaire keringen opnieuw getoetst aan de geldende normen. Dit proces is inmiddels uitgelijnd en levert in 2018 de eerste tussenresultaten op. De beleidsontwikkeling is zeker tot 2019 vooral gericht op de inpassing in het kader van de omgevingswet. Voor een goed assetmanagement van de keringen, is een verdiepingsslag van de beschikbare informatie nodig.

Het beheer en onderhoud van keringen in een zeer dicht bevolkt gebied zoals Delfland vraagt continu aanpassingen. Ontwikkelingen in dit kader zijn onder andere bloemrijke dijken, minder afrasteringen in de duinen en stringenter toezicht op keringen na buitengewoon onderhoud. De keringen worden steeds multifunctioneler gebruikt en dat leidt tot allerlei nieuwe ontwikkelingen waarvan de consequenties op termijn nog niet geheel duidelijk zijn. Met pilots wordt ervaring opgedaan met mogelijke oplossingen voor deze nieuwe ontwikkelingen, zodat ook kan worden ingeschat wat het langetermijneffect is op de beheer- en onderhoudskosten voor Delfland. Op basis van de resultaten van deze pilots kunnen bestuurlijke afwegingen worden gemaakt.

Het investeringsprogramma voor het buitengewoon onderhoud en de kadeverbeteringen verloopt conform verwachting. In 2019 kan de ontwikkeling in het investeringsprogramma voor de periode tot 2030 worden ingeschat op basis van de resultaten van het toetsen van de opgewaardeerde keringen (resultaat begin 2018), de toetsing van de polderkaden (resultaat begin 2019) en de eerste resultaten van de tweede toetsronde regionaal (resultaat over periode 2019-2023).

Programmalijn Stedelijk waterbeheer
De provincie ontwikkelt samen met partners bouwstenen voor de Provinciale omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Daarnaast zijn de meeste gemeenten van start gegaan met het ontwikkelen van omgevingsvisies en/of omgevingsplannen en/of experimenten met zogenoemde vergunningentafels. Dit vraagt een andere manier van samenwerken en een verbreding op de inhoud, die nog volop in ontwikkeling is. Delfland wil vroegtijdig met gemeenten de samenwerking aan gaan om de belangen en doelen van Delfland goed te

[4] *Het opvangen, vasthouden en (eventueel) vertraagd afvoeren van hemelwater.*

borgen. Daarnaast wordt ook met de watertoets pro-actief geadviseerd over ruimtelijke plannen.
De economische groei is zichtbaar in een toename van ruimtelijke initiatieven. Dit betekent dat het aantal gevraagde wateradviezen groeit maar ook dat er meer complexere adviesvragen worden gesteld voor bijvoorbeeld binnenstedelijke herontwikkelingen. Delfland wil in een vroeg stadium in gesprek komen met initiatiefnemers en een inschatting maken welke ontwikkelingen kansrijk zijn voor Delfland en welke niet. De inhoudelijke doelen van Delfland zijn hierbij leidend met in 2019 extra aandacht voor ecologische inrichting (KRW), kades en klimaat adaptatie. Dit vraagt een grotere inzet van bijvoorbeeld de watertoets om de plannen binnen de gestelde termijn te voorzien van adequate adviezen en meer flexibiliteit bij de planvorming om kansen die ontstaan te benutten. De inzet voor grote, complexe infrastructuurprojecten van derden zoals de A4 Inprikkers, A13-16 en Blankenburgverbinding blijft vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Het waterplan blijft een belangrijk instrument in de samenwerking met gemeenten. De trend van vernieuwing en verbreding van gemeentelijke waterplannen zet door. Het gaat hierbij om het waterplan in combinatie met het rioleringsplan of water als onderdeel van een gemeentelijk klimaatadaptatie plan. Delfland juicht de verbreding naar klimaat adaptatie plannen toe, omdat ze de beweging richting een klimaat adaptief Delfland ondersteunen. Dit betekent dat Delfland vanuit zijn belang actief meewerkt aan deze gemeentelijke plannen waarbij de nadruk voor Delfland ligt op zo integraal mogelijke uitvoeringsprogramma’s.

3.2 Gezond, schoon en zoet water

3.2.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting
Delfland Circulair
Begin 2018 is de strategie voor Delfland Circulair vastgesteld. In 2019 en in 2021 vindt een evaluatie van de strategie plaats, zodat deze op basis van leerpunten en voortgang kan worden geactualiseerd. Mogelijke projectkansen die zich voordoen worden gefinancierd vanuit de programma's waar ze betrekking op hebben.

Zoetwatervoorziening
Het in het Waterbeheerplan 2016-2021 opgenomen doel om de zoetwatervoorziening te borgen, ligt op schema. In 2019 gaat Delfland door met de uitvoering van de in het Deltaprogramma Zoetwater gemaakte afspraken, waaronder de verdere implementatie van het instrument 'waterbeschikbaarheid'. Dit doet Delfland zoveel mogelijk samen met de belangrijke gebruikers van zoetwater. Eigen verantwoordelijkheid van gebruikers (onder andere glastuinbouw) is daarbij een belangrijk aspect. De inzet is enerzijds gericht op het behouden en versterken van de aanvoermogelijkheden voor zoetwater en anderzijds op het verduurzamen en meer circulair maken van de watervoorziening. In 2018/2019 wordt verkend of het stoppen van nu nog gedoogde brijnlozingen op termijn een vliegwiel kan zijn voor recirculatie van bedrijfsafvalwaterstromen in de glastuinbouw.

Programmalijn Chemische waterkwaliteit
Chemische Waterkwaliteit
In 2018 is duidelijk geworden, dat op basis van de resultaten voor de intensivering van de chemische waterkwaliteit de geïntensiveerde aanpak ter verbetering van de chemische waterkwaliteit ook de gewenste effecten laat zien. Vooralsnog wordt de ingezette lijn, met onder andere een gebiedsgerichte aanpak van emissies van bestrijdingsmiddelen en nutriënten door de glastuinbouw, voortgezet.
Het halen van de KRW-doelen 2027 vraagt om een forse gezamenlijke inspanning en is alleen haalbaar bij aanpassing van het rijksbeleid voor nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Delfland zet daarom ook in op beleidsbeïnvloeding.

Delta-aanpak Waterkwaliteit en zoetwater
De Delta-aanpak geeft prioriteit aan het beperken van nutriënten, bestrijdingsmiddelen en nieuwe stoffen zoals medicijnresten in het oppervlaktewater. Delfland volgt de ontwikkelingen, die met name snel gaan bij de keten-aanpak voor medicijnresten in het oppervlaktewater. Voor medicijnresten wordt ingezet op bewustwording en samenwerking in de 'zorgketen': Delfland kent geen 'hotspots' ('hotspots' zijn de Nederlandse RWZI's die wat betreft medicijnresten een relatief grote invloed hebben op de oppervlaktewaterkwaliteit)[5], dus in beginsel pleegt Delfland geen inzet op 'end-of-pipe' AWZI-maatregelen, tenzij daarmee ook een bijdrage wordt geleverd aan Delfland circulair. In dat geval gebruikt Delfland namelijk ons effluent als grondstof voor onze zoetwatervoorziening. Voor microplastics, zorgwekkende stoffen, enzovoort zijn de consequenties nog niet duidelijk en is het noodzakelijk eerst inzicht te krijgen in het voorkomen van stoffen in Delflands water.
In 2019 wordt gewerkt aan uitvoering van de Delta-aanpak binnen Delfland, daarbij aansluitend op de afspraken rondom dit onderwerp die gemaakt worden tussen de Unie van Waterschappen en het Ministerie van I&W. Bij dit thema wordt de aansluiting gezocht met de doelen van Delfland circulair en waterbewustzijn.

Programmalijn Lokale knelpunten en kansen
Voor 2019 wordt beoogd twee lokale knelpunten aan te pakken. Belangrijke aanknopingspunten zijn het vergroten van waterbewustzijn en het benutten van kansen met bewoners. Daarnaast is het belangrijk dat de integrale legger van het watersysteem zo wordt opgesteld dat hierin naast de waterkwantiteit ook de waterkwaliteit en het belang daarvan tot uitdrukking en bescherming komen.

[5] *STOWA, Landelijke hotspotanalyse geneesmiddelen RWZI's, 2017*

Programmalijn Zwemwater
Zwemwater van een goede kwaliteit is geen vanzelfsprekendheid, zeker gezien de voorspelde klimaatveranderingen. Het is wel een wens van de inwoners in het gebied én een verplichting voortvloeiend uit de EU-Zwemwaterrichtlijn. Ook in 2019 spant Delfland zich weer samen met de andere beheerders in voor een goede zwemwaterkwaliteit. Tijdens het zwemseizoen monitort Delfland de kwaliteit en communiceert Delfland over bijzonderheden in de zwemplassen. Door de aandacht van de inwoners in het gebied, de veranderingen in het klimaat en het opkomen van nieuwe algen soorten vraagt dit grotere inspanning dan voorheen.
Voor de waterspeeltuinen is een landelijke en provinciale discussie gaande over hoe precies met een officiële zwemwaterlocatie omgegaan dient worden. Dit heeft mogelijk impact op de taak van Delfland.

In het bijzonder vraagt de plas Delftse Hout aandacht. In eerste instantie waren hier ingrijpende en kostbare maatregelen gepland om de bron van voedingstoffen uit de bodem aan te pakken. In 2017 is echter een aantal positieve ecologische ontwikkelingen waargenomen die de vraag doen opkomen of dergelijke grote maatregelen wel nodig zijn. Daarom wordt 2018 benut om de ecologie verder te monitoren en structuurmaatregelen te nemen die de waargenomen ontwikkelingen kunnen ondersteunen. Het uitvoeren van deze maatregelen loopt door in 2019. Ook wordt bepaald of in 2019 nog aanvullende maatregelen nodig zijn.
Voor de plassen Put te Werve en de Wollebrand loopt in 2018 een onderzoek om te kijken welke maatregelen genomen kunnen worden om de blauwalgenproblematiek aan te pakken. Afhankelijk van de uitkomsten is het mogelijk dat in 2019 hier maatregelen worden uitgevoerd.

3.2.2 Programmalijn Coördinatie beheer

Delfland blijft inzetten op assetmanagement. Medio 2018 wordt het herijkte implementatieprogramma vastgesteld met daarin de belangrijkste stappen op weg naar een professionele assetmanagement organisatie in 2023. Een belangrijke stap in 2018/2019 is het verbeteren van de beschikbare informatie van de assets als basis voor transparantere afwegingen over gewenste prestaties, risico's en kosten.
Assetmanagement invoeren betekent een ontwikkeling in de manier van (samen)werken. Voor deze ontwikkeling wordt zoveel mogelijk aangesloten bij reeds voorgenomen activiteiten (zoals actualisatie van werkprocessen, onderhoudsplannen en competentieontwikkeling), zodat de extra inzet die deze implementatie vraagt beperkt blijft. Het implementatieprogramma sluit aan op de grotere lijn van organisatieontwikkeling.

3.3 Watersysteem

3.3.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Integraal watersysteem – waterkwantiteit

Wateroverlast

Het beheergebied van Delfland voldoet voor circa 97% aan de vigerende norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie. Afgesproken is dat in 2021 voor 98% wordt voldaan en in 2027 voor 100%.
De verwachting is echter dat het KNMI in 2019, op basis van de nieuwe neerslagstatistieken, inzichten presenteert waarbij onderbouwd wordt dat het momenteel gebruikte klimaatscenario een onderschatting is. Het KNMI gaat op basis van de nieuwe neerslagstatistieken nieuwe klimaatscenario's opstellen. De verwachting is dat dit leidt tot een kleiner deel van het gebied dat aan de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie voldoet. Tot welk percentage dit leidt, kan pas worden bepaald na het bekend worden van de nieuwe klimaatscenario's.

Verstedelijking & bewustwording

In het beheergebied van Delfland neemt de verstedelijking steeds meer toe. Sinds een aantal jaar kijkt Delfland in het bebouwde gebied (stad en glas) nadrukkelijk niet alleen naar oplossingen binnen het watersysteem maar ook daarbuiten (vasthoudmaatregelen). De verstedelijking is een trend die eerder werd getemporiseerd door de crisis. Nu de crisis over is, zet de verstedelijking door. Enerzijds heeft dit een negatief effect op het behalen van het doel (bescherming tegen wateroverlast door inundatie) vanwege de toename van verhard gebied en de aanleg van gescheiden riolering. Anderzijds zet de trend, dat inwoners en bedrijven (klimaat)bewuster worden en ook meer geneigd zijn om zich in te zetten voor een duurzame en klimaat adaptieve maatschappij, door. Inwoners en bedrijven nemen zelf steeds vaker vasthoudmaatregelen, met een positief effect op het doel. De verwachting is dat de komende jaren de positieve effecten van individuele maatregelen niet opwegen tegen de negatieve effecten van verstedelijking en dat er dus netto een negatief effect ontstaat op het te behalen doel. De verwachting is dan ook dat het percentage bebouwd gebied dat voldoet aan de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie (licht) afneemt.

Watersysteemanalyses

Ieder jaar wordt een aantal polders getoetst in het kader van de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie. Om de planning voor de komende jaren (tot en met 2021) te halen wordt de komende jaren een bovengemiddeld aantal polders getoetst.

Vervangingsinvesteringen/ instandhouding

Met als doel effectiever, efficiënter en transparanter te werken, is de afgelopen jaren steeds meer gewerkt volgens de principes van assetmanagement. Voor de instandhouding van stuwen en gemalen is op basis van de verwachte levensduur is voor deze objecten een theoretische meerjarenonderhoudsplanning opgesteld. Er wordt in 2018 een start gemaakt met een conditiemetingen op basis waarvan deze meerjarenonderhoudsplanning wordt bijgesteld en een bijbehorende meerjarenraming voor onder ander de vervangingsinvesteringen wordt opgesteld. Dan zal blijken of de ruimte in de begroting voldoende is om deze uit te voeren. De investeringsruimte voor 2019 wordt gebruikt om hier een start mee te maken.

Programmalijn Integraal watersysteem – ecologische waterkwaliteit en vismigratie

Waterplantzones

Afgelopen jaar is inzicht verkregen in de benodigde ecologische ontwikkeling in het watersysteem om de ecologische doelen te kunnen behalen. Dit komt onder meer terug in de Waterkwaliteitsrapportage over 2017. Daarin wordt geconstateerd dat vooral de ruimte die wordt geboden aan waterplanten, en daarmee de structuur die dit geeft aan andere organismen om tussen te leven, binnen Delfland onder druk staat. Dit heeft geleid tot de keuze om het maatregelenpakket bij te stellen. Daarbij worden er naast de realisatie van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen ook ander type maatregelen getroffen. Bijvoorbeeld de aanpassing van het maaibeheer en onderhoud van watergangen zodat waterplantzones kunnen ontstaan, en het aanbrengen van meer structuur en habitat in

watergangen zodat er meer leefgebied ontstaat. Onderzocht wordt of deze maatregelen kunnen worden opgenomen in de integrale legger.

KRW-waterlichamen
Voor de periode tot en met 2021 heeft Delfland in 2014 het KRW-maatregelenpakket 2016-2021 vastgesteld en toegestuurd aan de Europese Commissie. Gedurende deze periode kan het maatregelenpakket door Delfland worden bijgesteld als dat nodig blijkt te zijn, waarbij het voldoende is de Europese Commissie op de hoogte te houden. In 2019 wordt een start gemaakt met het opstellen van het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 (SGBP3). Voor deze periode zal opnieuw een maatregelenpakket worden vastgesteld.

Lokaal water
De maatregelen die Delfland neemt voor ecologische waterkwaliteit zijn vooral gericht op de KRW-waterlichamen. De afgelopen jaren is ook meer aandacht gekomen voor maatregelen buiten de KRW-waterlichamen, in het lokale water. Deze hebben immers een positief effect op de ecologische waterkwaliteit in het gehele systeem. De samenwerking met gemeenten wordt in het kader van het lokale water verder versterkt, onder meer in het Netwerk Schoon en Gezond Water. Delfland treedt in overleg met de provincie Zuid-Holland om van hun inzet voor de oostboezem (de Schie en de Vliet) méér werk te maken. Om initiatieven met betrekking tot het verbeteren van de ecologische kwaliteit in het lokale water te ondersteunen wordt een bijdrageregeling opgesteld voor het jaar 2019. Voor deze regeling is éénmalig € 400.000 beschikbaar. Met deze regeling worden gemeenten gestimuleerd om pilot- of voorbeeldprojecten te realiseren, waaraan een maximale bijdrage van 30% wordt verleend. Voor particulieren ontwikkelt Delfland parallel een regeling.

Omgeving
Waterkwaliteit krijgt steeds vaker de aandacht van inwoners. Dit uit zich onder meer in een toename van het aantal meldingen, bijvoorbeeld over kroos. Gevolg is de noodzaak tot een beter omgevingsmanagement (met mogelijk participatie). Dit vertaalt zich onder meer in de aanpak die voor kroos wordt gevolgd, onderdeel daarvan zijn bijvoorbeeld pilots waarbij de omgeving wordt betrokken.

Programmalijn Grondwater en Bodemdaling
In 2018 wordt gewerkt aan een integratie van de visie grondwater in een geactualiseerde beleidsnota grondwater. De visie grondwater geeft verschillende mogelijkheden tot verdergaande samenwerking tussen overheden provincie, gemeenten en waterschap. Een keuze moet hierin nog gemaakt worden. De implementatie van de Omgevingswet heeft prioriteit (bij de verschillende overheden), waardoor de urgentie voor de gezamenlijke uitwerking van de visie grondwater lager is. Dit zal bepalend zijn voor de voortgang.

Er is in 2018 een globale bodemdalingsstrategie opgesteld. Om deze te vertalen in handelingsperspectieven wordt de bodemdalingsstrategie in 2019 en 2020 in samenwerking met gebiedspartners voor zeven verschillende thema's verder uitgewerkt.

Programmalijn Vaarweg
In het beheergebied komt steeds meer recreatievaart en de daarbij behorende vraag om in delen van het watersysteem gemotoriseerd te mogen varen. Mogelijk neemt de noodzaak tot handhaving meer toe dan waar nu vanuit gegaan wordt.

3.4 Afvalwaterketen en zuiveren

3.4.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Transporteren en zuiveren
De ambitie van Delfland om in 2025 energieneutraal te zijn vraagt een aanzienlijke verplichting van zuiveringsbeheer om daar waar mogelijk energie te besparen en/of zelf te voorzien in de eigen energiebehoefte. Waar de zuiveringen van oudsher gezien werden als een afvalverwerkingsinstallatie, zullen ze in de toekomst meer en meer ook gezien worden als locaties voor productie van energie, zoet water en grondstoffen. Om in de komende jaren optimale invulling te geven aan de ambitie energieneutraal en de mogelijke realisatie van zoetwaterfabrieken wordt prioriteit gegeven aan deze twee onderwerpen. Daarnaast wordt ook onderzoek naar terugwinning van kansrijke grondstoffen uitgevoerd.

Programmalijn Hergebruik grondstoffen
Deze programmalijn richt zich onder andere op het invullen van de ambitie Delfland energieneutraal. In het kader van de Toekomstagenda Afvalwaterketen Delfland wordt verder gewerkt aan het Plan van Aanpak en een programmering (investeringsagenda). In 2018/2019 wordt hiervoor een groot aantal businesscases en onderzoeken uitgevoerd. Aan een aantal innovaties wordt, eventueel met ketenpartners, direct invulling gegeven, met een vertaling naar investeringsvoorstellen in 2019.

Sinds begin 2018 levert Delfland vanuit de zuivering De Groote Lucht groen gas. Met deze innovatie zorgt Delfland dat het biogas wordt ingezet daar waar het de meeste waarde toevoegt. Om de productie van groen gas uit te breiden wordt, op basis van een businesscase, een investeringsvoorstel voorbereid om in 2019 groen gas ook op de Harnaschpolder te produceren.
Het produceren van groen gas draagt bij aan de circulaire economie, maar heeft in formele zin geen meerwaarde voor het doel om als Delfland energieneutraal te worden. Dit heeft te maken met de huidige rekensystematiek, die bijdragen (het verkopen van groen gas) aan andere sectoren niet meerekent. In 2019 wordt samen met de Unie van Waterschappen uitgezocht of deze (landelijke) systematiek kan worden aangepast.

Delfland heeft de afgelopen jaren gewerkt aan diverse pilotprojecten om het effluent verder op te werken, met als doel effluent in te zetten als bron van zoetwater. Deze ervaringen worden gebruikt bij de doorvertaling naar zoetwaterfabrieken op de zuiveringen. Onder voorbehoud van een positieve besluitvorming wordt in 2019 gestart met het ontwerp/de bouw van een zoetwaterfabriek op zuivering De Groote Lucht.
Afhankelijk van voldoende deelname uit de glastuinbouwsector wordt in 2019 geïnvesteerd op zuivering De Nieuwe-Waterweg (Hoek van Holland), met als doel het centraal verwijderen van gewasbeschermingsmiddelen. De investerings- en exploitatiekosten van deze extra zuiveringsstap worden gedragen door de glastuinbouwsector.
De maatregel zoetwaterfabriek draagt bij aan de doelstellingen op het gebied van Delfland circulair, omdat met het terugbrengen van het schone water in de zoetwaterketen dit water wordt hergebruikt.

De slibverwerker HVC heeft vertraging opgelopen in het proces om te komen tot het opwekken van fosfaat. Dat betekent dat op zijn vroegst eind 2019 fosfaat kan worden teruggewonnen.

Programmalijn PPS
Bij het gerenoveerde gemaal Morsestraat is een probleem geconstateerd met het onderhoud en de vervuiling van de pompen. Er is uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken en mogelijke oplossingen. In 2019 worden (op basis van het plan van aanpak, 2018) de problemen bij het gemaal opgelost. Een deel van de herstelkosten wordt door Delfland betaald, het overige door Delfland services B.V.

In 2033 loopt het DBFO-contract met Delfluent af. De komende jaren worden gebruikt om in 2023 (tien jaar voor einde contract) duidelijkheid te krijgen betreffende de te volgen koers.

Programmalijn Samenwerken in de afvalwaterketen
Delfland, Delfluent BV, gemeenten en de drinkwaterbedrijven blijven investeren in samenwerkingsverbanden, zoals het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), de Rotterdamse Samenwerking in Afvalwaterketen (RoSa) en het Optimalisatie Afvalwater Systeem bij AWZI De Groote Lucht (OAS DGL). Met deze samenwerking wordt ingezet op zo laag mogelijke kosten, ook voor de langere termijn.

In 2019 wordt met alle betrokken partners het onderzoek gecontinueerd naar optimalisatiemogelijkheden binnen de zuiveringskring Harnaschpolder.

3.5 Programma Innovatie, duurzaamheid en financiën

3.5.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Innovatie en duurzaamheid
Innovatieprocessen starten met een goed idee en na verschillende (test)fasen kan zo'n idee resulteren in een implementatie in de primaire processen van Delfland. De focus van de innovaties is gericht op de grote maatschappelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, circulariteit, waterkwaliteit, energieneutraliteit en duurzaamheid. Voor de ontwikkeling van innovaties in alle stadia van de innovatiecyclus wordt jaarlijks het innovatiefonds beschikbaar gesteld voor een totaalbedrag van € 1 miljoen[6].

In 2018 is onderzoek gedaan naar het grootschalig toepassen van wind- en zonne-energie op de locaties van Delfland, met als doel om in 2025 als Delfland energieneutraal te zijn.
Dit leidt tot een investeringsvoorstel met betrekking tot het toepassen van zonne-energie in de Begroting 2019. De toepassing is vooral gericht op daken en terreinen van de afvalwaterzuiveringen van Delfland, rioolgemalen en oppervlaktewatergemalen.
Voor windenergie heeft Delfland ook 2019 nodig om verder te verkennen op welke wijze windenergie kan worden opgewekt, in aanvulling op de al bestaande windmolens bij De Groote Lucht.

Programmalijn Financiën
Met een goed inzicht in de vervangingsinvesteringen wordt ook voor de langere termijn scherp wat de benodigde investeringen zijn en kan het financieel beleid daarop worden afgestemd.

Vervangingsinvesteringen
Onder vervangingsinvesteringen worden de investeringen verstaan die nodig zijn om de huidige assets langdurig in stand te houden. De ontwikkelopgaven voor assets (uitbreidingen of aanpassingen, bijvoorbeeld door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuw beleid) maken geen onderdeel uit van de vervangingsinvesteringen. Dat geldt ook voor regulier projectmatig onderhoud (maaien, baggeren, schilderwerk, et cetera) en de elementen van de zuiveringen en het transportsysteem die onder de PPS vallen.
In paragraaf 4.3 van deze Kadernota is opgenomen wat de omvang van de vervangingsinvesteringen in 2019 is. Voor de jaren daarna is het beeld minder volledig. Dit beeld biedt nog niet het volledige overzicht dat nodig is voor het onderbouwen van langjarige financiële scenario's en analyses op concernniveau, waarmee inzichtelijk kan worden gemaakt welk investeringsvolume in de toekomst nodig is.

Daarom vindt in 2018 een verdiepingsslag plaats, als onderdeel van de implementatie van assetmanagement. Deze verdiepingsslag is erop gericht om in de Kadernota 2020 een langjarig kwantitatief overzicht van de vervangingsinvesteringen beschikbaar te hebben. Dat overzicht wordt verder verfijnd in de volgende jaren.

Het inzicht in de langjarige vervangingsinvesteringen kan alleen worden verkregen met behulp van goede basisinformatie. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is goed gegevensbeheer. Hierin is nog verbetering nodig, dat ook als onderdeel van de implementatie assetmanagement wordt opgepakt.

[6] *Het benutten van dit fonds vindt plaats via projecten die na toetsing en prioritering in lijn met het innovatiebeleid worden geselecteerd en in uitvoering worden genomen.*

3.6 Bestuur, organisatie en instrumenten

3.6.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Organisatieontwikkeling, sturing en informatievoorziening

Ontwikkeling personeel

Delfland richt zich op het omgevingsgericht en integraal uitvoeren van zijn kerntaken, samen met alle relevante maatschappelijke partners. Digitalisering, automatisering en integratie van werkzaamheden zullen daartoe steeds belangrijker worden. Om in een dergelijke, netwerkgerichte samenleving te kunnen opereren worden van veel medewerkers andere competenties gevraagd, dan voorheen. Denk bijvoorbeeld aan omgevingsgericht werken, klantgerichtheid, etc.
Naast deze ontwikkeling is er sprake van een vergrijzend personeelsbestand, met de nodige uitstroom in de komende jaren. Met de inzet van strategische personeelsplanning wordt in beeld gebracht wat nodig is om deze ontwikkelingen op te vangen en wordt gerichte actie in gang gezet.

Veiligheid

Goed veiligheidsmanagement is cruciaal, daarbij constateert Delfland dat de arbo-veiligheid prioriteit nodig heeft. Een deel van de werkzaamheden van het waterschap kent wezenlijke risico's. Delfland onderkent het belang van veilige werkomstandigheden en werkt doorlopend aan het beheersen van de arbeidsrisico's. Verdergaande professionalisering en intensivering van het veiligheidsbewustzijn zijn van groot belang om de veiligheid van medewerkers en derden te borgen.
Veiligheid, duurzaamheid en gezondheid zijn ook belangrijke uitgangspunten voor de renovatie van de kantoren op de zuiveringslocatie in Vlaardingen. Nader onderzoek moet nog uitwijzen welke impact dat heeft op de eerder globaal ingeschatte investeringskosten.

Informatievoorziening

Snelle toegang voor iedereen tot de juiste informatie wordt de norm. Daartoe sluit Delfland de interne en externe informatiehuishouding efficiënt aan op de ketens waarin Delfland deelneemt.
Dankzij forse inspanningen in de voorgaande jaren is Delfland ver gevorderd met zaakgericht werken in de dienstverlenende domeinen en met data gedreven innovaties zoals 3Di en de implementatie van de DAMO-standaarden. Toch is Delfland zich terdege bewust van de noodzakelijke doorlopende veranderopgave op het terrein van digitalisering. De agenda hiervoor stelt Delfland samen met partners op.

Het belang van automatisering en digitalisering in de primaire processen van Delfland neemt steeds verder toe. Naar aanleiding van nieuwe wetgeving, maatschappelijke ontwikkelingen en technologische mogelijkheden wordt constant gekeken hoe Delfland blijft voldoen aan vigerende wetgeving en de dienstverlening blijft leveren die de samenleving verwacht.

Om bij een calamiteit uit te kunnen wijken naar een alternatieve infrastructuur (reservenetwerk) waarover Delfland zelf de controle heeft, wordt een investering verwacht van € 250.000. Daarnaast gaat aandacht uit naar de bescherming van persoonsgegevens, als gevolg van de Europese regelgeving op dit terrein (de Algemene Verordening Gegevensbescherming). De verantwoordelijkheden zijn belegd, waaronder de benoeming van een functionaris gegevens bescherming en een plaatsvervanger. Op hoofdlijnen zijn de risico's in beeld. De uitwerking van deze risico's in beheersmaatregelen wordt in 2019 afgerond. Hierbij vindt afstemming plaats met het algemene beleid op het terrein van informatiebeveiliging.

Samenwerking, via Het Waterschapshuis en in andere samenwerkingsverbanden, staat centraal bij de implementatie van nieuwe ontwikkelingen op ICT-gebied. Zeker omdat standaardisatie binnen de overheid steeds meer de norm wordt. Door samenwerking met andere waterschappen worden de uitgaven voor ICT zo kosteneffectief mogelijk gedaan.

Programmalijn coördinatie regulering en toezicht
Om de werkzaamheden nu en in de toekomst efficiënt en effectief uit te kunnen voeren is er een verbetering van de digitale/ICT-ondersteuning van de werkprocessen noodzakelijk. In 2018 worden de mogelijkheden hiertoe geïnventariseerd. Het grootste deel van de implementatie van verbetermaatregelen vindt plaats in 2019.

In 2019 wordt het grootste deel van het verbeterplan om te voldoen aan de nieuwe landelijke VTH-kwaliteitseisen geïmplementeerd. Het risico bestaat dat de rapportage- en registratiedruk toeneemt. Hier wordt samen met de collega waterschappen landelijk aandacht voor gevraagd.

Integrale legger
In het eerste kwartaal van 2019 wordt een eerste versie van de integrale legger opgeleverd. Het traject van de integrale legger is complex en raakt veel werkprocessen binnen Delfland. Ontwikkelingen zoals assetmanagement en de omgevingswet stellen eisen aan de integrale legger. Met een halfjaarlijkse actualisatie wordt gewaarborgd dat wordt aangesloten op nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld op gebied van beleid, informatisering en automatisering.

Programmalijn Waterbewust en communicatie
Waterbewustzijn
Met het programma waterbewustzijn wil Delfland een beweging aanjagen, zodat andere partijen (inwoners, bedrijven, grondeigenaren en medeoverheden) actief gaan bijdragen aan het toekomstbestendig inrichten van de leefomgeving. In deze aanpak heeft Delfland voor ogen inwoners en bedrijven bewust en onbewust aan het denken te zetten over water. Het doel is op lange termijn bij inwoners, bedrijven en gemeenten een omslag in denken tot stand brengen waar water duurzaam omarmd wordt en een positieve plek krijgt in de leefomgeving. In dit kader verkent Delfland de mogelijkheden voor samenwerking met Madurodam, bij onder meer de totstandkoming van het 'Waterrijk' en bij het ontwikkelen van een nieuw aanbod van maatschappelijke thema's aan scholen. De vorm van de samenwerking en de gevraagde investering is afhankelijk van de uitwerking.

Communicatie
Ten behoeve van de communicatiestrategie wordt in 2019 de corporate story verder uitgewerkt.
Daarnaast zal ook de uitrol van een nog te ontwikkelen content strategie voor een deel in 2019 plaatsvinden. Dit betekent meer doelgroepgericht communiceren via de algemene Delflandse social media kanalen.

Waterschapsverkiezingen
Op 20 maart 2019 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Deze zullen weer gelijktijdig plaatsvinden met de verkiezingen voor Provinciale Staten en door de gemeenten worden gefaciliteerd.

3.7 Risicomanagement

De vorig jaar geïntroduceerde aanpak van risicomanagement heeft geleid tot het op consistente wijze bepalen van de risicopositie van Delfland en tot het verbeteren van de onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen.
Het verankeren in de organisatie van de nieuwe werkwijze is in gang gezet. Inmiddels heeft de eerste actualisering van de risico's plaatsgevonden, het resultaat is weergegeven in onderstaand overzicht van risico's en beheersmaatregelen. De eerdere onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen ad € 25 miljoen blijft gehandhaafd.
In de begroting 2019 van Delfland zal een actueel risicoprofiel, alsmede het hierop gebaseerde benodigde weerstandsvermogen, worden opgenomen

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	**Risico**	**Niveau**	**Domein**	**Beheersmaatregel**
1	Restrisico normering overstroming	**ZH**	Water-keringen	Parate organisatie crisisbeheersing.
2	Niet bijhouden klimaatverandering	**ZH**	Water-keringen	Delfland kan niet tijdig maatregelen nemen, omdat de klimaatverandering harder gaat dan verwacht. We hebben geen goed antwoord op nog extremere situaties die zich eerder voordoen dan waarop we voorbereid zijn. Nader onderzoek is nodig.
3	Niet halen lange termijn doelen Kader Richtlijn Water	**ZH**	Water-systeem	Het risico bestaat dat de verbetering van de chemische waterkwaliteit, die randvoorwaardelijk is voor het behalen van de ecologische doelen, niet tijdig op gang komt. Vanuit verschillende netwerken en gremia wordt ingezet op beleidsbeïnvloeding om dit risico te beheersen. De Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater speelt hier een belangrijke rol. Communicatiemiddelen en afsprakenkader Emissieloze kas worden hiervoor ingezet.
4	Continuïteit organisatie	**ZH**	Bedrijfs-voering P&O	Strategische Personeelsplanning (SPP) wordt ingevoerd per 2018. Een pilot is gestart in 2017. Met SPP wordt de strategische personeelsbehoefte voor een periode van 4 jaar in beeld gebracht en wordt bepaald welke HR-acties nodig zijn om de behoefte te realiseren. In relatie tot de behoefte wordt ook nagegaan hoe we bepaalde functies het beste kunnen werven. Daarnaast wordt ingezet op branding, arbeidsmarktcommunicatie en recruitment om op een krapper wordende arbeidsmarkt toch de juiste medewerkers te vinden en te verleiden. Voor toezicht en handhaving zijn specifieke maatregelen getroffen.
5	Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur (continuïteit van de systemen).	**ZH**	Bedrijfs-voering I&A	De beheersmaatregelen vallen uiteen in drie aandachtsgebieden: preventie, detectie en recovery. 1. Preventie bestaat uit veel voorlichting (awareness bij gebruikers essentieel) en anti-virus /firewall protectie; 2. voor Detectie zijn zowel alerte gebruikers als technische middelen nodig. Beiden om 'vreemd' gedrag zo vroeg mogelijk te detecteren; 3. Na detectie wordt de besmetting door I&A geïsoleerd en vervolgens worden de back-ups gebruikt om de aangetaste delen te verwijderen en de jongste bruikbare back-up terug te zetten. Door de huidige maatregelen risiconiveau M, inherent zeer hoog tot ontoelaatbaar.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	**Risico**	**Niveau**	**Domein**	**Beheersmaatregel**
6	Ongeval tijdens werkzaamheden	**ZH**	Bedrijfs-voering P&O	Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RIE) voor alle activiteiten. Via de RIE worden de risico's in beeld gebracht en maatregelen, met behulp van een plan van aanpak, genomen om ongevallen te voorkomen. Daarnaast wordt een safety managementsysteem ontwikkeld. Ter dekking van de financiële schade door dodelijke ongevallen tijdens werkzaamheden heeft Delfland een verzekering afgesloten.
7	Lokale verontreiniging Watergang	**H**	Water-systeem	Intensivering van handhaving en bewustwording (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) is erop gericht dit risico te minimaliseren. Dit gebeurt door een app te ontwikkelen, waarmee waterkwaliteitsgegevens online worden geplaatst, waardoor interactie en bewustwording bij ingelanden wordt vergroot. Een opgetreden lokale verontreiniging zal, als noodmaatregel, worden geïsoleerd en verwijderd.
8	Afschuiven Veenkades	**H**	Water-keringen	De veenkades worden bij neerslagtekort met voorrang geïnspecteerd. Door verdere professionalisering van de inspectie en de tweede toetsronde regionaal ontstaat meer inzicht in de meest gevoelige kades en kunnen zo nodig gepaste maatregelen genomen worden.
9	Permanent hoge concentraties nutriënten (veiligheid, reputatie en stank)	**H**	Water-systeem	Te hoge concentraties nutriënten in het oppervlaktewater veroorzaken een slechte waterkwaliteit. Tuinders en agrariërs kunnen niet verboden worden om nutriënten te gebruiken. Wel kunnen deze worden aangesproken op en aangezet tot verantwoord gebruik ervan. Intensivering van handhaving en bewustwording (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) en uitvoering van maatregelen in Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) kader dragen bij aan het verkleinen van het risico op permanent hoge concentraties nutriënten.
10	Overstroming door extreme buien	**H**	Water-systeem	Delfland zet in met het programma watersysteem om de bekende en berekende wateroverlast knelpunten op te lossen, met het programma Klimaatadaptatie speelt Delfland in op de verdere klimaatverandering en mogelijk toename van extreme buien. Daarnaast heeft Delfland een adequate crisisorganisatie.
11	Veranderende inzichten op Rijksniveau, die leiden tot aanscherping van de normering van de primaire keringen en tot extra maatregelen en extra kosten.	**H**	Water-keringen	Het veranderende kader leidt mogelijk tot een verbeteropgave voor de Delflandse dijk of de kustverdediging. In geval van een verbeteropgave zal Delfland een beroep doen op het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De benodigde hoeveelheid geld en menskracht voor toetsen wordt gemonitord en eventuele afwijkingen worden in de P&C-cyclus ingebracht.
12	Dienstverleningsvergoeding PPS	**H**	Zuivering	De begrote dienstverleningsvergoeding is gebaseerd op een stijging van de indices van 2,4%. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent.
13	Ziekteverzuim	**H**	Bedrijfs-voering P&O	Een werkgroep is bezig om te bezien welke aanvullende maatregelen en beleidsafspraken gemaakt moeten worden.
14	Schade Natuur Vriendelijke Oever	**H**	Water-systeem	Door goed beheer en onderhoud en door oevers constructief te beschermen (kooien, beschoeiingen enz.) kan dit risico verkleind worden.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	**Risico**	**Niveau**	**Domein**	**Beheersmaatregel**
15	Te lage waterpeilen door droogte	**H**	Water-systeem	De inzet van Delfland is om de zoetwater aanvoer te blijven waarborgen, daarnaast wordt gekeken hoe de behoefte/gebruik aan zoetwater verder omlaag kan. Door actief peilbeheer wordt risico op te laag waterpeil verlaagd.
16	Langdurige uitval technische automatisering systeem	**H-M**	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van uitval Technische Automatisering (TA) liggen klaar “op de plank”. Een opgetreden uitval van TA zal worden behandeld als een calamiteit.
17	Verlies van persoons- of bedrijfsgegevens en van data-integriteit.	**M**	Bedrijfs-voering I&A	Delfland werkt voortdurend aan het bewustzijn van informatiebeveiliging van alle Delflanders en realiseert zich dat informatiebeveiliging pas in de laatste plaats een zaak van I&A is. I&A beschikt over, en oefent met, een calamiteitenbestrijdingsplan. Vanuit dit plan en dit scenario kan de calamiteitenorganisatie in werking worden gesteld om de omvang van het probleem en de consequenties voor de verschillende bedrijfsonderdelen vast te kunnen stellen en via de calamiteitenorganisatiekanalen te communiceren met heel Delfland.
18	Falen kade door vreemd object (boom, duiker)	**M**	Water-keringen	Bij ongewenste nieuwe niet waterkerende objecten (NWO's) op gesaneerde dijkvakken en ongewenste bestaande NWO's vindt handhaving plaats conform toezichtsplan.
19	Persleidingbreuk	**M**	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van persleidingbreuk liggen klaar “op de plank”. Een opgetreden persleidingbreuk zal worden behandeld als een calamiteit.
20	Verlies bediening Kunstwerk in Kering	**M**	Water-keringen	Inventarisatie kunstwerken en bedieningsprotocollen voor de eigen kunstwerken en de door derden bediende kunstwerken.
21	Modernisering waterschapsbelasting (Voorlopig beoordeeld, nog in onderzoek)	**ZH**	Zuivering	Invloed aanwenden om de aanpassing van de waterschapsbelasting te voorkomen.
22	Waterschapsverkiezingen 2019 (nog te beoordelen)	**H**	BBC Bestuur	Het is nog onduidelijk of de waterschappen verplicht worden tot een bijdrage aan het gemeentefonds voor de waterschapsverkiezingen. In de loop van 2018 komt hierover meer duidelijkheid.
23	Vervallen van de Koepelvrijstelling voor de BTW	**H**	Bedrijfs-voering Finan-ciën	De staatssecretaris van Financiën heeft op 7 juni 2018 in de Tweede Kamer gemeld dat hij zijn eerdere besluit om de BTW-koepelvrijstelling in te perken, opschort. De opschorting betekent dat waterschappen ook na 1 januari 2019 nog gebruik kunnen maken van de BTW-koepelvrijstelling. Of de inperking hiermee definitief van de baan is, hangt af van de vorderingen die de Staatssecretaris in Europees verband zal maken.

4 Financieel kader

4.1 Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting

Met het coalitieakkoord 2015-2019 'Iedereen bewust van water' is de ambitie geformuleerd om de schuldenlast van Delfland structureel te verminderen, door te sturen op een meerjarig structureel positief begrotingssaldo met een besparing op de kosten en een gematigde tariefstijging. De financiële uitgangspunten zijn opgenomen in paragraaf 1.1 van deze kadernota.

De positieve kasstroom die door al deze maatregelen optreedt, geeft ruimte om binnen de collegeperiode kortlopende geldleningen af te lossen. Met ingang van 2023 biedt de kasstroom eveneens ruimte om langlopende geldleningen af te lossen.

Eén van de thema's uit het coalitieakkoord is het toekomstbestendig maken van de financiële huishouding. In het kader hiervan is door de verenigde vergadering (dossiernr. 522) besloten tot de balansverkorting. Per saldo worden minder kosten naar de toekomst doorgeschoven en worden meer kosten genomen op het moment van uitgave. De financiële implicaties voor 2019 en verder zijn conform het besluit van de verenigde vergadering verwerkt in deze kadernota.
De positieve effecten op het resultaat in de jaren 2019-2023 vanwege de balansverkorting zijn geoormerkt voor het aanvullen van de algemene reserves (in 2019) en vanaf 2020 wordt het resterende voordeel wordt toegevoegd aan de reserve niet vrij besteedbaar vermogen.

Tabel 4.1 Effecten Balansverkorting

Effect Balansverkorting in meerjarenraming (* €1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Balansverkorting – effect op exploitatie	6.644	2.947	2.460	2.275	2.075
	Toevoeging algemene reserves (2019) en niet vrij besteedbaar vermogen (2020)	-6.644	-2.947	-2.460	-2.275	-2.075
	Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

4.2 Tarieven

In lijn met het amendement Van Kretschmar c.s.[7], stelt het college voor om bij Begroting 2019 het zuiveringstarief voor 2019 ongewijzigd te laten en te bepalen op € 93,50. Voor de meerjarenraming tot en met 2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing (€ 93,50) gehanteerd, met inzet van de opgebouwde reserve Tariefdemping.
De tariefontwikkeling van de watersysteemheffing blijft ongewijzigd op 1,5%.

4.3 Voorziening groot onderhoud afvalwater en zuiveren

De kosten van onderhoudsvervangingen binnen het programma Afvalwaterketen en zuiveren zijn te beschouwen als levensduur verlengend en het college stelt voor hiervoor een (bulk)krediet voor meerdere jaren beschikbaar te stellen, waarmee deze vervangingen voortaan als investering (in plaats van exploitatie) beschouwd worden. In de loop van 2018 volgt hiervoor een kredietaanvraag richting de VV van circa € 12 miljoen. Dit bedrag is nog niet verwerkt in het meerjarig investeringsvolume zoals weergegeven in tabel 4.6 van deze kadernota. In de Begroting 2019 is de verdeling over de jaren uitgewerkt en het meerjarig investeringsvolume van het programma afvalwaterketen en zuiveren hierop aangepast.
Bij een positief besluit over de kredietaanvraag kan per 31 december 2018 de voorziening groot onderhoud afvalwaterketen en zuiveren in de exploitatie komen te vervallen. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening komt dan ook met ingang van 2019 te vervallen (zie tabel 4.3).

[7] *Amendement Van Kretschmar c.s., Begroting 2017*

4.4 Mutaties Kadernota

4.4.1 Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen leiden ertoe dat extra uitgaven worden voorzien (zie tabel 4.2). Daarnaast komen middelen beschikbaar (zie tabel 4.3).

Tabel 4.2 Aanvullende opgaven Kadernota 2019

Aanvullende opgaven Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (*€1.000)			2019	2020	2021	2022	2023
	Bijdrageregeling Lokaal water		400				
	Exogene factoren		3.100	3.150	3.150	3.150	3.150
	Totaal		**3.500**	**3.150**	**3.150**	**3.150**	**3.150**

Tabel 4.3 Beschikbare middelen Kadernota 2019

Beschikbare middelen Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (* €1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Vervallen dotatie voorziening onderhoudsvervanging 1)	800	800	800	800	800
	Belastingopbrengsten Watersystemen 2)	800	1.200	1.500	1.800	2.000
	Belastingopbrengsten Zuiveringsheffing 3)	1.500	2.100	2.600	2.800	3.100
	Lagere WOZ-kosten	200	200	200	200	200
	Kosten nazorg van exploitatie naar investering	800	800	800	800	800
	Totaal	**4.100**	**5.100**	**5.900**	**6.400**	**6.900**

1) Groot onderhoud afvalwater is levensduur verlengend en wordt met ingang van 2019 als investering beschouwd. De voorziening groot onderhoud valt hiermee vrij per ultimo 2018 evenals de jaarlijkse dotatie met ingang van 2019.
2) De extra belastingopbrengsten houden verband met een hoger aantal ingezetenen dan aanvankelijk ingeschat.
3) Extra huishoudens betekent een stijging in het aantal VE's.

4.4.2 Financieel overzicht mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming 2019-2022

Tabel 4.4 Mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming 2019-2022

Mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (*€ 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Aanvullende opgaven volgens tabel 4.2	- 3.500	- 3.150	- 3.150	- 3.150	- 3.150
Beschikbare middelen volgens tabel 4.3	4.100	5.100	5.900	6.400	6.900
Mutaties Kadernota 2019	**600**	**1.950**	**2.750**	**3.250**	**3.750**

Het resultaat van de mutaties wordt, in lijn met de financiële uitgangspunten zoals opgenomen in paragraaf 1.1 van deze kadernota, in de Begroting 2019 en Meerjarenraming 2020-2023 opgenomen als storting aan de reserve niet-vrij besteedbare middelen.

4.5 Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2019-2023

De hiervoor beschreven aanvullende uitgaven en middelen leiden tot de volgende bijstelling[8] van het meerjarig beeld van het jaarlijkse begrotingssaldo (voor en na bestemming).

Tabel 4.5 Bijstelling meerjarenraming 2019-2023

Meerjarenperspectief begrotingssaldi (*€ 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Voordelig begrotingssaldo oorspronkelijke meerjarenraming 2019-2023[9]	22.907	27.515	28.961	29.550	30.000
Effect balansverkorting	6.644	2.947	2.460	2.275	2.075
Mutaties Kadernota 2019 (zie tabel 4.4)	600	1.950	2.750	3.250	3.750
Meerjarenperspectief na Kadernota 2019	**30.151**	**32.412**	**34.171**	**35.075**	**35.825**
Voordeel herfinanciering AWZI Harnaschpolder: storting in Reserve tariefdemping zuiveringsheffing	- 1.400	- 1.400	-1.400	-1.400	-1.400
Storting in Reserve tariefdemping zuiveringsheffing: verschil tarief Coalitieakkoord en actuele kostenmodel	- 1.268				
Onttrekking Reserve tariefdemping zuiveringsheffing		712	2.740	4.818	7.000
Storting algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	-10.309				
Storting algemene reserve weerstandsvermogen zuivering	-2.264				
Storting restant voordelig begrotingssaldo in Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen	- 14.910	- 31.724	- 35.511	- 38.493	- 41.425
Bijgesteld meerjarenperspectief (Na mutaties reserves)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

4.6 Investeringen

Mede op basis van de Kadernota 2019 worden de jaarlijkse investeringsbedragen bijgesteld bij Begroting 2019. Deze bijstelling komt enerzijds doordat binnen programma's in de tijd wordt geschoven met de investeringen (vertraging en/of versnelling). Anderzijds worden ook nieuwe investeringen gepland. De investeringsplanning wordt toegevoegd aan de Begroting 2019. In tabel 4.6 is het verwachte investeringsvolume per programma weergegeven.

Tabel 4.6 Bijgesteld investeringsvolume per programma

Meerjarenperspectief collegeperiode (* € 1 miljoen)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meerjarenraming 2018-2022	36,3	39,7	43,4	41,2	38,1	
HWBP	12,3	10,2	12,3	12,3	12,3	
Meerjarenraming 2018-2022 exclusief HWBP	24,0	29,5	31,1	28,9	25,8	
Bijstellingen Kadernota 2019		3,4	1,1	- 3,2	- 3,4	
Geactualiseerd investeringsvolume	**24,0**	**32,9**	**32,2**	**25,7**	**22,4**	
Verdeling naar programma's						
Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid		9,9	7,7	4,7	5,8	5,9
Gezond, schoon en zoet water		2,0	5,3	1,5	0,2	0,2
Watersysteem		14,0	15,0	16,1	16,0	17,0
Afvalwaterketen en zuiveren		4,7	4,0	2,5	0,5	0,5
Financiën, duurzaamheid en innovatie		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestuur, organisatie en instrumenten		2,3	0,3	0,9	0,0	0,0
Geactualiseerd investeringsvolume		**32,9**	**32,2**	**25,7**	**22,4**	**23,6**

De investeringsvolumes zijn gebaseerd op een inschatting van wat benodigd is voor de realisatie van de programmadoelstellingen. Het volume wordt meer gedetailleerd uitgewerkt

[8] *Bijstelling ten opzichte van Begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022 (VV 16 november 2017)*
[9] *Zie tabel op pag.8 Programmabegroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022 (VV 16 november 2017)*

bij de Begroting 2019. Daarbij wordt ook nog de aangekondigde kredietaanvraag groot onderhoud afvalwater en zuiveren (paragraaf 4.3) verwerkt in het investeringsvolume.
De grootste mutaties ten opzichte van de meerjarenraming 2019-2022 (Begroting 2018) hebben betrekking op:

- Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid: lagere investeringen in 2021 en 2022;
- Afvalwaterketen en zuiveren: Groen gas op AWZI Harnaschpolder in 2019;
- Bestuur, organisatie en instrumenten: Huisvesting Vlaardingen in 2019.

Eén van de beheersaspecten is om bij de investeringen een onderscheid te maken tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. In paragraaf 3.5 is het inzichtelijk maken van de vervangingsinvesteringen toegelicht.
Bij de Kadernota 2019 bedraagt de raming van de investeringen in 2019 € 32,9 miljoen, te onderscheiden in de volgende categorieën:

- € 22,5 miljoen uitbreidingsinvesteringen;
- € 10,4 miljoen vervangingsinvesteringen.

4.7 Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2019

De financiële positie van Delfland wordt in beeld gebracht door middel van:

1. De vermogenspositie en het begrotingssaldo;
2. De aflossingsruimte en de schuldpositie.

In de hiernavolgende grafieken is voor de financiële positie een doorkijk naar 2030 gegeven, op basis van de volgende uitgangspunten:

1. Het tarief voor de zuiveringsheffing 2019 tot en met 2022 bedraagt € 93,50 per vervuilingseenheid, daarna stijging met 1,5%;
2. Voor de watersysteemheffing (ingezetenen) een jaarlijkse stijging van 1,5% conform het coalitieakkoord;
3. De structurele bezuiniging van € 15 miljoen is volledig opgenomen vanaf 2019;
4. Kapitaallasten worden bepaald rekening houdend met een geprognotiseerd jaarlijks investeringsvolume van gemiddeld € 31 miljoen in de jaren tot en met 2030. Afwijkingen in toekomstige jaren hebben gevolgen voor de toekomstige financieringsbehoefte;
5. Positieve begrotingssaldi worden toegevoegd aan de reserve niet-vrij besteedbaar vermogen;
6. Kasstroom wordt gebruikt om investeringen te financieren uit eigen middelen en om de schuldpositie af te bouwen;
7. De huidige volumes (ingezetenen, vervuilingseenheden, arealen) vormen de basis van de prognoses. Wijzigingen in deze volumes hebben impact op de geprognotiseerde opbrengsten én kosten.

Grafiek 1 Ontwikkeling Vermogenspositie en Begrotingssaldo

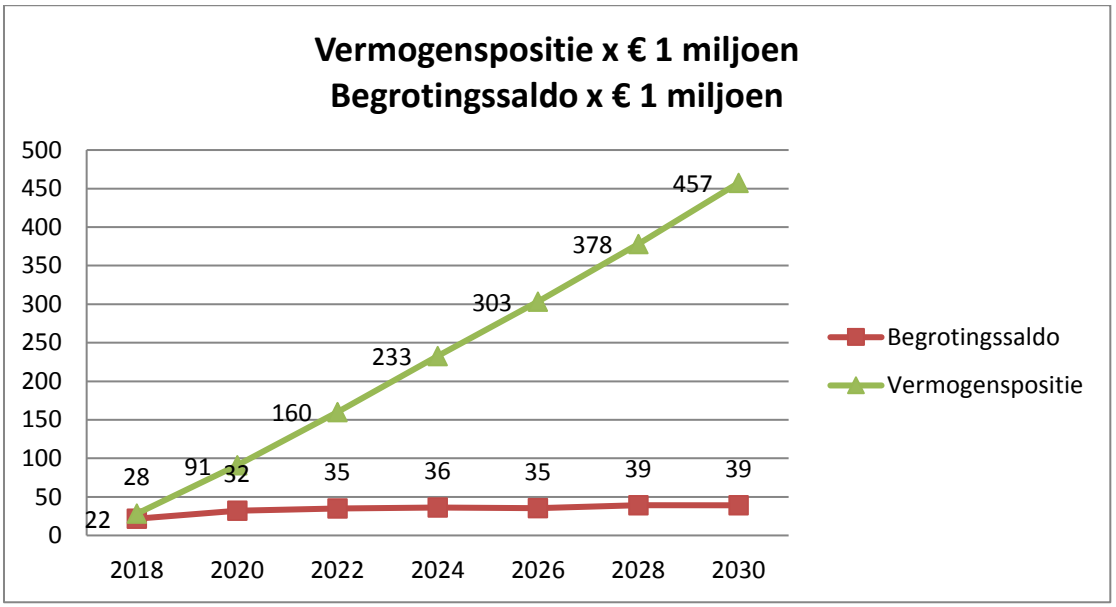

Grafiek 2 Ontwikkeling Schuldpositie en aflossingsruimte

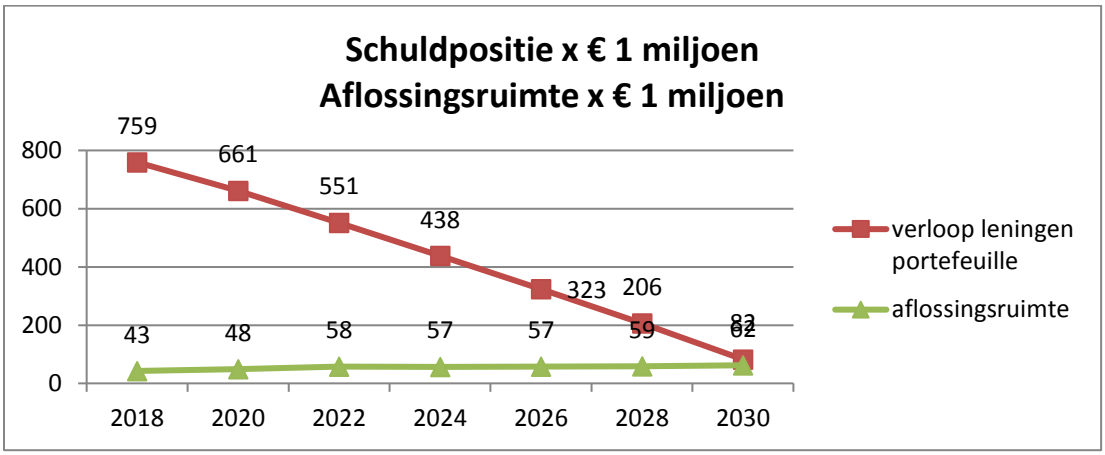

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	758
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	B.10
Omschrijving	Groen gas AWZI Harnaschpolder (GSG)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

I. Op AWZI Harnaschpolder een biogas opwerkingsinstallatie te plaatsen en het geproduceerde groene gas te verkopen aan derden.
II. Voor het project Groen gas AWZI Harnaschpolder het investeringsplan ter grootte van € 3.674.000,- vast te stellen.
III. Het gecombineerd ontwerp- en uitvoeringskrediet, van het project Groen Gas AWZI Harnaschpolder, ter grootte van € 3.340.000,- beschikbaar te stellen.
IV. In te stemmen met de afspraak dat Delfluent B.V. 25% van het investeringsbedrag en de jaarlijkse operationele kosten betaalt en 25% van de opbrengsten ontvangt.

Hoogheemraadschap van Delfland

Groen Gas AWZI Harnaschpolder

Dossiernummer: 758

Gevraagd besluit:

I. Op AWZI Harnaschpolder een biogas opwerkingsinstallatie te plaatsen en het geproduceerde groene gas te verkopen aan derden;
II. Voor het project Groen gas AWZI Harnaschpolder het investeringsplan ter grootte van € 3.674.000,- vast te stellen;
III. Het gecombineerd ontwerp- en uitvoeringskrediet, van het project Groen Gas AWZI Harnaschpolder, ter grootte van € 3.340.000,- beschikbaar te stellen.
IV. In te stemmen met de afspraak dat Delfluent B.V. 25% van het investeringsbedrag en de jaarlijkse operationele kosten betaalt en 25% van de opbrengsten ontvangt.

1. Probleemstelling - context

Op AWZI Harnaschpolder wordt jaarlijks circa 7.000.000 m^3 biogas geproduceerd. In de huidige configuratie wordt dit biogas in biogasgeneratoren omgezet naar elektriciteit. De warmte die daarbij vrijkomt wordt deels benut om te voorzien in de warmtebehoefte van de slibgisting en werkruimtes. De restwarmte wordt gekoeld en niet benut. De afgelopen jaren is de energie-efficiency van de AWZI Harnaschpolder vergaand geoptimaliseerd. De biogasproductie is verhoogd en het energieverbruik is gedaald. In 2017 werd 64% van de elektriciteitsbehoefte van AWZI Harnaschpolder zelf opgewekt.

Door de huidige ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en energievoorziening wordt Delfland uitgedaagd om water, grondstoffen en energie te produceren en in te zetten daar, waar het de meeste waarde toevoegt. In dat kader is onderzocht of AWZI Harnaschpolder meerwaarde kan leveren aan de doelstellingen van Delfland. Het onderzoek heeft opgeleverd dat de productie en levering van groen gas goed scoort op zowel duurzaamheid als financiën. Voorgesteld wordt om op AWZI Harnaschpolder te voorzien in groene alternatieven voor de elektriciteits- en warmtebehoefte, en het biogas om te zetten naar groen gas wat geleverd wordt aan het gasnet.

De huidige werkwijze waarbij biogas naar elektriciteit wordt omgezet, levert een positieve bijdrage aan de het zelfvoorzienend zijn in de eigen energieopwekking. Daartegenover staat echter dat het elektrisch rendement bij verbranding van biogas in gasgeneratoren, meer dan 50% verlies kent, er wordt nl. veel warmte geproduceerd en er wordt CO_2 en onverbrand methaan uitgestoten. De warmte die bij de gasgeneratoren wordt geproduceerd is meer dan nodig om te voorzien in de warmtebehoefte op de zuivering. Het overschot wordt gekoeld en uitgestoten.

Bij de productie en levering van groen gas wordt de elektriciteitsbehoefte volledig groen ingekocht. Een deel van het biogas wordt gebruikt om te voorzien in de warmtebehoefte van de zuivering. Dit gaat met veel minder energieverlies gepaard doordat cv-ketels een rendement hebben van meer dan 95% en doordat er geen verlies van energie is wat wordt gekoeld en uitgestoten. Groen gas levering op AWZI Harnaschpolder draagt daarmee bij aan de klimaatdoelstellingen.

Risicodragende cofinanciering door Delfluent B.V. is een extra stimulans om de installatie optimaal te laten presteren.

2. Beoogd effect

Door het biogas op AWZI Harnaschpolder om te zetten naar groen gas, worden grondstoffen daar ingezet waar ze de meeste waarde toevoegen en draagt Delfland bij aan verduurzaming, circulaire economie en verlaging van de CO_2 voetafdruk.

Door op AWZI Harnaschpolder het biogas om te zetten naar groen gas wat geleverd wordt aan het gasnet, worden de volgende waardes gecreëerd:

- de CO_2 voetafdruk wordt fors gereduceerd;
- het draagt bij aan de verduurzaming van de vervoerssector;
- het draagt bij aan het verminderen van fossiel aardgasverbruik;
- het levert een economische bijdrage.

Er wordt voorzien in duurzame, groene alternatieven voor de elektriciteits- en warmtebehoefte als gevolg van het niet meer zelf opwekken van elektriciteit in biogasgeneratoren.

Het project Groen Gas past binnen de doelstellingen van de Europese richtlijn hernieuwbare energie, de Green Deal Energie, het Klimaatakkoord en de afspraken uit het WBP5.

3. Kernboodschap

Door het biogas op AWZI Harnaschpolder om te zetten naar groen gas, worden grondstoffen daar ingezet waar ze de meeste waarde toevoegen en draagt Delfland bij aan verduurzaming, circulaire economie en verlaging van de CO_2 voetafdruk.

4. Historie - eerdere besluitvorming

VV-Besluit tot de bouw en exploitatie van een groen gasinstallatie op AWZI De Groote Lucht: "Biogasbenutting AWZI De Groote Lucht", 22 september 2016, document 1251658.

D&H-besluit tot de verkoop van groen gas en hernieuwbare brandstof eenheden: "Verkoop groen gas en HBE's", 19 december 2017, dossier 426.

5. Regelgeving en Beleid

Waterbeheerplan 5 (WBP5):
De afvalwaterzuiveringen zijn op termijn omgebouwd van energie verbruikende en afval producerende installaties tot fabrieken die duurzame energie leveren.

Coalitieakkoord:
In 2019 zijn alle voorbereidende technologische maatregelen getroffen om op een toekomstbestendige wijze de kringlopen te sluiten en de zuiveringen te kunnen door ontwikkelen tot energie-, grondstoffen- en zoetwaterfabrieken. Op basis van een maatschappelijke kosten-/batenanalyse pakken we kansen als deze voor de langere termijn kosteneffectief zijn en op het gebied van duurzaamheid maatschappelijke winst opleveren.

Green Deal Energie:
Op 21 maart 2016 is de green deal energie tussen het ministerie van I&M en de waterschappen ondertekend. Hierin staat dat waterschappen nog meer inzetten op duurzame energieopwekking zoals biogas, windenergie, zonne-energie en waterkracht. Er wordt naar gestreefd om binnen afzienbare tijd energieneutraal te worden.

Europese richtlijn hernieuwbare energie:
Om de introductie van biobrandstoffen in het vervoer verder te stimuleren is op 25 juni 2009 de Europese richtlijn hernieuwbare energie (Renewable Energy Directive, RED, 2009/28/EG) in werking getreden. Deze richtlijn omvat een hogere, verplichte doelstelling voor hernieuwbare energie in vervoer van 10% in 2020.

Klimaatakkoord:
Nederland heeft als doel om de CO_2-uitstoot met 49% terug te dringen in 2030.

Motie Delfland Energieneutraal 2025:
De verenigde vergadering heeft in een motie van 16 november 2017 het college opgeroepen de ambitie uit te spreken om in 2025 energieneutraal te zijn teneinde bij te dragen aan bovengenoemde CO_2 reductiedoelstellingen.

6. Financiën

Investeringsplan en uitvoeringskrediet
Voor het realiseren van de groen gasinstallatie wordt de VV gevraagd, conform de bijvoegde raming (zie vertrouwelijke bijlage), het totale investeringsplan vast te stellen en het ontwerp- en uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen. De levensduur van de installatie is 15 jaar. De afschrijvingstermijn is afgestemd op de einddatum van de DBFO overeenkomst met Delfluent B.V..

Projectnr.	Projectnaam	IP	Uitvoeringskrediet	Onvoorzien
p.m.	Groen Gas AWZI Harnaschpolder	€ 3.674.000	€ 3.340.000	€ 334.000

Het investeringsplan en het uitvoeringskrediet zijn inclusief de 25% bijdrage uit de cofinanciering door Delfluent B.V. die op basis van nacalculatie verrekend zal worden. De kostenraming is inclusief btw.

Cofinanciering
Het project groen gas wordt in nauwe samenwerking met Delfluent B.V. gerealiseerd. De groen gasinstallatie wordt nauw verweven met de installaties op AWZI Harnaschpolder en volledig geïntegreerd in de bedrijfsvoering door Delfluent B.V..
Door Delfluent B.V. 25% risicodragend te laten delen in de investering, kosten en opbrengsten, krijgt Delfluent een direct belang in de groen gasproductie en wordt een prikkel ingebouwd om de biogasproductie en de omzetting naar groen gas te maximaliseren, alternatieven te ontwikkelen voor warmtevoorziening, de installatie optimaal te laten presteren en zo de economische voordelen en de duurzaamheidseffecten te maximaliseren.

De 75/25 verdeling sluit aan bij het principe uit de DBFO-overeenkomst omtrent het delen van voordelen uit contractuele wijzigingen. Afwijkend is dat Delfland slechts 75% in plaats van 100% van het risico draagt. Wel of geen cofinanciering heeft geen effect op de terugverdientijd.

BTW en Vennootschapsbelasting
Als gevolg van de levering van groen gas aan het gasnet, treedt Delfland op als ondernemer voor de btw. Dit betekent dat Delfland de btw over het investeringsbedrag en de btw op de inkopen kan terugvragen. Daartegenover moet Delfland over de gaslevering btw in rekening brengen en deze afdragen.

De levering van groen gas door Delfland valt onder de werking van de vennootschapsbelasting. Delfland wordt hiervoor behandeld als een ondernemer die gas verkoopt. Over de winst op de verkoop van het gas wordt vennootschapsbelasting geheven. Het tarief is momenteel 20% (bij winst voor belasting tot en met 2 ton) of 25% (bij winst voor belasting boven 2 ton).

Gemiddelde jaarlijkse operationele kosten (2019-2033)
Voor het leveren van groen gas zijn de jaarlijkse gemiddelde opbrengsten over de periode 2019-2033 geschat op € 1.196.000,-. Hier gaan de jaarlijkse gemiddelde operationele kosten over de periode 2019 – 2033 vanaf. De jaarlijkse gemiddelde operationele kosten over de periode 2019–2033 zijn geraamd op € 938.398,-. Hieronder een prognose van de jaarlijkse gemiddelde jaarlijkse nettowinst over de periode 2019-2033.

Omschrijving	Bedrag	
Opbrengsten verkoop groen gas	€	1.196.186
Operationele kosten	€	(938.398)
Fiscaal winst voor belasting	**€**	**257.788**
Te betalen vennootschapsbelasting	€	(55.237)
Nettowinst	**€**	**202.552**

Tot 2021 zijn de opbrengsten fors hoger doordat gebruik gemaakt kan worden van de huidige dubbeltelling van opbrengsten uit hernieuwbare energie-eenheden (HBE). Daardoor is de werkelijke nettowinst tot 2021 aanzienlijk hoger dan gemiddeld. In de berekening is rekening gehouden met zowel de btw als de vennootschapsbelasting.

Terugverdientijd
Rekening houdend met de bovengenoemde financiële en fiscale aspecten is de terugverdientijd van het investeringsbedrag 6,4 jaar.

7. Duurzaamheid

De productie en het gebruik van groen gas in plaats van fossiel aardgas, vermindert CO_2-emissies. De extra benodigde elektriciteit die nodig is door het uitzetten van de biogasmotoren wordt groen ingekocht. Daarmee draagt het bij aan de duurzaamheids-doelstellingen uit het coalitieakkoord, het WBP5 en de circulaire economie.

Initiële berekeningen laten zien dat groen gas levering zich echter niet vertaalt in een voordeel ten behoeve van de meerjarenafspraak (MJA-3) omdat in de daarbij gebruikte systematiek o.a. de bijdrage aan verduurzaming van andere sectoren en het warmte- en efficiencyverlies dat ontstaat bij omzetting van biogas naar elektriciteit in generatoren, niet wordt meegerekend.

Bij de productie van groen gas ontstaat als bijproduct een zuivere stroom CO_2. Verkenning van de kansen op benutting van CO_2 is een logische vervolgstap na realisatie van de groen gas levering. Mogelijk kan de bijdrage aan de circulaire economie daarmee worden vergroot.

8. Organisatorische en personele consequenties

N.v.t.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

De ervaringen met de productie en levering van groen gas op AWZI De Groote Lucht, de daarbij behorende procedures, certificeringen, afzetkanalen, fiscale afspraken etc. kunnen maximaal worden ingezet ten behoeve van de realisatie van groen gas op AWZI Harnaschpolder. Hierdoor is het risicoprofiel voor deze investering laag.

Risico: Opbrengsten uit hernieuwbare energie en prijsfluctuaties gas en elektra
De huidige Europese richtlijn hernieuwbare energie loopt tot en met 2020. De verwachting is dat de EU dit jaar een besluit neemt over verlenging van deze Europese richtlijn. Tot die tijd geldt een dubbeltelling van HBE (2x€8,-/GJ). Via de UvW is in Brussel een lobby in gang gezet. De verwachting is dat er een vervangende regeling komt. De wijze waarop deze regeling wordt voortgezet is echter nog onzeker.
Daarnaast kunnen gas- of elektriciteitsprijzen afwijken van de aannames in dit voorstel. Met name een stijging van de prijs voor elektra veroorzaakt een stijging van de kosten.

Er zijn varianten uitgewerkt (zie toelichting) die het effect van verschillende HBE-prijzen en prijsniveaus voor elektra op de terugverdientijd van de investering tonen.
Een stijging van de gasprijs verhoogt de inkomsten en heeft altijd een positief effect op de terugverdientijd, derhalve is daar geen variant op uitgewerkt.

Beheersmaatregel:
In het voorstel is uitgegaan van de het prijspeil 2018 en het voorzichtige scenario dat de HBE vanaf 2021 niet meer dubbel telt. Daarnaast is een jaarlijkse indexering van 2,4 % toegepast. Om de huidige HBE-dubbeltelling zo lang mogelijk te kunnen benutten en de terugverdientijd kort te houden, is snelheid in de realisatie van de installatie van belang.

Kans: CO_2 levering
De geconcentreerde CO_2 stroom uit de biogas opwerkingsinstallatie kan worden opgevangen en hergebruikt. Hiermee kan een directe bijdrage geleverd worden aan Delfland circulair. Deze kans kan na realisatie van de groen gasinstallatie nader worden uitgewerkt.

11. Communicatie (in- en extern)

Delfland zal de communicatie over groen gas samen met Delfluent B.V. voortzetten. Ingezet gaat worden op bestaande middelen zoals social media, nieuwsbrieven, vakbladen, bezoeken aan de nieuwe installatie en free publicity.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

N.v.t.

13. Bevoegd orgaan

De ter zake benodigde voorbereiding, resulterend in dit voorstel, vindt plaats op voet van Waterschapswet art. 86.2 door D&H.

Het ter zake door de VV te nemen besluit valt binnen de op grond van Waterschapswet art. 99.1 bij hem berustende budgetbevoegdheid.

De Verenigde Vergadering is op grond van artikel 77 en artikel 99 volgens de Waterschapswet bevoegd tot het vaststellen van het Investeringsplan en beschikbaar stellen van uitvoeringskrediet.

14. Toelichting

De huidige werkwijze waarbij biogas naar elektriciteit wordt omgezet, levert een positieve bijdrage aan de het zelfvoorzienend zijn in de eigen energieopwekking. Daartegenover staat echter dat het elektrisch rendement bij verbranding van biogas in gasgeneratoren, meer dan 50% verlies kent, er wordt nl. veel warmte geproduceerd en er wordt CO_2 en onverbrand methaan uitgestoten. De warmte die bij de gasgeneratoren wordt geproduceerd is meer dan nodig is om te voorzien in de warmtebehoefte op de zuivering. Het overschot wordt gekoeld en uitgestoten.

Bij de productie en levering van groen gas wordt de elektriciteitsbehoefte volledig groen ingekocht. Een deel van het biogas wordt gebruikt om te voorzien in de warmtebehoefte van de zuivering. Dit gaat met veel minder energieverlies gepaard doordat cv-ketels een rendement hebben van meer dan 95% en doordat er geen verlies van energie is wat wordt gekoeld en uitgestoten. Groen gas levering op AWZI Harnaschpolder draagt daarmee bij aan de klimaatdoelstellingen.

Voor elektriciteit blijft de prikkel hoog om de energie-efficiency te verbeteren. Ten opzichte van de situatie waarbij we met een overschot aan restwarmte konden voorzien in de warmtebehoefte, ontstaat met de groen gasinstallatie een nieuwe prikkel om het eigen verbruik van biogas voor de warmtevoorziening te minimaliseren en/of te voorzien in andere duurzame alternatieven.

Groen gasproductie levert als bijproduct zuivere CO_2 op. Indien dit bijproduct volledig benut wordt door dit bijvoorbeeld te leveren aan de glastuinbouw of industrie, wordt de uitstoot van dit broeikasgas volledig gecompenseerd. Dit wordt nog nader onderzocht.

Het biogas wat wordt omgezet naar groen gas verdringt fossiel aardgas op het gasnet. In de publicatie "Energie en Ruimte – een nationaal perspectief" is het produceren en leveren van groen gas een van de genoemde transitiepaden om van fossiel gas los te komen.

Economische varianten
De inkomsten uit de levering van groen gas bestaan uit twee componenten: verkoopprijs groen gas en de inkomsten uit verkoop van hernieuwbare brandstof eenheden (HBE). De businesscase is in januari 2018 opgesteld op basis van toen geldende actuele prijzen, een voorzichtig scenario.

De geplande levensduur van de installatie is 15 jaar. Ofschoon de gasprijs ook fluctueert, is de terugverdientijd het meest gevoelig voor de waarde van de HBE en de prijsontwikkeling voor de extra inkoop van (groene) elektriciteit. Hieronder enkele varianten die het effect van de prijzen voor HBE en elektra op de terugverdientijd tonen. De variabelen ten opzichte van de aannames in het voorstel zijn gearceerd.

Scenario	**Opbrengsten** HBE [€/GJ]	**Kosten** Elektra [€/kWh]	**Terugverdientijd**
Voorstel *voorzichtig*	€16/GJ tot 2021 **€8**/GJ vanaf 2021	Prijspeil 2018 €0,0408	6,4 jaar
Variant 1 (HBE) *zeer waarschijnlijk*	€16/GJ tot 2021 **€12**/GJ vanaf 2021	Prijspeil 2018 €0,0408	3,9 jaar
Variant 2 (HBE) *waarschijnlijk*	€16/GJ tot 2021 **€10**/GJ vanaf 2021	Prijspeil 2018 €0,0408	4,8 jaar
Variant 3 (elektra) *zeer behoudend*	€16/GJ tot 2021 **€10**/GJ vanaf 2021	Prijspeil 2018**+50%** €0,0608	9,9 jaar
Variant 4 (elektra) *zeer behoudend*	€16/GJ tot 2021 **€8**/GJ vanaf 2021	Prijspeil 2018**+25%** €0,0508	10 jaar

Gezien de huidige verwachtingen omtrent de prijsontwikkeling van elektra zijn de varianten 3 en 4 zeer behoudende scenario's. Op basis van bovenstaande varianten is de verwachting dat de investering zich ruimschoots terugverdiend hoog.

15. Bijlagen

1. Samenvatting SSK raming (Vertrouwelijk)

Groen gas AWZI Harnaschpolder

Dossiernummer : 758
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van
Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 29 mei 2018, dossiernummer 758;

gelezen het positieve advies van de commissie Gezond, schoon en gezuiverd water;

overwegende dat:
door het biogas op AWZI Harnaschpolder om te zetten naar groen gas, worden grondstoffen daar ingezet waar ze de meeste waarde toevoegen waardoor Delfland bijdraagt aan verduurzaming, circulaire economie en verlaging van de CO_2 voetafdruk;

Gelet op:
artikel 77 en artikel 99 e.v. van de waterschapswet

Besluit:

I. Op AWZI Harnaschpolder een biogas opwerkingsinstallatie te plaatsen en het geproduceerde groene gas te verkopen aan derden;
II. Voor het project Groen gas AWZI Harnaschpolder het investeringsplan ter grootte van € 3.674.000,- vast te stellen;
III. Het gecombineerd ontwerp- en uitvoeringskrediet, van het project Groen gas AWZI Harnaschpolder, ter grootte van € 3.340.000,- beschikbaar te stellen.
IV. In te stemmen met de afspraak dat Delfluent B.V. 25% van het investeringsbedrag en de jaarlijkse operationele kosten betaalt en 25% van de opbrengsten ontvangt.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	876
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	B.11
Omschrijving	Brief voormalig dijkgraaf

Geagendeerd	Vergaderdatum
Verenigde Vergadering	5 juli 2018

Voorgesteld besluit

DIJKGRAAF VAN DELFLAND

Aan: de fractievoorzitters

ONS KENMERK
-

DELFT
31 mei 2018

In de Agendacommissie van april jl. heb ik gevraagd welke fractievoorzitters een exitgesprek met mij zouden willen voeren. Met acht fractievoorzitters is dit gesprek op 23 mei jl. gevoerd, mede op basis van een conceptnotitie. Afgesproken is de definitieve tekst aan alle fractievoorzitters toe te zullen sturen.

Terugkijkend op 11 jaar en 2 maanden voorzitterschap ben ik dankbaar dat mij destijds in 2006 de kans werd geboden om dit grote en gecompliceerde hoogheemraadschap te mogen dienen. Ik heb mij altijd voorgehouden dat een waterschap functioneel bestuur is en ondanks gelijkenissen met de gemeente anders is qua taken en bestuur.
Drie colleges en verenigde vergaderingen heb ik daarbij mogen voorzitten. Vanaf 2009 werd gewerkt met politieke fracties, hetgeen een andere inzet vroeg. Waar bij de waterschappen sprake is van monisme was de wens er toch meer duale trekjes aan toe te voegen. Wat is dan de rol van de drie organen: verenigde vergadering, dijkgraaf en hoogheemraden, alsmede de dijkgraaf als orgaan? Hoe past politiek overleg daarin van de college dragende partijen?

Inhoudelijk gezien stonden de eerste acht jaren in het teken van de afronding van de grote investeringen, de financiële grote zorgen en de positie met onze omgeving. Terugkijkend staat Delfland er qua relatie met haar omgeving en met name de gemeenten goed op.
De gebiedsgerichte aanpak, de watertafel Delfland, meedoen aan het begin van nieuwe ontwikkelingen, alsmede het opzetten van het Klanten Contact Centrum hebben de relaties met de stakeholders in de brede zin van het woord bij de tijd gebracht.

Het vraagt van dagelijks bestuurders permanent een andere houding. Met elkaar tot stand brengen is en blijft de sleutel tot goede samenwerking. Het wordt heden ten dage vaak participatief samenwerken genoemd.
Helaas ontvang ik de afgelopen twee jaren meer en meer berichten dat een aantal dagelijks bestuurders hierbij een andere houding ten toon spreidt. Het bureau dat de selectie voor de nieuwe dijkgraaf begeleidde tekende dit ook op bij de externe relaties van Delfland.

Nader verkend moet nog worden wat de andere manier van samenwerken betekent voor de rol van de verenigde vergadering in de besluitvormingsprocessen zeker met de komst van de Omgevingswet.

De relaties met stakeholders zijn een hoeksteen van de acceptatie van het waterschap in ons bestel. Verliest het waterschap draagvlak dan komt onmiddellijk weer de bestaansdiscussie om de hoek kijken. Zeker als het waterschap meer en meer gaat c.q. wil lijken op de algemene democratie. Dit miskent het beperkte takenpakket dat ook grotendeels gericht is op instandhouding en onderhoud.

Tel(015) 260 82 02 • Phoenixstraat 32, 2611 AL Delft • mvanhaersmabuma@hhdelfland.nl

Ten behoeve van de relaties heb ik tien jaar het waterdiner mogen organiseren in de Albrechthal (een keer niet i.v.m. de renovatie van het Gemeenlandshuis). Hierbij waren leidinggevenden van kennisinstellingen, overheden en bedrijven aanwezig. De Delftse cirkel is daarnaast mijns inziens onmisbaar voor het functioneren van Delfland. Voor Haagse departementen hebben wij altijd klaar gestaan om ons verhaal over governance en inhoud te vertellen, zowel ambtelijk als bestuurlijk.

De financiële crisis is bezworen en de bedrijfsvoering is na ingrijpende maatregelen bij de tijd. De nieuwe verenigde vergadering kan met een gunstig meerjarenperspectief de komende uitdagingen aan. Daarbij kan de wens om de tariefstijging beperkt c.q. op nul te laten houden grotendeels worden ingevuld.
De laatste drie jaar stonden in het licht van het uitzetten van nieuwe beleidslijnen, nieuwe investeringen kwamen ten gevolge hiervan op een lager peil.
Globaal samengevat ging het over de volgende beleidsontwikkelingen (geen volledige opsomming).

A. waterveiligheid; wat betekent de klimaatverandering voor ons werk, hoe kan de sponswerking van de stad worden vergroot en wat is de rol van de burgers daarbij.
B. waterkwaliteit: het meekrijgen van de tuinders bij de verbetering van de waterkwaliteit als onderdeel van een handhavingsstrategie in het kader van een gebiedsgerichte aanpak.
C. Hoe kan de ecologische kwaliteit beter worden nadat het laag fruit in de vorige VV-periode was geplukt en niet voldoende effectief bleek te zijn geweest? Het gaat niet alleen over of je voldoende hectares natuurvriendelijke oevers hebt gehaald, maar om de vraag of de ecologische kwaliteit is verbeterd.
D. Zuivering: de voorbereidingen zijn in gang gezet om in de komende VV-periode de koers te bepalen voor de zuiveringen qua keuzes op het gebied van hergebruik e.d. Het leveren van groen gas door de zuiveringen is een belangrijke bijdrage aan het de energietransitie. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan het terugdringen van uitstoot van fijngas.
E. Wat kan Delfland bijdragen op het terrein van de circulaire economie. Er is inmiddels een beleidskader vastgesteld.
F. Financiën: de kwijtschelding voor de zuiveringsheffing is afgeschaft en er is ruimte gecreëerd voor de verlaging van de schuldpositie. De komende acht jaar zullen deze ontwikkelingslijnen omgezet moeten worden in nieuwe c.q. vervangingsinvesteringen. Het vigerende waterbeheerplan biedt hiertoe een goed handvat. Het Delfland- gebied blijft door de enorme drukte gecompliceerd en daardoor zal de prijs - lees tarief - ook hoger zijn dan elders in het land. Het "not in my back yard effect" van bijvoorbeeld de zuivering Harnaschpolder is daarvan een goed uitlegbaar voorbeeld. De geloofwaardigheid van Delfland komt op het spel te staan als deze effecten buiten de politieke discussie worden gehouden en eenzijdig alleen naar de hoogte van het tarief gekeken wordt. De grote werken zijn afgerond, maar de uitdagingen van korte maar heftige buien vragen nieuwe investeringen, zowel boven als ondergronds. Voorkomen moet worden dat weer naar Delfland gekeken wordt als de pinautomaat. Merkbaar is dat de markt, kennende de mogelijkheden voor subsidie, daarop anticipeert door de prijzen aan te passen. Zoek als gemeenten en Delfland naar prijsprikkels die het gedrag van de burger beïnvloeden in plaats van eenmalige subsidies. Daarnaast zijn en blijven uitgaven over instandhouding en onderhoud veel financiële middelen vragen. Daarop bezuinigen is een vorm van taakverwaarlozing.

Erg inspirerend heb ik gevonden dat Delfland ondanks de grote financiële zorgen ertoe besloot 1 miljoen Euro jaarlijks vrij te maken voor innovaties en kennisontwikkeling. Het heeft de mogelijkheden geboden nieuwe wegen te zoeken, oplossingen te bedenken voor de toekomst op een breed terrein van activiteiten. De organisatie moet de ruimte houden creativiteit te koppelen aan ambtelijke regels en voorschriften. Innovaties kunnen en moeten niet gedicteerd worden door louter en alleen politieke wensen en bureaucratische randvoorwaarden.

De renovatie van het Gemeenlandhuis biedt nieuwe kansen voor andere werkverhoudingen van de 21ste eeuw, hetgeen ook nieuwe inzet vraagt van politiek en bestuur.
Ik heb gestaan voor de organisatie en haar medewerkers, maar maakte mij in toenemende zorgen over de houding van enkele collegeleden richting de organisatie.

Het rapport van de Galan is daarover helder geweest. De organisatie is enorm loyaal, maar als dagelijkse bestuurders daaraan twijfelen, dan leidt dat tot onrust. Een waterschap is gewend te werken op basis van feiten en werkt met zorgvuldige onderbouwing. Dat kost tijd en vraagt van de politiek respect voor dit denken. Er treedt inmiddels een vorm van verlamming op in de organisatie.

Drie colleges heb ik mogen voorzitten. Waar respect en vertrouwen bij de eerste acht jaar voorop stonden is dit de laatste twee jaren onder druk komen te staan wegens het permanent armpje drukken van een paar collegeleden. Dat wij desondanks nog de agenda van deze coalitie voor de komende jaren hebben vorm kunnen geven doet daar niets aan af.

Het is schokkend dat de collegebegeleider Hanneke Mohring vorig jaar haar opdracht teruggaf, omdat zij constateerde dat er geen wil tot samenwerking aanwezig is tussen de collegeleden. Erik Keet van de Galan benoemde dat de hygiëne van het college te wensen overliet en Frans Evers verklaarde dat het eigenlijk geen zin meer had om aan de onderlinge betrekkingen te werken tot de verkiezingen komend jaar. Slechts een poging kan ondernomen worden om op grond van gemeenschappelijke belangen samen te werken was de afspraak die hij maakte met de fractievoorzitters. Op 22 mei jl. heeft Frans Evers de fractievoorzitters geïnformeerd dat – in mijn woorden – een vorm van gewapende vrede is ontstaan waarmee de verkiezingen gehaald kunnen worden. Dit laat onverlet dat de betrekkingen tussen de collegeleden onverminderd zeer matig zijn. In het overleg met u eind vorig jaar heb ik aangegeven dat als de verenigde vergadering een Raad van Commissarissen zou zijn geweest er dan ingegrepen zou zijn. In een politieke omgeving komt dit nauwelijks voor en is er voor gekozen de rit af te maken tot de verkiezingen in maart 2019 waarbij Frans Evers met zijn methodiek ondersteuning biedt. De uit de hand gelopen verhoudingen binnen het college vraagt dat een zorgvuldige afweging bij de samenstelling van de lijsten door partijen en groeperingen plaatsvindt zodat de volgende periode weer samengewerkt kan worden. Een nieuw college onder leiding van een nieuwe dijkgraaf kan dan een nieuwe start maken en het vertrouwen in en met de omgeving en de organisatie herstellen.

Waar is deze moeizame situatie door ontstaan. Het is een strijd tussen de drie organen: de verenigde vergadering, het college van dijkgraaf en hoogheemraden en de dijkgraaf. De ervaringen uit de algemene politiek werden te veel gekopieerd. Waar in het waterschap de inhoud over het algemeen leidend is, werd politiek vertaald als persoonlijk profileren en werd integraal samenwerken, zoals in het collegeprogramma is gedefinieerd niet toegepast. Samenwerken werd niet als horizontaal maar als verticaal gedefinieerd, waarbij eenieder in zijn/haar kolom moest blijven. Slechts over het hoognodige werden collega's geïnformeerd.

Nadat ik begonnen was in 2007 heb ik de collegiale samenwerking georganiseerd en de rol van de dijkgraaf aangepast aan het huidige tijdsgewricht. Dit is mij mogelijk gemaakt gedurende de eerste acht jaar. Met de loco's in de eerste twee periodes was zeer frequent contact. Dit kwam ook tot uiting toen eerste loco Bom mij in de tweede periode verving aangezien ik wegens een kwaadaardige tumor weken afwezig was. In de derde periode mag het contact geen naam hebben. Er was geen vertrouwen. De laatste jaren werd de dijkgraaf nog hoogstens als vergadervoorzitter gezien. De bemoeizucht van de eerste loco kende geen grenzen. De eerste loco gedroeg zich alsof hij een grote fractie in de verenigde vergadering vertegenwoordigde (eerst vier later drie). De dijkgraaf en de verenigde vergadering moeten doen wat het college van dijkgraaf en hoogheemraden wil, lees de eerste loco wil. Dat is monisme zo benadrukten twee collegeleden. Dat er tussen de organen overleg plaats moet vinden en dat dat kan leiden tot betere resultaten kwam daarbij niet op. Een veel te prominente plaats voor coalitieoverleg heeft de verhoudingen ook geen goed gedaan. Het leidde tot "opdrachten" aan de organisatie, die niet gebaseerd waren op een collegebesluit. Er was en is geen wil tot echte samenwerking geweest. Gevolg was dat ik geaccepteerd heb dat steeds minder gebruik gemaakt werd van mijn langjarige ervaring in het openbaar bestuur. Dit was wel even wennen.
Mijn zorg gaat ook uit naar de houding van 2 collegeleden richting de nieuwe vertegenwoordiger van de AWPD in het college.

Opvallend is dat de verenigde vergadering voor de nieuwe dijkgraaf een zwaar profiel vaststelde, terwijl zeker twee collegeleden een heel ander idee over de rol en functie van de dijkgraaf nastreven. De eerste loco heeft niet nagelaten de positie van de voorzitter te ondergraven binnen en buiten Delfland.

Het is van belang dat de verenigde vergadering de discussie over de invulling van het monisme zelf ter hand neemt, want de beelden lopen zover uiteen dat conflicten zich zullen blijven aandienen tussen de drie organen.

Ook een opmerking over integriteit. Het begrip integriteit wordt heden ten dage breed gedefinieerd. Het vraagt van bestuurders en politici een prudente wijze van opereren. Het neer sabelen van de informanten c.q. de legitimiteit ter discussie stellen leidt af van de vraagstelling zelf. De integriteitsvraag of de eerste loco alsnog had moeten melden dat er een onderzoek was afgerond in de gemeente, waar hij wethouder was geweest had minder rumoer veroorzaakt, indien betrokkene veel eerder verklaard had dat met de kennis van nu ... Doordat hij dat pas in een heel laat stadium onder grote druk deed, zijn de verhoudingen enorm onder druk gezet.
De positie van de voorzitter als orgaan is in de wet vastgelegd, maar als er geen respect voor zijn inzet is en onderdeel van de politieke discussie wordt, leidt dat af van de werkelijke discussie. Nu bij de reglementswijziging van het Reglement van orde van de verenigde vergadering de taak om nieuwe dagelijks bestuurders te toetsen niet meer onder te brengen bij de commissie die het onderzoek naar de geloofsbrieven uitvoert, maar dit over te laten aan de voorzitter c.q. de dijkgraaf, is het van belang dat de spelregels nog dit jaar worden geformuleerd. Enerzijds omdat de voorzitter niet met zijn vingers tussen de deur mag komen te zitten en anderzijds omdat het toch niet zo kan zijn dat er geen brede integriteitstoets plaatsvindt. Net als bij de beroep- en bezwaar- als bij de klachtencommissie verdient het aanbeveling dat de verenigde vergadering een commissie met niet VV- leden benoemt, die de dijkgraaf van advies kan voorzien bij de uitvoering van zijn wettelijke bevoegdheid ten aanzien van integriteit en de brede toetsing van de te benoemen hoogheemraad, waarna de dijkgraaf zijn rapport over de benoembaarheid kan uitbrengen.

Waterbewustzijn is een speerpunt van het huidige collegeprogramma. Ondanks veel overleg, externe inzet is voortgang moeizaam te noemen. Hier wreekte zich het gebrek aan collegiale samenwerking. Begrippen als communicatie, persoonlijke politieke profilering en waterbewustzijn liepen constant door elkaar heen. Een voorbeeld daarvan is het bloemencorso in het Westland. Tijdens de laatste agendacommissie werd daar ook naar gevraagd. Ja, er kijken inderdaad heel veel mensen naar. Doet het iets aan naamsbekendheid, ten dele. Welke boodschap wil je er mee kwijt ? Dat vraagt veel meer inzet en middelen dan alleen een leuke boot optuigen. De kosten hiervoor zijn veel omvangrijker dan uitsluitend de kosten voor een boot. Daarnaast is het afbreukrisico groot. Wel sponsoring, maar geen geld voor kwijtschelding. In het college is hierover langdurig van gedachten gewisseld. Het college kwam in2017 tot dezelfde negatieve conclusie als in de voorafgaande jaren.

Voor wat betreft waterbewustzijn is uiteindelijk een weg gevonden waarlangs het uitgerold kan worden.

Delfland is gecompliceerd, waar vrijwel alle watervraagstukken aan de orde komen. De vraag moet wel gesteld worden hoeveel uren dat de bestuurders kost. Er wordt elke dag wel een meeting ergens georganiseerd. Als je overal naar toegaat dan zijn de uren te beperkt. Echter een fulltime voorzitter en vijf dagelijkse bestuurders voor 0.6 is teveel van het goede. Ook hier is een discussie nodig. Opvallend was dat de gereserveerde uren voor een dagelijks bestuurder al verdeeld werden onder alle hoogheemraden bij de onderhandelingen, voordat bekend was óf Delfland zou toetreden tot het Uniebestuur. Inmiddels is de discussie weer opgelaaid om dagelijks bestuurders meer mogelijkheden te geven. Mijns inziens kan volstaan worden met 2 fulltime hoogheemraden of het equivalent daarvan. In het binnenlands bestuur wordt veel gesproken over de gevolgen in de toename van het aantal partijen/groeperingen in de vertegenwoordigende organen. De Raad voor het Openbaar bestuur heeft daarover een interessante notitie uitgebracht (Nieuwe politiek, nieuwe akkoorden). Ik beveel deze in uw aandacht aan.

Tot slot ik heb het een heerlijke baan gevonden en ik kijk terug met veel plezier, omdat ik weer andere facetten van het binnenlands bestuur heb leren kennen, ondanks het respectloos gedrag van enkele bestuursleden in de laatste periode. Tijdens deze laatste periode heb ik tweemaal, zoals ik de fractievoorzitters eind vorig jaar heb geïnformeerd, op het punt gestaan om acuut mijn voorzittershamer in te leveren.
In het laatste functioneringsgesprek heb ik aangegeven niet voor verlenging van mijn functie in aanmerking te komen.

In verband met het aflopen van de huidige termijn per 1 april 2019 heb ik besloten ruim vóór de verkiezingen te zullen terugtreden, zodat een opvolger tijd zou krijgen zich in te werken voor die verkiezingen. Het is een half jaar eerder geworden dan gepland. Eerder terugtreden dan 1 juni 2018 beschouw ik als het niet nakomen van gemaakte afspraken, aangezien afgesproken was eerst de huisvestingsoperatie, de werving en het inwerken van de nieuwe secretaris-directeur en het afscheid van de vorige secretaris-directeur af te ronden. De datum van 1 juni 2018 vond ik uiteindelijk een mooie datum om de ambtsketen van Delfland aan de wilgen te hangen.

Hoogachtend,
de Dijkgraaf van Delfland,

mr. M.A.P. van Haersma Buma.

Kort verslag van de opdracht “Verbetering samenwerking binnen het DB van het Hoogheemraadschap van Delfland” van de gezamenlijke fractievoorzitters in het Algemeen bestuur d.d. 15 maart 2018, ordernr. 1914.

Dit verslag is gemaakt op verzoek van de beide vertegenwoordigende fractievoorzitters en is uitsluitend bedoeld voor het DB en de fractievoorzitters.

De aanloop naar een startbijeenkomst Mutual Gains Approach

Nadat ik in opdracht van de dijkgraaf (na overleg met het AB) een verkennend onderzoek had gedaan naar de mogelijkheid om via een traject van verbetering van de samenwerking met concentratie op de inhoud van kwesties binnen Delfland te bereiken, stelde ik daarvoor een aanpak voor bij brief van 23 februari. Op 6 februari hadden de fractievoorzitters naar aanleiding van het vooronderzoek reeds mondeling besloten mij te vragen door middel van een leertraject met de Mutual Gains Approach (MGA) te proberen snel een verbetering in de samenwerking te bereiken.

Dat gaf mij de ruimte met mij bekende (praktijk)deskundigen te overleggen over de opzet van een dergelijke aanpak. Wij kwamen tot de conclusie dat de eerder gebruikte aanpak met een startbijeenkomst samen met buitenstaanders zou kunnen werken. Daartoe heb ik op 28 februari een dag- en avondbijeenkomst georganiseerd in Kijkduin waarbij alle zes DB leden, vier betrokken ambtenaren en zes gasten aanwezig waren. Ik had daarbij assistentie van mevrouw Vergeest van P2.

Invulling van de startbijeenkomst

Door middel van uitwisseling van theorie en Praktijk van MGA-toepassing participeerden aanwezigen in de simulatie Mauritshaven in 2 groepen, waarna debriefing plaatsvond. In tweetallen werden vervolgens leereffecten voor toepassing bij Delfland geïnventariseerd. Elk tweetal bestond uit een DB lid en een gastdeskundige.

Later, na vertrek van de gasten, werden die leereffecten besproken in de groep van DB leden en ambtenaren. Besloten werd de aanpak waarmee was kennis gemaakt toe te passen op een tweetal “moeilijke” beleidsvelden binnen Delfland, nl.hoe om te gaan met hemelwater en hoe duurzame ontwikkeling te bereiken in relatie tot onderwerpen binnen en buiten Delfland.

Een tweetal DB leden nam op zich trekker te zijn daarvoor, vnl. op basis van de overweging dat zij die onderwerpen reeds in portefeuille hadden.

Aan de slag met MGA in concrete opgaven

In de volgende weken is gepoogd zoveel mogelijk complete belangenmatrixen te maken voor hemelwaterafvoer en duurzame ontwikkeling, waarbij ik enige hulp heb geboden, o.a. op 21, 22 en 26 maart. Op 3 april presenteerden de 2 bestuurders met hulp van hun ambtelijke ondersteuning de eerste resultaten aan de collega’s.

Op 22 mei gebeurde dat opnieuw in een vrijwel voldragen vorm, waardoor het mogelijk is goed voorbereid met alle stakeholders binnen en buiten Delfland constructieve gesprekken c.q onderhandelingen te voeren. Mede gelet op de komst van de nieuwe dijkgraaf besloten de fractievoorzitters die avond in bijzijn van de DB leden de opdracht aan mij te beëindigen, om hem de vrijheid te geven om zelf te besluiten of en hoe hij met dit traject wil doorgaan ("met een schone lei beginnen"). Dit werd mogelijk gemaakt door de volmondige toezegging van de DB leden dat zij voldoende hadden geleerd om op deze constructieve wijze samen verder te gaan. Besloten werd ook dat ik de nieuwe dijkgraaf samen met de secretaris-directeur kort na zijn aantreden zou bijpraten over het traject.

Observaties

Het is voor niemand eenvoudig om goede voornemens waar te maken. Dat vraagt discipline, doorzettingsvermogen en reflectie. Dat zal ook gelden voor de voornemens die de DB leden op 22 mei hebben uitgesproken. Ik geef u de volgende observaties mee, met de oprechte bedoeling een bijdrage te leveren aan het succesvol uitvoeren van de beloftes.

1. Aan de betrokken ambtenaren zal het niet liggen: ik heb vastgesteld dat zij gemakkelijk over de scheiding van portefeuilles kunnen stappen en graag overleg tussen bestuurders stimuleren. Bovendien is er in de organisatie kennis en ervaring over hoe met een constructief consensusmodel als MGA te opereren. Hier kan het bestuur dankbaar gebruik van maken.
2. Hoewel de portefeuilleverdeling en de totstandkoming daarvan hebben bijgedragen aan moeizame samenwerkingsverhoudingen, spelen toch ook persoonlijke eigenschappen en en opvattingen over gezag een belangrijke rol. In bestuurlijk overleg oprecht geïnteresseerd zijn in de overwegingen, belangen en waarden van de collega of van de ambtenaar is een uiting van een andere mentaliteit die de organisatie als geheel sterker zal maken.
3. In de startbijeenkomst en in het korte proces daarna hebben bestuurders ervaren wat het positieve effect van consensus gericht (onder)handelen kan zijn, zowel voor het gewenste resultaat als voor onderlinge verhoudingen. Het is nodig dat men elkaar rustig kan en wil aanspreken om dit te laten zien, ook in de verhoudingen tussen DB en AB.

s-Graveland, 4 juni 2018

mr. F.W.R. Evers

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	702
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.02
Omschrijving	Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices (BOB)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

1. De investeringsplannen als volgt vast te stellen:
   a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000

2. De kredieten als volgt vast te stellen:
   a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices
Dossiernummer: 702

Gevraagd besluit:

Het college van D&H:
- Stemt in met het investeringsplan voor de vervanging van laptops, tablets en smartphones en
- Verzoekt de VV:
    - Het investeringsplan voor de vervanging van laptops, tablets en smartphones vast te stellen en
    - Het uitvoeringskrediet van € 700 duizend voor de vervanging van laptops, tablets en smartphones beschikbaar te stellen

De Verenigde Vergadering:
- Stelt het investeringsplan voor de vervanging laptops, tablets en smartphones vast en
- Stelt het uitvoeringskrediet van € 700 duizend voor de vervanging van laptops, tablets en smartphones beschikbaar.

1. Probleemstelling - context

De meeste laptops, tablets en smartphones (samen te vatten onder de term 'mobiele devices') zijn in 2014 aangekocht en bereiken inmiddels het einde van hun technische levensduur. Bovendien worden steeds meer van deze modellen door de fabrikant niet meer ondersteund, hetgeen betekent dat er geen updates meer komen voor verbetering van functionaliteit en veiligheid van het operating system en de firmware.

2. Beoogd effect

Vervanging van circa
215 laptops HP Probook 650 G1
313 tablets (38 * Apple iPad Air, 216 * Apple iPad Air 2 en 59 * Samsung Galaxy Tab-S)
264 smartphones Apple iPhone 5S
door moderne modellen die een optimale gebruiksgemak op de actuele infrastructuur bieden en weer een aantal jaren ondersteund worden.

3. Kernboodschap

De vervanging van de huidige mobiele devices uit 2014, voor een veilige en robuuste mobiele werkomgeving.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In november 2012 is de huisvestingsstrategie voor Delfland vastgesteld door de VV. Mede vanwege de nieuwe huisvesting is de Delflandse Manier van Werken geïntroduceerd, waarmee we onder andere tijd- en plaats-onafhankelijk werken bij Delfland faciliteren.
Om dat te ondersteunen, hebben medewerkers van Delfland de mogelijkheid om een laptop of tablet aan te vragen, inclusief randapparatuur. Met een laptop of tablet kan op andere locaties dan de bureauwerkplek gewerkt worden, zoals thuis, in het veld, bij een andere organisatie, in de trein, aan een vergadertafel op kantoor, etc.

In 2014 is besloten om aan alle medewerkers, bij wie hun werkzaamheden het tijd- en plaatsonafhankelijk werken naar het oordeel van de teamleider toelaten, een laptop of tablet en een smartphone te verstrekken. Er zijn geen andere aanvullende voorzieningen voor thuiswerken, hiervoor kan de gekozen laptop of tablet gebruikt worden, of gebruik worden gemaakt van de virtuele werkomgeving.
In de bruikleen overeenkomst, die wordt ondertekend bij uitlevering van het device, is opgenomen onder welke voorwaarden de bruikleen plaatsvindt.

Het informatiebeveiligingsbeleid van Delfland is vastgelegd in het gelijknamige document, versie 2.0, d.d. 17-10-2017.

5. Regelgeving en Beleid

In 2013 is de Delflandse Manier van Werken geïntroduceerd waarmee we onder andere flexibele infrastructuur voor tijd- en plaats-onafhankelijk werken bij Delfland faciliteren.
Sinds 2014 worden informatie- en systeemvraagstukken opgepakt vanuit een architectuurbenadering waarin kwaliteit, toekomstvastheid en kostenbewustzijn met elkaar in balans zijn gebracht.
Sinds 2015 worden (informatie-)beveiligingsvraagstukken opgepakt vanuit een integrale benadering conform de baseline Informatiebeveiliging Waterschappen (de BIWA).
Uit oogpunt van ons streven naar robuuste en veilige mobiele middelen past de vervanging van de huidige mobiele devices in het beleid van Delfland.

6. Financiën

In de begroting 2018, zoals vastgesteld door de verenigde vergadering op 16 november 2017 met dossiernummer 111, is voor deze vervangingen een totaal investeringsbedrag van €720.000 geraamd.
In dit verband wordt verwezen naar pagina 62 de tabel "Investeringen op projectniveau" waar de betreffende investeringen staan vermeld onder "Vervangen laptops", "Vervangen tablets" en "Vervangen smartphones".

De raming bedraagt maximaal € 700.000. Een toelichting hierop vindt u onder punt 14. Op het moment van aanschaf zal worden beoordeeld of tegen een lagere prijs, dan wel goedkopere apparatuur kan worden aangeschaft.

7. Duurzaamheid

Omwille van de beveiliging van Delflandse informatie en omdat deze apparatuur niet meer veilig gebruikt kan worden, wordt de oude apparatuur niet aan de medewerkers beschikbaar gesteld maar afgevoerd. De ingenomen apparatuur wordt door Delfland verkocht aan een partij die onze apparatuur gecertificeerd schoont van alle data. Afhankelijk van de waarde in het economisch verkeer wordt deze apparatuur dan ofwel aangeboden op de markt voor 'refurbished' apparatuur, ofwel gerecycled om schaarse grondstoffen terug te winnen.

8. Organisatorische en personele consequenties

N.v.t.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

Uitstel van vervanging zal leiden tot een hoger percentage uitval wegens veroudering. Bovendien is uitstel naar verwachting binnen afzienbare tijd niet meer mogelijk omdat fabrikanten stoppen met het maken van updates voor firmware en operating systems voor deze oudere modellen.

11. Communicatie (in- en extern)

In de aanloop naar de vervanging worden gebruikerservaringen met de verschillende modellen en typen devies opgehaald middels interviews. De aanpak van deze interviews wordt tevoren met de OR afgestemd, mede in het kader van de evaluatie van de Delflandse Manier van Werken. Deze ervaringen worden gebruikt bij de selectie van nieuwe modellen en bij de vaststelling van de verhouding tussen het aantal laptops en het aantal tablets.

Voorafgaand aan de bestelling wordt geïnventariseerd of gebruikers opnieuw een laptop of een tablet willen, of dat zij gezien hun ervaringen en het toekomstige karakter van hun werk willen switchen van laptop naar tablet, of andersom.

De vervanging van de apparatuur is een logistieke operatie die zorgvuldig begeleid zal worden.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Na het besluit tot kredietverlening volgt een inkoopprocedure onder de vigerende mantelovereenkomsten voor aankoop van smartphones, c.q. ICT-hardware.

13. Bevoegd orgaan

De Verenigde Vergadering is conform artikel 99 van de Waterschapswet het bevoegd orgaan voor het vaststellen van het investeringsplan en het verlenen van krediet.

14. Toelichting

Vraag 1. Wanneer worden mobiele devices vervangen?

In november 2012 heeft de verenigde Vergadering van Delfland de huisvestingsstrategie voor Delfland vastgesteld. Hierbij is o.a. besloten dat we teruggaan naar de twee locaties in Delft en Vlaardingen. Mede vanwege de nieuwe huisvesting is de Delflandse Manier van Werken (DMvW) geïntroduceerd, waarmee we onder andere tijd- en plaats-onafhankelijk werken bij Delfland vormgeven.
In 2014 zijn, na aanbesteding van de initiële aanschaf en de ondersteunende diensten, alle mobiele telefoons vervangen door smartphones en zijn laptops en tablets gedistribueerd om de DMvW te ondersteunen.
Vervanging in één keer heeft als voordeel dat elke medewerker over hetzelfde type toestel beschikt waardoor het aantal verstoringen veel minder is. Toelichting: de interne specificaties van elk model worden meerdere keren per jaar aangepast, de zogenaamde 'built', waardoor een iPhone 5S van maar enkele maanden jonger technisch toch zodanig anders kan zijn dat software hierop apart geconfigureerd moet worden om goed te werken.
Delfland vervangt alléén die smartphones en tablets waarvoor de fabrikant binnen afzienbare tijd geen updates van besturingssysteem of beveiliging meer levert. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat de specificaties van het toestel onvoldoende zijn om de software-update te ondersteunen (te weinig RAM- of ROM-geheugen) of omdat de prestaties van het toestel aanzienlijk achteruit zouden gaan door de update (een processor die niet snel genoeg is).
Begin 2018 overkwam ons dit met alle Samsung S4's en zijn deze vervangen door S8's. Deze maand is dit van toepassing gebleken op de tablets iPad 4 (15 stuks bij de VV-leden, die inmiddels al vervangen worden) en Samsung Galaxy Tab S (55) en Tab S3 (2) waar de test van de nieuwe versie van MDM niet op is geslaagd. Naar verwachting zal dit later dit jaar ook van toepassing worden voor de telefoon iPhone 5S (260). In de loop van 2019 verwachten wij met de iPad Air2 (249 stuks) in deze situatie te geraken.
De huidige laptops (Probook 650, 233 stuks) zijn aan het einde van hun technische levensduur en worden daarom vervangen door een goedkoper, lichter, basaal uitgerust maar beter presterend moderner exemplaar.

In het huidige park met 1.058 devices kunnen 244 apparaten nog tenminste tot 2020 mee omdat zij reeds vervangen zijn (van S4 naar S8) en/of van een afwijkend type zijn dat later is aangeschaft. Genoemde aantallen zijn volgens de telling van 17 april 2018. De aantallen muteren vrijwel dagelijks vanwege in- en uitstroom van interne en externe medewerkers. De telling van 'het park' wijkt licht af van de begroting van 1 feb.2018 omdat we verwachten dat een streng uitgiftebeleid zal leiden tot een geringe reductie van het aantal laptops en tablets dat wordt vervangen.

De vervangingen in een geschatte planning:

	Uitrol 2014	Vervangen door	Vervangen per	Prijs incl.
Samsung S4	205 stuks	Samsung S8	**Dec.2017**	JR2017 Expl.
iPhone 5S	**260**	n.t.b.	Najaar 2018 ?	Ca.250k€
iPad 4 (VV-leden)	**15**	iPad (6e gen.)	**Apr.2018**	Ca.250k€
Samsung Galaxy Tab	**57**	n.t.b.	spoed	
iPad Air2	**249**	n.t.b.	2019?	
Probook 650	**233**	n.t.b.	Najaar 2018?	Ca.200k€

Vraag 2. Voor welke apparaten kiest Delfland en waarom?

a. Wij kiezen voor Apple en Samsung omdat onze hele infrastructuur is ingesteld op deze twee platforms (iOS en Android) en omschakeling naar een ander platform zeer hoge kosten en een lagere beschikbaarheid gedurende de transitieperiode met zich meebrengt. Bovendien komen nieuwe applicaties en beveiligingsupdates vrijwel altijd als eerste uit op deze twee leidende platforms.
b. Wij kiezen voor de nieuwste modellen omdat wij dan zo lang mogelijk kunnen rekenen op updates van het OS en van de beveiligingssoftware. Bij oudere (en goedkopere) modellen is de resterende periode navenant korter.
c. Wij kiezen voor afname van een Nederlands product omdat onze leverancier (zie onder) op buitenlandse exemplaren (via parallelimport verkregen) geen garantie kan verlenen. Overigens zijn buitenlandse exemplaren maar een paar procent goedkoper.
d. Soms zouden wij nog concessies kunnen doen aan de uitrusting van het apparaat (bijvoorbeeld een iPad met iets minder GB opslag of zonder voorziening voor een SIM-kaart) maar met het oog op de voortschrijdende digitalisering en de snel toenemende mogelijkheden om (efficiënt) in het veld te kunnen werken, zal dit waarschijnlijk onverstandig blijken. Wij kiezen daarom voor een gemiddelde uitrusting.
e. De inkoop van hardware vindt rechtmatig plaats via de daartoe afgesloten mantelovereenkomsten. 'Shoppen' is daarom niet mogelijk en levert, vanwege de sterke positie van de fabrikanten, overigens ook niet heel veel op.

Actueel prijzenoverzicht (catalogus) 19 april 2018:
Smartphones:
iPhone 8 (64Gb) €780,00
Samsung Galaxy S8 (64Gb) €705,00 Huidig model
Samsung Galaxy S9 (64Gb) €850,00 Nieuw model
Tablets:
Samsung Galaxy S3 (32Gb) €570,00 Nieuw model
iPad 2018 (128Gb) €600,00 Nieuw
Laptops (vergelijk met huidige model HP Probook 650 G2 à €1466,-):
Dell Latitude 7280 €1425,00 Nieuw model
HP Probook 650 G3 €1100,- Nieuw model
Wij onderzoeken of een laptop uit het segment 700-800 voldoende uitgerust is (geheugen, schermresolutie, etc..) om onze applicaties te kunnen draaien. De begroting is hierop gebaseerd.
Via onze mantelpartner kunnen wij een korting tot maximaal 5% van de catalogusprijs verwachten.

Ad 2b.
Tabel iPhone introductiemoment per model

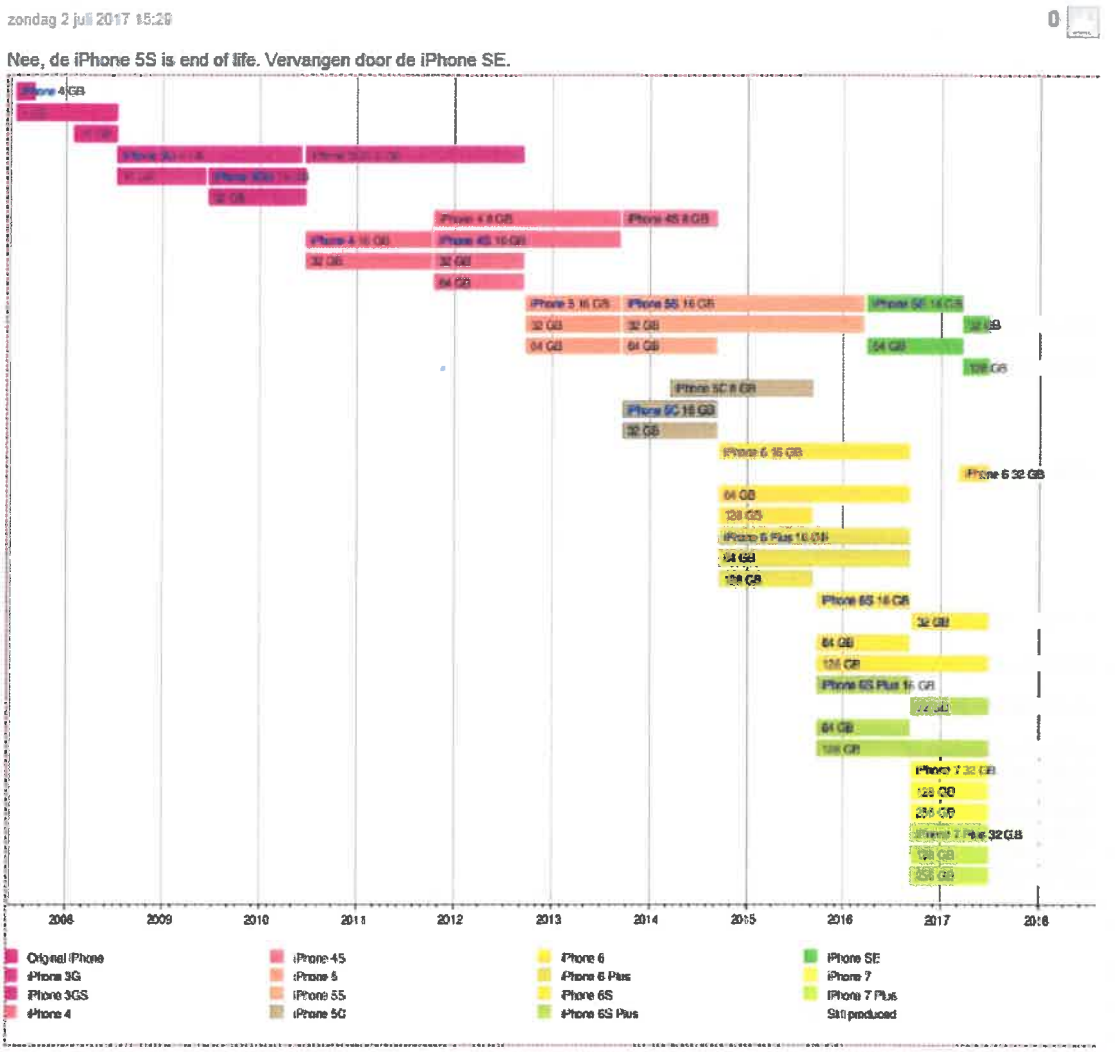

Uit de tabel in de bijlage is af te leiden dat iPhone 5 eind 2012 is geïntroduceerd. Deze werd vanaf eind 2017, na vijf jaar, niet meer ondersteund met updates. De suggestie om in de tweede helft van 2018 te kiezen voor een goedkopere iPhone SE (gelanceerd april 2016) is onverstandig, tenzij de bestaande uitvoering een flinke technische upgrade krijgt (zie ook onder 2d). De huidige (april 2018) uitvoering heeft in vergelijking met het device van onze voorkeur een aantal mindere aspecten:

- kleiner scherm
- 50% minder opslagcapaciteit
- kleinere capaciteit batterij en trager opladen
- Processor langzamer
- Niet vochtbestendig
- Resolutie scherm en camera lager
- Nog niet geschikt voor 5Ghz wifi
- Garantieperiode korter
- Operating system loopt 1 versie achter
- Model korter verkrijgbaar

In het algemeen blijven iOS-apparaten overigens langer ondersteund dan Android-apparaten.

Ad 2d. Hoe lang moet een apparaat technisch 'mee' kunnen? De ontwikkelingen in de IT-technologie gaan razendsnel. Neem als voorbeeld 5G. Wat 5G als draadloze verbinding precies gaat betekenen is nu nog niet bekend. Het 5G-net zal veel sneller zijn dan wat we nu gewend zijn en een grotere bandbreedte bieden. Het is momenteel onbekend wanneer dit nieuwe netwerk zal zijn uitgerold. Bij al onze ontwerpen spelen draadloze verbindingen een rol, er zal naar verwachting steeds vaker buiten kantoor worden gewerkt, 'onderweg' moeten bepaalde applicaties goed bereikbaar blijven en applicatieontwikkelaars zullen anticiperen op de toekomstige mogelijkheden met deze bandbreedte. Mobiele devices zullen met zekerheid een steeds grotere rol gaan spelen; nu al wordt steeds meer 'in het veld' met drone en smartphone opnames en foto's gewerkt, die later via het netwerk worden verspreid, vervoerd, verwerkt en opgeslagen.
I&A streeft op het moment van inkoop de optimale prijs-kwaliteitverhouding te selecteren, waarbij kwaliteit o.a. bestaat uit:

- Snelle beschikbaarheid van security-updates;
- O.S. naar verwachting minimaal drie jaar ondersteund met updates vanuit de fabriek en geen afgeleide versies;
- Softwaretoepassingen (applicaties) breed en snel beschikbaar voor het specifieke OS;
- Technische specificaties dermate modern dat apparaat naar verwachting nog minimaal drie jaar geschikt is voor nieuwe software en security-tooling;
- Stevige behuizing waarvan meest voorkomende reparaties eenvoudig lokaal uitgevoerd kunnen worden;
- Adequate garantie-overeenkomst via onze leverancier (Europese modellen, fabrieksgarantie).
- Vochtbestendig
- Geschikt voor 5 Ghz wifi
- Voldoende opslagcapaciteit

Een voorbeeld van een interessant en iets goedkoper nieuw apparaat zou de nieuwe iPhone SE kunnen worden (nog niet gelanceerd). De SE is de opvolger van de iPhone 5-familie. Dit toestel heeft een 4-inch scherm en nieuwe componenten waardoor hij krachtiger is dan de iPhone 5s, waar hij grotendeels op gebaseerd is. MacRumors Buyers Guide (https://buyersguide.macrumors.com/) over SE (18-4): *With the iPhone SE positioned as a new device in Apple's iPhone lineup, its upgrade schedule is not yet known. Apple could decide to update the 4-inch iPhone on a regular basis like its flagship devices, but its internals are also powerful enough that it could remain a capable phone for multiple years without an upgrade. Taiwanese market research firm TrendForce believes Apple will introduce a new iPhone SE in the first half of 2018 to target the mid-range smartphone market. No details about what we can expect to see in a next-generation iPhone SE were included.*

Vraag 3. Wat is het bestaande beleid voor de uitgifte van mobiele devices?

Naar aanleiding van De Delflandse Manier van Werken is er destijds voor gekozen om nagenoeg alle medewerkers te voorzien van een smartphone. Daarnaast is het aan de teamleider overgelaten om te besluiten of zijn medewerkers, gezien de aard van hun werkzaamheden, al dan niet zouden worden uitgerust met een tablet óf een laptop.
Inmiddels lijkt de toewijzing van een laptop of tablet bijna een 'recht' te zijn geworden, zijn tientallen tablets al maanden niet meer op het netwerk van Delfland zijn geweest en hebben circa 29 medewerkers zowel een laptop als ook een tablet toegewezen gekregen van hun teamleider.

De totale kosten aan laptops en tablets zouden kunnen worden teruggedrongen door:

a. nut en noodzaak bij elke medewerker opnieuw af te wegen;
b. externen niet van devices te voorzien, tenzij het karakter van de werkzaamheden dit vereist;
c. nut en noodzaak van aparte apparaten met een bijzondere toepassing (vaak niet-persoonsgebonden) te heroverwegen;
d. de toekenning (door de TL) van én een tablet én een laptop te heroverwegen;
e. het gebruik van de privé-PC voor het telewerken thuis te stimuleren.

Gezien de hoge kosten van de mobiele devices is er voldoende reden om het uitgiftebeleid aan te scherpen en strengere eisen te stellen aan de toetsing van nut en noodzaak.

Vraag 4. Hoeveel mobiele devices heeft Delfland in gebruik op basis van het bestaande beleid?

Statistieken 17 april 2018: 493 medewerkers gebruiken samen 1058 apparaten in totaal, waarvan 929 persoonsgebonden en 129 met een bijzondere toepassing:

- 44 laptops, waarvan:
  - 14 met cala-accounts voor de calamiteitenorganisatie
  - 11 voor Opleidingen
  - 4 voor de waakdienst
  - 1 voor droogte-inspectie
  - 1 voor notuleren
  - 1 voor rondleidingen en presentaties
  - 1 reserve voor Peilbeheer
  - 1 speciaal ingericht voor het 3Di-project
  - 1 voor E-Plan
  - 1 UK-versie voor S&I (o.a. Python)
  - 8 voor algemeen / tijdelijk teamgebruik
- 61 tablets, waarvan:
  - 37 + 1 reserve voor VV-leden
  - 3 voor de bezwaarschriftencommissie
  - 14 voor Schouwmeesters
  - 3 voor de OR
  - 2 voor de Personeelsvereniging
  - 1 reserve voor Peilbeheer
- Tevens zijn 9 tablets, 8 laptops en 2 smartphones voor diverse test- en reservedoeleinden in beheer bij I&A.

Rest 929 apparaten verdeeld over 493 medewerkers.
Aangezien 29 medewerkers over meer dan alleen een laptop of een tablet beschikken (samen 89 apparaten), zijn er momenteel ook 88 medewerkers die alleen een smartphone hebben en die géén laptop en géén tablet in gebruik hebben.

15. Bijlagen

1. Begroting op basis van aantallen en prijzen op 1 februari 2018

Aanvraag uitvoeringskrediet vervanging mobiele devices

Dossiernummer : 702
Vergaderdatum : 05-07-2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 15-05-2018, dossiernummer 702;

gelezen het positieve advies van de commissie BOB;

overwegende dat:
- vervanging van de huidige mobiele devices uit 2014 noodzakelijk is voor het behoud van een veilige en robuuste mobiele werkomgeving

Gelet op:
- artikel 77 van de Waterschapswet

Besluit:

1. De investeringsplannen als volgt vast te stellen:
    a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000

2. De kredieten als volgt vast te stellen:
    a. Vervanging laptops, tablets en smartphones à € 700.000

Aldus besloten in de openbare vergadering van 05-07-2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Aantallen			P/stuk	
	215	Laptop	€ 700	€ 150.500
	215	laptoptas	€ 50	€ 10.750
	313	tablet	€ 655	€ 205.015
	313	tablethoes	€ 112,50	€ 35.213
	264	smartphone	€ 850	€ 224.400
	264	smartphone-beschermhoes	€ 27	€ 7.128
projectkosten		thuiskopieheffing	€ 4,24	€ 3.354
		planningstool	€ 4,84	€ 3.833
		pre-configuratie	€ 14,37	€ 11.385
		uitgifte op locatie	€ 39,30	€ 31.125
		wipe onder certificaat	€ 12,10	€ 9.583
		project management	€ 9,68	€ 7.667
				€ 699.953

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	539
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.03
Omschrijving	Bodemdalingsstrategie (SWW)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Stedelijk water en watersysteem	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

Vaststelling van de bodemdalingsstrategie Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Bodemdalingsstrategie
Dossiernummer: 539

Gevraagd besluit:
Vaststelling van Bodemdalingsstrategie Delfland

1. Probleemstelling - context

In het WBP is opgenomen dat Delfland in 2019 een visie ontwikkelt op de omvang van bodemdaling in het beheergebied en de gevolgen ervan. Om te bepalen hoe Delfland kan bijdragen aan een toekomstbestendig gebruik van het gebied en problemen en schade door bodemdaling kan voorkomen, wordt samen met die visie een strategie opgesteld.

22 Mei 2017 zijn tijdens de informatieve VV de eerste resultaten toegelicht. Er is inzicht gegeven in de oorzaken en in mogelijke gevolgen van bodemdaling én er is een eerste richting voor de strategie gegeven. Tijdens de informatieve VV is toegezegd in 2017 een contourennotitie te maken met de 'tussenstand' van dat moment. Tijdens het opstellen van de contourennotitie is gebleken dat uit die 'tussenstand' al een strategie op hoofdlijnen te herleiden is. Daarom wordt nu al een strategie op bodemdaling voorgelegd.

Er zijn veel partijen bij bodemdaling betrokken; Delfland is maar één van de belanghebbenden in het maatschappelijke speelveld. De extra kosten voor het waterbeheer worden voor heel Nederland geschat op 200 miljoen euro tot 2050; dat is slechts 1% van de totale door het PBL geschatte kosten van bodemdaling (*Dalende bodems, stijgende kosten. Planbureau voor de Leefomgeving, 2016*). Op basis van de prognoses van het PBL kan daarom worden geconcludeerd dat het directe belang van de waterschappen in de bodemdalingsproblematiek in verhouding tot andere overheden beperkt is. Een waterschap kan echter als waterbeheerder en vergunningverlener aan een viertal knoppen draaien om de mate van bodemdaling enigszins te beïnvloeden. Ook andere belanghebbenden hebben knoppen om aan te draaien.

Bodemdaling heeft verschillende natuurlijke en door de mens beïnvloede oorzaken. Vanwege de functies in een gebied en het gebruik is het over het algemeen niet mogelijk om bodemdaling volledig te stoppen.

In de strategie zijn 7 maatschappelijke uitdagingen benoemd die in de periode tot 2021 nader worden onderzocht en waarvoor handelingsperspectieven worden ontwikkeld. Meer informatie is te vinden onder 14. Toelichting.

2. Beoogd effect

Een breed gedragen bodemdalingsstrategie die de oorzaken en gevolgen van bodemdaling in het beheergebied van Delfland beschrijft en aangeeft hoe Delfland in samenwerking met gebiedspartners de handelingsperspectieven voor verschillende maatschappelijke thema's omtrent bodemdaling ontwikkelt. In 2021 wordt het document geëvalueerd en worden succesvolle handelingsperspectieven geïmplementeerd in de instrumenten en het beleid van Delfland.

3. Kernboodschap

Er zijn veel partijen bij bodemdaling betrokken; Delfland is maar één van de belanghebbenden in het maatschappelijke speelveld. Als waterschap heeft Delfland een viertal knoppen om aan te draaien waarmee (de gevolgen van) bodemdaling kunnen worden

beïnvloed. Met deze knoppen kunnen zowel de eigen als de belangen van derden worden gediend:

1. ***Inrichting van het watersysteem***: peilbeheer, watergangen en keringen
2. ***Regulering***: vergunningen voor afwijkende peilen en grondwateronttrekking
3. ***Watertoets***: beïnvloeden van het handelen van derden in het ruimtelijk spoor
4. ***Stimulering***: stimuleren dat andere partijen zich richten een toekomstbestendig gebruik

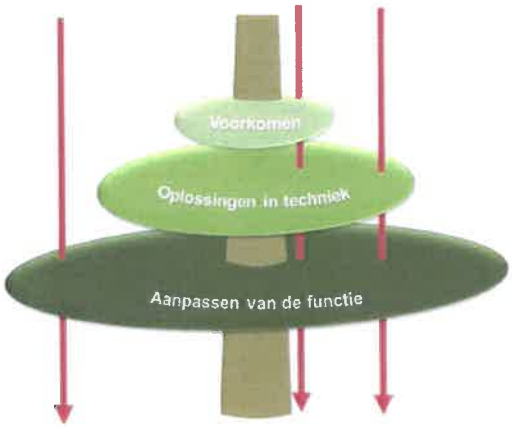

De knoppen kunnen worden afgesteld op drie standen, die we de strategieën noemen. Het zijn strategieën die in een gebied kunnen worden toegepast om met bodemdaling om te gaan, namelijk:

1. Bodemdaling ***voorkomen*** of remmen
2. ***Technische oplossingen*** om de gevolgen van bodemdaling te beperken en
3. ***Aanpassen van de functie*** om met bodemdaling mee te bewegen

Welke strategie nog kan worden toegepast is afhankelijk van tijd en plaats, waarbij bodemgesteldheid en de gebruiksfunctie van groot belang zijn. In de periode tot 2021 worden voor 7 maatschappelijke thema's de handelingsperspectieven verder uitgewerkt. Deze bevatten de mogelijk strategieën en de manier waarop de knoppen in die strategie worden afgesteld.
De maatschappelijke thema's en hoe de handelingsperspectieven voor deze thema's worden uitgewerkt is beschreven in 14. Toelichting.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In het WBP is het volgende opgenomen:
In 2019 heeft Delfland een visie ontwikkeld op de omvang van bodemdaling in het beheergebied en de gevolgen ervan. Uit deze visie kunnen scenario's en maatregelen worden bepaald om (de gevolgen van) bodemdaling het hoofd te bieden.

In de begroting van 2018 is dit als volgt aangescherpt:
In 2018 bundelen we de inzichten die er over bodemdaling zijn tot een visie/strategie. Hiermee leveren we de in 2016 aangekondigde visie een jaar eerder op dan gepland. Deze visie/strategie willen we in 2018 toetsen en in de daarop volgende jaren uitvoeren. Dit doen we met behulp van ons netwerk, de projecten en de gebiedsprocessen die ook inzicht in handelingsperspectieven opleveren.

5. Regelgeving en Beleid

Er is geen regelgeving specifiek over bodemdaling, ook zijn er nog geen beleidskaders. Er wordt daarom uitgegaan van de bestaande taken en bevoegdheden die verband houden met (de gevolgen van) bodemdaling.

6. Financiën

In de meerjarenbegroting 2018-2022 zijn (nog) geen externe kosten begroot, alleen inzet uren van eigen organisatie. Voorzien wordt dat aanvullende onderzoeken nodig zijn. Het benodigde budget wordt ingeschat op jaarlijks € 20k. Deze kosten worden gedekt binnen de huidige begroting van programma Watersysteem.

7. Duurzaamheid

Bodemdaling is een proces dat zich al eeuwen voordoet. Inmiddels leidt het op verschillende plekken tot knelpunten en in de toekomst zullen deze zich ook vaker voordoen. Met de

bodemdalingsstrategie onderzoeken we hoe we op een duurzame manier met (de gevolgen van) bodemdaling om kunnen gaan.

8. Organisatorische en personele consequenties

Er zijn geen organisatorische consequenties. Uitvoering van de strategie vindt plaats binnen de beschikbare capaciteit conform de teamplannen van de betrokken teams.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

N.v.t.

11. Communicatie (in- en extern)

Delfland is slechts één van de belanghebbenden binnen de verschillende uitdagingen, daarom is het belangrijk de strategie ook met andere belanghebbenden te delen en te bespreken. Op 5 april 2018 heeft daarom een bijeenkomst plaatsgevonden met gemeenten. De gemeenten konden zich vinden in de strategie en onderschreven de verschillende maatschappelijke thema's. Tijdens de bijeenkomst hebben ook enkele gemeenten informatie over hun project gedeeld. Daarnaast heeft een overleg met Natuurmonumenten en de gemeente Midden-Delfland plaatsgevonden om samen te kijken naar mogelijkheden in het veenweidegebied.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

In de strategie is tijdens de informatieve VV van 22 mei aan de VV gepresenteerd.

In de periode 2018-2021 verkent Delfland hoe het de knoppen bij de verschillende uitdagingen kan bedienen, dit zijn de handelingsperspectieven. In 2021 volgt een evaluatie waarna succesvolle handelingsperspectieven worden geïmplementeerd in de instrumenten en het beleid van Delfland.

In de tweede helft van 2019 wordt het nieuwe bestuur in een informatieve VV op de hoogte gebracht van de strategie op bodemdaling en de stand van zaken tot dan toe. In het vierde kwartaal van 2020 wordt de voortgang in een informatieve brief naar de VV gestuurd. Indien er voor 2021 een bestuurlijk besluit moet worden genomen, wordt daarvoor een bestuurlijke besluitvormingsprocedure opgestart. Eventuele financiële consequenties die hieruit voortkomen, worden opgenomen in eerstvolgende proces voor kadernota en begroting.

13. Bevoegd orgaan

Op grond van de Waterschapswet art. 77 is de Verenigde Vergadering bevoegd om deze strategie vast te stellen.

14. Toelichting

Aanpak tot 2021
Er zijn 7 maatschappelijke uitdagingen waar Delfland een belang heeft of met de knoppen het belang van derden kan dienen.

1. Inrichting van het watersysteem in landelijk gebied
2. Inrichting van het watersysteem in historische binnensteden
3. Versterken van de keringen op slappe bodem
4. Omgaan met grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem
5. Herstructurering op slappe bodem
6. Nieuwbouwlocaties op slappe bodem
7. Omgaan met bodemdaling als gevolg van gaswinning
8. Waterkwaliteit

Omdat de taken en verantwoordelijkheden bij deze uitdagingen verspreid liggen over verschillende stakeholders, is het belangrijk hier samen met die stakeholders aan te werken. Hiermee wordt draagvlak gecreëerd voor de uiteindelijke handelingsperspectieven.
Daarom gaat Delfland in de periode van 2018-2021 middels gebiedsprocessen bepalen welke strategieën ingezet kunnen worden en hoe de knoppen kunnen worden bediend. Dit wordt vervolgens vertaald naar handelingsperspectieven. In 2021 volgt een herziening van de strategie op basis van de geleerde lessen en worden succesvolle handelingsperspectieven geïmplementeerd in de instrumenten en het beleid van Delfland.

Het uitwerken van de strategie tot handelingsperspectieven kost tijd:

- Bodemdaling is een complex proces, waarover nog maar weinig gegevens bekend zijn voor wat betreft snelheid, hoeveelheid en plaats. Daarom is nu nog niet te bepalen wanneer voor een bepaalde strategie wordt gekozen. Met de gebiedsprocessen zal worden onderzocht hoe Delfland bij elke strategie zijn knoppen kan instellen.
- De belangen bij de gevolgen van bodemdaling zijn verspreid over meerdere stakeholders. Het is daarom belangrijk dat er draagvlak is voor de handelingsperspectieven.
- Ook zijn de taken en verantwoordelijkheden rond het omgaan met de gevolgen verdeeld. In een aantal gevallen is het dus logisch dat een andere partij het voortouw neemt in het gebiedsproces. We zijn dan afhankelijk van het proces van derden.
- Ook de gebiedspartners hebben knoppen waarmee de bodemdaling of de gevolgen ervan kunnen worden beïnvloed. Voor het beste resultaat moeten deze op elkaar afgestemd worden.
- Gebiedsprocessen kunnen een lange doorlooptijd hebben. De verschillende gebiedsprocessen zullen ook niet gelijktijdig lopen.

Hieronder worden de verschillende uitdagingen nader toegelicht. De verschillende gebiedsprocessen zijn al in gang gezet. Wanneer er in aanvulling op de strategie al een actuele stand van zaken is, wordt deze hieronder ook gegeven.

1. *Inrichting van het watersysteem in landelijk gebied.*

In het landelijk gebied is het peilbeheer afgestemd op voldoende drooglegging voor de landbouw. In gebieden waar nog veen aan de oppervlakte voorkomt vermindert de drooglegging met de jaren door veenoxidatie en moet het peil om de zoveel tijd worden aangepast om de gewenste drooglegging te behouden. Daarnaast beïnvloedt veenoxidatie de waterkwaliteit. Bij de oxidatie van veen komen nutriënten als stikstof en fosfaat vrij die het oppervlaktewater belasten. De uitdaging is om de inrichting van het watersysteem en de functies zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, rekening houdend met de waterhuishouding en de waterkwaliteit. Deze uitdaging speelt voornamelijk in het gebied van de gemeente Midden-Delfland.

Vooruitlopend op de strategie voor bodemdaling hebben de gemeente Midden-Delfland en Delfland samen een onderzoek door Deltares laten uitvoeren naar bodemdaling in Midden-Delfland.
Enkele bevindingen:

- Er blijken veel metingen en waarnemingen beschikbaar voor het gebied van Midden-Delfland. Deze zijn echter niet specifiek voor bodemdaling en moeten daarom worden geïnterpreteerd tot informatie die bruikbaar is voor het in kaart brengen van bodemdaling. Dit geeft vaak wel de trend, maar niet de juiste getallen, vanwege de onzekerheden in de data. Specifiekere monitoring is daarom nodig.
- In de meeste polders van Midden-Delfland is nog maar weinig veen over. In een vijftal polders (Aalkeetbuitenpolder, Holierhoekse en Zouteveensepolder, Noord-Kethelpolder, Lage Abtswoudschepolder en de Akkerdijkse Polder) ligt nog een verspreid veenpakket met een dikte van maximaal 2 meter. Aanbevolen wordt om voor deze polders te onderzoeken welke strategie nodig en haalbaar is.
- Grondwateronttrekkingen kunnen bodemdaling veroorzaken. In Nederland is hier echter opmerkelijk weinig onderzoek naar gedaan. Er wordt aanbevolen nader onderzoek te doen naar de relatie grondwateronttrekking en bodemdaling.

Samen met de gemeente wordt nu nagedacht over de vervolgstappen. De locaties met de dikste lagen veen blijken vaak overeen te komen met natuur- of weidevogelgebieden. Er zal daarom ook samen met de natuurbelangenorganisaties worden gekeken welke mogelijkheden er zijn.

2. Inrichting van het watersysteem in stedelijk gebied

In bebouwd gebied zal schade aan bebouwing en infrastructuur door bodemdaling toenemen. De uitdaging is om het watersysteem en de functies in de historische binnenstad zo goed mogelijk af te stemmen zodat cultuurhistorische waarde en leefbaarheid behouden blijven. In oude binnensteden moet de grondwaterstand bijvoorbeeld hoog worden gehouden om houten paalfunderingen nat te houden, en worden verlaagd om kelders droog, straten begaanbaar en infrastructuur bereikbaar te houden.
Binnenkort zal met de gemeente Delft worden verkend in hoeverre de binnenstad van Delft als casus voor deze uitdaging kan dienen.

3. Versterken van keringen op slappe bodem

Het verhogen en verbeteren van de stabiliteit van keringen op slappe bodem vraagt doorgaans om meer ruimte. Dit leidt, vooral in bebouwd gebied steeds vaker tot problemen met inpassing. De eerste stap voor deze uitdaging is te inventariseren waar dit op kan treden en hoe groot het issue is.
Het werkproces voor het beheer van de keringen is al afgestemd op bodemdaling. De keringen in zettingsgevoelige gebieden worden doorgaans eens per 10 jaar versterkt, of vaker als bij controle eerder onderhoud nodig blijkt.

4. Grondwateronttrekkingen onder slappe bodem

(Tijdelijke) bemaling en grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem kunnen leiden tot bodemdaling. De uitdaging is om zodanig om te gaan met grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem dat een verlaging van de waterspanning in of onder een slappe bodem wordt voorkomen. Deltares geeft in het onderzoek naar bodemdaling in Midden-Delfland aan dat grondwateronttrekkingen in potentie een belangrijke oorzaak voor bodemdaling zijn. Zij raden aan dit nader te onderzoeken.
De provincie Zuid-Holland heeft nu het voortouw genomen voor een onderzoek naar de effecten van grondwateronttrekkingen op bodemdaling. Ook de gemeenten Westland, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp en LTO-Glaskracht zijn hierbij aangesloten.

5. Herstructurering op slappe bodem

Bij herstructurering op slappe bodem is de uitdaging is om bebouwing, vasthoudmaatregelen en het watersysteem zo op elkaar af te stemmen dat de overlast van bodemdaling, zoals verzakking, schade en wateroverlast, wordt voorkomen, of via juridische regelingen wordt vastgelegd.
Het gaat hier vaak niet om een functieverandering, wat betekent dat de plannen niet altijd via het watertoetsproces bij Delfland binnenkomen. Er zal dus ook nagedacht moeten worden over een manier om de herstructureringen op slappe bodem in beeld te krijgen.
De gemeente Pijnacker-Nootdorp werkt aan de herstructurering van de wijk Klapwijk. Delfland is hierbij aangesloten om de handelingsperspectieven te onderzoeken.

6. Nieuwbouw op slappe bodem

Gemeenten zullen hun ontwikkelopgave steeds vaker in gebieden met een slappe bodem moeten realiseren. De uitdaging is om deze zodanig vorm te geven dat de overlast van bodemdaling (zoals verzakking, wateroverlast, en schade aan kabels, leidingen en infrastructuur) wordt voorkomen.
Voor deze uitdaging wordt gebruik gemaakt voor ontwikkelingen die worden ingediend bij het watertoetsportaal.

7. Gaswinning

Onder het beheergebied van Delfland komen een aantal gasvelden voor. Ter onderbouwing van de vergunningverlening bij een gasboring maakt de initiatiefnemer een inschatting van de bodemdaling door gaswinning. De uitdaging is om de kosten en eventuele schade als gevolg van bodemdaling bij de juiste partij neer te leggen. In 2017 was sprake van een vergunningaanvraag voor een gasboring bij Maasland. Deze aanvraag is uiteindelijk

stopgezet. Dit proces zal worden geëvalueerd om gesteld te staan bij een eventuele toekomstige vergunningaanvraag.

8. Waterkwaliteit

Bij de oxidatie van veen komen nutriënten als stikstof en fosfaat vrij die het oppervlaktewatersysteem belasten en op die manier van invloed (kunnen) zijn op het behalen van de waterkwaliteitsdoelen voor de Kaderrichtlijn Water. Deze invloed zal in de loop van 2018 worden onderzocht.
Omdat de uitspoeling van nutriënten alleen een issue is in het landelijke veengebied, wordt dit in de strategie meegenomen in uitdaging 1. Zo kan een integrale belangenafweging worden gedaan.

15. Bijlagen

1. Bodemdalingsstrategie Delfland

Bodemdalingsstrategie Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Dossiernummer : 539
Vergaderdatum : 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 29 mei 2018, dossiernummer 539;

gelezen het positieve/negatieve advies van de commissie Stedelijk water en watersysteem;

overwegende dat:
- in het Waterbeheerplan 2016-2021 is opgenomen dat Delfland een visie ontwikkelt op de omvang van bodemdaling en de gevolgen ervan;
- om te bepalen hoe Delfland kan bijdragen aan een toekomstbestendig gebruik van het gebied en problemen en schade door bodemdaling kan voorkomen, samen met die visie een strategie wordt opgesteld.

Gelet op:
- artikel 77 van de Waterschapswet

Besluit:

de Bodemdalingsstrategie Delfland vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Bodemdalingsstrategie Delfland

Hoogheemraadschap van
Delfland

Bodemdalingsstrategie Hoogheemraadschap van Delfland

Inhoudsopgave

1 Aanleiding, doel en leeswijzer 1
1.1 Aanleiding voor een bodemdalingsstrategie 1
1.2 Doelstelling van de strategie 1
1.3 Leeswijzer 1
2 Visie, strategie en organisatie 3
2.1 Visie op omgaan met bodemdaling 3
2.2 Strategie tot 2021 5
2.3 Planning 5
2.4 Organisatie 5
2.5 Financiën 5
3 Bodemdaling in Delfland 7
3.1 Fysieke context 7
3.2 Wettelijke context 11
3.3 Maatschappelijke context 11
4 Uitvoeringsagenda tot 2021 13
4.1 Basisinformatie op orde 13
4.2 Uitdaging 1: Inrichting van het watersysteem in landelijk gebied 13
4.3 Uitdaging 2: Inrichting watersysteem in historische binnensteden 14
4.4 Uitdaging 3: Versterken van de keringen op slappe bodem 15
4.5 Uitdaging 4: Grondwateronttrekkingen onder slappe bodem 16
4.6 Uitdaging 5: Herstructurering op slappe bodem 17
4.7 Uitdaging 6: Nieuwbouw op slappe bodem 18
4.8 Uitdaging 7: Gaswinning 19
Kaartenbijlage

1 Aanleiding, doel en leeswijzer

1.1 Aanleiding voor een bodemdalingsstrategie

Bodemdaling behoort tot een van de maatschappelijke opgaven van deze tijd. De laatste jaren groeit het besef dat het proces onomkeerbaar is en dat bodemdaling leidt tot wateroverlast, verzakking en schade met gevolgen voor de maatschappij, de natuur en het klimaat. Het PBL heeft de financiële consequenties van bodemdaling voor Nederland tot 2050 geschat op 20 miljard euro[1]. Dit zijn vooral funderingsherstelkosten en extra kosten aan infrastructuur in stedelijk gebied.

Met het economisch belang van de regio en de toenemende druk op de beschikbare ruimte is de bodemgesteldheid meestal niet de bepalende factor bij ruimtelijke ordening. Delfland vindt het belangrijk dat bodemdaling wel wordt meegenomen in maatschappelijke afwegingen. Zoals de berekeningen van het PBL namelijk laten zien, gaat het veel geld kosten als we op de oude voet met bodemdaling blijven omgaan. Bovendien zullen gebieden met slappe bodem zwaarder belast en intensiever gebruikt gaan worden door de verwachte groei van de Delflandse gemeenten. Daarom is nu het moment om na te denken over (nieuwe) oplossingen gericht op een toekomstbestendig gebruik. Dat kan betekenen dat de investeringen voor de baten uitlopen. Wellicht zijn er mogelijkheden om mee te koppelen met andere maatschappelijke opgaven van deze tijd, zoals biodiversiteit, klimaatadaptatie en energietransitie. In de praktijk zal het neerkomen op maatwerk, waarbij we in het ene gebied bodemdaling voorkomen, in een ander gebied de bodem gecontroleerd laten zakken en door technische oplossingen de gevolgen beperken, en in een derde gebied overgaan op andere teelten of bodemdalingsbestendig bouwen.

Er zijn veel partijen bij bodemdaling betrokken en Delfland is maar een van de belanghebbenden in het maatschappelijke speelveld. De extra kosten voor het waterbeheer worden voor heel Nederland geschat op 200 miljoen euro tot 2050; dat is slechts 1% van de totale door het PBL geschatte kosten van bodemdaling. Op basis van de prognoses van het PBL kan daarom worden geconcludeerd dat het directe belang van de waterschappen in de bodemdalingsproblematiek in verhouding tot andere overheden beperkt is. Een waterschap kan echter als waterbeheerder en vergunningverlener aan een viertal knoppen draaien om de mate van bodemdaling enigszins te beïnvloeden.

Als maatschappelijk verantwoordelijke overheid wil Delfland het toekomstbestendig gebruik van het gebied faciliteren. Daarom heeft Delfland een Bodemdalingsstrategie opgesteld om te bepalen hoe het aan de knoppen kan draaien om problemen en schade door bodemdaling te beperken.

1.2 Doelstelling van de strategie

De Bodemdalingsstrategie beschrijft de oorzaken en gevolgen van bodemdaling in het beheergebied van Delfland en geeft aan hoe Delfland in samenwerking met gebiedspartners de stand van de knoppen bepaalt. De horizon van de Bodemdalingsstrategie is 2021.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft Delflands' visie op het omgaan met bodemdaling, de strategie tot 2021 en de organisatorische inzet en financiën. Hoofdstuk 3 beschrijft de fysieke, wettelijke en maatschappelijke context van bodemdaling in Delfland. Hoofdstuk 4 geeft aan tegen welke maatschappelijke uitdagingen Delfland in de praktijk aanloopt en hoe Delfland verder gaat verkennen hoe het aan de knoppen kan draaien voor een toekomstbestendige inrichting van het gebied.

[1] Dalende bodems, stijgende kosten. Planbureau voor de Leefomgeving, 2016

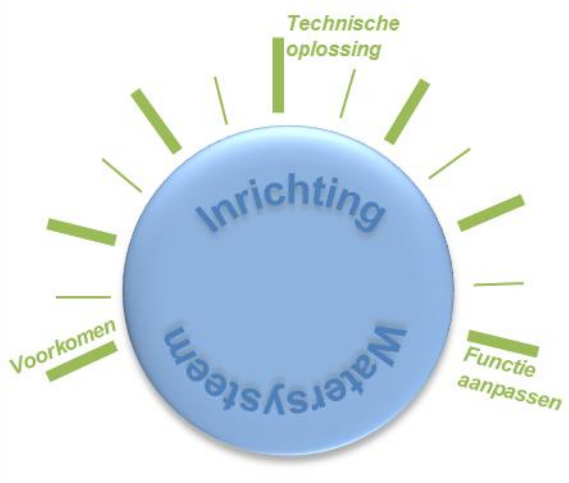

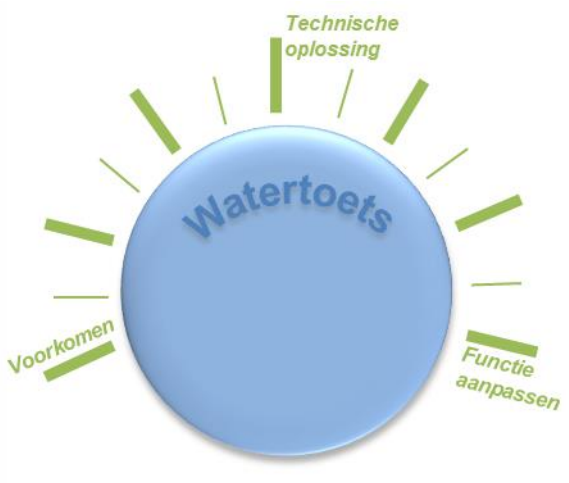

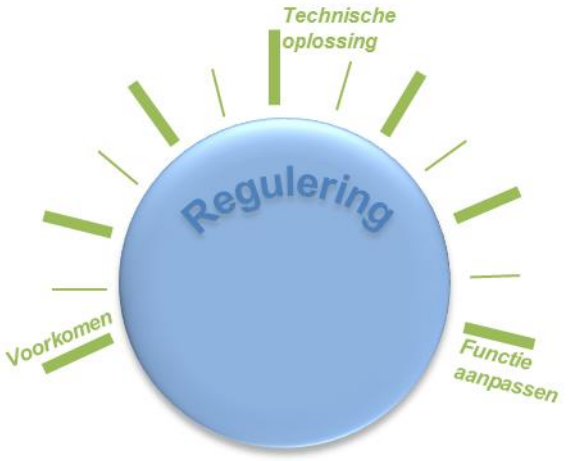

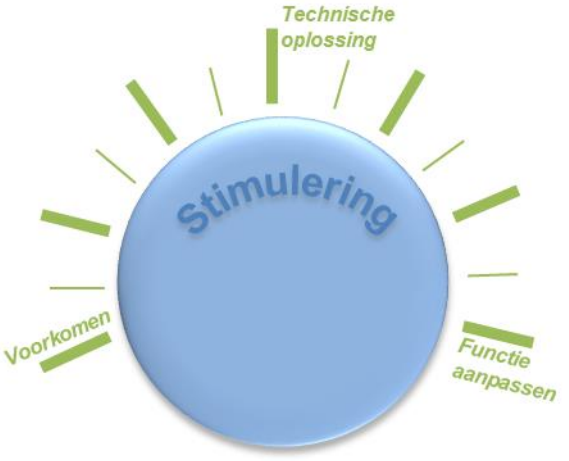

Knoppen waar Delfland aan kan draaien met betrekking tot bodemdaling en bijbehorende strategieën

2 Visie, strategie en organisatie

Delfland kan aan een viertal knoppen draaien om de (gevolgen van) bodemdaling in een gebied te beïnvloeden. De knoppen kunnen worden afgesteld op drie standen, namelijk op het voorkomen van bodemdaling of, als bodemdaling niet te voorkomen is, op technische oplossingen om de gevolgen te beperken of op aanpassingen van de functie om met bodemdaling mee te bewegen. Delfland bepaalt in samenwerking met gebiedspartners hoe in een gebied met bodemdaling wordt omgegaan.

2.1 Visie op omgaan met bodemdaling

Delfland kan aan de volgende vier knoppen draaien om de mate van bodemdaling enigszins te beïnvloeden:

1. ***Inrichting van het watersysteem***: peilbeheer, watergangen en keringen
2. ***Regulering***: vergunningen voor afwijkende peilen en grondwateronttrekking
3. ***Watertoets***: beïnvloeden van het handelen van derden in het ruimtelijk spoor
4. ***Stimulering***: stimuleren dat andere partijen zich richten een toekomstbestendig gebruik.

De knoppen kunnen worden afgesteld op drie standen, die we strategieën noemen. Het zijn strategieën die in een gebied kunnen worden toegepast om met bodemdaling om te gaan, namelijk:

1. Bodemdaling ***voorkomen*** of remmen
2. ***Technische oplossingen*** om de gevolgen van bodemdaling te beperken en
3. ***Aanpassen van de functie*** om met bodemdaling mee te bewegen

Het uitgangspunt van Delfland is de eerste strategie: het ***voorkomen*** van bodemdaling. Dit betekent bijvoorbeeld het peil niet aanpassen, geen grondwater onder slappe bodem onttrekken, niet bouwen op slappe grond en geen gas winnen. Overigens is bodemdaling helemaal voorkomen vaak niet mogelijk, omdat er vaak meerdere oorzaken van bodemdaling tegelijk spelen en er in een veengebied ook wanneer het peil niet wordt aangepast bodemdaling optreedt. Deze strategie is vastgelegd in de Beleidsnota Peilbeheer, Handreiking Watertoets en de Keur.

Maar het voorkomen van bodemdaling botst weleens met de (economische) belangen van bestaande functies en nieuwe ontwikkelingen, waarbij de functie vaak prevaleert en het voorkomen van bodemdaling beperkt meespeelt in de ruimtelijke ordening. Delfland moet dan de functie faciliteren en zodoende wordt het peil hier en daar aangepast om de drooglegging te behouden en raakt het watersysteem meer versnipperd. Daarnaast wordt er gebouwd op slappe grond, grondwater onttrokken onder slappe bodem en wordt er gas gewonnen. Al die zaken beïnvloeden de (gevolgen van) bodemdaling.

Als in een gebied al bodemdaling is opgetreden, zijn er twee strategieën mogelijk; inzetten op technische oplossingen om de gevolgen te beperken of de functies aanpassen aan de bodemdaling. Een voorbeeld van een ***technische oplossing*** is de inrichting van het watersysteem van polders en boezem zoals dat in de afgelopen eeuwen is ontstaan, waarbij het waterpeil wordt gereguleerd met stuwen en gemalen, en keringen het lager liggende land beschermen tegen overstromingen. Ook de ontwikkeling van funderingen is een voorbeeld van een technische oplossing om met bodemdaling om te gaan. Om verzakking van bebouwing tegen te gaan, werd bebouwing vanaf de 17^{e} eeuw met houten palen gefundeerd op een dieper liggende zandlaag. Toen rondom 1950 bleek dat de houten palen door verlaging van de grondwaterstand gaan rotten werden betonnen funderingspalen toegepast.

Een historisch voorbeeld van ***aanpassen*** is de overgang van akkerbouw naar veeteelt in de veenweidegebieden, omdat het dalende land te nat werd voor akkerbouw. Recentere voorbeelden zijn drijvend wonen en het overgaan naar andere teelten zoals veenmos, lisdodde en cranberries.

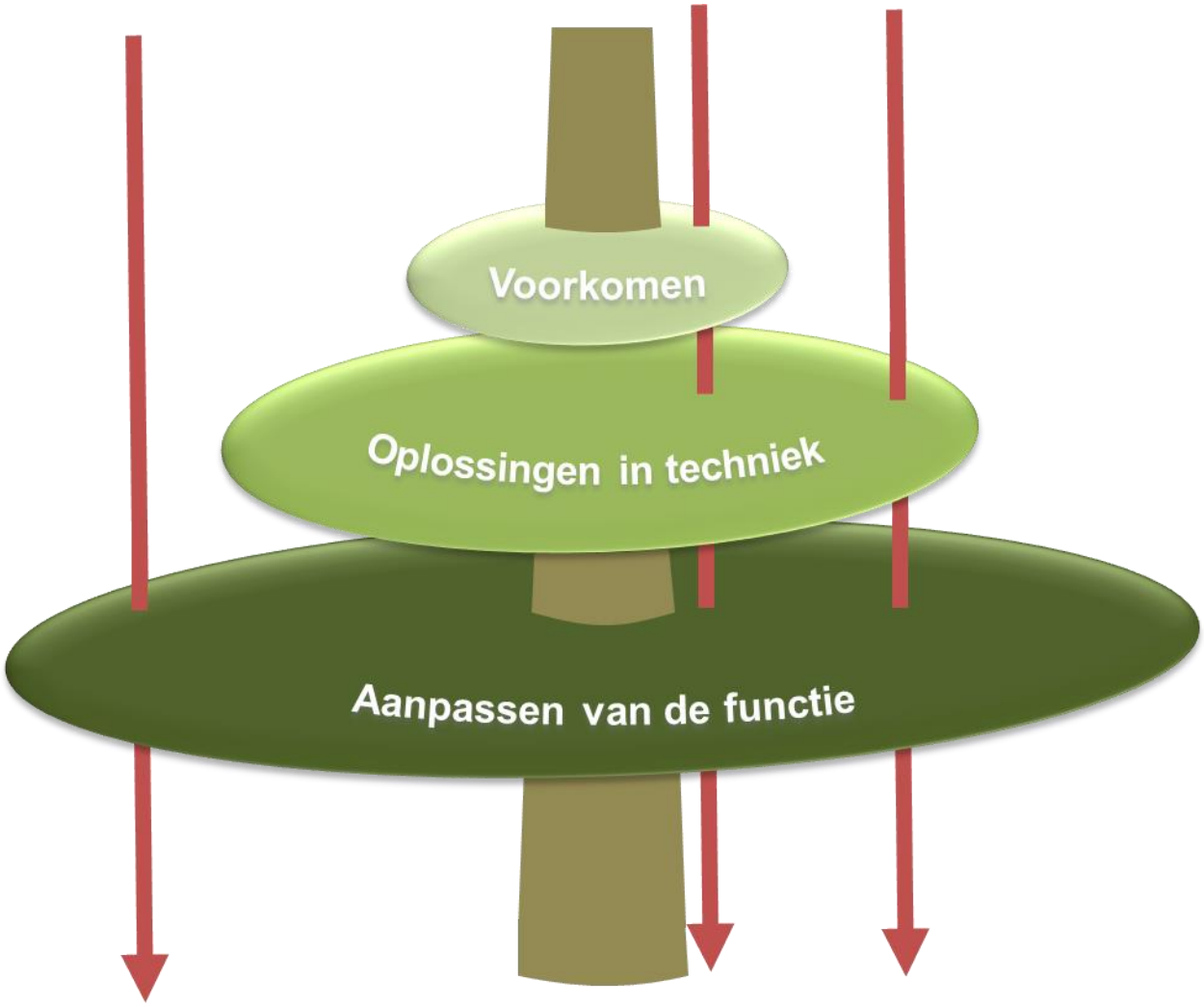

Welke strategieën in een bepaalde situatie nog kunnen worden toegepast is afhankelijk van het moment in het proces, de precieze locatie, de bodemgesteldheid en de gebruiksfuncties

2.2 Strategie tot 2021

Zoals uit de voorbeelden uit de vorige paragraaf blijkt, is Delfland niet de enige partij die bepaalt hoe in een gebied met bodemdaling wordt omgegaan. Bij het draaien aan de knoppen tussen de drie strategieën zet Delfland de gebruiksfunctie van het gebied centraal en past lokaal maatwerk toe gericht op een toekomstbestendig gebruik van het gebied. Dat betekent dat we werken van buiten naar binnen. Delfland maakt de gebiedspartners bewust van de verschillende strategieën. Voor een specifieke situatie bepalen de gebiedspartners samen volgens welke strategie met bodemdaling wordt omgaan en daaruit volgt hoe Delfland de knoppen die in die situatie van toepassing zijn instelt.

Bij de keuze voor een strategie moet voor alle belanghebbenden het toekomstbestendig gebruik van het gebied voorop staan en samen zal dan een afweging moeten worden gemaakt op basis van duurzaamheid, doelmatigheid en kosteneffectiviteit. De overgangspunten van de ene strategie naar de andere zijn afhankelijk van het moment in het proces, de bodemgesteldheid en de gebruiksfuncties en moeilijk vooraf te definiëren. Een strategie kan bij de ene afweging van belangen wel toekomstbestendig, doelmatig en kosteneffectief zijn en in een andere situatie, waar andere belangen spelen, niet. Belangrijker dan precies vastleggen wanneer er wordt gekozen voor een bepaalde strategie, is hoe Delfland bij elke strategie zijn knoppen kan instellen.

Er spelen zeven maatschappelijke uitdagingen rond bodemdaling waarvoor Delfland gaat bepalen hoe het de knoppen kan bedienen. Het gaat om de volgende uitdagingen:

1. Afstemming van de inrichting van het watersysteem en de functies in landelijk gebied
2. Afstemming van de inrichting van het watersysteem en de functies in historische binnensteden
3. Versterken van de keringen op slappe bodem
4. Omgaan met grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem
5. Herstructurering op slappe bodem
6. Nieuwbouwlocaties op slappe bodem
7. Omgaan met bodemdaling als gevolg van gaswinning

2.3 Planning

In de periode 2018-2021 verkent Delfland hoe het de knoppen bij de verschillende uitdagingen kan bedienen, we noemen dit handelingsperspectieven. Delfland voert de verkenning van handelingsperspectieven uit door middel van gebiedsprocessen en samenwerking in landelijke netwerken. In deze periode brengt Delfland ook de basisinformatie op orde, waaronder de verwachte bodemdaling en beheerkosten, risicokaarten voor slappe bodem en aandachtsgebieden voor toekomstige ontwikkeling. In 2021 volgt een evaluatie waarna succesvolle handelingsperspectieven worden geïmplementeerd in de instrumenten en beleid van Delfland.

2.4 Organisatie

Voor het aangaan van de uitdagingen is een combinatie van onderzoek en samenwerking met gebiedspartners belangrijk, oftewel inhoud en proces. In dit kader is het verstandig om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de lopende projecten van Delfland of van andere belanghebbenden die een link hebben met de uitdagingen door de scope van het lopende project uit te breiden en een inhoudelijk iemand naast de bestaande projectleider te zetten. Om dit proces te organiseren en regisseren kiezen we voor een compact bodemdalingsteam. Het team trekt de uitdagingen, begeleidt de projecten en onderhoudt de contacten met landelijke netwerken.

2.5 Financiën

In de meerjarenbegroting 2018-2022 zijn (nog) geen externe kosten begroot, alleen inzet uren van eigen organisatie. Voorzien wordt dat aanvullende onderzoeken nodig zijn benodigd budget wordt ingeschat op jaarlijks € 20k. Deze kosten worden opgevangen binnen de bestaande begroting van programma C.

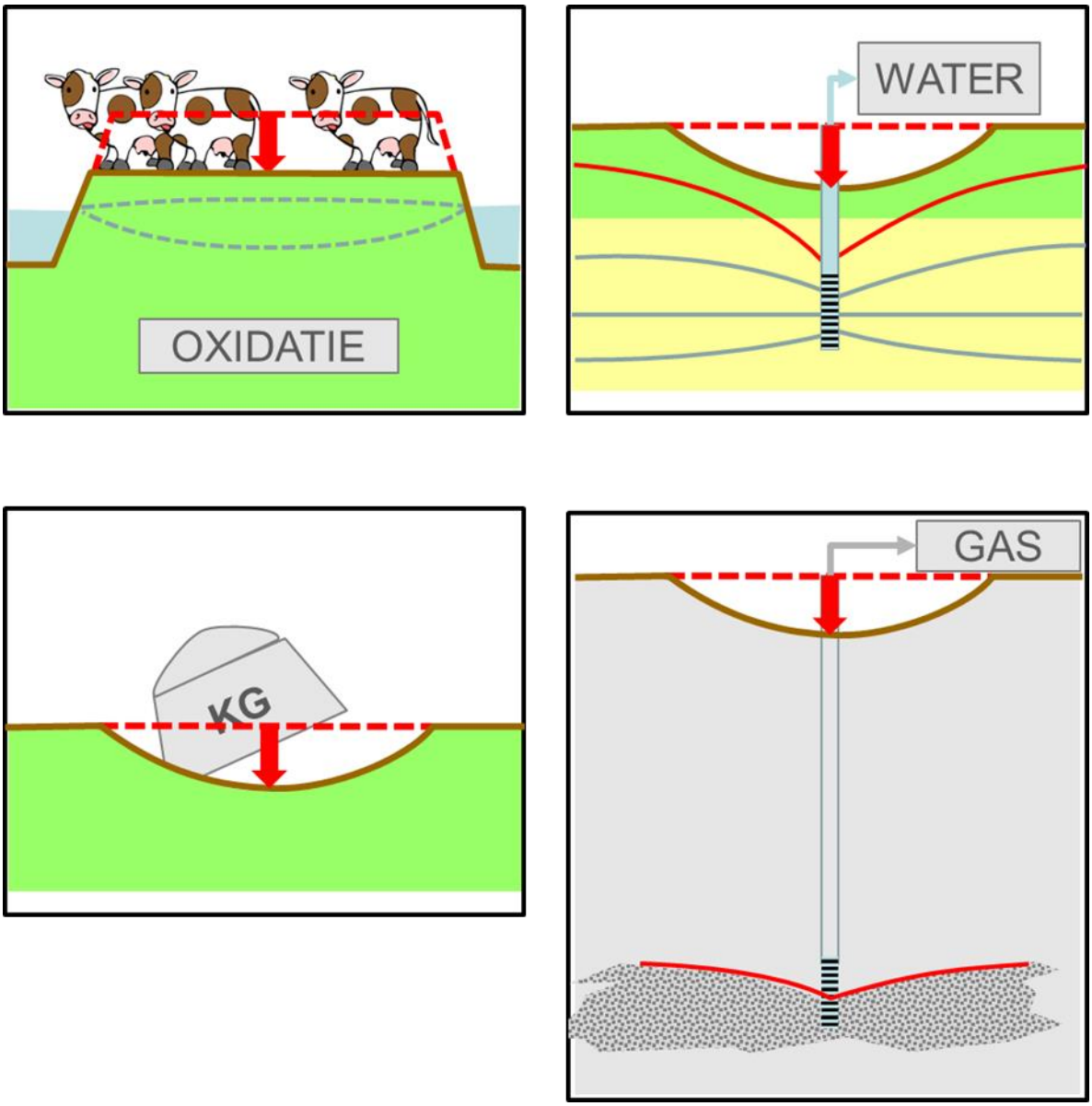

De vier oorzaken van bodemdaling door menselijk handelen in Delflands gebied

3 Bodemdaling in Delfland

Dit hoofdstuk licht de fysieke, wettelijke en maatschappelijke context van bodemdaling in het beheergebied van Delfland toe. De oorzaken van bodemdaling hangen samen met de bodemgesteldheid en de gebruiksfuncties. De gevolgen leiden steeds vaker tot problemen en ontwikkelingen, zoals de toenemende druk op de beschikbare ruimte en klimaatverandering, zullen bodemdaling in de toekomst beïnvloeden. Er zijn veel partijen bij bodemdaling betrokken, waarbij hun belangen uiteenlopen.

3.1 Fysieke context

Met bodemdaling wordt bedoeld: het verlagen van het maaiveld ten opzichte van een vast referentieniveau (Normaal Amsterdams Peil, NAP). In de literatuur wordt soms onderscheid gemaakt tussen de termen bodemdaling en maaivelddaling, waarbij bodemdaling gaat om het inzakken van de bodem en maaivelddaling om het verdwijnen van bodemmateriaal. In deze strategie wordt geen onderscheid gemaakt.

3.1.1 Oorzaken

Bodemdaling door veenoxidatie: Omdat veen van nature weinig draagkrachtig en erg nat is, is het ongeschikt voor begrazing en bewoning. Door de grondwaterstand kunstmatig te verlagen, wordt de draagkracht vergroot en natschade voorkomen. De keerzijde hiervan is dat het veen boven de grondwaterstand in contact komt met zuurstof, waardoor het veen oxideert. Dat betekent dat de organische stof in het veen wordt afgebroken in een soort verbrandingsproces. Door oxidatie verdwijnt het veen, waardoor het maaiveld daalt. Dit proces vindt vooral plaats in de zomerperiode als de grondwaterstand relatief laag staat. Vergelijking van de historische en actuele bodemkaart laat zien dat het veen in de bovenste bodemlaag in het grootste deel van Delfland is verdwenen. Uit Kaart 1 in de Kaartenbijlage blijkt dat er in Midden-Delfland nog 1-1,5 m veen in de bovenste bodemlaag voorkomt. De bodemdaling in dit gebied is ongeveer 1 cm per jaar[2].

Bodemdaling door belasting van slappe bodem: Klei en veen zijn samendrukbare grondsoorten met weinig draagkracht. Door belasting, bijvoorbeeld van bebouwing of infrastructuur, wordt de slappe bodem als een spons in elkaar gedrukt. Uit Kaart 2 in de Kaartenbijlage blijkt dat er overal in Delfland, met uitzondering van Den Haag, dikke lagen slappe bodem voorkomen, vooral rondom De Lier, in Schiedam en Vlaardingen. De bodemdaling door belasting kan plaatselijk meerdere cm per jaar zijn[3].

Bodemdaling door grondwateronttrekkingen onder slappe bodem: Grondwater wordt met behulp van pompen onttrokken uit watervoerende zandlagen die dieper onder de slappe bodem voorkomen. De onttrekking van grondwater uit watervoerende zandlagen leidt tot verlaging van de waterspanning in de bovenliggende slappe bodem. Net als bij een spons waar het water uit wordt gedrukt, wordt de slappe bodem dan in elkaar gedrukt. Kaart 3 in de Kaartenbijlage geeft de grondwateronttrekkingen in Delfland weer. In bebouwd gebied gaat het vooral om bemaling en onttrekking voor industriële toepassing en koude-warmte opslag. In het glastuinbouwgebied gaat het om grondwateronttrekkingen voor beregening. De bodemdaling door grondwateronttrekkingen ligt rond de 2 cm per jaar[2].

Bodemdaling door gaswinning: Aardgas zit opgesloten in poreus gesteente op een paar km diepte. Zo'n gashoudende gesteentelaag wordt een gasveld genoemd. Door gaswinning wordt de druk in het gasveld verlaagd, waardoor het gasveld onder het gewicht van de bovenliggende aardlagen ingedrukt wordt. Door die samendrukking daalt de bodem langzaam en gelijkmatig over een groot oppervlak. Eigenlijk als een grote platte schotel waarbij het diepste punt zich ongeveer boven het midden van het

[2] Verkenning bodemdaling in Midden-Delfland, versie 1. Deltares, december 2017

[3] Klimaatverandering en maaivelddaling in veenweidegebieden. Ruimtelijke strategie 2030 en uitvoering 2015. Provincie Zuid-Holland, 2012

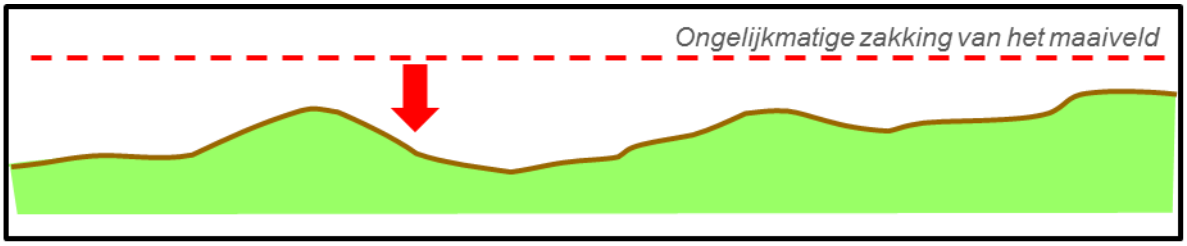

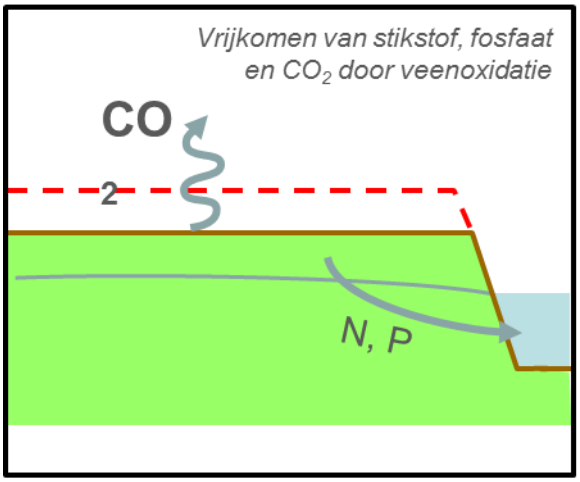

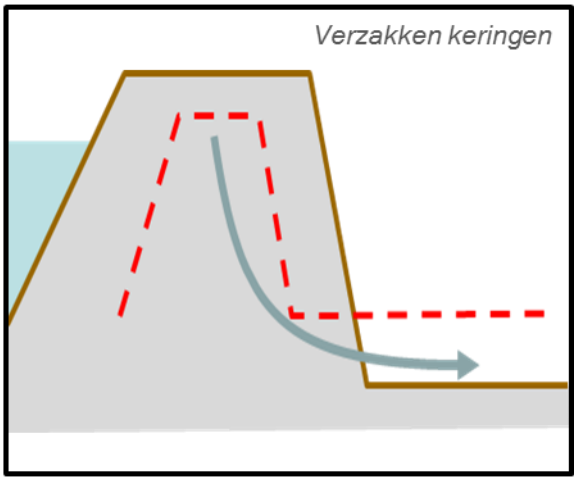

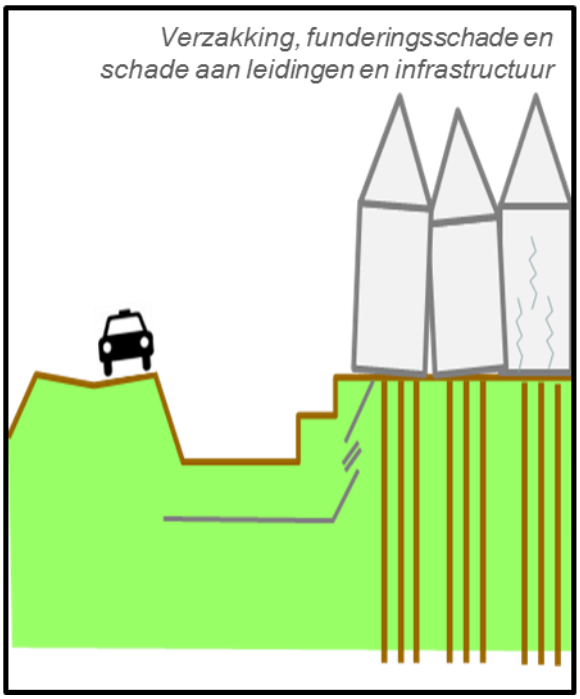

Effecten en gevolgen van bodemdaling

gasveld bevindt. De bodemdaling door gaswinning is ongeveer 0,5-2 cm per jaar[2]. Kaart 4 in de Kaartenbijlage geeft aan uit welke gasvelden gas wordt gewonnen.

Autonome bodemdaling: De laatste oorzaak van bodemdaling in Delfland is het *autonome proces* van de beweging van de aarde. Nederland kantelt een beetje, waarbij het westelijk deel van het land daalt met enkele millimeter per decennium[4]. Deze vorm van bodemdaling kan niet worden tegengegaan en de bijdrage aan de totale bodemdaling in Delfland is een fractie ten opzichte van andere oorzaken.

Cumulatie: In een gebied kunnen verschillende oorzaken van bodemdaling tegelijkertijd optreden.

3.1.2 Directe effecten

De directe effecten van bodemdaling zijn de (ongelijkmatige) zakking van het maaiveld en specifiek voor veenoxidatie het vrijkomen van stikstof, fosfaat en broeikasgassen. Kaart 5 in de Kaartenbijlage geeft de maaiveldhoogte weer. De bodem is niet homogeen gedaald, waardoor er in Delfland tussen oost en west en op kleinere schaal hoogteverschillen van zo'n 6 m voorkomen.

Het is nog onbekend wat het aandeel van veenoxidatie in de totale hoeveelheid stikstof en fosfaat in Delflands oppervlaktewater is. Veenoxidatie van 1 cm per jaar komt ongeveer overeen met een CO_2-emissie van 19 ton CO_2 equivalent per hectare per jaar. Volgens het PBL[5] draagt de oxidatie van veen in de veenweidegebieden 2 tot 4% bij aan de totale CO_2-emissie van Nederland.

3.1.3 Waterhuishoudkundige gevolgen

Een van de waterhuishoudkundige gevolgen van bodemdaling is de constante druk op de waterveiligheid en de noodzaak van regulier onderhoud en periodieke versterking van de keringen. Ten tweede vragen de maaiveldhoogteverschillen en drooglegginsbehoeften van verschillende gebruiksfuncties om een steeds complexer systeem van watergangen en kunstwerken om het peil te reguleren. Ten derde dragen het vrijkomende stikstof en fosfaat van veenoxidatie bij aan de waterkwaliteitsopgave.

Daarnaast kunnen kunstwerken, zoals stuwen, duikers en keringen, verzakken door de belasting die ze uitoefenen op slappe bodem. Dit brengt extra beheerkosten met zich mee. Nationaal zijn de extra kosten voor het waterbeheer als gevolg van bodemdaling naar schatting van het PBL 200 miljoen euro (prijspeil 2016) over een periode van 40 jaar. De kosten voor onderhoud en schadeherstel die specifiek veroorzaakt zijn door bodemdaling zitten verborgen in het regulier onderhoud. De bijdrage van bodemdaling op de beheerkosten van Delfland is nog onbekend.

3.1.4 Overige maatschappelijke gevolgen

Niet gefundeerde woningen, wegen, kunstwerken, riolering en leidingen zakken met de bodemdaling mee. Er ontstaat vooral schade bij ongelijkmatige zakking en als infrastructuur en leidingen aan vaste punten zijn verbonden. Naar schatting van het PBL zijn de nationale kosten aan infrastructuur door schade als gevolg van bodemdaling in het stedelijk gebied 1,7 tot 5,2 miljard euro tot 2050[5].

Bebouwing op houten palen verzakt in principe niet, maar afhankelijk van de snelheid waarmee het grondwater daalt, komen vroeg of laat de paalkoppen droog te liggen. Het hout gaat dan rotten, waardoor de fundering in gevaar komt. Om dit te voorkomen, wordt vaak een hoogwatervoorziening gehanteerd rondom oude bebouwing. Verlaging van de grondwaterstand heeft geen effect op de fundering van huizen die op betonnen palen zijn gefundeerd. Maar omliggende gronden, zoals tuinen en ongefundeerde infrastructuur en leidingen, zakken wel, waardoor er op den duur een steeds groter verschil tussen huis en tuin of weg of leiding ontstaat. De nationale funderingsherstelkosten als gevolg

[4] Klimaatverandering en maaivelddaling in veenweidegebieden. Ruimtelijke strategie 2030 en uitvoering 2015. Provincie Zuid-Holland, 2012

[5] Dalende bodems, stijgende kosten. Planbureau voor de Leefomgeving. 2016

van onvoldoende adequate fundering worden door het PBL geschat op minimaal 16 miljard euro tot 2050[5].

3.1.5 Toekomstige ontwikkelingen

Door klimaatverandering worden drogere zomers verwacht wat zal leiden tot het dieper uitzakken van de grondwaterstanden. Daarnaast oxideert veen sneller bij hogere temperaturen. Berekeningen van provincie Zuid-Holland duiden erop dat vooral de drogere klimaatscenario's van het KNMI tot een aanzienlijke versnelling van veenoxidatie leiden[6]. Naast drogere perioden worden ook hevigere regenbuien verwacht wat in laaggelegen delen van peilgebieden tot wateroverlast kan leiden. Daarnaast zal de kweldruk toenemen omdat de zeespiegelstijging leidt tot een groter verschil tussen zeespiegel en maaiveld.

Het PBL en het CBS voorzien een bevolkingsgroei van de Delflandse gemeenten tot 2040. Het aantal huishoudens en bedrijven neemt toe. De gemeenten zullen hun ontwikkelopgave steeds vaker in gebieden met een slappe bodem bouwen.

Met de Omgevingswet zal de huidige sectorale aanpak verschuiven naar een integrale aanpak waarbij het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving het belangrijkste doel bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen wordt. Het is niet meer dan logisch om bodemdaling daarin mee te nemen. De instructieregel waterbelang geeft aan dat bij omgevingsplannen rekening moet worden gehouden met de gevolgen voor het waterbeheer. De wet geeft bovendien de mogelijkheid om gebiedsgerichte maatwerkregels op te stellen waarmee partijen kunnen afspreken hoe ze met bodemdaling willen omgaan.

Het nationale Kleineveldenbeleid is erop gericht zoveel mogelijk gas uit de Nederlandse gasvelden te winnen. Bestaande gaswinningen zullen worden voortgezet tot het gasveld is leeg geproduceerd en initiatieven voor nieuwe gaswinningen zullen naar verwachting vanuit de Rijksoverheid worden gesteund, mits de effecten op milieu en omgeving binnen de wettelijke normen blijven.

3.1.6 Delfland ten opzichte van buurwaterschappen

Ten opzichte van de omringende waterschappen heeft Delfland minder gebied waar veen direct aan de oppervlakte voorkomt en is de dikte van het veenpakket minder groot. De gevolgen van veenoxidatie zijn hier daarom minder problematisch dan in de omringende waterschappen. Er zijn in het landelijk gebied van Delfland nog geen knikpuntgebieden in beeld, zoals in de andere Zuid-Hollandse waterschappen wel het geval is. Knikpunten zijn gebieden waar de maatschappelijke kosten voor inrichting, beheer en onderhoud niet meer opwegen tegen de baten van de gebruiksfuncties.

Delfland heeft een relatief groot oppervlak slappe bodem, waardoor hier, meer dan in de omliggende waterschappen, bodemdaling optreedt door belasting en onttrekkingen. Vanwege het aandeel bebouwd gebied en de ontwikkelopgaven ligt er een grote uitdaging om renovatie en nieuwbouw zodanig aan te pakken dat dit niet leidt tot toename van bodemdaling en schade. Daarnaast ligt er met name in oude binnenstedelijke kernen een uitdaging om om te gaan met ongelijkmatige zetting, funderingsherstel en het behoud van de cultuurhistorische waarden.

[6] Klimaatverandering en maaivelddaling in veenweidegebieden. Ruimtelijke strategie 2030 en uitvoering 2015. Provincie Zuid-Holland, 2012

3.2 Wettelijke context

De *Rijksoverheid* controleert de gebiedsplannen van provincie en gemeenten, waarbij de regionale plannen niet mogen botsen met Rijksbelangen.

De *provincie Zuid-Holland* is in het landelijk gebied de gebiedsregisseur; dat betekent dat zij verantwoordelijk is voor de ruimtelijke ordening en functietoedeling. Bij grote knelpunten in het waterbeheer of hoge beheerkosten, kan de provincie besluiten de functie te wijzigen. De provincie is dan de trekker van het gebiedsproces rondom de functiewijziging. Bovendien is de provincie verantwoordelijk voor de regulering van grote industriële onttrekkingen (meer dan 150.000 m^3 per jaar), drinkwateronttrekkingen en onttrekkingen ten behoeve van bodemenergiesystemen.

In het bebouwd gebied ligt de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening en functietoedeling bij de *gemeenten*. Daarnaast beheren de gemeenten de openbare ruimte waaronder het onderhoud van de gemeentelijke infrastructuur, zoals wegen en riolering. Gemeenten moeten structurele grondwateroverlast in het openbaar gebied zoveel mogelijk voorkomen.

E*igenaren* van een pand of perceel zijn zelf verantwoordelijk voor hun eigendom en de staat ervan. Het vervangen van fundering ligt daarmee bij de eigenaar zelf. Ook grondwaterproblemen op het perceel en de berging van hemelwater op het eigen terrein zijn voor rekening van de eigenaar.

Het *waterschap* is verantwoordelijk voor het gehele watersysteem. Dat betekent de zorg voor keringen, de hoeveelheid water en de kwaliteit van het water. Bodemdaling kan effect hebben op de uitvoering van al deze taken.

3.3 Maatschappelijke context

Er is niet één veroorzaker, probleemeigenaar of kostendrager aan te wijzen onder de vele partijen die bij bodemdaling zijn betrokken. Delflands verwachting van het speelveld is in beeld gebracht met behulp van stakeholder- en issueanalyses met ambtenaren en leden van de Verenigde Vergadering en zal continu worden geactualiseerd door verificatie bij stakeholders.

De *Provincie Zuid-Holland* streeft naar het behouden en versterken van natuurgebieden, de archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden en strategische grondwatervoorraden. Aan de andere kant staat de provincie voor een goede leefbaarheid en een goed ondernemers- en vestigingsklimaat. Het provinciaal bodemdalingsbeleid is gericht op het zo lang mogelijk faciliteren van functies, met aandacht voor differentiatie tussen gebieden en de uitdagingen die daarbij optreden.

De *gemeenten* hebben belang bij lage kosten van beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast staan zij voor een leefbare, veilige, bereikbare en aantrekkelijke gemeente, omdat dat het ondernemers- en vestigingsklimaat ten goede komt. Elke gemeente heeft zijn eigen ambitie wat betreft imago, landschappelijke waarde en overheersende functies waardoor de belangen van de gemeente worden beïnvloed. Een aantal gemeenten hebben een ontwikkelopgave waarvoor de komende jaren ruimte moet worden gevonden. Bovendien liggen er herstructureringsopgaven voor bepaalde wijken.

Inwoners willen veilig en prettig wonen. Zij willen het onderhoud van hun woning beperken en schade van woning en infrastructuur voorkomen. Ze hebben belang bij een goede bereikbaarheid, behoud van de waarde van de woning en een prettig leefbare wijk. Onder deze groep belanghebbenden vallen ook de wijk- en buurtverenigingen, woning(bouw)corporaties, kantoren, ondernemers, sportclubs, projectontwikkelaars, hulpdiensten en de recreatie- en toeristenbranche. Bovendien worden verzekeringsmaatschappijen en hypotheekverstrekkers onder deze groep geschaard. Verzekeringsmaatschappijen staan voor het voorkomen van schade. Hypotheekverstrekkers staan voor een waardestijging van de woningen.

De belangen van *agrariërs en tuinders* zijn gekoppeld aan bedrijfszekerheid en een optimale bedrijfsvoering. Agrariërs staan voor een optimale drooglegging voor beweiding en gewasopbrengst. Tuinders staan voor een goede watervoorziening en geen wateroverlast. Onder deze groep belanghebbenden vallen ook de koepelorganisaties LTO Groen en LTO Glaskracht, de Greenports en toeleveranciers.

Kabelbedrijven en netbeheerders, zoals Eneco en TenneT, hebben belang bij leveringszekerheid en daarmee met het voorkomen van schade tegen optimale kosten. *Infrabeheerders*, zoals Prorail en Rijkswaterstaat, hebben belang bij het voorkomen van schade aan spoor, Rijkswegen en kunstwerken. *Nutsbedrijven,* zoals drinkwater- en industriewaterbedrijven, staan voor leveringszekerheid en continuïteit van hun bedrijfsvoering. De *NAM* staat voor leveringszekerheid en continuïteit van hun bedrijfsvoering.

Natuurorganisaties zoals Staatsbosbeheer, het Weidevogelpact, Natuurmonumenten en overige natuurclubs hebben belang bij een optimale drooglegging voor het behouden en versterken van flora- en faunawaarden en beheer en onderhoud tegen optimale kosten.

Voor *Delfland* zijn de Europese en Rijksnormen de kaders waaraan het watersysteem moet voldoen. Daarnaast heeft Delfland belang bij het beschermen van de eigen objecten tegen schade. Als maatschappelijk verantwoordelijke overheid wil Delfland bovendien het toekomstbestendig gebruik van het gebied faciliteren. Delfland heeft zitting in de *landelijke netwerken* van het Platform Slappe Bodem, de STOWA en de Unie van Waterschappen. Vanuit die netwerken wordt de problematiek van bodemdaling geagendeerd en wisselen partijen kennis en ervaring uit.

4 Uitvoeringsagenda tot 2021

Dit hoofdstuk licht toe hoe Delfland in de periode 2018-2021 de basisinformatie op orde brengt en handelingsperspectieven verkent voor zeven maatschappelijke uitdagingen die met bodemdaling te maken hebben. Delfland voert de verkenning uit door middel van gebiedsprocessen en samenwerking in landelijke netwerken. In 2021 volgt een evaluatie waarna succesvolle handelingsperspectieven worden geïmplementeerd in Delflands' instrumenten en beleid.

4.1 Basisinformatie op orde

De kaarten in de Kaartenbijlage geven al een globaal overzicht van de risico- en aandachtsgebieden voor bodemdaling in Delfland. In de komende jaren bepaalt Delfland de verwachte bodemdaling in de risico- en aandachtsgebieden en de beheerkosten als gevolg van bodemdaling. Als er meer informatie over bepaalde gebieden beschikbaar komt, dan wordt dat in de kaarten opgenomen.

4.2 Uitdaging 1: Inrichting van het watersysteem in landelijk gebied

In het landelijk gebied is het peilbeheer afgestemd op een voldoende drooglegging voor de landbouw. In gebieden waar nog veen aan de oppervlakte voorkomt (Kaart 1 in de Kaartenbijlage, met name Midden Delfland) vermindert de drooglegging met de jaren door veenoxidatie. Het peil moet om de zoveel tijd worden aangepast om de gewenste drooglegging te behouden. Momenteel streeft Delfland naar zo groot mogelijke peilvakken om ze zo robuust mogelijk te maken, maar het faciliteren van de functies vraagt steeds vaker om een versnippering van peilvakken, hoogwatervoorzieningen of onderbemalingen. Daarnaast beïnvloedt veenoxidatie de waterkwaliteit. Bij de oxidatie van veen komen nutriënten als stikstof en fosfaat vrij die het oppervlaktewatersysteem belasten en op die manier van invloed (kunnen) zijn op het behalen van de waterkwaliteitsdoelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).
De uitdaging in het landelijk gebied is het watersysteem en de functies zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, bijvoorbeeld door het watersysteem zo in te richten dat het in de toekomst functies kan blijven faciliteren. Of moeten functies veranderen naar aanleiding van de (impact op de) waterhuishouding? Hoe kunnen we die afweging maken? En wat is de invloed van de veenoxidatie op de waterkwaliteit?

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knoppen:

- ***Inrichting watersysteem***: met name peilbeheer
- ***Regulering***: vergunningen voor afwijkende peilen
- ***Stimulering***: beïnvloeden stakeholders.

Huidige afstelling van de knoppen en benodigde verkenning:
Delflands huidige strategie is gericht op het afremmen van bodemdaling in het landelijk gebied. Dat betekent dat de knop ***inrichting watersysteem*** is ingesteld op een stand tussen de strategieën ***voorkomen*** en ***oplossingen in techniek*** in. Het uitgangspunt is in principe geen peilaanpassing *(**voorkomen**)*, tenzij de functie problemen ondervindt, dan wordt het peil aangepast (***oplossingen in techniek**)* om de gewenste drooglegging te behouden. Dit gebeurt volgens een integrale afweging waarbij o.a. de waterhuishouding, de waterkwaliteit en de functie worden meegenomen. Dit beleid is vastgelegd in de Beleidsnota Peilbeheer waarin afwegingskaders voor peilaanpassing en afwijkende peilen zijn opgenomen. Op sommige plekken is door agrarisch natuurbeheer sprake van ***aanpassen***. Echte knikpuntgebieden, waarbij de baten van de gebruiksfuncties niet meer opwegen tegen de kosten van beheer en onderhoud en er echt op zoek moet worden gegaan naar een andere functie, zijn voorlopig nog niet in beeld. Wel is er in dat kader behoefte aan een toekomstperspectief voor de veenweidegebieden.

Plan van aanpak 2018-2021:

- Gebruik maken van bestaande onderzoeken naar veen in het landelijk gebied en de volgende vragen beantwoorden:

    - Wat is de relatieve invloed van de verschillende oorzaken van bodemdaling en hun gevolgen voor het landschap, bedrijfsvoering en waterhuishouding?
    - Wat is het toekomstperspectief (hoe snel gaat het en hoe ver kan het dalen) bij de verschillende strategieën en met klimaatscenario's?
    - Wat is het risico van de uitspoeling van stikstof en fosfaat door veenoxidatie voor het behalen van de KRW doelen?
    - Extra beheerkosten als gevolg van bodemdaling.
- Samen met de gemeente bij elkaar brengen van de gebiedspartners om het toekomstperspectief voor de veenweidegebieden te bepalen (Rijksoverheid, provincie, gemeente, Delfland, agrariërs, bewoners, (natuur)beheerders).

Beoogde resultaten:
- Toekomstperspectief op de veenweidegebieden: rekening houdend met de waterhuishouding, de waterkwaliteit en de functies,
- Handelingsperspectieven voor de ***inrichting watersysteem***, ***regulering*** en ***stimulering*** die kunnen leiden tot aanpassingen in het Afwegingskader voor peilbeheer en afwijkende peilen uit de Beleidsnota Peilbeheer.

4.3 Uitdaging 2: Inrichting watersysteem in historische binnensteden

Vooral in bebouwd gebied op slappe bodem (Kaart 2 in de Kaartenbijlage) zal schade aan bebouwing en infrastructuur door bodemdaling toenemen. De uitdaging is om het watersysteem en de functies in een historische binnenstad zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen zodat de cultuurhistorische waarde (monumenten) en leefbaarheid behouden blijven. In oude binnensteden moet de grondwaterstand bijvoorbeeld hoog worden gehouden om houten paalfunderingen nat te houden, en worden verlaagd om kelders droog, straten begaanbaar en infrastructuur bereikbaar te houden.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knop:
- ***Inrichting watersysteem***.

Huidige afstelling van de knop en benodigde verkenning:
Van oudsher is Delflands strategie in bebouwd gebied geen peilaanpassing *(**voorkomen**)*. In aantal historische binnensteden ondervinden functies echter problemen door bodemdaling waardoor Delfland aanpassingen doet aan de inrichting van het watersysteem (***oplossingen in techniek***). Bij de strategie ***aanpassen*** loopt men aan tegen de monumentale en cultuurhistorische waarde en deze strategie is daarom meestal niet in beeld. Vanwege de uiteenlopende belangen is samenwerking met gemeenten heel belangrijk.

Plan van aanpak 2018-2021:
- Gebruik maken van bestaande onderzoeken naar maatregelen in historische binnensteden (bijvoorbeeld Delft en Gouda)
- Bepalen van een gedeeld toekomstperspectief op de betreffende historische binnenstad (bijvoorbeeld Delft, Midden Delfland, Vlaardingen, Schiedam en Maassluis,).

Beoogde resultaten:
- Toekomstperspectief op de historische binnensteden
- Handelingsperspectieven voor de ***inrichting van het watersysteem*** in historische binnensteden.

4.4 Uitdaging 3: Versterken van de keringen op slappe bodem

De uitdaging is dat het verhogen en verbeteren van de stabiliteit van keringen op slappe bodem (Kaart 6 in de Kaartenbijlage) doorgaans vraagt om meer ruimtebeslag. Dit leidt, vooral in bebouwd gebied, steeds vaker tot problemen met de inpassing.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knop:

- ***Inrichting watersysteem***: met name keringen.

Huidige afstelling van de knop en benodigde verkenning:
De huidige strategie van Delfland is gericht op het blijven voldoen aan de normen voor waterveiligheid en daartoe worden de keringen periodiek versterkt (***oplossingen in techniek***). Er wordt getoetst op hoogte: hier is de zetting van de kruin en de opbouw van de kering belangrijk. In zettingsgevoelige gebieden zakt dit harder dan in andere gebieden. Er wordt ook getoetst op stabiliteit: hier is de zetting van het binnentalud, zakking van de achterliggende polder en het peil van belang. Delfland heeft een werkproces voor het beheer van de keringen dat is afgestemd op bodemdaling. De keringen in zettingsgevoelige gebieden worden doorgaans eens per 10 jaar versterkt, of vaker als bij controle eerder onderhoud nodig blijkt. Daarbij hanteert Delfland een minimale overhoogte van 10 cm om zetting te kunnen opvangen.

De strategieën ***voorkomen*** en ***aanpassen*** (zoals meerlaagsveiligheid) worden momenteel niet toegepast op de regionale keringen en de mogelijkheden dienen verkend te worden. Er is meer inzicht nodig in de lange termijn gevolgen van bodemdaling op keringen en vice versa.

Plan van aanpak 2018-2021:

- In beeld brengen waar in de toekomst uitdagingen ontstaan voor inpassing (bij het verhogen en verbeteren van de stabiliteit van keringen op slappe bodem)
- Evaluatie of de huidige aanpak bestendig is voor de lange termijn prognoses van bodemdaling op de stabiliteit van keringen gebruik makend van recente kadeverbeteringsprojecten en onderhoudswerkzaamheden (ophogen)
- Alternatieven voor kadeverbetering in beeld brengen, inclusief benodigde aanpassing van regelgeving, kosten en baten (denk aan het toepassen van lichter ophoogmateriaal, meerlaags veiligheid of dubbelfuncties die bijvoorbeeld als steunberm dienen, berging van piekbuien)
- Bepalen van het toekomstperspectief op de waterveiligheid in relatie tot bodemdaling.

Beoogde resultaten:

- Toekomstperspectief op waterveiligheid in relatie tot bodemdaling
- Handelingsperspectieven voor de ***inrichting van het watersysteem***. Dit kan leiden tot een verfijning van de huidige aanpak keringen en aanpassingen in de beleidsregel Veendijken.

4.5 Uitdaging 4: Grondwateronttrekkingen onder slappe bodem

(Tijdelijke) bemaling en grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem kunnen leiden tot bodemdaling. De uitdaging is om zodanig om te gaan met grondwateronttrekkingen in gebieden met slappe bodem dat een verlaging van de waterspanning in of onder een slappe bodem wordt voorkomen.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knoppen:

- ***Regulering***: onttrekkingsvergunning
- ***Watertoets***: invloed uitoefenen op bemaling van grote infrastructurele projecten
- ***Stimulering***: partijen beïnvloeden om de zoetwaterbehoefte te verlagen.

Huidige afstelling van de knoppen en benodigde verkenning:
Op dit moment wordt bodemdaling niet uitgebreid meegenomen bij de voorwaarden in de vergunning. In de Keur staat dat bodemdaling moet worden ***voorkomen***, maar in de beleidsregels zijn 'tenzij' regels opgenomen. In de vergunning moet wel worden ingegaan op de duur en de afronding van de onttrekking. Bij grote onttrekkingen wordt vaak retourbemaling toegepast om bodemdaling te voorkomen. Bij calamiteiten, noodvoorzieningen, in situaties waar bodemdaling al heeft plaatsgevonden of als andere belangen prevaleren richt Delfland zich op aanpassingen in het systeem om de gevolgen te beperken (***oplossingen in techniek***). ***Aanpassen*** kan mogelijk worden gevonden in het verlagen van de zoetwatervraag en in circulaire systemen, dus niet onttrekken en lozen, maar proberen het water in het systeem te houden. Er is meer inzicht nodig in de grootte van de gevolgen van grondwateronttrekking op bodemdaling en in de mogelijkheden voor mitigatie.

Daarnaast speelt dat in het kader van een duurzame energievoorziening steeds vaker warmte-koude opslagsystemen en aardwarmte worden toegepast. Het is nog niet bekend in hoeverre deze 'gesloten' ondergrondse energiesystemen leiden tot bodemdaling.

Plan van aanpak 2018-2021:

- Gebruik maken van bestaande onderzoeken naar de omvang en het effect van onttrekkingen op bodemdaling
- In samenwerking met Provincie, Rijkswaterstaat en initiatiefnemers bepalen van mogelijkheden om risico's op calamiteiten, langdurigere of grotere onttrekking te beperken, kansen voor mitigatie en schaderegulering
- Onderzoek naar het potentieel, de kosten, baten en toepassingsmogelijkheden van andere bronnen voor zelfvoorziening en circulaire systemen
- Onderzoek naar de effecten van cumulatieve onttrekkingen. Daarbij staat het effect van meerdere onttrekkingen in een bepaald gebied centraal (hoeveelheid, tijdsspanne, ruimtelijke verdeling)
- Agenderen van onderzoek naar het effect van 'gesloten' ondergrondse energiesystemen (warmte-koudeopslag en aardwarmte) op bodemdaling in landelijke netwerken
- Bepalen van het toekomstperspectief op grondwateronttrekkingen in relatie tot bodemdaling.

Beoogde resultaten:

- Toekomstperspectief op grondwateronttrekkingen in relatie tot bodemdaling
- Handelingsperspectieven voor ***regulering***, ***watertoets*** en ***stimulering***. De resultaten kunnen leiden tot een actualisatie van de Werkwijze complexe plannen van derden en van de beleidsregel voor grondwateronttrekking.

4.6 Uitdaging 5: Herstructurering op slappe bodem

Deels gelieerd aan Uitdaging 2, speelt het afstemmen van het watersysteem bij herstructurering van wijken op slappe bodem (Kaart 2 in de Kaartenbijlage). De uitdaging is om bebouwing, vasthoudmaatregelen en het watersysteem zo op elkaar af te stemmen dat de overlast van bodemdaling, zoals verzakking, schade en wateroverlast, wordt voorkomen, of via juridische regelingen wordt vastgelegd. Aan de ene kant staan de oplossingen voor herstructurering waarmee de wijk op korte termijn flink wordt opgeknapt, maar die de oorzaak van bodemdaling niet aanpakken of de gevolgen beperken. Aan de andere kant staan bodemdalingsbestendige oplossingen die wellicht duurder zijn, maar die bodemdaling remmen, verzakking en wateroverlast beperken en de aansluiting van infrastructuur, bebouwing en openbare ruimte robuuster maken.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knoppen:

- ***Inrichting watersysteem***
- ***Watertoets***: voorwaarden stellen aan de herstructurering
- ***Stimuleren***: gemeenten, woningbouwcorporaties, hypotheekverstrekkers, aannemers en verzekeraars stimuleren om bodemdalingsbestendig te bouwen.

Huidige afstelling van de knoppen en benodigde verkenning:
Delflands huidige strategie is gericht op het zoveel mogelijk ***voorkomen*** van verdere bodemdaling bij herstructurering door voorwaarden te stellen in de watertoets, maar in dit proces is behoefte aan gerichtere uitgangspunten voor bodemdaling. ***Oplossingen in techniek*** worden genomen om het watersysteem aan te passen op al ontstane bodemdaling of als andere belangen prevaleren en bodemdaling wordt voortgezet. ***Aanpassen*** is tot nu toe niet aan de orde, maar de mogelijkheden dienen te worden verkend.

Plan van aanpak 2018-2021:

- Gebruik maken van recente herstructureringen als casus (bijvoorbeeld Klapwijk in Pijnacker-Nootdorp)
- Bepalen hoe en met welke middelen gemeenten, woningbouwcorporaties, ontwikkelaars, aannemers en bewoners gestimuleerd kunnen worden om bodemdalingsbestendig te bouwen en in te richten
- Uitwerken van het werkproces watertoets (uitgangspunten)
- Bepalen van een gezamenlijke ambitie op herstructurering met betrekking tot bodemdaling aan de voorkant van het proces van herstructurering.

Beoogde resultaten:

- Handelingsperspectieven voor de ***inrichting van het watersysteem*** bij herstructureringen, de ***watertoets*** en ***stimulering***. De resultaten kunnen leiden tot een actualisatie van de uitgangspunten van de Watertoets.

4.7 Uitdaging 6: Nieuwbouw op slappe bodem

De gemeenten zullen hun ontwikkelopgave steeds vaker in gebieden met een slappe bodem moeten realiseren (Kaart 2 in de Kaartenbijlage). Er ligt een uitdaging om de ontwikkelopgave op slappe bodem zodanig vorm te geven dat de overlast van bodemdaling (zoals verzakking, wateroverlast en schade aan kabels, leidingen en infrastructuur) wordt voorkomen. Bodemdalingsbestendig bouwen en inrichten van de openbare ruimte en het gebruik van flexibele aansluitingen tussen infrastructuur, bebouwing en openbare ruimte kunnen beheerkosten en schade beperken, maar betekenen meestentijds een hogere (initiële) investering.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knoppen:

- ***Inrichting watersysteem***
- ***Watertoets***: voorwaarden stellen aan de nieuwbouw
- ***Stimuleren***: gemeenten, woningbouwcorporaties, hypotheekverstrekkers, aannemers en verzekeraars stimuleren om bodemdalingsbestendig te bouwen.

Huidige afstelling van de knoppen en benodigde verkenning:
Delflands huidige strategie is gericht op het ***voorkomen*** van bodemdaling bij nieuwbouwprojecten door voorwaarden te stellen in de watertoets, maar in dit proces is behoefte aan gerichtere uitgangspunten voor bodemdaling. ***Oplossingen in techniek*** worden genomen om het watersysteem aan te passen als andere belangen prevaleren en bodemdaling gaat optreden. In dat geval probeert Delfland afspraken te maken over het omgaan met de gevolgen. ***Aanpassen van de functie*** is tot nu toe niet aan de orde, maar de risico's van de ontwikkelopgaven op slappe bodem moeten worden besproken.

Plan van aanpak 2018-2021:

- Gebruik maken van recente nieuwbouwprojecten als casus (bijvoorbeeld Sportpark Kethel)
- Bepalen hoe en met welke middelen gemeenten, woningbouwcorporaties, ontwikkelaars, aannemers en bewoners gestimuleerd kunnen worden om bodemdalingsbestendig te bouwen en in te richten
- Bepalen van een gezamenlijke ambitie voor nieuwbouw met betrekking tot bodemdaling
- Uitwerken van het werkproces watertoets (uitgangspunten)
- Agenderen van risico's van de ontwikkelopgaven op slappe bodem (via landelijke netwerken)

Beoogde resultaten:

- Handelingsperspectieven voor de ***inrichting van het watersysteem*** in nieuwbouwwijken, ***watertoets*** en ***stimulering***. De resultaten kunnen leiden tot een actualisatie van de uitgangspunten van de Watertoets.

4.8 Uitdaging 7: Gaswinning

Onder het beheergebied van Delfland komen een aantal gasvelden voor (Kaart 4 in de Kaartenbijlage). Het Rijksbeleid op de Kleine Velden is erop gericht zoveel mogelijk gas uit de Nederlandse gasvelden te winnen. Bestaande gaswinningen zullen worden voortgezet tot het gasveld is leeg geproduceerd en initiatieven voor nieuwe gaswinningen zullen naar verwachting vanuit de Rijksoverheid worden gesteund, mits de effecten op milieu en omgeving binnen de wettelijke normen blijven. Ter onderbouwing van de vergunningverlening maakt de initiatiefnemer een inschatting van de bodemdaling door gaswinning. De uitdaging is om de kosten en eventuele schade als gevolg van gaswinning bij de juiste partij neer te leggen.

In deze uitdaging kan Delfland bodemdaling beïnvloeden door te draaien aan de knop:

- ***Watertoets***: Delfland kan via het vooroverleg behorende bij de omgevingsvergunning voorwaarden stellen, zoals over mitigatie.

Huidige afstelling van de knop en benodigde verkenning:
In het kader van de planvorming rondom de uitbreiding gaswinning NAM, is een werkproces opgesteld waarbij afspraken zijn gemaakt over het omgaan met de gevolgen van de bodemdaling die optreden als gevolg van gaswinning (***oplossingen in techniek***). Naar verwachting zijn de strategieën ***voorkomen*** en ***aanpassen*** in deze uitdaging niet mogelijk.

Plan van aanpak 2018-2021:

- Evaluatie van het recent opgestelde werkproces gaswinning, met daarin:
    - Inzicht in de extra kosten als gevolg van gaswinning op beheerkosten
    - Risico's van gaswinning op het watersysteem
    - Compensatie- en mitigatieplan om risico's te beperken en schade te voorkomen.

Beoogd resultaat:

- Het beoogd resultaat is een handelingsperspectief voor de ***watertoets***.

Kaart 1: Dikte oxideerbaar veen aan maaiveld

(Bodemkaart 2014)

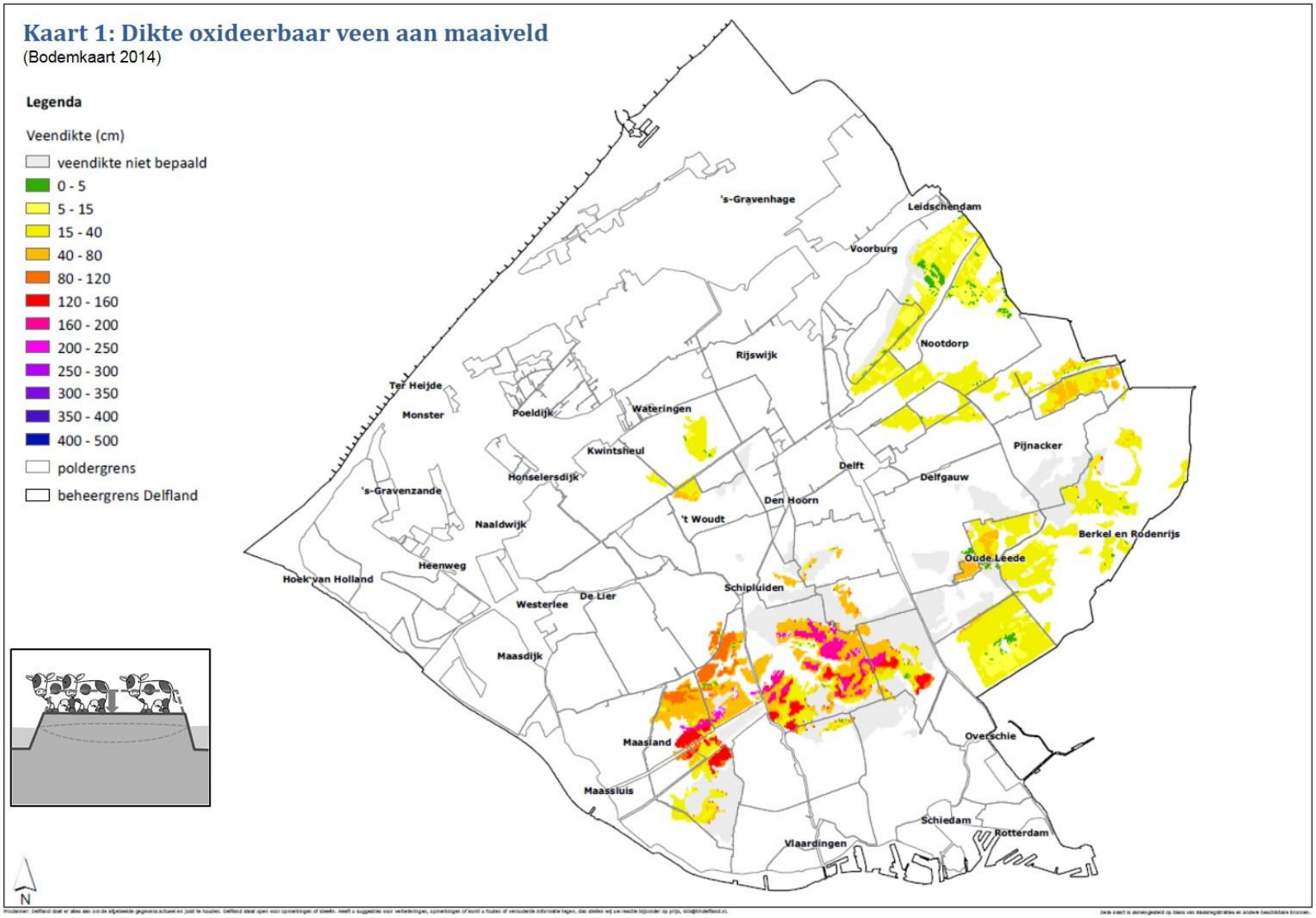

Kaart 2: Dikte slappe bodem

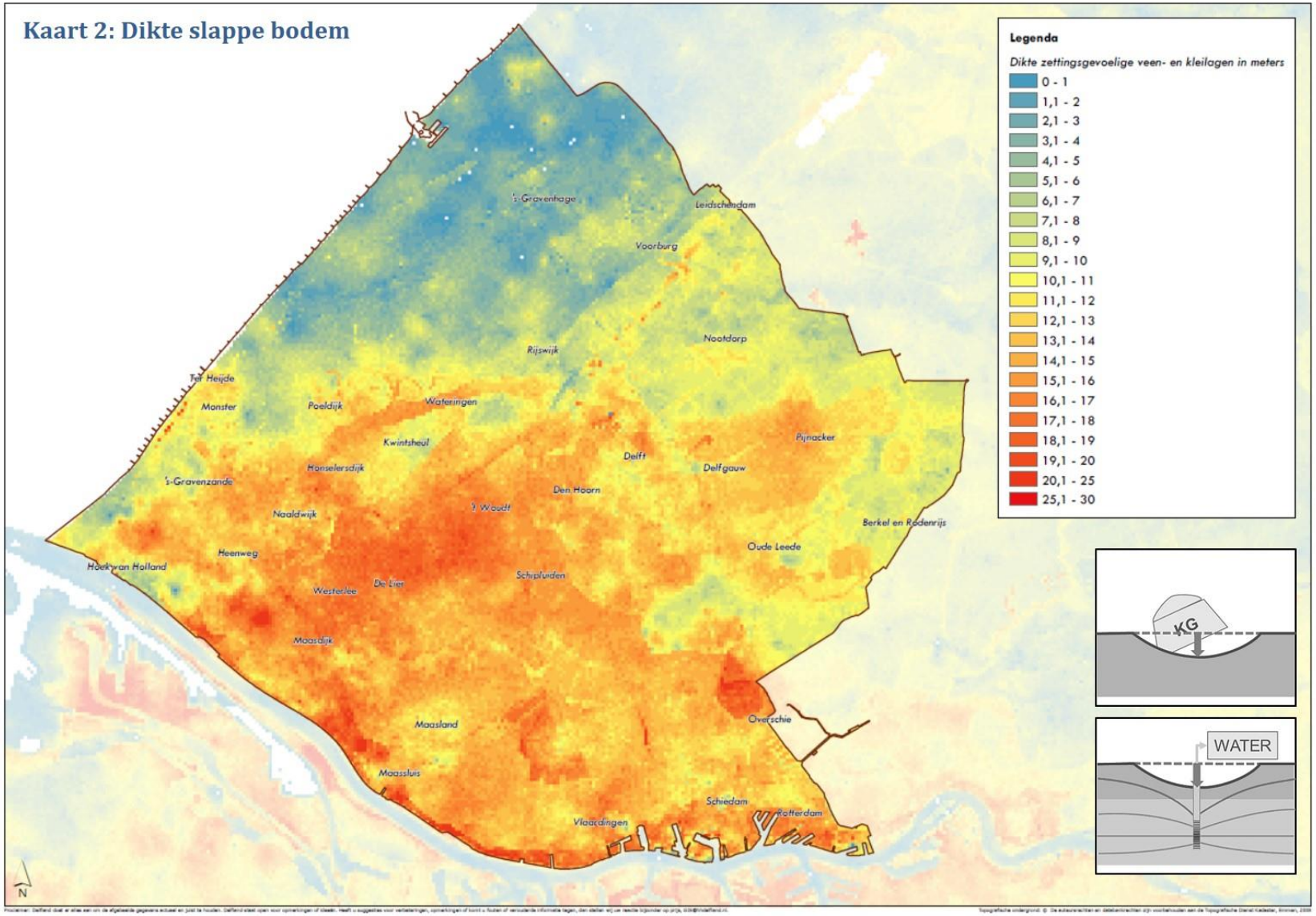

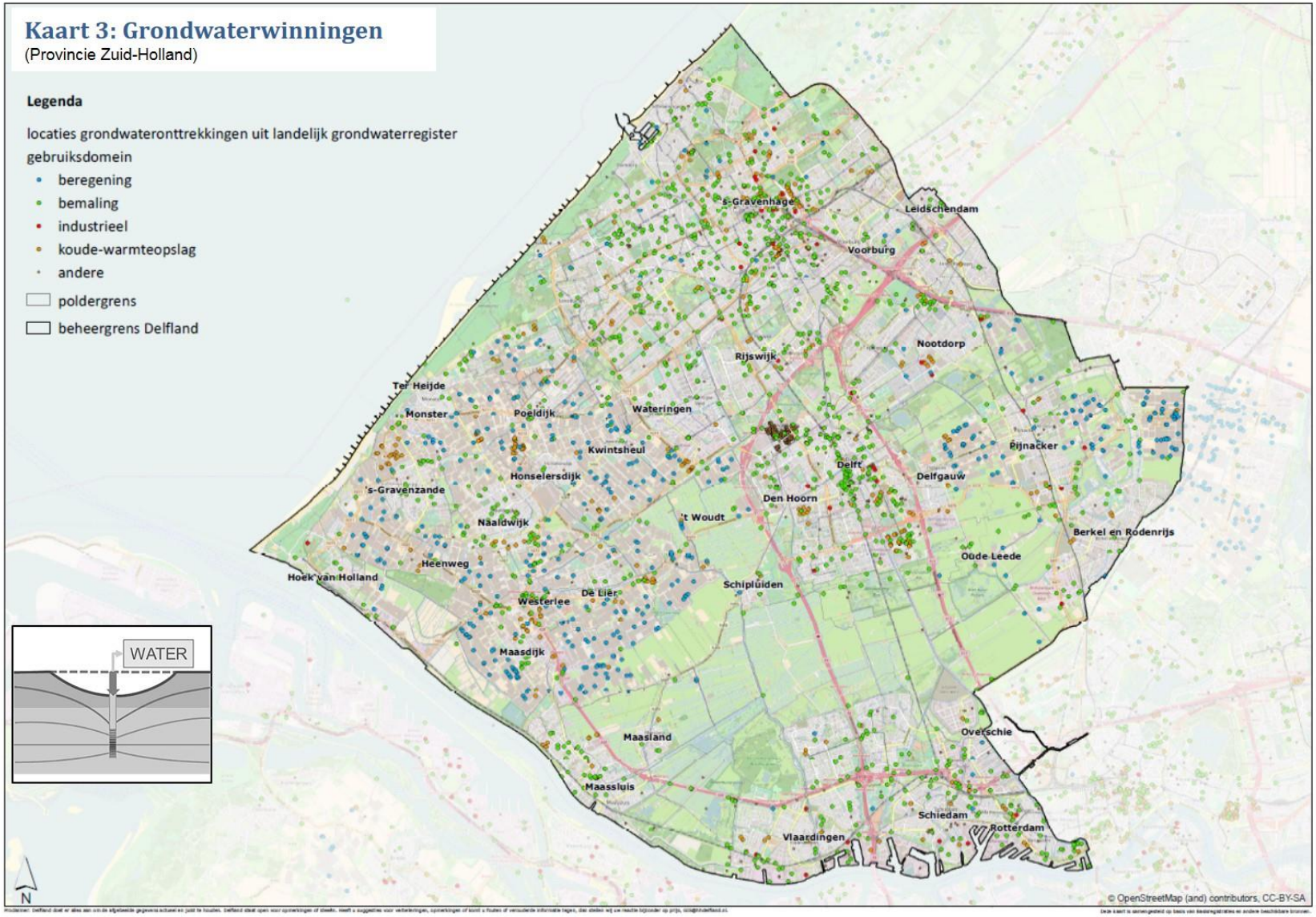
Kaart 3: Grondwaterwinningen
(Provincie Zuid-Holland)
Legenda
locaties grondwateronttrekkingen uit landelijk grondwaterregister
gebruiksdomein
beregening
bemaling
industrieel
koude-warmteopslag
andere
poldergrens
beheergrens Delfland
WATER
N
s-Gravenhage
Leidschendam
Voorburg
Nootdorp
Rijswijk
Ter Heijde
Monster
Poeldijk
Wateringen
Kwintsheul
Honselersdijk
's-Gravenzande
Naaldwijk
Heenweg
Hoek van Holland
Westerlee
De Lier
Maasdijk
Maasland
Maassluis
Vlaardingen
Schiedam
Rotterdam
Delft
Delfgauw
Pijnacker
Den Hoorn
't Woudt
Berkel en Rodenrijs
Oude Leede
Schipluiden
Overschie
© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

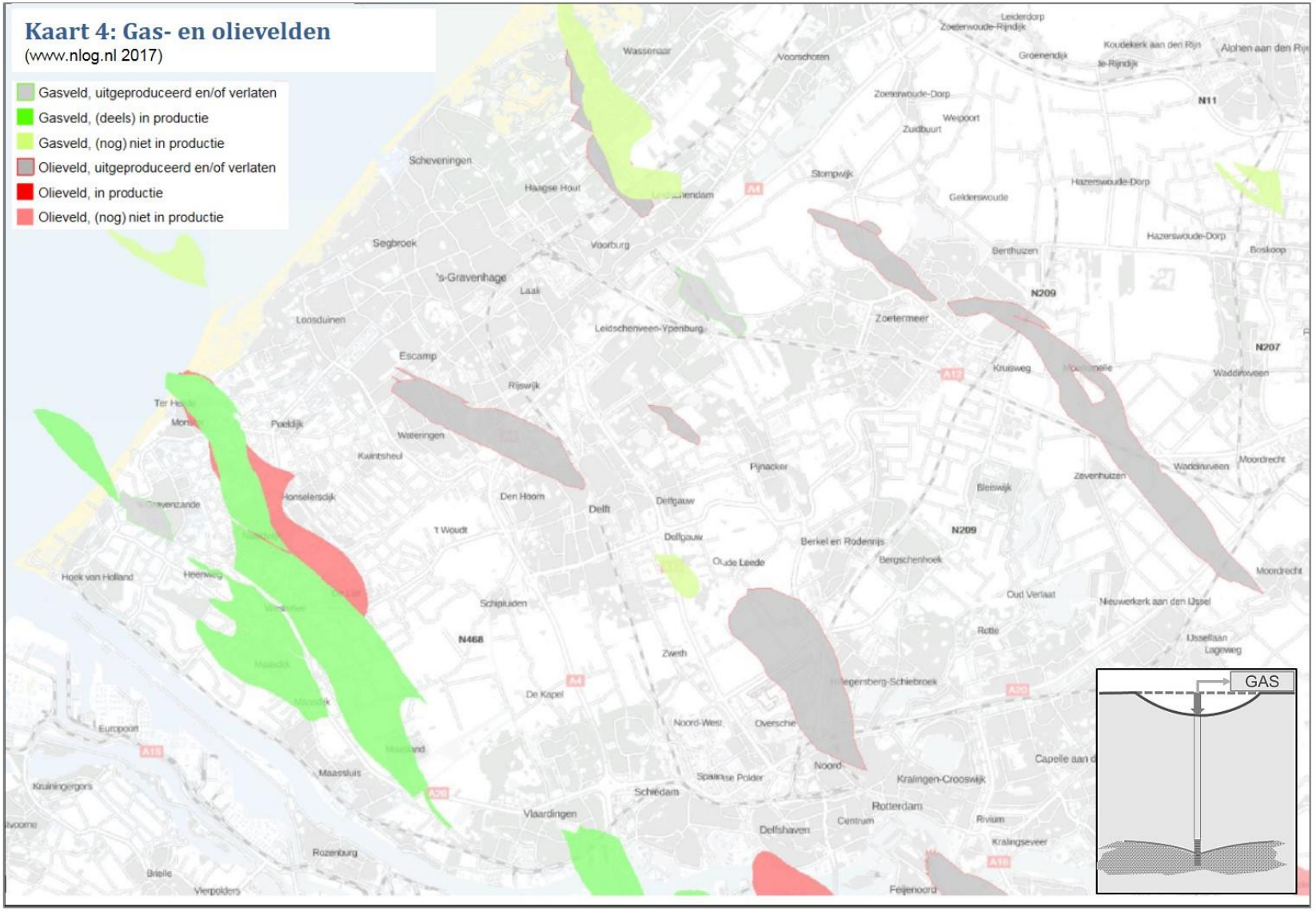
Kaart 4: Gas- en olievelden
(www.nlog.nl 2017)
Gasveld, uitgeproduceerd en/of verlaten
Gasveld, (deels) in productie
Gasveld, (nog) niet in productie
Olieveld, uitgeproduceerd en/of verlaten
Olieveld, in productie
Olieveld, (nog) niet in productie
Wassenaar
Voorschoten
Zoeterwoude-Dorp
Stompwijk
Scheveningen
Haagse Hout
Gelderswoude
Hazerswoude-Dorp
Segbroek
Voorburg
's-Gravenhage
Laak
Berthuizen
Boskoop
Loosduinen
Leidschenveen-Ypenburg
Zoetermeer
Escamp
Rijswijk
Kruisweg
Waddinxveen
Poeldijk
Wateringen
Kwintsheul
Pijnacker
Zevenhuizen
Honselersdijk
Den Hoorn
Delft
Delfgauw
Bleiswijk
't Woudt
Berkel en Rodenrijs
Bergschenhoek
Oude Leede
Hoek van Holland
Heenweg
Schipluiden
Oud Verlaat
Nieuwerkerk aan den IJssel
Rotte
IJsselaan
Lageweg
Zwethe
De Kapel
Noord-West
Overschie
Europoort
Maassluis
Spaanse Polder
Noord
Kralingen-Crooswijk
Schiedam
Rotterdam
Vlaardingen
Centrum
Rivium
Delfshaven
Kralingseveer
Rozenburg
Brielle
Vierpolders
Feijenoord
N11
N209
N207
N468
A4
A12
A15
A20
GAS

Kaart 5: Maaiveldhoogte

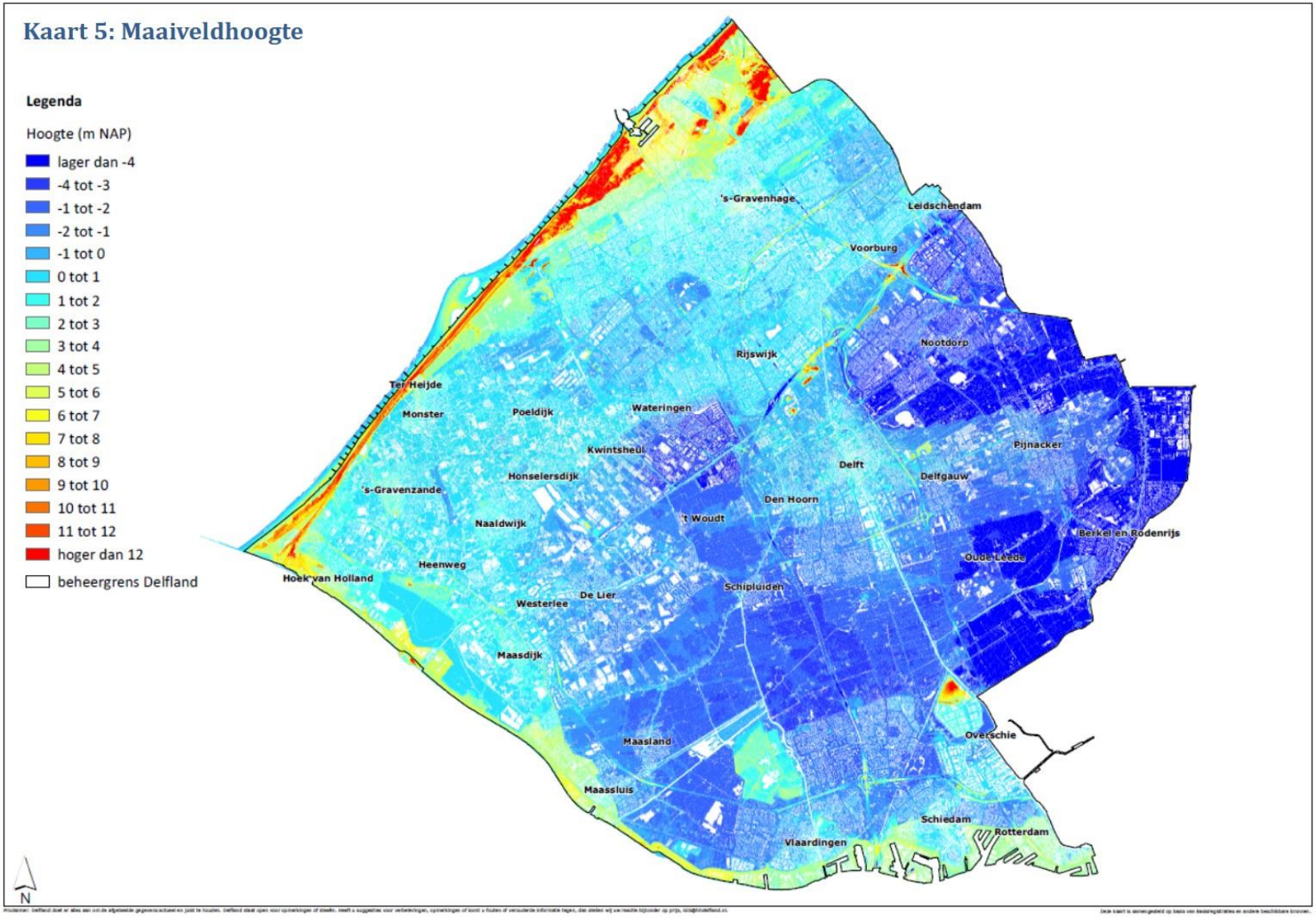

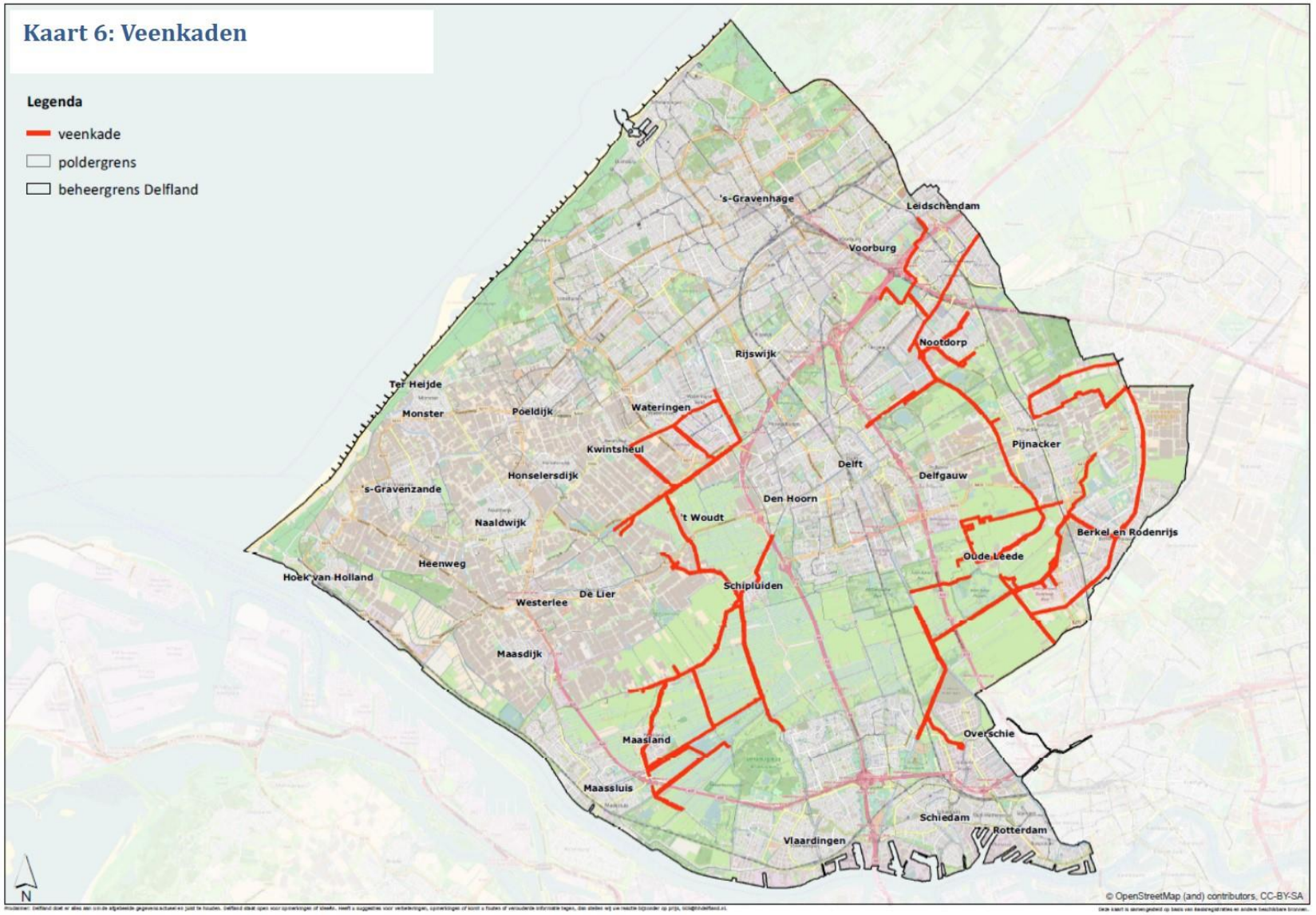
Kaart 6: Veenkaden
Legenda
veenkade
poldergrens
beheergrens Delfland
's-Gravenhage
Leidschendam
Voorburg
Nootdorp
Rijswijk
Ter Heijde
Monster
Poeldijk
Wateringen
Kwintsheul
Pijnacker
Delft
Delfgauw
Honselersdijk
's-Gravenzande
Den Hoorn
't Woudt
Naaldwijk
Berkel en Rodenrijs
Oude Leede
Heenweg
Hoek van Holland
Schipluiden
De Lier
Westerlee
Maasdijk
Overschie
Maasland
Maassluis
Schiedam
Rotterdam
Vlaardingen
N
© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	704
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.04
Omschrijving	Peilbesluit A16 (SWW)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Stedelijk water en watersysteem	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

- In te trekken peilbesluit van Schieveen uit 2011 voor de delen van de peilgebieden II, III en IV die worden vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
- In te trekken peilbesluit van polder Berkel uit 2007 voor het deel van peilgebied III dat wordt vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
- Vast te stellen het peilbesluit A16 (gemeente Rotterdam en gemeente Lansingerland).

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Peilbesluit A16
Dossiernummer: 461

Gevraagd besluit:
- In te trekken peilbesluit van Schieveen uit 2011 voor de delen van de peilgebieden II, III en IV die worden vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
- In te trekken peilbesluit van polder Berkel uit 2007 voor het deel van peilgebied III dat wordt vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
- Vast te stellen het peilbesluit A16 (gemeente Rotterdam en gemeente Lansingerland).

1. Probleemstelling - context

In 2017 is het Tracébesluit A16 Rotterdam onherroepelijk geworden. De aanleg van deze nieuwe rijksweg start in 2019 en loopt tot 2024. Omdat het bestaande watersysteem niet voldoet aan de eisen van de nieuwe inrichting van het gebied, is de aanleg van een nieuw watersysteem noodzakelijk. Hierdoor zijn peilbesluit Schieveen uit 2011 en peilbesluit polder Berkel 2007 deels niet meer actueel en moeten daarom partieel worden herzien.

2. Beoogd effect

Om te komen tot een actueel peilbesluit voor het aangepaste gebied (peilgebied XLV) dient een peil van NAP -5,88 m te worden vastgesteld.

3. Kernboodschap

Als gevolg van de aanleg van rijksweg A16 zal de waterhuishouding in het gebied veranderen. Hierbij wordt één nieuw peilgebied gecreëerd. Daarom worden het peilbesluit Schieveen uit 2011 en het peilbesluit polder Berkel uit 2007 partieel herzien voor de delen die door de aanleg van de A16 veranderen. Om te komen tot een actueel peilbesluit zal het peilbesluit A16 worden vastgesteld. Het nieuwe peilgebied met code XLV krijgt een peil van NAP –5,88 m.

4. Historie - eerdere besluitvorming

Het vigerende peilbesluit Schieveen is door de VV vastgesteld op 15 september 2011, het vigerende peilbesluit polder Berkel op 22 november 2007. Op 6 maart 2018 is ter voorbereiding van het nieuwe peilbesluit, het ontwerppeilbesluit A16 vastgesteld.

5. Regelgeving en Beleid

- Waterwet (Artikel 5.2)
- Waterverordening Zuid-Holland (artikelen 4.2, 4.3, en 4.4)
- Beleidskader Peilbeheer Provincie Zuid-Holland
- Beleidsnota Peilbeheer van Delfland
- Inspraakverordening Delfland

6. Financiën

Voor het instellen van het peil zijn geen maatregelen nodig waar kosten mee gemoeid zijn omdat de aanleg van het nieuwe watersysteem door Rijkswaterstaat wordt bekostigd.

7. Duurzaamheid

Uitgangspunt bij het opstellen van peilbesluiten is duurzaam waterbeheer. Daarnaast past de Beleidsnota Peilbeheer binnen duurzaam waterbeheer. In alle gevallen wordt aan de uitgangspunten voldaan.

8. Organisatorische en personele consequenties

De toegenomen personele inzet voor de bediening van kunstwerken in het nieuwe peilgebied is voorzien in de begroting.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

Risico's als gevolg van het nieuwe peil voor functies, waterkwantiteit en -kwaliteit zijn zeer laag. Door de aanbestedingsvorm die Rijkswaterstaat hanteert heeft de aannemer ontwerpvrijheid in de realisatiefase. Het peilbesluit is samen met het Tracébesluit en bijbehorende waterhuishoudingsplan hierbij kaderstellend. Daarom is de kans dat het ontwerp afwijkt van de waterhuishouding waarvan in het peilbesluit uitgegaan wordt erg klein.
Een tweede risico is dat door de aanleg van de A16 de grondwatersituatie anders verandert dan verwacht. Uit de geohydrologische studie, die in het kader van het Tracébesluit is opgesteld, blijkt dat er geen sterke grondwaterstroming plaatsvindt. De gevolgen van mogelijke grondwaterveranderingen worden daarom als zeer klein ingeschat. In het nieuwe peilgebied zijn gevolgen van grondwaterveranderingen (stabiliteit en zettingen) ondervangen door een nieuwe watergang en ophogingen. Buiten het nieuwe peilgebied zijn gevolgen van grondwaterveranderingen (grondwaterkwaliteit en kwel) ondervangen door een nieuwe sloot. Verder heeft Rijkswaterstaat een grondwatermeetnet aangelegd. Mochten er tijdens de realisatiefase ongewenste effecten optreden, dan wordt daar direct actie op ondernomen.

11. Communicatie (in- en extern)

In de voorbereiding van het peilbesluit zijn de volgende belanghebbenden betrokken:
- Bewoners en grondeigenaren (i.v.m. belang eigendommen)
- Vereniging VTM, Natuurmonumenten, Natuur- en Vogelwacht Rotta (i.v.m. natuur- en milieubelangen)
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (i.v.m. belang aangrenzende waterhuishouding)
- Luchtverkeersleiding Nederland (i.v.m. luchtvaartbelangen)
- Provincie Zuid-Holland (i.v.m. belangen infrastructuur)
- Gemeenten Lansingerland en Rotterdam (i.v.m. belangen Ruimtelijke Ordening)

Vanwege de opmerkingen en vragen over zowel waterpeilen als ontwerpaspecten is het gebiedsproces samen met Rijkswaterstaat gevoerd. In het gebiedsproces hebben de belanghebbenden een concept-peilbesluit ontvangen. Daarna zijn er n.a.v. de opmerkingen gesprekken gevoerd.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Vaststelling van het peilbesluit wordt bekendgemaakt door kennisgeving van de zakelijke inhoud daarvan in het digitale Waterschapsblad en op de website van Delfland. In de publicatie wordt vermeld dat het peilbesluit zes weken ter inzage wordt gelegd en dat in die periode beroep kan worden ingesteld.

Een gemotiveerd beroepschrift kan worden ingediend bij de Rechtbank te Den Haag door:
- belanghebbenden, die tijdig zienswijzen hebben ingediend tegen het ontwerpbesluit;
- belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij geen zienswijzen hebben ingediend tegen het ontwerpbesluit en
- belanghebbenden die willen opkomen tegen wijzigingen in het vastgestelde peilbesluit.

13. Bevoegd orgaan

Op grond van artikel 84 lid 2 van de Waterschapswet is D&H belast met de voorbereiding van de besluiten van de VV.
Op grond van artikel 77 van de Waterschapswet stelt de VV het peilbesluit vast en stelt het kredieten beschikbaar voor de uitvoering van maatregelen.

14. Toelichting

Ruimtelijke ontwikkeling A16
In 2017 is het Tracébesluit A16 Rotterdam onherroepelijk geworden. De aanleg van deze nieuwe rijksweg start in 2019 en loopt tot 2024. Omdat het bestaande watersysteem niet voldoet aan de eisen van de nieuwe inrichting van het gebied, is de aanleg van een nieuw watersysteem noodzakelijk. Het peilbesluit is op initiatief van Rijkswaterstaat, met ondersteuning van Delfland tot stand gekomen. Het ontwerp-peilbesluit voorziet in een nieuw peilgebied van ongeveer 70 hectare met een vast peil, met een watergang parallel aan de nieuwe rijksweg. Het nieuwe peilgebied ligt in twee polders en doorsnijdt vijf bestaande peilgebieden.

Communicatie met belanghebbenden
Bij het opstellen van het peilbesluiten zijn belanghebbenden betrokken. De belanghebbenden zijn geïnformeerd met een brief en hebben de mogelijkheid gehad op het concept-toelichting te reageren. De binnengekomen vragen zijn beantwoord.

Partiële herziening peilbesluiten
Het nieuwe peil in het peilgebied langs de A16 wordt opgenomen in een partiele herziening van de peilbesluiten van Schieveen en polder Berkel. Een belangrijke reden hiervoor is om de belanghebbenden tijdig zekerheid te geven over het toekomstige peil. Hierbij is het belangrijk dat het peilbesluit er is voordat het ontwerp van de A16 wordt uitgewerkt. Omdat andere ontwikkelingen in de omgeving niet aansluiten bij de planning van de A16 is een groter peilbesluit niet wenselijk. Bij het opstellen van het peilbesluit A16 is wel gekeken of andere ontwikkelingen niet belemmerd worden.
Het nieuwe peilgebied van de A16 ligt voor een deel in polder Berkel. Peilbesluit polder Berkel wordt momenteel voorbereid en wordt later vastgesteld. Om onduidelijkheid te voorkomen wordt de begrenzing van peilbesluit Berkel aangepast zodat het aansluit op de begrenzing van het peilbesluit voor de A16.

Ontwerppeilbesluit
Het ontwerppeilbesluit heeft zes weken ter inzage gelegen. Naar aanleiding van deze terinzagelegging zijn er geen zienswijzen ingediend.

15. Bijlagen

1. Peilenkaart ontwerp-peilbesluit A16 met tekeningnummer 12012018
2. Toelichting peilbesluit A16

Peilbesluit A16

Dossiernummer : 461
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 29 mei 2018, dossiernummer 461;

gelezen het positieve advies van de commissie Stedelijk Water en watersysteem;

overwegende dat:

a) het vigerende peilbesluit Schieveen voor delen van de peilgebieden II, III en IV en peilbesluit polder Berkel voor een deel van peilgebied III niet meer actueel is en derhalve moet worden herzien;
b) de bij de instelling van het peil betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de Toelichting op het Peilbesluit A16, die als onderbouwing van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
c) het ontwerp-peilbesluit volgens de Inspraakverordening Delfland na tijdige voorafgaande bekendmaking volgens de daartoe geldende voorschriften gedurende zes weken van 9 maart 2018 tot en met 20 april 2018 voor de ingezetenen en belanghebbende natuurlijke en rechtspersonen in het beheersgebied van Delfland ter inzage heeft gelegen op het kantoor van het Hoogheemraadschap van Delfland en via elektronische bekendmaking op internet;
d) tegen het ontwerp-peilbesluit binnen de gestelde termijn geen zienswijzen zijn ingebracht;

Gelet op:

a) het besluit van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van 15 september 2011 voor de vaststelling van de peilen van Schieveen;

b) het besluit van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van 22 november 2007 voor de vaststelling van de peilen van polder Berkel;

c) de bepalingen in de Waterschapswet, de Waterwet en de waterverordening Zuid-Holland;

Besluit:

I. in te trekken het voornoemde peilbesluit van Schieveen voor de delen van de peilgebieden II, III en IV die worden vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
II. in te trekken het voornoemde peilbesluit van polder Berkel voor het deel van peilgebied III dat wordt vervangen door het nieuwe peilgebied XLV;
III. het peil van de waterstand en het daarbij behorende schouwpeil en plaats van de peilschaal in het peilgebied XLV van Schieveen als volgt vast te stellen:

Peil-gebied	**Gebiedsomschrijving**	**Peil** (m t.o.v. NAP)	**Schouwpeil** (m t.o.v. NAP)	**Plaats van de peilschaal**
XLV	Wegsloot A16	-5,88	-5,88	Nabij het nieuwe gemaal bij de Tempelbrug

zoals op de bij dit besluit behorende kaart met tekeningnummer 12012018 nader is aangegeven, zulks onder de navolgende bepalingen:
a) de schouwpeilen zullen worden aangeduid met 'SP' op de peilschalen op de in de bovenstaande tabel aangegeven plaats;
b) het peilbesluit treedt in werking op 1 januari 2024 of zoveel eerder als dijkgraaf en hoogheemraden beslissen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Akkerdijksche polder

polder Berkel

Schieveen

Peilgebied XLV peil NAP -5,88 m

Oost-Abtspolder

N

Legenda

Layer

- nieuwe waterlijn
- Ondergrond
- Peilgebied A16
- Peilgebied vigerend

Gemaal

- Gemaal
- Primair (polder)
- Primair - dijksloot (polder)
- Secundair (polder)
- Greppel (polder)
- Te verlanden sloot (polder)
- Polderwatervlak

Hoogheemraadschap van Delfland
Postbus 3061
2601 DB Delft
Telefoon : (015) 260 81 08
www.hhdelfland.nl
twitter.com/hhdelfland

Peilenkaart
Peilbesluit A16

Programma :	Watersystemen
Formaat : A4	Datum : 12-01-2018
	Revisie datum : 12-01-2017
Schaal : 1:10.000	Getekend : SR
	Tekeningnummer : 12012018

Proclaimer: Delfland doet er alles aan om de afgebeelde gegevens actueel en juist te houden. Delfland staat open voor opmerkingen of ideeën.Heeft u suggesties voor verbeteringen, opmerkingen of komt u fouten of verouderde informatie tegen, dan stellen wij uw reactie bijzonder op prijs, GIS@hhdelfland.nl.

Deze kaart is samengesteld op basis van Basisregistraties en andere beschikbare bronnen.

Toelichting op het Peilbesluit A16

Hoogheemraadschap van Delfland

Februari 2018

Peilbesluit A16

Verantwoording

Titel	Peilbesluit A16
Opdrachtgever	Rijkswaterstaat West-Nederland Z
Projectleider	Jeroen Lamfers
Auteur(s)	Koort Verveld en Sharon Clevers
Tweede lezers	Rik Bulsink, Jeroen Lamfers
Projectnummer	1252353
Aantal pagina's	40 (exclusief bijlagen)
Datum	**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking
	Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven

Colofon

Tauw bv
BU Water & Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1

Inhoud

Verantwoording en colofon **3**

1 Samenvatting en peilvoorstel **7**
1.1 Samenvatting 7
1.2 Peilvoorstel 7

2 Inleiding **10**
2.1 Aanleiding partiële herziening 10
2.2 Doel 11
2.3 Proces 12
2.4 Leeswijzer 13

3 Gebiedsbeschrijving **14**
3.1 Watersysteem 14
3.2 Bodem en grondwater 16
3.3 Natuurgebieden 20
3.4 Archeologie 22

4 Knelpuntenanalyse **23**

5 Peilafweging **24**
5.1 Ontwerp 24
5.2 Peil 25
5.3 Implementatie 28

6 Effecten nieuw peil **35**
6.1 Effecten op waterkwaliteit 35
6.2 Effect op waterkwantiteit 37
6.3 Overige effecten 38
6.4 Risico's 39

1 Lijst met gebruikte bronnen
2 Overzichtskaarten plangebied
3 Grondwatermeetnet A16 (inclusief uitbreiding grondwatermeetnet)
4 Omgevingsproces
5 Schets voorstel nieuwe watergang Schieveen (HH Delfland)
6 MER-beoordeling

1 Samenvatting en peilvoorstel

1.1 Samenvatting

Rijkswaterstaat is voornemens de nieuwe A16 Rotterdam aan te leggen: een nieuwe rijksweg tussen A13 en A16 ter hoogte van Rotterdam/The Hague Airport. Voor de inpassing van deze weg is het nodig om plaatselijk het watersysteem te wijzigen. Concreet betekent dit dat er in het beheergebied van Hoogheemraadschap van Delfland langs de nieuwe rijksweg A16 nieuwe watergangen zijn gepland. Dit nieuwe watersysteem doorkruist de Schieveen en Zuidpolder Rodenrijs. Vanwege de waterkwaliteit en -berging is er in het ontwerp voor gekozen om van de nieuwe rijksweg een apart peilvak te maken met een lager peil dan de omliggende polders. Om dit peil formeel vast te leggen is een partiële herziening op het vigerende peilbesluit Schieveen en die van Polder Berkel (waar Zuidpolder Rodenrijs in ligt) noodzakelijk.

Het plangebied bestaat momenteel hoofdzakelijk uit agrarisch gebied met zowel primaire, als secundaire en tertiaire watergangen. De bodem bestaat voornamelijk uit afwisselende pakketten van klei en veen. De freatische grondwaterstand varieert van NAP -5,10 m en NAP -6,30 en in de polder is tevens sprake van voedselrijke kwel.

De begrenzing van het plangebied doorkruist vijf peilvakken uit vigerend peilbesluit Schieveen en Polder Berkel. Om het nieuwe peilvak A16 een eigen, laag peil te geven is er in het ontwerp een peil van NAP -5,88 m ingesteld. Er worden geen peilen verhoogd. Door het instellen van een lager peil zal het nieuwe peilvak grondwater uit te omgeving aantrekken. Dit effect is echter dusdanig klein dat er geen significante effecten op de omgeving zijn.

1.2 Peilvoorstel

Zoals aangegeven doorkruist de begrenzing van het plangebied vijf peilvakken uit vigerend peilbesluit Schieveen en Polder Berkel (tabel 1.1 en figuur 1.1). Voor het nieuwe peilvak wordt een vast peil van NAP -5.88 m voorgesteld. Bij implementatie van het nieuwe peilvak A16 verschuift de begrenzing van deze vijf peilvakken uit vigerend peilbesluit Schieveen en Polder Berkel. In onderstaande tabel en figuur worden de peilen en begrenzingen weergegeven.

Tabel 1.1 Tabel peilvakken peilbesluit Schieveen en peilbesluit Polder Berkel

#	Peilvak	Polder	Zomerpeil (m NAP)	Winterpeil (m NAP)	Vast peil (m NAP)	Gereduceerd oppervlak (ha)*
1	GPG2011SCH IV	Schieveen	-5,48	-5,61	n.v.t.	45,4
2	GPG2011SCH IIA	Schieveen	-5,76	-5,84	n.v.t.	2,3
3	GPG2011SCH IIIC	Schieveen	-5,87	-6,04	n.v.t.	5,5
4	GPG2008BKL III	Berkel	n.v.t.	n.v.t.	-5,88	0,1
5	GPG2008BKL VIII	Berkel	n.v.t.	n.v.t.	-2,66	24,9

* Oppervlakte uit het vigerende peilvak waar het nieuwe peilvak A16 (globaal) uit zal bestaan (geel gemarkeerd in figuur 1.1).

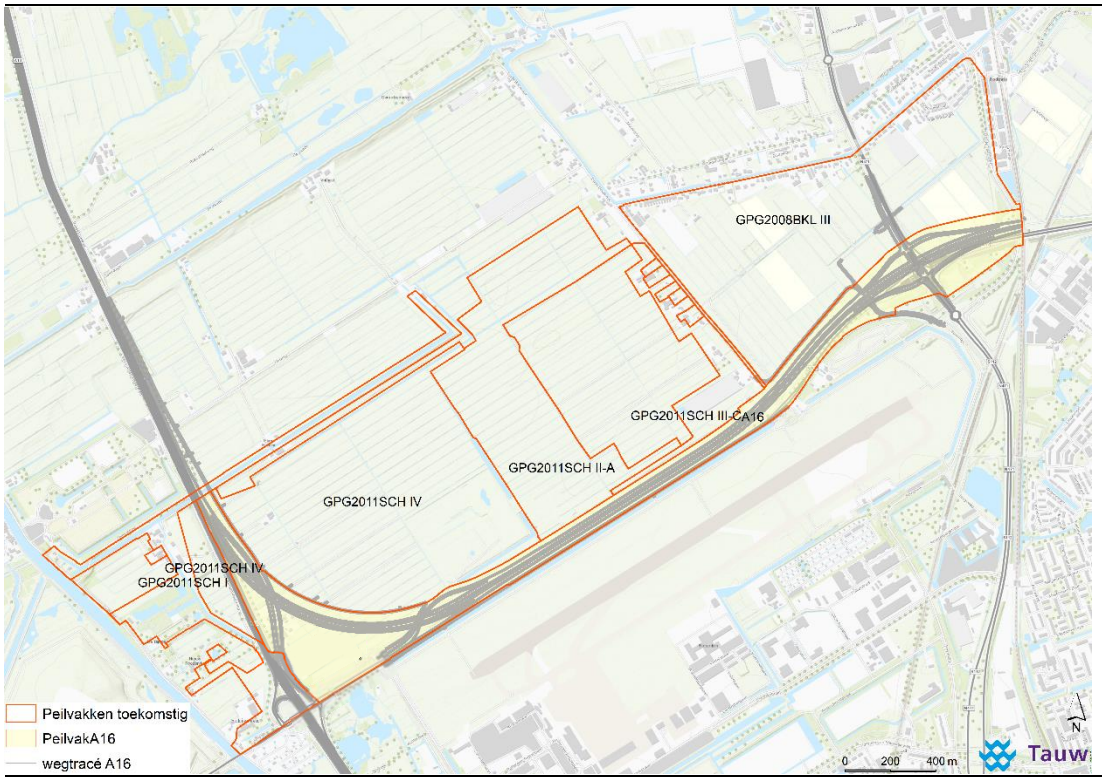

Figuur 1.1 Situering peilvakken

Voor peilvak GPG2011SCH II-A is een watervergunning afgegeven (kenmerk 1206547 / 1550715) om in het voorjaar een hoger peil in te stellen ten behoeve van de natuurwaarden. Van 15 maart t/m 15 juni wordt een broedpeil van NAP -5,48 m ingesteld. Conform tabel 1.1 reduceert het oppervlak van het peilvak. Het broedpeil kan voor de rest gehandhaafd blijven.

In het nieuwe peilvak A16 zal een vast peil gehanteerd worden van NAP -5,88 m.

In het winterhalfjaar zal in de omliggende peilgebieden het winterpeil ingesteld worden.
De winterpeilen liggen hoger dan NAP -5,88 m. Alleen in het naastgelegen peilvak GPG2011SCH IIIC, ligt het winterpeil 16 cm lager op NAP -6,04 m. Bij dit peilgebied worden negatieve effecten gemitigeerd door middel van de aanleg van een nieuwe watergang, direct grenzend het nieuwe peilvak A16. Deze nieuwe watergang krijgt een peil gelijk aan peilvak GPG2011SCH IIIC en vangt eventuele grondwaterstands-verhogingen op.

Tabel 1.2 Voorstel peilvak A16

Peilvak	Vast peil (m NAP)	Oppervlakte (ha)
A16	-5,88	68,4

2 Inleiding

2.1 Aanleiding partiële herziening

Tussen de A13 en A16 wordt door Rijkswaterstaat de komende jaren een nieuwe rijksweg aangelegd, de nieuwe A16 Rotterdam (hierna in dit document: (rijksweg) A16). Door de nieuwe A16 zal er een wijziging plaatsvinden in het bestaande watersysteem. Bestaande peilvakken en watergangen worden doorkruist door de A16, waardoor het systeem als geheel niet meer kan functioneren zoals het nu doet. Bij de uitwerking van de plannen is in een waterhuishoudkundig plan een nieuw watersysteem ontworpen voor de A16 (Arcadis & Witteveen+Bos, 2017). In het ontwerp komen in het beheersgebied van Hoogheemraadschap van Delfland langs de nieuwe rijksweg A16 nieuwe watergangen om een eigen peilvak en watersysteem te creëren voor de A16. Dit nieuwe watersysteem doorkruist de Schieveen en Polder Berkel.

Juridisch kader peilbesluit:
Als beheerder van onder meer het oppervlaktewater is het Hoogheemraadschap van Delfland volgens de Waterwet (artikel 5.2) verplicht peilbesluiten vast te stellen voor de daartoe aangewezen gebieden onder zijn beheer. De aangewezen gebieden zijn de gebieden waar het waterpeil gehandhaafd kan worden, deze zijn ook opgenomen in de waterverordening Zuid-Holland.

In een peilbesluit stelt het Hoogheemraadschap de gewenste oppervlaktewaterpeilen vast voor het gebied waarvoor het besluit geldt. Dit gebied kan onderverdeeld zijn in meerdere peilgebieden, met voor elk peilgebied een ander peil. Het peilbesluit zelf geeft in ieder geval aan op welk gebied het besluit betrekking heeft, welk(e) peil(en) daar geld(t)(en). Het streven is om de peilen, binnen het beleid en de uitgangspunten van het waterbeheer, zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de aanwezige functies.

Een vastgesteld peilbesluit levert voor het Hoogheemraadschap een inspanningsverplichting op en biedt aan belanghebbenden zo veel mogelijk duidelijkheid en rechtszekerheid over de te handhaven peilen in het betreffende gebied.

In de voorliggende toelichting wordt onderzocht wat het peil moet worden van het nieuwe watersysteem en wat het effect van dit peil is op de omgeving. Door vaststelling van een partiële herziening op het vigerende peilbesluit Schieveen en die van Polder Berkel (waar Zuidpolder Rodenrijs in ligt) wordt dit nieuwe peil geformaliseerd. Het vigerende peilbesluit Schieveen is vastgesteld in maart 2011 en het vigerende peilbesluit Polder Berkel is vastgesteld in november 2007 door het bestuur van Hoogheemraadschap van Delfland.

2.2 Doel

Het doel van de partiële herziening van de peilbesluiten voor Schieveen en Polder Berkel is het vaststellen van de peilen voor een goede inpassing van de nieuwe rijksweg A16 in het bestaande watersysteem. Het vastgestelde peil biedt een referentieniveau voor onder andere het op de juiste afmetingen aanleggen en onderhouden van watergangen en het verlenen van vergunningen.

De doelstelling van deze toelichting is het onderbouwen van het peil voor het watersysteem langs de A16. Ook worden alle noodzakelijke maatregelen uiteengezet voor het uitvoeren van het vast te stellen peilbeheer.

2.3 Proces

Samenhang peilbesluit met project A16 Rotterdam
De Rotterdamse regio kampt met aanzienlijke bereikbaarheidsproblemen. Daarnaast staat de kwaliteit van de leefomgeving onder druk, in het bijzonder de omgeving van de A13 bij Overschie, de A20 tussen het Kleinpolderplein en het Terbregseplein en het onderliggende wegennet. Zonder maatregelen nemen deze problemen in de toekomst alsmaar verder toe.

Daarom is Rijkswaterstaat (RWS) in 2005 gestart met het project Rijksweg 13/16 Rotterdam. In november 2015 heeft het Ontwerptracébesluit A16 ter inzage gelegen, waarna een Nota van Wijzigingen bij het Tracébesluit is opgesteld met een overzicht van de doorgevoerde wijzigingen en optimalisaties. In augustus 2017 is het Tracébesluit onherroepelijk geworden. Onderdeel van het Tracébesluit is het waterhuishoudingsplan. In dit plan is de waterhuishouding in de nieuwe situatie geanalyseerd en uitgewerkt. Het waterhuishoudingsplan is een zogenoemd kaderscheppend document. Dat wil zeggen dat de uitvoerde partij binnen de gestelde kaders nog vrijheid heeft om zaken anders in te vullen. Daarbij geldt wel dat het peilbeheer, zoals vastgesteld in dit peilbesluit, als randvoorwaarde geldt.

In 2016/2017 is gestart met voorbereidende werkzaamheden voor uitvoering van de werkzaamheden, zoals veldonderzoeken, sloop van panden en het verleggen van kabels en leidingen. Hierbij zijn tevens waterhuishoudkundige plannen opgesteld, die zijn gebruikt bij de totstandkoming van deze rapportage.

Op initiatief van Hoogheemraadschap van Delfland wordt gekeken wat het beste peil is voor de nieuwe watergangen bij en langs de weg. Deze procedure staat los van de realisatie van de A16 Rotterdam. Zo wordt voor tijdelijke peilwijzigingen of aanpassingen in het watersysteem gedurende de realisatie van het werk nog een aparte vergunning aangevraagd door de aannemer.

Voor het opstellen van deze toelichtingen zijn meerdere bronnen en data geraadpleegd. De aanleiding en de basis van de verandering komt voort uit het Tracébesluit. Het Tracébesluit is onherroepelijk en is bindend voor de nieuwe A16. Onderliggend aan het Tracébesluit ligt een voorontwerp waterhuishoudingsplan (Arcadis & Witteveen+Bos, 2017). Zoal aangegeven is dit document kaderscheppend. Meer over de kaders en harde randvoorwaarde staat omschreven in paragraaf 6.4 risico’s.

Het aanpassen van een peilbesluit is niet enkel een technische aangelegenheid. Om te komen tot een peilbesluit is communicatie en participatie met de belanghebbenden van belang. Zoals dit

ook vastgelegd is in de Beleidsnota Peilbeheer van het Hoogheemraadschap en in de Algemene Wet Bestuursrecht (artikel 3.4). Door middel van een communicatietraject zijn de belanghebbenden ingelicht en gehoord over het peilbesluit. In bijlage 4 staat een overzicht van de stappen die doorlopen zijn in het communicatietraject.

De aanpak leidt tot een gedragen herziening van het vigerende peilbesluit, waarin zowel Hoogheemraadschap van Delfland als andere stakeholders een duidelijk beeld van het peilbeheer hebben.

2.4 Leeswijzer

In de voorliggende rapportage is de partiële herziening voor peilbesluit Schieveen en Polder Berkel de peilafweging beschreven. In hoofdstuk 3 is een gebiedsbeschrijving opgenomen van de huidige situatie. In hoofdstuk 4 is een knelpuntenanalyse uitgevoerd met een focus op de inpassing van de nieuwe rijksweg in het bestaande watersysteem. Hoofdstuk 5 geeft de peilafweging weer met daarbij de maatregelen om dit peil in te kunnen stellen. De effecten van het nieuwe peil zijn beschreven in hoofdstuk 6.

3 Gebiedsbeschrijving

In onderstaand hoofdstuk wordt het bestaande watersysteem beschreven. Hierbij wordt alléén gekeken naar het deel van het tracé van de nieuwe rijksweg A16 dat binnen het beheersgebied van Hoogheemraadschap van Delfland ligt, tenzij anders aangegeven. Onderwerpen zoals het watersysteem, de kunstwerken, de waterkwaliteit en natuur komen daarbij aanbod.

3.1 Watersysteem

Het nieuwe wegtracé van de A16 komt in de polders Schieveen en Polder Berkel (figuur 3.1) te liggen. Momenteel is voornamelijk landbouwgrond (grasland en tuinbouw) en natuurgebied aanwezig in de polders. Ook de bestaande N209 (Doenkade) ligt in het plangebied. Ten zuiden van het gebied is met name bebouwing aanwezig, maar ook straten en het terrein (landingsbanen) van Rotterdam/The Hague Airport.

Het oppervlaktewater in polder Berkel wordt afgepompt door enkele gemalen via de noordelijke watergangen Bovenvaart en Berkelse Zweth richting de westelijk gelegen boezemwatergang Delftse Schie. In Schieveen wordt het water uit de polder afgevoerd via gemaal Hofweg naar de tussenboezem van Schieveen. Dit water wordt vervolgens uitgemalen op de Schie door het poldergemaal aan de Delftweg. De maaiveldhoogte is gemiddeld genomen circa NAP -5,2 m en varieert tussen circa NAP -3,50 en NAP -6,00 m. De grondwaterstand varieert van circa NAP -5,10 m en NAP -6,30 m. In figuur 3.2 in een indicatieve huidige drooglegginsgskaart (met vigerend peil) weergegeven. In de praktijk betekent dit dat het freatisch grondwater variaties laat zien van 1,5 m beneden maaiveld tot water aan het maaiveld. Over het algemeen kan gesteld worden dat in de polder de droogligging met 0,5 m tot 1,0 m wat kleiner is en bij weglichamen, zoals de Doenkade en A13, is de drooglegging groter is met > 2 m. Het grondwater heeft tevens een noordoostelijke stromingsrichting. Nabij het toekomstige wegtracé bevinden zich momenteel veel stuwen en duikers.

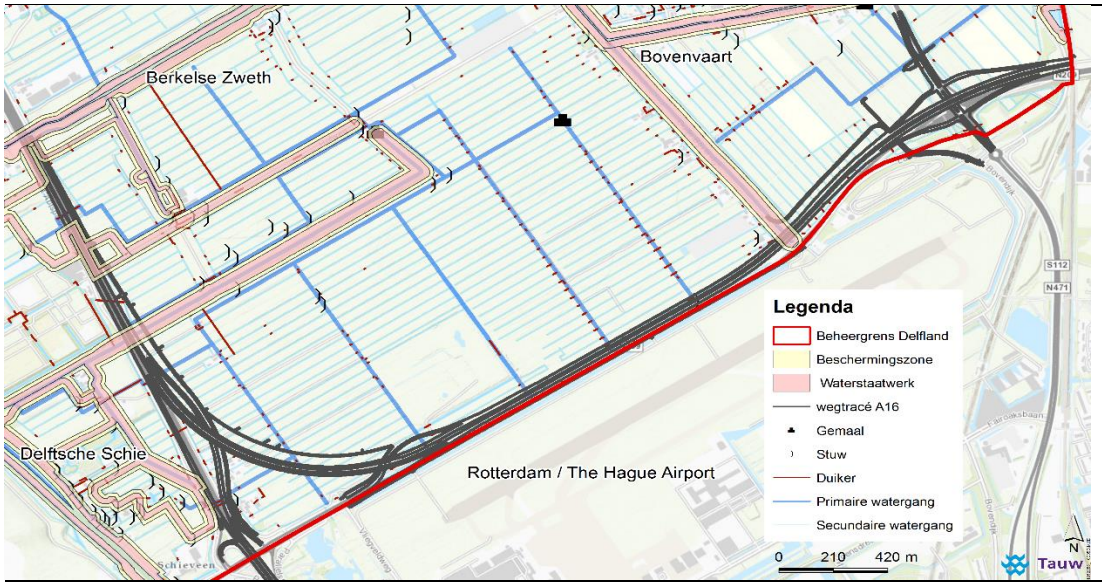

Figuur 3.1 Situering watersysteem en keringen

In het geprojecteerde tracé van de rijksweg A16 zijn drie, voor dit peilbesluit relevante, waterkeringen aanwezig: Landscheiding, Binnenboezem Schieveen en Oude Bovendijk. De ligging is weergegeven in figuur 3.1.

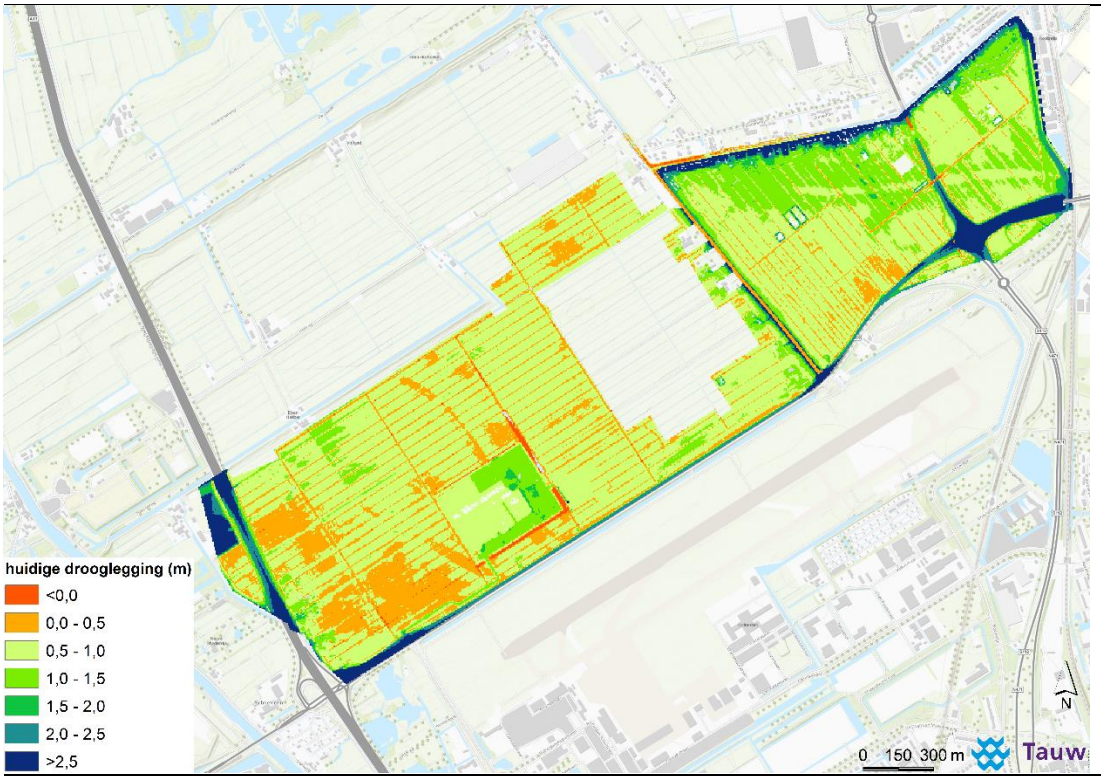

Figuur 3.2 Globale huidige drooglegginskaart bij vigerend peil

3.2 Bodem en grondwater

Bodemopbouw

De bodem in het projectgebied bestaat voornamelijk uit klei en kleiig zand. Deze lagen zijn in het Holoceen. Het Holoceen is een geologische tijdvak van 11.700 jaar geleden tot nu. Gezien vanaf het maaiveld bestaat de eerste 3 tot 4 meter hoofdzakelijk uit zandige klei, waaronder zich een dunne veenlaag bevindt. Tot een diepte van 9 meter bevindt zich vervolgens een kleilaag, waarna wederom een dunne veenlaag is te zien. Hieronder bevindt zich een fijne tot grove zandlaag met een dikte van circa 15 meter. De diepere bodemlagen laten een afwisselend beeld zien van (zandige) klei en zand. Tabel 3.1 geeft een schematische weergave van de bodemopbouw voor het gehele plangebied A16. Daarin is in de laatste kolom ook een link gelegd met de geohydrologie, zo zijn de watervoerende pakketten en afsluitbare lagen aangegeven.

Bij nader onderzoek in 2017 zijn op vijf locaties tussenzandlagen aangetroffen. De lagen liggen ongeveer tussen de 7 en 12 meter onder maaiveld. Het is nog onduidelijke wat de stijghoogte en

waterkwaliteit is in de tussenzandlagen. Daarvoor wordt nog nader onderzoek gedaan (Rijkswaterstaat 2017, b+c).

De bodemstructuur in de bovenste laag is bepaald door middel van een bodemkaart uit het PDOK (figuur 3.3). Hierbij is te zien dat er vooral sprake is van zandgronden ten noorden van het wegtracé.

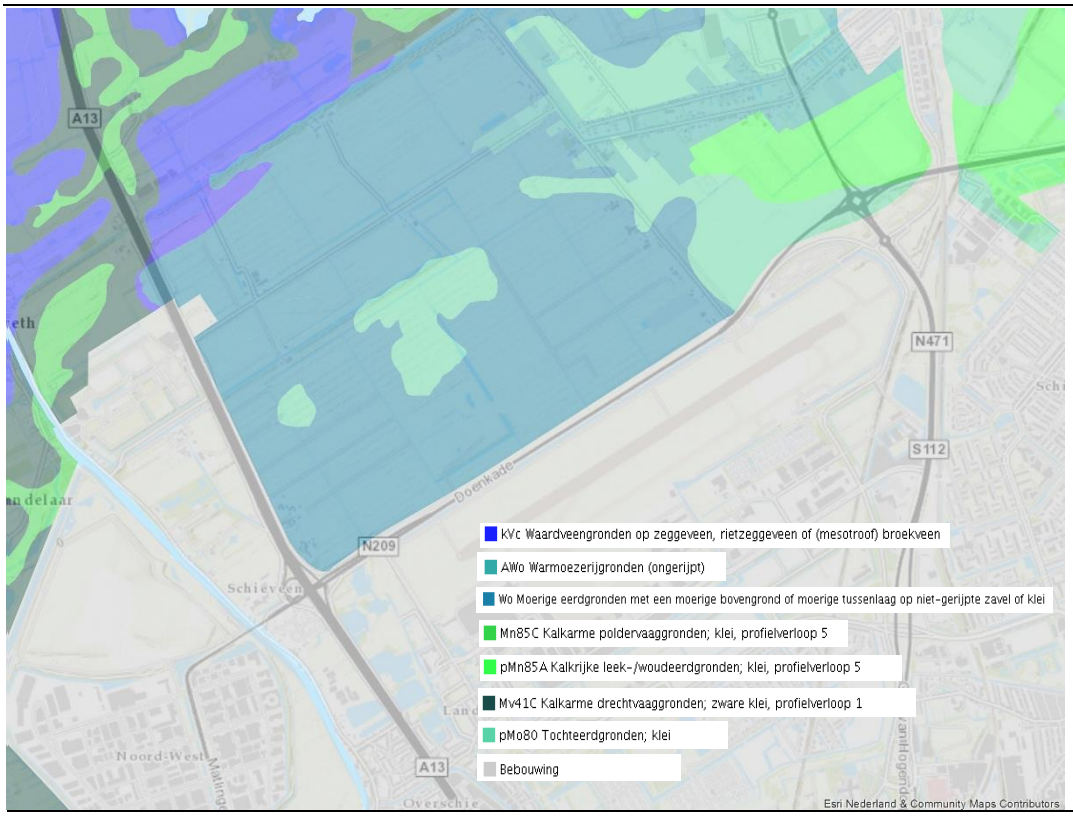

Figuur 3.3 bodemkaart

De bodemopbouw van de bestaande situatie is bepaald met een geohydrologische schematisatie in REGIS II.I van DINOloket (figuur 3.4). In deze figuur is als bovenste laag (HLc; weergegeven met een groene kleur), een dikke Holocene deklaag zichtbaar. Hieronder liggen 2 zand lagen (KRz3 en 5z2; weergegeven met een paarse kleur). Vervolgens volgt een afwisseling van kleilagen (Wak1, Wak2; weergegeven met een oranje kleur) en zandlagen (PZWAz2, PZWAz3; weergegeven met een gele kleur). In bijlage 6 is een uitgebreide legenda opgenomen.

De grondsoorten in de ondiepe ondergrond zijn bepaald met GeoTOP van DINOloket en weergegeven in figuur 3.5. Tabel 3.1 geeft een schematische weergave van de bodemopbouw voor het gehele plangebied A16. De dikte en aanwezigheid van de bodemlagen is schematisch en kan daardoor lokaal afwijken met de waarden van tabel 3.1.

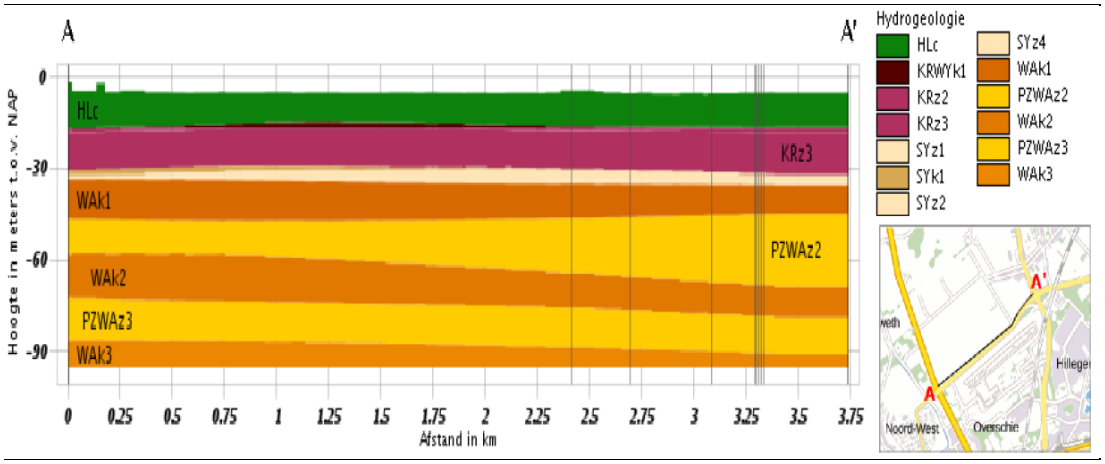

Figuur 3.4 Uitsnede REGIS II.I DINOloket

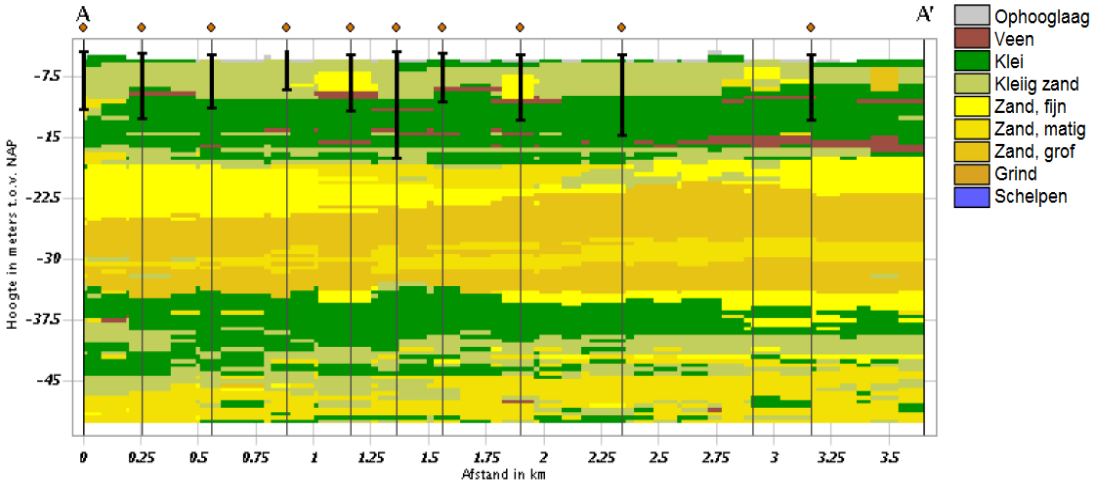

Figuur 3.5 Uitsnede GeoTOP DINOloket

Tabel 3.1 Schematisatie bodemopbouw

Diepte (m NAP)	Lithologie	Stratigrafie	Geohydrologie
ca. -5 tot ca. -6	Hollandveen II	Westland	Deklaag met een dunne veenlagen, tussenzandlagen en kleilagen
ca. -6 tot ca. -10	(zandige) klei met zandlens (Calais)		
ca. -10 tot ca. -12	Hollandveen III		
ca. -12 tot ca. -15	Klei, kleiig zand en zand (Calais) (tussenzandlaag)		
ca. -15 tot ca. -17	Basisveen		
ca. -17 tot ca. -19	Humeuze klei	Kreftenheye	
ca. -19 tot ca. -40	Grof zand met klei- en veenlenzen		Eerste watervoerend pakket
ca. -40 tot ca. -60	Klei	Waalre	Eerste scheidende laag
ca. -60 tot ca. -250	Fijn en matig grof zand met kleilagen	Waalre, Tegelen en Maassluis	Tweede watervoerend pakket
Vanaf -250	Klei	Oosterhout	Geohydrologische basis

Grondwaterstand

Er is een aantal datasets beschikbaar voor de bepaling van de grondwaterstand en stijghoogtes: meetnet A16, peilbuizen van de gemeente Rotterdam en de gemeente Langsingerland en meetgegevens uit het Dinoloket. Een overzicht van relevante peilbuizen en ligging uit dit grondwatermeetnet is weergegeven in bijlage 3. Hieruit blijkt dat de freatische grondwaterstand varieert van NAP -5,10 m en NAP -6,30 m in het oostelijk deel van het tracé en varieert tussen NAP -5,07 m en NAP -6,97 m in het westelijk deel van het tracé. In de praktijk betekent dit dat het freatisch grondwater variaties laat zien van 1,5 m beneden maaiveld tot water aan het maaiveld. Met name in de zomer is een flinke daling van de grondwaterstand waarneembaar (circa 1,5 m uitzakking). In bijlage 3 is een voorbeeld van een kenmerkende meetreeks (met uitzakking in de zomer) opgenomen. In het eerste watervoerend pakket is de grondwaterstroming in noordoostelijke richting naar de laag gelegen polders en een grondwaterwinning van DSM. Het grondwater in dit pakket wordt gevoed door de Nieuwe Maas in het zuiden.

Begin 2018 wordt het meetnet uitgebreid met aanvullende metingen om een beter beeld te krijgen van de werking van de (lokale) systemen en ook om een betere analyse te maken van het mogelijke effect van de aanwezige tussenzandlagen op de peilwijzigingen.

Grondwaterkwaliteit en verontreinigingen

In DINOloket zijn grondwateranalyses uit 1967-2001 beschikbaar op verschillende dieptes in het eerste watervoerend pakket. De metingen geven aan dat er een combinatie is van zoet en brak grondwater in dit pakket. De grondwaterkwaliteit in het projectgebied is onderzocht op basis van het chloridegehalte en de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen. Hieruit volgt dat er diverse percelen binnen het wegtracé zijn met lichte tot sterke verontreiniging. Daarnaast is er

een aantal “verdachte” percelen, waar mogelijk vervuilingen aanwezig zijn en verder onderzoek moet plaatsvinden (Arcadis/Witteveen+Bos, 2016).

Grondwateronttrekkingen

Ten noorden van het wegtracé is een grote industriële grondwateronttrekking aanwezig op het terrein van DSM. Het debiet bedraagt circa 28.800 m^3/dag (1.200 m^3/u) verspreid over meer dan 30 putten. Na 2017 wordt de onttrekking langzamerhand verlaagt tot 750 m^3/u (Deltares, 2009). Als gevolg van het stoppen van deze winning komt de grondwaterstand hoger te liggen. Er is in het noordwestelijk deel van het wegtracé sprake van 5-25 cm toename. Voor een uitgebreide toelichting met figuur wordt doorverwezen naar het voorontwerp waterhuishouding (Arcadis, Witteveen+Bos, 2017).

Er is ook een aantal kleinere onttrekkingen en infiltraties aanwezig in het gebied. Er is hierbij één winning die nabij het wegtracé ligt. Dit is echter een relatief kleine onttrekking van 28.500 m^3/jaar. De exacte locaties van de winningen is te vinden in het waterhuishoudingsplan (Arcadis, Witteveen+Bos, 2017).

3.3 Natuurgebieden

Milieubeschermingsgebieden

Het Natuurplan Zuid Holland geeft aan dat er in Schieveen een drietal natuurgebieden aanwezig zijn, in en nabij het nieuwe wegtracé (figuur 3.6). Daarnaast wordt Schieveen omschreven als een waterparel: wateren met een bijzondere actuele of potentiële natuurwaarde (HH Delfland).

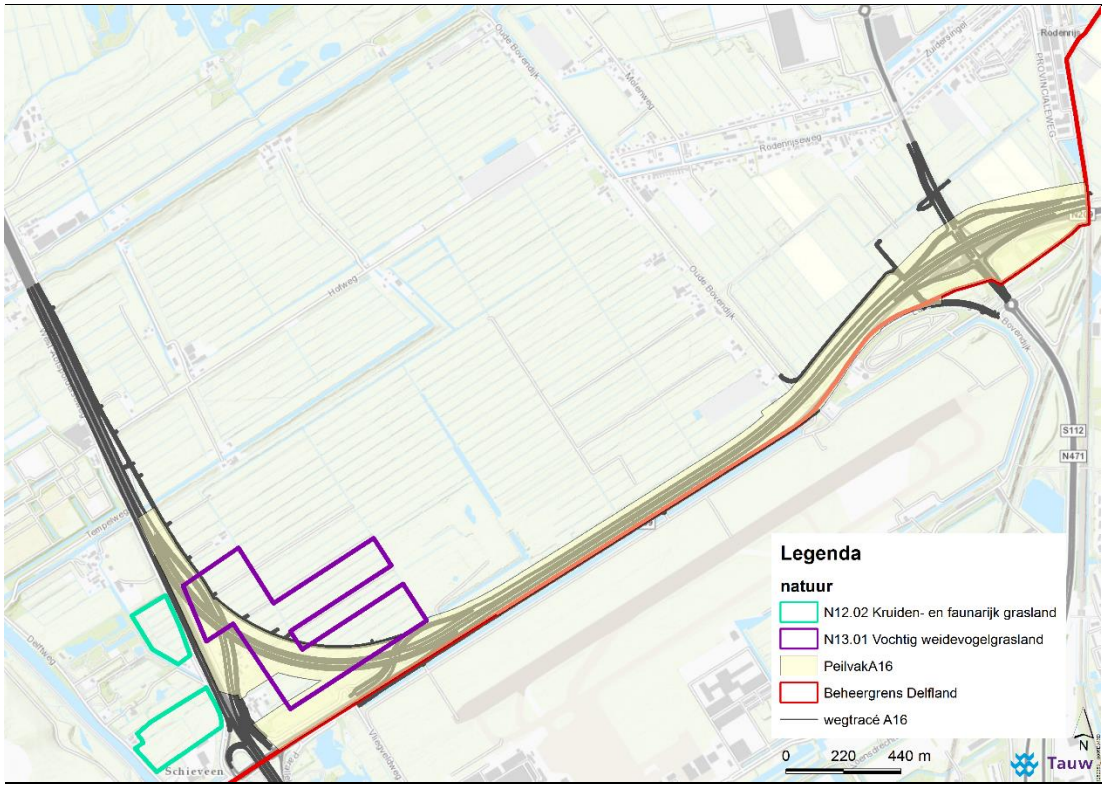

Figuur 3.6 Natuurkaart (bron: Provincie Zuid-Holland Natuurbeheerplan)

Ecologie

In 2016 is door Rijkswaterstaat onderzoek gedaan naar het voorkomen van beschermde soorten in het gebied (Rijkswaterstaat 2016b). De kleine modderkruiper is een belangrijke soort die in het gebied is aangetroffen. De kleine modderkruiper is aanwezig in Schieveen. Tabel 3.2 geeft een overzicht van aangetroffen beschermde soorten rondom het nieuwe wegtracé A16.

Tabel 3.2 Ecologie in plangebied (bron: Rijkswaterstaat, 2016b)

Hoofdgroep	Soortnaam	Deelgebied	Functies
Broedvogels jaarrond beschermd	Huismus	Schieveen	Nestlocatie Functioneel leefgebied
	Kerkuil	Schieveen	Vaste rust- en verblijfplaats Functioneel leefgebied
	Steenuil	Schieveen	Nestlocatie Functioneel leefgebied
Vissen	Bittervoorn	Schieveen	Leefgebied
	Kleine modderkruiper	Schieveen	Leefgebied
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	Schieveen	Vaste rust- en verblijfplaats Vliegroute Foerageergebied
	Ruige dwergvleermuis	Schieveen	Foerageergebied

In Schieveen is een weidevogelreservaat. Op het beheren van de percelen in de polder zijn gedragscodes van kracht. De percelen waarop het tracé van de A16 geprojecteerd is zijn ‘weinig beperkingen’ van kracht. Dit houdt onder meer in dat de pachter de vrijheid heeft om te kiezen wanneer hij wil beweiden of maaien (Van der Helm, 2014).

De Zuidpolder van Rodenrijs wordt natuurlijk ingericht (plan Vlinderstrik). In dit gebied wordt het waterpeil aangepast naar een flexibel peil met een bovengrens van NAP-5,58 en een ondergrens van NAP -5,88 m

3.4 Archeologie

Er is een archeologische bureaustudie uitgevoerd in het plangebied (Combita, 2017). Hierbij zijn direct rondom het wegtracé geen concrete aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen geconstateerd, maar wel twee zeer kleine vindplaatsen of losse toeval vondsten (vuursteen). Daarnaast zijn er geen archeologisch waardevolle gebieden toegekend. Booronderzoek heeft geen aanvullende vondsten opgeleverd.

4 Knelpuntenanalyse

Vast onderdeel in peilbesluiten is het analyseren van knelpunten. Een knelpunt ontstaat er wanneer er een (groot) verschil tussen de gewenste situatie en de werkelijke situatie. Voor de knelpuntenanalyse in dit peilbesluit, wordt beoordeeld wat het effect zou zijn als de nieuwe A16 ingepast wordt in het bestaande, huidige watersysteem. Dit zou betekenen dat er geen apart wegpeilvak wordt opgezet. In het huidige watersysteem is reeds voldoende drooglegging.

Dit leidt tot twee grote negatieve effecten. Ten eerste is er geen scheiding tussen het afstromende hemelwater van het wegoppervlak en de polders Schieveen en Berkel. Dit kan effect hebben op de agrarische functies en natuurontwikkelingen in deze polders. Ten tweede worden watergangen gedempt en komt er extra verhard oppervlak in het gebied. Daarom ontstaat er in deze situatie een waterbergingsopgave. Binnen het huidige watersysteem kan dit niet op een goede en duurzame manier opgelost worden.

Inpassing van de nieuwe snelweg in het huidige watersysteem met haar peilen en peilvakken leidt dus tot knelpunten op het gebied van waterkwaliteit en –berging. Daarom wordt voorgesteld om rondom de A16 een apart peilvak en met een eigen peil te realiseren.

5 Peilafweging

5.1 Ontwerp

Conform de nieuwe beleidsnota Peilbeheer streeft het Hoogheemraadschap bij het vaststellen van nieuwe peilen en peilvakken in peilbesluiten naar:

1. Zo groot mogelijke peilgebieden. Samenvoegen van peilgebieden wordt bevorderd, tenzij economische of beheerstechnische argumenten pleiten voor het tegendeel. Versnippering van peilgebieden wordt tegengegaan, tenzij argumenten zoals vasthouden van water of natuurwaarden pleiten voor het tegendeel.
2. Peilaanpassing (het volgen van maaivelddaling) wordt niet toegepast tenzij de gebiedsfunctie nadelige effecten ondervindt.
3. Het effect van een peilwijziging op de waterkwaliteit, vismigratie en het functioneren van ecologische voorzieningen moet worden meegenomen in de afweging.

Met een apart wegpeilvak voor de A16 wordt aangesloten op bovenstaande uitgangspunten. Hoewel een nieuw wegpeilvak zorgt voor een extra peilgebied in het watersysteem, zorgt dit nieuwe peilvak wel voor een scheiding van watersystemen en bescherming van de agrarische functies en natuurwaarden in de Schieveen en Polder Berkel. Doordat het afstromende water van het wegoppervlak apart wordt opgevangen is er geen vermenging met het water in de polders. Ook zorgt het nieuwe peilvak voor extra waterberging waardoor het water langer wordt vastgehouden.

Het tweede uitgangspunt is voor het nieuwe peilvak A16 minder van toepassing. Er komt een nieuw peilvak met een nieuw peil, dus is er sprake van een peilaanpassing. Hierbij wordt echter niet de maaivelddaling gevolgd, maar dit wordt gedaan in een nieuwe functie goed in het watersysteem in te passen. Daarnaast is de invloed van het peil in het wegpeilvak op de omliggende polders beperkt (zie ook hoofdstuk 6). Tenslotte sluit een nieuw peilgebied A16 aan op het derde uitgangspunt. In de keuze om tot een nieuwe peilvak te komen is nadrukkelijk gekeken naar waterkwaliteit.

Rijkswaterstaat legt een nieuw wegtracé van de A16 aan tussen de A13 bij Rotterdam Airport en de huidige A16/A20 bij het Terbregseplein om de verkeersdoorloop te bevorderen. Het gaat om een wegtracé van circa 11 km, waarvan circa 5 km in het beheersgebied van Hoogheemraadschap van Delfland valt.

Het wegtracé dat in het beheersgebied van Hoogheemraadschap van Delfland valt, vereist strikt genomen voor de inpassing geen nieuwe waterpeilen. Omdat er peilvakken doorsneden worden, wordt vanwege de waterkwaliteit en –berging voorgesteld om een nieuw peilvak te realiseren.

Redenen hiervoor zijn voldoende drooglegging, gescheiden watersysteem (gescheiden van de polder), vorming van één peilgebied en voldoende waterberging. Door het nieuwe peilgebied worden er geen peilen verhoogd en zal het grondwater uit de omgeving aantrekken, wat een gunstige werking heeft op de drooglegging en waterbergingscapaciteit.

5.2 Peil

In het peilvak A16 wordt een vast peil van NAP -5,88 m voorgesteld. In verhouding tot de omliggende (en doorkruisende vigerende) peilvakken ligt het nieuwe peil op dezelfde diepte als het laagste vaste peil van de doorkruiste vigerende peilvakken. Met het peil van NAP -5,88 m is extra berging in het watersysteem mogelijk. Er wordt daarom voorgesteld in dit nieuwe peilvak een peil van NAP -5,88 m te handhaven.

Het oppervlaktewater in polder Berkel wordt afgepompt door enkele gemalen via de noordelijke watergangen Bovenvaart en Berkelse Zweth richting de westelijk gelegen boezemwatergang Delftse Schie. In Schieveen wordt het water uit de polder afgevoerd via gemaal Hofweg naar de tussenboezem van Schieveen. Dit water wordt vervolgens uitgemalen op de Schie door het poldergemaal aan de Delftweg. Door implementatie van het nieuwe peilvak ontstaat een gescheiden systeem waarbij water ingelaten kan worden aan de noordoostkant van het nieuwe peilvak A16. Dit water stroomt vervolgens westwaarts door het peilvak, gescheiden van omliggende peilvakken, naar het gemaal in het noordwestelijke punt van het nieuwe peilvak. Het gemaal komt ter plaatste van de Schieveensedijk, ter hoogte van de Tempelweg. Het water stroomt door het peilvak en is verbonden door aanleg van nieuwe duikers.

Een overzicht van vigerende peilvakken die doorkruist gaan worden is weergegeven in tabel 5.1 en figuur 5.1.

Tabel 5.1 Tabel peilvakken peilbesluit Schieveen en peilbesluit Polder Berkel

#	Peilvak	Polder	Zomerpeil (m NAP)	Winterpeil (m NAP)	Vast peil (m NAP)	Oppervlak in nieuwe peilvak A16 (ha)
1	GPG2011SCH IV	Schieveen	-5,48	-5,61	n.v.t.	45,4
2	GPG2011SCH IIA	Schieveen	-5,76	-5,84	n.v.t.	2,3
3	GPG2011SCH IIIC	Schieveen	-5,87	-6,04	n.v.t.	5,5
4	GPG2008BKL III	Berkel	n.v.t.	n.v.t.	-5,88*	0,1
5	GPG2008BKL VIII	Berkel	n.v.t.	n.v.t.	-2,66	24,9

*Peil wordt opnieuw afgewogen ten behoeve van inrichting voor natuur en recreatie

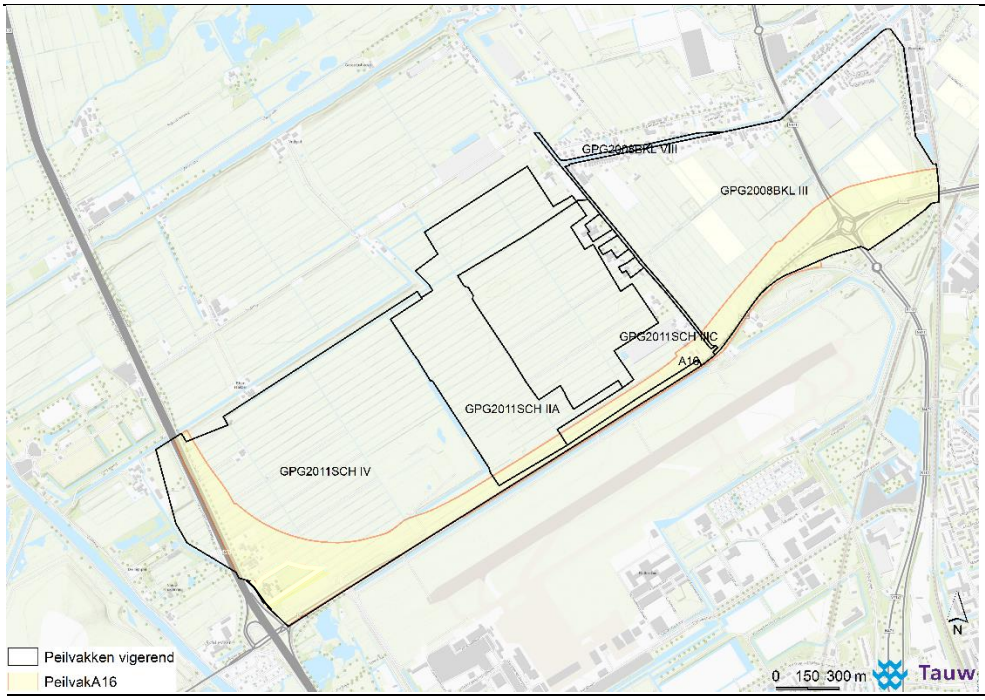

Figuur 5.1 Situering vigerende peilvak(ken) (met peilvak a16 ingetekend)

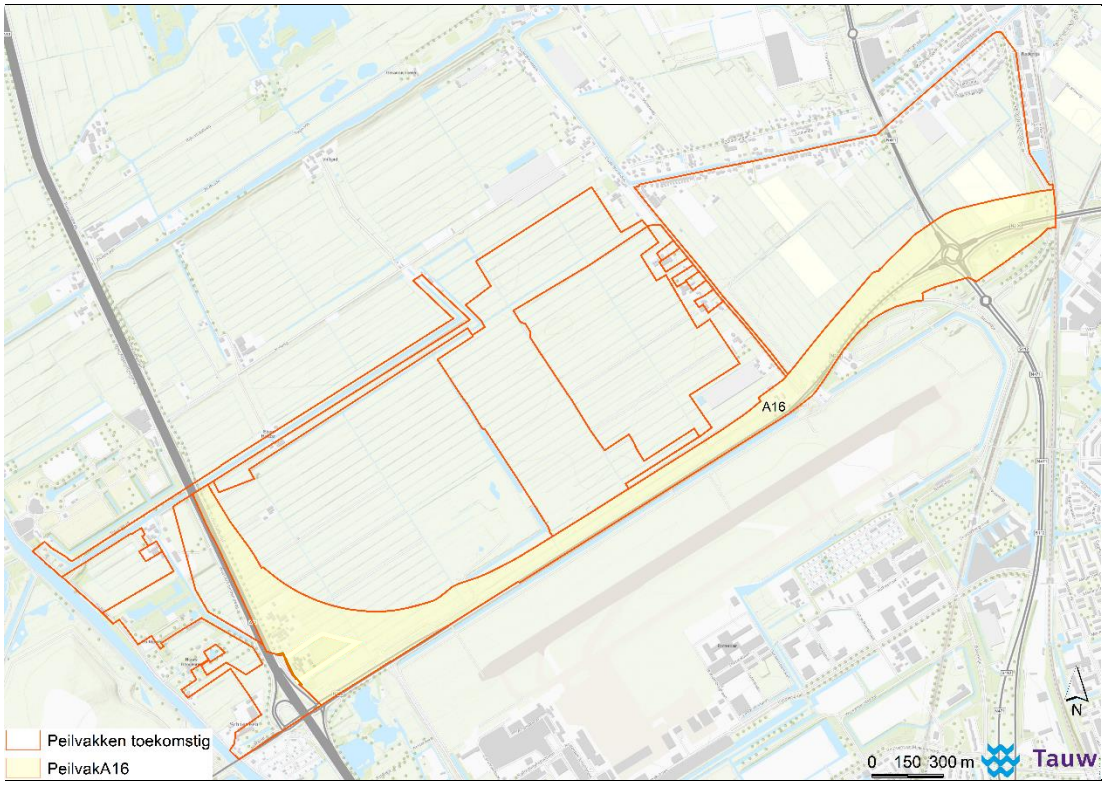

Figuur 5.2 Situering nieuwe peilvak(ken)

Voor peilvak GPG2011SCH II-A is een watervergunning afgegeven (kenmerk 1206547 / 1550715) om in het voorjaar een hoger peil in te stellen ten behoeve van de natuurwaarden. Van 15 maart t/m 15 juni wordt een broedpeil van NAP -5,48 m ingesteld. Conform tabel 5.1 reduceert het oppervlak van het peilvak. Het broedpeil kan voor de rest gehandhaafd blijven.

In het winterhalfjaar zal in de omliggende peilgebieden het winterpeil ingesteld worden. De winterpeilen liggen vaak hoger dan NAP -5,88 m. Alleen in het naastgelegen peilvak GPG2011SCH IIIC, ligt het winterpeil 16 cm lager op NAP -6,04 m. Om ervoor te zorgen dat gedurende de winterperiode dit peilvak niet negatief beïnvloed wordt, zal er direct grenzend aan het nieuwe peilvak A16 een watergang aangelegd worden, om een eventuele grondwaterstandsverhoging of -verlaging op te vangen.

5.3 Implementatie

Verbinding watergangen peilvak A16
Om de waterstand in het nieuwe peilvak te beheersen wordt er een nieuwe gemaal gerealiseerd. Dit gemaal komt te liggen aan de primaire watergang ten zuiden van de Tempelweg. Alle watergangen stromen af naar dit gemaal. Het gemaal pompt vervolgens het water op deze watergang waarna het water uiteindelijk in de boezemwatergang Berkelse Zweth komt. De wegashoogte loopt van circa NAP +1,9 m in het oosten, via NAP -3,08 m naar het westen, waar de wegas op maximaal NAP +6,7 m komt te liggen. Door het afschot van de weg (2,5 %) is de rand van het asfalt circa 40 cm lager dan de wegas. De minimale hoogte van de weg ligt daardoor op NAP -3,48 m. Op het traject ligt de weg voldoende hoog om een drooglegging van minimaal 1,45 m te hebben (Rijkwaterstraat, 2016a).

Doorstroming watergangen
Ten zuiden van Schieveen en Zuidpolder Rodenrijs worden aan beide kanten van het wegtracé nieuwe watergangen aangelegd. Voor de afvoer zijn minimale afmetingen van de watergangen zoals omschreven in het waterhuishoudkundig plan voldoende. Door het aanbrengen van aanpassingen in het huidige watersysteem, is het handhaven van het nieuwe peil (NAP -5,88 m) haalbaar. Deze aanpassingen houden in dat er nieuwe duikers en inlaten worden geplaatst om de peilgebieden te verbinden en het peilverschil te garanderen (zie figuur 5.3 t/m 5.8). Voor meer informatie wordt doorverwezen naar het voorontwerp waterhuishouding (Arcadis & Witteveen+Bos, 2017). Het voorontwerp waterhuishoudingsplan is geen bindend document (kaderstellend) en geeft de minimale uitgangspunten weer voor het definitief ontwerp. Dit definitief ontwerp wordt nog verder uitgewerkt door de aannemer. Ligging en dimensionering van watergangen en kunstwerken kunnen dus nog wijzigen. Dit peilbesluit is uitgewerkt met de ontwerprichtlijnen uit het voorontwerp en is voor het peilbeheer na vaststelling bindend voor de nadere uitwerking.

Door de aanleg van de nieuwe A16 wordt een aantal watergangen doorsneden (voor positionering, zie figuur 5.3 t/m 5.8). Om deze watergangen in verbinding met elkaar te houden wordt er een aantal kunstwerken geplaatst binnen het nieuwe peilvak A16. Daarnaast worden er tevens nieuwe watergangen gegraven. Een overzicht van de te plaatsen kunstwerken is weergegeven in figuur 5.3. Om in meer detail in te kunnen zoomen, is het gebied opgeknipt in vier deelgebieden. Omdat het een groot gebied betreft is in bijlage 2 een grote kaart opgenomen van dit gebied met kunstwerken.

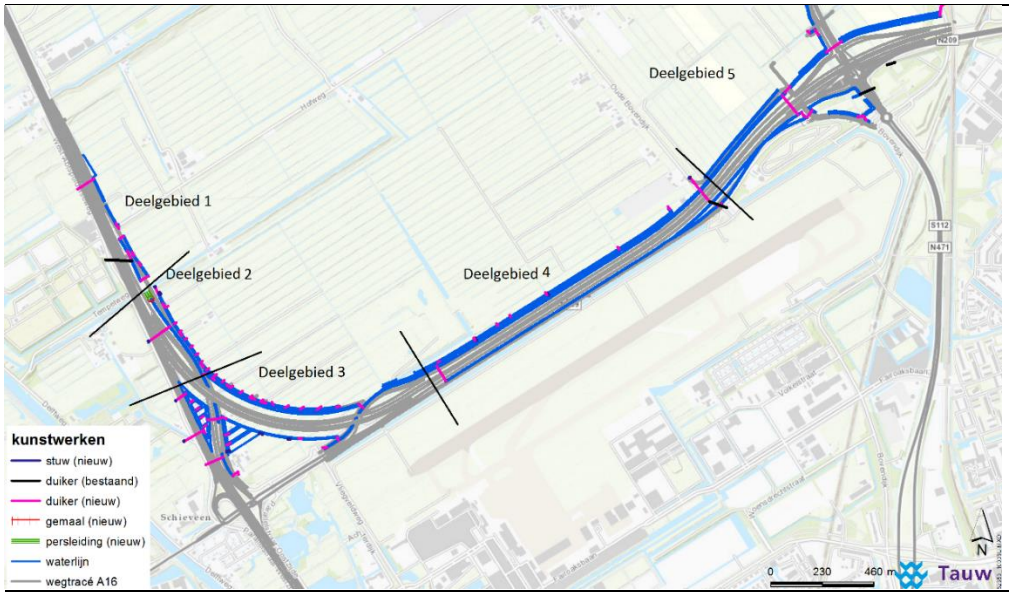

Figuur 5.3 Overzicht nieuwe kunstwerken (zie ook bijlage 2)

Deelgebied 1:

Dit deelgebied valt niet binnen het nieuwe peilbesluit, maar vanwege de ingreep wordt het wel hier kort behandeld. Ten oosten van de A13 worden acht nieuwe duikers aangelegd. Zeven van deze duikers komen te liggen in secundaire watergangen. Een overzicht van bovenstaande nieuwe kunstwerken in deelgebied 1 is weergegeven in figuur 5.4. In deelgebied 1 vinden geen peilwijzigingen plaats.

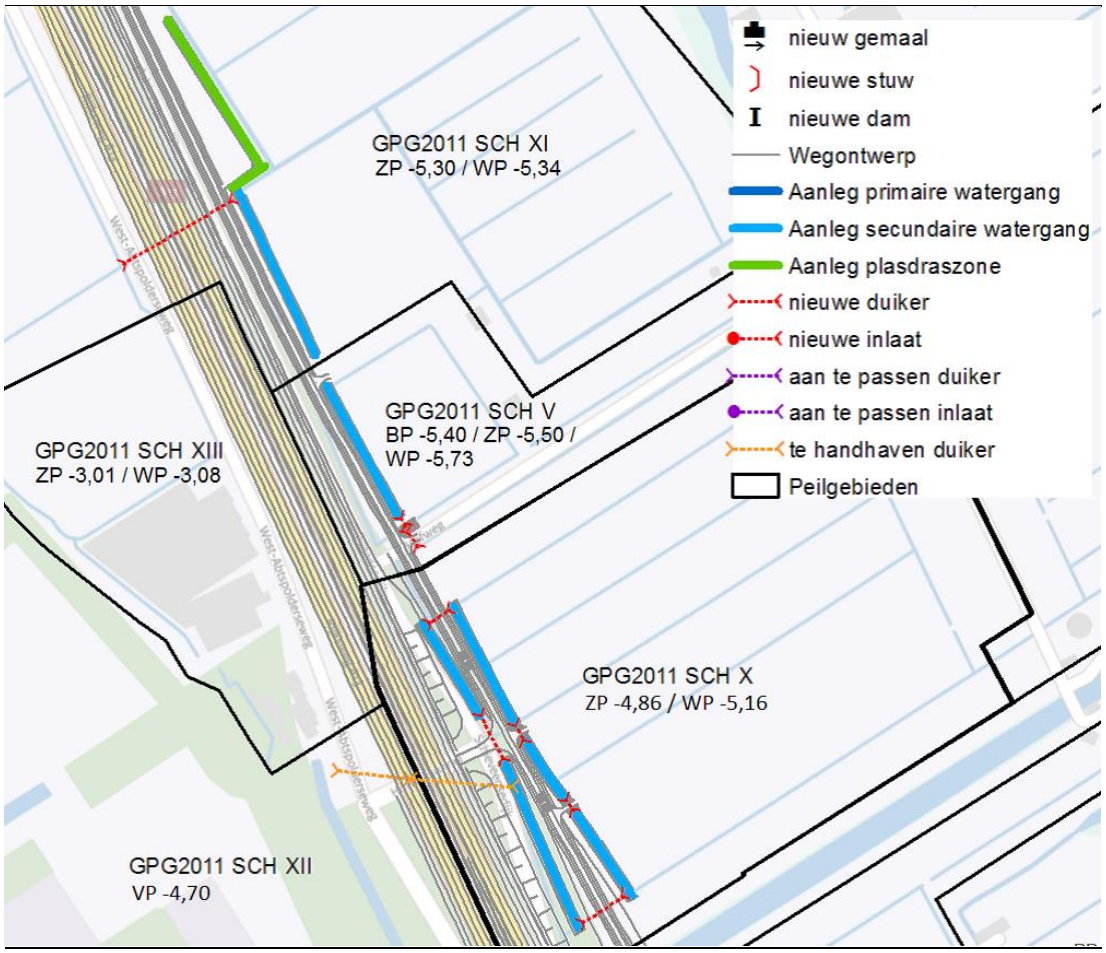

Figuur 5.4 waterstructuur deelgebied 1 (bron: Arcadis & Witteveen+Bos, 2017)

Deelgebied 2:
Ten zuiden van binnenboezem Schieveen worden achttien nieuwe duikers, een nieuwe inlaat en een nieuw gemaal aangelegd. De benodigde gemaalcapaciteit is 605 m^3/h. Bij aanleg van nieuw verhard oppervlak voor de A16 wordt de norm afvoercapaciteit voor onverhard oppervlak toegepast (10 m^3/min.100ha, bron: Delfland, 2009),
om ervoor te zorgen dat de afvoer van de polder niet toeneemt. Een overzicht van bovenstaande nieuwe kunstwerken in deelgebied 2 is weergegeven in figuur 5.5.

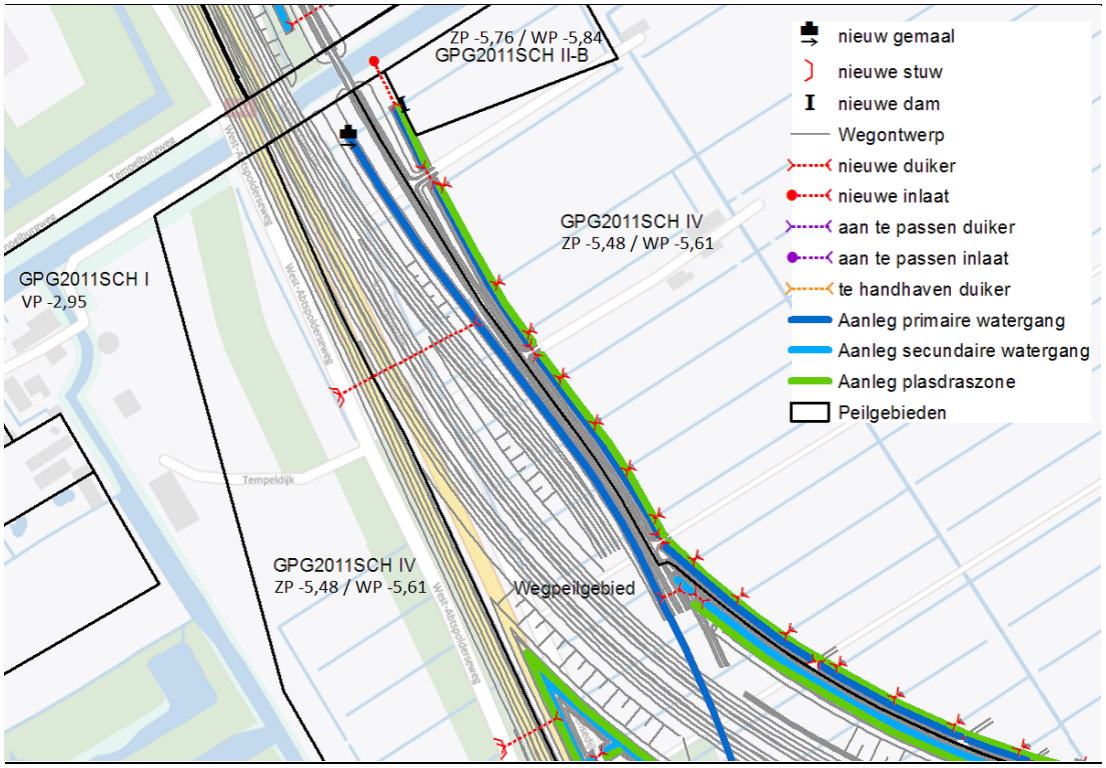

Figuur 5.5 Waterstructuur deelgebied 2 (bron: Arcadis & Witteveen+Bos, 2017)

Deelgebied 3:
Het watersysteem van het wegtracé wordt geïsoleerd van het omliggend watersysteem. De peilgebieden ten westen van de A13 voeren af op het nieuwe peilgebied. Dit peilvak is 8 hectare groot, wat voldoende bergingscapaciteit biedt. Voor het in stand houden van de waterstructuur, het realiseren van voldoende watercompensatie en voor het opvangen van het afstromend wegwater komen in de toekomstige situatie langs dit traject van de A13 en de A16 Rotterdam secundaire watergangen te liggen. Deze worden door middel van 2 nieuwe stuwen, 31 nieuwe duikers en 2 nieuwe inlaten met elkaar verbonden en voeren richting het noordwesten af. Een overzicht van bovenstaande nieuwe kunstwerken in deelgebied 3 is weergegeven in figuur 5.6.

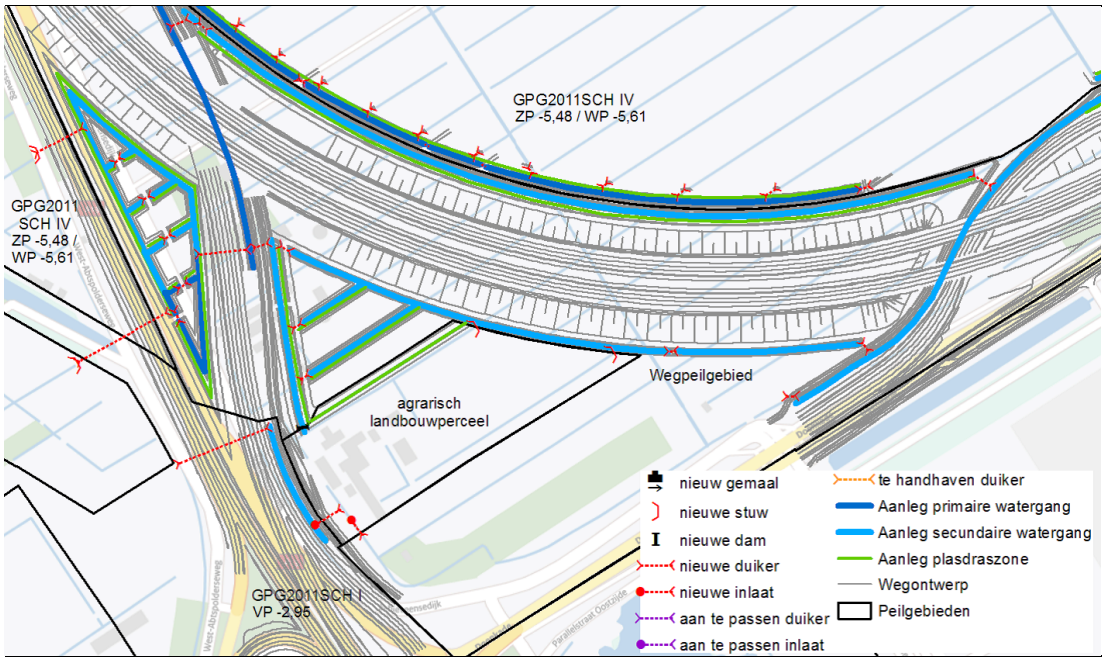

Figuur 5.6 Waterstructuur deelgebied 3 (bron: Arcadis & Witteveen+Bos, 2017)

Aanvullend op deelgebied 3 is er door Rijkswaterstaat in de oplegnotitie (Rijkswaterstaat, 2017) een schets gemaakt voor een toekomstige waterinrichting voor deelgebied 3. De schets is bijgevoegd in bijlage 5. Een vergelijking van de figuren laat zien dat in bovenstaande figuur de huidige primaire watergang nog moet komen te vervallen.
Het gebiedje wat is aangegeven als ‘agrarisch landbouwperceel’ is in bezit van de gemeente Rotterdam. De gemeente gaat de bebouwing slopen. Daarmee vervalt de noodzaak om een hoger peil voor de bebouwing aan te houden. Om dit mogelijk te maken worden de stuwen verwijderd en de sloten op diepte gebracht.

Deelgebied 4
Ten zuiden van Schieveen worden negen nieuwe duikers en twee dammen aangelegd. Ook deze duikers liggen hoofdzakelijk in secundaire watergangen, waardoor het effect opstuwing bij duikers beperkt is. De dammen vormen de scheiding tussen verschillende peilgebieden.
Een overzicht van bovenstaande (nieuwe) kunstwerken is weergegeven in figuur 5.7.

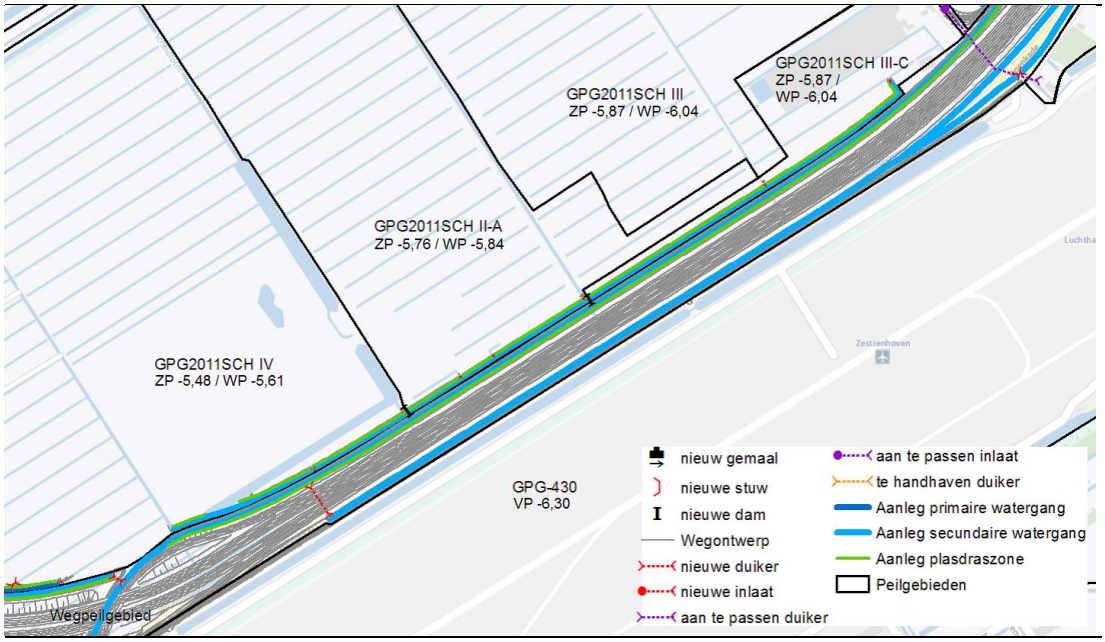

Figuur 5.7 Waterstructuur deelgebied 4 (bron: Arcadis & Witteveen+Bos, 2017)

Deelgebied 5:
In Polder Berkel worden negen nieuwe duikers aangelegd en twee dammen. Ook deze duikers liggen hoofdzakelijk in secundaire watergangen, waardoor het effect opstuwing bij duikers beperkt is. De inlaat naar het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard dient verlengd te worden. Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard heeft aangegeven dat deze inlaat in stand gehouden dient te worden. Een overzicht van bovenstaande (nieuwe) kunstwerken is weergegeven in figuur 5.8.

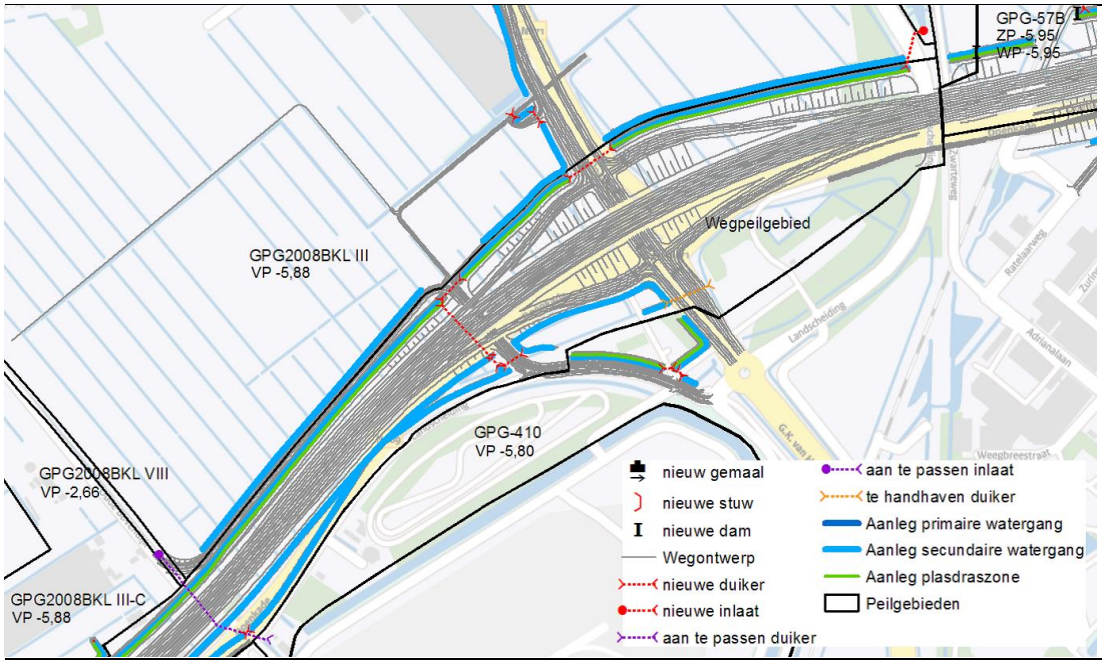

Figuur 5.8 Waterstructuur deelgebied 5 (bron: Arcadis & Witteveen+Bos, 2017)

Aanvullend op figuur 5.8 is er vanuit de oplegnotitie (Rijkswaterstaat, 2017) het volgende geschreven: *Inlaat die beheergebied van Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland verbindt (van vast peil: -2,66 naar vast peil: -5,80). De objectcode die is aangemaakt voor deze inlaat is DKWB400. De capaciteit moet nader worden afgesproken in overleg met Hoogheemraadschap van Delfland en Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard.* In figuur 5.8 gaat het om de inlaat (paars gestippeld) links onder in de figuur. Verder is een nieuwe inlaat gerealisserd op de locatie rechtsboven in figuur 5.8 om het peil te handhaven.

6 Effecten nieuw peil

In het volgende hoofdstuk worden de effecten van het nieuwe watersysteem met haar peil omschreven. Daarbij worden verschillende aspecten beschouwd. Als er sprake is van negatieve effecten, dan worden maatregelen beschreven om deze effecten te mitigeren.

6.1 Effecten op waterkwaliteit

Overlast grondwater
Door het nieuwe peil in peilvak A16 komt er een lichte toename van kwelstroming, waardoor er voedselrijk grondwater in het peilvak zal stromen. Dit zal voornamelijk veroorzaakt worden door horizontale kwelstromingen. Verticale kwelstromingen zullen door de dikke kleilaag zeer beperkt tot niet optreden (Arcadis & Witteveen+Bos, 2016), met als gevolg dat het verschil tussen de grondwaterstand en stijghoogte beperkt is.

Door in het nieuwe peilgebied het laagst aanwezig peil (NAP -5,88 m) in te stellen, zal het nieuwe peilgebied grondwater uit de Schieveense polder aantrekken. Daarmee wordt voorkomen dat er een grondwaterstroming ontstaat van het wegpeilvak naar de Schieveense Polder. Dit zou namelijk de natuurdoelstelling in de Schieveense Polder kunnen beïnvloeden. Met het peil van NAP -5,88 m is dat niet aan de orde. Er is weinig kwelstroming en de kwel uit de omgeving is voedselrijk en brak, waardoor het een beperkt effect heeft op de omliggende polders.

Toename kwel en opbarsten
In de geohydrologische analyse (Arcadis & Witteveen+Bos, 2016) is hier op in gegaan en daaruit blijkt dat opbarsten van de bodem en daarmee opwellen van zoute kwel niet aan de orde is in de eindsituatie. De aanwezige, ondoorlatende deklaag zorgt er voor dat er een zeer beperkt risico aanwezig is op opbarsten.

In een recentere, aanvullende analyse wordt dit risico hoger ingeschat vanwege aanwezige tussenzandlagen. Om te bepalen hoe groot dit risico daadwerkelijk is, is er momenteel onvoldoende informatie beschikbaar om hier exacte uitspraken over te doen. Daarom wordt het grondwatermeetnet momenteel verder uitgebreid om een beter referentiebeeld over de grondwatersituatie te krijgen en om dit verder te kunnen onderzoeken (Tauw, 2016) (Rijkswaterstaat 2017, b+c). Hiermee kunnen effecten in de realisatiefase en eindsituatie beter in beeld worden gebracht. Aandachtspunten uit de recentere analyse zijn de constructies, zoals paalfundaties en tunnels. Bij dergelijke constructies kan er een kwelstroom ontstaan. In het peilvak zitten enkele bruggen, waarbij bij het ontwerp van de paalfundaties rekening moet worden gehouden met mogelijk kwelstromen. Dit is als eis meegegeven aan de aannemer voor het DO-ontwerp.

Toename verzilting
Zoals hierboven benoemd is, zal de (zoute) kwel minimaal zijn. Toch bestaat er een risico dat in de realisatiefase of eindsituatie de kwel meer toeneemt dan verwacht. Hierover kan in dit stadium geen uitsluitsel worden gegeven en wordt zoals aangegeven nog nader onderzoek gedaan en wordt het grondwatermeetnet uitgebreid voor een betere monitoring. Als daar aanleiding voor is worden de resultaten uit deze nadere onderzoeken als eisen meegegeven aan de aannemer om in het ontwerp en in de realisatie hier rekening mee te houden. Voor het peilgebied langs de A16 heeft een kleine toename van verzilting (zoute kwel) minimaal effect, omdat er geen gevoelige functies in het wegpeilgebied liggen. Door de afscheiding van het peilvak A16 van de omliggende polders en de lagere peil daarin, worden de omliggende polders ook niet beïnvloed. Een maatregel die wordt genomen om negatieve effecten te voorkomen is dat langs vrijwel de gehele lengte van het nieuwe peilvak aan de noordzijde ook een parallelsloot wordt gelegd in de bestaande peilgebieden van polder Berkel en Schieveen. Deze parallelsloot bestaat uit verschillende delen die dezelfde peilen krijgen als de peilgebieden waar deze in aangelegd worden. Een minimale toename van zoute kwel in het peilvak zal bij het uitmalen van het water op de boezem ook geen significant effect hebben, doordat het water in de boezem snel wordt verdund.

Verslechtering oppervlaktewaterkwaliteit
Het nieuwe peilvak rondom de A16 Rotterdam watert af op De Schie. De Schie is een KRW waterlichaam, welke valt onder Oostboezem NL15_01. Dit waterlichaam ligt ten westen van de A16. Bij de beoordeling van de waterkwaliteit in de Schie worden de normen overschreden voor koper, benzo(a)anthraceen en de som van benzo(b)fluorantheen+benzo(k) fluorantheen. De ecologische waterkwaliteit wordt in de huidige situatie volgens de KRW methodiek beoordeeld als matig voor totaal stikstof en macrofauna en slecht voor macrofyten. Uitgangspunt voor waterkwaliteit is dat de huidige situatie niet mag verslechteren door de aanleg van de nieuwe A16 en het daarmee gepaard gaande peilvak.

Door een apart watersysteem te creëren met een lager peil dan de aanliggende peilvakken wordt het afstromende wegwater apart opgevangen, gescheiden van het bestaande watersysteem in de Schieveen en Polder Berkel. Hierdoor stroomt er geen oppervlaktewater vanuit het peilvak A16 naar de omliggende peilvakken. Binnen het nieuwe peilvak zal waterkwaliteit niet verslechteren in het KRW waterlichaam, doordat afstromend water van de A16 gezuiverd zal worden middels bermpassages en daardoor niet de omliggende watergangen zal beïnvloeden (Arcadis & Witteveen+Bos, 2017).

Aanvullend is voor Schieveen in een oplegnotitie (Rijkswaterstaat, 2017) het volgende opgenomen: *Afstromend wegwater komt niet in Schieveen oostelijk van de A13 (geel). Wel bij*

extreme neerslag (zeer verdund) in Restant peilgebied ten westen van A13 (blauw) en agrarisch landbouwperceel in de 'driehoek' (dat weer afwatert op wegpeilgebied). Invloed op waterkwaliteit en ecologie Schieveen is er niet.

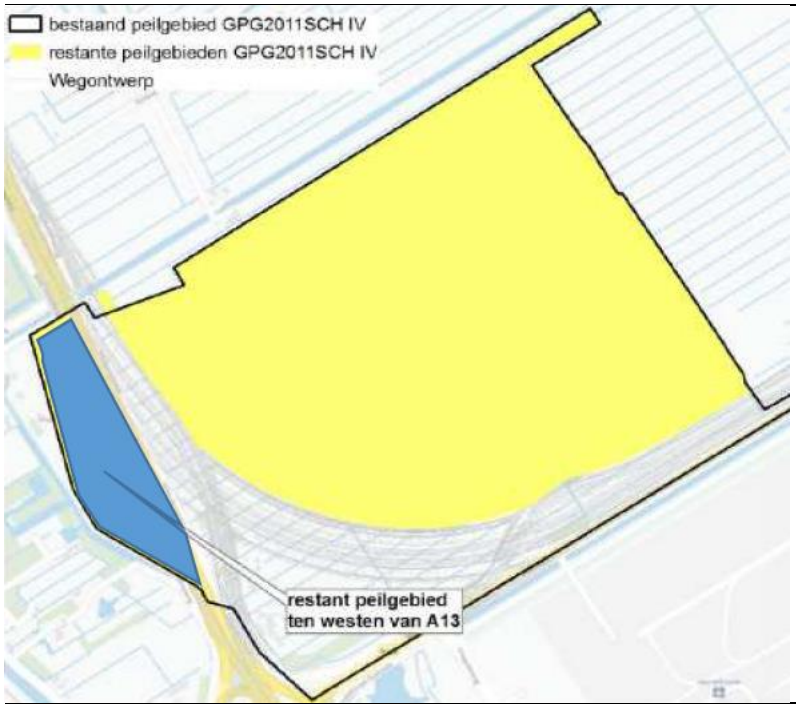

Figuur 6.1 situatieschets afstromend wegwater (bron: oplegnotitie (Rijkswaterstaat, 2017))

6.2 Effect op waterkwantiteit

Compensatie afname bergingscapaciteit

Door de aanleg van de A16 neemt het verhard oppervlak in het gebied toe. Randvoorwaarden voor het ontwerp is dat door deze toename de waterberging niet afneemt en de wateroverlast en waterafvoeren niet toenemen. In het Waterhuishoudingsplan als onderdeel van het Tracébesluit (Rijkwaterstaat 2016a) is berekend wat de benodigde waterberging moet worden. Daarbij is ook gekeken naar het inundatierisico. Alleen bij een terrein in de oksel van de N471 / Landscheiding ligt een perceel waar dit risico toeneemt. Dit perceel heeft geen landbouwkundige functie en er is ook geen bebouwing aanwezig. Het perceel bestaat uit gras en beplanting. Hiermee zijn de effecten vanuit de gebruiksfunctie beperkt. De waterberging wordt gerealiseerd door de aanleg van watergangen en plasdraszones. Daarnaast ontstaat er door het lagere peil extra bergingscapaciteit om de toename van het verharde oppervlak te compenseren.

Voldoende doorstroomcapaciteit watergangen

De profielen van de nieuwe watergangen (5 m breed en 1 m diep) zijn voldoende ruim om aan de eisen voor de stroomsnelheid (maximaal 0,2 m/s) en het verhang voor primaire polderwateren en alle secundaire wateren (maximaal 4 cm/km) te voldoen. De watergangen hebben een breedte

van maximaal 5 meter om te voorkomen dat deze vogels aantrekken. Dit is conform de eisen vanuit Besluit Burgerluchthavens opgesteld voor de Vlinderstrik en de Schieveen.

Risico op watertekort of droogte
Het peil van NAP -5,88 m zorgt voor een beperkte grondwaterstroming vanuit de direct omliggende peilgebieden naar het nieuwe wegpeilgebied. De onderliggende en aanliggende polders zullen door de beperkte stroom en nieuwe watergangen langs het wegtracé ook geen effect ondervinden op het watertekort of droogte. Door de nieuwe kunstwerken (zoals beschreven in figuur 5.3 t/m 5.8) zijn er voldoende mogelijkheden op het water op peil te houden.

6.3 Overige effecten

Recreatie en groen
In het nieuwe peilvak A16 zal alleen de nieuwe weg liggen en geen ruimte voor recreatie zijn. Het invloedsgebied van het peilvak zal geen invloed hebben op nabij liggende recreatie.

Agrarische percelen
In het nieuwe peilvak komt een extensieve landbouwkundige functie. De voorgesteld wijzigingen hebben geen effect op deze functie.

Vismigratie
Het nieuwe poldergemaal wordt visvriendelijk aangelegd, waardoor een mogelijk negatief effect wordt gemitigeerd en vissen dit obstakel in het watersysteem kunnen passeren.

Objecten aan het water
In het nieuwe peilvak A16 zijn geen objecten zoals steigers of aanlegplaatsen aan het water aanwezig. Daarom zijn er geen effecten.

Archeologie
Door het ontbreken archeologische waardevolle gebieden heeft de peilverandering geen negatief effect op de archeologie (Combita, 2017).

Maaivelddaling en zettingen
Het instellen van een vast peil van NAP -5,88 m zal leiden tot een verlaging van de grondwaterstanden in het nieuwe peilgebied. De lagere grondwaterstanden kunnen plaatselijk leiden tot zettingen in het nieuwe peilgebied. Ter plaatse van de nieuwe weg worden deze zettingen door ophogingen en voorbelasting gecompenseerd (Rijkswaterstaat, 2016a). Effecten buiten het peilvak worden gecompenseerd door sloten te graven op de grens van het peilvak, waardoor er minimale grondwaterstroming plaats zal vinden en er geen tot een zeer beperkte verlaging van de grondwaterstanden zal zijn.

Bebouwing
Binnen het peilvak is geen bebouwing aanwezig. Langs onder meer de Schieveensedijk is nu nog een boerderij aanwezig maar deze boerderij zal worden gesloopt.

Waterkeringen
Er zijn geen effecten te verwachten op kades (Tauw, 2017). Het gaat hierbij om 2 locaties: de kade aan de Schierveenseweg/Tempelweg en de kade aan de Oude Bovendijk. Aangezien de locaties opnieuw ingericht worden als gevolg van de aanleg van de A16 is er geen invloed op de waterveiligheid.

6.4 Risico's

Rondom de A16 Rotterdam zijn nog voldoende ontwikkelingen gaande. In deze paragraaf wordt aangegeven welke ontwikkelingen er gaande zijn en wat het effect is als het nieuwe watersysteem met de bijbehorende peilen is aangelegd en in ingesteld.

1. Vrijheid aannemer Voorontwerp en Definitief ontwerp

Het project A16 Rotterdam wordt als UAV-gc contract aanbesteed. Dit houdt in dat de aannemer ontwerpvrijheden en –verantwoordelijkheden heeft. In het speelveld van eisen, kaders en uitgangspunten gaat de aannemer ontwerpen. Het Tracébesluit ligt vast en is een bindend document voor het ontwerp. Onderliggende aan het TB staan TB waterhuishoudingsplan en voorontwerp waterhuishouding. Zoals aangegeven zijn deze documenten kaderscheppend en heeft de aannemer daarbinnen nog ontwerpvrijheid. In het peilbesluit wordt meerdere malen verwezen naar deze documenten. Met name in de uitwerking van de duikers en gemalen heeft de aannemer nog vrijheden. Hierdoor is er een risico dat er nog veranderingen in het ontwerp optreden. Maar de randvoorwaarde is wel dat de beschreven functionaliteiten op niveau blijven.

2. Grondwater

De grondwatersituatie is complex in dit gebied. Ter voorbereiding zijn studies uitgevoerd om een beter beeld te krijgen van de grondwatersituatie. Op basis van de beschikbare informatie is bepaald dat het effect op zettingen minimaal is. Om een uitspraak te kunnen doen over eventuele resteffecten wordt een nieuw meetnet aangelegd. Daarmee worden veranderingen in de uitvoering of eindsituatie zichtbaar en kunnen die gerelateerd worden aan de huidige situatie. Ook wordt er nader onderzoek gedaan naar de tussenzandlagen. De lagen zijn in beeld, maar onbekend is nog wat de grondwaterkwaliteit en stijghoogte is in de lagen. Deze lagen kunnen invloed hebben op met name de uitvoering vanwege de stabiliteit en verticale drainage.

Bijlage

1 Lijst met gebruikte bronnen

1. Arcadis & Witteveen+Bos, april 2017, A16 Rotterdam voorontwerp waterhuishouding beheersgebied Hoogheemraadschap van Delfland
2. Arcadis & Witteveen+Bos, februari 2016, Verkennende geohydrologische analyse A16 Rotterdam
3. Deltares, 2009, Effectenverkenning van verplaatsing grondwaterwinning, vervolg op DSM onderzoek
4. Gemeente Rotterdam, juli 2013, Natuur en Recreatieplan Schieveen
5. Hoogheemraadschap van Delfland, 24 april 2014, Effecten A13-A16 op watersysteem Delfland
6. Hoogheemraadschap van Delfland, 22 december 2009, Beleidsregels kunstwerken in wateren
7. Rijkswaterstaat, 2016a, OTB/TB A13/A16 Rotterdam
8. Rijkswaterstaat, 2016b, TB, bijlage Natuurtoets inclusief mitigatie- en compensatieplan
9. Rijkswaterstaat, 2016c, TB A13/A16 Rotterdam
10. Rijkswaterstaat, 2017a, A16 Oplegnotitie VO WHH
11. Rijkswaterstaat, 2017b, A16 Oplegnotitie bij verkennend geohydrologisch rapport
12. Rijkswaterstaat, 2017c, Plan van Aanpak: Grond- en oppervlaktewater-monitoring A16-Rotterdam
13. Tauw, oktober 2016, Bevindingen geohydrologische risico's A13-A16
14. Witteveen+Bos, 2015, Advies waterkwantiteit Schieveen
15. Combita, 2017, (Selectie)besluit Archeologie project A16 Rotterdam
16. Van der Helm. 2014, Schieveen Rotterdam Beheerkaart 2013-2017

Bijlage

2

Overzichtskaarten plangebied

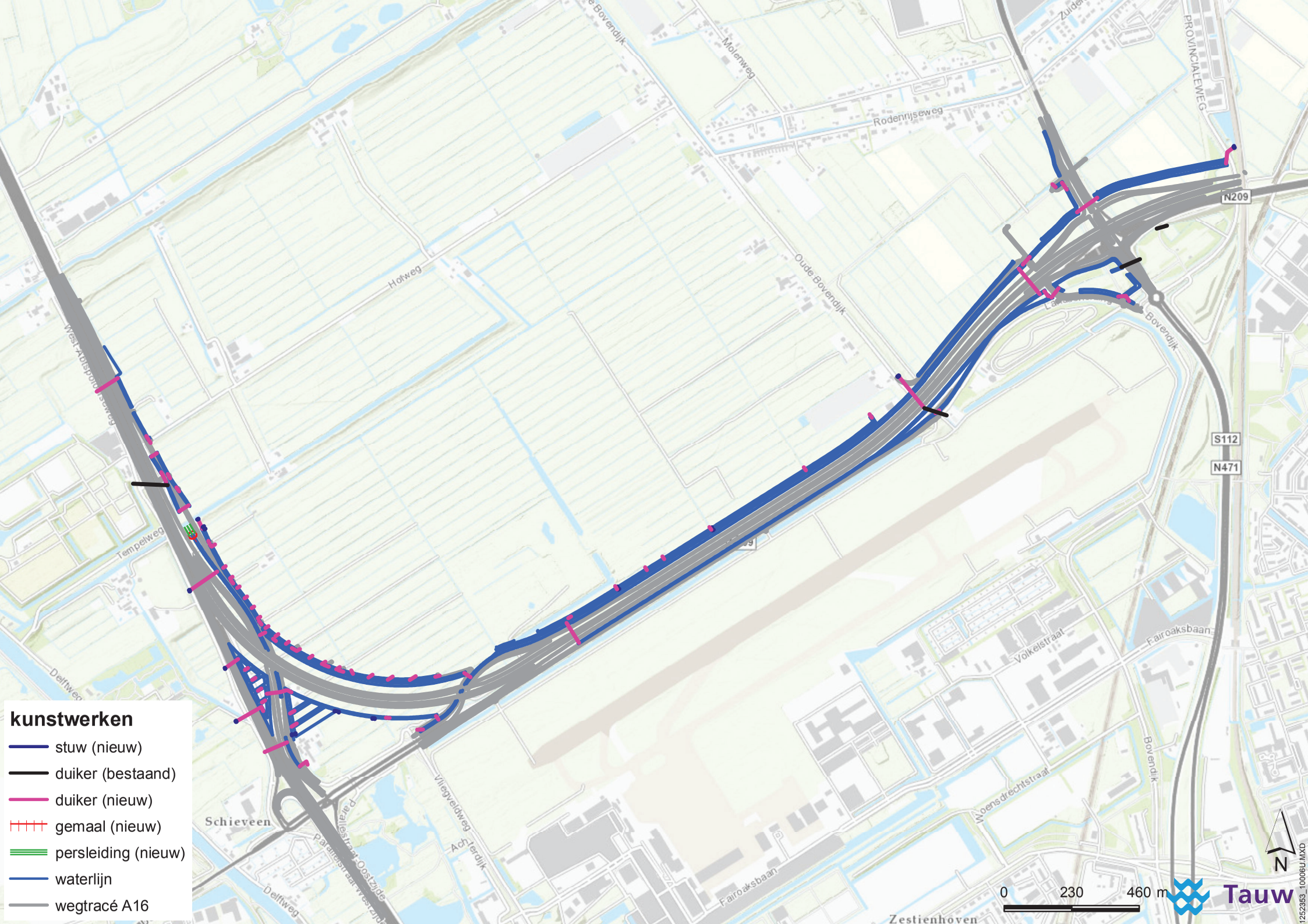
kunstwerken
stuw (nieuw)
duiker (bestaand)
duiker (nieuw)
gemaal (nieuw)
persleiding (nieuw)
waterlijn
wegtracé A16
Horweg
Oude Bovendijk
Molenweg
Rodenrijseweg
PROVINCIALEWEG
N209
S112
N471
Bovendijk
Tempelweg
Delftweg
Schieveen
Vliegveldweg
Achterdijk
Fairoaksbaan
Volkelstraat
Woensdrechtstraat
Zestienhoven
0
230
460 m
N
Tauw

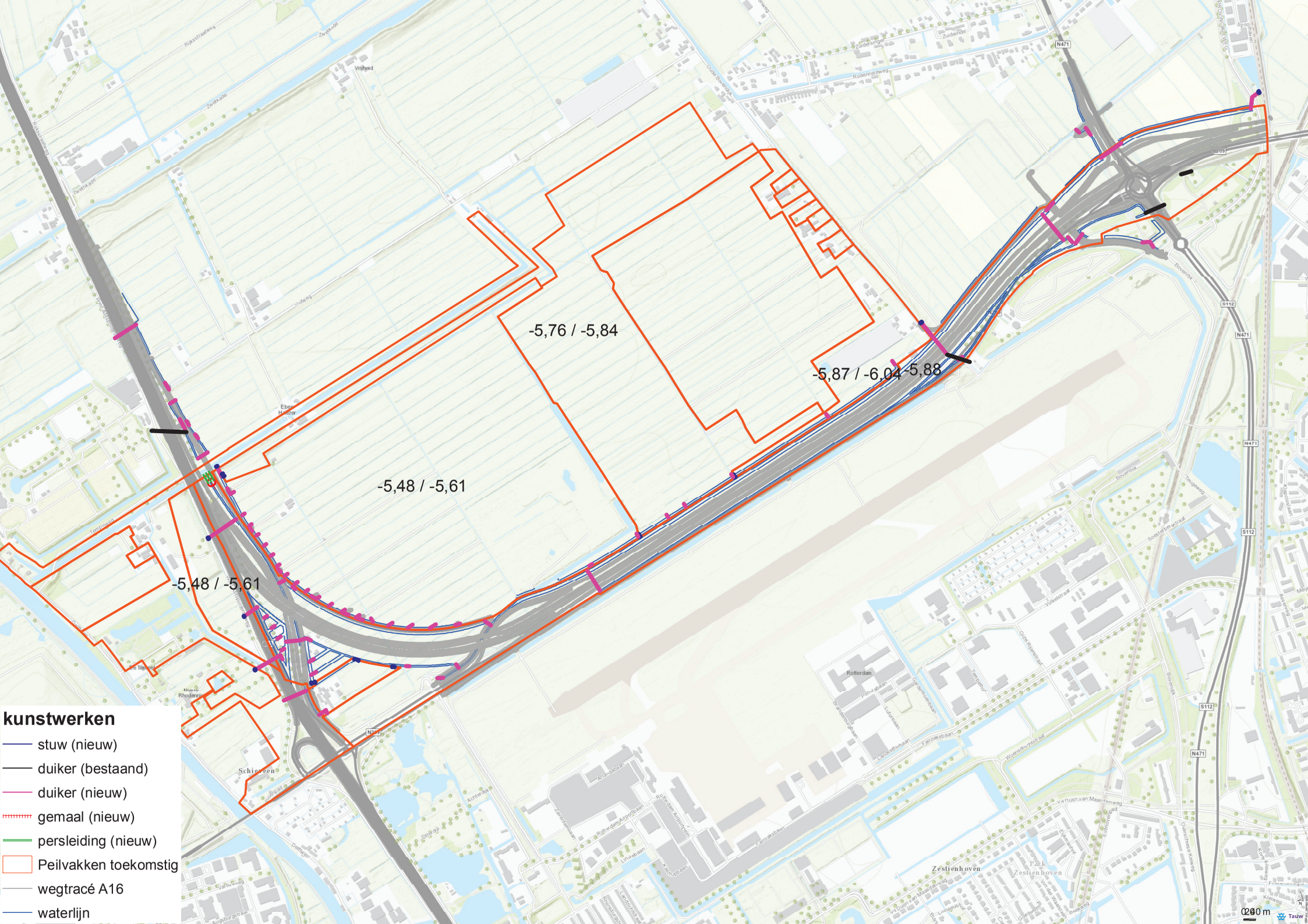
-5,76 / -5,84
-5,87 / -6,04
-5,88
-5,48 / -5,61
-5,48 / -5,61
kunstwerken
stuw (nieuw)
duiker (bestaand)
duiker (nieuw)
gemaal (nieuw)
persleiding (nieuw)
Peilvakken toekomstig
wegtracé A16
waterlijn
200 m

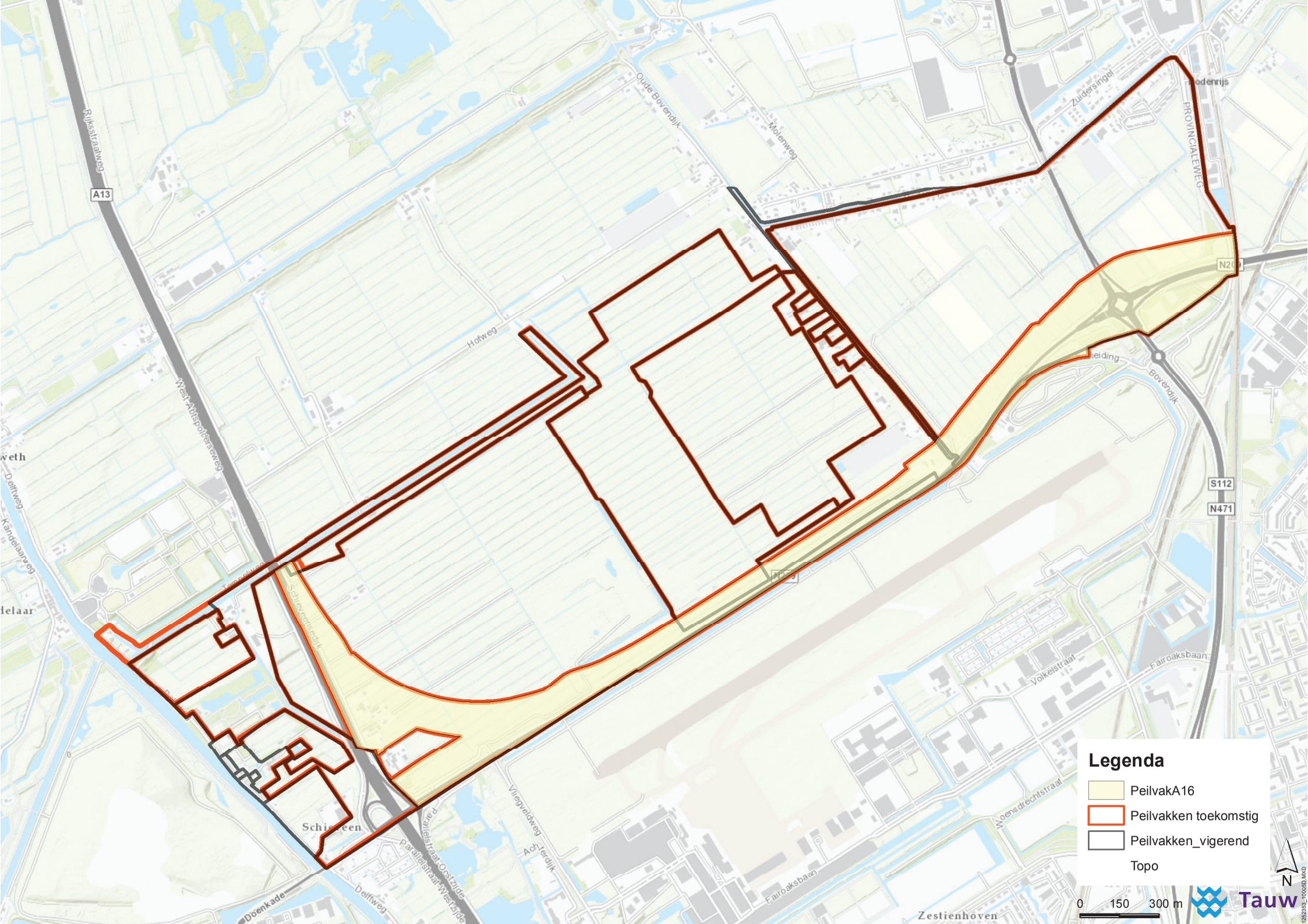
Legenda
PeilvakA16
Peilvakken toekomstig
Peilvakken_vigerend
Topo
0 150 300 m
N
Tauw
Rijksstraatweg
A13
West-Aalspolderseweg
Oude Bovendijk
Molenweg
Zuidersingel
PROVINCIALEWEG
Hofweg
Bovendijk
S112
N471
Schieveenpolderdijk
Volkelstraat
Fairoaksbaan
Vliegveldweg
Achterdijk
Woensdrechtstraat
Parallelstraat-Oostzijde
Parallelstraat-Westzijde
Doenkade
Delftweg
Zestienhoven

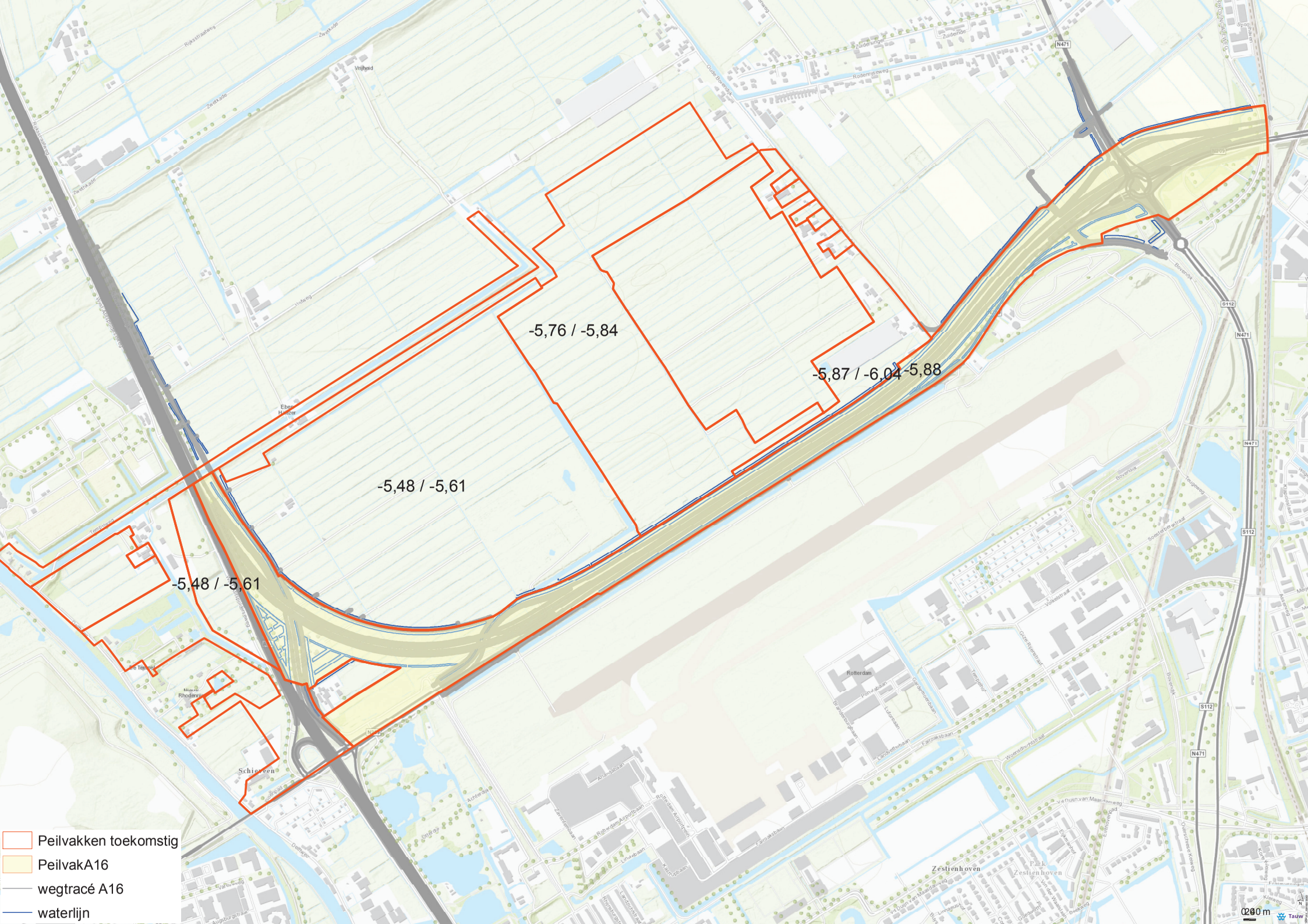
-5,76 / -5,84
-5,87 / -6,04
-5,88
-5,48 / -5,61
-5,48 / -5,61
Peilvakken toekomstig
PeilvakA16
wegtracé A16
waterlijn
200 m

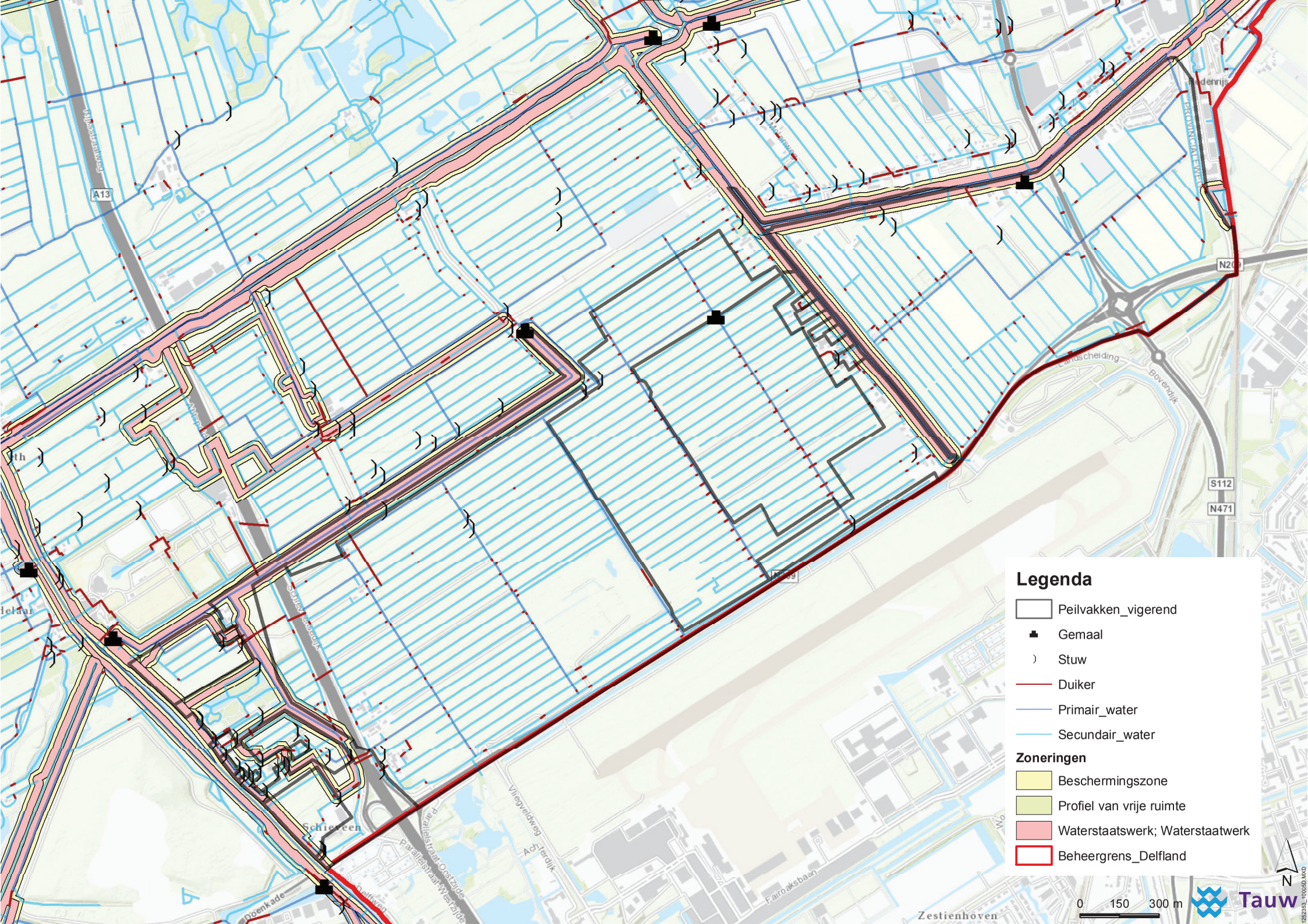
Legenda
Peilvakken_vigerend
Gemaal
Stuw
Duiker
Primair_water
Secundair_water
Zoneringen
Beschermingszone
Profiel van vrije ruimte
Waterstaatswerk; Waterstaatwerk
Beheergrens_Delfland
N
0
150
300 m
Tauw
A13
N209
S112
N471
Schieveen
Zestienhoven

Legenda
Vigerende peilvakken
Beschermingszone
Waterstaatwerk
Gemaal
Stuw
Duiker
Primaire watergang
Secundaire watergang
N
0
130
260 m
Tauw

Bijlage

3

Grondwatermeetnet A16 (inclusief uitbreiding grondwatermeetnet)

Grondwatermonitoring A16 Rotterdam

code peilbuis	status	pakket
3027	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3034	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	freatisch
3047	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	eerste watervoerend pakket
3033	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	freatisch
3001	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3032	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	freatisch
3031	peilbuis bestaand uitbreiding grondwatermeetnet	freatisch
3046	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	eerste watervoerend pakket
3002	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3003	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3004	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3005	peilbuis bestaand grondwatermeetnet	freatisch
3037	peilbuis uitbreiding grondwatermeetnet	freatisch

Grafiek

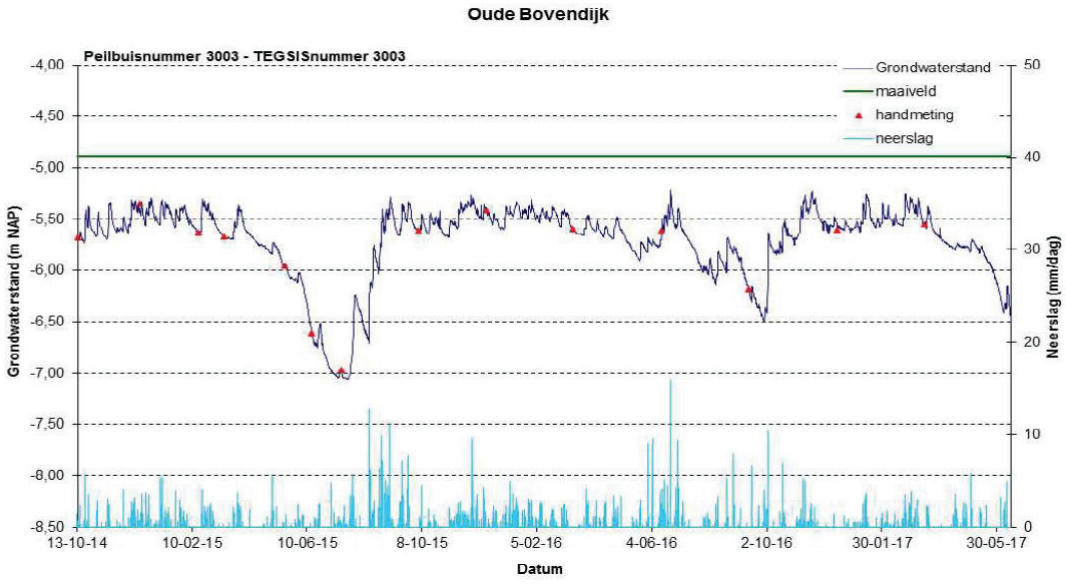

Voorbeeld grafiek van peilbuis 3003

Meetnet grondwater freatisch A16 Rotterdam | 2

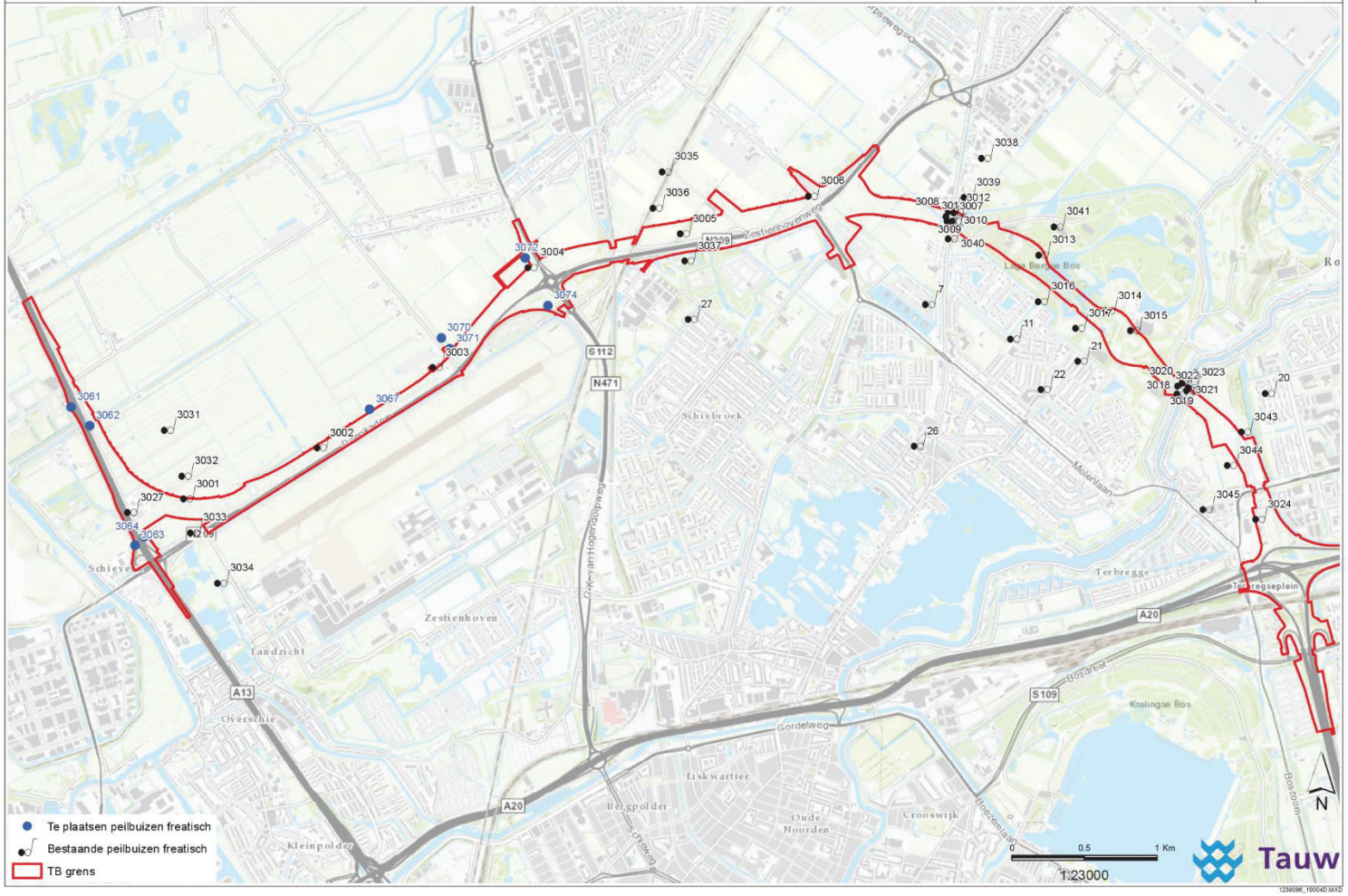

Bijlage

4

Omgevingsproces

Stap	Periode
Informeren direct belanghebbenden	December 2017
Mogelijkheid tot het stellen van vragen door direct belanghebbenden	Januari 2018
Ter inzagelegging concept peilbesluit	20 februari t/m 2 april 2018
Beantwoording zienswijzen	April – mei 2018
Bezwarentermijn definitief peilbesluit	Zomer 2018

Bijlage

5

Schets voorstel nieuwe watergang Schieveen (HH Delfland)

Issue 25. Toekomstige situatie watergangen Schieveen.
Schets aangeleverd door HHD.

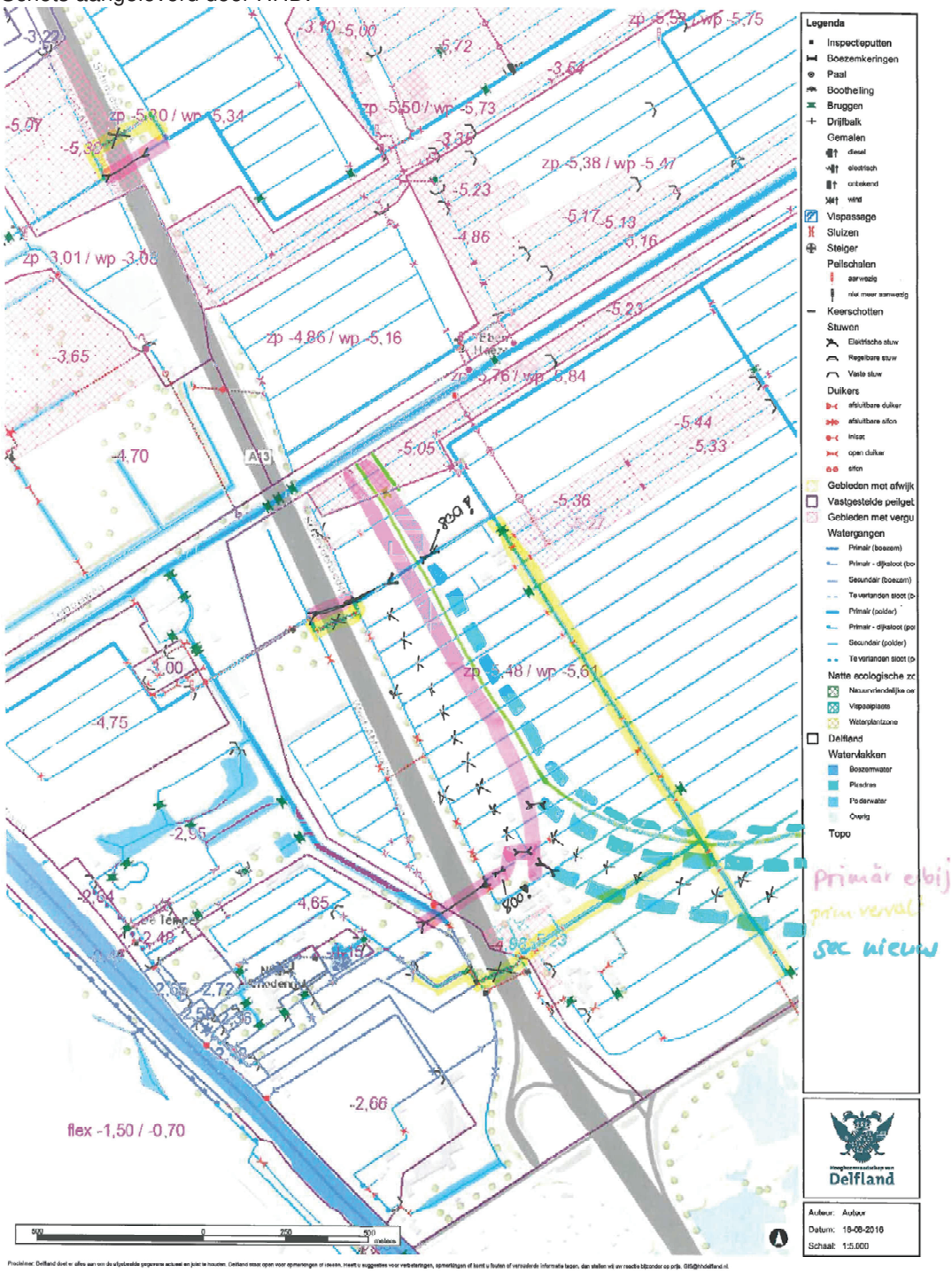

Paars: Primaire watergang nieuw
Geel: Primair water te vervallen
Blauw: Secundaire watergang nieuw

Bijlage

7

MER-beoordeling

Notitie

Contactpersoon Evelyn van der Ent
Datum donderdag 30 november 2017
Kenmerk N001-1252353ENT-V01-evp-NL

Vormvrije m.e.r.-beoordeling (aanmeldingsnotitie) peilbesluit A16

1 Inleiding

Rijkswaterstaat is voornemens de nieuwe A16 Rotterdam aan te leggen: een nieuwe rijksweg tussen A13 en A16 ter hoogte van Rotterdam/The Hague Airport. Voor de inpassing van deze weg is het nodig om plaatselijk het watersysteem te wijzigen. Concreet betekent dit dat er in het beheergebied van Hoogheemraadschap van Delfland langs de nieuwe rijksweg A16 nieuwe watergangen zijn gepland. Daarnaast komt er een apart peilvak voor de nieuwe rijksweg met een lager peil dan de omliggende polders. Om dit peil formeel vast te leggen is een partiële herziening op het vigerende peilbesluit Schieveen en die van Polder Berkel (waar Zuidpolder Rodenrijs in ligt) noodzakelijk.

Figuur 1 Situering nieuwe peilvlak(ken)

Het plangebied bestaat momenteel hoofdzakelijk uit agrarisch gebied met zowel primaire, als secundaire en tertiaire watergangen. De bodem bestaat voornamelijk uit afwisselende pakketten van klei en veen. De freatische grondwaterstand varieert van NAP -5,10 m en NAP -6,30 en in de polder is tevens sprake van voedselrijke kwel.

De begrenzing van het plangebied doorkruist vijf peilvakken uit vigerend peilbesluit Schieveen en Polder Berkel. Om het nieuwe peilvak A16 een eigen, laag peil te geven is er in het ontwerp een peil van NAP -5,88 m ingesteld. Er worden geen peilen verhoogd.

2 Waarom een vormvrije m.e.r.-beoordeling?

In de Wet milieubeheer en in het Besluit m.e.r. wordt onderscheid gemaakt tussen activiteiten die m.e.r. plichtig zijn (de zogenaamde bijlage C-activiteiten) en activiteiten, die m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn (de zogenaamde bijlage D-activiteiten). M.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten zijn activiteiten waarvoor de beslissing of de m.e.r.-procedure moet worden doorlopen, niet bij wet vastligt, maar door het bevoegd gezag moet worden genomen. Bevoegd gezag moet bepalen of er sprake is van "belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu", die het doorlopen van de m.e.r. procedure wenselijk/noodzakelijk maken.

De voorgenomen activiteit is opgenomen in bijlage D categorie 49.3 van het Besluit m.e.r., maar blijft onder de drempelwaarde (drempelwaarde van verlaging van 16 centimeter of meer, plaatsvindt in een gevoelig gebied of een weidevogelgebied, en betrekking heeft op een oppervlakte van 200 hectare of meer.). De voorgenomen activiteit betreft een peilbesluit die betrekking heeft op een oppervlakte van 68,4 hectare. Daarom is het voor de voorgenomen activiteit noodzakelijk een vormvrije m.e.r.-beoordeling uit te voeren.

Op 7 juli 2017 is een wetswijziging van het Besluit m.e.r. inwerking getreden. In de gewijzigde Besluit m.e.r. staat de nieuwe procedure voor de vormvrije m.e.r.-beoordeling. Voor elke aanvraag waarbij een vormvrije m.e.r.-beoordeling aan de orde is moet:

1. Door de initiatiefnemer een aanmeldingsnotitie worden opgesteld
2. Het bevoegd gezag binnen 6 weken een m.e.r.-beoordelingsbesluit nemen. Dit besluit hoeft niet in de Staatscourant gepubliceerd te worden
3. De initiatiefnemer het (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsbesluit bij de (vergunning)aanvraag voegen

Onderhavige notitie kan als aanmeldingsnotitie worden gezien. In deze notitie is beschreven of de voorgenomen activiteit kan leiden tot belangrijke nadelige milieugevolgen. De toetsing is gedaan aan de hand van de selectiecriteria in bijlage III, EU richtlijn 2014/52/EU. Dit betreffen 1) de kenmerken van het project, 2) de plaats van het project en 3) de kenmerken van het potentiële effect.

3 De m.e.r.-beoordeling

Projectnaam	
1) Kenmerken van het project	
Omvang van het project (relatie met drempel D lijst)	Het betreft een project waarbij een nieuw peilbesluit ten behoeve van de nieuwe rijksweg A16 wordt genomen. Er komt een apart peilvak met een lager peil dan de omliggende polders. Dit valt onder de D lijst, artikel 49.3 van het Besluitm.e.r. (De structurele verlaging van het (streef-)peil van een oppervlaktewater). Daarbij geldt de drempelwaarde voor de m.e.r.-beoordelingsplicht voor een peilbesluit met een verlaging van 16 centimeter of meer, plaatsvindt in een gevoelig gebied of een weidevogelgebied en betrekking heeft op een oppervlakte van 200 hectare of meer. Dit peilbesluit betreft een oppervlakte van 68,4 hectare en blijft daarmee onder de drempelwaarde. Voor activiteiten die op de D lijst voorkomen maar onder drempelwaarden liggen, dient wel een vormvrije m.e.r.-beoordeling te worden uitgevoerd.
Cumulatie met andere projecten	In de nabijheid van het plangebied wordt een nieuwe rijksweg A16 aangelegd. Hiervoor is een aparte m.e.r.-procedure doorlopen ten behoeve van de besluitvorming. Hierin zijn ook de samenhangende effecten (cumulatie) beschreven. Het peilbesluit wordt ten behoeve van deze ontwikkeling uitgevoerd, het is een vervolgbesluit.
Gebruik natuurlijke hulpbronnen	Om de waterstand in het nieuwe peilvak te beheersen wordt er ten zuiden van de Tempelweg een nieuw gemaal gerealiseerd. Ten zuiden van Schieveen en Zuidpolder Rodenrijs worden aan beide kanten van het wegtracé nieuwe watergangen aangelegd. Er worden nieuwe duikers en inlaten geplaatst om de peilgebieden te verbinden en het peilverschil te garanderen.
Productie afvalstoffen	Bij de aanleg van de kunstwerken, zie figuur hieronder, kunnen bouwstoffen vrijkomen. Deze zullen worden hergebruikt, danwel worden afgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving. 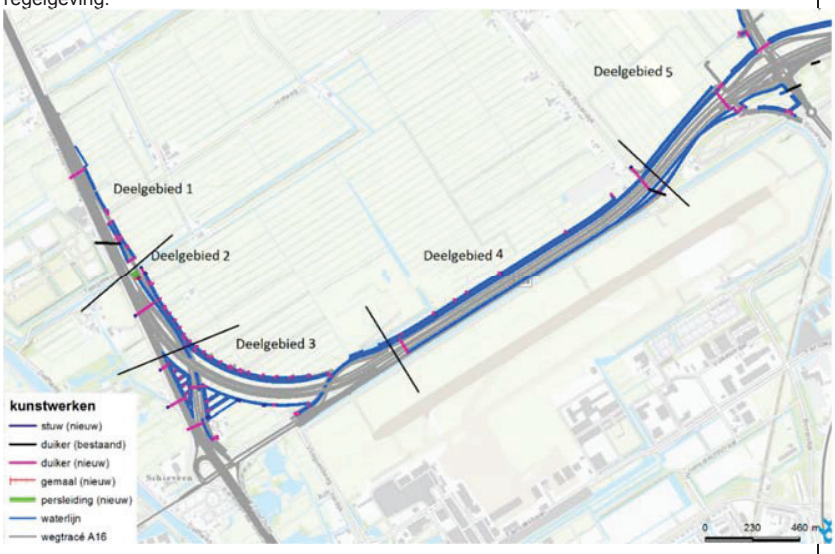 *Figuur 2 Overzicht nieuwe kunstwerken*

Verontreiniging en hinder	Beperkte mate van verkeershinder tijdens de werkzaamheden mogelijk, maar het aantal verkeersbewegingen per dag zijn erg beperkt en de werkzaamheden zijn tijdelijk van aard.
Risico voor ongevallen	Nee.
2) Plaats van het project	
Bestaande grondgebruik	In de huidige situatie is het nieuwe peilvak in gebruik als landbouwgrond (grasland en tuinbouw) en natuurgebied.
Rijkdom aan en kwaliteit en regeneratie-vermogen natuurlijke hulpbronnen van het gebied	Niet van toepassing
Opname-vermogen milieu met aandacht voor wetlands, kustgebieden, berg- en bosgebieden, reservaten en natuurparken, HA/ richtlijngebieden, gebieden waar milieunormen worden overschreden, gebieden met hoge bevolkingsdichtheid, landschappelijk historisch cultureel of archeologische gebieden van belang.	Het betreft een peilbesluit in landbouwgebied met een enkele percelen met weidevogelnatuurbeheer. Hieronder wordt per thema ingegaan op mogelijk aanwezig waarden in het plangebied. **Waterkwaliteit** *Grondwaterkwaliteit* Door het nieuwe peilgebied worden er geen peilen verhoogd en zal het zeer beperkt voedselrijk grondwater uit de omgeving aantrekken. Er is in 2016 een geohydrologische analyse uitgevoerd (Arcadis & Witteveen+Bos, 2016) en daarna nog een aanvullende analyse. Uit de eerste analyse blijkt dat er een zeer beperkt risico is op opbarsten, door de ondoorlatende deklaag. In de recentere, aanvullende analyse wordt dit risico hoger ingeschat vanwege aanwezige tussenzandlagen. Dit risico ontstaat door een toename van kwelstromen. Er wordt nader onderzoek gedaan en het grondwatermeetnet wordt uitgebreid voor betere monitoring van grondwatereffecten. Als in de eindsituatie de (zoute) kwel meer toeneemt dan verwacht, kan er een toename van verzilting in het nieuwe peilvak optreden. Voor het peilvak A16 heeft een kleine toename van verzilting echter een minimaal effect, omdat er geen gevoelige functies in het wegpeilgebied liggen. Een minimale toename van zoute kwel in het peilvak zal bij het uitmalen van het water op de boezem ook geen significant effect hebben, doordat het water in de boezem snel wordt verdund. Door het laagst aanwezige peil (NAP -5,88 m) in te stellen wordt voorkomen dat er een grondwaterstroming ontstaat van het wegpeilvak naar de omliggende polders. Een extra maatregel om negatieve effecten te voorkomen is dat aan de noordkant langs vrijwel de gehele lengte van het nieuwe peilvak een parallelsloot wordt aangelegd. Deze kan eventuele grondwaterstandverhogingen opvangen.

	Er is derhalve geen sprake van belangrijke nadelige milieugevolgen op het gebied van grondwaterkwaliteit. *Oppervlaktewaterkwaliteit* Het nieuwe peilvak rondom de A16 Rotterdam watert af op KRW lichaam De Schie. Dit waterlichaam ligt ten westen van de A16. Door een apart watersysteem te creëren met een lager peil dan de aanliggende peilvakken wordt het afstromende wegwater apart opgevangen, gescheiden van het bestaande watersysteem in de Schieveen en Polder Berkel. Hierdoor stroomt er geen oppervlaktewater vanuit het peilvak A16 naar de omliggende peilvakken. Binnen het nieuwe peilvak zal waterkwaliteit niet verslechteren in het KRW waterlichaam, doordat afstromend water van de A16 gezuiverd zal worden middels bermpassages en daardoor niet de omliggende watergangen zal beïnvloeden (Arcadis & Witteveen+Bos, 2017, oplegnotitie Rijkswaterstaat, 2017). Er is derhalve geen sprake van belangrijke nadelige milieugevolgen op het gebied van oppervlaktewaterkwaliteit.

	Waterkwantiteit Het peil van NAP -5,88 m heeft een gunstige werking op drooglegging en waterberginscapaciteit. Het zorgt voor een beperkte grondwaterstroming vanuit de direct omliggende peilgebieden naar het nieuwe wegpeilgebied. De onderliggende en aanliggende polders zullen door de beperkte stroom en nieuwe watergangen langs het wegtracé ook geen effect ondervinden op het watertekort of droogte. Door de nieuwe kunstwerken (zoals beschreven in figuur 5.3 t/m 5.8) zijn er voldoende mogelijkheden op het water op peil te houden. Daarnaast voldoen de profielen van de nieuw aan te leggen watergangen aan de eisen voor de stroomsnelheid en verhang voor primaire polderwateren en secundaire wateren. Er is derhalve geen sprake van belangrijke nadelige milieugevolgen op het gebied van waterkwantiteit. **Bodemverontreiniging** De grondwaterkwaliteit in het projectgebied is onderzocht op basis van het chloridegehalte en de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen. Hieruit volgt dat er diverse percelen binnen het wegtracé zijn met lichte tot sterke verontreiniging. Daarnaast is er een aantal “verdachte” percelen, waar mogelijk vervuilingen aanwezig zijn en verder onderzoek moet plaatsvinden (Arcadis/Witteveen+Bos, 2016). In het nader onderzoek wordt de peilwijziging meegenomen. **Bodem(daling)** Het instellen van een vast peil van NAP -5,88 m zal leiden tot een verlaging van de grondwaterstanden in het nieuwe peilgebied. De lagere grondwaterstanden kunnen plaatselijk leiden tot zettingen in het nieuwe peilgebied. Ter plaatse van de nieuwe weg worden deze zettingen door ophogingen en voorbelasting gecompenseerd (Rijkswaterstaat, 2016a). Effecten buiten het peilvak worden gecompenseerd door sloten te graven op de grens van het peilvak, waardoor er minimale grondwaterstroming plaats zal vinden en er geen tot een zeer beperkte verlaging van de grondwaterstanden zal zijn. Er is derhalve geen sprake van belangrijke nadelige milieugevolgen op het gebied van bodem(daling). **Natuur** *Natura 2000* Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op circa 10 km afstand. De effecten van het peilbesluit op het watersysteem reiken niet tot Natura 2000-gebieden. Er zijn geen nadelige gevolgen van de activiteit op Natura 2000. *Natuur Netwerk Nederland (NNN)* Door in het nieuwe peilgebied het laagst aanwezig peil (NAP -5,88 m) in te stellen, zal het nieuwe peilgebied grondwater uit de Schieveense polder aantrekken.

Daarmee wordt voorkomen dat er een grondwaterstroming ontstaat van het wegpeilvak naar de Schieveense Polder. Dit zou namelijk de natuurdoelstelling in de Schieveense Polder kunnen beïnvloeden. Met het peil van NAP -5,88 m is dat niet aan de orde.
Het peilvak van het weidevogelgebied wordt wel iets verkleind als gevolg van de aanleg van de nieuwe weg en het nieuwe peilvak. In het ontwerp van de nieuw aan te leggen rijksweg A16 is compensatie van dit NNN-gebied meegenomen (Rijkswaterstaat, 2016).

Hiermee is een negatief effect op de NNN uitgesloten.

Figuur 3 NNN atlas provincie Zuid-Holland (groen is bestaande natuur en in het zwart is bij benadering de ligging van de nieuw aan te leggen rijksweg A16 aangegeven)

Soorten

In de natuurtoets (Rijkswaterstaat, 2016) zijn de verwachte effecten op soorten beschreven als gevolg van de aanleg van de nieuwe rijksweg A16. Hierin wordt geconcludeerd dat maatregelen in het watersysteem effect kunnen hebben op de kleine modderkruiper en de bittervoorn. Door het nemen van mitigerende maatregelen kan de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd blijven. Het gaat om een lokale tijdelijke verstoring.
Effecten van de peilverlaging op weidevogels zijn niet aan de orde omdat effecten van vernatting en verzilting in het weidevogelgebied niet optreden als gevolg van de peilverlaging in het nieuwe wegpeilvak. In de aanlegfase kan wel verstoring optreden door het uitvoeren van de werkzaamheden. Dit heeft effect op vleermuizen, broedvogels en de ringslang. Door maatregelen zoals het werken buiten het broedseizoen (voor de broedvogels) kunnen effecten gemitigeerd worden.

Stikstofdepositie

Gezien de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (9 km) en de beperkte omvang en tijdelijkheid van de werkzaamheden zijn negatieve effecten van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden op voorhand uit te sluiten.

	Landbouw In de directe omgeving is momenteel voornamelijk landbouwgrond (grasland en tuinbouw) en natuurgebied aanwezig. De hydrologische invloed op de gewassen is beperkt, aangezien de percelen in een poldersysteem gelegen zijn waar de grondwaterstand wordt gereguleerd. In de huidige situatie is er sprake van een hoge landbouwschade. Door het verlagen van het peil neemt de landbouwschade af. Het voornemen heeft een gunstig effect op het gebied van landbouw. **Archeologie** Er is een archeologische bureaustudie uitgevoerd in het plangebied (Combita, 2017). Hierbij zijn direct rondom het wegtracé geen concrete aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen geconstateerd, maar wel twee zeer kleine vindplaatsen of losse toeval vondsten (vuursteen). Daarnaast zijn er geen archeologisch waardevolle gebieden toegekend. Booronderzoek heeft geen aanvullende vondsten opgeleverd. Er is derhalve geen sprake van belangrijke nadelige milieugevolgen op het gebied van Archeologie.

3) Kenmerken van het potentiële effect	
Bereik van het effect (geografisch en grootte getroffen bevolking)	Er zijn geen effecten te verwachten die uit te drukken zijn in geografische zone en/of grootte van de getroffen bevolking.
Grens-overschrijdend karakter	Gezien de ligging van het project niet van toepassing.
Orde van grootte en complexiteit effect	Effecten zijn verwaarloosbaar en veelal tijdelijk en lokaal van aard.
Waarschijnlijk-heid effect	Het optreden van een aantal geringe effecten is waarschijnlijk echter door het nemen van maatregelen kunnen deze effecten goed voorkomen en/of teniet worden gedaan.
Duur, frequentie en omkeerbaarheid effect	Omdat uiteindelijk (na mitigatie/compensatie) geen effecten worden verwacht is dit niet van toepassing.
Conclusie	De toetsing aan de selectiecriteria in bijlage III (EU richtlijn 2014/52/EU) maakt duidelijk dat er geen sprake is van belangrijke nadelige effecten op het milieu die het opstellen van een MER noodzakelijk maken.

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	723
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.06
Omschrijving	Zienswijze programmabegroting Aquon 2019 (BOB)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de programmabegroting 2019 van GR Aquon (bijlage 4) en van de jaarstukken Aquon 2017 (bijlage 5). 2. De zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon (bijlage 1) vast te stellen.

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Zienswijze programmabegroting Aquon 2019
Dossiernummer: 723

Gevraagd besluit:

1. Kennis te nemen van de programmabegroting 2019 van GR Aquon (bijlage 4) en van de jaarstukken Aquon 2017 (bijlage 5).
2. De zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon (bijlage 1) vast te stellen.

1. Probleemstelling - context

In 2016 zijn Aquon en de negen deelnemende waterschappen in een gezamenlijk proces, de zogenaamde strategische heroriëntatie, gekomen tot een nieuwe strategie ('Aquon 2.0'). Binnen Delfland is deze nieuwe strategie onderdeel geweest van de besluitvorming om niet uit Aquon te treden. In de achterliggende periode zijn forse stappen gemaakt: er is gereorganiseerd, het aantal productielocaties is teruggebracht naar twee en de samenwerking met de waterschappen in de productieketen is sterk verbeterd. In 2019 ligt de focus op het verder versterken van de ingezette koers en het voorbereiden van het besluit om Aquon op één locatie te centraliseren ('Aquon 3.0'). Delfland ziet het werken vanuit één locatie als voorwaarde om de efficiëntie van Aquon verder te vergroten.

2. Beoogd effect

Het vaststellen door de verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Delfland van de zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon.

3. Kernboodschap

Delfland stemt in met de programmabegroting 2019 van Aquon en blijft kritisch op het verder vergroten van efficiëntie.

4. Historie - eerdere besluitvorming

Op 7 juli 2016 heeft de VV kennis genomen van de Interne notitie Delfland over prestaties en vooruitzichten Aquon en van het Rapport strategische heroriëntatie Aquon door WagenaarHoes en heeft aan D&H toestemming verleend om het besluit van 8 december 2015 om uit de GR Aquon te treden per 1 januari 2017, in te trekken en aan de GR Aquon te blijven deelnemen (zaaknummer 50414).
Op 7 juli 2016 heeft de VV kennisgenomen van de jaarstukken Aquon 2015, kennisgenomen van de ontwerpbegroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021, en de zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021 vastgesteld (zaaknummer 50335).
Op 6 juli 2017 heeft de VV kennisgenomen van de jaarstukken Aquon 2016, de begrotingswijziging 2017, de begroting 2018, kadernota 2018, en de zienswijze op de begroting 2018 vastgesteld (dossiernummer 89)
Op 6 juli 2017 heeft de VV aan het D&H toestemming verleend, om in te stemmen met de eerste wijziging gemeenschappelijke regeling Aquon 2011 (dossiernummer 90).

5. Regelgeving en Beleid

Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)
Gemeenschappelijke regeling Aquon 2011, eerste wijziging

6. Financiën

Aquon heeft in het jaar 2017 met 12,5 miljoen productiepunten een 7% hogere productie gerealiseerd ten opzichte van 2016 en de gewijzigde begroting 2017 (11,7 miljoen punten). De hogere productie heeft geresulteerd in hoger kosten van € 20,8 miljoen euro, wat 2,9 % hoger is dan begroot (€ 20,3 miljoen). Het verschil van € 560.000 wordt verrekend met de waterschappen die meer productie hebben afgenomen. Delfland heeft met 1.045.245 productiepunten meer productie afgenomen dan begroot (928.780 punten). De hogere productie betreft analyses voor de zoetwaterfabriek en voor baggerwerkzaamheden. Delfland betaalt hiervoor de extra kosten (€ 55.000).
In de begroting 2019 bedraagt de bijdrage van Delfland aan Aquon afgerond € 1,6 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de bijdrage voor 2019 uit de bestaande meerjarenraming 2018-2022. Hiermee is rekening gehouden in de budgetten van de teams Watersysteemkwaliteit, Onderhoud Watergangen en waterkeringen, Toezicht & handhaving en Proces-, Contract- en Afvalwaterketenbeheer.

7. Duurzaamheid

Niet van toepassing.

8. Organisatorische en personele consequenties

Niet van toepassing.

9. OR/GO

Niet van toepassing.

10. Risico- en beheersmaatregelen

Niet van toepassing.

11. Communicatie (in- en extern)

Niet van toepassing.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Op de website www.overheid.nl in de Waterschapsbladen van Delfland is de volgende tekst gepubliceerd:

Het Hoogheemraadschap van Delfland neemt deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Aquon [GR Auqon]. Voor de aan haar opgedragen taken stelt de GR Aquon jaarlijks een programmabegroting op.
De ontwerpbegroting 2019 van de GR ligt met ingang van 13 april 2018 twee weken voor eenieder ter inzage.
De ontwerpbegroting 2019 kunt u raadplegen via de bijlage bij deze publicatie. Het is ook mogelijk om de stukken te komen inzien op het hoofdkantoor van het Hoogheemraadschap van Delfland, Phoenixstraat 32 in Delft.
Voor het maken van een afspraak voor inzage en voor vragen naar aanleiding van deze kennisgeving kunt u op werkdagen van 9.00-16.00 uur contact opnemen met het klantcontactcentrum (KCC), te bereiken op telefoonnummer (015) 260 81 08 of via loket@hhdelfland.nl

13. Bevoegd orgaan

De Verenigde Vergadering is bevoegd tot het vaststellen van zienswijzen op begrotingen van gemeenschappelijke regelingen (Wgr artikel 50).

14. Toelichting

In bijlage 1 is de zienswijze opgenomen.

15. Bijlagen

1. Brief aan het DB Aquon met zienswijze op de programmabegroting Aquon 2019
2. Brief D&H onder voorbehoud aan het DB Aquon met zienswijze op de programmabegroting Aquon 2019 dd 15 mei.
3. Brief van het DB Aquon met verzoek om zienswijze
4. Programmabegroting 2019 van GR Aquon
5. Jaarstukken Aquon 2017

Zienswijze programmabegroting Aquon 2019

Dossiernummer : 723
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 29 mei 2018, dossiernummer 723;

gelezen het positieve advies van de commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering;

overwegende dat:
- de verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Delfland een zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon kan vaststellen.

Gelet op:
- artikel 77 van de Waterschapswet;
- artikel 50 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- artikel 37 van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011

Besluit:
1. Kennis te nemen van de programmabegroting 2019 van GR Aquon (bijlage 4) en van de jaarstukken Aquon 2017 (bijlage 5).
2. De zienswijze op de programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon (bijlage 1) vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Aan het dagelijks bestuur van Aquon
Postbus 328
4000AH TIEL

UW BRIEF
27 maart 2018
UW KENMERK
U18.045
ONS KENMERK
1352547
DELFT
5 juli 2018

ONDERWERP
Zienswijze op programmabegroting Aquon 2019

Geachte leden van het dagelijks bestuur,

Op 29 maart 2018 ontvingen wij van u de concept programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon. Daarin verzoekt u ons om uiterlijk 23 mei 2018 een zienswijze op deze begroting kenbaar te maken. Deze zienswijze is vastgesteld door de verenigde vergadering in de bijeenkomst op 5 juli 2018.

Om tijdig een zienswijze kenbaar te maken, vragen wij aandacht voor een betere afstemming van het moment van toezenden van stukken met de vergaderdata van de deelnemende waterschappen.

Zienswijze
In 2017 is binnen Aquon veel energie besteed aan het implementeren van de afspraken uit de strategische heroriëntatie ('Aquon 2.0'). Hiermee is onder andere de organisatie van Aquon verder op orde gebracht en is de operationele samenwerking met de deelnemende waterschappen verbeterd.

Wij verwachten dat in 2018 de ingezette verbeteringen verder worden versterkt en dat voorbereidingen worden getroffen om Aquon te centraliseren op één locatie ('Aquon 3.0'). De definitieve besluitvorming hierover is gepland in de zomer van 2019. Wij zien het werken vanuit één locatie als voorwaarde voor het verder vergroten van de efficiëntie en voor het toekomstbestendig maken van Aquon. Daarin ligt een forse opgave voor bestuur en management van Aquon.

Wij stemmen in met programmabegroting 2019 en vertrouwen erop dat management en bestuur van Aquon de uitvoering van de plannen in de begroting voortvarend ter hand neemt.

Hoogachtend, namens Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,

de Secretaris-Directeur | de Dijkgraaf

ir. P.C. Janssen | dr. P.H.W.M. Daverveldt

BIJLAGE(N) -
CONTACT de heer drs. W. Esveld • T (015) 260 80 58• E wesveld@hhdelfland.nl
POSTADRES Postbus 3061, 2601 DB Delft • WEBSITE www.hhdelfland.nl
SECTOR Concerncontrol • TEAM Management Concerncontrol

Hoogheemraadschap van
Delfland

Aan het dagelijks bestuur van Aquon
Postbus 328
4000AH TIEL

UW BRIEF
27 maart 2018
UW KENMERK
U18.045
ONS KENMERK
1352547
DELFT
15 mei 2018

ONDERWERP
Zienswijze op programmabegroting Aquon 2019

Geachte leden van het dagelijks bestuur,

Op 29 maart 2018 ontvingen wij van u de concept programmabegroting 2019 van de gemeenschappelijke regeling Aquon. Daarin verzoekt u ons om uiterlijk 23 mei 2018 een zienswijze op deze begroting kenbaar te maken. Deze zienswijze wordt u toegestuurd onder voorbehoud van vaststelling door de verenigde vergadering. De verenigde vergadering van Delfland behandelt de zienswijze in de bijeenkomst op 5 juli 2018.

Om tijdig een zienswijze kenbaar te maken, vragen wij aandacht voor een betere afstemming van het moment van toezenden van stukken met de vergaderdata van de deelnemende waterschappen.

Zienswijze
In 2017 is binnen Aquon veel energie besteed aan het implementeren van de afspraken uit de strategische heroriëntatie ('Aquon 2.0'). Hiermee is onder andere de organisatie van Aquon verder op orde gebracht en is de operationele samenwerking met de deelnemende waterschappen verbeterd.

Wij verwachten dat in 2018 de ingezette verbeteringen verder worden versterkt en dat voorbereidingen worden getroffen om Aquon te centraliseren op één locatie ('Aquon 3.0'). De definitieve besluitvorming hierover is gepland in de zomer van 2019. Wij zien het werken vanuit één locatie als voorwaarde voor het verder vergroten van de efficiëntie en voor het toekomstbestendig maken van Aquon. Daarin ligt een forse opgave voor bestuur en management van Aquon.

Wij stemmen in met programmabegroting 2019 en vertrouwen erop dat management en bestuur van Aquon de uitvoering van de plannen in de begroting voortvarend ter hand neemt.

Hoogachtend, namens Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,

de Secretaris-Directeur

ir. P.C. Janssen

de Dijkgraaf

mr. M.A.P. van Haersma Buma

BIJLAGE(N) -
CONTACT de heer drs. W. Esveld • T (015) 260 80 58 • E wesveld@hhdelfland.nl
POSTADRES Postbus 3061, 2601 DB Delft • WEBSITE www.hhdelfland.nl
SECTOR Concerncontrol • TEAM Management Concerncontrol

Instituut voor wateronderzoek en advies

Postbus 328
4000 AH Tiel

T 06 50732176
E n.termeulen@aquon.nl
I www.aquon.nl

Bank NWB 636751902
BTW NL823338848B01
KvK 52811751

Aan de Colleges c.q. Dagelijks Besturen
van de deelnemende waterschappen van AQUON

Datum :27 maart 2018
Betreft :Verzoek om zienswijze op de Concept begroting 2019 en Meerjarenraming 2020-2023 AQUON
Ons kenmerk :U18.045

Geacht College c.q. Dagelijks Bestuur,

Bijgaand bieden wij u de concept begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2023 aan. Met deze brief vragen wij uw zienswijze over de concept begroting 2019. Alvorens de concept begroting kort toe te lichten geven we graag een indruk over het afgesloten begrotingsjaar 2017.

Afsluiting van het jaar 2017
AQUON is in 2017 op succesvolle wijze het pad naar ketenintegratie met haar waterschappen ingeslagen. De strategie en governance van AQUON zijn in 2016 herijkt. De in 2017 nieuw geformuleerde Gemeenschappelijke Regeling (GR) vormt de bekrachtiging van die bestuurlijke herijking. Vanaf 2018 zal gewerkt worden volgens deze nieuwe GR waarmee een belangrijke stap gezet is in de verdere ontwikkeling van AQUON als full service ketenpartner.

Op basis van het in het bestuur besproken implementatieplan "Naar AQUON 2.0" is het jaar 2017 gebruikt om de governance, organisatiestructuur en bedrijfsinrichting aan te passen aan de vernieuwde strategie. Voor de realisatie van het plan was in de programmabegroting 2017 financiële ruimte gereserveerd. Het programma "AQUON 2.0" is inmiddels afgerond. De verdere implementatie van AQUON 2.0 nog niet; dat zal de komende jaren plaatsvinden waarmee de lijn van efficiencyverbetering, optimalisatie en harmonisatie wordt doorgetrokken.

De vraag naar producten en diensten van AQUON door de opdrachtgevers van de waterschappen lag in 2017 hoger dan in het voorgaande jaar en 7% hoger dan het in de programmabegroting 2017 opgenomen aantal productiepunten. De productie voor de deelnemers betrof 12,5 miljoen productiepunten. In de jaren 2016, 2015 en 2014 was dat respectievelijk 11,7 11,3 en 10,7 miljoen productiepunten. Het hogere productieniveau was niet voorzien en heeft, naast een hogere werkdruk, geleid tot de noodzaak een deel van de meetvraag uit te besteden. Het effect op de kosten was beperkt en binnen de bestuurlijke budgettaire ruimte.

Instituut voor wateronderzoek en advies

Concept Programmabegroting 2019

Het is een collectieve ambitie om AQUON te integreren op één locatie. Het bestuur heeft hierover een voorgenomen besluit genomen en er is een plan van aanpak AQUON 3.0 opgesteld dat op 21 december 2017 door het Algemeen Bestuur is vastgesteld. Om te komen tot een positief besluit tot centralisatie is het van belang dat de nieuwe strategie en governance zich bewijst en dat er een business case ligt dat het één locatie besluit rechtvaardigt. Dat maakt 2018 een belangrijk voorbereidend jaar omdat er enerzijds een aantal belangrijke stappen genomen moeten worden wat betreft de implementatie van AQUON 2.0 en er anderzijds een aantal activiteiten wordt uitgevoerd in het kader van AQUON 3.0.

De oplevering van de business case staat gepland voor het tweede kwartaal van 2019 waarna het voorgenomen besluit opnieuw gewogen kan worden door de eigenaren. Een definitief bestuurlijk besluit tot centralisatie staat gepland na de waterschapsverkiezingen in 2019.

Verzoek om zienswijzen

In artikel 37 van de GR AQUON wordt de procedure beschreven bij de voorbereiding en vaststelling van de programmabegroting en een begrotingswijziging.

Het dagelijks bestuur van AQUON verzoekt u hiermee uw zienswijze op de concept programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2023 uiterlijk woensdag 23 mei 2018 aan het dagelijks bestuur van AQUON kenbaar te maken.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur AQUON d.d. 22 maart 2018.

De voorzitter, De secretaris,

R. W. Bleker J.K. Bouma

Bijlagen:

- Concept Programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2023

Instituut voor wateronderzoek en advies

CONCEPT

Programmabegroting 2019

Begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2023

CONCEPT

22 maart 2018

Inhoud

Inleiding 3
1. Strategische ontwikkelingen: AQUON als ketenpartner 4
2.1 Ketenpartners: ontwikkeling naar AQUON 3.0 4
2.2 Ketenpartners: ontwikkeling meetvraag 2019 en te leveren productie 7
2.3 Ketenpartners: samenwerking 9
2.4 Ketenpartners: kennisontwikkeling en innovaties 9
AQUON kent een begroting met twee programma's 11
Een samenvatting van de begroting 2019 11
Financiële beheersing 12
De begroting voor programma 1 laboratorium activiteiten. 13
Toelichting op de begroting 2019 AQUON-laboratorium 14
Begroting t.b.v. eigenaren GR AQUON 16
Toelichting op de begroting 2019 Eigenaar GR AQUON 17
Kostentoerekening en de bijdrageregeling 18
Wettelijke paragrafen 19
Uitgangspunten en normen 19
Incidentele baten en lasten 19
Onttrekking aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen 19
Waterschapsbelasting 19
Weerstandsvermogen en risicoprofilering 20
Financiering 20
Verbonden partijen 20
Kapitaalgoederen 21
EMU – saldo 22
Topinkomens 22
Risicomanagement 23
Risico's m.b.t. bestuurlijke aspecten 23
Risico's m.b.t. organisatorische aspecten 25
Risico's m.b.t. personele aspecten 27
Risico's m.b.t. locatie aspecten 28
Bijlage 1: Bijdrageregeling en kostenverdeling 29
Toelichting op berekening bijdrageregeling tbv programma laboratorium 29
Bijdrage per waterschap in de jaren 2019-2023 30

CONCEPT

Inleiding

Deze programmabegroting 2019 geeft planvorming en een financiële uitwerking van de programma's van AQUON. De basis van dit begrotingsdocument is opgesteld in de maand februari 2018. AQUON is op dit moment van schrijven actief met het uitwerken van de bestuurlijke besluiten die in december 2016 zijn genomen: AQUON ombouwen naar een full-serviceketenpartner. De basis voor de bestuurlijk en organisatorisch ingezette veranderingen is gelegd in de eerste begrotingswijziging 2017. Het jaar 2018 staat in het teken van de doorontwikkeling van AQUON om het voorgenomen bestuurlijk besluit (één locatie) verder gestalte te geven. In het jaar 2019 wordt dit belangrijke voorgenomen besluit heroverwogen.

Om de AQUON-ontwikkelingen in een strategisch perspectief te zetten is in de begroting een nadere uitwerking opgenomen van de operationalisering van de strategie in 2018/2019.

De kaders voor het programmajaar zijn vastgelegd in de Kadernota 2019, welke in het algemene bestuursvergadering van 5 april 2018 zijn besproken.

Tijdpad en activiteiten

De begrotingsbehandeling 2019 loopt middels een tijdspad. De planning is conform de bestuurlijke kalender en ziet er als volgt uit:

Bestuurlijke Planning	
- Behandeling concept programmabegroting 2018 in adviesorgaan platform eigenaren en het Dagelijks Bestuur	maart 2018
- Zienswijzeperiode waterschappen	april-juni 2018
- Ontwerpbegroting en reactienota in adviesorgaan platform eigenaren en het Dagelijks Bestuur	juni 2018
- Vaststellen door het Algemeen Bestuur	juli 2018

CONCEPT

1. Strategische ontwikkelingen: AQUON als ketenpartner

2.1 Ketenpartners: ontwikkeling naar AQUON 3.0

We werken vol vertrouwen aan onze positie. Om de AQUON-ontwikkelingen binnen een strategisch perspectief weer te geven volgt hier een nadere uiteenzetting.

De doelstellingen uit het ombouwplan 2016 zijn in het jaar 2017 volledig gerealiseerd. Met een centraal ingericht klantportaal en gecentraliseerde monsterontvangst worden de opdrachtgevers optimaal bediend. Vanuit het nieuwe organisatieonderdeel “servicebureau” is een gecentraliseerde procesbegeleiding ingericht. Het operationeel management treft elkaar maandelijks om aan de hand van prestatie-indicatoren de operatie te sturen en de processen optimaal in richten.

De organisatiestructuur is naar aanleiding van vergaande centralisatie van activiteiten (op de locaties Tiel en Leiden) afgeslankt met 12 FTE. De productielocatie Breda is met ingang van 1 januari 2017 gesloten. AQUON werd met deze veranderingen efficiënter in haar werken.

AQUON 2.0

In het jaar 2017 is het programma “AQUON 2.0” naar aanleiding van de nieuwe strategische keuzes uitgevoerd. Door middel van het programma is de AQUON-organisatie zo ingericht dat zij haar nieuwe positie als ketenpartner van de waterschappen kan uitvoeren. De opbrengst van het programma AQUON 2.0 kan als volgt worden samengevat:

- Een nieuwe organisatiestructuur en bedrijfscultuur is ingericht.
- Gezamenlijk wordt de ontwikkeling in de verwachte meetvraag uitgewerkt. De meetvraag vanuit de opdrachtgevers wordt grotendeels uitgevraagd in pakketten. Pakketten hebben tot doel om op termijn te komen tot meer standaardisatie en efficiëntie binnen het ketenproces van de waterschappen en AQUON.
- De werkprocessen worden aangepast om verbeteringen aan te kunnen brengen.
- Bestuurders worden nu door haar eigen adviesorganen “platvorm opdrachtgevers” en “platform eigenaren” vanuit de waterschappen goed voorbereid over de te bespreken onderwerpen en over besluitvorming. De nieuwe werkwijze geeft bestuurlijke rust.
- Er is een plan hoe toegewerkt wordt naar het besluit om naar 1 locatie te gaan.
- Bovenal is de communicatie verbeterd. Zowel binnen de organisatie als met de opdrachtgevers. Introductie van nieuwsbrieven en andere berichtgeving helpt.

AQUON 3.0

Ten aanzien van AQUON 3.0 hebben de eigenaren een voorgenomen bestuurlijk besluit genomen. Op basis van de - op het moment van besluitvorming - beschikbare informatie en overwegingen die betrekking hebben op productieaantallen, te bereiken efficiëntie en de noodzaak van een wenkend perspectief is het een collectieve ambitie om AQUON te concentreren op één locatie. Tenzij in 2018 blijkt dat de vastgestelde strategie en governance zich in 2017 niet bewijzen en in 2018 wordt aangetoond met een nadere uitwerking van de daarop aansluitende huisvestingvoorstellen of een op te stellen business case dat het één locatiebesluit zichzelf niet rechtvaardigt. De eigenaren hebben daarbij besloten AQUON de financiële ruimte te geven om de noodzakelijke voorbereidingen te doen die hiermee samenhangen.

Het adviesrapport “Naar AQUON 2.0” uit het jaar 2016 verwacht dat de uitkomst van de op te stellen businesscase ten behoeve van definitieve bestuurlijke besluitvorming inzake het één locatiebesluit een structureel kostenvoordeel van circa €1 miljoen behelst. Vanuit de eigenaren is deze inschatting een belangrijk aspect geweest om te komen tot het voorgenomen bestuurlijk besluit. Het is daarmee de onderlegger voor de bestuurlijke richting echter een businesscase dient het besluit te bekrachtigen.

Het beoogde kostenvoordeel is in afwachting van het opstellen van de businesscase, waarin tevens het eerste inzicht in nieuwe investeringen, financieringen, projectkosten en frictie-kosten wordt weergegeven, niet opgenomen in de meerjarenraming bij deze kadernota. Op dit moment zijn deze aspecten niet inzichtelijk en daarbij ook nu nog niet in te schatten. Het nu opnemen van een beoogd en doelgericht kostenvoordeel met het ontbrekende inzicht in investeringen en de bijkomende kosten zal een onwenselijk vertekend beeld geven ten behoeve van de besluitvorming. In deze programmabegroting 2019 en de meerjarenraming wordt hier het kostenvoordeel met nadruk beschreven, echter deze is niet opgenomen in de voorgeschreven begrotingstabellen. Bestuurlijk is deze wijze van presenteren in de bestuursvergadering van juli 2017 verkozen. Onverlet blijft het nadrukkelijke uitgangspunt, een kostenvoordeel van €1 miljoen euro staan.

Om de juiste ingrediënten te kunnen bespreken inzake AQUON 3.0 en om uiteindelijk te komen tot een businesscase voor de definitieve besluitvorming is een voorstel plan van aanpak inclusief projectrisico’s in december 2017 met het algemeen bestuur doorgesproken. Het voorstel is voorafgaand door het platform eigenaren ter advisering voorgelegd. Het platform eigenaren ondersteunt het voorstel met de erin opgenomen planning van activiteiten. Voor de eigenaren (in het bijzonder Hoogheemraadschap Delfland) is het van belang te komen tot de genoemde verdere efficiëntie. De uitwerking vergt (extra) aandacht en de planning moet in het licht van de bestuurlijke besluitvorming vanwege de waterschapsverkiezingen (maart 2019) worden bezien. In de zomer van 2019 wordt definitieve besluitvorming voorzien.

CONCEPT

In het jaar 2018 worden enkele ingrediënten uit het project AQUON 3.0 conform de programmabegroting 2018 uitgevoerd. Deze ingrediënten zijn belangrijk in het licht van de activiteiten welke juist in het jaar 2019 worden voorzien:

a. Make or Buy
De inzichten die in 2017 en 2018 ontstaan uit het onder b genoemde traject kunnen de eerste criteria opleveren om “make or buy” beslissingen op te baseren. Dat moet voldoende inzicht opleveren om te beoordelen welke consequenties dit voor AQUON heeft met betrekking tot haar omvang op middellange termijn en de daarbij passende ruimtebehoefte.

b. Laboratorium van de toekomst & operational exellence
Inventarisatie-ontwikkeling van de meetvraag voor de komende 10 jaren en ambtelijke sessie met kennisdragers. Voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van een operational excellence programma.

c. Evaluatie AQUON 2.0/ Organisatieplanning AQUON 3.0
Met de eigenaren is afgesproken dat bij de besluitvorming kritisch gekeken zal worden hoe het in de praktijk gaat. Door deze invalshoek ligt het voor de hand in de zomer van 2018 een eerste evaluatie op hoofdlijnen uit te voeren. De evaluatie zal in het tweede kwartaal van 2018 door het managementteam voorbereid moeten zijn.

d. Strategische opties
In het bestuurlijke adviestraject om te komen tot de nieuwe strategische koers zijn in de eerste en tweede fase meerdere strategische - op de langere termijn - posities van AQUON in beeld geweest. Gesproken is over de vorm en mate van integratie in de processen van de waterschappen en de verbreding naar meer eigenaren en/of klanten (waterschappen, water-bedrijven etc.). Deze opties worden in het derde kwartaal van 2018 met de dan beschikbare actuele kennis en inzichten opnieuw bekeken, om te bezien welk gewicht ze in de schaal kunnen leggen bij het denken over de toekomstige huisvesting. Inzet is dat er bij de afwe-ging die eind 2018 gemaakt zal worden voldoende bekend is over de (on)zekerheden rond de gewenste toekomstige huisvesting.

e. Logistiek, programma van eisen en blocklayout
Op basis van het bovenstaande (onder A t/m D) worden in het jaar 2018 alle ingrediënten in beeld gebracht om te komen tot margedimensionering perceel en gebouw.

f. Locatiekeuze
Parallel aan het uitwerken van het programma van eisen voor de toekomstige huisvesting en direct aansluitend op de discussie over de strategische opties kan onderzocht worden wat de meeste geschikte toekomstige locatie is. Er ligt hier een directe link tussen de vaste organisatie- en inrichtingskosten ten gevolge van het aantal locaties en het noodzakelijke aantal personeelsleden. In het jaar 2018 worden modellen gebouwd ten behoeve van afstand medewerker in relatie tot mogelijke vestigingsplaatsen en voor afstanden van monstername punten.

In het jaar 2019 worden de volgende stappen uit het plan van aanpak AQUON 3.0 uitgevoerd.

1. Voorbereiding traject organisatorische aanpassingen

In het eerste kwartaal worden voorbereidingen getroffen om de organisatorische aanpassingen te kunnen uitvoeren. Op basis van de inzichten verkregen in het jaar 2018 zal een nieuwe organisatie-inrichting moeten worden onderzocht.

2. Programma van eisen en logistiek

In het eerste kwartaal wordt het programma van eisen opgesteld, evenals een raming van investeringen, opbrengsten en frictiekosten. In het tweede kwartaal 2019 zal een businesscase worden opgesteld en het voorgenomen besluit opnieuw worden gewogen door de eigenaren.

3. Besluitvorming van ten aanzien van voorgenomen bestuurlijk besluit om te komen tot AQUON 3.0.

4. In het najaar 2019 worden aanbestedingstrajecten opgestart om te komen tot gunning van bouw.

Na besluitvorming worden de voorbereidingen getroffen om te komen tot bouw c.q. verbouw van een (alternatief) pand. In het najaar van 2019 zal met name de externe deskundigheid worden ingezet ten behoeve van nieuwbouw van het laboratorium van de toekomst en de bijbehorende noodzakelijke aanbestedingstrajecten.

In de programmabegroting 2019 worden de benoemde activiteiten verder uitgewerkt en de benodigde financiële middelen verder uitgewerkt. Na besluitvorming om te komen tot het één locatie besluit worden de benodigde vervolgacties ingezet.

2.2 Ketenpartners: ontwikkeling meetvraag 2019 en te leveren productie

De opdrachtgevers van de waterschappen hebben hun verwachte meetvraag op hoofdlijnen t/m 2023 opgegeven. Op basis hiervan heeft AQUON een beeld van de te verrichten werk-zaamheden in de komende jaren en op welke wijze zij haar bedrijfsvoering kan inrichten. Deze ontwikkeling van de meetvraag kan als volgt worden weergegeven:

productie/ meetvraag	2014 werkelijk	2015 werkelijk	2016 werkelijk	2017 werkelijk	2018 meetvraag	2019 meetvraag
Delfland	794.197	893.292	1.049.358	1.045.245	804.720	798.000
Brabantse Delta	1.484.131	1.334.034	1.441.403	1.409.153	1.350.000	1.492.995
Hollandse Delta	1.007.880	1.067.775	1.053.718	2.258.381	1.848.121	2.042.885
Aa en Maas	754.853	817.032	862.471	1.271.294	1.139.258	1.134.600
De Dommel	1.550.417	1.816.933	1.872.081	1.231.814	990.000	1.015.160
Rijnland	1.925.326	2.138.194	2.077.621	2.045.304	2.095.500	1.995.000
Schieland en de Kr'waard	1.894.387	1.917.717	1.957.972	593.166	546.200	566.200
Rivierenland	551.809	553.193	658.059	1.872.099	1.925.708	1.837.000
Stichtse Rijnlanden	784.590	802.044	745.931	782.101	719.500	801.500
TOTAAL	**10.747.590**	**11.340.214**	**11.718.614**	**12.508.557**	**11.419.007**	**11.683.340**
indexcijfer jaar 2014=100	100	106	109	116	106	109

Tabel 1: de ontwikkeling in de meetvraag.

Op basis van de ontwikkeling van de opgegeven meetvraag heeft AQUON het begrote productieniveau in de programmabegroting 2019 afgesteld op 11,5 miljoen productiepunten voor de opdrachtgevers van de deelnemende waterschappen en aanvullend 0,2 miljoen voor externe klanten.

Het meerjarig perspectief op de verwachte productie van de individuele deelnemende waterschappen wordt middels tabel 2 weergegeven. Op basis van dezelfde uitvraag baseert AQUON haar verwachte productieniveau voor haar meerjarenbegrotingsperspectief op 11,5 miljoen productiepunten voor deelnemende waterschappen en aanvullend 0,2 miljoen voor externe klanten.

productie/ meetvraag	2020	2021	2022	2023
Delfland	798.000	798.000	748.000	748.000
Brabantse Delta	1.430.723	1.415.000	1.442.995	1.430.723
Hollandse Delta	2.006.565	1.799.127	1.851.641	1.939.321
Aa en Maas	1.079.600	1.064.600	1.029.600	1.029.600
De Dommel	1.027.160	1.094.160	1.065.160	1.105.160
Rijnland	1.965.000	1.875.000	1.795.000	1.795.000
Schieland en de Kr'waard	566.200	566.200	566.200	566.200
Rivierenland	1.898.000	1.874.000	1.874.000	1.874.000
Stichtse Rijnlanden	781.500	788.500	780.000	770.000
	11.552.748	**11.274.587**	**11.152.596**	**11.258.004**
indexcijfer jaar 2014=100	107	105	104	105

Tabel 2: de opgave van de verwachte meetvraag van de opdrachtgevers in een tijdsreeks.

In de te verwachten productie is een aandeel opgenomen in onderzoeken waartoe AQUON niet is uitgerust, deze onderzoeken worden uitbesteed aan specialistische partners. AQUON constateert dat de aanvraag van dit type productie op een sterk stijgende trendlijn in de jaren in de aanvragen verkrijgt. Specialistisch werk in bijvoorbeeld medicijnen en bestrijdingsmiddelen nemen toe. Ook toename in diversiteit van de te onderzoeken stoffen (bijvoorbeeld X-GEN) wordt zichtbaar. AQUON doet een aanname ten behoeve van haar begroting 2019 dat dit kostenniveau op eenzelfde niveau als in het jaar 2017 zal liggen. Mocht zich een significante af-/toename in de (specifieke) meetvraag 2019 vanuit de opdrachtgever ontwikkelen dan zullen de variabele productiekosten van AQUON fors kunnen toe- dan wel afnemen.

CONCEPT

2.3 Ketenpartners: samenwerking

AQUON heeft intern een proces opgestart om invulling te geven aan haar kernwaarden Samen, Verantwoordelijk en Professioneel. ‘Samen’ werken in de keten, ‘Verantwoordelijkheid’ nemen op momenten dat dat noodzakelijk is en ‘Professioneel’ werken als het kennis, kunde en kwaliteit betreft. Werken in de keten betekent vanzelfsprekend dat het wenselijk en noodzakelijk is deze waarden ook samen in de keten invulling te geven. De wijze waarop dat zal gebeuren zal per waterschap verschillen.

Eerste ervaringen met het opstarten van een dergelijk ontwikkelprogramma zijn in 2017 opgedaan met een van de waterschappen. In 2018 wordt gezamenlijk met de andere waterschappen vastgesteld op welke manier deze ontwikkeling in de samenwerking in de keten voor hen zou kunnen worden vormgegeven. We voorzien dat deze samenwerking intensiever gaat worden, zowel in breedte als in diepgang. AQUON zal hierbij streven naar verdergaande harmonisatie waar mogelijk en zal het willen begrijpen wanneer dat niet mogelijk (b)lijkt. Dit zal in de komende jaren onder andere leiden tot verschillende samenwerkings- en ontwikkelprogramma’s.

2.4 Ketenpartners: kennisontwikkeling en innovaties

In het kader van de doorontwikkeling van AQUON is het essentieel op een gestructureerde manier invulling te geven aan de kennis- en innovatieagenda. De mogelijkheden van technologische ontwikkelingen moeten voor gebruik in de praktijk worden gevolgd, getest en waar kansrijk uitgeprobeerd en ingevoerd. De afgelopen jaren is AQUON bij specifieke nieuwe ontwikkelingen betrokken geweest (Passive Sampling, vergelijkingsonderzoeken eDNA onderzoek, toxine analyses blauwwiermatten e.d.). Deze lijn wenst AQUON verder voort te zetten, waarbij onder andere ontwikkelingen worden voorzien rondom de inzet van sensoren en nieuwe technologieën (drones, eDNA, foto analyses e.d.), nieuwe laboratoriumtechnieken (geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen) en informatiemanagement (big data). Tevens zal verdere ontwikkeling in adviesvaardigheden en ketensamenwerking nodig zijn. Om een en ander ook financieel te kunnen ondersteunen zal hiervoor begrotingsgelden worden gealloceerd. Deze innovatiegelden worden vooreerst op €150.000 begroot. Deze innovatiegelden worden overigens geheel in samenspraak met de behoefte vanuit de waterschappen ingezet. Ook de organisatie hiervoor zal nader in samenspraak worden ingevuld. Voor de komende jaren wordt overigens een toenemende inspanning voorzien.

AQUON wenst tevens haar operationele processen conform verwachting te verbeteren. Haar efficiëntiedoel ligt op 3 procent in het jaar 2019. Om efficiëntie te kunnen bereiken dienen er vernieuwingsinvesteringen te worden uitgevoerd. Hierbij zijn investeringen gepland voor bijvoorbeeld optimalisatie van planningstools (“PIM-sheet”), data- en formatiesystemen, robotisering binnen huidige werkprocessen en sensortechnologie. Daarnaast zijn vervangingen gepland ten aanzien van huidige chemische laboratoriumapparatuur om de gewenste standaarden te behouden. Uitbreiding, ontwikkeling en implementatie van nieuwe analyses, zoals bijvoorbeeld voor medicijnresten en opkomende stoffen worden gevraagd en vergen aandacht. Investering in apparatuur en nieuwe technieken worden hiermee voorzien.

In de programmabegroting 2019 zal meer detaillering worden gegeven op de concrete verwachte investeringen. Het investeringsniveau 2019/2020 ten behoeve van de operationele activiteiten wordt op een gelijk begrotingsniveau als vorige jaren ingeschat (1,5 miljoen per twee begrotingsjaren). Daarnaast is er jaarlijks circa 0,5 miljoen benodigd voor faciliteiten en ICT-ontwikkelingen. In de jaren tot en met 2017 zijn de gevraagde investeringsgelden overigens niet verbruikt. AQUON ziet als gevolg van de strategische alsmede omgevingsontwikkelingen een noodzaak tot (vervangings-) investeringen. Opgemerkt wordt dat door benodigd onderzoek (en businesscase) ten behoeve van een investeringscase en openbare (EU) aanbestedingsprocedures het concrete investeringsmoment per case in de jaren kan verschuiven.

CONCEPT

AQUON kent een begroting met twee programma's

AQUON, Instituut voor wateronderzoek en advies, levert haar diensten voornamelijk aan de negen waterschappen en hoogheemraadschappen Aa en Maas, De Dommel, Schieland en de Krimpenerwaard, Delfland, Rijnland, Hollandse Delta, Brabantse Delta, Rivierenland en De Stichtse Rijnlanden. Daarnaast behoren gemeenten, rijksoverheid en bedrijven tot de klantenkring. AQUON biedt het gehele proces van monstername tot en met onderzoek van water en advisering aan. De organisatie bestaat uit circa 160 gespecialiseerde en gemotiveerde medewerkers. AQUON streeft ernaar de ideale partner voor water gerelateerd onderzoek en advisering over het natte milieu te zijn.

In het jaar 2019 werkt AQUON met twee programmabegrotingen, te weten Programma 1: Laboratorium AQUON en Programma 2: Eigenaar GR AQUON.

Programma 1:
Laboratorium AQUON

In dit programma zijn de reguliere laboratorium activiteiten. In deze programmabegroting zijn de AQUON-hoofdprocessen opgenomen.
De kostenstructuur is een afgeleide van de werkprocessen van AQUON.

Programma 2:
Eigenaarsdeel GR AQUON

In de tweede programmabegroting "Eigenaarsdeel GR AQUON" is opgenomen op welke wijze de financiering verloopt van de ombouw en herinrichten van AQUON en daarmee de gevolgen van nieuwe strategische keuzes van de eigenaren.

Een samenvatting van de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2023

Een samenvatting kan als volgt worden weergegeven. In de volgende hoofdstukken wordt de programmabegroting in detail toegelicht.

Laboratorium begroting en meerjarenraming AQUON tijdreeks 2018-2023

bedragen X €1.000	2018 begroot	2019 begroot	2020 geraamd	2021 geraamd	2022 geraamd	2023 geraamd
personeelskosten	11.555	11.744	12.038	12.339	12.647	12.963
overige bedrijfslasten	2.370	2.555	2.581	2.606	2.632	2.659
goederen en diensten	2.651	2.702	2.729	2.756	2.784	2.812
uitbestedingen	2.175	2.400	2.424	2.448	2.473	2.497
kapitaalslasten	1.630	1.606	1.700	1.750	1.750	1.750
onvoorziene lasten	100	100	100	100	100	100
mut. bestemmingsres	0	0	0	0	0	0
vennootschapbelasting	0	4	4	4	4	4
totale kosten	20.481	21.111	21.575	22.003	22.390	22.785
bijdrage derden	300	300	300	300	300	300
bijdragen waterschappen	20.181	20.811	21.275	21.703	22.090	22.485
totale inkomsten	20.481	21.111	21.575	22.003	22.390	22.785

Eigenaarsdeel begroting en meerjarenraming AQUON tijdreeks 2018-2023

	2018 begroot	2019 begroot	2020 geraamd	2021 geraamd	2022 geraamd	2023 geraamd
personeelskosten	290	290	290	100	0	0
overige bedrijfslasten	300	400	0	0	0	0
goederen en diensten	0	0	0	0	0	0
uitbestedingen	0	0	0	0	0	0
kapitaalslasten	185	190	190	0	0	0
onvoorziene lasten	100	100	100	100	0	0
mut. bestemmingsres	-100	0	0	0	0	0
vennootschapbelasting	0	0	0	0	0	0
totale kosten	775	980	580	200	0	0
bijdrage derden	0	0	0	0	0	0
bijdragen waterschappen	775	980	580	200	0	0
totale inkomsten	775	980	580	200	0	0

CONCEPT

Financiële beheersing

Conform de presentatie van de jaarcijfers in de afgegeven jaarrekeningen in de tijdreeks 2014-2017 kent AQUON een adequate beheersing van haar financiële middelen en geven de cijfers een getrouw beeld van de werkelijkheid. In deze programmabegroting wordt een verwachting weergeven over de ontwikkeling in het jaar 2019. Aangezien AQUON zich volop ontwikkelt is het mogelijk dat gedurende het jaar 2019 en/of in het jaar 2018 door (ver-) nieuwe inzichten en/of omgevingsfactoren zich dient aan te passen. Mocht er aanleiding zijn op basis van een veranderde omgeving de programmabegroting 2019 aan te passen dan zal AQUON dit middels begrotingswijziging kenbaar maken bij haar eigenaren.

Gelijk aan de begrotingsjaar 2018 heeft AQUON haar begroting 2019 in twee programma's ondergebracht. Het eerste programmaonderdeel betreft de reguliere laboratorium activiteiten en het tweede de eigenaarskosten. Hiermee geeft AQUON een splitsing weer tussen operationele kosten en transitiekosten. Operationele kosten zijn gekoppeld aan de AQUON-productieorganisatie in al haar operationele facetten.

Transitiekosten zijn specifieke kosten verbonden aan onderbouwing van strategische keuzes middels adviestrajecten, majeure inrichtingszaken en personele reductie en/of ontwikkeling. Materiele (extra) afschrijvingen van investeringen door strategiewijzigingen worden hier verantwoord. Ten aanzien van personeel worden ook de kosten veroorzaakt door Sociaal Statuut, WW en BW-regelingen in dit programma opgenomen.

In het jaar 2019 wordt een businesscase opgesteld als onderbouwing voor het besluit om te komen tot één locatie. Het plan van aanpak is in de bestuursvergadering van december 2017 goedgekeurd. Bij definitieve besluitvorming wordt hier een grote investering verwacht en daartoe worden in de jaren 2018 en 2019 veel onderzoeken uitgevoerd (business case). In het hoofdstuk waarin beschreven wordt om te komen tot de operationalisering van de strategie worden de stappen beschreven en een tijdpad weergegeven. Het effect van het mogelijke definitieve besluit, namelijk om te komen één locatie en de daarbij behorende organisatorische wijzigingen zal een uitwerking zijn van de op te stellen business case.

Op basis van een in 2017 geïnitieerd planning en control-cyclus stuurt AQUON met name op prestatie indicatoren, productieoutput en acceptabele kosten. Dit vraagt een goede beoordeling van de resultaten om zo aan te kunnen geven waar bijsturingsmogelijkheden aanwezig zijn. Dit geeft het management een stuur, een houvast om haar dienstverlening te kunnen uitvoeren. Het LIMS, urenverantwoording en het financiële systeem levert rapportages, eens per kwartaal worden de cijefers op bedrijfsvoeringsnivea met het gehele management doorgesproken en maandelijks worden de resultaten tussen de directie en de betreffende teammanager in het P&C-gesprek besproken.

Sturing wordt door het management mede vormgegeven door het realiseren van de productievraag van de deelnemende waterschappen op basis van het beschikbare budget. In 2019 zullen middels afgesproken prestatie indicatoren (KPI's) de eigenaren worden geïnformeerd over de ontwikkeling zodat tijdige (bij-)sturing mogelijk wordt. Ten tijde van het uitbrengen van deze begroting zijn de prestatie indicaoren bekend echter is de normering nog niet uitgewerkt.

Prestatieindicatoren en normering worden confotm P&Cstatuut AQUON uitgewerkt.

De begroting voor programma 1 laboratorium activiteiten.

programma 1: LABORATORIUM	begroting 2019	*	begroting 2018	realisatie 2017
PERSONEELSLASTEN:				
salarissen	8.260.000	1	8.155.000	7.017.166
sociale lasten	2.118.500	2	2.040.000	1.763.752
overige personeelslasten	365.500	3	360.000	460.871
personeel van derden	1.000.000	4	1.000.000	1.885.643
PERSONEELSLASTEN	11.744.000		11.555.000	11.127.432
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN:				
diensten van derden	947.000	5	785.000	785.340
huren en rechten	46.500	6	46.000	43.203
leaseauto's	680.000	7	670.000	655.547
verzekeringen	56.000	8	55.000	42.631
belastingen	44.500	9	44.000	18.919
onderhoud door derden	781.500	10	770.000	781.683
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN	2.555.500		2.370.000	2.327.323
GOEDEREN EN DIENSTEN:				
ge- en verbruiksgoederen	2.193.500	11	2.161.000	2.310.992
duurzame gebruiksgoederen	253.500	12	250.000	192.396
energie	255.000	13	240.000	253.957
GOEDEREN EN DIENSTEN	2.702.000		2.651.000	2.757.345
UITBESTEDINGEN:				
externe analyses	2.400.000	14	2.175.000	3.137.530
UITBESTEDINGEN	2.400.000		2.175.000	3.137.530
KAPITAALSLASTEN:				
afschrijvingen	1.350.000	15	1.350.000	1.240.215
rentelasten	256.000	16	280.000	266.241
KAPITAALSLASTEN	1.606.000		1.630.000	1.506.456
NORMALE EXPLOITATIEKOSTEN	21.007.500		20.381.000	20.856.086
ONVOORZIEN	100.000	17	100.000	0
TOTAAL LASTEN	21.107.500		20.481.000	20.856.086
vrijval (bestemmings-) reserve	0	18	0	0
bijdrage derden	-300.000	19	-300.000	-332.464
Totale kosten	20.807.500		20.181.000	20.523.622
vennootschapbelasting	-3.500	20	0	-5.363
Bijdrage waterschappen	20.811.000		20.181.000	20.528.985

CONCEPT

Toelichting op de begroting 2019 AQUON-laboratorium.

Uitgangspunten vermeld in de kadernota 2019, welke op 5 april 2018 aan het algemeen bestuur wordt aangeboden, zijn leidend geweest bij het opstellen van de begroting.
In het algemeen kan gesteld worden dat er rekening gehouden is met een inflatiecorrectie van maximaal 1,0 procent op desbetreffende kostencategorien.

De begroting is gebaseerd op reguliere kostenbegroting passend bij de opgegeven productieaantallen door opdrachtgevers van AQUON.

1. De opgenomen salariskosten zijn gebaseerd op de personeelsformatie per 01 januari 2018. Er is geen ruimte voor uitbreiding in personeel voor de komende jaren begroot. Er is een ruimte van 0,5 procent rekening gehouden voor groei in de salarisschalen (“periodieken”). Een eventuele cao-verhoging is ingeschat op 1,5 procent per jaar.

2. De sociale lasten zijn conform realisatie 2017 (en begroting 2018) geprognotiseerd. Er is geen wijziging in sociale lasten en/of pensioenlasten voorzien.

3. De overige personeelskosten zijn in lijn met reguliere jaren gebracht. Een groot deel van de begroting is opgenomen voor ontwikkeling en opleiding.

4. Personeel van derden bestaat uit flexibele inzet van productiepersoneel en inzet van specialisten noodzakelijk voor de bedrijfsvoering. Opgemerkt kan worden dat een budget beschikbaar is gehouden voor interim (verander- en advies-) management van circa €200k.

5. Ten behoeve de AQUON organisatieontwikkeling is de lijn met huidige gewenste ontwikkelingsmogelijkheden en procesinnovatie een bedrag opgenomen van 150K. Een nadere toelichting over innovatiekracht van de organisatie is opgenomen in het hoofdstuk organisatieontwikkelingen. In samenspraak met opdrachtgevers wordt het bedrag besteed.

6-12. Deze kostencategorien zijn conform verplichtingen, historische ervaringen en productieverwachtingen begroot.

13. De kosten voor energie zijn op huidig prijspeil ingeschat, een toename in belastingopcenten is vooreerst niet voorzien.

14.Ten behoeve van externe uitgevoerde onderzoeken, veelal veroorzaakt door het feit dat het laboratorium niet is uitgerust voor alle gevraagde onderzoeken wordt een even hoog bedrag begroot als werkelijke inzet in het begrotingsjaar 2017. Deze kostenbegroting ligt in lijn met de tot nu toe bekende gevraagde productie van de deelnemende waterschappen. Een nadere uiteenzetting van productie is inleiding toegelicht.

Het productieniveau over het jaar 2019 is vastgesteld op 11,5 miljoen productiepunten. AQUON heeft jaren gekend dat de (gespecialiseerde) productie gaandeweg het jaar fors toeneemt en tevens boven begrotingsniveau uitkomt. De financiële verordening van AQUON staat toe dat een productietoename een geaccepteerde kostentoename kan veroorzaken. Mocht de klantvraag zich positief of negatief ontwikkelen dan ontstaat zich mogelijk een (aanzienlijke) mutatie op deze begrotingspost.

17. AQUON heeft een bedrag voorzien van €100.000 voor mogelijke kosten welke onvoorzien kunnen passeren. Het is tevens een begrotingspost waarmee risico's, beschreven in de risicoparagraaf, kunnen worden gefinancierd.

18. AQUON heeft in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevomd ten behoeve van haar nieuwe strategische keuzes. In het jaar 2018 is hieruit de laatste deel van verbruikt. AQUON heeft in het begrotingsjaar 2019 geen bestemmningsreserve meer.

19.AQUON realiseert productie voor derden, zijnde klanten welke juist niet de opdrachtgevers vanuit de deelnemende waterschappen betreffen. Vanuit huidige contracten en ervaringscijfers is de omzet ingeschat

20. AQUON valt voor omzet derden onder de regulieren vennootschapbelasting. De winstbelasting is voorgecalculeerd.

CONCEPT

Begroting t.b.v. eigenaren GR AQUON

programma 2: EIGENAARSDEEL	begroting 2019	*	raming 2020	raming 2021	raming 2022	raming 2023	begroting 2018	realisatie 2017
PERSONEELSLASTEN:								
salarissen	150.000	1	150.000	80.000	0	0	150.000	299.756
sociale lasten	40.000	2	40.000	20.000	0	0	40.000	43.018
overige personeelslasten	0	3	0	0	0	0	0	52.520
personeel van derden	100.000	4	100.000	0	0	0	100.000	115.093
PERSONEELSLASTEN	290.000		290.000	100.000	0	0	290.000	510.387
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN:								
diensten van derden	400.000	5	0	0	0	0	300.000	288.536
huren en rechten	0	6	0	0	0	0	0	0
leaseauto's	0	7	0	0	0	0	0	0
verzekeringen	0	8	0	0	0	0	0	0
belastingen	0	9	0	0	0	0	0	0
onderhoud door derden	0	10	0	0	0	0	0	0
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN	400.000		0	0	0	0	300.000	288.536
GOEDEREN EN DIENSTEN:								
ge- en verbruiksgoederen	0	11	0	0	0	0	0	0
duurzame gebruiksgoederen	0	12	0	0	0	0	0	0
energie	0	13	0	0	0	0	0	0
GOEDEREN EN DIENSTEN	0		0	0	0	0	0	0
UITBESTEDINGEN:								
externe analyses	0	14	0	0	0	0	0	0
UITBESTEDINGEN	0		0	0	0	0	0	0
KAPITAALSLASTEN:								
afschrijvingen	190.000	15	190.000	0	0	0	185.000	297.587
rentelasten	0	16	0	0	0	0	0	0
KAPITAALSLASTEN	190.000		190.000	0	0	0	185.000	297.587
NORMALE EXPLOITATIEKOSTEN	880.000		480.000	100.000	0	0	775.000	1.096.510
ONVOORZIEN	100.000	17	100.000	100.000			100.000	0
TOTAAL LASTEN	980.000		580.000	200.000	0	0	875.000	1.096.510
vrijval (bestemmings-) reserve	0	18	0	0	0	0	-100.000	-871.510
bijdrage derden	0	19	0	0	0	0	0	0
Totale kosten	980.000		580.000	200.000	0	0	775.000	225.000
vennootschapbelasting	0	20	0	0	0	0	0	0
Bijdrage waterschappen	980.000		580.000	200.000	0	0	775.000	225.000

CONCEPT

Toelichting op de begroting 2019 Eigenaar GR AQUON

1. De kosten van boventallig personeel uit het ombouwplan 2016 lopen naar verwachting door tot het jaar 2021. Onder personeelskosten worden de begrote kosten ad. 150K weergegeven.

2. De sociale lasten voor boventallig personeel zijn opgenomen voor 40K.

4. Onder personeel derden wordt een begrotingspost van 100K opgenomen voor mogelijke flexibele inzet/inhuur van stategische personeelsmanagement. Bovendien kunnen kosten ontstaan naar aanleiding van operationalisering van het strategisch HRM beleid.

5. In het jaar 2019 wordt een uitwerking opgesteld voor besluitvorming AQUON 3.0. Hiervoor is 100K opgenomen voor projectleiding en advieskosten bouw, 100K voor uitwerking business case ten behoeve van besluitvorming en 200K voor mogelijk aanvullend onderzoek.

15. De afschrijvingslasten betreffen de kapitaalslasten van de investeringen in 2016 in Tiel en Leiden. Deze investeringen maakten het mogelijk om de analyses uit Breda op de twee locaties te kunnen uitvoeren. Deze investeringen kennen een afschrijvingstermijn van vier jaren en de afschrijving loopt door tot en met het jaar 2020.

17. Afhankelijk van de te nemen stappen in het onderzoek naar een AQUON 3.0 kunnen vernieuwde inzichten ontstaan t.a.v. de ontwikkelingen van AQUON. Een begrotingspost voor onvoorziene zaken van 100K is hiervoor opgenomen.

18. De gevormde bestemmingsreserve uit de positieve begrotingsoverschotten 2014/2015 zijn ingezet tot en met de begrotingsjaren 2018. Voor het programmajaar 2019 is er geen bestemmingsreserve (meer) beschikbaar.

De notatie vanuit eigenaren ter financiering van deze begroting is opgenomen. Inzicht wordt gegeven in de raming van kosten tot en met het jaar 2023.

CONCEPT

Kostentoerekening en de bijdrageregeling

De jaarlijkse reguliere exploitatiekosten (AQUON-programma 1: laboratorium)

Algemeen

De jaarlijkse reguliere exploitatiekosten worden ingedeeld naar vaste kosten en variabele kosten. Deze vaste en variabele kosten hebben een eigen basisberekening in de bijdrageregeling. De bijdrage van een individueel waterschap bestaat daarmee uit een aandeel in de vaste kosten en een aandeel in de variabele kosten. De opbrengsten door derden wordt in mindering gebracht op de jaarlijkse reguliere exploitatiekosten. Het geheel van de resterende jaarlijkse reguliere bedrijfskosten wordt vervolgens geheel door de (negen) deelnemende waterschappen bijgedragen.

De kostenverdeling

De vaste kosten zijn de kosten van de bedrijfsinrichting en deze kostencategorie wordt verondersteld 75 procent van de normale reguliere jaarlijkse exploitatiekosten te zijn. In tegenstelling tot de vaste kosten bewegen de variabele kosten mee met de jaarlijkse productie en deze worden verondersteld 25 procent van de reguliere jaarlijkse exploitatiekosten te zijn.

Consequenties voor een individueel waterschap

Elk waterschap draagt een percentage van de vaste kosten bij. Het percentage aan vaste kosten dat een individueel waterschap bijdraagt is afhankelijk van de gemiddelde afgenomen productie in de drie afgesloten jarenvoorafgaand aan het desbetreffende verslagjaar. In het jaar 2019 dient de productie uit de jaren 2015, 2016 en 2017 als basis voor de berekening van het kostendeel in de vaste inrichtingskosten. Het verhoudingscijfer van deze drie jaren productie ten opzichte van de totale productie in hetzelfde tijdvak (opgenomen in de meest recente jaarrekening), geeft het relatieve kostenaandeel van een individueel waterschap.

De jaarlijkse variabele kosten worden in verhouding van de werkelijke afgenomen productie in het desbetreffende verslagjaar toegerekend aan een individueel deelnemend waterschap.

Kosten eigenaarsdeel (programma 2: eigenaar GR AQUON)

Kosten van boventalligheid worden aan de waterschappen doorberekend op basis van het afspraken gemaakt in het doorstroomprogramma AQUON 2016. De verwachting is overigens dat de deze kosten in het jaar 2020 geheel zijn weggevallen (uitstroom door leeftijdverlof). De kosten worden verrekend aan waterschappen die in 2016 geen (of afdoende) personeel hebben overgenomen.

De kosten welke verband houden met de verdere doorontwikkeling van AQUON worden doorberekend op eenzelfde wijze als de vaste inrichtingskosten (3jrs voortschrijdend gemiddelde, vermeld in de meest recente jaarstukken). Door middel van deze berekeningswijze betaalt elk waterschap een percentage van de programmabegroting Eigenaarsdeel GR AQUON.

CONCEPT

De kosten van boventalligheid/frictiekosten welke zijn ontstaan na het ombouwplan 2016 worden doorberekend aan de waterschappen die geen (afdoende) aantal personeelsleden hebben overgenomen in het jaar 2016.

Wettelijke paragrafen

Overeenkomstig het waterschapbesluit artikel 4.11 zijn in de programmabegroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2023 de paragrafen opgenomen welke verplicht zijn te vermelden. Met deze paragrafen wordt bereikt dat de uitgangspunten, de hoofdlijnen van het (nieuwe) beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, evenals de financiële gevolgen van dat beleid worden verankerd.

Uitgangspunten en normen

In de opzet van de begroting 2019 is geen structurele verandering in de opzet van begroten doorgevoerd. AQUON kent vanaf het begrotingsjaar 2016 twee programmabegrotingen. De eerste programmabegroting wordt “laboratorium AQUON” genoemd en het tweede programma “eigenaar GR AQUON”. In deze begroting 2019 wordt ook de meerjarenraming 2020-2023 in beeld gebracht.

Vanaf het jaar 2017 valt AQUON onder de reguliere vennootschapsbelasting. In de begroting 2019 worden een winstberekening en afdracht vennootschapbelasting gemaakt voor de omzet voor derden. De activiteiten vanuit het samenwerkingsverband (tbv waterschappen) zijn vrijgesteld van deze belasting.

Incidentele baten en lasten

In de programmabegroting 2019 is een bedrag van 100k als incidentele lasten voorzien.

Onttrekking aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Naar verwachting wordt dat AQUON op de eindbalans van het begrotingsjaar 2018 geen bestemmingsreserve meer tot haar beschikking heeft. Deze bestemmingsreserve was getroffen om de financiële consequenties van de ombouw van AQUON te financieren. De bestemmingsreserve is tot en met het begrotingsjaar 2018 ingezet voor haar transformatie tot ketenpartner van de waterschappen

Waterschapsbelasting

AQUON int geen belastingen en daarom is deze paragraaf niet van toepassing

CONCEPT

Weerstandsvermogen en risicoprofilering

AQUON kent geen (algemene) reserves. Voor wat betreft de financiële risico's geldt dat de deelnemers van de GR AQUON aansprakelijk zijn voor de niet afgedekte risico's.
AQUON staat de komende jaren voor grote organisatieveranderingen en daarmee worden de risico's groter. In het hoofdstuk risicobeheersing wordt een uitgebreide weergave gegeven van de mogelijke risico's door aanpassing van de organisatiestructuur en bijbehorende kostenstructuur. Deze paragraaf was ook in het jaar 2017-2018 opgenomen, gezien de importantie wordt deze integraal echter ge-updated opgenomen. Inmiddels hebben de deelnemende waterschappen gezamenlijk uitgesproken dat zij de beleidslijnen (nieuwe strategie) gezamenlijk onderschrijven. Hierdoor zijn de bestuurlijke risico's afgenomen.

In het begrotingsjaar 2019 en in de meerjarenraming 2020-2023 is op de mogelijke financiële risico's consequenties zo adequaat mogelijk geanticipeerd. AQUON heeft vanuit een kwantitatieve risicoanalyse vastgesteld dat er inderdaad risico's met een financieel effect zijn. De belangrijkste risico's met een financieel effect zijn:

- Toename in gevraagde dienstverlening van waterschappen waartoe het laboratorium AQUON niet toe is ingericht. Deze diensten worden uitbesteed aan partners. AQUON heeft zo goed als mogelijk samen met de waterschappen deze dienstverlening geïnventariseerd en daaruit volgend eenzelfde kostenniveau gehanteerd als in 2017. Inmiddels is het verrekensysteem aangepast zodat eventuele meer-productie door de veroorzaker wordt betaald
- Onderzoekkosten naar het toekomstige AQUON 3.0 nemen toe doordat meer studiemateriaal benodigd is voor de gevraagde besluitvorming in de zomer van 2019
- Het pand dat te koop staat, is in 2019 nog niet verkocht en veroorzaakt een wijziging in verwacht verkoopwaarde.

In de risicoparagraaf wordt uitgebreid stil gestaan bij deze en andere risico's. Voor dit eventuele andere risico's is een begrotingspost onvoorzien opgenomen.

Financiering

In 2013 zijn vanwege de aanschaf van de panden leningen aangetrokken. Deze langlopende leningen, inclusief kortlopende faciliteiten, leiden niet tot een herziening van de leningenportefeuille voor het begrotingsjaar 2019.
Verwacht wordt dat aflossing en investeringen binnen de jaarlijkse cashflow en krediet kunnen worden opgevangen. Opmerkelijke transactie zal in de komende jaren de inkomsten van een eventuele verkoop van een locatie zijn. Eén van de panden van AQUON staat ten tijde van schrijven van de begroting te koop. Verwacht wordt dat mogelijke vervolgtransacties passen binnen het financieringsarrangement met de bankinstelling.
Na besluitvorming door het algemeen bestuur van AQUON over definitieve eindkeuzes ten aanzien van AQUON kan een herziening van leningenportefeuille worden overwogen.

Verbonden partijen

AQUON kent geen verbonden partijen. Deze paragraaf is niet van toepassing.

Kapitaalgoederen

AQUON is met haar specifieke apparatuur een kapitaalintensieve organisatie. De laatste jaren is er een rem geweest op nieuwe investeringen en vervangingsinvesteringen. Verwacht wordt dat ook in het jaar 2019 een aantal duurzame laboratorium instrumenten vervangen moet worden. Gelijktijdig met de genoemde vervanging zal een verdere technologische bijstelling moeten plaatsvinden doordat AQUON nu geen state of art instrumentaria heeft (verouderde technologie). Om tijdig financiële middelen beschikbaar te krijgen wordt nu aangegeven dat in de komende planperiode 2019-2020 circa € 1,5 miljoen benodigd zal zijn.

Daarnaast is in 2019 en verder voor de doorontwikkeling van het ICT en facilitaire middelen jaarlijks circa 500k benodigd. In het platform eigenaren is besproken dat AQUON geen investeringsstatuut kent gezien de beperkte mate van investeringen. In het jaar 2019 worden investeringen voorzien. Een vervanging van een laboratoriuminstrument betekent veelal een project waar een langere doorlooptijd mee is gemoeid. Afhankelijk van het project-startmoment vindt de investering in 2019 en/of 2020 plaats. Voorafgaand aan vervanging wordt een operationele businesscase uitgewerkt.

Naast de ontwikkelingen om binnen de operationele processen te komen tot verdere efficiëntie verbetering en optimalisaties worden binnen de operationele teams diverse ontwikkelingen voorzien. De vermelde ontwikkelingen geven een richting, verdienen middels vraagarticulatie overleg met opdrachtgevers. De investeringen passen binnen de benodigde 1,5 miljoen euro:

- Servicebureau:
  - Uitbreiding / verbreding van de regie op het waterbodemonderzoek voor de waterschappen. Data- en informatisering proces (o.a. met GIS) wordt voorzien.
  - Vervanging tool benodigd voor de opdrachtverstrekking van waterschappen.
- Monstername & logistiek:
  - Vergroting inzet van sensortechnieken voor meer continue monitoring in het veld.
  - Ontwikkelingen ten aanzien van centrale planning worden voorzien om eerste ervaringen uit 2018 voort te zetten.
  - Uitbreiding activiteiten grondwater-divers. Uitbreiding meetnet en aanbieden full service dienstverlening.
  - Optuigen van full service dienstverlening op zuiveringen inclusief beheer van monstername apparatuur ter plaatse.
- Chemie:
  - Na de keuzes voor voortzetting analyse (“make or buy”), zal er diverse apparatuur vervangen gaan worden, zodat apparatuur weer voldoet aan de huidige eisen.
  - Uitbreiding, ontwikkeling en implementatie van nieuwe analyses, zoals bijvoorbeeld voor medicijnresten en opkomende stoffen. Investering in apparatuur en nieuwe technieken.
  - Door de huidige mogelijkheden van robotisering en automatisering, worden volgende stappen genomen ter verhoging van de efficiëntie.
- Hydrobiologie:
  - Waterbodemonderzoek heeft zeker als er daadwerkelijk ingegrepen gaat worden een sterke verbinding met wat er in die bodem leeft. Als ketenpartner zal Aquon zich niet alleen richten op de chemische kwaliteit van de bodem maar ook de soorten in de waterbodem. Ontwikkeling kennis, analyse methodes en monsternames hiervoor vragen een investering.
  - Omdat AQUON landelijk de grootste uitvoerder is van blauwalg analyses en al actief betrokken is bij ontwikkelingen van het landelijke zwemwaterprotocol willen we het

Landelijk Informatiecentrum Blauwalgen inrichten. Onderdeel hierbij wordt ook inzet van nieuwe technieken als eDNA en eventueel inzet van sensoren om tot optimaler zwemwateronderzoek te komen. Daarnaast wordt gekeken of determinatie m.b.v. foto-analyses/beeldherkenning tot optimalisaties kan leiden.

- De ontwikkeling van Aquadesk is zo ver dat in 2018 de eerste gegevens overgaan. Aan het werk betekent ook dat er ervaringen naar boven komen die nog tot beperkte aanpassingen zullen leiden. Wat er nog bij komt is de slag dat koppeling aan een GIS systeem met directe inlezing van onderzoek- en locatiegegevens actueel wordt. Bij Hollands Delta wordt dit in het jaar 2018 verkend. Verwachting is dat dit op efficientie, reproduceerbaarheid en beschikbaarheid van gegevens een positieve impact heeft.

EMU – saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economisch en Monetaire Unie (EU) zijn afspraken gemaakt over het overheidstekort. Binnen de overheid van Nederland is het aanvaardbaar het tekort te verdelen over het Rijk en de decentrale overheden. In principe zal het exploitatietekort van AQUON elk jaar 0 zijn, omdat alle netto kosten worden doorberekend aan de deelnemers. Het EMU-saldo kan hoger zijn dan 0, door investeringen, afschrijvingen en de invloed van reserves en voorzieningen.
Het investeringsniveau van AQUON in het jaar 2019 ligt door vervangingen van instrumentarium (€ 1,5 miljoen/ 2 jrn) en jaarlijks facilitaire/ICT-aanschaf (€ 0,5 miljoen) op circa 1,3 miljoen euro. De afschrijvingen bedragen in de begroting circa € 1,6 miljoen. Een vrijval van de bestemmingsreserve is vanaf het jaar 2019 niet (meer) aan de orde. Het EMU-saldo voor 2019 bedraagt daarmee negatief op ca. € 0.3 miljoen.

Topinkomens

Bijgaand een overzicht met actuele informatie.

Naam	Functie	Duur dienst-verband	Omvang dienst verband	Beloning	Belastbare kosten-vergoedingen	Voorzieningen betaalbaar op termijn	Beëindigings-uitkeringen
Dhr. J.K. Bouma	Algemeen directeur	12 mnd	100%	€ 106.470	€ -	€ 16.555	€ -
Dhr. R.W. Bleker (*)	Bestuursvoorzitter	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. G.P. Beugelink (*)	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. P.F.J. van den Eijnden	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. W.P.J. de Kleijn	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. H. Pluckel (*)	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. C. Sas	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Mw. E.H.T. Stravens(*)	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. M. Smits	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dhr. H.P. Verroen	Bestuurder	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
(*) Dagelijks Bestuur							

CONCEPT

Risicomanagement

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste en gesignaleerde risico's in beeld gebracht. Er komen voortdurend, ook door voortschrijdend inzicht, nieuwe risico's op AQUON af. In het hoofdstuk wordt een uiteenzetting gedaan van mogelijke risico's, de wijze waarop individuele risico's tegemoet worden getreden (risico respons) en een beschrijving van de impact van de risico's op de resultaten en/of financiële positie.

Bij de uitwerking is onderscheid gemaakt in risico's met betrekking tot de volgende aspecten:

- Bestuurlijke aspecten: de risico's hangen samen met bestuurlijke besluiten;
- Organisatorische aspecten: de risico's zijn direct gerelateerd aan de organisatie;
- Personele aspecten: de risico's hangen samen met de personele bezetting;
- Locatie aspecten: de risico's hangen samen met locatie(s).

Risico's m.b.t. bestuurlijke aspecten

De eigenaren hebben met de besluiten tot AQUON 2.0 aangegeven dat zij de nieuwe strategie en beleidslijnen ondersteunen en onderschrijven. Hiermee vervalt een groot deel van de risico's op bestuurlijk terrein, welke de afgelopen jaren de bedrijfsvoering van AQUON heeft beinvloed. De bestuurlijke risico's blijven bestaan, maar de kans dat het zich voordoet is aanmerkelijk afgenomen.

Risico; besluitvorming om tot 1 locatie te komen vertraagt of het operationaliseren van het besluit volgt later dan gepland.
Deelnemende waterschappen wensen in de zomer van 2019 het voorgenomen besluit om te komen tot één locatie te bekrachtigen middels onderbouwing van een business case welke het besluit rechtvaardigd. Mocht het risico zich voordoen dat het besluit niet wordt genomen of de operationalsering later worden uitgevoerd dan zal het beoogde financiële voordeel later en/of niet worden gerealiseerd.
Bij een besluitvorming conform uitgestippelde tijdslijn en volgens verwachting opgestelde businesscase kan een postief risico van €1 miljoen worden ingecalculeerd. In de opgenomen meerjarenraming 2020-2023 is het beoogde voordeel van een miljoen euro niet opgenomen.

Risico: uittreden van deelnemende waterschappen
Het risico van uittreden van een van de deelnemende waterschappen blijft altijd aanwezig. Belangrijk is dat de consequenties van het uittreden in beeld zijn gebracht. In de nieuw op te stellen GR zal een uittreedregeling opgenomen zijn, zodat AQUON kan blijven werken aan haar continuïteit.

Risico: bestuurlijke verandering: consequenties koers
De GR AQUON verkrijgt om de vier jaar een nieuw bestuur met mogelijk andere bestuursleden. Het bestuur geeft de strategische richting aan de GR AQUON. Door nieuwe inzichten van bestuursleden in een vierjaarlijkse zittingsperiode kunnen afwijkende strategische keuzes worden onderzocht en worden uitgewerkt. Opgemerkt wordt dat AQUON een kapitaalintensief onderzoeksbedrijf is, waarbij veel kapitaal langdurig is geïnvesteerd. Het bestuur geeft bij (nieuwe) strategische keuzes daarmee richting aan doorontwikkeling van AQUON welke een langere periode bestrijkt dan de vier jaar van de bestuurlijke zittingsperiode. Door bestuursleden vooraf goed te informeren over effecten van

wijzigingen in strategie kunnen verantwoorde keuzes worden gemaakt. Een zorgvuldig besluitvormingsproces is belangrijk.

Risico: geen keuze of halve keuze
AQUON heeft op een bestuurlijke vraag, namelijk het realiseren van efficiëntie, inmiddels een antwoord gegeven. Deze uitwerking omhelst een belangrijke strategische koerswijziging. Namelijk het inrichten van een centraal geleide organisatie, waarbij de productie op één centrale werklocatie functioneel plaatsvindt. Op dit moment is er sprake van een suboptimale decentraal geleide organisatie met geografische verdeling van de productie, met lokale specialisaties (twee locaties).

Middels een business case zal een antwoord gegeven worden op de bestuursvraag met daarbij de verwachte voordelen en de benodigde investeringen om de beoogde voordelen te behalen. Mocht naar aanleiding van de bestuurlijke vraag onverhoopt geen keuze (kunnen) worden gemaakt dan zal de organisatie niet door-ontwikkelen en verwacht kan worden dat een of meerdere individuele waterschappen op termijn eigen keuzes gaan maken om de productie te realiseren. Het collectief, de GR AQUON, zal op termijn dan mogelijk geen bestaansrecht meer hebben. Het opheffen van de GR AQUON zal zoals voorheen is berekend een veelvoud aan kosten met zich meebrengen.

In het implementatieplan AQUON wordt voorgesteld dat productie op één locatie het meest effectief en efficiënt zal zijn. De vraag kan ontstaan of hierin halve keuzes gemaakt kunnen worden: het plan deels uitvoeren. Het ombouwplan heeft voorzien in een tussenstap; echter het einddoel kan worden bemoeilijkt. De organisatie verwacht nu - na een fase van jaren van onzekerheid, duidelijkheid en daadkracht - dat zij ‘verander-moe’ zou kunnen worden, waarmee financieel gewin moeilijker bereikbaar zal zijn.

Risico: negen waterschappen op één lijn
De GR AQUON is in gezamenlijk eigendom van negen waterschappen. Voor strategische veranderingen is het belangrijk dat de negen eigenaren zichzelf herkennen en gezamenlijk (blijven) staan voor de uiteindelijke keuze die nu gemaakt moet worden. Een gezamenlijke visie op de toekomst is belangrijk, niet slechts voor de grote investeringen die de GR AQUON wenst te plegen. Grote investeringen zonder gezamenlijke visie vormen een groot bedrijfsrisico. Door middel van (bijvoorbeeld) periodieke werksessies kan toetsing en herijking van de integrale strategie plaatsvinden. Inzicht verkrijgen van wat de markt kan bieden en daarnaast een uitwerking van een nauwe samenwerking van de markt en AQUON geeft essentiële informatie voor deze keuzes ten aanzien van toekomstige bedrijfsinrichting.

CONCEPT

Risico's m.b.t. organisatorische aspecten

Risico: nieuwe ontwikkelingen vergen meer
Het wateronderzoek wordt geconfronteerd met nieuwe technologische en overige ontwikkelingen. Hierbij kan worden gedacht worden aan:

- Wijzigingen in werkmethodes, werkpakket en werklast. Mede dankzij beleidsontwikkelingen in het waterbeheer, zoals kaderrichtlijn Water, verandert de behoefte aan laboratoriumondersteuning. Risico in trendbreuk kan op een juiste wijze worden geregisseerd door frequent contact en overleg met waterbeheerders (de klant) zodat hier tijdig op kan worden gereageerd.
- Verbreding van het analysepakket. De accenten in het laboratoriumonderzoek worden verlegd naar andere stoffen. De verwachting is met name dat hydrobiologisch en geïntegreerd onderzoek zich verder zal ontwikkelen. Risico bestaat dat AQUON niet klaar staat voor deze ontwikkeling. AQUON bereidt zich erop voor deze ontwikkelingen te volgen met de inzet van een innovatiemanager en door samenwerking met andere kennisinstituten en overheidslaboratoria. Indien gewenst worden nieuwe analyses in overleg met opdrachtgevers opgenomen in het dienstenpakket. AQUON heeft daarnaast strategische kennis- en uitvoeringspartners om snel te kunnen inspelen op ontwikkelingen.
- Ontwikkelingen en introductie van automatisering en technologie. Arbeidsintensieve analyses worden steeds meer geautomatiseerd. Met uitbreiding van de analysemogelijkheden neemt bovendien de complexiteit van de benodigde techniek en technologie toe. Dit betekent dat de vereiste professionaliteit toeneemt (opleidingsniveau) en de behoefte aan voldoende financieel draagvlak voor benodigde professionaliteit en de aanschaf van vaak kapitaalintensieve apparatuur.

Risico: productiedaling
AQUON is aanvankelijk (in 2011) bedrijfsmatig ingericht voor dertien mio productiepunten. In de jaren 2012 & 2013 is zij geconfronteerd met een forse productiedaling. De jaren erna vond er een verdere (lichte) daling plaats en de verwachting van de opdrachtgevers was dat de productie rond de tien miljoen productiepunten zal blijven tot het jaar 2020. Inmiddels ligt de productie circa twaalf miljoen punten. De verwachte meetvraag van de waterschappen verkrijgt verdere focus door gezamelijke vraagarticulatie.

Het risico van een daling heeft consequenties voor de bedrijfsinrichting en bedrijfsvoering en heeft financiële gevolgen. Bij duurzame verandering is herschikking van het bedrijf noodzakelijk. Middels professioneel leiderschap en adequaat inspelen op een eventuele duurzame wijziging in de klantvraag is aanpassing van de bedrijfsinrichting te realiseren. AQUON bereidt zich daarnaast voorzichtig voor, voor bepaalde productiesegmenten, op het werken vanuit een regierol. AQUON wenst hier een gevoel bij te krijgen en dit in geschikte pilotsituaties toe te passen. Door meer ervaring op te doen met onder regie uitvoeren van routinematige analyses kan een nieuw optimum worden gevonden om een uiteindelijke passende bedrijfsinrichting in het jaar 2021 te realiseren.

Het financiële risico van een nieuwe productiedaling wordt beperkt doordat het (nieuwe) kosten verrekensysteem voor de deelnemende waterschappen antwoord geeft op een individuele productieverandering. Een deelnemend waterschap staat voor drie jaar borg voor het relatieve aandeel in de vaste kosten. De referentieperiode van drie jaren rolt mee in de tijd met het desbetreffende productiejaar.

Risico: accreditatiebehoud
AQUON werkt met de hoogst mogelijke gekwalificeerde werkprocessen. AQUON heeft haar werkprocessen integraal geaccrediteerd en jaarlijks vindt toetsing door de RVA plaats. Deze hoge kwaliteitsnorm is nodig voor de waterschappen indien zij met mogelijke juridische geschillen worden geconfronteerd. Het risico bestaat tijdens de ombouw dat de werkprocessen niet volgens kwaliteitsprotocollen verlopen. AQUON heeft ervaring met deze veranderingen en schakelt de RVA in om de kwaliteitsnormen te blijven behalen.

Risico: tevredenheid opdrachtgevers
Bij veranderingen ontstaat mogelijk een daling van tevredenheid van de opdrachtgevers. De AQUON-organisatie is in deze fase mogelijk sterk intern gefocust en kan daarbij het klantbelang deels uit het oog verliezen. Een onwenselijke situatie maar gerealiseerde reorganisaties tonen aan dat dit mogelijk ontstaat. AQUON wenst speciaal hiervoor versneld de bedrijfsinrichting aan te passen. Het nieuwe organisatieonderdeel “Bedrijfsbureau” legt juist de focus op de klant en de start van alle werkprocessen. Deze organisatie aanpassing moet klaar zijn voor de ombouw van AQUON. Door frequent contact met de klant, waarbij informatie-uitwisseling centraal staat, verwacht AQUON het risico beheersbaar te houden. Een te ontwikkelen communicatieplan behoort bij het ombouwplan van AQUON.

Risico: management- en bedrijfscultuur
Belangrijke succesfactor voor de bedrijfsvoering is de management- en bedrijfscultuur. De organisatie heeft behoefte aan een nieuwe heldere organisatiestructuur, waarbij een efficiënte bedrijfsvoering wordt gerealiseerd. De bedrijfscultuur dient daarbij klantgericht te zijn en kwaliteit dient centraal te staan in handelen en denken. Door een nieuwe inrichting van de topstructuur van AQUON wordt een belangrijke managementverandering doorgevoerd. Het (nieuwe) strategische personeelsmanagement wordt aangevuld met normen en waarden (kernwaarden), waarbij voorbeeldgedrag wordt ontwikkeld. Geen veranderingen aanbrengen in meerdere dimensies anders dan verminderen van locaties zal geen gewenste cultuurverandering teweegbrengen. Een cultuurveranderingstraject is in 2017/2018 ingezet. Een fysieke verandering van werkplek (door sluiting van locatie Breda) gaf al een boost aan de cultuurverandering.

Risico: rol en invloed van OR en GO
De Ondernemingsraad (OR) en het Georganiseerd Overleg (GO) hebben een belangrijke invloed op de doorontwikkeling van AQUON. Mocht de OR / het GO zich niet kunnen vinden in de plannen van het bedrijf dan is dit een groot risico voor de uiteindelijke operationalisering van alle plannen. De Ondernemingsraad wordt intensief betrokken bij de ontwikkeling van de organisatie en daarnaast wordt de OR / het GO ruimte geboden om zichzelf hierin voor te bereiden. Tijdens de reguliere overlegvergaderingen is de doorontwikkeling een belangrijk gespreksonderwerp en waar noodzakelijk worden de (reguliere) trajecten van instemming- en advies doorlopen.

Risico: aannames in de business case t.b.v. besluitvorming
In het ombouwplan van AQUON werd gewerkt met aannames, aangezien er een doorkijk is gemaakt op basis van uitgangspunten. Aannames zijn onderhevig aan veranderingen. De aannames worden met de beste inzichten opgesteld en door-vertaald in een uitwerking. Werken met aannames brengt risico's met zich mee. Middels adequate projectbeheersing en regulier terugkerende jaarlijkse begrotingscycli worden steeds opnieuw de opgenomen aannames beoordeeld. Mocht er een aanleiding ontstaan de aannames te wijzigen dan worden deze beargumenteerd in deze werkprocessen zichtbaar. Mogelijk kan het uitzetten van een zgn. "second opinion" beter zicht geven op verwachte uitkomsten.

Risico's m.b.t. personele aspecten

Risico: personeelsverloop: kennis- en productieverlies
Bij het verplaatsen van werk naar een andere locatie is het mogelijk dat personeelsleden de keuze maken om een andere werkkring te zoeken. De vraag is hoe ernstig dit is voor een organisatie die voor de routinematige werkzaamheden juist een kleiner vast personeelsbestand nastreeft. Vooral voor specialistische en hydrobiologische onderzoeken is het van belang dat kennis wordt behouden. Voor medewerkers worden (eventueel individuele) maatregelen uitgewerkt zodat kennisbehoud centraal staat.

Risico: veranderingsbereidheid personeel
Het cultuuraspect verdient ruime aandacht binnen AQUON. Vanaf het jaar 2011 zijn verschillende organisatieonderdelen bij elkaar gebracht. De AQUON-organisatieonderdelen hebben hun eigen werkpakket. De organisatie is nu op twee locaties gevestigd waarbij in de afgelopen jaren bedrijfsbrede team- en cultuurontwikkeling heeft plaatsgevonden. Kernwaarden zijn daarbij gedefinieerd en actief ontwikkeld en uitgedragen. De gewenste cultuur heeft in het ombouwplan grote waarde en verkrijgt prominent aandacht.

Risico bestaat dat de gestelde bedrijfsdoelen niet worden behaald door een ongewenste (onderontwikkelde?) cultuur. Door vanuit verschillende invalshoeken hierop te sturen is een ontwikkeling te verwachten. Juist om deze reden is ingezet op locatiekeuze, herinrichting van organisatie en ontwikkeling van het topmanagement. Het traject van cultuurverandering is een actief onderdeel van het strategische personeelsmanagement.

Risico: onvoldoende kennis en expertise
Afhankelijk van de bestuurlijke keuzes kunnen de te realiseren veranderingen voor AQUON groot zijn. In deze periode van veranderen zal een groot beroep worden gedaan op de veranderbereidheid van de medewerkers. De medewerkers zijn daartoe niet geschoold en van nature is de mens niet uit op verandering. Tijdens de transitie kan er een tekort zijn aan kennis en expertise om dit veranderproces te begeleiden. AQUON stelt voor om dit aspect nadrukkelijk aandacht te geven. Naast communicatie zal ook het veranderen speciale aandacht vergen en daarvoor moet de noodzakelijke begeleiding worden gezocht om de uiteindelijke doelen te bereiken.

Risico's m.b.t. locatie aspecten

Risico: taxatiewaarden panden
In april 2015 heeft AQUON haar drie panden opnieuw laten waarderen door een externe taxateur nadat dit in maart 2011 ook is uitgevoerd. De taxateur heeft toentertijd een nieuwe actuele waarde vastgesteld op basis van de huidige marktwaarde. Recentelijk heeft de verkopende makelaar ten aanzien van verkoop van een pand opnieuw een mogelijke verkoopwaarde bepaald. De boekwaarde van het pand is in de jaarrekening 2017 hierop aangepast. In een waardering zitten aannames voor waarde en eventueel verwacht tijdspad bij verkoop.

AQUON loopt het risico dat deze waarden tegenvallen en/of de tijdslijn anders zal verlopen. Het risico van daling en stijging van verkoopwaarde wordt niet eerder zichtbaar dan op het verkoopmoment. Voor dit risico zijn verder geen maatregelen opgenomen bij gebrek aan andere bruikbare informatie.

CONCEPT

Bijlage 1: Bijdrageregeling en kostenverdeling

Toelichting op berekening bijdrageregeling tbv programma laboratorium

De vaste kosten van de AQUON-organisatie (75%) worden verrekend op basis van de gerealiseerde productie (drie jaargemiddelde) van de afgelopen jaren voorafgaand aan het desbetreffende jaar. Het driejaargemiddelde kan worden berekend aan de hand van de tabel met gerealiseerde en te verwachten productie. In Tabel 1 is de opgegeven productieverwachting opgenomen; bij de definitieve jaarafrekening worden de aantallen vervangen door de werkelijke productieaantallen.

Programma 2: Eigenaarsdeel GR AQUON

De kostenverrekening van het eigenaarsdeel vindt plaats op basis van de relatieve gerealiseerde productie van de afgelopen drie jaren.

Met betrekking tot boventalligheid van personeel uit het “ombouwprogramma 2016/2017” zijn afspraken gemaakt in het plan “doorstroomprogramma AQUON-waterschappen” hetgeen in hoofdlijnen betekent dat de waterschappen die geen personeelsleden hebben overgenomen in het jaar 2016 de resterende boventalligheidskosten betalen.

CONCEPT

Bijdrage per waterschap in de jaren 2019-2023

2019

Bijdrage regeling programma 1	Laboratorium AQUON						kostenverdeling programma 2	Eigenaar GR AQUON					Totale kosten
	Totale kosten in dit programma				20.811		Totale kosten in dit programma:					980	2019
	vaste kosten		variabele kosten			totale		waarvan boventallig personeel				190	
	procent	bedrag	productie	procent	bedrag	kosten		FTE %	personeel	overig %	overige	totaal	totaal
Aa en Maas	9,0%	1.410	1.134.600	9,7%	505	1.916	Aa en Maas	0,0	0	9,0%	71	71	1.987
Brabantse Delta	11,8%	1.836	1.492.995	12,8%	665	2.501	Brabantse Delta	0,0	0	11,8%	93	93	2.594
De Dommel	9,4%	1.472	1.015.160	8,7%	452	1.924	De Dommel	18,2	35	9,4%	74	109	2.033
Delfland	7,7%	1.196	798.000	6,8%	355	1.551	Delfland	12,8	24	7,7%	61	85	1.636
Hollandse Delta	16,7%	2.610	2.042.885	17,5%	910	3.520	Hollandse Delta	29,1	55	16,7%	132	187	3.707
Rijnland	17,6%	2.748	1.995.000	17,1%	888	3.636	Rijnland	20,0	38	17,6%	139	177	3.813
Rivierenland	16,2%	2.522	1.837.000	15,7%	818	3.340	Rivierenland	1,6	3	16,2%	128	131	3.471
Schieland en Kr.	5,1%	792	566.200	4,8%	252	1.044	Schieland en Kr.	9,1	17	5,1%	40	57	1.101
St. Rijnlanden	6,6%	1.023	801.500	6,9%	357	1.379	St. Rijnlanden	9,1	17	6,6%	52	69	1.448
Totaal	100,0%	15.608	11.683.340	100,0%	5.203	20.811		100	190	100,0%	790	980	21.791

2020

	Totale kosten in dit programma				21.275		Totale kosten in dit programma:					580	2020
								waarvan boventallig personeel				190	
	vaste kosten		variabele kosten			totale		FTE%	personeel	overig%	overig	totaal	totaal
	procent	bedrag	productie	procent	bedrag	kosten							
Aa en Maas	9,7%	1.549	1.079.600	9,3%	497	2.046	Aa en Maas	0,0	0	9,7%	38	38	2.084
Brabantse Delta	11,8%	1.880	1.430.723	12,4%	659	2.539	Brabantse Delta	0,0	0	11,8%	46	46	2.585
De Dommel	9,2%	1.466	1.027.160	8,9%	473	1.939	De Dommel	18,2	35	9,2%	36	70	2.010
Delfland	7,6%	1.214	798.000	6,9%	367	1.582	Delfland	12,8	24	7,6%	30	54	1.636
Hollandse Delta	16,8%	2.676	2.006.565	17,4%	924	3.600	Hollandse Delta	29,1	55	16,8%	65	121	3.721
Rijnland	17,4%	2.784	1.965.000	17,0%	905	3.688	Rijnland	20,0	38	17,4%	68	106	3.794
Rivierenland	16,1%	2.576	1.898.000	16,4%	874	3.450	Rivierenland	1,6	3	16,1%	63	66	3.516
Schieland en Kr.	5,0%	805	566.200	4,9%	261	1.065	Schieland en Kr.	9,1	17	5,0%	20	37	1.102
St. Rijnlanden	6,3%	1.006	781.500	6,8%	360	1.366	St. Rijnlanden	9,1	17	6,3%	25	42	1.408
Totaal	100,0%	15.956	11.552.748	100,0%	5.319	21.275		100,0	190	100,0%	390	580	21.855

2021

	Totale kosten in dit programma				21.703		Totale kosten in dit programma:					200	2021
								waarvan boventallig personeel				0	
	vaste kosten		variabele kosten			totale		FTE%	personeel	overig%	overig	bedrag	totaal
	procent	bedrag	productie	procent	bedrag	kosten							
Aa en Maas	10,0%	1.620	1.064.600	9,4%	513	2.133	Aa en Maas			10,0%	20	20	2.153
Brabantse Delta	11,9%	1.944	1.415.000	12,6%	681	2.625	Brabantse Delta			11,9%	24	24	2.649
De Dommel	9,1%	1.480	1.094.160	9,7%	527	2.006	De Dommel			9,1%	18	18	2.025
Delfland	7,4%	1.210	798.000	7,1%	384	1.595	Delfland			7,4%	15	15	1.609
Hollandse Delta	17,3%	2.811	1.799.127	16,0%	866	3.677	Hollandse Delta			17,3%	35	35	3.712
Rijnland	17,2%	2.805	1.875.000	16,6%	903	3.707	Rijnland			17,2%	34	34	3.742
Rivierenland	15,8%	2.576	1.874.000	16,6%	902	3.478	Rivierenland			15,8%	32	32	3.510
Schieland en Kr.	4,8%	780	566.200	5,0%	273	1.052	Schieland en Kr.			4,8%	10	10	1.062
St. Rijnlanden	6,5%	1.053	781.500	6,9%	376	1.429	St. Rijnlanden			6,5%	13	13	1.442
Totaal	100,0%	16.277	11.267.587	100,0%	5.426	21.703				100,0%	200	200	21.903

2022

	Totale kosten in dit programma				22.090		Totale kosten in dit programma:					0	2022
	vaste kosten		variabele kosten			totale		FTE %	personeel	overig%	overig	bedrag	totaal
	procent	bedrag	productie	procent	bedrag	kosten							
Aa en Maas	9,7%	1.603	1.029.600	9,2%	510	2.113	Aa en Maas			9,7%	0	0	2.113
Brabantse Delta	12,3%	2.043	1.442.995	12,9%	715	2.758	Brabantse Delta			12,3%	0	0	2.758
De Dommel	8,7%	1.450	1.065.160	9,6%	527	1.977	De Dommel			8,7%	0	0	1.977
Delfland	6,9%	1.148	748.000	6,7%	370	1.518	Delfland			6,9%	0	0	1.518
Hollandse Delta	17,0%	2.819	1.851.641	16,6%	917	3.736	Hollandse Delta			17,0%	0	0	3.736
Rijnland	17,5%	2.895	1.795.000	16,1%	889	3.784	Rijnland			17,5%	0	0	3.784
Rivierenland	16,3%	2.706	1.874.000	16,8%	928	3.634	Rivierenland			16,3%	0	0	3.634
Schieland en Kr.	4,8%	802	566.200	5,1%	280	1.083	Schieland en Kr.			4,8%	0	0	1.083
St. Rijnlanden	6,6%	1.101	780.000	7,0%	386	1.487	St. Rijnlanden			6,6%	0	0	1.487
Totaal	100,0%	16.568	11.152.596	100,0%	5.523	22.090				100,0%	0	0	22.090

2023

	Totale kosten in dit programma				22.485		Totale kosten in dit programma:					0	2023
	vaste kosten		variabele kosten			totale		FTE%	personeel	overig%	overig	bedrag	totaal
	procent	bedrag	productie	procent	bedrag	kosten							
Aa en Maas	9,5%	1.602	1.029.600	9,1%	514	2.116	Aa en Maas			9,5%	0	0	2.116
Brabantse Delta	12,6%	2.120	1.430.723	12,7%	714	2.835	Brabantse Delta			12,6%	0	0	2.835
De Dommel	9,1%	1.533	1.105.160	9,8%	552	2.084	De Dommel			9,1%	0	0	2.084
Delfland	6,9%	1.170	748.000	6,6%	373	1.543	Delfland			6,9%	0	0	1.543
Hollandse Delta	16,9%	2.858	1.939.321	17,2%	968	3.826	Hollandse Delta			16,9%	0	0	3.826
Rijnland	16,9%	2.851	1.795.000	15,9%	896	3.748	Rijnland			16,9%	0	0	3.748
Rivierenland	16,3%	2.741	1.874.000	16,6%	936	3.677	Rivierenland			16,3%	0	0	3.677
Schieland en Kr.	4,9%	830	566.200	5,0%	283	1.113	Schieland en Kr.			4,9%	0	0	1.113
St. Rijnlanden	6,9%	1.159	770.000	6,8%	384	1.543	St. Rijnlanden			6,9%	0	0	1.543
Totaal	100,0%	16.864	11.258.004	100,0%	5.621	22.485				100,0%	0	0	22.485

CONCEPT

Instituut voor wateronderzoek en advies

Postbus 328
4000 AH Tiel

T 06 50732176
E n.termeulen@aquon.nl
I www.aquon.nl
Bank NWB 636751902
BTW NL823338848B01
KvK 52811751

Ter attentie van het Algemeen Bestuur

Datum : **12 april 2018**
Betreft : Jaarstukken 2017
Ons kenmerk : U18.060

Geacht bestuur,

Hiermee bieden we u de jaarstukken 2017 van de GR AQUON aan welke het jaarverslag, de jaarrekening en de overige bijbehorende stukken bevatten.

AQUON heeft in 2017 belangrijke stappen gezet naar een verdere ketenintegratie met haar waterschappen. Daarmee geeft zij invulling aan de bestuurlijke herijking van de strategie en governance uit 2016, zoals bekrachtigd in de nieuwe geformuleerde Gemeenschappelijke Regeling. Op het niveau van de eigenaren leidde intensieve afstemming over de meetvraag en verdere ontwikkeling van de dienstverlening ertoe dat de toegevoegde waarde voor de deelnemende waterschappen steeg van 11,7 miljoen productiepunten in 2016 naar 12,5 miljoen in 2017. De stijging die wij in voorgaande jaren hebben geconstateerd zet zich daarmee door.

Het hoge productieniveau was vooraf niet voorzien en heeft samen met het gewenste transitietraject geleid tot een hogere werklast en de noodzaak om een groter deel van de meetvraag uit te besteden. Het effect op de kosten was overigens beperkt en binnen de bestuurlijke budgettaire ruimte. De kosten voor reguliere laboratoriumactiviteiten (€ 20,8 miljoen) zijn 2,9 procent hoger uitgevallen dan aanvankelijk begroot, echter met het vermelde verhoogde productniveau. De kosten voor transitie (€ 0,9 miljoen) zijn 16,3 procent lager uitgevallen dan aanvankelijk begroot en volledig gefinancierd vanuit de daartoe getroffen bestemmingsreserve.

De nieuwe strategie en governance vragen grote aanpassingen van AQUON. Deze aanpassingen hebben wij met het programma AQUON 2.0 vormgeven en hiermee zijn we op een succesvolle wijze het naar ketenintegratie met haar waterschappen ingeslagen.
Er ligt de komende jaren nog een stevige veranderopgave voor AQUON en haar nieuwe MT, maar we kijken tevreden terug op het afgesloten jaar en zijn vol vertrouwen over het nieuwe jaar.

Namens het dagelijks bestuur van AQUON,

de voorzitter,

ir. R.W. Bleker

de secretaris

ir. J.K. Bouma

Bijlagen:
➢ Jaarstukken 2017

Instituut voor wateronderzoek en advies

Jaarstukken AQUON 2017

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
1
EY Building a better working world

INHOUDSOPGAVE

Jaarverslag 2017 3
Voorwoord 4
Kerngegevens van de GR AQUON 5
Profielschets en verkorte weergave van de financiële resultaten 6
Programmaverantwoording 9
PROGRAMMA LABORATORIUM 9
PROGRAMMA EIGENAARSDEEL 11
Paragrafen 13
Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar 13
Uitgangspunten en normen 16
Kostentoerekening 16
Weerstandsvermogen 18
Financiering 19
Kapitaalgoederen en bedrijfsmiddelen 20
Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen 21
EMU-saldo 21
Incicentele baten en lasten 22
Waterschapsbelasting 22
Verbonden partijen 22
Jaarrekening 2017 23
Balans per 31 december 2017 24
Exploitatierekening over het jaar 2017 25
Waarderingsgrondslagen 26
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 26
Toelichting op de balans per 31 december 2017 29
Toelichting op de exploitatierekening over het begrotingsjaar 36
Programma Laboratorium 37
Programma Eigenaarsdeel 42
Overige gegevens 45
Besluit tot resultaatbestemming 2017 en vaststelling van de jaarrekening 46
Controleverklaring 47

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

JAARVERSLAG 2017

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

VOORWOORD

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van AQUON, welke het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens bevatten.

Wij zijn verheugd u te melden dat AQUON in 2017 op succesvolle wijze het pad naar ketenintegratie met haar waterschappen is ingeslagen. Daarmee is invulling gegeven aan de bestuurlijke herijking van de strategie en governance uit 2016, zoals bekrachtigd in de nieuw geformuleerde Gemeenschappelijke Regeling.

De eerste stappen op het pad naar full service ketenpartnerschap zijn zichtbaar in het niveau van dienstverlening aan de eigenaren. Door ontwikkeling van de dienstverlening en intensieve afstemming over de meetvraag steeg de toegevoegde waarde voor de deelnemende waterschappen van 11,7 miljoen productiepunten in 2016 naar 12,5 miljoen in 2017; een stijging van 7%. De bijdrage door onze medewerkers aan de kwaliteit in de milieuketen is gestegen en daarmee onze bijdrage aan de zorg voor de watersystemen en de waterzuivering door de waterschappen.

De nieuwe strategie en governance vergen majeure aanpassingen van AQUON. 2017 heeft naast de operatie in het teken gestaan van het programma AQUON 2.0, het aanpassen van de organisatie & cultuur, de processen, de governance en de voorziene centralisatie van de laboratoria. De betrokkenheid van het personeel heeft een positieve impuls gekregen. De voorbereide wijzigingen zijn eind 2017 bestuurlijk bekrachtigd en begin 2018 geïmplementeerd. De veranderopgave van het nieuwe managementteam voor de komende jaren ligt op een hoog en uitdagend niveau.

Het hoge productieniveau was vooraf niet voorzien. Samen met het programma AQUON 2.0 heeft dit geleid tot een hoge werklast en noodzaak om een extra deel van de meetvraag uit te besteden. Het effect op de kosten is beperkt en binnen de bestuurlijk budgettaire ruimte gebleven. De kosten van de reguliere laboratoriumactiviteiten zijn 2,9% hoger uitgevallen dan aanvankelijk begroot echter met het vermelde verhoogde productieniveau. De kosten voor de reguliere laboratoriumactiviteiten bedragen 20,8 miljoen. De kosten voor transitie bedragen 0,9 miljoen en zijn daarmee 16,3% lager uitgevallen dan aanvankelijk begroot. Deze transitiekosten zijn volledig gefinancierd vanuit de daartoe getroffen bestemmingsreserve.

De bestuurlijke vergaderingen zijn in ambtelijke adviesorganen van waterschappen en AQUON voorbereid. Het dagelijks bestuur heeft vijfmaal vergaderd; het algemeen bestuur driemaal. Dit in lijn met de voorziene en gewenste daling van de bestuurlijke vergaderfrequentie.

Directie en bestuur kijken met vertrouwen uit naar de ontwikkelingen in 2018.

De voorzitter

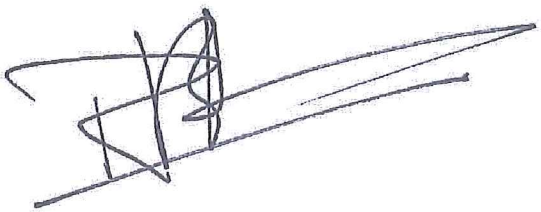

Ir. R.W. Bleker

De directeur

Ir. J.K. Bouma

5 april 2018

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

KERNGEGEVENS VAN DE GR AQUON

Deelnemende water- en hoogheemraadschappen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Hoogheemraadschap van Delfland Waterschap Hollandse Delta Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Rijnland Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
Provincies	Gelderland Noord-Brabant Noord-Holland Utrecht Zuid-Holland
Bestuurssamenstelling Op 31 december 2017	Dhr. R.W. Bleker (Bestuursvoorzitter) (*) Dhr. G.P. Beugelink (*) Dhr. P.F.J. van der Eijnden Dhr. W.P.J. de Kleijn Dhr. H. Pluckel (*) Dhr. C. Sas Mw. E.H.T. Stravens (*) Dhr. M. Smits Dhr. H.P. Verroen
(*) Dagelijks Bestuur	
Directie	Dhr. J.K. Bouma

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

PROFIELSCHETS EN VERKORTE WEERGAVE VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN

Profielschets

AQUON, Instituut voor wateronderzoek, levert haar diensten voornamelijk aan de negen waterschappen en hoogheemraadschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Delfland, Hollandse Delta, Rijnland, Rivierenland, Schieland en de Krimpenerwaard en De Stichtse Rijnlanden. Daarnaast behoren gemeenten, rijksoverheid en bedrijven tot de klantenkring. AQUON biedt het gehele proces van monstername tot en met onderzoek en advisering aan. Door het aanbieden van producten binnen het gehele proces is AQUON de ideale partner voor watergerelateerd onderzoek en advisering over het natte milieu. De organisatie bestaat uit circa 160 gespecialiseerde en gemotiveerde medewerkers. Het verzorgingsgebied van AQUON omvat met name de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

AQUON voert exclusief de bemonstering en analyse van het natte milieu uit voor haar partners. Daarnaast voert zij voor meerdere waterschappen aanvullende werkzaamheden uit op gebied van wateronderzoek.

De partners van AQUON zijn de negen waterschappen zoals bovenstaand benoemd. Voor een beperkt aantal derden klanten worden diensten verleend.

Inzicht in financiële ontwikkeling

AQUON is in 2017 gestart met de omvorming tot een ketenpartner voor haar deelnemende hoogheemraadschappen en waterschappen. Dit op basis van de in het jaar 2016 genomen strategische keuzes. Deze verandering van leverancier van producten & diensten naar een samenwerkingspartner gericht op de totale keten vraagt veranderingen in de bedrijfsvoering bij zowel AQUON als ook bij de deelnemende partners.

Het jaar 2017 stond in het teken van AQUON 2.0. Dit programma is erop gericht de beoogde toegevoegde waarde voor de organisatie te verkrijgen. Een van de projecten binnen dit programma betreft het hoofdspoor "Organisatieontwikkeling". Dit hoofdspoor gaat over zowel de organisatiecultuur en managementstijl als de verdere inrichting van de organisatiestructuur. Het doel van dit spoor is om de organisatie zodanig in te richten dat AQUON haar strategie om als full-service ketenpartner tegen een acceptabel en geoptimaliseerd kostenniveau te fungeren kan realiseren. Om transparantie in de financiële gevolgen te behouden zijn (evenals voorgaande jaren) de begroting 2017 en deze jaarstukken gebaseerd op twee programmabegrotingen te weten Laboratorium en Eigenaarsdeel.

In het bijgaande totaaloverzicht wordt op een transparante wijze inzicht gegeven in de behaalde financiële resultaten over de jaren 2017 in vergelijking tot 2016 en de begroting van 2017 over de gehele bedrijfsvoering. Het overzicht geeft in grote lijnen de financiële ontwikkelingen van AQUON weer door de relatie te leggen met de productieomgeving waarin AQUON zich begeeft. Deze schematische weergave van financiële resultaten wijkt daarmee af van de door de BBVW voorgeschreven formats van de programmabegroting en verantwoording. Het geeft echter geen tegenstrijdige informatie.

De voorgeschreven formats programmabegroting en verantwoording zijn opgenomen in een afzonderlijk hoofdstuk.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Programma AQUON TOTAAL Inzicht in financiële ontwikkelingen	Realisatie 2017	Realisatie 2016	Programma begroting 2017 na wijziging
Programma Laboratorium			
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers	20.528.984	19.076.603	19.969.000
Diensten voor derden	332.464	395.373	300.000
Externe rentebaten	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**20.861.448**	**19.471.976**	**20.269.000**
LASTEN			
Personeelslasten, reguliere bedrijfsvoering	10.310.082	10.399.623	10.897.000
Bedrijfslasten (overige indirecte lasten)	2.327.323	2.187.006	2.348.000
Kapitaalslasten	1.506.455	1.461.266	1.495.000
TOTAAL VASTE (INRICHTINGS-) KOSTEN	14.143.861	14.047.895	14.740.000
Personeelslasten Inhuur productiepersoneel	817.350	535.517	523.000
Materiële lasten	2.757.345	2.664.097	2.765.000
Uitbestedingen analyses	3.137.530	2.224.468	2.141.000
TOTAAL VARIABELE PRODUCTIEKOSTEN	6.712.225	5.424.082	5.429.000
Onvoorzien	0	0	100.000
TOTALE OPERATIONELE KOSTEN	**20.856.086**	**19.471.976**	**20.269.000**
OPERATIONEEL RESULTAAT LABORATORIUM	**5.363**	**0**	**0**
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	-5.363	0	0
Totaal saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**
Programma Eigenaarsdeel			
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers	225.000	0	225.000
LASTEN			
Personeelslasten	510.386	511.622	525.000
Bedrijfslasten	288.536	339.658	500.000
Uitbestedingen analyses	0	0	0
Afschrijvingen van boekverliezen	110.000	283.684	0
Advieskosten strategie en herstructurering	0	147.499	0
Kapitaalslasten	187.587	0	185.000
Onvoorzien	0	0	100.000
TOTAAL LASTEN EIGENAARSDEEL	1.096.509	1.282.463	1.310.000
Mutatie Bestemmingsreserve	871.509	1.282.463	1.085.000
OPERATIONEEL RESULTAAT EIGENAARSDEEL	**0**	**0**	**0**
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0
BEDRIJFSRESULTAAT	**0**	**0**	**0**

In het hoofdstuk "Programmaverantwoording" worden de bereikte bedrijfsdoelen en de financiële resultaten verantwoord.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Algemene toelichting op de jaarstukken

Inleiding

Het Waterschapsbesluit schrijft in artikel 4.30 voor dat de jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen. In artikel 30 van het Waterschapsbesluit wordt voorgeschreven dat het jaarverslag de paragrafen bevat die ingevolge artikel 4.11 van het Waterschapsbesluit ook in de begroting zijn opgenomen.

Redactioneel is getracht het dubbel weergeven van informatie in de jaarstukken te voorkomen, tenzij wet- en regelgeving in relatie tot het jaarverslag en de jaarrekening anders voorschrijft.

AQUON heeft, nadat de programmabegroting 2017 in juli 2016 was vastgesteld, een eerste begrotingswijziging 2017 ter zienswijze bij haar deelnemende hoogheemraadschappen en waterschappen neergelegd. Deze eerste programmabegrotingswijziging is in juni 2017 door haar bestuur vastgesteld. In de jaarrekening is de verplichte opmaak van begroting voor wijziging en begroting na wijziging opgenomen.

AQUON kent ook in het begrotingsjaar 2017 twee programmabegrotingen. Het programma "Laboratorium" betreft de reguliere bedrijfsvoering activiteiten van AQUON. Het tweede programma "Eigenaarsdeel" betreft transformatiekosten om AQUON te laten aanpassen aan nieuwe strategische keuzes van het bestuur. In het hoofdstuk "Programmaverantwoording" is een toelichting opgenomen wat bereikt is en wat de uitgaven per programma zijn geweest.

In het hoofdstuk "Paragrafen" wordt een toelichting gegeven op de volgende –vanuit regelgeving verplichte- onderwerpen. Achtereenvolgens worden de volgende paragrafen behandeld: ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar; bedrijfsvoering; uitgangspunten en normen, kostentoerekening, weerstandsvermogen; financiering; onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen; EMU saldo; incidentele baten en lasten; waterschapsbelasting en verbonden partijen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

PROGRAMMAVERANTWOORDING

PROGRAMMA LABORATORIUM

In dit programma zijn de reguliere laboratorium activiteiten opgenomen. De ontwikkelingen in het kort zijn dat er met ingang van 2017 gewerkt wordt op twee laboratoriumlocaties. Tevens is er sprake van een verder gereduceerde personeelsformatie. In de paragraaf ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar wordt dit nader toegelicht.

In onderstaande tabel worden de financiële ontwikkelingen voor het Programma Laboratorium weergegeven:

Programma Laboratorium Inzicht in financiële ontwikkelingen	Realisatie 2017	Realisatie 2016	Programma begroting 2017 na wijziging
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers	20.528.984	19.076.603	19.969.000
Diensten voor derden	332.464	395.373	300.000
Externe rentebaten	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**20.861.448**	**19.471.976**	**20.269.000**
LASTEN			
Personeelslasten, reguliere bedrijfsvoering	10.310.082	10.399.623	10.897.000
Bedrijfslasten (overige indirecte lasten)	2.327.323	2.187.006	2.348.000
Kapitaalslasten	1.506.455	1.461.266	1.495.000
TOTAAL VASTE (INRICHTINGS-) KOSTEN	14.143.861	14.047.895	14.740.000
Personeelslasten Inhuur productiepersoneel	817.350	535.517	523.000
Materiële lasten	2.757.345	2.664.097	2.765.000
Uitbestedingen analyses	3.137.530	2.224.468	2.141.000
Onvoorzien	0	0	100.000
TOTAAL VARIABELE PRODUCTIEKOSTEN	6.712.225	5.424.082	5.529.000
TOTALE OPERATIONELE KOSTEN	**20.856.086**	**19.471.976**	**20.269.000**
Resultaat voor belasting	**5.363**	**0**	**0**
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	-5.363		
GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Met verrekening van de inkomsten behaald met externe omzet € 332.464 (2016: € 395.373) kan op basis van de gerealiseerde productie voor haar deelnemende waterschappen (12.508.557 productiepunten) een nagenoeg ongewijzigde integrale productiepuntprijs worden berekend van € 1,64 (2016: € 1,63).

De producten en diensten worden aan de deelnemende waterschappen op basis van nacalculatie in rekening gebracht op basis van de afgesproken berekeningssystematiek.

Op basis van de verrekening-afspraken kan het volgende overzicht worden gegeven over de financiële bijdrage per deelnemend hoogheemraadschap en waterschap.

Waterschap of Hoogheemraadschap Bedragen x € 1.000	Kosten AQUON dienstverlening 2017	Betaalde voorschotten 2017	definitieve afrekening 2017
Aa en Maas	1.599	1.516	84
Brabantse Delta	2.580	2.538	41
De Dommel	1.753	1.624	128
Delfland	1.306	1.251	55
Hollandse Delta	4.145	3.912	233
Rijnland	3.457	3.485	-28
Rivierenland	3.493	3.523	-30
Schieland en de Kr'waard	967	938	29
De Stichtse Rijnlanden	1.229	1.182	48
Totaal	**20.529**	**19.969**	**560**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

PROGRAMMA EIGENAARSDEEL

Met ingang van 2016 is AQUON gaan werken met een programmabegroting Eigenaarsdeel. In dit Programmaonderdeel worden de activiteiten gebundeld die te maken hebben met het "AQUON Ombouwplan". Op deze wijze kunnen ontwikkelingen gerelateerd aan de ombouw van AQUON goed gevolgd worden. In de vergelijkende cijfers van het begrotingsjaar 2016 zijn de uitgaven opgenomen die gerelateerd zijn aan de strategische ontwikkelingen van AQUON.
In onderstaande tabel worden de financiële ontwikkelingen voor het Programma Eigenaarsdeel weergegeven:

Programma Eigenaarsdeel Inzicht in financiële ontwikkelingen	Realisatie 2017	Realisatie 2016	Programma begroting 2017 na wijziging
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers	225.000	0	225.000
Totaal INKOMSTEN	**225.000**	**0**	**225.000**
LASTEN			
Personeelslasten	510.386	511.622	525.000
Bedrijfslasten (overige indirecte lasten)	288.536	339.658	500.000
Kapitaalslasten	187.587	0	185.000
Afschrijvingen van boekverliezen	110.000	283.684	0
Advieskosten strategie en herstructurering	0	147.499	0
Vrijval frictiekosten Sociaal Statuut	0	0	0
Onvoorzien	0	0	100.000
TOTAAL LASTEN EIGENAARSDEEL	**1.096.509**	**1.282.463**	**1.310.000**
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0
Mutatie Bestemmingsreserve	871.509	1.282.463	1.085.000
BEDRIJFSRESULTAAT	**0**	**0**	**0**

In kader van het ombouwplan AQUON zijn de kosten in het begrotingsjaar 2017 als volgt verder te specificeren:

De personeelslasten betreffen voornamelijk:

Salariskosten boven-formatie personeel	€ 225.000
Afkoopsommen voormalig personeel	€ 85.400
Reservering voor extra reiskosten als gevolg van extra reistijd	€ 30.600
Kosten in verband met cultuurprogramma AQUON 2.0	€ 52.000
Inhuur personeelsadviseur t.b.v. organisatieontwikkeling	€ 115.000

De bedrijfslasten betreffen voornamelijk:

Advieskosten inzake organisatie-inrichtingsvraagstukken	€ 288.000

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Kapitaalslasten
De kapitaalslasten betreffen de afschrijvingskosten van de in 2016 uitgevoerde verbouwingen van de panden in Leiden en Tiel.

De afschrijving van boekverliezen ter waarde van € 110.000 betreft de afwaardering van het pand in Breda naar de eind 2017 geactualiseerde marktwaarde.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

PARAGRAFEN

ONTWIKKELINGEN SINDS HET VORIGE BEGROTINGSJAAR

Eind 2016 heeft AQUON een nieuwe strategie aangenomen. AQUON wordt hiermee een full-service ketenpartner voor haar waterschappen tegen acceptabele en geoptimaliseerde kosten. Zij geeft deze opdracht vorm door een proces van gezamenlijke vraagarticulatie.

Op basis van het in het bestuur besproken implementatieplan "Naar AQUON 2.0" is het jaar 2017 gebruikt om de bedrijfsinrichting, governance en organisatiestructuur aan te passen aan de vernieuwde strategie. De belofte was dat tijdens de organisatieaanpassing minimaal dezelfde kwaliteit wordt geleverd. Voor de realisatie van het plan is in de programmabegroting 2017 financiële ruimte gereserveerd.

Ten behoeve van efficiëntie zijn de voorgestelde veranderingen in de organisatiestructuur en personeelsformatie middels het Ombouwplan AQUON 2016 in het eerste kwartaal 2017 afgerond. Nadat op 1 januari 2017 het aantal productielocaties is gereduceerd tot twee (ten gevolge van sluiting locatie Breda), het personeelsdoorstroomprogramma definitief is gesloten, werd het herplaatsingsproces van het personeel per 1 april 2017 met succes afgerond. In de jaren 2016-2017 hebben 12 medewerkers gebruik gemaakt van het tijdelijke personeelsdoorstroomprogramma. De afgeslankte organisatie is vervolgens per 1 april 2017 operationeel gegaan.

Bedrijfsvoering Personeel

Vanuit de herformuleerde strategie is in het 2e kwartaal 2017 een nieuwe organisatiestructuur ontworpen om in de toekomst de wensen van de opdrachtgevers en de (technologische) omgevingsveranderingen adequaat aan te kunnen. In deze organisatiestructuur zijn de managementposities opnieuw gedefinieerd met daarbij ook een passende overlegstructuur. Aanvullend is een nieuwe personeelsformatie opgesteld, welke past binnen de financiële kaders vermeld in de kaderbrief en programmabegroting 2017. Met instemming van de ondernemingsraad zijn de aanpassingen "in concept" per 1 oktober 2017 doorgevoerd. Met een kwartaal de tijd om deze nieuwe vorm echt eigen te hebben gemaakt en met de definitieve instemming van het bestuur ontstaat er, conform het implementatieplan, per 1 januari 2018 ruimte voor de directeur.
In het jaar 2017 hebben meerdere mutaties plaatsgevonden in het AQUON managementteam. In het jaar 2017 is vooreerst een keuze gemaakt om deze vacante posities met interim functionarissen in te vullen. Deze keuze ligt in het verlengde van het operationaliseren van de opgave uit de nieuwe strategische richting. In het eerste kwartaal van 2018 zijn twee van de drie interim-managers opgevolgd met twee vaste managementleden. De derde zal naar verwachting in het derde kwartaal 2018 worden vervangen.
Op 31 december 2017 had AQUON 151 medewerkers in dienst. Het verloop in personeel is in onderstaande tabel weergegeven. In 2017 zijn 3 medewerkers uit dienst getreden en in dienst getreden van deelnemende waterschappen. Daarnaast zijn er 5 medewerkers uitgestroomd om elders een nieuwe uitdaging aan te gaan en 2 medewerkers zijn met pensioen gegaan. In het overzicht worden stagiaires niet meegeteld in het aantal personeelsleden per balansdatum.

Geslacht	Aantal medewerkers		Aantal fte	
	2017	2016	2017	2016
Man	98	102	97,1	100,6
Vrouw	53	59	40,2	45,7
Totaal	**151**	**161**	**137,3**	**146,3**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is in 2017 gemiddeld zes procent. Dit percentage kan, ondanks de daling ten opzichte van het jaar 2016, aangemerkt worden als relatief hoog. De oorzaken zijn de vele organisatieveranderingen en ontstane werkdruk. In samenwerking met de arbodienst wordt door het management proactief gestuurd op verlaging van het aantal ziekmeldingen en het verzuimpercentage. Ten opzichte van het jaar 2016 is het verzuim door gerichte acties met bijna één procent gedaald.

Verzuim	Ziekmeld frequentie		Ziekteverzuim percentage	
	2017	2016	2017	2016
Totaal (gewogen gemiddelde)	1,1	2,1	6,0%	6,9%

Inhuur personeel

Naast de inzet van eigen medewerkers heeft AQUON gebruikgemaakt van uitzendkrachten. Deze medewerkers worden ingehuurd ten behoeve van verschillende laboratorium werkprocessen en projecten. Gedurende het jaar 2017 werden uitzendkrachten onder andere ingezet bij het team Servicebureau (centrale monsterontvangst) en het team Monstername en Logistiek ter vervanging van zieken. Met de inzet van deze flexibele arbeidskrachten samen met extra inspanningen van de eigen medewerkers werd gezorgd voor continuïteit van het primaire proces.

Een andere vorm van inhuur zijn medewerkers die tijdelijk ingehuurd worden vanwege hun specifieke expertise. De organisatiewijziging en omvorming van AQUON vraagt kennis en kunde die niet altijd aanwezig is bij haar personeel. In het jaar 2017 is met name door de voorgestelde organisatieveranderingen veelvuldig gebruikt gemaakt van interim managers en expertise op gebied van interim management, HRM, bestuurssecretaris en business control activiteiten. De kosten in het jaar 2017 bedroegen hiervoor € 1.183.386 (2016 € 600.435). De reden van de toename van de kosten voor inhuur is gelegen in het tijdvak en de tijdsduur van het inhuren van de betreffende medewerkers. In 2017 zijn een aantal medewerkers gedurende het hele jaar ingehuurd terwijl dit in 2016 maar een beperkte periode betrof.

Productie

De negen aangesloten waterschappen en hoogheemraadschappen hebben in 2017 opnieuw een verhoogd productievolume van AQUON gevraagd. De productie voor de deelnemers betrof 12,5 miljoen productiepunten. In de jaren 2016, 2015 en 2014 betrof dit aantal respectievelijk 11,7 11,3 en 10,7 miljoen productiepunten.

In vergelijking met het aantal productiepunten opgenomen in de programmabegroting is in 2017 een 7% hogere productie gerealiseerd dan was voorzien. Een opvallende stijging in een productiesegment van AQUON is de vraag naar voorbereidende activiteiten ten aanzien van waterbodemonderzoek. Een dermate stijging heeft grote gevolgen voor AQUON voor de kosten voor uitbesteed werk.

AQUON heeft daarnaast productie geleverd aan derden. AQUON levert beperkt productie aan derden. Het betreft productie waarmee een directe relatie ligt met het voorzieningsgebied en/of de activiteiten van de deelnemende hoogheemraadschappen en waterschappen. De wet Markt en Overheid wordt hierbij in ogenschouw genomen. Het betrof 209.282 productiepunten. Van de totale productie is 1,6% aan derden geleverd.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

In onderstaand overzicht wordt het totaal aantal productiepunten voor de deelnemende waterschappen weergegeven:

Productie AQUON 2017 voor deelnemers GR	ILOW-punten	
	2017	2016
Programmabegroting	11.656.381	10.382.000
Gerealiseerde productie	12.508.557	11.718.614
Percentage realisatie t.o.v. begroting	107,3%	112,9%

Het productieniveau van de afgelopen drie jaren kan op de volgende wijze per waterschap en hoogheemraadschap worden weergegeven:

Waterschap of Hoogheemraadschap	ILOW-punten			% gemiddeld over 3 jaar
	2017	2016	2015	
Aa en Maas	1.271.294	1.049.358	893.292	9,0%
Brabantse Delta	1.409.153	1.441.403	1.334.034	11,8%
De Dommel	1.231.814	1.053.718	1.067.775	9,4%
Delfland	1.045.245	862.471	817.032	7,7%
Hollandse Delta	2.258.381	1.872.081	1.816.933	16,7%
Rijnland	2.045.304	2.077.621	2.138.194	17,6%
Rivierenland	1.872.099	1.957.972	1.917.717	16,2%
Schieland en de Krimpenerwaard	593.166	658.059	553.193	5,1%
De Stichtse Rijnlanden	782.101	745.931	802.044	6,6%
Totaal	**12.508.557**	**11.718.614**	**11.340.214**	100,0%

Servicebureau

Het servicebureau (voorheen bedrijfsbureau) is de intermediair tussen de waterschappen en de interne AQUON-organisatie en de partners waaraan AQUON eventueel werkzaamheden uitbesteedt. Het servicebureau zorgt ervoor dat de organisatie proactief, actiegericht en servicegericht functioneert. Zij coördineert het proces van aannemen en uitvoeren van opdrachten voor de verschillende waterschappen.

Het servicebureau is in pilotfase eind 2016 opgestart en vanaf april 2017 definitief operationeel. De processen worden gaandeweg efficiënter ingericht en uitgevoerd. Dit deels door een uitbreiding van ICT-functionaliteiten en door het verbeteren van de werkprocessen.

Monstername en Logistiek

Eén van de belangrijke onderscheidende factoren van AQUON ten opzichte van andere laboratoria is het feit dat AQUON de monstername geïntegreerd met de laboratoriumanalyses verzorgt. Tevens hebben de medewerkers uit dit AQUON-team een signalerende functie door het feit dat zij ter plaatse zijn en de waterschappen van extra informatie kunnen voorzien.

Vanaf april 2017 is het project digitalisering gestart, hiermee worden in de toekomst de monsters automatisch gepland vanuit het LIMS. De verwachting is dat begin 2018 het project is geeffectueerd. Door deze digitalisering wordt verwacht dat de beheersing en flexibiliteit van de monstername op een hoger niveau komt, naar verwachting ook resulterend in een kostenbesparing.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Chemisch onderzoek

Na het sluiten van de productielocatie Breda eind 2016 stond het eerste kwartaal van het jaar vooral in het teken van het herplaatsen van de personeelsleden.

Vanaf 1 april heeft chemie door het verhuizen van analyses en gewijzigde bezetting tijd moeten investeren in het inwerken van medewerkers zodat zij meer allround ingezet kunnen worden.

Hydrobiologisch onderzoek

Naast het uitvoeren van analyses op het gebied van hydrobiologie houdt dit team zich ook bezig met het ontwikkelen van het vakgebied en afstemming met andere laboratoria.

UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

Algemeen

AQUON kent vanaf het begrotingsjaar 2016 twee programmabegrotingen. De eerste programmabegroting wordt "laboratorium AQUON" en het tweede programma "eigenaarsdeel GR AQUON" genoemd.

Salarisontwikkeling

In 2017 zijn de salarissen ongewijzigd gebleven ten opzichte van 2016. Tussen werkgevers en werknemers zijn diverse gesprekken gevoerd om te komen tot nieuwe (loon)afspraken, deze zijn op moment van schrijven nog niet succesvol afgerond. Eind 2017 werd er door de werkgevers voorgesteld om over 2017 een eenmalige uitkering van € 1.000,- uit te betalen. Daarnaast wordt er een salarisverhoging van 0,5% verwacht. De te verwachten loonkosten van € 183.600 die hiermee samenhangen en naar verwachting in het jaar 2018 worden uitbetaald zijn verwerkt in het resultaat over 2017.

Prijsindexatie

AQUON werd in het jaar 2017 geconfronteerd met beperkte prijsindexaties van haar leveranciers.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

KOSTENTOEREKENING

Met ingang van boekjaar 2016 zijn de verdeelsleutels voor de toerekening van de kosten aan de deelnemers gewijzigd. De nieuwe verdeelsystematiek is als volgt vastgesteld door het algemeen bestuur: De vaste kosten worden verrekend op basis van de gemiddelde gerealiseerde productie van de afgelopen drie jaren voorafgaand aan het begrotingsjaar. Voor de jaren 2016 en 2017 gelden in afwijking de aantallen uit de "businesscase AQUON+ (2011)". De variabele kosten worden conform het relatieve aandeel in de werkelijke jaarproductie (aantal ILOW-punten) van het betreffende jaar verdeeld.

In de eerste wijziging van de gemeenschappelijke regeling AQUON 2011 wordt in artikel 44 gesproken over de uittreedregeling. In dit artikel zijn de voorwaarden voor uittreden vastgelegd. Aanvullend heeft het algemeen bestuur in december 2017 het uitvoeringsbesluit vastgesteld. In artikel 44.3 is de jaarlijkse actualisatie van de formule voorgeschreven. Bijgaand wordt een schema met financiële verplichtingen per deelnemend waterschap of hoogheemraad gegeven.

Uitwerking Uittreding In het jaar 2018 uittreden betekent

refnr				
	De uitgangspunten conform het bestuurlijke uitvoeringsbesluit op grond van artikel 44 GR AQUON.			
0	De uittredingsvoorwaarden staan vermeld in artikel 44 van de GR AQUON			
0	Een kalenderjaar opzergtermijn. In deze termijn reguliere betaling van de bijdragen.			
1	aandeel in productie	jaarrekening 2017	blz. 15	tabel
2	bedrag vaste kosten	jaarrekening 2017	blz. 7	€ 14.143.861
3	personeelslasten	jaarrekening 2017	blz. 24	€ 9.637.081
4	rente & leningen	jaarrekening 2017	blz. 23	pm
5	voorraden	jaarrekening 2017	blz. 23	€ 256.475
6	aandeel prog. Eigenaren	begroting 2019	blz. 16	€ 1.760.000
7	inregelen/onvoorzien	vast bedrag		€ 200.000

Waterschap of Hoogheemraadschap bedragen x €1.000	aandeel productie	bijdrage deelnemers (4 maal)	afkoop van personeel 60%	Afkoop rente en leningen	voorraden	programma eigenaren	inregelen/ onvoorzien	totaal
referentie nr	1	1 & 2	1 & 3	4	1 & 5	6	7	
Aa en Maas	9,0%	5.092	520	pm	23	129	200	5.964
Brabantse Delta	11,8%	6.676	682	pm	30	163	200	7.751
De Dommel	9,4%	5.318	544	pm	24	197	200	6.283
Delfland	7,7%	4.356	445	pm	20	154	200	5.175
Hollandse Delta	16,7%	9.448	966	pm	43	343	200	11.000
Rijnland	17,5%	9.901	1.012	pm	45	317	200	11.474
Rivierenland	16,2%	9.165	937	pm	42	229	200	10.572
Schieland en de Kr'waard	5,1%	2.885	295	pm	13	104	200	3.497
St. Rijnlanden	6,6%	3.734	382	pm	17	124	200	4.457

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

WEERSTANDSVERMOGEN

Weerstandvermogen
Het weerstandvermogen geeft weer de mate waarin AQUON haar risico's kan opvangen. Met andere woorden: het weerstandsvermogen is het vermogen van AQUON om calamiteiten op te vangen zonder dat het invloed heeft op de voortzetting van de uitvoering van het bestaande beleid. Bij het vaststellen van het weerstandsvermogen wordt de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's die AQUON loopt. De weerstandscapaciteit geeft het geheel van middelen en mogelijkheden weer om niet begrote, onverwachte en substantiële kosten te dekken.

Een weerstandsvermogen bestaat normaliter uit opgebouwde reserves (eigen vermogen), bezuinigingsmogelijkheden en onbenutte belastingcapaciteit om alle risico's af te dekken. Als reserves kunnen de vermogenspositie en bestemmingsreserves worden meegeteld. In lijn met de afspraken gemaakt binnen de GR AQUON kent zij geen algemene reserves (anders dan een bestemmingsreserve) en reserveert daarmee niet voor majeure risico's.

Op grond van de Gemeenschappelijke Regeling en de wet worden tekorten van AQUON gedekt door de deelnemende waterschappen. De deelnemers zijn verantwoordelijk voor de continuïteit en de financiering van de onderneming en staan volledig garant voor de rente en aflossing van aangegane leningen en in rekening courant opgenomen gelden. Met de deelnemende waterschappen als eigenaar is de continuïteit van de organisatie geborgd.

Risico's
AQUON heeft haar risicoanalyse in 2017 geactualiseerd met daarbij opgenomen mitigerende maatregelen. Er zijn in het jaar ontwikkelingen geweest die de risico's vergroten: de organisatie heeft aangekondigd zich om te bouwen. Dit brengt risico's op gebied van continuïteit en kwaliteit mee. Deze risico's zijn geïdentificeerd en onderverdeeld naar bestuurlijke, organisatorische, personele en locatie aspecten. Vanuit risicomanagement zijn de gesignaleerde risico's doorgesproken met het bestuur. Tijdens het ombouwproces worden de risico's specifiek gemonitord. Een meest in het oog springend risico is het welslagen van de verkoop aanhoudend pand.

De structurele operationele risico's zijn te verdelen in twee rubrieken, externe risico's en interne risico's en zijn als volgt samen te vatten:

Gesignaleerde structurele externe risico's zijn: wijzigingen in externe regelgeving (milieu, arbo, CAO, kwaliteitsregelgeving), uittreden van een deelnemend waterschap, druk op tarieven als gevolg van toenemende concurrentie, afnemende productievraag, rente risico en externe financieringen.

Structurele interne risico's zijn: inflexibele kostenstructuur (verhouding vaste versus variabele kosten), bezettingsverliezen (werkelijke productie lager dan begroot), wijzigingen in meetnetten en aantal meetnetten, kwaliteitsverschil van strategische operationele partners, uitvalrisico van expertrollen (met name bij directie/management, hydrobiologie en chemie) en instrumenten, personeel, ziekteverzuim en aansprakelijkheidsclaims.

Een groot aantal risico's zijn algemene risico's die samenhangen met de aard van de bedrijfsvoering (organisatorische aspecten). De kans van optreden en de omvang van de kosten of gemiste opbrengsten zijn moeilijk in te schatten. Er zijn maatregelen genomen die de risico's verminderen. Mitigerende genomen maatregelen zijn: flexibele arbeidsschil met externe medewerkers en specifieke externe partners, governance structuur aangepast, nieuwe afreken-systematiek

ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

geïntroduceerd, bedrijfsverzekeringen (jaarlijkse evaluatie), garantstellingen door deelnemers, certificeren van werkprocessen en nieuwe state-of-the-art automatiseringssystemen.

Ten aanzien van de introductie van de Vennootschapsplicht (Vpb) kan worden opgemerkt dat AQUON met de belastingdienst overleg heeft gevoerd over op welke wijze de wetgeving voor de bedrijfsvoering van AQUON dient te worden toegepast. De belastingdienst heeft in 2017 bevestigd dat AQUON voor de activiteiten voor waterschappen een VpB -vrijstelling op basis van samenwerkingsverband van toepassing is. De activiteiten voor derden vallen onder de reguliere VpB heffing. AQUON heeft de gevolgen van deze uitspraak vooreerst in de jaarrekening 2017 opgenomen.

Voor eventuele financiële risico's heeft AQUON voor het jaar 2017 een afdoende gebleken post "onvoorzien" opgenomen. Deze risico-inventarisatie is per programma opgesteld en per programma is er een begrotingspost onvoorzien opgenomen. De vermelde risico's zijn in het jaar 2017 zeer beperkt voorgekomen en de begrotingspost is daarmee in het begrotingsjaar 2017 niet aangesproken.

Frauderisico

Naast de algemene risico's kent elke organisatie een frauderisico. Dit is het risico dat opzettelijk op onrechtmatige wijze waarden of informatie aan de organisatie onttrokken wordt door personeel of management. Het frauderisico wordt periodiek door het management geëvalueerd. De frauderisico's zijn bij AQUON afgedekt door een samenstel van procedures, functiescheidingen en interne controles. In 2017 zijn er geen fraudegevallen geconstateerd en er zijn geen nieuwe risico's geïdentificeerd.

FINANCIERING

In het jaar 2017 heeft AQUON door actief werkkapitaalmanagement geen nieuwe externe bedrijfsfinanciering aangetrokken en zijn nieuwe investeringen voldaan met inkomsten uit de reguliere dienstverlening.

Huidig financieringsarrangement

AQUON heeft na haar oprichting vreemd vermogen via een tweetal bankinstellingen aangetrokken waarmee de vaste activa wordt gefinancierd. AQUON heeft oorspronkelijk een financieringsarrangement ter waarde van € 9,7 miljoen afgesloten. AQUON betrekt geen leningen via haar deelnemende waterschappen. De waarde van de vaste activa (bezittingen) bedraagt op balansdatum € 9,4 miljoen. In de tabel is het verloop van de leningen inzichtelijk gemaakt.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	31-12-2016	Vermeer-deringen	Aflossingen	31-12-2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
Bank instelling 1	3.779.167	0	-151.167	3.628.000
Bank instelling 2	4.578.000	0	-214.000	4.364.000
Totaal	8.357.167	0	-365.167	7.992.000

Kasgeldlimiet

AQUON valt onder wetgeving Financiering decentrale overheden (wet Fido). De wet Fido heeft als doel het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden. In deze wet wordt geschreven over een kasgeldlimiet.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

De kasgeldlimiet geeft de maximale kortlopende schuld (inclusief banksaldo) van AQUON aan. Dit is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in een jaar. Elk kwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet.

In 2017 heeft AQUON in het gehele jaar geen gebruik gemaakt van haar kasgeldlimiet en bleef daarmee automatisch onder de gestelde norm.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is opgesteld met als doel de rentegevoeligheid van de portefeuille van leningen met als looptijd een jaar of langer te beperken. Dit komt erop neer dat het renterisico in een bepaald jaar niet meer mag bedragen dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotings-percentage. Het renterisico op de vaste schuld in een jaar wordt berekend door de som van het bedrag aan herfinanciering en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. Voor gemeenschappelijke regelingen is de renterisiconorm bepaald op 20%. De renterisiconorm voor AQUON voor 2017 bedraagt hiermee circa € 4,1 miljoen. De GR AQUON heeft in 2017 deze normering niet geraakt.

Er heeft in 2017 geen uitzetting van gelden plaatsgevonden en er is geen gebruik gemaakt van financiële instrumenten (derivaten, opties en dergelijke). Het risicobeleid is erop gericht toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te spreiden. Overtollige daggelden worden dagelijks afgedragen aan Rijksschatkist.

KAPITAALGOEDEREN EN BEDRIJFSMIDDELEN

De belangrijkste kapitaalgoederen van AQUON worden gevormd door de drie panden en de laboratoriuminrichting.

AQUON heeft drie panden in haar bezit. De panden staan in Leiden, Tiel en Breda. Het pand in Breda wordt voor verkoop aangehouden: er worden geen bedrijfsactiviteiten (meer) uitgevoerd. Het pand is te koop aangeboden. In 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden ten aanzien van benodigde aanpassing van de panden in Tiel en Leiden als gevolg van de sluiting Breda. Op de locaties Leiden en Tiel hebben verbouwingen plaatsgevonden om de medewerkers en activiteiten uit Breda in de bestaande panden te kunnen huisvesten. Deze verbouwingen zijn in 2017 geheel afgerond.

Het onderhoud en beheer voor de panden is uitbesteed. Hiervoor worden per jaar afspraken ten aanzien van het onderhoud gemaakt en grootschalige aanpassingen in nauw overleg uitgevoerd. Deze jaarlijkse beoordeling en contractinrichting is mede gebaseerd op het feit dat de eigenaren een voorgenomen besluit hebben genomen een centrale locatie in de toekomst te exploiteren. In het jaar 2016 heeft AQUON een beheersplan kapitaalgoederen met een meerjarig onderhoudsplan opgesteld en geeft daarmee inzicht op de risico's op de jaarlijkse overwegingen.

Voor de laboratoriuminrichting is het onderhoud ondergebracht bij expertisebedrijven in onderhoud van de instrumenten. Dit betreffen jaarlijkse onderhoudscontracten.

Door de afgesloten leasecontracten liggen de financiële risico's en het onderhoud van het wagenpark niet bij AQUON maar bij leasemaatschappijen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

ONTTREKKINGEN AAN OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES EN VOORZIENINGEN

Naar aanleiding van het bestuursbesluit op 15 april 2015 is een bestemmingsreserve gevormd ter hoogte van het positieve begrotingsoverschot over het jaar 2014. Op 15 april 2016 is ook het positieve begrotingsoverschot over het jaar 2015 toegevoegd aan deze bestemmingsreserve. Met deze twee mutaties werd een bestemmingsreserve gevormd van circa € 2,4 miljoen. Deze reserve betreft in geen enkele betekenis een algemene reserve en is gevormd met het doel de ombouw van AQUON te financieren.

In het jaar 2016 is een aanvang gemaakt met de herstructurering van AQUON als gevolg van het ombouwplan AQUON 2.0. In 2016 is € 1.252.463 onttrokken aan deze bestemmingsreserve. In 2017 is hier een verder vervolg aan gegeven en in aansluiting daarop heeft een verdere onttrekking aan de bestemmingsreserve plaatsgevonden. De onttrekking in het jaar 2017 bedroeg € 871.509. In onderstaande tabel wordt het verloop van de bestemmingsreserve weergegeven:

Verloopstaat reserves	31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Bestemmingsreserve	1.165.101	0	-871.509	293.592

AQUON heeft een voorziening voor kosten van voormalig personeel. Deze voorziening betreft de kosten voor lopende ww-uitkeringen waarvoor AQUON eigen risicodrager is.

Verloopstaat voorzieningen	31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Voorzieningen voor arbeid-gerelateerde verplichtingen	8.173	0	5.151	3.022

EMU-SALDO

Wet Hof

De Wet Houdbare OverheidsFinanciën (Wet Hof), die in december 2013 in werking is getreden, en de afspraken over de invulling daarvan in het "Financieel Akkoord" tussen Rijk en decentrale overheden van januari 2013 leiden er toe dat de waterschappen het EMU-saldo meer dan tot nu toe een plaats moeten geven in de beleidsvoorbereiding, sturing en beheersing.

Wet Hof en Gemeenschappelijke regelingen

Artikel 5 van de Wet Hof bepaalt dat de individuele EMU-referentiewaarde van het waterschap naast het eigen aandeel ook het aandeel in openbare lichamen betreft. Hiermee wordt het EMU-saldo van een openbaar lichaam bedoeld dat is ingesteld bij een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen waaraan het waterschap deelneemt, voor zover dit aandeel aan het waterschap moet worden toegerekend.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

EMU saldo 2017

Onderstaand wordt de bepaling van het EMU-saldo 2017 weergegeven.

	Onderdeel	Bedrag
1	Exploitatiesaldo (voor toevoeging/onttrekking aan reserves)	669.984
2	Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)	
	-/- bruto investeringsuitgaven	-347.557
	+ investeringsbijdragen van derden	0
	+ verkoop materiële en immateriële activa	0
	+ afschrijvingen en waardeverminderingen	1.427.801
3	Invloed voorzieningen	
	+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	0
	-/- onttrekkingen uit voorzieningen t.b.v exploitatie	-876.659
	-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	0
	+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	0
4	Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)	
	-/- eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	0
	+ eventuele externe vermeerderingen van reserves	0
5	Deelnemingen en aandelen	
	+ boekverlies	0
	-/- boekwinst	0
	EMU-saldo	**873.569**

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Eenmalige kosten zijn verantwoord en toegelicht onder kostencategorie waartoe zij behoren.

WATERSCHAPSBELASTINGEN

AQUON heft geen waterschapsbelasting en daarmee is deze paragraaf niet van toepassing.

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen zijn die partijen waarmee AQUON een bestuurlijke relatie heeft én waarin zij financieel een belang heeft. AQUON had in het jaar 2017 geen verbonden partijen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

JAARREKENING 2017

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Balans per 31 december 2017		31-12-2017		31-12-2016
VASTE ACTIVA		€		€
I	**IMMATERIËLE VASTE ACTIVA**			
	Overige immateriële vaste activa		1.614.127	1.923.479
II	**MATERIËLE VASTE ACTIVA**			
	Overige investeringen met een economisch nut		7.648.076	8.542.279
III	**FINANCIËLE VASTE ACTIVA**		31.083	40.286
	Overige langlopende leningen	24.633		33.836
	Overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer	6.450		6.450
TOTAAL VASTE ACTIVA			**9.293.286**	**10.506.044**
VLOTTENDE ACTIVA				
IV	**VOORRADEN**			
	Grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik		256.475	219.643
V	**UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR**		6.258.836	6.854.994
	Uitzettingen bij openbare lichamen	4.254.664		4.291.594
	Uitzettingen in 's Rijks Schatkist	1.945.631		2.546.377
	Overige uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	58.541		17.023
VI	**LIQUIDE MIDDELEN**			
	Overige bank- en girotegoeden		17.633	439.224
VII	**OVERLOPENDE ACTIVA**			
	Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		752.165	319.125
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA			**7.285.109**	**7.832.986**
TOTAAL ACTIVA			**16.578.395**	**18.339.030**

		31-12-2017		31-12-2016
VASTE PASSIVA		€		€
VIII	**EIGEN VERMOGEN**		293.592	1.165.101
	Bestemmingsreserves	293.592		1.165.101
	Gerealiseerd resultaat	0		0
IX	**VOORZIENINGEN**			
	Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen		3.022	8.173
X	**VASTE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD VAN ÉÉN JAAR OF LANGER**			
	Onderhandse leningen van			
	binnenlandse banken en overige financiële instellingen		7.992.000	8.357.167
TOTAAL VASTE PASSIVA			**8.288.615**	**9.530.441**
VLOTTENDE PASSIVA				
XI	**NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR**			
	Overige kortlopende schulden		2.269.557	2.170.517
XII	**OVERLOPENDE PASSIVA**			
	Overige vooruitontvangen bedragen die ten behoeve van volgende begrotingsjaren komen		6.020.224	6.638.073
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA			**8.289.781**	**8.808.590**
TOTAAL PASSIVA			**16.578.395**	**18.339.030**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

EXPLOITATIEREKENING OVER HET JAAR 2017

Programma AQUON TOTAAL

Kostensoort groepen	Kostensoorten	Programma begroting 2017 voor wijziging €	Programma begroting 2017 na wijziging €	Realisatie 2017 €	Verschil Realisatie en Begroting €
	LASTEN				
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	8.556.200	8.135.000	7.316.921	818.078
2.2	Sociale premies	1.994.400	1.877.000	1.806.770	70.230
2.4	Overige personeelslasten	414.000	485.000	513.391	-28.390
2.5	Personeel van derden	912.800	1.448.000	2.000.736	-552.735
	Personeelslasten	**11.877.400**	**11.945.000**	**11.637.817**	**307.182**
3.11	Uitbestedingen analyses	1.402.600	2.141.000	3.137.530	-996.529
	Uitbesteding	**1.402.600**	**2.141.000**	**3.137.530**	**-996.529**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	212.200	269.000	192.396	76.604
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	2.370.200	2.256.000	2.310.992	-54.992
3.3	Energie	200.500	240.000	253.957	-13.957
	Materiële lasten	**2.782.900**	**2.764.999**	**2.757.345**	**7.654**
1.1	Externe rentelasten	305.700	280.000	266.241	13.760
1.3	Afschrijvingen activa	1.815.500	1.400.000	1.427.801	-27.801
1.4	Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	110.000	-110.000
	Kapitaalslasten	**2.121.200**	**1.680.000**	**1.804.042**	**-124.042**
3.4	Huren en rechten	45.900	46.000	43.203	2.797
3.5	Leasebetalingen operational lease	729.400	670.000	655.547	14.453
3.7	Verzekeringen	51.900	55.000	42.631	12.369
3.8	Belastingen	55.500	44.000	18.919	25.081
3.9	Onderhoud door derden	790.900	758.000	781.683	-23.683
3.10	Overige diensten door derden	1.081.700	1.275.000	1.073.877	201.124
	Overige indirecte lasten	**2.755.300**	**2.848.000**	**2.615.860**	**232.141**
5.2	Onvoorzien	200.000	200.000	0	200.000
	Onvoorzien	**200.000**	**200.000**	**0**	**200.000**
	TOTAAL LASTEN	**21.139.400**	**21.579.000**	**21.952.594**	**-373.594**
	BATEN				
1.1	Externe rentebaten	0	0	0	0
3.6	Diensten voor derden	300.000	300.000	332.464	-32.464
5.2	Onvoorzien	0	0	0	0
	Bijdrage deelnemers	20.139.400	20.194.000	20.753.984	-559.984
	TOTAAL BATEN	**20.439.400**	**20.494.000**	**21.086.448**	**-592.448**
	Gerealiseerd resultaat voor bestemming, volgend uit voorgaande onderdelen	**700.000**	**-1.085.000**	**-866.146**	**-218.854**
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	5.363	-5.363
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**-700.000**	**-1.085.000**	**-871.509**	**-213.491**
	Mutatie bestemmingsreserve	700.000	1.085.000	871.509	213.491
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Op de jaarrekening is naast het gestelde in het waterschapbesluit, de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) van toepassing. Met betrekking tot de verslaggeving worden de verslaggevingsvoorschriften vanuit het waterschapbesluit gehanteerd.

Algemene grondslag

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Activa

Immateriële en materiële vaste activa
De waardering van de vaste activa vindt plaats tegen de historische kostprijs onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. De historische kostprijs bestaat uit de werkelijke/historische uitgaven. Afschrijving vindt plaats conform de financiële verordening welke bestuurlijk is vastgesteld. Activering vindt plaats op het moment van ingebruikname. De afschrijving vindt plaats vanaf het jaar na het moment van ingebruikname.

De volgende afschrijvingstermijnen worden in overeenstemming met de verordening gehanteerd:

• Immateriële vaste activa	5-7 jaar
• Vervoermiddelen	5 jaar
• Bedrijfsgebouwen	40 jaar
• Verbouwingen en gebouw gebonden installaties	15 jaar
• Inrichting en (kantoor)meubilair	10 jaar
• Overige materiële activa	5 jaar
• Verbouwing in verband met ombouw AQUON 2.0	4 jaar

Op basis van de verwachte gebruiksduur wordt:
- Laboratoriumsoftware (LIMS-systeem) in 7 jaar afgeschreven
- Mobiele telefoons in 3 jaar afgeschreven.

Duurzame waardevermindering van vaste activa:
Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen.

Financiële vaste activa
De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Duurzame waardeverminderingen van financiële vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig wordt een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

Voorraden
De grond- en hulpstoffen uitsluitend voor eigen gebruik (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Indien nodig wordt een voorziening voor incourante voorraden gevormd om de eventuele waardedaling of incourantheid op te vangen.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar en overlopende activa
De uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Uitzettingen in 's Rijks Schatkist
Drempelbedrag
In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor AQUON is dat voor 2017 € 250.000

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren
Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijks kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2017 hebben geen overschrijdingen plaatsgevonden van het drempelbedrag.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Voorzieningen
Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de organisatie. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde, het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:
- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Baten en lasten

De baten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Een bate wordt genomen zodra deze is gerealiseerd, terwijl een last wordt verwerkt zodra deze bekend is.
De exploitatierekening is voor beide programma's Laboratorium en Eigenaarsdeel opgenomen in het Programma AQUON TOTAAL (blz. 24)

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

I Immateriële vaste activa

De immateriële activa worden alle gecategoriseerd onder "overige immateriële vaste activa". Alle hier verantwoorde activa zijn software en licenties. Onderstaand wordt het verloop van de immateriële vaste activa weergegeven.

Verloop-overzicht IVA	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinves-teringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Afwaar-deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Overige immateriële vaste activa	1.923.479	90.742	0	-400.094	0	0	1.614.127
Totaal	1.923.479	90.742	0	-400.094	0	0	1.614.127

De investeringen betreffen een planpakket t.b.v. het team Monstername en Logistiek.

II Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa was als volgt:

Verloopoverzicht MVA	Gronden en terreinen	Bedrijfs-gebouwen	Machines, apparaten en werktuigen	Overige materiële vaste activa	Totaal materiële vaste activa
Boekwaarde begin begrotingsjaar	1.618.850	5.876.958	715.300	331.170	8.542.278
Investeringen	0	113.298	114.343	29.175	256.815
Afschrijvingen	0	-578.845	-331.805	-117.055	-1.027.705
Afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen	0	-110.000	-10.357	-2.955	-123.312
Boekwaarde einde begrotingsjaar	1.618.850	5.301.411	487.480	240.335	7.648.076

Op 9 november 2015 heeft het algemeen bestuur van AQUON besloten één van haar panden af te stoten en niet meer in te zetten voor bedrijfsdoeleinden. Naar aanleiding van deze beslissing hebben een afwaarderingen plaatsgevonden in de boekjaren 2015 en 2016. Eind 2017 heeft en een nieuwe waardering van de marktwaarde plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze waardering is er een bedrag van € 110.000 ten laste van het resultaat van het Programma Eigenaarsdeel gebracht.

De overige waardeverminderingen van machines, apparaten en werktuigen en overige materiële vaste activa betreft de inrichting en apparatuur van een bedrijfsauto die in 2017 na te water te zijn geraakt, total-loss is verklaard.

Afschrijvingskosten

In onderstaande tabel wordt de aansluiting weergegeven van de afschrijvingskosten met de exploitatierekening

	Immaterieel Vast Actief	Materieel Vast Actief	Totaal
Afschrijvingskosten	400.094	1.027.705	1.427.799

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Investeringen
In het vorige programmajaar 2016 zijn er aanpassingen in de panden Tiel en Leiden doorgevoerd in verband uitbreiding van activiteiten (door de sluiting van het bedrijfspand in Breda). De panden in Tiel en Leiden zijn zodanig aangepast dat de activiteiten en medewerkers konden worden ondergebracht op beide locaties. De verhuizing is eind 2016 gerealiseerd en afgerond, echter de verbouwingen van de panden in Leiden en Tiel waren op dat moment nog niet geheel afgerond. Deze werkzaamheden ten bedrage van € 142.472 zijn in de eerste helft van 2017 geheel afgerond en opgeleverd. Daarnaast is gestart met de implementatie van een planpakket ten behoeve van team Monstername en Logistiek.
Deze kosten zijn in onderstaande tabel opgenomen in de post Doorontwikkeling ICT en facilitair.

Naast de aanpassingen van de gebouwen is ten bedrage van € € 114.343 geïnvesteerd in het jaar 2017. Dit betreft de investering in mobiele telefoons die noodzakelijk zijn om data uit te kunnen wisselen met het hierboven genoemde planpakket

In onderstaande tabellen wordt de stand van het investeringskrediet per programma weergegeven:

Investeringen Laboratorium	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2017
Doorontwikkeling ICT en facilitair	500.000	233.214
Vervangingsinvesteringen apparatuur	1.500.000	114.343
Totaal	2.000.000	347.557

III Financiële vaste activa
Het verloop van de financiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Verloopoverzicht FVA	31-12-2016	Vermeer-deringen	Aflossingen	31-12-2017
Lening aan bedrijven	33.836	0	-9.203	24.633
Overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer	6.450	0	0	6.450
Totaal	40.286	0	-9.203	31.083

De lening aan bedrijven betreft een financiering aan een leasemaatschappij waarvoor maandelijks een aflossing ontvangen wordt. Vanaf het jaar 2015 worden geen auto's meer afgenomen conform dit model. De verwachting is dat de lening in 2019 in zijn geheel is afgelost. De overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer betreffen de waarborgsommen voor de huur van de panden (opslagloodsen) in Breda en 's-Hertogenbosch. Beide panden worden aangehouden ten behoeve van de afdeling Monstername en Logistiek.

IV Voorraden
De stand van de voorraden kan als volgt worden weergegeven:

Voorraden grond- en hulpstoffen	31-12-2016	31-12-2017
Grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik	266.177	281.705
Voorziening incourante grond- en hulpstoffen	-46.535	-25.230
Totaal	219.642	256.475

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

De voorraden zijn grond- en hulpstoffen voor uitsluitend eigen gebruik en zijn gewaardeerd tegen de laatste inkoopprijs.

In 2017 is de voorziening voor incourante voorraden beoordeeld en bijgesteld. De voorziening wordt gevormd voor artikelen die niet courant zijn. De waarde van de voorziening op balansdatum bedraagt € 25.230. De waarde van de voorraden bedraagt op balansdatum € 281.705. De voorziening ten aanzien van de voorraden wordt in mindering gebracht op de balanswaarde voorraden. De balanswaarde van de voorraden is daarmee € 256.475. De daling van de voorziening is te verklaren door het afvoeren van de in Breda aanwezige incourante voorraad na het sluiten van de locatie Breda.

V Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar
De uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar zijn als volgt te specificeren:

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
Uitzettingen bij openbare lichamen	4.291.594	4.254.664
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	2.546.377	1.945.631
Overige uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	17.023	58.541
Totaal	6.854.994	6.258.836

Aan het einde van het jaar 2017 zijn facturen aan de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen (openbare lichamen) uitgereikt, betreffende de bijdragen over het eerste kwartaal 2018.

AQUON dient haar overtollige liquide middelen aan te houden bij het Rijk, het zogenaamde "Schatkistbankieren". Ten behoeve van het schatkistbankieren heeft AQUON een zogenaamde werkrekening bij een bankinstelling geopend. Op deze rekening heeft AQUON een daglimiet van € 250.000.

De berekening van de benutting van de drempelbedragen van het schatkistbankieren wordt in onderstaande tabel per kwartaal 2017 weergegeven:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren	Q1	Q2	Q3	Q4
	€	€	€	€
Drempelbedrag	250.000	250.000	250.000	250.000
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	80.467	123.678	151.624	43.721
Ruimte onder drempelbedrag	169.533	126.322	98.376	206.279
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

De overige uitzettingen zijn ontstaan door de uitgevoerde laboratorium werkzaamheden voor derde klanten. Naar aanleiding van een risico-inventarisatie is gebleken dat een voorziening ten aanzien van mogelijke oninbaarheid van de vorderingen per ultimo 2017 niet noodzakelijk is. Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren was als volgt:

Verloopoverzicht Voorziening dubieuze debiteuren	31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Voorziening dubieuze debiteuren	0	0	0	0

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

VI Liquide middelen

Dit bedrag betreft het saldo op de bankrekeningen bij een tweetal bankinstellingen. De banksaldi kunnen als volgt worden weergegeven:

Liquide middelen	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
Overige bank- en girotegoeden, bank 1	437.038	17.629
Overige bank- en girotegoeden, bank 2	2.185	4
Totaal	439.223	17.633

De bankrekeningen van AQUON worden afhankelijk van het banksaldo verantwoord onder de post liquide middelen of onder de kortlopende schulden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van AQUON en zijn dagelijks opeisbaar.

Bij een bankinstelling is eind 2013 voor AQUON een rekening courant krediet afgesloten tot een maximaal bedrag van € 7,0 miljoen. Voor het verkregen krediet is geen zekerheid gesteld. In 2017 is geen gebruik gemaakt van dit krediet.

VII Overlopende activa

De overlopende activa betreffen nog te factureren eindafrekening met deelnemers, leveringen aan derden, vooruitbetaalde kosten, vooruit ontvangen facturen en voorschotten betaald aan personeel. Het saldo betreft met name kosten welke in een volgend boekjaar worden verantwoord.

Overige nog te ontvangen bedragen alsmede de vooruit betaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	31-12-2016	31-12-2017
Nog te factureren bedragen	58.358	581.658
Vooruit betaalde bedragen	259.108	169.409
Voorschotten betaald aan personeel	108	1.098
Overige nog te ontvangen bedragen alsmede de vooruit betaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	1.551	0
Totaal	319.125	752.165

De post Nog te factureren bedragen betreft onder andere de nog te factureren eindafrekening met deelnemers die pas na vaststelling van de jaarrekening kan worden gefactureerd € 559.988 en de nog te factureren leveringen aan derden geproduceerd in december 2017 € 18.563.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

VIII Eigen vermogen

Conform de statuten van de GR AQUON heeft AQUON op balansdatum geen eigen vermogen, anders dan een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve is in het jaar 2015 gevormd na een besluit van het bestuur het positieve begrotingsoverschot over het begrotingsjaar 2014 (€1.918.324) te bestemmen voor de aanstaande ombouw van AQUON. Ook het positieve begrotingsoverschot over het begrotingsjaar 2015 (€529.240) is conform bestuursbesluit hieraan toegevoegd. De onttrekking betreft uitgaven gerelateerd aan het herstructureren van AQUON. De bestemmingsreserve bedraagt op balansdatum 31 december 2017 € 293.592.

Verloopstaat reserves	31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Bestemmingsreserve	1.165.101	0	-871.509	293.592

IX Voorzieningen

De voorziening betreft een verplichting inzake betalingen aan voormalig personeel, aangezien AQUON eigen risicodrager is voor de ww.

Verloopstaat voorzieningen	31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Voorzieningen voor arbeid-gerelateerde verplichtingen	8.173	0	5.151	3.022

X Vaste schulden

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2017:

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	31-12-2016	Vermeer-deringen	Aflossingen	31-12-2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
Bank instelling 1	3.779.167	0	-151.167	3.628.000
Bank instelling 2	4.578.000	0	-214.000	4.364.000
Totaal	8.357.167	0	-365.167	7.992.000

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedroeg € 266.241. In het jaar 2018 wordt € 365.167 afgelost (verplichting korter dan 1 jaar). Voor deze vaste schulden staan de deelnemers van de GR AQUON garant.

XI Vaste schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vaste schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn als volgt te specificeren:

Vaste schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-12-2016	31-12-2017
Schulden aan leveranciers	1.442.803	1.592.618
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	727.714	676.939
Totaal	2.170.517	2.269.557

Onder de schulden aan leveranciers is op balansdatum een schuld aan een deelnemend waterschap opgenomen van € 132.906. De stijging van de stand van de crediteuren wordt met name veroorzaakt door facturen voor uitbesteding die pas eind december zijn ontvangen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

XII Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn als volgt te specificeren:

Overige vooruit ontvangen bedragen die ten behoeve van volgende begrotingsjaren komen	31-12-2016	31-12-2017
Vooruit gefactureerde bedragen	4.727.750	5.045.251
Nog te ontvangen facturen	1.369.882	561.512
Arbeidsgrelateerde verplichtingen	268.412	234.214
Frictiekosten Sociaal Statuut	178.328	104.346
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten behoeve van volgende begrotingsjaren komen	93.700	74.900
Totaal	**6.638.072**	**6.020.224**

In december 2017 heeft AQUON de voorschotten inzake het eerste kwartaal 2018 aan alle deelnemende waterschappen in rekening gebracht. Deze bijdrage ten bedrage van € 5.045.251 is geheel verantwoord onder de post vooruit gefactureerde bedragen.

De nog te betalen "frictiekosten sociaal statuut" betreffen personeelskosten die samenhangen met het AQUON Sociaal Statuut. Deze personeelskosten zijn de als gevolg van herstructurering individueel vastgelegde verplichtingen voor reistijdvergoeding.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Huurverplichtingen

AQUON heeft de volgende, niet uit de balans blijkende huurverplichtingen:

Locatie	Resterende looptijd	Tot	Verplichting komend jaar €	Totale verplichting €
Breda bedrijfshal	12 mnd	31-12-2018	18.500	18.500
's-Hertogenbosch Bedrijfshal + kantoor	62 mnd	28-2-2023	25.872	133.672
Totaal			**44.372**	**152.172**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Overige verplichtingen

AQUON heeft de volgende niet uit de balans blijkende overige verplichtingen:

Product/Leverancier	Resterende looptijd	Tot	Verplichting komend jaar €	Totale verplichting €
Printer/copier Tiel/Leiden (Itec)	31 mnd	1-8-2020	18.995	52.364
Printer/copier Tiel/Leiden (Konica)	9 mnd	1-10-2018	11.739	11.739
Hosting ICT				
Actacom hosting	4 mnd	1-5-2018	74.421	74.421
Actacom beheer	4mnd	1-5-2018	58.468	58.468
Salarisadministratie				
Salarisadministratie	1 jaar	1-1-2019	107.000	107.000
Lease auto's				
Wagenplan	17 mnd	1-6-2019	20.565	29.134
Dutchlease	4-42 mnd	1-7-2021	434.579	760.014
Totaal			**725.766**	**1.093.140**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING OVER HET BEGROTINGSJAAR

Algemeen

De indeling van de exploitatierekening wijkt (gedeeltelijk) af van de indeling zoals die is opgenomen in bijlage 2 van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. Bij de exploitatierekening is de indeling van de begroting gevolgd om de vergelijking tussen de begroting en de jaarrealisatie te vereenvoudigen.

De exploitatierekening wordt het programma Laboratorium en het programma Eigenaarsdeel separaat weergegeven en toegelicht.

In de exploitatierekening zijn de volgende kolommen opgenomen:

- Programmabegroting 2017 voor wijziging
- Programmabegroting 2017 na wijziging
- Realisatie 2017
- Het verschil tussen de kolommen Realisatie 2017 en Programmabegroting 2017 na wijziging

Het jaar 2017 sluit af met een exploitatiesaldo van nihil voor beide programma's. In de verordeningen van AQUON is ingeregeld dat de jaarbijdrage van de opdrachtgevers meebeweegt met de gerealiseerde productieomvang. De marginale kosten van de meer-productie worden daartoe als eindafrekening 2017 doorberekend aan de waterschappen.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

PROGRAMMA LABORATORIUM

Programma Laboratorium

Kostensoort groepen	Kostensoorten	Programma begroting 2017 voor wijziging	Programma begroting 2017 na wijziging	Realisatie 2017	Verschil Realisatie en Begroting
		€	€	€	€
	LASTEN				
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	7.846.700	7.955.000	7.017.166	937.834
2.2	Sociale premies	1.828.600	1.832.000	1.763.752	68.248
2.4	Overige personeelslasten	386.000	485.000	460.871	24.129
2.5	Personeel van derden	812.800	1.148.000	1.885.643	-737.643
	Personeelslasten	**10.874.100**	**11.420.000**	**11.127.432**	**292.568**
3.11	Uitbestedingen analyses	1.402.600	2.141.000	3.137.530	-996.529
	Uitbesteding	**1.402.600**	**2.141.000**	**3.137.530**	**-996.529**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	212.200	269.000	192.396	76.604
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	2.370.200	2.256.000	2.310.992	-54.992
3.3	Energie	200.500	240.000	253.957	-13.957
	Materiële lasten	**2.782.900**	**2.765.000**	**2.757.345**	**7.655**
1.1	Externe rentelasten	305.700	280.000	266.241	13.760
1.3	Afschrijvingen activa	1.190.500	1.215.000	1.240.215	-25.215
1.4	Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	0	0
	Kapitaalslasten	**1.496.200**	**1.495.000**	**1.506.455**	**-11.455**
3.4	Huren en rechten	45.900	46.000	43.203	2.797
3.5	Leasebetalingen operational lease	729.400	670.000	655.547	14.453
3.7	Verzekeringen	51.900	55.000	42.631	12.369
3.8	Belastingen	55.500	44.000	18.919	25.081
3.9	Onderhoud door derden	790.900	758.000	781.683	-23.683
3.10	Overige diensten door derden	881.700	775.000	761.340	13.660
	Overige indirecte lasten	**2.555.300**	**2.348.000**	**2.303.323**	**44.677**
5.2	Onvoorzien	100.000	100.000	0	100.000
	Onvoorzien	**100.000**	**100.000**	**0**	**100.000**
	TOTAAL LASTEN	**19.211.100**	**20.269.000**	**20.832.086**	**-563.086**
	BATEN				
1.1	Externe rentebaten	0	0	0	0
3.6	Diensten voor derden	300.000	300.000	332.464	-32.464
5.2	Onvoorzien	0	0	0	0
	Bijdrage deelnemers	18.911.100	19.969.000	20.504.984	-535.984
	TOTAAL BATEN	**19.211.100**	**20.269.000**	**20.837.448**	**-568.448**
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	5.363	-5.363
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**0**	**0**	**0**	**0**
	Mutatie bestemmingsreserve	0	0	0	0
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Lasten

Personeelslasten

De ombouw van AQUON heeft een daling van het aantal personeelsleden tot gevolg wat weer een daling van de salariskosten ten opzichte van de begroting tot gevolg heeft. Het aantal personeelsleden is in 2017 gedaald van 161 naar 151 medewerkers.

Kostensoort groepen Bedragen in €	Kostensoorten	Realisatie 2017	Programma begroting 2017 na wijziging	Verschil Realisatie en Begroting
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	7.017.166	7.955.000	937.834
2.2	Sociale premies	1.763.752	1.832.000	68.248
2.4	Overige personeelslasten	460.871	485.000	24.129
2.5	Personeel van derden	1.885.643	1.148.000	-737.643
	Personeelslasten	**11.127.432**	**11.420.000**	**292.568**

Onder de overige personeelslasten worden de lasten verantwoord betreffende woon-werkverkeer, dienstreizen, studiekosten, werving personeel, gratificaties en Arbo-gerelateerde kosten. De overschrijding van de uitgaven op het gebied van personeel derden wordt veroorzaakt door een hogere inzet van personeel derden als teammanagers voor de teams Servicebureau en Monstername en Logistiek. Een andere vorm van inhuur zijn medewerkers die tijdelijk ingehuurd worden vanwege hun specifieke expertise. De organisatie en hervorming van AQUON vraagt kennis en kunde die niet altijd aanwezig is bij haar personeel.

Uitbesteding

Onder deze kostencategorie worden de kosten voor de uitbesteding van werkzaamheden aan derden opgenomen. Dit betreft uitbestede werkzaamheden voor de afdelingen Chemie, Hydrobiologie en Monstername en Logistiek. Daarnaast zijn er analyses op het gebied van onder andere waterbodems die niet door AQUON zelf worden uitgevoerd (met name voorbereidende werkzaamheden) en zijn er projecten in opdracht gegeven door de waterschappen welke hebben geleid tot extra uitbesteding in verband met het ontbreken van expertise. Daarnaast zijn analyses uitbesteed in verband met storingen van apparatuur.

Materiële lasten

Duurzame gebruiksgoederen

Deze kostencategorie betreft de aangeschafte duurzame gebruiksgoederen welke de activeringsgrens van € 25.000 niet overschrijden.

Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen

Deze kostencategorie omvat het verbruik van materialen, chemicaliën en gasflessen door het laboratorium.

Energie

Deze kostencategorie bevat de energiekosten van de verschillende locaties, voor zover deze separaat in rekening worden gebracht. Op enkele locaties zijn deze kosten niet gespecificeerd maar opgenomen in een totaal bedrag van huur- en servicekosten.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Kapitaalslasten

Externe rentelasten
Onder deze post is de rente van bij een tweetal bankinstellingen afgesloten leningen opgenomen.

Afschrijvingen
Deze kostencategorie betreffen de afschrijvingen van immateriële en materiële vaste actie.

Overige indirecte lasten

Huur en rechten
Onder deze post worden de huur- en servicekosten verantwoord voor de verschillende locaties.

Leasebetalingen operationele lease
Deze post betreft de kosten voor de lease van de bedrijfsauto's.

Verzekeringen
Het betreft hier voornamelijk de premies van de polissen voor de wagenparkverzekeringen, aansprakelijkheidsverzekeringen en brand- en opstalverzekeringen voor de panden.

Belastingen
De belastingen hebben betrekking op gemeentelijke belastingen (WOZ, verontreinigingsheffing, etc.). De overige belastingen betreffen de houderschapsbelasting van het wagenpark voor zover de auto's in eigendom zijn.

Onderhoud door derden
Onder deze post wordt het gebouwbeheer en –onderhoud opgenomen. Daarnaast worden lasten voor onderhoud en reparaties van apparatuur en laboratorium instrumenten hier opgenomen.

Overige diensten door derden
Het betreft de diensten voor facilitaire ondersteuning (o.a. centrale repro, postdistributie, porto, telefoniste/receptioniste en bibliotheek), diensten IT (beheer systemen, onderhoud en ontwikkeling van standaardapplicaties en algemene IT-activiteiten) en cateringkosten. Ook de diensten in het kader van advisering, accountantskosten, kosten van afvoer laboratoriumafval en (overige) uitbestede werkzaamheden zijn hieronder opgenomen.

Baten

Diensten voor derden
De opbrengst is in verband met werken voor derden. Deze derden betreffen veelal private bedrijven niet zijnde de deelnemende waterschappen.

Bijdrage deelnemers
Onder deze post zijn de bedragen van de bijdragen verantwoord van de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen. Deze bedragen worden middels een voorschot berekend en achteraf vindt er een verrekening van de totale kosten plaats.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Wet normering topinkomens

De wet normering topinkomens (WNT) presenteert een overzicht van de inkomens van de topfunctionarissen van AQUON. Het inkomen van een topfunctionaris in de (semi-) publieke sector mag volgens de WNT maximaal 130% van een ministersalaris zijn. (Semi-) publieke instellingen zijn verplicht om jaarlijks de bezoldigingsgegevens en eventuele ontslagvergoeding van hun functionarissen te publiceren in de financiële jaarverslagen.

Het algemene en dagelijkse bestuur van AQUON is te kwalificeren als toezichthoudende topfunctionarissen en is onbezoldigd. AQUON heeft in 2017 geen topfunctionarissen in dienst met een hoger salaris dan toegestaan op basis van de WNT. De dagelijkse leiding wordt uitgeoefend door de directeur.

In het kader van de WNT is het volgende overzicht opgesteld:

bedragen x € 1	R.W. Bleker	J.J.M. van der Aa	G.P. Beugelink	P.F.J. van den Eijnden	W.P.J. de Kleijn	H. Pluckel	C. Sas	Mevr. E.H.T. Stravens	M. Smits	H.P. Verroen	Mevr. IJ.A. ter Woorst
Functiegegevens	Voorzitter	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 30/11	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/4 - 31/12	1/12 - 31/12	1/1 - 12/4
Deeltijdfactor in fte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging											
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	27.150	18.100	18.100	18.100	18.100	18.100	18.100	18.100	13.575	1.508	5.058
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bezoldiging	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016											
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	4/1 - 31/12	1/1 - 31/12			1/1 - 31/12
deeltijdfactor 2016 in fte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bezoldiging 2016	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking

bedragen x € 1	*J.K. Bouma*
Functiegegevens	DIRECTEUR
Aanvang en einde functievervulling 2017	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	106.470
Beloningen betaalbaar op termijn	16.479
Subtotaal	*122.949*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0
Totaal bezoldiging	**122.949**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Gegevens 2016	
Duur dienstverband in 2016	1/1- 31/12
deeltijdfactor 2016 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	107.138
Beloningen betaalbaar op termijn	14.198
Totaal bezoldiging 2016	**121.336**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

PROGRAMMA EIGENAARSDEEL

Programma Eigenaarsdeel					
Kostensoort groepen	Kostensoorten	Programma begroting 2017 voor wijziging	Programma begroting 2017 na wijziging	Realisatie 2017	Verschil Realisatie en Begroting
		€	€	€	€
	LASTEN				
2.1	Salaris voormalig personeel	709.500	180.000	299.756	-119.756
2.2	Sociale premies	165.800	45.000	43.018	1.982
2.4	Overige personeelslasten	28.000	0	52.520	-52.520
2.5	Personeel van derden	100.000	300.000	115.093	184.907
	Personeelslasten	**1.003.300**	**525.000**	**510.386**	**14.614**
3.11	Uitbestedingen analyses	0	0	0	0
	Uitbesteding	**0**	**0**	**0**	**0**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	0	0	0	0
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	0	0	0	0
3.3	Energie	0	0	0	0
	Materiële lasten	**0**	**0**	**0**	**0**
1.1	Externe rentelasten	0	0	0	0
1.3	Afschrijvingen activa	625.000	185.000	187.587	-2.587
1.4	Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	110.000	-110.000
	Kapitaalslasten	**625.000**	**185.000**	**297.587**	**-112.587**
3.9	Onderhoud door derden	0	0	0	0
3.10	Overige diensten door derden	200.000	500.000	288.536	211.464
	Overige indirecte lasten	**200.000**	**500.000**	**288.536**	**211.464**
5.2	Onvoorzien	100.000	100.000	0	100.000
	Onvoorzien	**100.000**	**100.000**	**0**	**100.000**
	TOTAAL LASTEN	**1.928.300**	**1.310.000**	**1.096.509**	**213.492**
	BATEN				
	Bijdrage deelnemers	1.228.300	225.000	225.000	0
	TOTAAL BATEN	**1.228.300**	**225.000**	**225.000**	**0**
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0	0
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**-700.000**	**-1.085.000**	**-1.096.509**	**11.508**
	Mutatie bestemmingsreserve	700.000	1.085.000	871.509	213.491
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

Lasten

Personeelslasten

Uitgaven op het gebied van personeel als gevolg van de ombouw van AQUON zijn onder personeelslasten verantwoord bij het programma Eigenaarsdeel.

Kostensoort groepen Bedragen in €	Kostensoorten	Realisatie 2017	Programma begroting 2017 na wijziging	Verschil Realisatie en Begroting
2.1	Salaris voormalig personeel	299.756	180.000	-119.756
2.2	Sociale premies	43.018	45.000	1.982
2.4	Overige personeelslasten	52.520	0	-52.520
2.5	Personeel van derden	115.093	300.000	184.907
	Personeelslasten	**510.386**	**525.000**	**14.614**

Salaris voormalig personeel betreft de salariskosten voor bovenformatieve medewerkers. Ook zijn hierin de in 2017 aan vetrokken medewerkers betaalde afkoopsommen opgenomen.
De salariskosten inclusief sociale lasten van de drie bovenformatieve medewerkers worden conform de afspraken uit het Doorstroomprogramma AQUON – waterschappen doorbelast aan de waterschappen.
Onder de post overige personeelslasten zijn de vergoedingen als gevolg van extra reistijd samenhangend met de reorganisatie verantwoord. De hoogte van de vergoeding is bepaald door een inschatting te maken van de extra kosten als gevolg van extra reistijd voor de jaren dat deze vergoeding aan de medewerkers die het betreft, uitgekeerd moet gaan worden. Eind 2017 bleek dat deze kosten te laag waren ingeschat.

Uitbesteding

In het jaar 2017 zijn er geen kosten verantwoord in het programma Eigenaarsdeel onder deze post.

Materiële lasten

In het jaar 2017 zijn er geen kosten verantwoord in het programma Eigenaarsdeel onder deze post.

Kapitaalslasten

Externe rentelasten

In het jaar 2017 zijn er geen kosten verantwoord in het programma Eigenaarsdeel onder deze post.

Afschrijvingen

Deze kostencategorie betreft de afschrijvingen van materiële vaste activa toe te rekenen aan het Eigenaarsdeel. Deze investeringen betreffen de zogenaamde no-regret investering uit het ombouwplan 2016. De waarde van € 750.348 wordt in vier jaren afgeschreven. Deze verkorte afschrijvingsperiode is door het bestuur vastgesteld.

Overige indirecte lasten

Onderhoud door derden

In het jaar 2017 zijn er geen kosten verantwoord in het programma Eigenaarsdeel onder deze post.

Overige diensten door derden

Dit betreft advieskosten inzake organisatie-inrichtingsvraagstukken.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Mutatie bestemmingsreserve
Met uitzondering van de personeelskosten voor boven-formatief personeel worden de uitgaven gedaan in het kader van het Programma Eigenaarsdeel in mindering gebracht op de bestemmingsreserve zoals deze is gevormd uit de positieve bedrijfsresultaten van 2014 en 2015. Dit conform besluit AB datum 8 februari 2016.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

OVERIGE GEGEVENS

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

BESLUIT TOT RESULTAATBESTEMMING 2017 EN VASTSTELLING VAN DE JAARREKENING

Voorstel tot resultaatbestemming

In de statuten van de GR AQUON is een artikel opgenomen omtrent de kostentoerekening.

Artikel 28 Kostentoerekening:

1 Het algemeen bestuur stelt, als onderdeel van de begroting, jaarlijks de uitgangspunten voor de toerekening van de kosten aan de producten vast.

2 De kosten over het voorgaande kalenderjaar worden bij de deelnemers in rekening gebracht op basis van de door het algemeen bestuur voor het betreffende jaar, bij de begroting, vastgestelde uitganspunten en producten.

De jaarrekening 2017 wordt na een algehele afrekening met de opdrachtgevers afgesloten met een bedrijfsresultaat van nihil. De totale kosten uit de programmabegroting worden verrekend met de hoogheemraadschappen en waterschappen volgens het besluit van het Algemeen Bestuur d.d. 10 november 2016.

Besluit tot vaststelling van jaarrekening

Op grond van de Wet op Gemeenschappelijke Regelingen wordt de jaarrekening van de GR AQUON vóór 15 april 2018 aangeboden aan het Algemeen Bestuur.

Op grond van artikel 104 van de Waterschapswet wordt de GR AQUON Jaarrekening 2017 in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van AQUON op 5 april 2018 goedgekeurd.

Vastgesteld wordt dat het bedrijfsresultaat van AQUON GR na algemene afrekening met de opdrachtgevers nihil is.

De jaarrekening over het begrotingsjaar 2017 wordt vastgesteld.

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP
EY Building a better working world

CONTROLEVERKLARING

Ter identificatie
Ernst & Young Accountants LLP

EY Building a better working world

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Gemeenschappelijke Regeling Aquon

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Gemeenschappelijke Regeling Aquon te Tiel gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van Gemeenschappelijke Regeling Aquon op 31 december 2017 in overeenstemming met de hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normen- en toetsingskader 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de exploitatierekening over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 21 december 2017 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Gemeenschappelijke Regeling Aquon zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 220.000 waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 1 Waterschapsbesluit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 44.000 (zijnde 20% van de goedkeuringstolerantie) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaan uit:

- het jaarverslag, waaronder het voorwoord, kerngegevens, de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normen- en toetsingskader 2017. In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten, alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 5 april 2018

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. B. Smeenk RA

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	762
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.07
Omschrijving	Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 – aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau (BOB)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

Aan de VV te verzoeken:

1. Delft als vestigingsgemeente van het hoofdstembureau aan te wijzen
2. Kennis te nemen van het plan van aanpak van het project 'Verkiezingen Delfland 20 maart 2019'.

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 - aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau
Dossiernummer: 762

Gevraagd besluit:

Aan de VV te verzoeken:
1. Delft als vestigingsgemeente van het hoofdstembureau aan te wijzen
2. Kennis te nemen van het plan van aanpak van het project 'Verkiezingen Delfland 20 maart 2019'.

1. Probleemstelling - context

Op 20 maart 2019 zullen er gelijktijdige verkiezingen zijn van waterschapsbesturen en provinciale staten. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de organisatie van zowel de staten- als de waterschapsverkiezingen en de waterschappen organiseren het passieve deel van de waterschapsverkiezingen. Met het oog daarop is in maart 2018 het project Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 gestart.

Op basis van de bepalingen in de Kieswet geschiedt de registratie- en kandidaatstelling onder verantwoordelijkheid van het waterschap, het hoofdstembureau. De verenigde vergadering moet de vestigingsplaats van het hoofdstembureau aanwijzen. Deze benoeming geschiedt voor vier kalenderjaren, de benoeming van de vestigingsplaats voor de vorige verkiezingen in 2015 (ter besluitvorming in de verenigde vergadering van 10 juli 2014) is daarmee komen te vervallen. Om de benoeming van de vestigingsplaats opnieuw aan te wijzen wordt aansluiting gezocht bij artikel 7 van het Reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap van Delfland, waar is bepaald dat de zetel van het Hoogheemraadschap van Delfland is gevestigd te Delft.

2. Beoogd effect

Het hoofddoel van het project Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 is, voor zover beïnvloedbaar, een rechtmatig en rechtsgeldig verloop van de verkiezingen op 20 maart 2019.

In het kader van de rechtsgeldige voorbereiding van de verkiezingen dienen in de aanloop naar de verkiezingen door de bestuursorganen van Delfland enkele formele besluiten genomen te worden. Eén van die besluiten is de aanwijzing van de vestigingsgemeente van het hoofdstembureau. Dit moet op basis van artikel E6a-1 van de Kieswet door de verenigde vergadering van het waterschap geschieden.
Met het aanwijzen van de vestigingsgemeente kan het hoofdstembureau ingesteld worden.

3. Kernboodschap

Op basis van de bepalingen in de Kieswet geschiedt de registratie- en kandidaatstelling onder verantwoordelijkheid van het waterschap, het hoofdstembureau. De verenigde vergadering moet de vestigingsplaats aanwijzen, zodat daarna het hoofdstembureau kan worden ingesteld. Daarvoor wordt aansluiting gezocht bij artikel 7 van het Reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap van Delfland, waar is bepaald dat de zetel van het Hoogheemraadschap van Delfland is gevestigd te Delft.

Voor de context van het voorliggende besluit is in de bijlage ter kennisname het Plan van Aanpak opgenomen, waarin inzicht wordt gegeven in de verantwoordelijkheden van de gemeenten en de waterschappen gedurende het gehele proces. Beschreven worden de

(noodzakelijke) activiteiten van organisatorische aard, maar ook de aanpak vanuit communicatieoogpunt.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In 2015 zijn voor het laatst waterschapsverkiezingen gehouden. De gemeenten waren toen verantwoordelijk voor de organisatie van zowel de staten- als de waterschapsverkiezingen. Voor wat betreft de organisatie van deze verkiezingen is er geen verschil. De waterschappen organiseren ook nu het passieve deel van de verkiezingen. De leerpunten uit de evaluatie van de verkiezingen 2015 (vastgesteld D&H 13 oktober 2015) zullen (voor zover van toepassing) in het kader van dit project worden meegenomen.

5. Regelgeving en Beleid

In de wet "Aanpassing Waterschapsverkiezingen" (nr. 33719) zijn de (met het oog op deze gecombineerde verkiezingen) noodzakelijke wijzigingen van de Kieswet en de Waterschapswet opgenomen.

6. Financiën

Het voorliggende besluit heeft in zichzelf géén financiële consequenties.

7. Duurzaamheid

n.v.t.

8. Organisatorische en personele consequenties

Met het oog op een efficiënte en effectieve organisatie van de activiteiten voorafgaand en na de verkiezingen in 2019 is een projectgroep opgericht. In deze projectgroep zijn diverse disciplines van Delfland vertegenwoordigd. De nadruk van de activiteiten ligt bij de teams Bestuur en Communicatie. Eventuele inhuur van tijdelijke inzet binnen team Communicatie kan worden bekostigd vanuit het verkiezingsbudget.
Vanuit de teams JVI en ICT zal een geringe inspanning moeten worden geleverd.

Het begeleiden van de coalitievorming en het organiseren van een inwerktraject van de (nieuwe) bestuursleden (waaronder het opstellen van overdrachtsdossiers) vallen niet onder de werkzaamheden van de projectgroep, maar worden binnen de reguliere organisatie belegd (w.o. de eenheid S&I en de griffier).

9. OR/GO

n.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

n.v.t.

11. Communicatie (in- en extern)

n.v.t.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

n.v.t.

13. Bevoegd orgaan

In het kader van de rechtsgeldige voorbereiding van de verkiezingen dienen door de bestuursorganen van Delfland enkele formele besluiten genomen te worden. Een van die besluiten is de aanwijzing van de vestigingsgemeente van het hoofdstembureau. Dit moet op basis van artikel E6a-1 van de Kieswet door de verenigde vergadering van het waterschap geschieden.

14. Toelichting

In bijgevoegd Plan van Aanpak worden de benodigde activiteiten benoemd, beschreven en gepland. Binnen het project vallen het voorbereiden en organiseren van enerzijds het passieve deel van de verkiezingen (te weten het registreren van partijen, het beoordelen van de geldigheid van de kandidatenlijsten, het vaststellen van de verkiezingsuitslag) en anderzijds het traject ná de verkiezingen (de benoeming van het bestuur en het organiseren van het afscheid van de vertrekkende bestuursleden). Binnen het project valt ook het organiseren van opkomstbevorderende activiteiten. De kiezer moet worden gemotiveerd te gaan stemmen en moet het gevoel hebben dat er ook wat te kiezen valt. De partijen zijn zelf verantwoordelijk voor het inzichtelijk maken dat er wat te kiezen valt. Daarvoor wordt door Delfland niets georganiseerd.

15. Bijlagen

1. Plan van Aanpak Verkiezingen Delfland 20 maart 2019

Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 - aanwijzen Delft als vestigingsplaats van het hoofdstembureau

Dossiernummer : 762
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 15 mei 2018, dossiernummer 762;

gelezen het positieve advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering;

overwegende dat:
op grond van het bepaalde in de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen er gelijktijdig met de verkiezingen voor provinciale staten waterschapsverkiezingen zullen worden gehouden. Dit betekent dat er voorbereidingen moeten worden getroffen voor waterschapsverkiezingen op 20 maart 2019. In het kader van een rechtsgeldige voorbereiding dient de verenigde vergadering de vestigingsgemeente van het hoofdstembureau (Delfland), aan te wijzen. In artikel 7 van het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Delfland is bepaald dat de zetel van Delfland is gevestigd te Delft.

Kennis genomen hebbende van het Plan van Aanpak Verkiezingen Delfland 20 maart 2019.

gelet op:
- *artikel 84 van de Waterschapswet;*
- *artikel 77 van de Waterschapswet;*
- *artikel E6a-1 van de Kieswet;*
- *artikel 7 van het Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Delfland;*
- *het bepaalde in de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen (33719).*

Besluit:

1. Delft als vestigingsgemeente van het hoofdstembureau aan te wijzen
2. Kennis te nemen van het plan van aanpak van het project 'Verkiezingen Delfland 20 maart 2019'.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

PLAN VAN AANPAK

VERKIEZINGEN 20 MAART 2019

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DELFLAND

Projectgroep Verkiezingen

Datum
2 mei 2018
Versie
0.3

Inhoudsopgave

1. Inleiding
1.1 Aanleiding en doel 4
1.2 Leerpunten evaluatie verkiezingen 2015 4

2. Verantwoordelijkheden en projectorganisaties
2.1 Verdeling taken gemeenten - waterschappen 5
2.2 Projectorganisaties 6

3. Proces en planning
3.1. Het verkiezingsproces 8
3.2. Planning 12

4. Communicatie opkomstbevordering verkiezingen 2019 13

5. Financiën Project Verkiezingen 16

6. Bijlagen
6.1 Leerpunten Delfland Verkiezingen 2015 18
6.2 Afbakening werkzaamheden projectgroep 22
6.3 Gedetailleerde planning (op basis van Kieswet) 26

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Op 20 maart 2019 zullen er voor de tweede keer gelijktijdige verkiezingen zijn van waterschapsbesturen en provinciale staten. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de organisatie van zowel de staten- als de waterschapsverkiezingen. De waterschappen organiseren het passieve deel van de verkiezingen. Een en ander is vastgelegd in de wet Aanpassing Waterschapsverkiezingen en de daaruit vloeiende wijzigingen van de Kieswet en de Waterschapswet.
Het hoofddoel van het project 'Verkiezingen Delfland 20 maart 2019' is, voor zover beïnvloedbaar, een rechtsgeldig en rechtmatig verloop van de waterschapsverkiezingen. Om dat doel te bereiken is dit plan van aanpak opgesteld. In dit plan van aanpak worden de activiteiten die nodig zijn om dat hoofddoel te bereiken uiteengezet.

Kort samengevat zijn dat de volgende activiteiten: het voorbereiden en organiseren van het passieve deel van de verkiezingen, de voorbereiding en organisatie van het traject ná de verkiezingen en het ontwikkelen van een campagne, gericht op opkomstbevordering.
Deze activiteiten worden in dit plan van aanpak verder uitgewerkt, zodat er een totaalbeeld ontstaat van de benodigde stappen, actoren en uitgaven binnen de tijdlijn.

1.2 Leerpunten evaluatie verkiezingen 2015

In maart 2015 zijn er voor het eerst gelijktijdige verkiezingen van waterschapsbesturen en provinciale staten gehouden. De opgedane ervaringen tijdens de voorbereiding en het verloop van de verkiezingen zijn verwerkt in het verslag verkiezingen Delfland 18 maart 2015 (D&H, 13 oktober 2015). Om de komende verkiezingen nog soepeler te laten verlopen is het goed om de leerpunten uit het eerdergenoemde verslag tegen het licht te houden. In bijlage 6.1 is een overzicht van de leerpunten opgenomen en is aangegeven op welke manier punten daaruit worden meegenomen bij het organiseren van het huidige verkiezingsproces.

2. Verantwoordelijkheden en projectorganisaties

2.1 Verdeling taken gemeenten - waterschappen

Ingezetenen
De organisatie van de waterschapsverkiezingen voor ingezetenen is, net zoals de organisatie van alle andere verkiezingen, ondergebracht bij de gemeenten. Dat betekent dat de waterschappen de verantwoordelijkheid hebben voor de organisatie van het zogenoemde passieve deel van de verkiezingen. Daar valt onder de registratie van de organisaties die mee willen doen, het vaststellen van de kandidatenlijsten en de nummering van de lijsten. Vervolgens zorgen de gemeenten ervoor dat iedereen kan stemmen en dat de uitgebrachte stemmen worden geteld. Het vaststellen van de verkiezingsuitslag is tenslotte weer een verantwoordelijkheid van de waterschappen.

Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven:

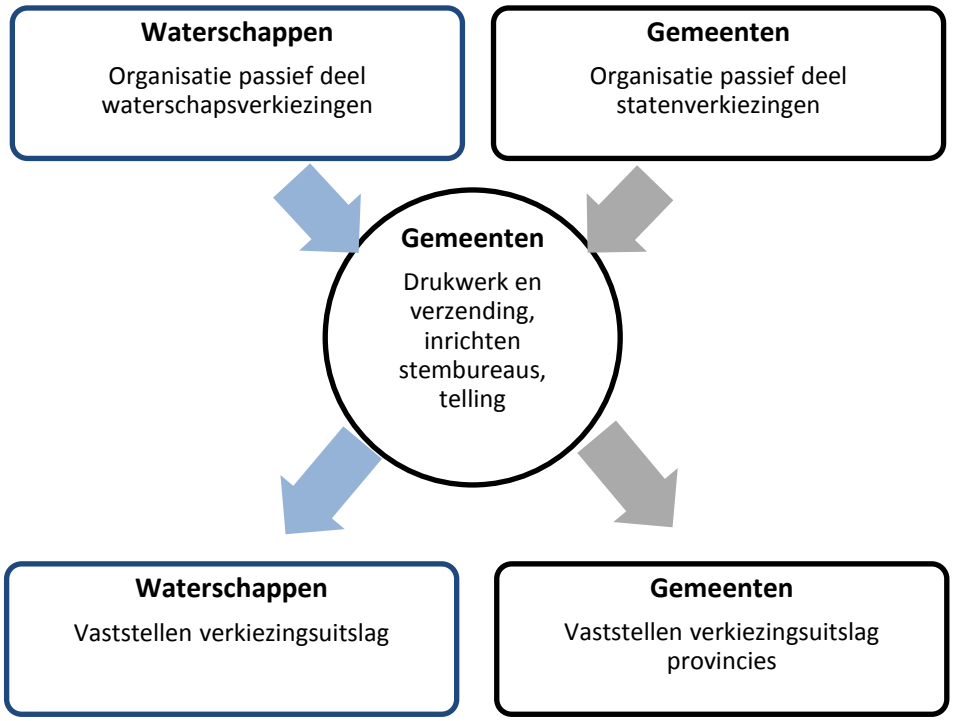

Geborgde zetels
De procedure voor de benoeming van de geborgde zetels is verankerd in artikel 14 van de Waterschapswet. De aanwijzende instanties (Kamer van Koophandel, LTO en de VBNE) verzorgen de benoemingen van de geborgde zetels. Genoemde instanties stellen tijdig een regeling op omtrent de selectie en de benoeming van de vertegenwoordigers. Deze regelingen worden vervolgens ter kennisneming aan het waterschapsbestuur gezonden, die de reglementen bekendmaakt. De gemeenten hebben met deze procedure geen bemoeienis.
In maart en april 2018 zijn de reglementen van de aanwijzende instanties voor de benoeming van de geborgde zetels door Delfland gepubliceerd.

2.2 Projectorganisaties

Projectorganisatie Unie van Waterschappen
Door de Unie van Waterschappen is een landelijke projectorganisatie in het leven geroepen die de landelijke, centrale activiteiten ten behoeve van de waterschapsverkiezingen faciliteert. Het gaat daarbij om de volgende punten:

- Afstemming met het ministerie van Binnenlandse Zaken over het wetgevingsproces en mogelijke knelpunten.
- Afstemming met het ministerie van Binnenlandse Zaken, het ministerie van I&W en VNG over de kosten van de organisatie van de verkiezingen, welke de waterschappen aan de gemeenten moeten vergoeden.
- Afstemmen met diverse organisaties over de aanpassing van de verkiezingssoftware van de gemeenten.
- Afstemmen met diverse organisaties over de aanpassing van de Gemeentelijke Basisadministratie en het aanleveren van de juiste waterschapsgrenzen, zodat iedere stemgerechtigde de juiste stemoproep in de bus krijgt.
- Opstellen van een draaiboek, waarin alle formele handelingen in de tijd zijn weggezet.
- Aanleveren van een landelijke communicatiestrategie en een toolbox met communicatiemiddelen voor de regionale communicatie.
- Aanbesteding van een digitale stemhulp.

Projectorganisatie Delfland
De door Delfland te ondernemen activiteiten vóór en na de verkiezingen zijn samengebracht in het project "Verkiezingen Delfland 20 maart 2019".

Betrokkenen
Bestuurlijk opdrachtgever is de dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Delfland. Ambtelijk opdrachtgever is het sectorhoofd Bestuur, Beleid en Communicatie. Ten aanzien van de uitvoering van voorstellen met betrekking tot de fase ná de verkiezingen vindt nauwe afstemming en overleg plaats met de secretaris-directeur vanuit diens rol als secretaris van de Verenigde Vergadering en van het college van dijkgraaf en hoogheemraden.
Overleg met de dijkgraaf vindt elk portefeuillehoudersoverleg plaats, waarbij de secretaris-directeur indien nodig de vergadering bijwoont om de voormelde afstemming adequaat te organiseren.
Opdrachtnemer is de teamleider Bestuur en Communicatie. Deze opdrachtnemer wordt ondersteund door een projectgroep onder leiding van een projectleider. In deze projectgroep zitten ook medewerkers van team Communicatie. Tevens hebben deskundigen op het gebied van bestuurlijke- en juridische zaken en gegevensbeheer (op afroep) zitting in deze projectgroep. De projectgroep wordt ondersteund door een projectsecretaris.

De projectgroep hanteert dit plan van aanpak als uitgangspunt bij de uitvoering van haar activiteiten. De activiteiten zullen deels een bestuurlijk karakter hebben, deels gericht zijn op communicatie en voor het overige van organisatorische aard zijn. De projectleider draagt zorg voor het monitoren van de acties en escaleert zo nodig richting opdrachtnemer en opdrachtgevers.

Activiteiten van de projectgroep
Onder de activiteiten van de projectgroep zijn begrepen het voorbereiden en organiseren van het passieve deel van de verkiezingen zoals het registreren van groeperingen, het beoordelen van de geldigheid van de kandidatenlijsten, het vaststellen van de verkiezingsuitslag en anderzijds het traject ná de verkiezingen (de benoeming van het bestuur en het organiseren

van het afscheid van de vertrekkende bestuursleden). Binnen het project valt ook het organiseren van opkomstbevorderende activiteiten. De kiezer moet worden gemotiveerd te gaan stemmen.

Het opstellen van overdrachtsdossiers, de ondersteuning van de coalitiebesprekingen en opstellen van het coalitieakkoord en organiseren van het inwerktraject van het nieuwe algemeen en dagelijks bestuur valt niet binnen de scoop van dit project en moet worden belegd binnen de reguliere organisatie.

Voor een afbakening van de werkzaamheden van de projectgroep zie bijlage 6.2.

Voortgangsrapportages

De projectleider rapporteert op regelmatige tijdstippen aan de opdrachtnemer en de bestuurlijke en ambtelijke opdrachtgever over de voortgang van het project. Het betreft hier korte voortgangsrapportages met actiepunten. Deze rapportages worden geagendeerd voor het pfo van de bestuurlijk opdrachtgever. In verband met de gewenste aansluiting van de VV op het gehele proces zullen de voortgangsrapportages ook ter informatie naar de VV worden gestuurd.

3. Proces en planning

1.1 Het verkiezingsproces

Het verkiezingsproces bestaat organisatorisch gezien uit vier fasen:

1.	Voorbereiding	maart t/m juni 2018
2.	Registratie / vaststelling kandidaatlijsten / opkomstbevorderende activiteiten	juli 2018 t/m feb/mrt 2019
3.	Verkiezingsdag	20 maart 2019
4.	Nieuw bestuur / afscheid / evaluatie	maart t/m juni 2019.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de communicatieve aspecten van het verkiezingsproces.

Fase 1. Voorbereiding

Tijdens de voorbereidingsfase zal in ieder geval aandacht worden besteed aan de volgende onderwerpen:

ProDemos
Het Hoogheemraadschap van Delfland organiseert in het voorjaar van 2018 een gratis introductiecursus voor mensen die interesse hebben in een bestuurlijke functie bij het Hoogheemraadschap. De cursus is ontwikkeld door ProDemos (het Huis van de Nederlandse democratie) in samenwerking met de Unie van Waterschappen.
De avonden staan gepland in de maanden april en mei en als laatste op 19 juni, met een bezoek aan een commissievergadering. Tijdens de cursusavonden komen de positie van het waterschap, de rol van het algemeen bestuur en het thema effectief vergaderen aan de orde. De cursus is gratis en bedoeld voor inwoners van Delfland van 18 jaar en ouder die interesse hebben in het waterschapsbestuur. Het lidmaatschap van een politieke partij is geen voorwaarde voor deelname.

Wie mogen er mee doen aan de verkiezingen?
Aan de verkiezingen kan worden deelgenomen door belangen- en politieke groeperingen die een vereniging of stichting zijn. De groeperingen hoeven geen aanwijsbaar belang te hebben bij de taakuitoefening van het waterschap. De belangen- en politieke groeperingen die met een naam/aanduiding boven de kandidatenlijst wil staan, moeten zich uiterlijk op 24 december 2018 registreren. Als een groepering niet is geregistreerd, wordt het een zgn. blanco kandidatenlijst (zie hierna, fase 2).

Wat faciliteert Delfland wel/niet?
In hoeverre moeten politieke partijen door Delfland worden ondersteund met hun campagne en in hoeverre valt het onder de verantwoordelijkheid van de partijen zelf om campagne te voeren?

Wat kan?	**Wat kan er niet?**
• Verkiezingsadvertentie met algemene informatie over het waterschap, ondersteunt met evenwichtige, bondige standpunten van alle partijen dat door hen zelf is geschreven. • Verkiezingspagina op de website van het waterschap waarop links staan naar programma's en kandidaten. • Ondersteuning van de partijen met een informatiepakket over de taken van het waterschap. • Brochure van Delfland.	• Campagnebudget voor de partijen. • Organiseren van campagneactiviteiten of ondersteuning hierbij door ambtenaren. • Schrijven van verkiezingsprogramma's. • Geven van debattrainingen etc. • Betalen van drukkosten van flyers, ook niet uit de fractiebudgetten. • Ondersteunen en profileren van bestuurders over partij politieke standpunten of behaalde resultaten.
Het grijze gebied	**Wat gebeurt er al?**
• Organiseren van een verkiezingsdebat; op Delflandniveau niet effectief, dus beter gebiedsgericht organiseren -> verantwoordelijkheid maatschappelijke organisaties en politieke partijen. • Organiseren van een bustour met de kandidaten door het gebied.	• Cursus Pro Demos: wordt door het hoogheemraadschap betaald. Doel: belangstellenden informeren over het waterschapsbestuur. • Digitale stemhulp, wordt betaald uit landelijk budget van de verkiezingen. Alle partijen zullen input moeten leveren. Regie: Unie van Waterschappen. • Postbus 51 Campagne: zoals altijd bij de verkiezingen ter bevordering van de opkomst. Regie: Ministerie BZK. • Verkiezingsborden: worden geplaatst door gemeenten. Gemeenten zullen het plakken van posters op diverse wijze organiseren.

<u>Samenwerking met gemeenten, provincie en andere waterschappen (bestuurlijk en ambtelijk)</u>

Gemeenten:
De uitvoering van de verkiezingen zelf ligt in handen van de gemeenten. Om een goed en rechtmatig verloop van de verkiezingen te kunnen waarborgen en verantwoordelijkheden helder te hebben, zal overleg met alle gemeenten in het beheersgebied worden gevoerd. Daarbij zal enerzijds worden ingegaan op de vraag op welke manier gemeenten bestuurlijk kunnen helpen bij het voor het voetlicht brengen van het belang van het werk van de waterschappen (en daarmee de waterschapsverkiezingen). Anderzijds moeten ook organisatorische zaken per gemeente worden doorgenomen, zoals de mogelijkheid tot het aanbieden van Delfland-informatie bij de verspreiding door de gemeente van de oproepkaarten en kandidatenlijsten, de bezetting van de stembureaus, assistentie bij het telproces, communicatie over de voorlopige uitslag, de definitieve uitslag etc. Om de samenwerking met de gemeenten tot stand te brengen zal Delfland een bijeenkomst organiseren voor gemeenten om gezamenlijk inhoud te geven aan die samenwerking en af te stemmen op welke wijze de kiezer optimaal geïnformeerd kan worden. Deze bijeenkomst gaat hoogstwaarschijnlijk plaatsvinden in de zomer.

Provincie Zuid-Holland:
Gelijktijdig met de waterschapsverkiezingen zullen de verkiezingen voor Provinciale Staten worden gehouden. Vanuit de Unie van Waterschappen is al contact gelegd met het IPO, o.a. met het oog op de inzet van een digitale stemhulp.

Zuid-Hollandse waterschappen:
De Zuid-Hollandse waterschappen staan allen voor hetzelfde proces en overleggen over de te verrichten activiteiten, mogelijkheden tot gezamenlijk optrekken en voorziene risico's. Met de projectleiders Verkiezingen van de waterschappen Zuid-Holland zal worden bekeken op welke onderwerpen gezamenlijk initiatieven kunnen worden ontplooid.

Voorbereidingen van formele aard
Door Delfland moeten in deze fase in ieder geval de volgende acties worden ondernomen:

- Aanwijzing van de vestigingsgemeente van het hoofdstembureau door de VV op 5 juli 2018
- Instellen van het hoofdstembureau door D&H (en het benoemen van de (plv) leden)
- Aanwijzing van een geschikte ruimte voor de zittingen van het hoofdstembureau door D&H
- Brief sturen aan de aangewezen organisaties voor de benoeming van de zetels categorie ongebouwd/benoemen geborgde zetels (juni/juli 2018)
- Openen en/of aanwijzen van een rekening waar de waarborgsommen voor de registratie van groeperingen gestort kunnen worden (juni/juli 2018).

Fase 2. Registratie en kandidaatstelling

De registratie- en kandidaatstellingsfase geschiedt onder verantwoordelijkheid van Delfland, het centraal stembureau.

Elke kieskring heeft een hoofdstembureau. Omdat ieder waterschap één kieskring vormt, is het hoofdstembureau tevens het centraal stembureau.
Partijen die zich willen registreren, doen dit bij het centraal stembureau van Delfland. De kosten voor het registreren bedragen €225,-.

Registratie: uiterlijk 24 december 2018
Wanneer een groepering zijn naam/aanduiding boven de kandidatenlijst wil plaatsen, zal zij geregistreerd moeten zijn.
De registratie voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer bij de Kiesraad werkt door naar de waterschapsverkiezingen. Dat wil zeggen dat als een partij voor deze verkiezing is geregistreerd, een aparte registratie voor de waterschapsverkiezingen niet meer nodig is. Voor niet bij de Kiesraad geregistreerde groeperingen is registratie bij het centraal stembureau van het waterschap noodzakelijk.
Partijen, die bij de verkiezing in 2015 waren geregistreerd én een kandidatenlijst hebben ingediend, zijn nog steeds geregistreerd en hoeven zich niet opnieuw te registreren.

Als een groepering niet is geregistreerd, maar wel een geldige kandidatenlijst heeft ingeleverd, kan zij niet met haar eigen naam op het stembiljet komen. Het wordt dan een zgn. blanco lijst.

Kandidaatstelling: 4 februari 2019
Het inleveren van de kandidatenlijsten geschiedt op de *dag van de kandidaatstelling*, 4 februari 2019. Per kandidatenlijst moeten 30 ondersteuningsverklaringen worden ingeleverd.

Voor de overige bepalingen betreffende kandidaatstelling en benodigde terinzageleggingen wordt verwezen naar de Kieswet.

Fase 3. De verkiezingsdag, telling en verkiezingsuitslag.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de verkiezingen zelf.
Hieronder valt:

- Het versturen van de stempassen (stempassen waterschappen en provinciale staten hebben allen verschillende kleur).
- Het verspreiden van de kandidatenlijsten.
- Het uitgeven van vervangende stempassen.
- Het uitgeven van kiezerspassen.
- Het drukken van stembiljetten.
- Het bijhouden van registers van vervallen stempassen.
- Het bemensen van de stembureaus.
- Het huren van de stemlocaties.
- Het plaatsen van de stembussen.
- Het plaatsen van verkiezingsborden.
- Het tellen van de stemmen.
- Het invoeren van de gegevens van de waterschappen in Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV).

Na het sluiten van de stembureaus zullen de stemmen van Delfland worden geteld, aansluitend aan het tellen van de stemmen voor Provinciale Staten. Er moet aansluitend aan de stembusgang worden geteld, dus het mag niet de volgende dag. Gemeenten kunnen ervoor kiezen de stemmen gelijktijdig te tellen als zij daarvoor ruimte en inzet hebben. De gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor een eventuele hertelling. De uitslag van de verkiezingen wordt vastgelegd in de processen-verbaal van de stembureaus en worden door de gemeenten ingevoerd in Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV). Vervolgens moeten deze gegevens naar het centraal stembureau van Delfland worden gebracht. Dit mag niet via internet, maar moet op een gegevensdrager (bijv. USB-stick) samen met de originele exemplaren van de processen-verbaal van de stembureaus.

Met de gemeenten zal worden besproken hoe en op welk moment Delfland kan beschikken over de voorlopige uitslagen. Afhankelijk daarvan zal Delfland bepalen welke (communicatieve) activiteiten, vooruitlopend op de definitieve uitslag, zullen plaatsvinden.

Op maandag 25 maart 2019 stelt het hoofdstembureau van Delfland tijdens een openbare zitting de verkiezingsuitslag vast en zendt het proces-verbaal aan het algemeen bestuur.

Fase 4. Nieuw bestuur, afscheid en evaluatie

<u>Wanneer treedt het nieuwe bestuur aan</u>?
Op grond van artikel C4 van de Kieswet treden de leden van de VV af met ingang van de donderdag in de week van 23-29 maart, dus op 28 maart 2019. Installatie van het nieuwe bestuur vindt op donderdag 28 maart 2019 plaats.
Het dagelijks bestuur blijft aan totdat het nieuwe algemeen bestuur minstens de helft van hun opvolgers heeft benoemd. De uiterste termijn voor het benoemen van een nieuw dagelijks bestuur is drie maanden.

Benodigde acties in deze fase:

Verzending/uitreiking kennisgeving benoeming/gekozen zijn
Aanvaarden benoeming
Onderzoek geloofsbrieven en nevenfuncties VV-leden, check VOG
Bijeenkomst gekozenen
Afscheidsvergadering D&H
Afscheidsvergadering VV
Afscheid collegeleden
Afscheid VV-leden
Coalitieonderhandelingen /coalitieakkoord/voordracht hoogheemraden/portefeuilleverdeling/inwerktraject valt buiten de scoop van dit project en wordt separaat binnen de organisatie voorbereid
Eerste vergadering nieuw bestuur (eed/belofte, besluiten: benoeming VV-leden in commissies, vergaderschema, benoeming hoogheemraden)
Evaluatie van het project

3.2. Planning

Voor een gedetailleerde planning op grond van de bepalingen in de Kieswet resp. Waterschapswet zie bijlage 6.4.

4. Communicatie opkomstbevordering verkiezingen 2019

In 2015 kwam de opkomst uit op 43,8% (landelijk gemiddelde). Dat is bijna een verdubbeling ten opzichte van de opkomst van 2008. Dit is mede te danken aan het samenvallen van de verkiezingen met de verkiezingen voor Provinciale Staten. Een goede opkomst komt de legitimiteit van de politiek ten goede en is van belang voor het verkrijgen van draagvlak voor beleid.

Het is aan de politieke partijen en kandidaten zelf om op regionaal en lokaal niveau kenbaar te maken welke keuzes zij maken in de directe leefomgeving van de burgers. Stemgerechtigden kunnen via de campagnes van de partijen kennisnemen van de belangrijkste speerpunten en de resultaten die de partij in de komende bestuursperiode wil bereiken.

Delfland ondersteunt de politieke partijen rond de verkiezingen door bewoners te activeren hun stem uit te brengen.

In lijn met de communicatiestrategie van Delfland laten we via reguliere communicatie-activiteiten zien wat Delfland doet; dat we midden in de maatschappij staan. Onderdelen als water*schaps*bewustzijn en contact met de samenleving via bestuurders (Factor B) vallen daarom buiten de scoop van het project verkiezingen. Dat geldt ook voor interne communicatie. Uiteraard worden de medewerkers van Delfland tijdig geïnformeerd over de activiteiten die Delfland doet in de aanloop naar de verkiezingen. Hiervoor maken we gebruik van de bestaande interne kanalen.

Doelstellingen voor de communicatie rond de verkiezingen
- Stemgerechtigden weten wanneer en hoe zij kunnen gaan stemmen
- Stemgerechtigden hebben kennis kunnen nemen dat het zinvol is hun stem uit te brengen
- Vergroten van het waterbewustzijn: het besef van kansen of bedreigingen die te maken hebben met water. Door bewustzijn te stimuleren over de (nieuwe) uitdagingen rond water, werken we aan het kennisniveau van inwoners en bieden hen daarnaast handelingsperspectieven om daarmee de weerbaarheid van de gemeenschap te vergroten.

Aanpak
1. Regionale en lokale toepassing van de door de Unie van Waterschappen aangeboden instrumenten voor een opkomstbevorderende campagne.
2. Beperkte communicatie over kandidaatstelling ter ondersteuning van de politieke campagne.
3. Inzetten van de campagne waterbewustzijn in de maand maart 2019 ten behoeve van de verkiezingen.

Pijler 1 Opkomstbevordering

Landelijk
Het Rijk verzorgt een multimediale Postbus 51-campagne. Deze campagne wijst de kiezer op de aanstaande (gecombineerde) verkiezingen en de oproep om te gaan stemmen.
De Unie van Waterschappen voorziet in een landelijke communicatiecampagne voor de waterschapsverkiezingen in maart 2019. De Unie treft momenteel voorbereidingen voor het opzetten van een online en offline (geen digitale middelen) campagnestrategie. De campagne speelt in op opkomstbevordering. Verder wordt qua inhoud gedacht om het waterschap te positioneren als overheid die zich bezighoudt met klimaatvraagstukken.

Lokale en regionale invulling
Delfland zet binnen de in Unieverband af te spreken lijnen ook nadrukkelijk in op regionale opkomstbevorderende maatregelen en maakt daarbij gebruik van de pijlers uit de waterbewustzijnscampagne en de ervaringen van vier jaar geleden.
Herkenbaarheid en zichtbaarheid in het gebied zijn daarbij van belang. Dit kan het verschil maken in een gebied, waar de electorale opkomst gemiddeld lager is.

Delfland laat stemgerechtigden weten wanneer en hoe zij kunnen stemmen door regionale en lokale toepassing van de door de Unie van Waterschappen aangeboden instrumenten. Daarbij is de landelijke communicatiestrategie het uitgangspunt en maakt Delfland gebruik van de instrumenten in de te ontwikkelen toolkit van de Unie van Waterschappen. Stemgerechtigden komen in aanraking met de verkiezing door communicatie-uitingen vanaf medio februari 2019. Dan worden er steeds meer middelen ingezet in een mix van drukwerk, digitaal en zichtbaarheid op straat.

De keuze van de middelen en de inhoud hangt af van de uitwerking van de landelijke communicatiestrategie. In mei/juni a.s. houdt de Unie van Waterschappen een expertmeeting waarin het concept wordt gepresenteerd en de waterschappen hun behoefte kunnen aangeven.
Na deze bijeenkomst kan de regionale en lokale inzet voor Delfland worden geconcretiseerd. Dit moet in de zomer en vóór september 2018 in gang zijn gezet met het oog op het reserveren van mediamiddelen.

Door gebruik te maken van de instrumenten die de Unie van Waterschappen voor de waterschappen ontwikkelt, kan Delfland de kosten voor de communicatie rond de verkiezingen beperkt houden. Kosten voor deze aanpak zullen voornamelijk bestaan uit mediaproductie en -inkoop voor advertenties, abri's, driehoeksborden en voor de online-aanpak.

Pijler 2 Beperkte ondersteuning politieke campagne
In de regio moet duidelijk worden waar mensen voor kunnen kiezen. Politieke partijen laten zelf zien wat er te kiezen valt op de water gerelateerde thema's. Kandidaten gaan zichzelf en de standpunten van hun partij profileren op door hen zelf gekozen thema's. De politieke campagnes worden geheel door partijen zelf gevoerd.

De ondersteuning vanuit Delfland beperkt zich door communicatie over de kandidaatstelling en de registratie van partijen en de belangrijkste momenten in het stemproces. Voor dit deel zet Delfland in op free publicity door gebruik te maken van de website van Delfland, onze social mediakanalen, de digitale nieuwsbrief en persberichten aan regionale en lokale media.

Pijler 3 Inzet van de campagne waterbewustzijn
Delfland start begin 2019 met een campagne waterbewustzijn. In de campagne ligt de focus enerzijds op het vergroten van het kennisniveau onder inwoners en anderzijds op het heel gericht sturen van gedrag. De campagne heeft een doorlooptijd van vier jaar.

Door bewustzijn te stimuleren over de (nieuwe) uitdagingen rond water wil Delfland werken aan het kennisniveau van inwoners en handelingsperspectieven bieden om de weerbaarheid van de gemeenschap te vergroten. Met het waterbewustzijn wil Delfland een beweging

aanjagen, zodat andere partijen (inwoners, bedrijven, grondeigenaren en medeoverheden) actief gaan bijdragen aan het toekomstbestendig inrichten van de leefomgeving.
Om het waterbeheer, vanuit de hierboven beschreven gedachte, vorm te kunnen geven is een verandering nodig. Middels een campagne is het de bedoeling dat inwoners en bedrijven bewust en onbewust aan het denken worden gezet over water. De oogst op lange termijn is om bij inwoners, bedrijven en gemeenten een mindshift tot stand te brengen waar water duurzaam omarmd wordt en een positieve plek krijgt in de leefomgeving.

Extra campagneperiode in aanloop naar de verkiezingen
Door de campagne waterbewustzijn ook in te zetten in het kader van de verkiezingen wordt gebruik gemaakt van een reeds gedane investering en daardoor blijven de kosten in het kader van de verkiezingen beperkt.

Voordat de verkiezingen op 20 maart 2019 plaatsvinden, start op 1 maart 2019 een campagneperiode met (een aantal) activatie(s). Dit zijn prikkelende acties om rumoer te creëren op zichtbare plekken. Met verschillende acties wordt de nieuwsgierigheid opgewekt en inwoners geprikkeld om na te denken over het toekomstbestendig inrichten van de leefomgeving en hun mogelijke rol hierin.

Gebeurtenis	**Communicatie**	**Periode**
Kandidaatstellingsfase		
Werven van kandidaten	Informeren over de cursus in april/mei van Pro Demos voor geïnteresseerden voor het Waterschapsbestuur door een oproep aan geïnteresseerden	Februari 2018
	Terugblik op de cursusavonden	Mei 2018
Start registratie politieke partijen	Potentiële kandidaten informeren over kandidaatstelling	September 2018
Officiële bekendmaking registratie politieke partijen	Bekend maken van de partijen die meedoen aan de verkiezingen	December 2018
Stemfase		
Een stemwijzer	Partijen vullen zelf de digitale stemhulp. Delfland verwijst ernaar in de communicatie	
Aandacht voor de dag van de verkiezingen	Landelijk Postbus 51-campagne	
	Opkomstbevorderende campagne Delfland	Vanaf 6 weken voor aanvang van de verkiezingen
Vergroten waterbewustzijn en handelingsperspectief	Waterbewustzijn campagne Delfland	Vanaf 1 maart 2019
Uitslag verkiezingen	Openbaar maken van de verkiezingsuitslag	21 maart 2019
Installatie bestuur	Persuitnodiging voor de installatie van het bestuur	

Capaciteit
Dit plan beschrijft de kaders voor de communicatie rond de verkiezingen. Het uitwerken en uitvoeren van de pijlers 1 en 3 vraagt in de komende maanden en rond de verkiezingen extra capaciteit van het team Communicatie.

Kosten opkomstbevordering
Door aan te sluiten op de landelijke strategie van de Unie van Waterschappen worden ontwikkelkosten bespaard. Ook wordt slim gebruik gemaakt van de campagne waterbewustzijn, hetgeen beperkte extra kosten met zich meebrengt.

In onderstaand schema staat een globale verdeling en inschatting van de kosten. Zodra de campagne van de Unie van Waterschappen beschikbaar is en naarmate de pijlers verder worden uitgewerkt kunnen de bedragen worden gespecificeerd.

Pijlers	**Uitwerking**	**Budgetindicatie**
Regionale en lokale vertaling van de opkomstbevorderende campagne	Bestaat uit doorvertaling concept, media inkoop en productie nog te kiezen middelen	€ 150.000
Beperkte ondersteuning van de politieke campagne	Op basis van de tabel in pijler 2.	Geen kosten – inzet op free publicity
Inzet campagne waterbewustzijn	Aan de hand van het gekozen concept vindt een aantal ludieke acties plaats om het gesprek over water in de leefomgeving aan te jagen	€ 50.000

5. Financiën Project Verkiezingen

Bijdrage in kosten van de Unie van Waterschappen:	De kosten die door de Unie van Waterschappen via de begroting/contributie bij de waterschappen in rekening zullen worden gebracht vanwege landelijke activiteiten.	2015: ca. 28.000 Bedrag 2019 nog geen indicatie
Kosten Delfland voor de organisatie verkiezingen en afscheid Kosten Delfland voor communicatie	Kosten Delfland voor de organisatie verkiezingen, start nieuw bestuur, afscheid vertrekkende bestuursleden: Opkomstbevorderende activiteiten (zie hoofdstuk 4 Communicatie)	2015: 25.000 (excl. inhuur projectleider) Ca. 200.000 PM 75.000 (evt. inhuur ondersteuning communicatie)
Totaal		**ca 330 .000**
PM Vergoeding Gemeentefonds:	Op basis van de Aanpassing Waterschapverkiezingen is aan art.98 van de Waterschapswet toegevoegd dat de waterschappen een vergoeding verschuldigd zijn voor de kosten van gemeenten die zijn verbonden met de organisatie van de verkiezingen. De vergoeding is in 2015 bepaald op €1,84 per stemgerechtigde. Dit kwam voor Delfland (ca. 850.000 stemgerechtigden) neer op een bedrag van ca. € 1.600.000.	2015: 1.693.656

Toelichting:

Opgenomen in begroting 2018: €198.000,- (exploitatie)
Meerjarenbegroting 2019: €798.000,- (exploitatie). Dit bedrag zal in de komende maanden (richting de begroting 2019) kunnen worden geconcretiseerd en bijgesteld op basis van de te maken keuzes rond de opkomstbevorderende activiteiten en de concretisering van de kosten die Delfland moet bijdragen een de activiteiten van de Unie van Waterschappen (na de zomer).

De kosten Vergoeding Gemeentefonds zijn nog niet begroot, maar in de Kadernota 2019 opgenomen als risico.

6 Bijlagen

Bijlage 6.1

Leerpunten uit de evaluatie Verkiezingen Delfland 2015:

Projectinrichting en planning	Meenemen
Stel vooraf (ruim een jaar) opnieuw een plan van aanpak op, waarin de doelstelling, projectinrichting, reikwijdte, fasering, begroting, verantwoordelijkheden en wijze van rapporteren wordt beschreven. Dit geeft houvast gedurende het project.	√
Richt vooraf (jaar) opnieuw een soortgelijke projectorganisatie in met duidelijke afgebakende verantwoordelijkheden en korte lijnen.	√
Zorg tijdig voor een projectleider voor minimaal 24 uur per week.	√
Bepaal vooraf welke expertise noodzakelijk is voor het project en zorg dat medewerkers ook daadwerkelijk vrijgemaakt worden voor een (vooraf) bepaald aantal uren per week gedurende het verkiezingstraject.	√ Inzet vanuit team Communicatie moet zodanig worden geborgd, dat de medewerkers met expertise vanuit 2015 kunnen worden ingezet met een oplopend aantal uren richting 2019. Evt. (externe) inhuur van tijdelijke vervanging binnen team Communicatie kan worden bekostigd vanuit het verkiezingsbudget.
Maak de projectleider ook verantwoordelijk voor het traject na de verkiezingen, tot en met de start van de inwerkperiode van het nieuwe bestuur.	De projectleider is verantwoordelijk t/m afscheid van het oude bestuur. Daarna neemt de Griffier het stokje over.
Plan vanaf de start van het project wekelijks voortgangsoverleg tussen opdrachtnemer en projectleider.	√
Plan vanaf de start van het project elke twee/drie weken een voortgangsoverleg tussen projectleider en bestuurlijk opdrachtgever.	√ Tijdens het Pfo.
Borg geregeld overleg en afstemming met de ambtelijk opdrachtgever en de secretaris-directeur, als deze laatste niet de ambtelijk opdrachtgever is.	√
Rapporteer maandelijks (in de eerste fase) en twee wekelijks (in de laatste zes maanden) aan de bestuurlijk opdrachtgever middels een rapportage op hoofdlijnen in gebracht in het portefeuillehouderoverleg.	√

Juridisch-bestuurlijk	Meenemen
Stel vast op welke wijze (mogelijk vanuit de Unie van Waterschappen) het afschaffen dan wel verlagen van de vergoeding van het Gemeentefonds bespreekbaar wordt gemaakt met het I&M en BZK. Het blijft onduidelijk wie en op welke wijze het initiatief hiertoe genomen wordt. Delfland ondersteunt de visie van de Unie van Waterschappen dat de kosten evenals andere verkiezingen in Nederland die onder de Kieswet vallen, worden betaald door het Rijk. Afschaffing van een	De Unie is al enige tijd in overleg met het Ministerie van BZK en het Ministerie van I&W over de financiering van de waterschapsverkiezingen. Dit onderwerp speelt al lang, maar een duurzame oplossing is nog niet in zicht. Het lijkt de Unie dan ook verstandig dat er in de begroting vanuit wordt gegaan dat in ieder

vergoeding vereist echter een aanpassing van de Waterschapswet.	geval een deel van de kosten van de verkiezingen voor rekening van het waterschap blijven komen.
Overweeg de mogelijkheid (ondanks bovenstaand) punt om jaarlijks een bedrag ten laste van de begroting te reserveren (inclusief toepassing indexatie), zodat elke vier jaar de kosten voor de verkiezingen gedekt zijn.	Dit is niet gedaan, omdat verwacht mocht worden dat het Rijk zijn verantwoordelijkheid zou nemen.
Stel vast op welke wijze (mogelijk vanuit de Unie van Waterschappen) het bevragen van een GBA door waterschappen in het kader van de Kieswet mogelijk gemaakt gaat worden.	De Unie heeft dit op zich genomen en is hierover in gesprek met BZK en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens. Wijziging van het Autorisatiebesluit wordt naar verwachting voor de zomer van 2018 geregeld. Verder wordt ervoor gepleit om aan de Basisregistratie Personen (BRP) een veld toe te voegen, zodat iedere burger aan een waterschap gekoppeld kan worden. Het toevoegen van het veld aan het BRP is een langdurig traject en kan niet meer geregeld worden voor de waterschapsverkiezingen van 2019. Op de korte termijn kan het probleem ondervangen worden door bovenstaande nu te regelen via de Gemeentelijke Basisadministratie. De gewenste aanpassing via het BRP zou dan ingebracht kunnen worden in de eerstvolgende aanpassingsronde van het BRP.
Update alle draaiboeken naar de voor 2019 geldende data en onderzoek of mogelijke wijzigingen in de Kieswet dan wel de Waterschapswet aanpassingen van de beschreven procedures vereisen, inclusief alle bijlagen.	√
Organiseer opnieuw bijeenkomsten met politieke partijen en vertegenwoordigers van de geborgde zetels, betrek ze tijdig bij het verkiezingstraject en maak duidelijk wanneer wat van hen wordt verwacht.	√
Organiseer opnieuw tijdig bijeenkomsten met gemeenten met specifieke aandacht voor de waterschapsgrenzen, de rol van gemeenten ten aanzien van ondersteuningsverklaringen, het (tijdig) aanleveren van een voorlopige verkiezingsuitslag.	√
Organiseer tijdig de installatie van OSV op een (standalone) pc met eigen printer. Betrek de afdeling I&A al in een vroeg stadium bij dit proces. Organiseer dat (bij voorkeur twee) projectmedewerkers met OSV kunnen werken, neem deel aan trainingen (ICTU) en oefen via de site van de Kiesraad tijdig met het OSV programma.	√
Houd rekening met afwijkingen tussen voorlopige en definitieve cijfers (m.b.t. verkiezingsuitslag en opkomst). Communiceer dit vooraf duidelijk.	√
Probeer opnieuw medewerkers van Delfland te motiveren zich in te zetten op een stembureau, mogelijk door dit	√

verzoek onderdeel te laten zijn van de interne communicatie met betrekking tot de verkiezingen.	

Samenwerking	Meenemen
Onderzoek (met de Zuid-Hollandse waterschappen) in een vroeg stadium of samenwerking met de Provincie mogelijk is.	Samenwerking op het gebied van communicatie wordt onderzocht.
Organiseer al in een vroeg stadium bijeenkomsten met gemeenten in het beheergebied van Delfland, betrek hier de projectleiders van buurtwaterschappen bij.	√
Houd rekening met het tijdpad van gemeenten, zij maken al in een vroeg stadium afspraken met drukkerijen en moet zeer vroeg in het proces producten aanleveren. Een communicatie uiting waar Delfland input aan levert moet dus al heel snel worden opgeleverd.	√
Lever opnieuw een verkiezingsdefinitie aan voor partijen.	√ Eerder aanleveren, zodat partijen aan de slag kunnen.
Maak de stellingen van het Kieskompas eenvoudiger zodat ze voor een burger te begrijpen zijn, of geef een heldere toelichting bij de thema's.	De UvW heeft hierin de regie.
Vermijd dat alle stellingen afgezet worden tegen geld. Dit straalt uit dat het waterschap duur is.	De UvW heeft hierin de regie.

Communicatie	Meenemen
Start een jaar voor de verkiezingen met de planvorming en vervolgens de briefing voor een creatief concept.	Adaptatie concept van de UvW
Weet waar je potentiele kiezers zitten, wie het zijn en welke (water) issues houdt hen bezig? Actualiseer de analyse van de Stichting Politieke Academie. Streef naar zo veel mogelijk maatwerk contact (online en offline) met deze potentiele kiezers.	Dagelijkse (web)monitoring en maatwerk boodschappen is onderdeel van de reguliere werkzaamheden.
Inventariseer tijdig wat de wensen van de andere waterschappen zijn als het gaat om opkomst bevorderende campagne. Als wederom blijkt dat deze ver uit elkaar liggen, trek je eigen plan. De gefaseerde introductie van de campagne heeft goed gewerkt. Als het past bij het concept, zeker volgende keer weer doen.	√
Test het concept bij de doelgroep.	Onderdeel van proces bij de UvW.
Het twee kleurig stempotlood was een dankbaar gadget om uit te delen. Een flyer wil men vaak niet aannemen, maar een potlood wel.	√
De driehoeksborden in de gemeenten gaven een goede ondersteuning.	√
De borden langs de Koningskade in Den Haag werkten heel goed en is zeker de moeite waard om te herhalen als de verkiezingen weer samenvallen met die van de Provinciale Staten. Benut ook de mogelijkheid van het VNO/NCW kantoor bovenop de Utrechtsebaan.	Wordt waarschijnlijk door de UvW opgepakt.
Een facebook-actie waarbij mensen met hun profielfoto kenbaar maken dat ze ook gaan stemmen werkte niet. Het waterschap is niet sexy of aaibaar genoeg en het	√

verloten van prijs was niet wenselijk. Delfland gaat immers zorgvuldig om met het belastinggeld.	
Een landelijke bekendheid die affiniteit heeft met water inzetten als ambassadeur geeft free publicity een impuls. Overweeg om dit de volgende keer door de Unie van Waterschappen te laten oppakken.	√ Is aan de UvW.
Benoem de volgende keer in het plan van aanpak geen uitgebreide middelenmix. Maar behoud de ruimte om dit in te vullen afhankelijk van het gekozen concept.	√
Neem de volgende keer in de begroting ook budget op voor conceptontwikkeling en uitwerking van de diverse communicatiemiddelen. Nu is dit benodigde budget gehaald uit de pot onvoorzien binnen het project.	Geen kosten voor conceptontwikkeling door adaptatie concept van de UvW.
In de laatste twee weekenden voor de verkiezingen waren de politieke partijen tegelijkertijd met de Waterman aanwezig in winkelcentra. Dit riep enige verwarring op. 'Van welke partij zijn jullie?' Bij de volgende verkiezingen moet vooraf goed overwogen worden of de combinatie Waterschap en Politieke partijen een geschikte is.	Delfland gaat niet de straat op voor de verkiezingen. Dit is aan de politieke partijen zelf.
De Waterman en het stempotlood werkten hier overigens wel erg goed. Het bleek een prettig en ludiek middel om in contact te komen met de mensen op straat.	Concept waterman wordt niet herhaald.
De politieke partijen zullen een strategie moeten formuleren, zodat kiezers weten wat (en *voor wie)* er te kiezen valt.	√
Benoem interne communicatie de volgende keer expliciet in het plan van aanpak zodat de interne organisatie (eerder dan de buitenwereld) goed op de hoogte is van de komende verkiezingen. En zorg dat hier budget voor is.	√ Inzet op tijdig en functioneel. En beperken tot reguliere kanalen.
Zorg dat de interne organisatie tijdig (eerder dan extern) op de hoogte is van de campagne en voldoende basisinformatie heeft om als een ambassadeur het gesprek aan te kunnen gaan.	√
Overweeg om een gesprek/debat tussen de kandidaat bestuurders en medewerkers van Delfland. Zodat deze belangrijke groep ambassadeurs beter gevoed is met de standpunten 'wat valt er te kiezen' van de verschillende partijen.	Niet van toepassing.
Breng de (voorlopige) verkiezingsuitslag wederom weer zo snel mogelijk naar buiten. Breng het nieuws als het nog 'warm' is. De pers weet dit te waarderen.	√

Financiën	Meenemen
Bepaal vooraf goed de verwachte inzet en kosten van de projectmedewerker(s).	√
Stel vast op welke wijze (mogelijk vanuit de Unie van Waterschappen) het afschaffen dan wel verlagen van de vergoeding van het Gemeentefonds bespreekbaar wordt gemaakt met het I&M en BZK en probeer tijdig de hoogte van het bedrag te achterhalen.	√
Actualiseer de analyse van Stichting Politieke Academie zodat er goed inzicht is waar de potentiële kiezers wonen, wie ze zijn en wat hen bezighoudt.	√

Neem vooraf de verwachte kosten voor conceptontwikkeling mee in de begroting.	√
Neem budget op voor interne communicatie.	√
Neem budget op voor onderzoek (concept en effect).	√

Bijlage 6.2

Afbakening werkzaamheden projectgroep

Onder verantwoordelijkheid en coördinatie van de Projectgroep Verkiezingen Delfland 20 maart 2019 worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- ontwikkelen en uitvoeren regionale communicatiecampagne, gericht op opkomstbevordering
- actief voorlichten belangengroepen / kandidaten om zich verkiesbaar te stellen
- informeren bestuur, medewerkers
- functioneren centraal stembureau
- registratie belangengroepen
- registratie kandidaten
- controleren en autorisatie kiezersbestand
- benoeming kandidaten geborgde zetels
- vaststellen en bekendmaken verkiezingsuitslag
- start nieuw bestuur, benoeming, beëdiging,
- afscheid zittend bestuur
- evaluatie verkiezingsproces

Onder dit project valt niet:

- invoeren gegevens waterschappen in ondersteunende software verkiezingen (OSV)
- het maken van stempassen
- het versturen van oproepkaarten, stempassen en eventueel door waterschap aangeleverde informatiefolder
- verstrekken kiezerspassen
- verstrekken volmachten
- opstellen register ingetrokken stempassen
- instructie stembureauleden
- verkiezingsborden plaatsen
- advertenties verplichte aankondigingen
- het drukken van stembiljetten
- het verspreiden van stembiljetten naar stembureau
- huur locaties
- aanschaffen stembussen
- maken van digitale registers ingetrokken stempassen
- bemensen stembureaus
- catering op stembureaus
- tellen van de stemmen
- inzetten extra tellers
- opstellen processen-verbaal voor waterschappen
- landelijke communicatiecampagne / pers / informatienummer / kieswijzer
- opstellen overdrachtsdossiers
- coalitieonderhandelingen/coalitieakkoord
- inwerktraject nieuw bestuur

Bijlage 6.3: Planning

Draaiboek Waterschapsverkiezingen 2019

	2018	Handeling	Actor	Opmerking
Voorbereiding				
	Uiterlijk 1 oktober	• Instellen hoofdstembureau • Aanwijzen vestigingsgemeente hoofdstembureau • Aanwijzen geschikte ruimte voor houden van zittingen van hoofdstembureau	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur	
	Juni/juli	• Brief VBNE/KVK/VNO-NCW informeren/activeren over benoemen geborgde zetels • Openen/aanwijzen rekening voor waarborgsommen	Unie van Waterschappen	
Registratie en kandidaatstelling				
	Registratie mogelijk tot uiterlijk 3 december	Bekendmaken: • laatste dag van indienen registratieverzoek aanduiding politieke groeperingen; • tijdige betaling waarborgsom.	Waterschap	
	Uiterlijk ma. 24 dec.	• Indienen registratieverzoek aanduiding politieke groeperingen. • Laatste dag bijschrijving waarborgsom € 225,-- registratie politieke groepering.	Politieke groepering	Uiterlijk 42e dag vóór dag kandidaatstelling.
	Maandelijks.	Besluit centraal stembureau registratie aanduiding politiek groeperingen • Openbare kennisgeving beslissing centraal stembureau op verzoek registratie aanduiding politieke groepering. • Kennisgeving gemachtigde politieke groepering.	Centraal stembureau	
	Do. 27 dec.	Laatste besluit stembureauregistratie belangengroeperingen. Bekendmaking aan gemachtigde	Centraal stembureau	Volgend op de uiterste termijn voor indiening van een registratieverzoek.
	Ma. 31 dec. (Streefdatum)	Laatste Openbare kennisgeving beslissing centraal stembureau tot registratie aanduiding politieke groepering	Centraal stembureau	

2019				
	Ma 7 jan. (afhankelijk van datum openbare kennisgeving)	Laatste dag beroepstermijn RvS op beschikking registratie.		
	Uiterlijk Do. 10 jan	• Laatste dag beslissing over doorwerken van geregistreerde aanduidingen • Kennisgeving beschikking aan gemachtigde	Centraal stembureau	
	Uiterlijk Ma. 14 jan.	• Openbare kennisgeving dag van kandidaatstelling • Openbare kennisgeving zittingen centraal stembureau tot onderzoek kandidatenlijsten en tot geldigheid kandidaatstelling	Centraal stembureau	Minimaal drie weken vóór dag van de kandidaatstelling.
	Wo. 16 jan	Laatste dag beroepstermijn RvS op beschikking doorwerken van geregistreerde doorwerking.		
	Ma. 21 jan.	Laatste dag betaling waarborgsom € 225,--kandidatenlijst.	Politieke groepering	
	Ma. 4 feb.	Dag van de kandidaatstelling	Politieke groepering	9.00 – 17.00 uur
	Di. 5 feb.	Zitting stembureau: onderzoek kandidatenlijsten.	Centraal stembureau	1e dag na dag kandidaatstelling; 16.00 uur.
	Wo 6 feb t/m vr. 8 feb.	Herstel vormverzuim	Politieke groepering / ondersteuner	Uiterlijk 3 dagen na zitting
	Vr. 8 feb.	Openbare zitting centraal stembureau, beslissing: • Geldigheid kandidaatstelling; • Nummering kandidatenlijsten	Centraal stembureau	
	Ma. 11 feb.	Openbaarmaking lijstnummering.	Voorzitter centraal stembureau	
	Di. 12 feb.	Laatste dag beroep RvS tegen beslissing centraal stembureau over de geldigheid van de lijsten en het handhaven van de daarop voorkomende kandidaten, alsmede over het handhaven van de geplaatste aanduiding van vr 8 feb.	Politieke groepering	
	Di. 12 feb. of ma. 18 feb.	Terinzagelegging en openbare kennisgeving van geldige lijsten	Centraal stembureau/voorzitter centraal stembureau	• Nadat onherroepelijk is beslist over geldigheid

Verkiezingsdag, telling, verkiezingsuitslag				
	Uiterlijk wo. 6 mrt.	Ontvangst stempas	Burgemeester	Ten minste 14 dagen voor stemming
	Wo. 20 mrt.	Dag van stemming		7.30 – 21.00 uur
	Ma. 25 mrt.	Openbare zitting hoofdstembureau: vaststellen aantallen stemmen en vaststelling uitslag	Hoofdstembureau	
	Di. 26 mrt.	Verzending/uitreiking kennisgeving benoeming/gekozen zijn	Voorzitter centraal stembureau	
	Wo. 27 mrt	Vergadering algemeen bestuur; onderzoek geloofsbrieven/ toelating.	Algemeen bestuur	
Nieuw bestuur/afscheid/evaluatie				
	Wo. 27 mrt	• Kennisgeving toelatingsbesluit aan (niet) toegelatenen. • Aftreden Algemeen Bestuur	Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur	
	Do. 28 mrt.	Eerste vergadering nieuwe Algemeen Bestuur	Algemeen bestuur	
	Vr. 5 apr. (of do. 4 april als de benoeming op 25 maart is uitgereikt)	Laatste dag aanvaarding benoeming.	Gekozene	
	Jun. 2019	Vernietiging processen-verbaal stembureaus	Algemeen Bestuur	Drie maanden nadat over toelating is beslist

Hoogheemraadschap van Delfland

Verenigde Vergadering

Dossiernummer	739
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juli 2018
Agendapunt	H.08
Omschrijving	Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder (SWW)

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Stedelijk water en watersysteem	19 juni 2018
Verenigde Vergadering	**5 juli 2018**

Voorgesteld besluit

I. Het investeringsplan voor het gemaal Akkerdijkse Polder (701667) ter grootte van € 2.395.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.711.500;
II. Het uitvoeringskrediet ter grootte van € 2.315.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.631.500 en dit bedrag beschikbaar te stellen voor het afronden werkzaamheden gemaal Akkerdijkse Polder (701667).

Hoogheemraadschap van Delfland

Onderwerp: Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder
Dossiernummer: 739

Gevraagd besluit:
De verenigde vergadering te verzoeken:

I. Het investeringsplan voor het gemaal Akkerdijkse Polder (701667) ter grootte van € 2.395.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.711.500;

II. Het uitvoeringskrediet ter grootte van € 2.315.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.631.500 en dit bedrag beschikbaar te stellen voor het afronden werkzaamheden gemaal Akkerdijkse Polder (701667).

1. Probleemstelling - context

De Verenigde Vergadering heeft in 2013 besloten het oude gemaal Akkerdijkse Polder te vervangen en heeft hiervoor een investeringsplan vastgesteld en ontwerpkrediet beschikbaar gesteld.
Begin 2015 heeft de verenigde vergadering vervolgens ingestemd met een aanpassing van het investeringsplan en het uitvoeringskrediet als gevolg van een scopewijziging om naast de bouw van het gemaal ook een knelpunt in het polderwatersysteem aan te pakken. De hiervoor noodzakelijke maatregel hield in dat een hoofdwatergang van een naast het gemaal liggend onderbemalingsgebied moet worden verbreed.

Ondertussen is het nieuwe gemaal Akkerdijkse Polder gebouwd en operationeel, de watergang verbreed en het oude gemaal buiten gebruik gesteld.

Tijdens de realisatie van dit gemaal zijn afwijkingen op het contract opgetreden, was extra inspanning nodig op het uitvoeringsproces met de aannemer en op het omgevingsproces met als gevolg een jaar uitloop ten aanzien van de oorspronkelijke planning. Dit alles heeft geleid tot extra kosten op techniek en interne uren.

2. Beoogd effect

Met het beschikbaar stellen van extra krediet kunnen de laatste werkzaamheden voor het gemaal Akkerdijkse Polder worden afgerond.

3. Kernboodschap

Met het afronden en in werking stellen van het gemaal Akkerdijkse Polder wordt de kans op wateroverlast in de Akkerdijkse polder verkleind.

4. Historie - eerdere besluitvorming

Kenmerk	Datum bestuursbesluit	Korte inhoud besluit
915943	16 december 2010	"veegbesluit" (tijdelijk) stopzetten project 700819, gemaal Akkerdijkse Polder. Tot dat moment zijn alleen voorbereidingskosten gemaakt, die zijn gedekt uit het onderzoekskrediet.
1062100	23 mei 2013	Vaststellen investeringsplan en beschikbaar stellen uitvoeringskrediet.

1169666	19 februari 2015	Ophogen van het investeringsplan en ophogen van het uitvoeringskrediet als gevolg van een scopewijziging (verbreden hoofdwatergang onderbemalingsgebied toevoegen aan bouw gemaal Akkerdijkse Polder).

5. Regelgeving en Beleid

Het op orde brengen van het peilbeheer in polders is een primaire taak van Delfland. Het project geeft invulling aan:

- Artikel 2.1 en 2.8 van de Waterwet;
- Artikel 2.3 van de Provinciale waterverordening;
- De ambities voor Voldoende Water in het waterbeheersplan 2010-2015;
- Het doel „Regulier beheer polders en boezem" van het programma Watersysteem.

6. Financiën

Periode	Investeringsplan	Ontwerpkrediet	Uitvoeringskrediet
VV mei 2013	€ 2.330.000	€ 235.000	n.v.t.
VV feb 2015	€ 2.395.000	n.v.t.	* € 2.080.000
PFH juni 2017	n.v.t.	n.v.t.	**€ 231.500
VV juli 2018	**** € 2.711.500	n.v.t.	*** € 2.631.500

** Totaalkrediet (VV feb. 2015): € 2.315.000 (ontwerpkrediet € 235.000 + uitvoeringskrediet € 2.080.000).*

*** Instemming overschrijding 10% (groot € 231.500) door vervangend portefeuillehouder*

**** Totaal uitvoeringskrediet (VV juli 2018): € 2.315.000 + € 231.500 + € 85.000 = € 2.631.500*

***** Totaal investeringsplan (VV juli 2018): € 2.395.000 + € 231.500 + € 85.000 = € 2.711.500*

Reden van overschrijding van het uitvoeringskrediet:

VAT kosten intern:
Het gemaal is onder een UAV-GC contract voorbereid en uitgevoerd. Het proces met de gecontracteerde aannemer verliep moeizaam en heeft geleid tot een escalatie. Deze escalatie is ondertussen in goed onderling overleg afgerond.
Het nieuwe gemaal is heel dicht gesitueerd bij een bestaande 'terp' met daarop woning en het oude gemaal. De gevoeligheid in deze omgeving, te weten een veenachtige ondergrond, een terp met nauw luisterende grondwaterstand en de ligging direct langs de Schie en de Rotterdamse weg zorgden voor complicaties in het omgevingsmanagement. Beide onderdelen leidden tot een uitloop in het project van circa 22 maanden.
De financiële consequentie betreffen extra inzet medewerkers (VAT-kosten) en door de vertraging van het project heeft dit ook tot hogere bouwrente geleid (tot en met december 2017).

VAT kosten extern:
Er zijn kosten gemaakt om de grondwaterstand te meten en te monitoren. Gelet op de gevoeligheid bij dit project, heeft Delfland de contractbegeleiding zelf ter hand genomen. Er zijn kosten gemaakt bij een adviesbureau voor technisch inhoudelijke ondersteuning ter controle van de door de aannemer geleverde documenten. Deze kosten waren niet voorzien in de SSK die ten grondslag lag aan het VV-besluit uit 2015.

Aanpassingen tijdens de bouw:
De bouw zelf vroeg om aanpassingen in het veld, uitvoeringsonderdelen uit de overeenkomst Delfland-particulieren en aanvullende wensen vanuit oogpunt van beheer. Processen ten aanzien van beheer zijn ondertussen aangepast en worden mede door invoer van het assetmanagement (onder andere het aanstellen objectbeheerders) beter beheerst.

Realisatie van afsluiter:
In de uitstroom van het oude gemaal is een inlaat aangebracht om de grondwaterstand van de 'terp' te reguleren. De oorspronkelijk voorziene afsluiter blijkt in praktijk niet uitvoerbaar te zijn. De alternatieve oplossing wordt direct langs de Schie geplaatst. Deze aanpassing is een contractwijziging. Conform het Delflandse beleid is een afsluiter uit veiligheidsoverweging noodzakelijk.

Instemming met 10% overschrijding uitvoeringskrediet:
Een deel van deze overschrijdingen is medio 2017 gemeld bij de plaatsvervangend portefeuillehouder. De plaatsvervangend portefeuillehouder heeft destijds ingestemd met het ophogen van het uitvoeringskrediet en het investeringsplan met 10%. Dit is overeenkomstig het door Delfland gevoerde beleid. In 2017 is deze ophoging per abuis niet meegenomen in de P&C cyclus. We gingen er destijds van uit dat het project eind december 2017 zou zijn afgerond.

De aangegane verplichtingen hebben plaatsgevonden binnen het totaal beschikbaar krediet van € 2.546.500 (dit is inclusief de door de portefeuillehouder beschikbaar gestelde 10% ophoging van dit krediet medio 2017).

7. Duurzaamheid

Het gemaal is gerealiseerd. Er zijn visvriendelijke pompen geïnstalleerd en er is recyclebaar materiaal gebruikt.

8. Organisatorische en personele consequenties

Niet van toepassing

9. OR/GO

Niet van toepassing

10. Risico- en beheersmaatregelen

Niet van toepassing

11. Communicatie (in- en extern)

De direct omwonenden (betrokkenen) zijn geïnformeerd over het nog te nemen bestuursbesluit over de ontbrekende financiën en de nog uit te voeren werkzaamheden. Het gemaal is operationeel en is medio mei door de aannemer opgeleverd. Dit zal via Delflands website en social media bekend worden gemaakt.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

De laatste werkzaamheden, waarvoor het krediet wordt aangevraagd vallen binnen de projectcontouren en worden in het najaar van 2018 uitgevoerd. Er zijn geen verdere procedures nodig.

13. Bevoegd orgaan

De VV is op grond van artikel 99 van de Waterschapswet bevoegd tot het vaststellen van Investeringsplannen en het beschikbaar stellen van ontwerp- en uitvoeringskredieten.

14. Toelichting

Zie kopje financiën.

15. Bijlagen

Geen

Aanpassen investeringsplan en uitvoeringskrediet voor het afronden van de bouw van het gemaal Akkerdijkse polder

Dossiernummer : 739
Vergaderdatum : 5 juli 2018

Hoogheemraadschap van Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 29 mei 2018, dossiernummer 739;

gelezen het positieve advies van de commissie Stedelijk water en watersysteem, d.d. 19 juni 2018;

overwegende dat:

- het oude gemaal Akkerdijkse polder niet meer voldeet aan de eisen, in slechte onderhoudsstaat verkeerde en de vv heeft besloten dat een nieuw gemaal de voorkeur heeft vanwege de bereikbaarheid, het eigendom en de mogelijkheid tot eventuele aanpassingen in de toekomst;
- deze nadere uitwerking past binnen het VV besluit van 19 februari 2015 (kenmerk VV: 1169666);
- met dit project tevens een knelpunt uit de programmalijn "voorkomen wateroverlast polder" wordt meegenomen;
- het nieuwe gemaal operationeel is, maar aanvullend krediet nodig is om de resterende werkzaamheden af te ronden;

Gelet op:
artikel 77 van de Waterschapswet;

Besluit:

De verenigde vergadering te verzoeken:

I. Het investeringsplan voor het gemaal Akkerdijkse Polder (701667) ter grootte van € 2.395.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.711.500

II. Het uitvoeringskrediet ter grootte van € 2.315.000 met een bedrag, ad. € 316.500 op te hogen tot € 2.631.500 en dit bedrag beschikbaar te stellen voor het afronden werkzaamheden gemaal Akkerdijkse Polder (701667).

Aldus besloten in de openbare vergadering van 5 juli 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Voorzitter,

dr. P.H.W.M. Daverveldt